

שבוע פרשת פקודי

(3 - 9 March 19)

כ"ו אדר א' - ב' אדר ב' תשע"ט

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁתְּחַזְּקֵנִי בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרֵב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יֵשֹׁא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשִׁמּוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

**וְאַהֲבָתָא אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם, עַל לֵבְכָךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקָשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה
אִף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם
קִדְּשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**תְּרִינִי מִקַּבֵּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָא לְרַעְךָ בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְחִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה ניתן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

ק"ז.

מזמור משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הללו את־יהוה כל־גוים שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִים: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

ק"ח.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבת תהלות להש"י שקיים לנו מלך שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־עֲשֵׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בְּעֹזִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׁנֵאֵי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
מִכְּבֹטֶחַ בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִכְּבֹטֶחַ בְּנִדְבִים: י כָּל־גוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְבוּנִי
גַּם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְבוּנִי כְּדַבְרִים דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
דְּחִיתִנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עֲזֵר וְזִמְרַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים
יִמִּין יְהוָה עֲשֵׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רֹמְמָה יִמִּין יְהוָה עֲשֵׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמוֹת בִּי־אֲחִיהּ וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה לְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשָּׁעַר לַיהוָה
צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אוֹדֶה כִּי עֲנִיתִנִי וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מֵאֶסוּ תְּבוּנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה:
כג מֵאֵת יְהוָה הִיתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עֲשֵׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַה בּוֹ: כה אֲנָא
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנָא יְהוָה הַצִּלֵּיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְיוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיָּאֵר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבָתִים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אֵתָהּ וְאוֹדֶה אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ
לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

ק"ט.

זה המזמור נכבד מאד וחברו דוד על שמונה א"ב וכל אות ח' פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או תורה עדות פקודים מצוה אמירה דבור משפט צדק חקים, כל המזמור הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי כל אדם לאמרו בכל יום והוא חכמה גדולה לעבודת הקדוש ברוך הוא (פיר"ן ב"ן דמ"ה סימן שבהם מלת עריתך בוי"ו חולם):

א אֲשֶׁר־י תִּמְיִמ־דֶּרֶךְ תִּהְלָכִים בְּתוֹרַת יְהוָה: ב אֲשֶׁר־י נִצְרִי עֲדָתוֹ בְּכָל־לֵב יִדְרְשׁוּהוּ: ג אֵף לֹא־פָעִלוּ
עוֹלָה בְּדִרְכָּיו הִלְכוּ: ד אֵתָהּ צִוִּיתָה פִּקְדֵיךָ לִשְׁמֹר מֵאֹד: ה אֲחֵלִי יִכְנֹו דְרָכֵי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ: ו אֲז לֹא־אֲבֹשׁ

המשך בעמוד מז

נקודות משיחות קודש - מזמור ק"ז מתוך "תהילות מנחם"

א-ב - הללו את הוי' כל גוים שבחחו כל האומים.

כי גבר עלינו חסדו ואמת הוי' לעולם הללוי'

ב' בחי' בבירור אוה"ע

ב. כפל הלשונות "הללו" "שבחוהו", "כל גוים" "כל האומים" (ושבקשר ל"גוים" כתוב

"הללו", ובקשר ל"לאומים" כתוב "שבחוהו"), יובנו עפ"י המבואר בחסידות! שיש ב' בחי'

המשך הביאור למזמור ק"ז נדפס בעמוד מח

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כ) מסכת חולין עם ביאורים	מדף צו עד דף קב..... קס
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח, קיט..... ג			
ג) מאמר ד"ה אלה פקודי המשכן			
שי"פ פקודי, ב' אדר-שני ה'תשכ"ה..... ה			
ד) שיחת שי"פ פקודי, ב' אדר-שני, ה'תשכ"ה..... יא			
ה) שיחת שי"פ ויקהל-פקודי, מבה"ח ניסן ה'תנש"א..... יג			
ו) לקוטי-שיחות פרשת פקודי כרך טז..... כא			
ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל			
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל..... כו			
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פקודי..... כט			
ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת פקודי..... לא			
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת פקודי..... מט			
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)			
לשבוע פרשת פקודי..... נ			
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת פקודי..... נח			
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם..... סא			
שיעורי רמב"ם			
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת פקודי..... סד			
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת פקודי..... קכח			
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת פקודי..... קמז			
נביאים וכתובים			
יז) ירמיה פרק י, איכה פרק ד..... קנ			
יח) משניות – מסכת בבא בתרא			
ביאור קהתי..... קנב			
יט) עין יעקב מסכת מגילה..... קנט			
לא) חומש לקריאה בציבור..... ריד			
לב) קריאה התורה למנחת שבת-קודש..... רכא			
לג) לוח זמנים לשבוע פרשת פקודי..... רכב			
לד) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש..... רכג			
כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	אדמו"ר הזקן..... קפח		
כב) שולחן ערוך הלכות ציצית	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן..... קפח		
כג) תורה אור ד"ה אלה פקודי המשכן	אדמו"ר הזקן..... קצא		
כד) שערי תשובה	אדמו"ר האמצעי..... רה		
כה) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	אדמו"ר ה"צמח צדק"..... רו		
כו) תורת שמואל תרל"ב	אדמו"ר מוהר"ש..... רז		
כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	אדמו"ר מוהרש"ב..... רח		
כח) ספר המאמרים – ה"ש"ת	אדמו"ר מוהררי"צ..... רי		
כט) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק	אדמו"ר מוהררי"צ..... ריא		
ל) אגרות קודש	אדמו"ר מוהררי"צ..... ריג		

ביאור בדרך אפשר

נאמר בפסוק הפותח את פרשת השבוע, פרשת פקודי:

1 אֵלֶּה פְּקוּדֵי סֻכּוֹת הַחֹמֹרִים שֶׁנִּמְנוּ בַּמִּלָּאכָה הַמְּשֻׁכָּן הַנִּקְרָא מְשֻׁכָּן
2 הָעֵצָה אֲשֶׁר פָּקַד שְׁנֵימֵנוּ עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד
3 אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן.¹ וּמִבְּאֵר עַל כֵּךְ בְּלִקְוֵטִי תוֹרָה²

1 לאדמו"ר הזקן, ש"ממשפך

2 העדות" הוא ענין יחודא-

7 עילא, אחדות ה' וביטול העולמות

8 לאלוקות בדרגה נעלית יחוד י"ה

9 החיבור והיחוד כפי שהוא בשתי

10 האותיות הראשונות של שם הוי"ו, יו"ד,

11 ה"א, וא"ו, ה"א שפפסוק³ שמע

12 ישראל ה' אלונינו ה' אחד,

13 ו"פקודי המשפך" הוא ענין

14 יחודא-תתא, אחדות ה' וביטול

15 העולמות לאלוקות בדרגה תחתונה

16 יחוד ו"ה החיבור והיחוד כפי

17 שהוא באותיות וא"ו, ה"א, בשתי

18 האותיות האחרונות של שם הוי"

19 שפפסוק⁴ ואהבת את ה' אלוניך,

20 שהוא ענין האהבה שגממילא

21 מהשכל והטעם ולכן היא בדרגה

22 נמוכה כי היא מוגבלת בהתאם לרמת

23 השכל והטעם שמעורר ופועל את

24 האהבה.

25 אף הנה קודם קריאת שמע

26 שהתוכן שלה הוא שני העניינים

27 האמורים של "יחודא עילאה" ו"יחודא

28 תתא" תקנו אנשי כנסת

29 הגדולה שתיקנו וסדרו את נוסח

30 התפילה פסוקי דזמרה, פרקים

31 של שבת ושירה לקדוש-ברוך-הוא

32 (מתוך ספר תהילים) שזהו ענין

33 עבודת הלוים בשירה וזמרה

34 ב'רצוא ושוב' כו', כנבואת

35 יחזקאל על מראה המרכבה העליונה

36 נאמר (יחזקאל א, יד) "והחיות

37 [נהלאכים הנקראים "חיות הקודש"]

38 רצוא ושוב". והמשמעות הפנימית של הדברים היא שמצד אחד יש בהם

39 תשוקה ורצון להתעלות למעלה ("רצוא") ומצד שני נרגשת בהם הכוונה

40 האלונית לרדת ולהאר למטה ("שוב"), וכך גם בעבודת ה' של כל אחד

41 מישראל, יש שילוב של תשוקה לדבוק באלוקות עד כלות הנפש ("רצוא")

42 ומילוי השליחות המוטלת על הנשמה כפי שהיא למטה בגוף גשמי ובעולם

43 גשמי, והתנועות הנפשיות של 'רצוא' ו'שוב' באות לידי ביטוי בפסוקי דומרה

ביאור בדרך אפשר

שזוהי השירה והזמרה בשבחו של הקדוש-ברוך-הוא, מתוך תשוקה לדבוק

44 באלוקות, בפסוקי דומרה, היא ההכנה הראוייה לרומם הנפש עד
45 שתוכל ליחד היחוד דקריאת-שמע כו' להגיע להכרה והרגשה
46 ביחוד ה' וביטול העולמות לאלוקות בדרגה העליונה של "יחודא עילאה".

47 אמן, תכלית הפונה המטרה

48 האלונית שאותה על האדם למלא

49 בעבודת ה' היא להמשיך רצוא

50 ושוב' הנ' "להוריד את התנועות

51 הנפשיות של 'רצוא' - תשוקה לדבוק

52 באלוקות עד כלות הנפש, ושוב' -

53 עבודת ה' בתוך מגבלות הגוף והעולם,

54 בבחינת כלי שמכיל וקולט את

55 התחושות הנפשיות ונותן להן ביטוי,

56 והינו על-ידי לימוד התורה

57 בבחינת ביטול של המציאות

58 האישית אל הקדוש-ברוך-הוא נותן

59 התורה, וזהו שב'פקודי המשפך'

60 נאמר שנעשו "ב'יד איתמר",

61 מלשון "איתמר" נאמר הנזכר

62 בגמרא תמיד, ביטוי מצוי ושגור

63 בגמרא, שפירושו שממילא

64 איתמר ונדבר כו', הביטוי

65 "איתמר", היינו נאמר, מכיל לציין מי

66 האומר, משמעו שהדברים נאמרו

67 ודוברו ממילא, כמו דיבור שנאמר

68 מאלו ה' לימוד תורה באופן כזה

69 שהדיבור של האדם הלומד

70 הוא בתכלית הביטול מכיל כל

71 תחושה של מציאות עצמית עד

72 שאינו בא מצד עצמו כלל

73 ואין בו כל ביטוי למציאות האישית

74 שלו, אלא נדבר בו דבר הוי'

75 זו הלכה⁵ דברי התורה שהוא לומד

76 ממילא ומאלו כאלו הדברים

77 נאמרים מעצמם. וזהו ענין ודברת

78 בם⁶ לימוד התורה ש'לאחר

79 ו'אהבת גו' שנאמר בקריאת שמע

80 אחרי הפסוק "ואהבת את ה' אלוניך...", כי את רגש הנפש לאהבת ה'

81 בלימוד התורה מתוך ביטול מוחלט לאלוקות. ועל זה נאמר "ב'יד

82 איתמר בן אהרן הכהן", פ'דוע בקבלה וחסידות ש'ענינו של

83 אהרן הכהן הוא בחינת אהבה רבה אהבת ה' בדרגה גבוהה,

84 והוא אהרן הכהן הממשיך לכל אחד ואחד הפ' הזה להיות כל

בס"ד. שבת פרשת פקודי, ב' אדר-שני, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמְּשֻׁכָּן מְשֻׁכָּן הָעֵצָה אֲשֶׁר פָּקַד
עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן
אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן¹. וּמִבְּאֵר בְּלִקְוֵטִי תוֹרָה², ש"ממשפך
הָעֵדוּת" הוּא עֲנִין יְחִידָא-עִילָא, יְחִיד י"ה
שֶׁבִּפְסוּק³ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ו"פְּקוּדֵי הַמְּשֻׁכָּן" הוּא
עֲנִין יְחִידָא-תַּתָּא, יְחִיד ו"ה שֶׁבִּפְסוּק⁴ וְאַהֲבָתָּה,
שֶׁהוּא עֲנִין הָאֲהָבָה שְׁגִמְשִׁכָּת מִהַשְׁכֵּל וְהַטַּעַם.
אֵךְ הֵנָּה קוֹדֶם קְרִיאַת-שְׁמַע תִּקְנֵנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת
הַגְּדוּלָּה פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין עֲבוּדַת הַלְוִיִּם
בְּשִׁירָה וְזִמְרָה בְּרִצּוֹא וְשׁוּב' כו', שְׁזוּהִי הַהֲכָנָה
לְרֹמֶם הַנֶּפֶשׁ עַד שֶׁתּוּכַל לִיְחַד הַיְחִיד דְּקְרִיאַת-
שְׁמַע כו'. אָמֵנָּם, תְּכִלִּית הַפְּנוּנָה הִיא לְהַמְשִׁיךְ
רִצּוֹא וְשׁוּב' הַנ"ל בְּבַחֲיִנַת כְּלִי, וְהֵינּוּ עַל-יְדֵי
לִימּוּד הַתּוֹרָה בְּבַחֲיִנַת בִּיטוּל, וְזֶהוּ "בְּיַד
אִיתָמָר", מְלִשׁוֹן "אִיתָמָר" הַנֶּזְכֵּר בְּגִמְרָא תָּמִיד,
שֶׁפִּירוּשׁוֹ שְׁמִמִּילָא אִיתָמָר וְנִדְבָר כו', הֵינּוּ
שֶׁהִדְיָבוּר שֶׁל הָאָדָם הוּא בְּתַכְלִית הַבִּיטוּל עַד
שֶׁאֵינוֹ בָּא מִצַּד עֲצָמוֹ כָּלָל, אֲלָא נִדְבָר בּוֹ דָּבָר
הַיְ' זֶה הַלְכָּה⁵ מִמִּילָא וּמֵאֱלֹו. וְזֶהוּ עֲנִין וְדִבְרַת
בָּם⁶ שְׁלֹאֲחֵרִי וְאַהֲבָתָּה גו'. וְעַל זֶה נֶאֱמָר "בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן", פְּדוּעַ שְׁעֲנִינוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן
הַכֹּהֵן הוּא בְּחִינַת אֲהָבָה רַבָּה, וְהוּא הַמְּמָשִׁיךְ

אחרי הפסוק "ואהבת את ה' אלוניך...", כי את רגש הנפש לאהבת ה'
המתעורר באמירת 'שמע ישראל... ואהבת' צריך 'להוריד' ולהביא לידי ביטוי
בלימוד התורה מתוך ביטול מוחלט לאלוקות. ועל זה נאמר "ב'יד
איתמר בן אהרן הכהן", פ'דוע בקבלה וחסידות ש'ענינו של
אהרן הכהן הוא בחינת אהבה רבה אהבת ה' בדרגה גבוהה,
והוא אהרן הכהן הממשיך לכל אחד ואחד הפ' הזה להיות כל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סדר העבודה הזאת האמורה לעיל שתחילתה ב'רצוא ושוב' בפסוקי
- 2 דומרא, והמשכה ב'יחודא תתא' ו'יחודא עילאה' בקריאת שמע, והביטוי
- 3 שלה בפועל הוא בלימוד התורה מתוך ביטול, כמבואר לעיל. ומסכים⁷ רבנו
- 4 הזקן במאמר הנזכר ב'לקוטי תורה' פרשת פקודי, ש'על-ידי בחינת
- 5 אהרן, שהוא ענין אהבה
- 6 רבה, נמשך הפח' לאדם
- 7 לאתערוותא-דלתתא כו' ⁸מסכים⁷, ש'על-ידי בחינת אהרן, שהוא ענין
- 8 התעוררות מלמטה, מצד האדם,
- 9 להתקרב לאלוקות.
- 10 (ב) ויש לקשר ענין זה של
- 11 נתינת כוח לאדם כדי שיבוא לידי
- 12 'אתערוותא דלתתא' עם הדרוש
- 13 מאמר חסידות ש'בהתחלת
- 14 ה'לקוטי תורה' על ספר
- 15 ש'ממות',⁸ דבור-המתחיל מאמר
- 16 הפותח בפסוק בפרשת בשלח "ראו"⁹
- 17 כי הוי' נתן לכם השבת".
- 18 דהנה ידוע בתורת החסידות
- 19 בענין החילוק ההבדל שבין
- 20 שתי המדרגות באהבה, שתי
- 21 המדרגות באהבה ה' הנקראות 'אהבת
- 22 עולם' ו'אהבה רבה'¹⁰,
- 23 ש'אהבת עולם', היא האהבה
- 24 לאלוקות ש'שלקחת
- 25 מהעולמות, הינו
- 26 מההתבוננות בחיות האלקית
- 27 ש'מחיה את העולמות כו'
- 28 וכאשר האדם מתבונן היטב שחיות כל
- 29 העולמות והמציאות האמיתית של כל
- 30 העולמות היא האלוקות, הרי הוא
- 31 מתעורר ברגש של אהבה ורצון
- 32 להתקרב לאלוקות, וכיון ש'העולם
- 33 הוא מוגבל, הרי למרות שהאדם
- 34 מתבונן בגדולת ה' שבעצם אינו
- 35 מוגבל, כיוון שההתבוננות היא באור
- 36 האלוקי כפי שהוא מצומצם להתלבש
- 37 בעולמות וכפי שגדלות ה' מובנת מתוך
- 38 העולמות גם האהבה לאלוקות
- 39 שבאה מההתבוננות בעולם
- 40 היא אהבה מוגבלת בהתאם להתבוננות שגרמה את האהבה, שהיא
- 41 כאמור, התבוננות בחיות האלוקית של העולם המוגבל, מה-שאיין-פן

- 1 'אהבה רבה' היא אהבה לאלוקות ברמה בלתי מוגבלת, כיון
- 2 שאינה באה על-ידי ההתבוננות בחיות האלקית המצומצמת
- 3 ש'מחיה את העולמות המוגבלים כו', אלא היא אהבה
- 4 שלמעלה מטעם-ודעת, מצד עצם הנפש כו' שלמעלה מהשכל,
- 5 כמבואר בחסידות שהשכל, וכן הרגש,
- 6 הם כוחות גלויים של הנפש אבל הנפש
- 7 עצמה היא למעלה מהכוחות שלכל
- 8 אחד מהם 'ציור' מדרד ומוגבל, ולכן
- 9 אהבת ה' שנובעת מעצם הנפש לא
- 10 מוגבלת בהתאם לשכל אלא היא בלי
- 11 גבול.
- 12 וזהו גם החילוק ההבדל שבין
- 13 ימות החול ליום השבת¹¹ כפי
- 14 שהוא בא לידי ביטוי בעבודת האדם,
- 15 כפי שממשיך ומבאר. דהנה, בימי
- 16 החול העבודה של האדם היא
- 17 בעניני העולם, בשלושים
- 18 ותשע המלאכות ד'הזורע
- 19 והחורש כו'¹² שהיו במלאכת
- 20 המשכן והם ל"ט המלאכות האסורות
- 21 בשבת, ש'עיקרם ותכליתם
- 22 המטרה העיקרית של מלאכות אלו
- 23 בעולם היא בשביל עשיית
- 24 המ'שפן, ומהם מהמלאכות הללו
- 25 כפי שהיו במשכן נ'שתלשלו
- 26 מלאכות אלו בעובדין דחול,
- 27 במעשי חולין הרגילים בעולם אף
- 28 לאחר ש'נשתלשלו מהן¹³
- 29 והמציאות של המלאכות הללו כבר
- 30 קיימת בעולם, הרי עתה ל"ט
- 31 מלאכות אלו אינן מלאכות
- 32 המ'שפן שהם דברים שבקדושה,
- 33 אלא דברי חולין של עניני
- 34 העולם, מלשון העולם
- 35 והסתרה¹⁴ על האלוקות, ולכן
- 36 צריך האדם לפעול בעצמו
- 37 לעבוד על עצמו להגיע למצב כזה
- 38 ש'התעסקותו בעניני העולם
- 39 עסקי החולין תהיה באופן
- 40 ש'כל מעשיו יהיו לשם שמים'¹⁵ ו"בכל דרכיו דעהו"¹⁶
- 41 כלומר, מתוך תחושה והכרה שאם כי המעשים עצמם הם דברי חול, "מעשיו"

(7 ח, ד. 8) ראה בשיחה שלפני המאמר (תורת מנחם - התועדויות חמ"ב ע' 316), שסיום ספר שמות בלקו"ת הוא בבחי' "גמרה של תורה", ולכן "מתכיפין התחלה להשלמה" (9 בשלח טז, כט. 10) ראה תו"א ויחי מז, א ואילך. ובכ"מ. 11) ראה תו"א ויקהל פז, ד. 12) שבת עג, א. 13) לשון התניא - רפ"ג. 14) ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ. 15) אבות פ"ב מי"ב. 16) משלי ג, ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 "רָאוּ" דִּיקָא, הכתוב מדריך ואומר לשון של ראה הִינּוּ שְׁזָהוּ עֲנִין
 45 שְׁנִירָא בְּגִלּוּי בתוך מציאות העולם, וּכְפִי שְׁהִיוּ רֹאִים גִּלּוּי
 46 אלוּקוֹת בְּמוֹחַשׁ בְּנוֹגֵעַ לְמֶן המזון שירד מן השמים במדבר, בְּהַמְשָׁךְ
 47 הַכְּתוּב⁹ הוּהּ הַמַּתְחִיל בִּ"רָאוּ כִּי ה' נתן לכם את השבת", עַל כֵּן הוּא
 48 נוֹתֵן לָכֶם בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי לָחֶם
 49 יוֹמִים, עוֹמֵר כְּפֹל¹⁸, מִידָה
 50 כפולה של מן (שירד בכמות של
 51 'עומר' לנפש בכל יום), אחד למזון יום
 52 השישי ואחד למזון יום השבת וְכֵן
 53 רֹאִים בְּמוֹחַשׁ אִפִּילוּ כַּת שְׁכַל
 54 עֲנִינֵי הַשֶּׁבֶת הֵם בְּאוֹפֶן שֶׁל
 55 הוֹסְפָה וְעִילּוּי כו', יחסית לימות
 56 החול, כְּמוֹ בְּאֻכִּילָה וּשְׁתִּיָּה,
 57 שְׂבוּם הַשֶּׁבֶת אוֹכִלִים וּשְׂוֹתִים בְּשָׁר
 58 שְׂמֶן וְזֵין מְבוּשִׁים¹⁹, דבר שלא
 59 רגיל בימות החול, וּמִזָּה מִכּוּ
 60 שאִפִּילוּ הָעֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים בשבת
 61 נעלים ומשובחים יותר מאלה של ימות
 62 החול מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגֵעַ לְעִנֵּין
 63 ה'אֵהָבָה רַבָּה' שְׂבוּם הַשֶּׁבֶת
 64 שהיא בלי גבול ונעלית לאין שיעור
 65 מאהבת ה' בימות החול שהיא אהבה
 66 מוגבלת.
 67 ועוד זאת, דְּכִינּוּ שִׁ"הוֹי' נִתֵּן
 68 לָכֶם הַשֶּׁבֶת", הִינּוּ, שְׁזָהוּ
 69 העליון, הִתְרוֹן וְהַתּוֹסֶפֶת הַמִּיּוֹחֲדִים
 70 שִׁישׁ בַּעֲבֻדַת ה' בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת עֲנִין
 71 שְׁתָּתָן מְלַמְעֵלָה ולא מוֹתֵנָה בְּכוּחוֹ
 72 ויכולתו ובמעמדו ומצבו הרוחני של
 73 האדם עצמו, אֲזִי אִי־אֶפְשָׁר
 74 לְטַעוֹן האדם לא יוכל לטפוס את
 75 עצמו מִכּוּ בְּנִימוֹךְ שְׂאִינוּ שִׁיף
 76 לָזֶה כו' ומדובר בענין שלמעלה
 77 מהדרגה שלו (עַר הָאֵלֶּט נִיט
 78 דְּעַרְבִי הוא לא 'אחות' בזה, כלומר
 79 לא הגיע לדרגה הזו), כִּי בְּעִנֵּין
 80 שְׁתָּתָן מְלַמְעֵלָה ואינו תלוי באדם
 81 למטה לא נוגַע לא חשבו ולא קובע
 82 הַמַּעֲמָד וּמַצָּב שֶׁל הַתְּחִתּוֹן
 83 והדבר יורד ונמשך גם למי שנמצא במעמד ומצב רוחני יורד, וְכִידּוּעַ²⁰
 84 בתורת החסידות הַמְשָׁל בְּנוֹגֵעַ לְחִבּוּר עֲלִיוֹן וְתַתְּחוֹן, שְׂבָאֶשֶׁר
 85 הַחִבּוּר בֵּינֵיהֶם הוּא בְּאוֹפֶן שֶׁהָעֲלִיוֹן יוֹרֵד אֶל הַתְּחִתּוֹן, אֲזִי
 86 לא נוגַע מַעֲמָדוֹ וּמַצָּבוֹ שֶׁל הַתְּחִתּוֹן ובאמצעות הירידה של

1 ו"דרכיך" של האדם בעולם הזה הגשמי, אבל המטרה והכוונה שלהם היא
 2 "לשם שמים" וגם בהם עצמם האדם יודע ומכיר באלוקות (וגישה זו לעיסוק
 3 בענייני החולין היא בְּהִתְאַם לָכֶן שְׁעָקֵר וּמְכַלִּית מְלָאכּוֹת אֱלוֹ
 4 הִיא בְּשִׁבִּיל עֲשִׂית הַמְשָׁכֵן כִּךְ שבעצם כל המלאכות הללו נועדו
 5 מלכתחילה בשביל ענייני קדושה),
 6 וְעַד כִּי כִּי יִהְיֶה הָעִיסוֹק בְּעִנֵּינִי
 7 העולם מלא וחדור בכוונה לשם שמים
 8 ובידיעה והכרה באלוקות שְׂעַל־יָדֵי
 9 הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּחִיּוֹת הָאֱלֹקִית שְׁמַחֲיָה אֶת הָעוֹלָם
 10 שְׁמַחֲיָה אֶת הָעוֹלָם כו', שהרי
 11 הָעִיסוֹק בְּעִנֵּינִי חוֹלִין בְּצוּרָה כִּזּוּ נובע
 12 מִכּוּ שֶׁהָאָדָם מוֹדֵעַ לְעוֹבְדָה שֶׁכֵּל
 13 קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הוּא מִהַחֲיוֹת
 14 הָאֱלֹקִית שְׂבוּ וּמִתְבּוֹנֵן וּמַעֲמִיק בְּדַבְּרוֹ,
 15 נִבָּא לְאֵהָבָה ה', שְׁזָהוּ בְּחִיּוֹת
 16 'אֵהָבָה עוֹלָם', אֵהָבָה ה' שְׂבָאָה
 17 מִחוּץ הַתְּבוֹנְנוֹת בְּעִנֵּינִי הָעוֹלָם כְּנִל
 18 כְּמִבּוּאָר לְעִיל לְגַבִּי הַהִבְדֵּל בֵּין 'אֵהָבָה
 19 עוֹלָם' ר'אֵהָבָה רַבָּה'.
 20 מִה־שְׂאִין־כֵּן בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת
 21 שְׂבוּ אֲסוּר לְהִתְעַסֵּק בְּעִנֵּינִי
 22 הָעוֹלָם וּלִ"ט הַמְּלָאכּוֹת הָאֲמֻרוֹת
 23 אֲסוּרוֹת (וְעַד שְׂגֻם הָעֲנִינִים
 24 הַגִּשְׁמִיִּים, אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה
 25 כו', עַם הַיּוֹתֵם עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים
 26 וּמַעֲשִׂים שֶׁל הַגּוֹף הַגִּשְׁמִי הֵם לֹא
 27 רַק דְּבָרֵי חוֹל הַנַּעֲשִׂים לְשֵׁם שְׂמִים
 28 שִׁיךְ הַכוּוֹנָה שֶׁלֹּא הִיא לְשֵׁם שְׂמִים,
 29 אֲלֹא הֵם הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה הַגִּשְׁמִית
 30 עֲצָמָם גַּעֲשִׂים עֲנִין שֶׁל
 31 מַצָּה, שְׂמַצָּה לְעִנֵּין אֶת יוֹם
 32 הַשֶּׁבֶת בְּעוֹנָג אֲכִילָה
 33 וּשְׁתִּיָּה¹⁷), הִנֵּה גַם אֵהָבָה ה'
 34 שֶׁשְׂשׂוּרָה בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת, לֹא נִכְבַּעַת מִחוּץ
 35 הַתְּבוֹנְנוֹת שֶׁשְׂשׂוּרָה בְּעוֹלָם הַמַּעֲלִים עַל
 36 הָאוֹר הָאֱלֹקִי אֲלֹא הִיא אֵהָבָה ה'
 37 בְּאוֹפֶן שֶׁלְּמַעֲלָה לְגַמְרִי
 38 מְמַצִּיאוֹת הָעוֹלָם שֶׁהִיא מַצִּיאוֹת
 39 מוֹגַבֵּלָה, וְלָכֵן הִיא לְמַעֲלָה
 40 מְמַדִּידָה וְהַגְבֵּלָה, בְּלִי גְבוּל, שְׁזָהוּ בְּחִיּוֹת 'אֵהָבָה רַבָּה' כְּמִבּוּאָר
 41 לְעִיל.
 42 וְעַל זֶה עַל הַעֲבֻדָה הַרוּחָנִית הַנַּעֲלִית שֶׁל יוֹם הַשֶּׁבֶת, הַמְבִּיאָה אֶת הָאָדָם
 43 לְאֵהָבָה ה' בְּלִחֵי מוֹגַבֵּלָה נֶאֱמָר "רָאוּ כִּי הוֹי' נִתֵּן לָכֶם הַשֶּׁבֶת",

(17) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ב. (18) מדרש תהלים צב - הובא ונתבאר בלקו"ת שם (ר"פ בשלח). (19) ראה רמב"ם ה' שבת פ"ל ה"ז. (20) ראה סה"מ תרמ"ג ע' קלג. תרנ"ד ע' רב. תרס"ג ע' רנ. אעתי"ר ע' רכה. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העליון אליו, יכול התחתון להתחבר אל העליון גם אם כעת התחתון הוא
2 במצב נחות ויורד, דְּכִינֹן שֶׁהַחֲבֹר בֹּא מֵצֵד הָעֲלִיֹן ולא נדרשת
3 פעולה מצידו של התחתון, הָרִי מִי מַעֲכָב בִּידוֹ ביד העליון לעשות מה
4 שירצה (וכמבואר בספר המאמרים ת"ר"ג לאדמו"ר הרשב"ב נ"ע: "... בבחינה
5 הנמשכת מלמעלה למטה אין שום
6 מניעה ועיכוב כלל הגם כי לא נודרך 1
7 עדיין. וכמו שני בני אדם אחד עומד 2
8 בהר והשני בשיפולי ההר שיש ב' 3
9 אופנים בייחודם או שהתחתון יעלה 4
10 למעלה או שהעליון ירד למטה. והנה 5
11 בעליית התחתון למעלה יש כמה 6
12 עיכובים עד שיעלה בראש ההר, אמנם 7
13 כירידת העליון למטה לא יש שום 8
14 עיכוב כלל..."), וכמו שכתוב 21
15 לגבי הקדוש-ברוך-הוא מִי יֹאמֶר 9
16 לָךְ מִה תַּעֲשֶׂה גו'. 10
17 (ג) וְהָיָה כְּשֶׁם שֶׁנִּתְבָּאָר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' סוף
18 ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' סוף פְּרָשַׁת 11
19 פְּקוּדֵי בְּנוֹגַע ל'אַהֲבָה רַבָּה', 12
20 בחינתו של אהרן הכהן, כמבואר לעיל, 13
21 שְׁמִיָּה נִמְשָׁךְ הַכֹּחַ 14
22 לְאַתְּרוּתָא-דְּלִתְמָא כו', 15
23 התעוררות מלמטה, מצד האדם, פֶּן 16
24 הוּא גַם בְּעִנְיֵן הַשְּׁבֵת, שָׁאף 17
25 שְׂגָדְלָה מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַשְּׁבֵת 18
26 בְּיֹתֵר, וְכֵן ל' שְׁמִדְרָגָת 19
27 הָאַהֲבָה דְּשֵׁבֵת הִיא 'אַהֲבָה 20
28 רַבָּה', שעניינה הוא אהבת ה' בלי 21
29 גבול, הֵנָּה הָעֵקֶר וְהַתְּכֵלִית שֶׁל 22
30 ההשפעה הבאה מלמעלה הוּא 23
31 ה'נְתִיבָת כֹּחַ' שהאדם מקבל 24
32 מההשפעה הזו לְאַתְּרוּתָא- 25
33 דְּלִתְמָא בְּעֹבְדָה שֶׁל יְמוֹת 26
34 הַחֹל שְׁלֹאחֵרִי הַשְּׁבֵת כאשר 27
35 אין הגילוי וה'נְתִיבָת כֹּחַ' מלמעלה 28
36 שקיימים ביום השבת. 29
37 וְהָעִנְיָן בְּזֶה, דְּלִכְאוּרָה הִיא 30
38 מקום לחשוב, הֵנָּה בְּשִׁלְמָא הדבר 31
39 הִיא מובן ומתקבל, שְׁבִימִי הַחֹל 32
40 צְרִיכִים לְחֻשׁוֹב וְלִהְיוֹתוֹנִין לְיוֹם הַשְּׁבֵת, כדי שכבוא השבת יוכלו 33
41 ולקלוט את הגילוי ואת הקדושה המיוחדים המאירים בשבת וּכְמִאֲמֹר 34
42 רְבוּתֵינוּ וְל' 22 אפילו לגבי צרכי השבת כפשוטם מִי שְׁטָרַח בְּעֶרֶב 35
43 שֵׁבֵת יֹאכֵל בְּשֵׁבֵת, אֲכָל בָּאֶשֶׁר מְגִיעִים כָּבֵד לְהַעֲלִיֹן דְּיוֹם 36
- הַשְּׁבֵת, וכבר התעללו למצב הרוחני הנעלה של יום השבת הָרִי זֶה 44
מַעֲמָד וּמַצָּב שְׁלִמְעָלָה לְגַמְרֵי מְשִׁיכּוֹת לְיָמֵי הַחֹל ומה ענין 45
ההשפעה ונתינת הכוח מהשבת לימי החול, והרי לכאורה בשבת אין לאדם 46
כל קשר עם ימות החול. וּבִפְרָט התמיהה על הקשר בין השבת והחול גדלה 47
עוד יותר עַל-פִּי מִה שֶׁכְּתוּב 48
בפסוק זה המדבר על אי ירידת המן 49
בשבת "כִּי הָיוּ נִתֵּן לָכֶם 50
הַשְּׁבֵת", הָיוּ דִּיקָא, ושם הו" 51
(השם הקדוש המורכב מארבעת 52
האותיות יו"ד, ה"א, ו"ו, ה"א) 53
שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִשֵּׁם אֱלֹקִים 54
שְׁשִׁיךְ לְבְרִיאת הָעוֹלָם 55
וכמבואר בקבלה וחסידות ששם 56
אלוקים הוא מידת הצמצום וההעלם 57
ובו הקדוש-ברוך-הוא צמצם והעלים 58
את אורו הבלי-גבול לברוא עולם 59
מוגבל, כְּפִי שֶׁמְצִינֵנו שְׁשִׁלְשִׁים 60
וּשְׁתֵּים פְּעֻמִּים נֶאֱמָר 61
"אֱלֹקִים" בְּמַעֲשֵׂה 62
בְּרֵאשִׁית 23, וְאֶפִּילוֹ בְּגִמְרָה 63
מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית כאשר מלאכת 64
הבריאה נשלמה והכתוב מזכיר גם את 65
שם הו"י, מידת האור והגילוי, בכל זאת 66
נֶאֱמָר 24 בְּיוֹם עֲשׂוֹת הָיוּ 67
אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם ושוב נזכר 68
שם אלוקים בקשר לבריאה, וְאִילוֹ 69
לגבי השבת כָּאֵן נֶאֱמָר "כִּי הָיוּ 70
נִתֵּן לָכֶם הַשְּׁבֵת", הָיוּ בְּלִבֵּי 71
ואם כן יש כאן הדגשה נוספת על 72
מעלת השבת ביחס לימי החול וגוברת 73
התמיהה מדוע בזמן נעלה כל כך, יש 74
נתינת כוח לעבודת ה' בימי החול. 75
וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בְּדִיוֹק לְשׁוֹן 76
הַקְּתוּב "כִּי הָיוּ נִתֵּן לָכֶם 77
הַשְּׁבֵת", "נִתֵּן" דִּיקָא, הכתוב 78
מדויק ואומר "נִתֵּן" שֶׁהוּא לְשׁוֹן 79
מִתְּנָה, עַל-פִּי הַמְּבֹאֵר בְּמָקוֹם 80
אַחֵר 25 בתורת החסידות שְׁשִׁי 81
שֶׁל מִדְּרָגוֹת בְּעִנְיֵן הַשְּׁבֵת, 82
באופן שבה ניתנה השבת לבני ישראל. מִדְּרָגָה רִאשׁוֹנָה, שְׁבָאָה 83
עַל-יְדֵי עֲבֹדָה וְיִגִּיעָה מצד האדם בימות החול שעושה אותו כלי ראוי 84
לקליטת אור השבת, כְּמִאֲמֹר רְבוּתֵינוּ וְל' 22 מִי שְׁטָרַח בְּעֶרֶב 85
שֵׁבֵת יֹאכֵל בְּשֵׁבֵת, היינו שימי החול הם ימי הכנה לשבת, וְעַל זֶה 86

(21) ע"פ קהלת ח, ד. (22) ע"ז א. (23) זוהר חדש צד, ד. צו, ב. קיב, ג. (24) בראשית ב, ד. (25) סה"מ עטר"ת ע' תז ואילך.
ה'ש"ת ע' 81 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נֶאֱמַר 26 וְשִׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁבְתָּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַשִּׁבְתָּ
2 כלומר שיום השבת נעשה' ונפעל על ידי עבודתם של ישראל.
3 מִדְּרָגָה שְׁנִיָּה, הוּא עֲנִין דְּשִׁבְתָּ מִקִּדְשָׁא וְקִימָא 27 כדברי
4 חכמינו ז"ל שבעוד שהחגים והמועדים נקבעים על ידי בני ישראל שהרי בית
5 הדין של מטה קובע מתי יחול ראש-
6 חודש ולפי זה חלים החגים והמועדים,
7 הרי יום השבת קדוש ועומד מצד עצמו
8 מאז ששת ימי בראשית, והמשמעות
9 הפנימית של הדברים היא שהדרגה
10 השנייה בעניין השבת היא דרגה שלא
11 תלויה בעבודת האדם.
12 וּמִדְּרָגָה שְׁלִישִׁית הוּא עֲנִין
13 הַמִּתְּנָה שְׁבִשְׁבֶּתָּ, כְּמֹאמֶר
14 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 28 שהקדוש-ברוך-
15 הוא אומר מִתְּנָה אַחַת יֵשׁ לִי
16 בְּבֵית גִּנְזִי, וְשִׁבְתָּ שְׁמָה, היינו
17 השבת כפי שהיא באה בתור מתנה
18 מלמעלה.
19 וּבִכְלָלוֹת הֵנָּה שְׁלֹשׁ מִדְּרָגוֹת
20 אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשָׁה הַזְּמַנִּים שֶׁל
21 השבת עצמה, דְּלִיל שִׁבְתָּ, יוֹם
22 הַשִּׁבְתָּ, וְרַעְיוֹן דְּרַעְיוֹן 29 זמן
23 תפילת המנחה של יום השבת שהוא
24 זמן נעלה במיוחד ונקרא בוהר "רעיון
25 דרעיון", רצון הרצונות. וּמִצֵּד גוֹדֵל
26 מַעֲלֵת הַשִּׁבְתָּ, וּבִפְּרָט קְרוֹב
27 לְסִיּוּמוֹ, בְּזִמְן רַעְיוֹן דְּרַעְיוֹן
28 שזהו הזמן הנעלה ביותר בשבת
29 עצמה, וְכַמְבָּאָר בְּהַמְשָׁךְ
30 תַּרְס"ו 30 גוֹדֵל מַעֲלֵת הַזְּמַן
31 דְּרַעְיוֹן דְּרַעְיוֹן (כללות העניין הוא
32 שלכל בחינה בסדר ההשתלשלות קדם
33 רצון להתהוות בחינה זו (בחינת כתר),
34 ובראשית כל ההשתלשלות יש רצון
35 כללי (כתר כללי, הנקרא "אדם
36 קדמון") שהוא הרצון לכל הרצונות
37 וכל הבחינות כלולות בו בהשוואה
38 אחת), שְׁהוּא מַעֲיֵן הַמִּדְּרָגָה הַיּוֹתֵר נְעָלִית
39 האלוקות בעולם דְּלִעֲתִיד-לְבֹא, שְׁעָלֶיהָ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 31
40 שְׁהָעוֹלָם הָפָא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתֵּיָה כו', הָרִי מוֹכֵן
41 שְׁנֵהוּ בְּאֵין-עֲרוֹךְ לְגַמְרִי לֵלֵא כֹל יַחַס וְהַשׁוּוּאָה לְגַבֵּי יְמוֹת הַחֹל.
- וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן, למרות כל המעלות האמורות של השבת שבכולן מודגש
כיצד השבת נעלית מאד מימות החול, ולכאורה יש מקום להתפלא מדוע
בכלל העבודה הרוחנית של שבת היא הנותנת כוח לעבודה של ימות החול,
בכל זאת, לאמתו של דבר הֵנָּה הָעֵקֶר וְהַמְּכַלִּית דְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ עִם
כל מעלתה וריחוק הערך שלה מימות
החול הוּא ה'נְתִינָת פְּחִי' שהשבת
נותנת לְאֶתְעֵרוּתָא-דְּלִתְתָּא
בַּעֲבוּדַת יְמוֹת הַחֹל שְׁלֹאֲחֶרֶי
הַשִּׁבְתָּ, שְׁנֵהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי עַל
מָה שְׁאוּמְרִים כְּמוֹצָאֵי
שִׁבְתָּ 32 (מִיד לְאֶחָרֵי הָעִילּוּי
דְּרַעְיוֹן שהוא בשעת
המנחה, קרוב לצאת השבת) לפי
נוסחאות רבות, את הפיוט אֵל תִּירָא
עֲבָדֵי יַעֲקֹב 33, כִּי 34 בַּשִּׁבְתָּ
אָנוּ בְּבַחֲיִנַת יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁם שֶׁל
עַם יִשְׂרָאֵל הַמּוֹרֶה עַל גְּדוּלָּה וְחִשְׁבּוֹת,
כפי שהיהודי הוא במצב רוחני נעלה,
שְׁאִין צְרִיךְ לְבַחֲיִנַת עֲבוּדָה
וְיִגִּיעַ לְכָרַר בְּרוּרִים כו' לבוא
במגע קרוב עם ענייני העולם הגשמי
ולעסוק בהפרדת הטוב מהרע והעלאתו
לקדושה, וְאָנוּ בַּשִּׁבְתָּ אֲזַ בְּבַחֲיִנַת
בְּנִים לְמָקוֹם 35, קרובים אל
הקדוש-ברוך-הוא כבנים לאביהם,
וְאַחֲרֵי-כֵן כְּמוֹצָאֵי שִׁבְתָּ,
שְׁצִירֵךְ לְחִזּוֹר וְלִירֵד לְהִיּוֹת
בְּבַחֲיִנַת "יַעֲקֹב עֲבָדִי" יַעֲקֹב
מורה על דרגה נמוכה בבני ישראל
ביחס לדרגת "ישראל" והיא בחינת
"עבד" שלמטה מבחינת 'בן', כָּכָל
שִׁשֶּׁת יָמִי הַמַּעֲשֵׂה לְכָרַר
בְּרוּרִים בְּכִרְיָאָה-יַצִּירָה-
עֲשֵׂיָה כו' שלושת העולמות
הרוחניים שלמטה מעולם האצילות
ויש בהם גדר מציאות של 'נבראים'
והמעבר הזה מ'ישראל' ל'יעקב' ו'מבן'
ל'עבד' הוא ירידה גדולה שעלולה לגרום לאדם חששות ופחדים איך יעלה
בירו להתמודד עם הירידה הזו, לְכָךְ אֹמְרִים אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב
כו' מְלִירֵד שֵׁם לַמַּצֵּב הִירֹד כפי שהוא במוצאי השבת, וּבְקֶזֶה נוֹתְנִים
לאדם פְּחִי וְעוֹז כו' לעבוד את עבודת ה' כראוי בימות החול.

(26) תשא לא, טז. (27) ביצה יז, א. (28) שבת י, ב. (29) זהר ח"ב פח, סע"ב. ח"ג (אד"ר) קכט, א. (30) ע' תקמה. (31) ברכות יז, א. (32) ראה גם ד"ה בראשית ברא דמוצאי ש"ק פ' בראשית תשל"ח (תורת מנחם - ספר המאמרים תשרי ע' רלט) הערה 24. (33) ישע"י מד, ב. ירמ"י ל, י. ועוד. (34) ראה לקו"ת בלק עב, ב. (35) אבות פ"ג מ"ד.

שבת פרשת פקודי, ב' אדר-שני, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וּמִזֶּה מִפְרַשְׁת פְּקוּדֵי הַחֻמּוֹת אֵת חֹמֶשׁ שְׁמוֹת, עִם תּוֹכְנָה הַפְּנִימִי
2 הַמְּבֹאֵר לַעִיל, בָּאִים לְוִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה גֹ'36, הַפְּסוּק הַפּוֹתַח אֵת
3 פְּרֶשֶׁת וְחֹמֶשׁ וִיקְרָא, "וִיקְרָא"
4 לְשׁוֹן חֶבֶה 37 הַמּוֹרָה עַל חִיבָה 1 (ד) וּמִזֶּה בָּאִים לְוִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה גֹ'36,
5 וְקִירֹב מִצַּד הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא לִבְנֵי 2 "וִיקְרָא" לְשׁוֹן חֶבֶה 37, וּבָאֶל־הָ
6 יִשְׂרָאֵל בְּדוֹגְמַת עֲנִיִּן הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא 3 זְעִירָא (וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּדִבְרֵי-הַיָּמִים 38 "אָדָם"
7 מִתְּנָה מִהַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא לִבְנֵי 4 בָּאֶל־הָ רַבְתִּי) 39, וְכִידּוּעַ הַסְּפֹר 40 שֶׁהִצְמַח
8 יִשְׂרָאֵל, כַּמְּבֹאֵר לַעִיל, וּבָאֶל־הָ 5 צֶדֶק שֶׁאֵל אֶצְל זֶקֶנּוּ רַבְּנֵי הַזֶּקֶן, מִדּוּעַ נֶאֱמַר
9 זְעִירָא הָאֵל־הָ שֶׁבְּמִילָה "וִיקְרָא" 6 "וִיקְרָא" בָּאֶל־הָ זְעִירָא, וְהָשִׁיב לוֹ רַבְּנֵי הַזֶּקֶן
10 כְּתוּבָה בְּתוֹרָה כְּאוֹת קִטְנָה (וְלֹא 7 שֶׁזֶּהוּ בְּגִלְל עֲנֻתָנוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כו' 41).

(36) ר"פ ויקרא. (37) פירש"י עה"פ. (38) בתחלתו. (39) ראה לקו"ר ר"פ ויקרא. (40) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 68. וראה לקו"ש ח"ז בתחלתו. (41) חסר המשך וקישור הדברים, וסיום המאמר (המו"ל).

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מב' אדר"ר, בו כותבת ראשי פרקים מחיי, ומסיימת בבעיית העומדת עתה על הפרק, בעיית המשרה לאחר החתונה בשעה טובה ומוצלחת, ומפרטת צדדי החיוב והשלילה בשתי האפשרויות.

וכיון שהצלחת ההוראה מתמעטת ע"י עיפות המורה (מהליכה וכו'), וקרוב לומר אשר ב... לבד המשרה של ממלאת מקום יזדמן בקרוב עוד מה עכ"פ בתור סינף לפרנסה (כפשוטה או לפרנסה רוחנית או גם שתיקה), יש להעדיף המשרה אשר ב...

לסיכומה במכתבה שהיתה סברתה שהחתונה תהי' דוקא ביום שמותר לצום בו,

ידוע הכתוב ופי' חכמינו ז"ל, ניתנו מרועה אחד, ז. א. שגם הענין דתענית ביום החופה, גם ההוראה שביום ראש חדש אין להתענות, כי אם ביום שלפני זה, ותקפו כמו שמתענה ביום החופה, מרועה אחד ניתנו, והיינו הך, שזהו שולל בהחלט הביטוי שבמכתבה, אשר לצערי לא עלה הדבר בידי.

וכנ"ל תהי' החתונה בשעה טובה ומוצלחת בגשמיות וברוחניות גם יחד, אשר יחדיו יהלכו, שהרי ישראל גוי אחד בארץ הם וממשיכים האחדות בכל עניניהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בס"ד. שיחת ש"פ פקודי, ב' אדר-שני, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. הביאור בפירוש רש"י בריש פרשתנו, "בפרשה זו נימנו כו" - שבזה מתרץ רש"י למה נאמר
 "אלה" (שפסל את הראשונים), ולא "ואלה", כי מאחר ש"פקודי המשכן" קאי הן על מנין "נדבת המשכן"
 והן על מנין "כל כליו לכל עבודתו", מובן, ש"בפרשה זו" מתחיל ענין חדש: מנין הקשור עם תפקיד
 הממונה ("פקודי" מלשון מינוי ותפקיד) לחשב כל הפרטים. וביינה של תורה, שמשנה רבינו פוקד לא רק
 את השווי, כוונת המצוה, אלא גם את המשקל ("ושקלי נדבת המשכן"), עצם העשיה - הוגה על-ידי
 כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקוטי-שיחות חכ"ו ע' 272 ואילך.

* * *

ב. פרשת פקודי שהיא סיום ספר שמות, היא גם הסיום של דרושי ספר שמות שב"לקוטי תורה".
 ובהקדמה - שאף שכל הדרושים שב'לקוטי תורה' הם ספר אחד, ויתירה מזה, כמבואר במכתב כבוד
 קדושת מו"ח אדמו"ר: ש"הספרים 'תורה אור' ו'לקוטי תורה' הם שני חלקים של ספר אחד", הרי ישנו
 גם ענין של התחלקות, החל משני החלקים ד'תורה אור' ו'לקוטי תורה', ובאופן שכל אחד מהם נחלק
 לכמה ספרים, כך, שהדרושים דספר שמות נחשבים גם לספר בפני עצמו. וכמו בתורה שבכתב, כפי
 שרואים בגלוי בספר תורה שיש הפסק ד' שיטין בין ספר לספר², שהפסק זה הוא לעיכובא³.
 ובפרטיות יותר, הנה בכל ספר גופא יש התחלקות והפסק בין פרשה לפרשה, וכן בכל פרשה גופא
 יש הפסק בין דרוש לדרוש, וכן בין המאמר להביאור, וגם בכל מאמר גופא יש הפסק בין סעיף לסעיף,
 ובכל סעיף גופא יש הפסק של נקודה בין ענין לענין - בבחינת "אף הפסיק הענין"⁴.
 ומובן, שהתחלקות זו אינה סתירה לאחדותו של הספר כולו, ועל-דרך המבואר ב'תורת חיים' פרשת נח⁵
 שריבוי ההתחלקות הוא מצד אחדות הפשוטה, ודוקא על-ידי ההתבוננות בריבוי התחלקות הנבראים בסדר
 ההשתלשלות מגיעים עד להתכללות דבחינת עקודים, ועד לפשיטות האחדות, ועד לאחדות הפשוטה.
 [וכן הוא בכללות התורה, שלמרות ריבוי ההתחלקות שבה, הרי היא תורה אחת, וכידוע הפתגם⁶ שאות
 ב' ד"בראשית" שבהתחלת התורה, ואות ל' ד"לעיני כל ישראל" שבסיום התורה, הם תיבה אחת - "לב"].
 ומזה מובן, שסיום ספר שמות ב'לקוטי תורה' הוא ענין ד"גמרה של תורה"⁷.
 ומנהג ישראל ב"גמרה של תורה" - ש"מתכיפין התחלה להשלמה" (כמו שכתוב בנוסח "מרשות"
 שאומרים בשמחת-תורה), לקשר את סיום הספר עם התחלתו (נוסף על התחלת הספר שבא לאחוריו),
 כמו בשמחת-תורה, שלאחרי שמסיימים פרשת "ברכה", חוזרים ומתחילים מהתחלת התורה.
 ובנדון-דידן, יש לקשר את סיום הדרוש בלקוטי-תורה פרשת פקודי, סיום ספר שמות, עם התחלת
 הדרוש בלקוטי-תורה פרשת בשלח, התחלת ספר שמות בלקוטי-תורה - דבור-המתחיל ראו כי ה' נתן
 לכם השבת.
 ועל-פי-זה יש לבאר הטעם שה"קיצור מדיבור-המתחיל ראו כי ה' נתן לכם השבת" מופיע
 בלקוטי-תורה לאחר דרושי פרשת פקודי. ולכאורה, כיון שהלקוטי-תורה חזר ונדפס כמה פעמים על-פי
 הוראות רבותינו נשיאנו, היו יכולים להדפיס הקיצור במקומו. ובזה מודגש הקשר שבין סיום
 הלקוטי-תורה דספר שמות עם התחלתו.
 ג. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל אלה פקודי.

(5) ע, ב ואילך.

(6) ראה גם תורת מנחם - רשימת היומן ע' תג. וש"נ.

(7) ראה רמ"א אור"ח סתרס"ט. יו"ד סו"ס רמו.

(1) אג"ק שלו ח"ד ס"ע תקס ואילך. וש"נ.

(2) ב"ב יג, סע"ב.

(3) ראה פתחי תשובה יו"ד סרע"ג. וש"נ.

(4) לקו"ת נשא כג, ד. ובכ"מ.

1 לאחרי המאמר, הורה כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א שכל אלו שסיימו את לימוד הלכות-תורה על
 2 פרשת השבוע, יאמרו "לחיים". והוסיף, שלכל לראש יאמרו "לחיים" אלו שהתנדבו מממונם עבור
 3 הדפסת הלכות-תורה, שעל-ידי-זה יוכלו לרכוש את הלכות-תורה במחיר זול יותר (ולולי נדבתם, מי
 4 יודע מה היה מחירו של הלכות-תורה...), וציין את מעלת המסירות-נפש של המנדבים, ובירכם שיתנו
 5 מרצונם הטוב, וישפיעו על אחרים גם בעניני תורה ומצוות, והוסיף לברכם, שירחיב להם ה' יתברך בכל
 6 המצטרך להם, בטוב גשמי ורוחני, וכן בירך את לומדי ומסיימי הלכות-תורה בטוב גשמי ורוחני.
 7 [הקהל התחיל לומר "לחיים" ולנגן ניגון, וגם כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א אמר "לחיים", ולפתע
 8 עמד מלוא קומתו, ורקד על מקומו משך זמן רב בשמחה והתלהבות גדולה, בעודדו את כל הקהל, כולל
 9 גם את זקני אנ"ש, להשתתף בשמחה וריקוד בקשר עם סיום הלכות-תורה].

אגרות קודש

ב"ה, י"ד אדר"ר, תשכ"ב
 ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
 מו"ה אלכסנדר סענדר שי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מאחד עשר באדר ראשון, בבשורה הטובה מאשר התקיימו שלשת
 השיעורים הראשונים בספר תניא קדישא.

ובשלש פעמים הרי לכל הדיעות הוה חזקה, להחזיק ועד לקנין של הגוף ונה"ב ע"י נפש השנית
 בישראל אשר היא חלק אלקה ממעל ממש, שגם הם יהיו סרים למשמעתה של הנפש האלקית, ובטלים
 אצלה לגמרי ומרכבה אלי' ועד שיהיו ממולאים מבחינות ולבושי נפש האלקית בלבדם, ולא יעבור זר
 בתוכם ח"ו (תניא פרק ט') מתאים להשבעה שמשביעין אותו וכו' ועד לאתכפא ומאתכפא לאתהפכא
 מחשוכא לנהורא וממיריו למיתקא, שזהו תכלית ושלמות בריאת העולם, עולם קטן זה האדם ועולם
 כפשוטו, וכמאמר רז"ל שתכלית בריאת עולם הזה שנתוקק הקב"ה לבראותו, להיות לו ית' דירה
 בתחתונים.

והרי הימים ימי סגולה בענין ימי חדש אדר, אשר נקודתם ימי הפורים, שענינם ונהפוך הוא
 ועד אשר אפילו עמי הארץ מתייחדים, כי נפל פחד היהודים עליהם, וידוע הפירוש (הרמ"א בס' מחיר
 יין) שאותו הפחד שפוחדים היהודים, יראת ה' נפל גם על עמי הארץ, ולכל לראש הוא הגוף ונה"ב
 (ראה לקו"ת ד"ה טוב לחסות) שע"ז הרי מקיימים מה שקבלו כבר, וכמבואר בארוכה בדרושי פורים.

בכבוד ובפ"ש כל המשתתפים בלימוד האמור אשר שתי המעלות בו, תלמוד תורה דרבים
 ובחלק התורה דלית תמן מחלוקת וכו' כי אם אדרבה אחדות ועד ליחיד, וכדברי רע"מ (אגה"ק סכ"ו)
 הידועים,

ובברכה אשר בעגלא דידן נזכה לקיום היעוד של גואל ראשון הוא גואל אחרון רע"מ שם,
 דעתידין ישראל למיטעם מאילנא דחיי וכו' יפקון ב"י מן גלותא ברחמים וכו'.

המצפה לבשו"ט.

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, מבה"ח ניסן ה'תנש"א.

בלתי מוגה

- א. בשנים האחרונות משתדלים לקשר כל ענין¹ עם הגאולה האמיתית והשלימה – כיון שנמצאים בסמיכות ממש להגאולה², שכבר עברו כו"כ שנים מאז שהכריז כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בימיו) שסיימו כל עניני העבודה, כולל גם "צחצוח הכפתורים"³, וצריכים רק לעמוד הכן לקבלת פני משיח צדקנו – "עמדו הכן כולכם"⁴.
- ו[להעיר, שהלשון "עמדו הכן כולכם" שייך במיוחד לגאולה האמיתית והשלימה, כי:
"עמדו" – עמידה בתוקף, כ"עומד לפני המלך"⁵, "לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו"⁶, שעיקר השלימות בזה תהי' בגאולה האמיתית והשלימה.
- "הכן" – הכנה לדבר חשוב, כפי שמצינו ש"אחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום"⁷, וככל שתגדל חשיבות הדבר תגדל גם ההכנה אליו, "הכנה רבה", ומזה מובן גדול ההכנה הדרושה לדבר הכי חשוב – גאולה האמיתית והשלימה.
- ו"כולכם" – כידוע שמעלת הגאולה האמיתית והשלימה לגבי הגאולות שלפנ"ו (הגאולה מגלות בבל, פרס ומדי כו"ו)⁸ היא בגאולה של כל בני"מ ממש (דלא כבשאר הגאולות שלא היו אצל כל בני"מ ממש⁹), כאו"א מישראל וכל בני"מ, "כולכם" ממש].
- ובהתאם לכך, יש לבאר הקשר והשייכות דהגאולה האמיתית והשלימה לתוכנו של זמן זה – שבת פרשת ויקהל-פקודי, ו(בקיעות שנה זו) בסיומו של חודש אדר שבו מברכים חודש ניסן, ובפרט שבנדו"ד הקשר והשייכות להגאולה הוא באופן הבולט בגלוי (ללא צורך בחיפוש), כדלקמן.
- ב. פרשת השבוע – ויקהל-פקודי:
ו"יקהל" – ויקהל משה את כל עדת בני ישראל – שעיקר השלימות הקהלת כל בני"מ ממש תהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י "גואל ראשון הוא גואל אחרון"¹⁰, באופן ד"קהל גדול ישובו הנה"¹¹.
- ו"פקודי" – "פקודי המשכן" – רומז גם על "פקודי המשכן" שבכאו"א מישראל, כמ"ש¹² "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"¹³, היינו, החשבון והסך-הכל דכל עניני העבודה ("מעשינו ועבודתינו"¹⁴) דכאו"א מישראל (בכל עשר כחות נפשו) וכל בני"מ בהענין ד"ושכנתי בתוכם", ועד למנין דבני"מ עצמם, שעיקרו ושלמותו במנין העשירי (ע"י הקב"ה) בגאולה האמיתית והשלימה¹⁵.
- ונוסף על הדגשת ענין הגאולה בפרשת ויקהל כפ"ע ובפרשת פקודי כפ"ע, ה"ז בהדגשה יתירה מצד חיבור ב' הפרשיות ויקהל-פקודי גם יחד – הגאולה דכל אחד ואחד מישראל כפ"ע, כמודגש בהמנין (פקודי) דכאו"א מישראל כפ"ע, כמ"ש¹⁶ "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", והגאולה דכלל ישראל יחד (ויקהל).

הגלות גופא – כבזמן הכוזרים, שנוסף לכך שהמלכות היתה ביד בני"מ, בא מלך הכוזרי ואנשי עמו ונתגייירו כו' (ראה בפרשיות במבוא לספר הכוזרי. וש"נ).

(9) וגאולות מצרים (שהיתה לכל בני"מ) – לא היתה גאולה נצחית (אמיתית ושלמה) שאין אחרי' גלות, כדלקמן ס"ו.

(10) ראה לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(11) ירמ' לא, ז.

(12) תרומה כה, ח.

(13) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(14) לשון אדה"ז – תניא רפ"ז.

(15) תנחומא תשא ט. במדב"ר פ"ב, יא. וש"נ.

(16) ישע"י כז, יב.

(1) גם ענין שצריך לחפש ולמצוא הקשר והשייכות להגאולה, ועאכו"כ ענין שהקשר והשייכות שלו להגאולה מודגש בגלוי, כדלקמן.

(2) נוסף לכך שבזמן הגמרא כבר "כלו כל הקיצין" (סנהדרין צז, ב).

(3) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(4) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט. וראה "היום יום", ט"ו טבת. ובכ"מ.

(5) שו"ע אדה"ז או"ח סק"ד ס"ב.

(6) רמב"ם הל' שמיטה ויובל בסופן.

(7) פרש"י ביצה ב, ב.

(8) ועאכו"כ לגבי מעמד ומצב של "גאולה" (לפי ערך) בזמן

- 1 ויש לומר, שהחיבור דויקהל-פקודי רומז גם שהמנין (פקודי) כולל את כל בני"מ ממשי (ויקהל), היינו, לא רק מבין עשרים שנה ומעלה, או מבין י"ג (וי"ב) שנה, אלא גם הטף¹⁷.
- 3 ג. ויש להוסיף בהדגשת ענין הגאולה שבחיבור דויקהל-פקודי – בנוגע לשלילת שאר הפירושים (ב"ויקהל" וב"פקודי" בפני עצמם) שאינם שייכים לענין הגאולה:
- 5 "ויקהל" מצ"ע, יכול להיות בכמה ענינים ואופנים (פירושים) מלבד ההקהלה דהגאולה – החל מהפירוש הפשוט (פשוטו של מקרא) דהקהלת בני"מ לומר להם אזהרת שבת ("וביום השביעי גו' שבת שבתון גו'¹⁸"), ודוגמתו גם בדורות שלאח"ז, כדאיתא במדרש¹⁹ "אמר הקב"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברכים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת כו'" – הקהלה לשם לימוד הלכות התורה²⁰ (לא רק לימוד באופן ד"דרוש וקבל שכר"²¹), אלא "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"²², לימוד הדורש עיון והעמקה יתירה בידעו שצריך לכונן לאמיתתה של תורה בענין שנוגע למעשה בפועל²³), ובפרט הלכות שבת ("הלכתא רבתא לשבתא", שיש בהן ריבוי פרטים וכללים²⁴).
- 12 וכן "פקודי" בפ"ע, שיכול להיות בכמה ענינים ואופנים (פירושים) מלבד מנין העשירי בגאולה²⁵ – מנין של כמה מבני"מ (שבט אחד (לוי"ב), וכיו"ב) שנמנים יחד לצורך מסויים (ולדוגמא – המנין בשביל הפייס לעבודה במקדש (ע"ד "פקודי המשכן") עי"ז ש"מונה²⁷ על אצבעותיהן כו'")²⁸.
- 15 וכיון שישנם אופנים-פירושים נוספים שאינם שייכים להגאולה, מובן, שגם כשלומדים הפירוש השייך לגאולה, ה"ז פירוש נוסף בין שאר הפירושים, ובמילא, הדגשת ענין הגאולה אינה בשלימות האמיתית המתאימה לגאולה האמיתית והשלימה.
- 18 משא"כ בנוגע לחיבור ד"ויקהל-פקודי" לענין אחד – כיון ששייך רק בהגאולה האמיתית והשלימה, שבה יהיו ב' הענינים ד"ויקהל-פקודי" יחדיו, מנין העשירי (פקודי) דכל בני"מ כפי שנעשים "קהל גדול" (ויקהל), מודגשת השייכות ד"ויקהל-פקודי" להגאולה באמיתיות ובשלימות.
- 21 ד. ויש לבאר תוכן החיבור ד"ויקהל-פקודי" בשייכות להגאולה האמיתית והשלימה גם בנוגע לתוכן הפרשה (נוסף על שם הפרשה) – עשיית המשכן וכליו:
- 23 בנוגע לכללות המשכן – "אלה פקודי המשכן משכן", "שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין"²⁹ – ההקהלה ("ויקהל") דשני המקדשות (משכן דאקרי מקדש³⁰) בביהמ"ק השלישי ("מקדש אדני כוננו ידך"³¹) שכולל שניהם יחד, כמודגש בהארון ("עיקר החפץ במשכן.. מקום מנוחת השכינה"³²) שיהיו בו לוחות ראשונות³³ ולוחות שניות (הן המעלה ד"מעשה אלקים" ו"מכתב אלקים"³⁴,

(27) יומא רפ"ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין רפ"ד.
 (28) ולהעיר, שאף שמנין סתם אינו ענין של ברכה, כמארז"ל (תענית ח, ב. וש"נ) "אין הברכה שורה .. בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין", כדגים שבים ש"מים מכסים עליהם ואין עין הרע שולטת בהם" * (ברכות כ, א), מ"מ, מנין ע"פ תורה הו"ע של ברכה (ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ במדבר).
 (29) פירוש ר"פ פקודי.
 (30) עירובין ב, א.
 (31) בשלח טו, יז.
 (32) רמב"ן ר"פ תרומה.
 (33) לא רק שבדי לוחות, אלא גם לוחות ראשונות בשלימותן (למעלה משבירה).
 (34) תשא לב, טז.

(17) וע"ד מ"ש בנוגע להכנה לגאולה ממצרים (ו"כמי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות") – "ויכלכל יוסף גו' לחם לפי הטף" (ויגש מז, יב).
 (18) לה, ב.
 (19) יל"ש ריש פרשתנו. שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג.
 (20) ולהעיר ממארז"ל (מגילה כח, סע"ב. וש"נ) "כל השונה הלכות כו' הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות".
 (21) סוטה מד, א. וש"נ.
 (22) יומא כו, א.
 (23) ראה המשך תרס"ו ע' תו.
 (24) ובזה גופא – לא רק כללים סתם, אלא גם (כללים שהם באופן ד') כלל גדול" (ראה שבת רפ"ז).
 (25) נוסף על ט' המנינים שלפנ"ז.
 (26) ראה במדבר ג, יד ואילך.

השלימות שמצד העליון³⁵, והן המעלה ד"פסל לך"³⁶, השלימות שמצד התחתון³⁷), ושניהם יחד³⁸ —
 כפי שהם מצד מהותו ועצמותו ית' (בעל הלוחות) שלמעלה מהתחלקות, שלכן כולל שניהם גם יחד.
 ובנוגע לפרטי הענינים דהמשכן וכליו (כולל גם בגדי כהונה³⁹) — הקהלת כל אופני עשייתם
 האפשריים ע"פ תורה, תורת-אמת, ששלימות אמיתתה היא כאשר כל האופנים האפשריים באים במעשה
 בפועל (נוסף על אמיתתם בתורה, "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁴⁰).

ולדוגמא:

בנוגע לעשיית הציץ — "ויעשו את ציץ נזר הקודש גו' ויכתבו עליו גו' קדש לה"⁴¹ — מצינו פלוגתא
 בגמרא⁴²: "כתוב עליו בב' שיטין, יו"ד ה"א למעלה וקודש למ"ד למטה, וא"ר אליעזר בר' יוסי אני
 ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת".

ומהביאורים בזה — דלכאורה, כיון שר' אליעזר בר' יוסי (מ"גדולי החכמים"⁴³) ראהו ברומי שכתוב
 עליו קדש לה' בשיטה אחת, איך שייך פלוגתא בדבר — ע"פ פס"ד הרמב"ם⁴⁴ "וכותב עליו שני שיטין..
 ואם כתבו בשיטה אחת כשר ופעמים כתבוהו בשיטה אחת", היינו, שגם לדעת ת"ק ש"כתוב עליו בב' שיטין",
 אין זה לעיכובא, וגם בשיטה אחת כשר לכתחילה⁴⁵, ושניהם היו בפועל בביהמ"ק, ציץ שכתוב
 עליו בב' שיטין וציץ שכתוב עליו בשיטה אחת⁴⁶.

ועד"ז י"ל בנוגע לכמה מבגדי כהונה שלא נתפרשו פרטי עשייתם — שיכולים לעשותם ועשאו בפועל
 בכמה אופנים, ובשניהם השתמשו הכהנים (בזמנים שונים⁴⁷) בעבודתם במקדש⁴⁸.

והשלימות האמיתית בכל זה תהי' בביהמ"ק השלישי, שלא יצטרכו לפלפול ושקו"ט כו' כיון שיראו
 בפועל כל פרטי בגדי כהונה וכלי המקדש, בכל האופנים האפשריים שיהיו בפועל ממש.

ה. ונוסף על הדגשת ענין הגאולה בפרשת ויקהל-פקודי, ה"ז בהדגשה יתירה בקביעות שנה זו, שקורין
 פרשת ויקהל-פקודי בשבת מברכים חודש ניסן:

חודש ניסן — נקרא "חודש של גאולה"⁴⁹, וכמרומו גם בשמו (ע"פ "שמות החדשים (ש)עלו בידם
 מבבל"⁵⁰) — "ניסן" מלשון נס, ע"ש "שבו נעשו נסים לישראל"⁵¹, ולא רק "נסים" סתם, אלא גם "נסי
 נסים", כמרומו בב' הנוני"ן ד"ניסן", ש"נסי נסים נעשו לו"⁵².

(44) הלי' כלי המקדש רפ"ט.

(45) וגם להידור מצוה, עד למהדרין מן המהדרין*.

(46) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 200 ואילך. וש"נ.

(47) ולא בבת אחת, שהרי "היתר בגדים, כגון שלבש שתי

כתנות או שני אבנטים .. ה"ז מחלל העבודה כו" (רמב"ם הלי'

כלי המקדש פ"י ה"ה).

(48) וע"ד שמצינו ב' אופני בגדי כהונה דמשה רבינו —

שמונה בגדים (להדעה ששימש בכהונה גדולה כל מ' שנה, ולא

פסקה כהונה אלא מזרעו (זבחים קב, א)), או חלוק לבן (בשבעת

ימי המילואים (ע"ז לד, א. וש"נ)).

(49) שמו"ר פט"ו, יא.

(50) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. — ולהעיר, שכיון ש"בבל"

(המקום הנמוך ביותר בעולם (ראה לקו"ש ח"ו ע' 16. וש"נ)) הוא

תכלית הירידה, הרי, העלי' מבבל ("עלו בידם מבבל") היא

תכלית העלי', כי הירידה היא צורך עלי', והעלי' היא לפי-ערך

גודל הירידה.

(51) פס"ז ולק"ט עה"פ בא יב, ב.

(52) ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(35) וכמ"ש (שם לא, יח) "ויתן אל משה ככלותו גו" —

מלשון שלימות, וגם מלשון כליון (כמו "ויכולו השמים" — ראה

אוה"ת תשא ע' א'תתקע"א).

(36) תשא לד, א.

(37) ע"ד "שותף להקב"ה במעשה בראשית" (שבת יו"ד, א.

וש"נ).

(38) כמו בשני הלוחות — ש"לחת (חסר) כתיב, שהיו שתיהן

שוות" (פרש"י תשא לא, יח), עם היותם ב' קיין, עשה ולא-

תעשה, ודוגמתו בשני סוגי הלוחות, לוחות ראשונות ולוחות

שניות, עבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה, כמבואר

בהתוועדות שלפנ"ו (קונטרס משיחות ש"פ תשא ס"ט).

(39) ולהעיר, שענינם "לכבוד ולתפארת" (תצוה כח, ב"מ)

שייך במיוחד להכנה להגאולה ("עמדו הכן כולכם") כבגדים

נקיים ומצוחצחים, ועד לצחצוח הכפתורים (כנ"ל ס"א).

(40) עירובין יג, ב. וש"נ.

(41) פרשתנו (פקודי) לט, ל.

(42) שבת סג, ב. סוכה ה, א. ועוד.

(43) מאירי שבת שם.

(*) ולהעיר מהשיבות לחנוכה (שקשור עם חנוכה המזבח והמקדש) — שהנהגת כל בני"י ("מנהג פשוט") היא באופן ד"מהדרין מן המהדרין" (שבת כא,

ב).

- 1 ושבת מברכים חודש ניסן – שכיון שהשבת מברך את חודש ניסן, והמברך הוא למעלה מן המתברך,
2 על-כן-צריך-לומר, שיש בו ענין הגאולה (והנסים) באופן נעלה יותר מאשר בחודש ניסן עצמו, שרומז
3 (בעיקר) להגאולה האמיתית והשלימה⁵³.
- 4 ויש להוסיף, ששבת מברכים חודש ניסן הוא בחודש אדר⁵⁴, שגם הוא קשור עם ענין הגאולה,
5 כמודגש בדברי הגמרא⁵⁵ (בנוגע להקביעות דפורים באדר הסמוך לניסן) "מיסמך גאולה לגאולה", שאף
6 שהכוונה היא להסמיכות דגאולות פורים לגאולת פסח⁵⁶, הרי, הלשון "מיסמך גאולה לגאולה" סתם, כולל
7 גם הגאולה האמיתית והשלימה.
- 8 ו. ובכל זה ניתוסף הדגשה מיוחדת בשנה זו – שנת ה'תנש"א (כמפורסם ומודפס בה"לוחות"⁵⁷ השוים
9 לכל נפש), ר"ת ה' תהא שנת אראנו נפלאות:
- 10 "אראנו נפלאות" – קאי על הגאולה האמיתית והשלימה, כלשון הכתוב⁵⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים
11 אראנו נפלאות", וידוע הפירוש בזה⁵⁹ שהגאולה האמיתית והשלימה תהי' באופן ד"נפלאות" גם בערך
12 להגאולה ד"ימי צאתך מארץ מצרים".
- 13 ויש להוסיף, שהעילוי דגאולה העתידה לגבי הגאולה ממצרים מודגש גם בהענין ד"אראנו (נפלאות)",
14 כי ראי' מורה על התאמתות הדבר⁶⁰ בתוקף נצחי כל ישונה, ומעלת הגאולה העתידה לגבי הגאולה
15 ממצרים היא בענין הנצחיות, גאולה שאין אחרי' גלות⁶¹.
- 16 [ואף שאילו זכו היתה הגאולה ממצרים גאולה נצחית שאין אחרי' גלות⁶², כמ"ש בשירת הים "ה'
17 ימלוך לעולם ועד"⁶³, מ"מ, נשארה עדיין אפשרות לענינים בלתי-רצויים (כפי שהי' בפועל) שבגללם
18 היתה הגלות, משא"כ בגאולה העתידה תתבטל האפשרות לענין של גלות].
- 19 ובפרט כשמוסיפים ומדגישים "ה' תהא שנת אראנו נפלאות", ש"הי' תהא" מורה על התוקף
20 והנצחיות, ע"ד מארז"ל⁶⁴ "בהויתו תהא".
- 21 ז. ויה"ר שבעמדנו ביום הש"ק פרשת ויקהל-פקודי, שבו מברכים חודש ניסן, נזכה תיכף ומיד ממש
22 להגאולה האמיתית והשלימה.
- 23 ובסגנון דפרשת השבוע – הענין ד"ויקהל", "קהל גדול ישובו הנה", לארצנו הקדושה, לירושלים עיר
24 הקודש ולבית המקדש השלישי, שבו יהיו כל פרטי הענינים ד"פקודי המשכן".
- 25 ובהמשך לזה – כפי שקורין במנחה – "ויקרא"⁶⁵ אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד", לא מאהלו

(61) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

(62) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 346.

(63) בשלח טו, יח.

(64) ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. יז, רע"ב. בכורות ד, ב.

ובכ"מ.

(65) באל"ף זעירא, שרומז על הביטול ד"ונפשי כעפר" לכל
תהי', ועיי' באים לאל"ף רבתי שבפסוק "אדם (שת אנוש)"
בהתחלת דברי הימים, "בחי' אדה"ר כמו שהי' לפני החטא ("בגן
עדן מקדם") שהי' במדרגה גבוה מאד נעלה" (לקו"ת ויקרא א,
סע"ב), שעי' נעשה גם התיקון ד"אנוש", מלשון חלישות, כמ"ש
(ירמי' ג, ט) "עקוב הלב גו' ואנוש הוא", שהשלימות בזה תהי'
בגאולה האמיתית והשלימה.

(53) וע"ד החילוק שבין "גאל ישראל" (חותם ברכות ק"ש)
שקאי על הגאולה ממצרים, ל"גואל ישראל" (בתפלת העמידה
דימי החול*) שקאי על הגאולה האמיתית והשלימה.

(54) ראה גם לקמן ס"ח.

(55) מגילה ו, סע"ב.

(56) פרש"י שם.

(57) להעיר מהשייכות ל"לוחות העדות" – לוחות ראשונות
(שברי לוחות) ולוחות שניות, כנ"ל ס"ד.

(58) מיכה ז, טו.

(59) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). ור"ג.

(60) שלכן "אין עד נעשה דיין .. כיון דחזוהו לא מצו חזו
לי' זכותא" (ר"ה כו, רע"א), משא"כ בשמיעה, אף ששומע מפי
עדים נאמנים.

(*) כולל גם ערב שבת, שממשיך ופועל גם ביום השבת, שבו נעשית ה"גאולה" דימות החול באופן שהם עצמם מתעלים לדרגא נעלית יותר,
מכרומ בלשון חז"ל (מכילתא יתרו כ, ט) שביום השבת צ"ל "כל מלאכתך עשוי", שישנה המלאכה דעשת ימי המעשה, אלא שהמלאכה היא
נעשית.

(**) ולהעיר ש"הכל ה' מן העפר" (קהלת ג, כ), שממנו באה הצמיחה דכל הענינים, כולל ובמיוחד – צמיחת הגאולה.

של משה ש"קרא לו אוהל מועד ("בית ועד למבקשי תורה") והי' כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד" 66, 1
אלא מהמשכן (ש"משהוקם המשכן לא נדבר עמו אלא מאוהל מועד" 67), "מעל הכפורת.. מבין שני
הכרובים" 68.

וענין זה הוא בהדגשה יתירה כשנמצאים ב"אוהל מועד", "בית ועד למבקשי ה'", שבבית-הכנסת
ובית-המדרש דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבו עסק בתורה עבודה וגמ"ח במשך עשר שנים
האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, ו"קדושה לא זזה ממקומה" 69 – ה"ז מקום מסוגל ביותר להתגלות
ד"אוהל מועד" בבית המקדש השלישי, בגאולה האמיתית והשלימה.

ובפרט שענין הגאולה מרומז גם בשמו (הראשון) של כ"ק מו"ח אדמו"ר – "יוסף", ע"ש ש"יוסף
אדני שנית ידו לקנות את שאר עמו גו' מאשור וממצרים גו' ומאיי הים" 70, כולל גם חצי כדור התחתון
שבו נקבע מקום דירתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ביחד עם בית-הכנסת ובית-המדרש שלו.

ועוד והוא העיקר – שכל זה יהי' בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

* * *

ח. נוסף על האמור לעיל אודות הקביעות דפרשת ויקהל-פקודי בשבת מברכים חודש ניסן, בסיומו
של חודש אדר – יש להתעכב גם על הקביעות בימי החודש, בכ"ג אדר, שישנו עדיין שבוע שלם בחודש
אדר, השבוע האחרון, שבו נעשה הסיום וחזרתם ("הכל הולך אחר החיתום" 71) דחודש אדר.

והענין בזה:

אע"פ שחודש ניסן (חודש הגאולה) הוא נעלה מחודש אדר, כיון שבו אירעו נסים גלויים שלמעלה
מדרך הטבע (הנסים דגאולת מצרים), משא"כ נס פורים (בחודש אדר) הוא נס המוסתר 72 ומלוכב
בטבע 73, ועד שיש צורך בעיון והתבוננות בפרטי המאורעות בימי מרדכי ואסתר (שהם מצ"ע דברים
טבעיים: הריגת ושתי ע"י המלך אחשוורוש, נשיאת חן דאסתר בעיני המלך, שמיעת מרדכי את עצת בגתן
ותרש וכו' וכו'), לראות איך הסך-הכל ותוצאת מהלך הדברים ע"פ טבע הביא לכיטול גזירת המן והנצחון
ושמחה ד(נס) פורים, מ"מ, יש גם מעלה בפורים (אדר) לגבי פסח (ניסן).

וההסברה בזה – שיש מעלה מיוחדת בהתלבשות הנס בטבע, כידוע שע"ז שאלקות (נס של הקב"ה)
מתלבש בדרך הטבע (לא ע"י שבירת הטבע, ע"י יציאה מגדרי הטבע), שבמאורעות בדרך הטבע מתקיים
רצון הקב"ה (הצלת בניי), מתגלה ענין עמוק יותר באלקות – השליטה גם על טבע העולם (משא"כ ע"י
נס גלוי שלמעלה מהטבע, שהנס משדד (מבטל) דרך הטבע, אבל הטבע עצמו נשאר בסתירה להנס),
שזוהי כללות הכוונה בבריאת העולם 74 – שבעולם שנברא בשם אלקים, עולם הכפוף להגבלות חוקי
הטבע, יתגלה ש"בראשית ברא אלקים גו" 75.

ומזה מובן שבשבת מברכים חודש ניסן בסיומו של חודש אדר, ובפרט כשנשאר שבוע שלם בחודש
אדר, ישנן ב' המעלות גם יחד: מעלת הנס המלוכב בטבע (אדר), ביחד עם מעלת הנס שלמעלה מן
הטבע (ניסן).

ט. ויש לקשר זה עם הסיפור הידוע 76 שאירע בעת מאסרו של רבינו הזקן עבור עבודתו בהפצת
המעניות חוצה:

שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". ומטעם זה לא נזכר
שם שמו של הקב"ה במגילת אסתר.

(73) ראה תו"א מג"א צג, רע"ד. ק, א. ובכ"מ.

(74) שהיתה בסוף) חודש אדר, בכ"ה אדר (לדעת ר"י – ר"ה
יא, רע"א. ועוד).

(75) בראשית א, א.

(76) לקו"ד ח"ד תשנב, ב.

(66) תשא לג, ז ובפרש"י.

(67) פרש"י שם, יא.

(68) ס"פ נשא – הובא בפרש"י ר"פ ויקרא.

(69) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק
ביאור לסי' ז"ך.

(70) ישע"י יא, יא.

(71) ברכות יב, א.

(72) ובלשון חז"ל (חולין קלט, ב) – "אסתר מן התורה מנין,

1 בנסעו בספינה מבית האסורים ("פעטר-פעולעסקי קרעפאָסט") על נהר "ניווא" ל"טאיינעם
2 סאוועט" לחקירה ודרישה, רצה רבינו הזקן לקדש את הלבנה, וביקש מהפקיד לעצור את הספינה (בכדי
3 שיוכל לקדש את הלבנה במנוחה כו'), וכאשר הפקיד לא הסכים, עצר רבינו הזקן את הספינה בדרך נס,
4 ואח"כ, כשהחלה הספינה לנסוע שוב, חזר וביקש מהפקיד שיעצור את הספינה, וכשהפקיד נתרצה
5 לבקשתו ועצר את הספינה, קידש רבינו הזקן את הלבנה.

6 וההסברה בזה⁷⁷ – דלכאורה, כיון שעצר הספינה בדרך נס, למה לא קידש תיכף את הלבנה – כיון
7 שהמצוות עצמן צריכות להעשות בדרך הטבע דוקא, שעיי' פועלים בירור העולם, שהטבע עצמו יהי'
8 חדור בגילוי אלקות.

9 ויש להוסיף, שענין זה (גילוי אלקות בטבע העולם) שייך ביותר להתגלות תורת החסידות (ובפרט תורת
10 חסידות חב"ד), כידוע⁷⁸ שאחד היסודות דתורת הבעש"ט הוא ענין ההשגחה פרטית, שהקב"ה משגיח על
11 כל פרט ופרט שבעולם⁷⁹ (טבע), עד שאפילו האופן שבו עלה מתגלגל ברוח וכיו"ב נוגע במחשבה הקדומה
12 דא"ק⁸⁰, ובפרט לאחר שרבינו הזקן גילה תורת חסידות חב"ד באופן של הבנה והשגה, "יתפרנסון מיני"⁸¹,
13 גם בשכל דנה"ב, ועד להתלבשות בטבע העולם.

14 וע"פ הידוע⁸² שגילוי תורת חסידות חב"ד באופן ד"פוצו מעינותיך חוצה" נפעל ע"י המאסר
15 והגאולה⁸³, יש לומר, שגם נס הגאולה הי' צ"ל בהתלבשות בדרך הטבע, שהממשלה עצמה שאסרה
16 אותו, הודו אח"כ ושיחררו אותו, וכמודגש גם בסיפור דקידוש לבנה בעת המאסר, שביחד עם הנס
17 שלמעלה מהטבע היתה צריכה להיות הסכמת הפקיד בדרך הטבע.

18 ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו של בעל הגאולה – שניאור זלמן: הגילוי ד"שני אור", אור
19 הנגלה ואור הנסתר (פנימיות התורה), ב"זלמן" אותיות לזמן⁸⁴, זמן ומקום – גדרי טבע העולם.

20 ואילו זכו – היתה הגאולה האמיתית והשלימה בימיו של רבינו הזקן, כמרומז גם במספר שנות חייו
21 – ס"ח שנה (קה"ת – תקע"ג), בגימטריא "חיים"⁸⁵, ואותיות "סח" גם מלשון "היסח (הדעת)", שמשח
22 בא בהיסח הדעת⁸⁶, שנאמר "מצאתי דוד עבדי" (במזמור פ"ט בתהלים⁸⁷), כידוע⁸⁸ שע"י הפצת המעיינות
23 חוצה נעשה "אתי מר" דא מלכא משיחא.

24 ולאחרי ריבוי העבודה מזמן אדמו"ר הזקן ע"י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו הרי בודאי כבר מוכנים
25 לגילוי משיח בגאולה האמיתית והשלימה, כשיהי' שלימות גילוי אלקות (שניאור) בגדרי הטבע (זלמן),
26 שנוסף על הנסים ונפלאות גלויים (שלמעלה מדרך הטבע), תהי' גם שלימות דנסים מלובשים בטבע,
27 לכאור"א מישראל ולכל בניי, וגילוי השגחה פרטית בכל פרט ופרט שבעולם.

28 י. ובכל זה נוספה הדגשה מיוחדת בחודש אדר (פורים) דשנה זו:

29 בימי הפורים דשנה זו – בהמשך להמאורעות בימים שלפנ"ז במלחמה בין "בבל" ו"ארם" – אירע
30 נס גדול (ואין איש (עכ"פ כמה וכמה) שם על לב כדבעי) – שנסתיים הנצחון (כפי שהכריזו חסידי
31 אוה"ע בפורים) על מנגד וצורר ישראל, עד שהוכרח להמלט על נפשו וכו', ע"ד נס פורים, בימים ההם
32 – בזמן הזה⁸⁹.

33 ועד כדי כך, שאפילו אוה"ע הכירו והכריזו בפלא – כמפורסם בפרסום הכי גדול בכל העיתונים –
34 שאירע דבר בלתי מובן כלל בשכל ובדרכי הטבע:

למעלה על גילוי החסידות, שאל את המגיד והבעש"ט האם עליו
לשנות את אופן גילוי החסידות, והשיבו לו, אדרבה: שיוסיף בזה
עוד יותר (בית רבי ח"א פט"ז (בהערה)).

(84) ראה לקו"ש ח"ו ע' 37 ואילך. וש"נ.

(85) ראה גם סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 349.

(86) סנהדרין צז, א.

(87) פסוק כא.

(88) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

(89) ראה גם מכתב כ"ה אדר שנה זו.

(77) שם תשנ"ג, א. וראה לקו"ש ח"ה ע' 80. וש"נ.

(78) כש"ט הוספות סקי"ט ואילך. וש"נ.

(79) ועאכור"כ בנוגע לכל פרט ופרט דבניי, אפילו יחיד
מישראל (גם הטף) – כמודגש בהענין ד"פקודי", כנ"ל ס"ב.

(80) לקו"ד ח"א פד, ב.

(81) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35.

וש"נ.

(82) ראה סה"ש תו"ש ס"ע 112 ואילך.

(83) ולהעיר מהסיפור הידוע שבשבתו במאסר, בגלל הקטרוג

אף שהכריזו בקול רעש גדול שמתכוננים למלחמה גדולה קשה וארוכה שתעלה בקרבנות רח"ל (כיון שאי אפשר בלא-הכי), ובמשך זמן רב עסקו בהכנות וחלוקת תפקידי הצבא וכו', הרי, בפועל ממש ראו פלא גדול (והכל מודים שזהו דבר פלא) שבמשך זמן קצר ביותר סייעו את המלחמה, והכריזו על נצחון גמור (מתוך מיעוט קרבנות, ובודאי שלא בערך כלל להמשיער בתחילה⁹⁰). ולא עוד אלא שהמדינה המנוצחת הסכימה ואף שיחררה בפועל את כל השבויים (ובני ערובה), ביחד עם בקשת מחילה ופיוס, וברצונם הטוב – היפך טבעם לגמרי, עד שגילו גם אודות שבויים נוספים (ממלחמות וכו' לפני⁹¹), שאודותם לא ידעו.

ועוד ועיקר – נס גלוי לכל בני" (ובפרט בארץ הקודש), שכל הפחדים וההבהלות נתבטלו מכל וכל. ולכן צריכים בני" להכריז שמאורעות אלו הם נסים גלויים של הקב"ה, שבהם ניכרת מעלתה של שנה זו, "תהא שנת אראנו נפלאות" (ובהמשך לשנה שלפנ"ז – "שנת נסים"), ועוד ועיקר – להדגיש שנסים ונפלאות אלו הם מהסימנים על ביאת המשיח, ע"פ דברי ה'ילקוט שמעוני'⁹².

ואם משיח יתעכב ח"ו עוד יום וכו' – יראו בודאי עוד נסים גלויים וגם לעיני אוה"ע, שע"ז תתחזק אצלם ההכרה שיש בעה"ב ומנהיג לבירה זו, שעושה גם נסים גלויים (לא רק "ברקיע השביעי", אלא גם) בעולמנו זה, ועד שזוכים לקיום היעוד ד"והיתה לה' המלוכה"⁹³.

יא. ויה"ר שמכאן ואילך לא יצטרכו לדבר אודות פרטי הענינים ד"מלכיות מתגרות זו בזו", (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) ובפרט כשמוזכרים ענינים שנתפרסמו בעיתונים, שאין זה שיך להתוועדות חסידים...

כ"אם אודות "מלחמתה של תורה", שגם כש"נעשים אויבים זה את זה, אינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה", כדרשת חז"ל על הפסוק "את והב בסופה"⁹⁴, וכמודגש גם בהתכללות דשמאי והלל (השורש דריבוי מחלוקות בתורה) ב"משה", ר"ת משה שמאי הלל⁹⁵.

ועוד והוא העיקר – שזוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י "גואל ראשון הוא גואל אחרון", שנקרא משה ע"ש "כי מן המים משיתיהו"⁹⁶, שבזה מרומז גם התגלות קץ הגאולה מן ההעלם (כדבר המכוסה במים) ד"לבא לפומא לא גליא"⁹⁷ אל הגילוי, כולל גם הגילוי לעיני אוה"ע, כמודגש בהענין ד"מן המים משיתיהו" ע"י בת פרעה שהי' מושל בכיפה⁹⁸, היינו, שגם אוה"ע (כולל ובמיוחד המושל בכיפה) עוזרים ומסייעים לבני" למהר ולזרז קץ הגאולה, כולל ובמיוחד ע"י לידת בנים ובנות⁹⁹ (ע"ד ובדוגמת לידת משה), ומתחיל מהנישואין (כולל העלי' לתורה בשבת שלפנ"ז) – "מהרה.. ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה גו"¹⁰⁰, עד להנישואין דכנס"י עם הקב"ה בימות המשיח¹⁰¹.

* * *

יב. כאן המקום להזכיר גם ע"ד ענין שהזמן גרמא – בעמדנו בשבת מברכים חודש ניסן, שבוע לפני ר"ח ניסן:

נוסף על התחלת ההתעסקות בנתינת צרכי החג שלושים יום לפני החג, יש להשתדל בזה עוד יותר שבועיים לפני החג¹⁰², מר"ח ניסן, ע"י ההכנה המתאימה בימים האחרונים דחודש אדר, ובפרט כשישנו שבוע שלם לפני ר"ח ניסן.

(96) ראה זו"ח בראשית ח, א. מדרש תהלים ט, ב. סנהדרין צט, א ובפרש"י.

(97) ראה מכילתא בשלח יד, ה. זח"ב ו, א.

(98) שהרי "אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף", "באותו אוצר ששמו גוף" (יבמות סב, סע"א ובפרש"י).

(99) ע"פ ירמ' לג, יו"ד-יא.

(100) שמו"ר ספט"ו.

(101) ראה פסחים ו, סע"א ואילך. וש"נ.

(90) כולל גם המיעוט בקרבנות (ככל האפשרי) גם בהצד שכנגד, שגם הבירור שלהם צריך להיות (לא ע"י שפ"ד ר"ל, אלא) בדרכי נועם ובדרכי שלום.

(91) ישעי' רמז תצט.

(92) עובדי' בסופו.

(93) חוקת כא, יד. קידושין ל, ב.

(94) ראה מג"ע אופן עד.

(95) שמות ב, יו"ד.

- 1 ומה טוב – שבכוא ר"ח ניסן יהיו כבר כל צרכי החג הדרושים לכאו"א מישראל.
- 2 ועוד והוא העיקר – "גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה"¹⁰², שע"י ההחלטה להוסיף בנתינת הצדקה
- 3 (צרכי החג) זוכים להשכר¹⁰³ דגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, כך, שעוד לפני תפלת המנחה,
- 4 ולפני הקריאה בתורה, מתקיים בפועל הענין ד"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר", וכן
- 5 ההמשך בפרשת צו, מלשון צוותא וחיבור, אמיתת ושלמות החיבור דכנס"י עם הקב"ה, וכן ההמשך
- 6 בפרשת שמיני, "ויהי ביום השמיני", שקשור עם הגאולה¹⁰⁴, וכאמור, תיכף ומיד ממש.
- 7 [ניגנו ניגון שמחה (דשמח"ת), ובאמצע הניגון עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א מלא קומתו ורקד בשמחה
- 8 גדולה].

* * *

- 9 יג. כנהוג בהתוועדויות דשנים האחרונות – יעלו מלמטה למעלה אלו שהכינו משקה המשמח, ויכריזו
- 10 ע"ד פעולותיהם, "מצוה לפרסם עושי מצוה"¹⁰⁵, ומהם יראו וכן יעשו.
- 11 ויה"ר שעלייתם מלמטה למעלה תפעל גם העלי' מלמטה למעלה אצל כל הנוכחים בהתוועדות, נוסף
- 12 על גודל העילוי בהשתתפות בהתוועדות כשלעצמה, כידוע¹⁰⁶ ה"פתקא אשר משמי שמיא נחיתא" ע"ד
- 13 גודל המעלה של התוועדות חסידים שבכחה לפעול יותר מפעולתו של מלאך מיכאל, מצד גודל הנח"ר
- 14 דאהבת רעים, כמשל האב שמתענג מהתנהגות בניו מתוך אהבה ואחזה.
- 15 ועוד והוא העיקר – העלי' מלמטה למעלה בהענין הכי עיקרי וחשוב ונחוץ ורחוף – העלי' מן הגלות
- 16 אל הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.
- 17 [לאחרי חלוקת המשקה – התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הקפות לאביו הרלוי"צ ז"ל. ואח"כ
- 18 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(105) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א.
(106) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תיג.

(102) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.
(103) ראה תענית ח, ב. שו"ע או"ח סו"ס תקעא.
(104) ראה ערכין יג, ב.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר"ר, תשכ"ב
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט' אדר"ר עם המצורף אליו,

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע למילוי
משאלות לבבו בכל ענינים אודותם כותב, ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב בזה,

והרי נמצאים אנו בחדש אדר חדש הצלחה לבני ישראל בכל עניניהם.

בברכה לבשו"ט.

במענה לשאלתו - פה בשנים הכי אחרונות, ממעטים הרופאים ביותר בטיפול הלם או אינסולין,
ומחליפים זה בכדורים (תוצרת שווייץ עם קצת שכלול בארצה"ב. שמות הכדורים - משתנה ממדינה
למדינה וידועים לרופאים), ושבעים רצון מחילוף זה, אף שהטיפול ממושך יותר. בכל אופן עיקר -
שבדרכי נועם ישתדלו שיהי' עסוק בעבודה או בענין שלא ירגיש אחריות כבדה בהם.

לקוטי-שיחות פרשת פקודי כרך טז

א.

רש"י מסביר כל קושי בפשט, בפרשתנו יש קושי שרש"י אינו מפרשו

1 כבר דובר פעמים רבות¹, שרש"י מסביר בפירושו על התורה כל ענין שאינו מובן בפשוטו של מקרא, וכאשר אין לו הסבר על ענין כזה, הוא כותב "איני יודע", וכדומה².

5 לכן, כאשר יש ענין הנראה לפי פשט הפסוקים, ורש"י אינו מתעכב עליו, הכרחי לקבל את אחד משני ההסברים הבאים: או שאין זה קושי לפי פשוטו של מקרא, או שהענין כבר מוסבר על-ידי פירוש רש"י לפני כן.

10 בפרשיות הנקראות עכשיו בתורה יש ענין שאינו מובן על-פי פשוטו של מקרא, ורש"י אינו מפרשו, והוא:

13 בפרשת ויקהל³ מסופר על העברת ציווי הקב"ה לבני ישראל על תרומת המשכן על-ידי משה רבינו, לכל פרטיו: "קחו מאתכם תרומה..."⁴: הבאת זהב וכסף וכו' למשכן, ואחר כך גם הציווי⁴ על עשיית המשכן וכליו לכל פרטיהם.

18 אחר-כך מסופר בתורה⁵ על הבאת הנדבה למשכן על-ידי ישראל⁶, ואחר-כך מסופר⁷ בפירוש על עשיית המשכן על-ידי חכמי-לב: היריעות וכו' וכל כלי המשכן, ובפרשתנו⁸ על בגדי הכהונה.

22 לכאורה, די היה בציון התורה בקיצור, שמשא

העביר לישראל בשלמות את ציווי ה' על נדבת המשכן ועשייתו, אשר פרטיהן מוזכרים בציווי ה' למשה בפרשיות תרומה, תצוה, תשא⁹, ואחר-כך צריך היה להיכתב "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה". די היה אפילו באופן מקוצר יותר: שלאחר הסיפור על ציווי ה' למשה, ייכתב "ויעשו בני ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה", כמצוי במקומות רבים בתורה, ואף בפרשיות הללו עצמן. לשם מה מפורטים שוב כל הפרטים, הן בהעברת הציווי לישראל, והן בביצוע הציווי¹⁰?

ובמיוחד כאשר בתחילת פרשת ויקהל¹¹ אומר רש"י: "כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם", ומכך מובן שבפרשיות אלו אין חידוש לגבי הקודמות, ולכן אין לו מה להוסיף בפירושו. מתחזקת, איפוא, התמיהה: אם כן, בודאי לא היתה צריכה התורה, לכאורה, לפרש את כל הענינים בפעם שניה (ושלישית).

כל האמור לעיל היא שאלה פשוטה בפשוטו של מקרא, אשר כמה ממפרשי התורה¹² מתעכבים עליה, אך ברש"י אין על כך הסבר – לא בתחילת הענין בפרשת ויקהל, ולא בסופו בפרשתנו¹³.

ובמיוחד כאשר לפני כן, בפרשת תשא¹⁴, מתעכב רש"י ומסביר את הצורך בחזרה על מילים ספורות¹⁵, על הכתוב בתורה שלוש פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו", בעוד אשר כאן יש כפילויות ארוכות של פרשיות שלמות, ורש"י אינו מסביר על כך דבר¹⁶.

בב' הנ"ל – בא כטפל ומסובב מהציווי והמשכן, כפרש"י (תשא שם. ויקהל לה, ב).
11 לה, ה.

12 ראה רמב"ן ויקהל לו, ת. רלב"ג, אברבנאל שם ועוד.
13 ובפרט ע"פ מה שנתבאר כמ"פ שברובא ככולו לא נאמר בתורה ציווי הקב"ה למשה ואמירת משה לישראל את הציווי ובשניהם לכל פרטיו. ויתירה מזה – בכ"כ ציונים נאמר בתורה רק הציווי למשה או רק דברי משה לישראל. ראה לקו"ש ח"ג ע' 72. ומוכרח הוא בעניניו – ראה לקו"ש ח"א ע' 183. לקמן בפנים ס"ב ובהערה 18.

14 לך, כו. ובפ' משפטים כג, יט.
15 ועד שמצינו שרש"י הוצרך להודיע הכלל: "הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו. לחייב ולענוש על מנין כו'" – פרש"י תשא לד, כג. וראה פרש"י צו ו, ו. שמיני יא, מד. אמור כג, לא. ועוד.

16 ועד"ז אינו מובן בפשט"מ בנוגע לקרבנות הנשיאים בפ' נשא שחזור וכופל בכל נשיא מ"ב הנשיאים ומפרט לקרבנות שהביאו. וראה [המתורגם] לקו"ש ח"ח ע' 43, שקושיא זו מתרץ שם רש"י בהביאו הדרשה דר' משה הדרשן.

1 (ראה עד"ז בלקו"ש ח"י ע' 13 ובהנמקן שם הערה 1.
2) תולדות כח, ה. ועוד בכמה מקומות – ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2. ובכ"מ.
3) לה, ה ואילך.
4) שם, יוד ואילך.
5) שם, כא ואילך.
6) ולאח"ז (שם ל, ואילך): ראו קרא ה' בשם גו'.
7) לו, ח ואילך.
8) לט, ב ואילך.

9) ועל הסדר: הציווי ויקחו גו' תרומה – ר"פ תרומה; הציווי על עשיית המשכן וכליו – שם כה, ח ואילך (מזבח הקטורת – סוף תצוה; כיוור, שמן המשחה וקטורת – תשא); הציווי על עשיית בגדי כהונה – תצוה כח, ב ואילך; ראה קראתי בשם גו' – תשא לא, ב ואילך; ועשו את כל אשר צויתכן את אה"מ (דלעיל הערה 4) – שם ו, ואילך.
10) לכאורה אפשר להקשות כן גם בנוגע להציווי על שמירת שבת שבפרש' פ' ויקהל שנאמר כבר הציווי למשה בכי תשא לא, יג ואילך, אבל בזה י"ל (נוסף על החידוש שבפסוק ג' שם – ראה פרש"י) שזהו הציווי דעשה"ד – ראה לקו"ש ח"א ע' 159 ואילך. ועוד ועיקר: הציווי דשבת

ב.

הפירוש הוא כדי להדגיש את היפוך הסדר
על-ידי בצלאל

- 1 לכאורה ניתן היה לומר, שלפחות חלק מן השאלה
- 2 נענית על-פי פירוש רש"י בפרשתנו, כדלהלן:
- 3 על הפסוק¹⁷ "ובצלאל בן אורי... עשה את כל אשר
- 4 צוה ה' את משה", אומר רש"י, ש"משה צוה לבצלאל
- 5 לעשות תחלה כלים¹⁸ ואחר-כך משכן, אמר לו בצלאל
- 6 מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר-כך משים כלים
- 7 בתוכו. אמר לו, כך שמעתי מפי הקדוש-ברוך-הוא...
- 8 וכן עשה המשכן תחלה ואחר-כך עשה הכלים¹⁹.
- 9 ניתן היה לתרץ²⁰, שזוהי הסיבה לכך שבעשיית
- 10 המשכן בפועל מוזכרים שוב כל פרטי המשכן וכליו,
- 11 כי על-ידי-זה רואים שבצלאל הפך את הסדר, מכפי
- 12 שהוא מופיע בציווי שבפרשת תרומה²¹, ועשה תחלה
- 13 את המשכן ואחר-כך את הכלים²².
- 14 אך לפי זה, עדיין לא מובן לשם מה מזכירה התורה
- 15 את כל הפרטים בסיפור על העברת הציווי על נדבת

- 16 המשכן ועל עשיית המשכן וכליו על ידי משה
- 17 לישראל²³,
- 18 ובנוסף לכך אין התשובה מתרצת אפילו את
- 19 ההרחבה בסיפור על הביצוע עצמו, כדלהלן:
- 20 (א) לצורך זה די בחלק בתורה שבו מסופר,
- 21 שתחילה עשו את המשכן אחר-כך התחילו לעשות את
- 22 הכלים, אך לשם מה הסיפור על עשיית הכלים, ועל
- 23 עשיית בגדי הכהונה, המפורטים בפרשתנו, ואשר בהם
- 24 לא שונה דבר בעשיית בצלאל²⁴?
- 25 (ב) ועיקר: כדי להודיע את סדר העשייה – תחלה
- 26 המשכן ואחר-כך הכלים – אין הכרח בהרחבה בפרטי
- 27 הדברים בביצוע, במידותיהם וכדומה²⁵.
- 28 יתר-על-כן: לאחר הישנות הפרטים הללו, כאשר
- 29 מסופר בפרשתנו על "ויביאו את המשכן אל משה",
- 30 מתעוררים הקשיים הבאים:
- 31 (ג) התורה מפרטת שוב את כל פרטי הדברים של
- 32 המשכן וכליו וכו'.

הסדר שאמרו הקב"ה למשה מתחילה הציווי ע"ד נדבת המשכן ואח"כ עשיית המשכן בפ' תרומה*, ובפ' תשא "ראה קראתי בשם גוי". וזה ש"ראו קרא ה' בשם בצלאל גוי" מסר אחר נדבת המשכן, מהו החידוש בזה. (ב) את"ל שיש בזה ענין וחידוש הו"ל לרש"י לפרשו – כמו באזהרת שבת – בר"פ ויקהל. (ג) בלא"כ אין מפורש כל הסדר דהרי חסר ציווי משה לבצלאל "לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן" ראה לעיל הערה 18 והערה 21 ובהנסמן שם.

נא"ת"ל שרש"י ס"ל כסברת הרמב"ן בכ"ז (מה שה' הציווי שיגיד המלאכה בכללה וכו' והטעם שיחסר מכאן פרט אחד כו' עיי"ש) פשיטא דאי"ז מובן מעצמו והו"ל לרש"י לפרש. (ד) בשביל זה אינו נוגע סיפור הפרטים, ומספיקה הורעה כללית שמשה ציווה לישראל להביא נדבת המשכן ואח"כ כו'.

(24) באברבנאל שם "הוצרך הכתוב להגיד כאן איך עשו הכלים והדברים ההם שהיו באופן מתחלף למה שנצטווה כו'" משמע שגם הסדר בעשיית הכלים לא ה' כפי שנצטווה.

אבל מפרש"י "אל" כן שמעתי מפי הקב"ה..

וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים" משמע: (א) שהשינוי של בצלאל מציווי משה אליו ה' רק בזה שעשה המשכן תחלה, ולא שינוי בסדר עשיית הכלים. (ב) גם בזה אמר משה "כך שמעתי מפי הקב"ה כו' כך צוה לי הקב"ה" והסדר הנאמר בכתובים בעשיית כל דבר במשכן והכלים ובגדי כהונה ושמן המשחה וכו' אינו מתאים לשום סדר – לא כפי שהם נאמרים בפ' תרומה ותצוה (תשא), ולא כפי שנאמרו (בציווי הכללי) בפ' תשא וגם לא כפי שנאמרו (מפי משה) בפ' ויקהל. (ג) אינו מוזכר ששעשה כפי הסדר הנאמר בכתובים וכו' כנ"ל הערה 22.

(25) ומ"ש באברבנאל שם: "ומפני שלא יחשוב אדם שכמו ששנו בסדר המלאכה כן שנו בעצמותה ובמספרה (ולכן) הוצרך לבאר כאן כל דבר כו'" אינו גלאטיק (=חלק) ע"פ פש"מ.

(17) לח, כב.

(18) אף שלא מצינו שנאמר במפורש ציווי זה בתורה (ראה הגהה שנדפסה ברש"י ובמפרשי רש"י) וראה רמב"ן שם: ויחסר מכאן פרט אחד כו'. וראה של"ה חלק תושב"כ שלד, א. וראה לקמן הערה 21.

(19) להעיר שכל קטע זה ליתא בדפוס ראשון ושני דרש"י ורש"י כת"י.

(20) וכן תירץ האברבנאל בפ' ויקהל.

(21) ראה פרש"י ברכות נה, א ד"ה לך אמור: "דס"ל.. שכסדר שהם סדורים בויקחו לי תרומה אמר לו".

ואף שציווי הכללי – בין בפ' תשא (לא, ז ואילך) בציווי הקב"ה למשה, בין בפ' ויקהל בציווי משה (לה, יא ואילך) – נאמר תחלה את אהל מועד, את המשכן גוי ולאח"כ כלים (וראה פירש"י ותוס', ובמפרשי רש"י באורכה) הרי בפשטות היו אומרים שכפי הסדר שנאמר בפ' תרומה הוא יותר נוגע לסדר עשייתם (וכן עשה), כיון ששם נאמר פרטי ואופן העשי', משא"כ בפ' תשא וביקהל. אבל ראה של"ה שם. ולהעיר ממ"ש המפרשים דגם בפ' תרומה (כה, ט) נאמר תחילה "את תבנית המשכן (ואח"כ) ואת תבנית כל כליו וכן תעשו".

(22) אבל אי"ז מסתבר כי (נוסף על הקושי דלקמן בפנים) מפרש"י משמע שלמדין זה ממ"ש שם "את כל אשר ציוה ה' את משה" ולא "אשר צוה אותו משה" כהתחלת פרש"י שם, אבל מזה שכן הן סדורים בפרשה לא היינו יודעים שמתחילה עשה משכן כו' (וכ"מ מלשון רש"י בסופו: וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים). ואם זו היתה כוונת הכתוב בהסיפור ע"ד עשיית המשכן הו"ל לרש"י לפרשו על אחר.

(23) ודוחק גדול לומר (בפשש"מ) שגם בזה בא הכתוב להודיע הסדר שמסר משה הציוויים לישראל: מתחילה ע"ד נדבת המשכן ואח"כ ע"ד עשיית המשכן (בכללותו), ולאחר שבנ"י הביאו לנדבת המשכן אמר להם משה "ראו קרא ה' בשם בצלאל גוי" – כי: (א) מאי קמ"ל בזה, הרי"ז

(*) אבל להעיר שציווי משה בפ' ויקהל: (א) הוא הציווי דפ' תשא (ראה לעיל הערה 9). (ב) הוא בפרטיות יותר (ובשינויים) גם מציווי הקב"ה אליו בפ' תשא וראה לקמן בפנים ההערה.

34 חידושים, וכך גם בענינינו³³.
ד.

ההבדל בין "תורה" ל"שיחה"

35 אך עדיין יש להבין: מפירוש רש"י זה יוצא,
36 לכאורה, ההיפך, שסיבה זו איננה שייכת לענינינו.
37 הכוונה ב"יפה שיחתן של עבדי אבות... מתורתן של
38 בנים" היא, שאצל "תורתן של בנים", שלאחר מתן
39 תורה, אינה קיימת חביבות כזאת, שבגללה ייכפלו
40 ענינים בתורה, כמו אצל שיחתן של עבדי אבות. אם
41 כך, אין לומר הסבר זה לגבי עשיית המשכן, שהיא
42 תורתן של בנים.

ההסבר לכך הוא:

43 כוונת המאמר המובא על-ידי רש"י, "יפה שיחתן
44 של עבדי אבות... מתורתן של בנים", איננה להדגיש את
45 היתרון של "עבדי אבות" על "בנים", אלא להראות את
46 החביבות שיש לפעמים ב"שיחה" על פני "תורה":

47 ההבדל הפשוט ביניהם הוא: "תורה" היא הוראות,
48 ציוויים ודינים שצוה ה' מה ומתי לעשות. "שיחה"
49 היא דיבור אשר בגלוי³⁴ ובפשטות איננו ציווי והוראה,
50 אלא סיפור המתאר מצב, מאורע, פעולה וכדומה, כפי
51 שאצל אליעזר עבד אברהם, הוא מספר על אברהם
52 ויצחק ועל קורותיו, על קפיצת הדרך, ועל האופן שבו
53 זימן לו הקדוש-ברוך-הוא את רבקה וכו'.

54 במאמר חז"ל זה מודגש היתרון של "שיחה",
55 שלפעמים שיחה של אפילו "עבדי אבות" היא "יפה"
56 מ"תורתן של בנים".

57 לפי זה מובן גם בפרשיות שלפנינו, שלאחר
58 פרשיות תרומה ותצוה: אין הן באות להעביר ציוויים
59 והוראות של מה ומתי לעשות, אשר כבר ידועים. כאן
60 מספרת התורה בהרחבה כיצד העביר משה רבינו
61 לישראל את כל ציוויי ה' הללו על מלאכת המשכן,
62 וכיצד קיימו זאת ישראל למעשה – זהו ענין של
63 "שיחה". וכיוון שהשיחה היא בענין המשכן, הרי היא
64 כל כך חביבה, עד אשר לשם כך קיימת ההרחבה בכל
65 הפרטים, באופן של "כפולה בתורה".
66

1 ד) רק לאחר מכן מסיים הפסוק ואומר: "ככל אשר
2 צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה".

ג.

ההסבר לכך: המשכן חשוב וחביב ביותר

3 ההסבר לכך בפשטות הוא:
4 המשכן וכליו הם מן הענינים החשובים והחביבים
5 ביותר אצל ישראל, אשר באמצעותם שרתה השכינה
6 בישראל וכו',
7 במיוחד, כאשר המשכן נקרא, כבפירוש רש"י
8 בפרשתנו: "משכן העדות – עדות לישראל שויתר
9 להם"²⁶ הקדוש-ברוך-הוא על מעשה העגל, שהרי
10 השרה שכינתו ביניהם"²⁷,

11 ומה מובנת יותר החביבות והחשיבות של הענין,
12 שהרי חטא העגל היה החטא הכללי והחמור ביותר,
13 אשר גרם להסתרת פניו של הקדוש-ברוך-הוא, עד
14 לכדי גזירת כליה על ישראל, ר"ל,²⁸ עד כדי כך, שאף
15 לאחר הסליחה אמר הקדוש-ברוך-הוא "וביום פקדי
16 ופקדתי"²⁹.

17 מזה מובן, שהמשכן, שבאמצעותו "השרה שכינתו
18 ביניהם" הוא ענין כללי ונעלה עד מאד.

19 לפי זה מובן, שחביבות זו של המשכן אצל
20 הקדוש-ברוך-הוא ואצל ישראל, היא הסיבה לכך
21 שהתורה מזכירה את כל פרטיו וחוזרת עליהם שוב
22 ושוב.

23 סיבה זו אין רש"י צריך להסביר כאן, מפני שהוא
24 כבר הסביר זאת לפני כן, בפרשת חיי-שרה³⁰: על כך
25 שהתורה מספרת את כל מאורעות אליעזר עבד אברהם
26 בקשר לשליחתו להביא את רבקה, ואחר-כך חוזרת
27 על כך שוב בספרו זאת למשפחת רבקה, מסביר רש"י
28 (שזה מפני חביבות הענין, כי) "אמר רבי אחא, יפה
29 שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים,
30 שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי
31 תורה לא ניתנו אלא ברמיזה"³¹.

32 מזה יודעים, שענין החביב על הקדוש-ברוך-הוא,
33 נכפל בתורה³² לכל פרטיו, גם אם אינם נוספים

(32) להעיר ג"כ מפרש"י: וירא כב, יא. במדבר א, א.

(33) ע"ד"ו כתב הרמב"ן שם בסופו (לאחר שביאר השני והצורך בזה שנאמר הכל בתורה) "ועל הכלל כ"ו כו", אבל – באו"א קצת.

(34) אבל בתוכנו – אמרו"ל: ווי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהו אלא סיפורה בעלמא ואינון מסתכלי בלבוא דא ולא יתיר, זכאין אינון צדיקיא דמסתכלי באורייתא כדקא יאות (זח"ג קנב, א עיי"ש באריכות).

(26) ובפרש"י שמיני (ט, כג): "ונדע שנתכפר לנו עון העגל".

(27) ובפרט שלדעת רש"י (תשא לא, יח. לג, יא) התחיל לצוותו על מלאכת המשכן אחר יוה"כ "שנתרצה הקב"ה לישראל" בשמחה ובלב שלם. וראה נתחומא תרומה ח.

(28) תשא לב, יוד.

(29) שם, לד.

(30) כד, מב.

(31) ביאור פרש"י זה נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ל עמ' 90 ואילך.

ה.

מדוע מציין רש"י שם בעל המאמר (ר' אחא)

1 לפי האמור לעיל מובן מדוע מציין רש"י בפרשת
2 חיי-שרה את שמו של בעל המאמר "רבי אחא", וזאת,
3 כאמור פעמים רבות, מפני ששם האמור מוסיף להבנת
4 הפירוש: על-ידי ציון השם "רבי אחא" מובן, שאין
5 בכוונת המאמר "יפה שיחתן של עבדי אבות..."
6 להדגיש את היתרון של "עבדי אבות" על פני "בנים",
7 אלא את המעלה של "שיחה", ואת ההסבר לכך
8 שייתכן ש"יפה שיחתן... מתורתן", כמוסבר להלן:

9 במסכת יומא³⁵ מובאת הברייתא "תנו רבנן, ודברת
10 בם. בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים. רבי
11 אחא אומר ודברת בם, עשה אותן קבע ואל תעשם
12 ארעיים".

13 לכאורה, מזה שרבי אחא מדבר רק לגבי דבר תורה
14 "עשה אותן קבע ואל תעשם ארעיים", ואינו מזכיר את
15 השלילה של "דברים אחרים", כפי שמזכיר בעל-
16 מחלוקתו "ודברת בם... ולא בדברים אחרים", נראה,
17 שלפי רבי אחא אין קיימת שלילה זו, אך הייתכן לומר
18 שלדעת רבי אחא יש היתר³⁶ לדברים אחרים –
19 בטלים?³⁷!

20 ההסבר לכך הוא: רבי אחא מדגיש שהחובה לגבי
21 דברי תורה היא "ודברת בם", בקבע ולא בארעיים, אך
22 את "דברים אחרים" אין לשלול לחלוטין, מפני שישנם
23 "דברים אחרים" של "שיחה", אשר אינם דברים
24 בטלים, אך עם זאת אינם תורה. כלומר, אין אלה

(35) יט, ב.

(36) אף שבדוחק י"פ שלדעת ר"א אין הכתוב מדבר אלא בד"ת ואין
ללמוד מזה מאומה בנוגע לדברים אחרים. בסגנון אחר קצת: לדעת ר"א
ההדגשה היא בתיבת "ודברת" ולדעת ת"ק – בתיבת "בם".

(37) ע"פ פרש"י בגמרא (שם ד"ה ולא בדברים אחרים) שיחת הילדים
וקלות ראש – לכאורה משמע שדברים בטלים (סתם) אין איסור (גם
לת"ק) ועאכ"כ דבורי הרשות, שהם צורך הגוף אלא שמדברים סתם (לא
– לש"ש) – ראה תניא רפ"ז. וראה שם פ"ח – וראה פיה"מ להרמב"ם
אבות ספ"א. ובכ"מ. אבל ע"פ פרש"י קשה ביותר דא"ל שהמיעוט "בם"
יש לך רשות ולא בדברים אחרים" הכוונה רק "שיחת הילדים וקלות
ראש", א"כ לרבי אחא אין מיעוט גם ע"ז, והיתכן לומר שלרבי אחא
מותנת "שיחת הילדים כו".

ואולי ס"ל שרבי אחא ס"ל להלימוד של רב אחא בר יעקב להלן
בגמרא שעובר בלאו שנאמר כל הדברים גוי' (וזה בא ר"א לתרץ) [נא"ל
שס"ל "שעובר בעשה שנא' ודברת בם" כרבה שהרי דריש מ"בם"
שתעשם קבע כו']. וראה לקו"ש ח"ז ע' 268 הערה 2.

(38) עדמ"ש³⁸: דאגה בלב איש ישיחנה (משלי יב, כה. סוטה מב,
סע"ב). ויתירה מזה מצינו ולפס"ד הלכה למעשה: אסור כו' ואפילו בשיחת
דב"ט אסור להרבות ובנ"א שסיפור שמועות כו' עונג להם מותר לספרם

הוראות, ציוויים ודינים וכו', אלא דיבורים וסיפורים,
25 אשר יכולים להיות לפעמים "יפה"³⁸ אפילו "מתורתן".
26 אך בכל זאת, רק לגבי התורה קיים הציווי³⁹ "עשה
27 אותן קבע ואל תעשם ארעיים", כי מובן בפשטות גם
28 ל'בן חמש למקרא', שצריך תמיד לזכור, לשנן, לדבר
29 וללמוד, את ההוראות שיש לבצע, מה אסור לעשות
30 וכו' (דברי תורה)⁴⁰.
31

ו.

הכללה של "שיחה" (לב) ו"עבד" (ציווי)

32 ההסבר לכך בפנימיות הענינים הוא:
33 בשתי הפרשיות שבהם נשנים כל פרטי המשכן
34 וכליו, יש שתי נקודות כלליות: א) נדיבות לבם של
35 ישראל, אשר הביאו, ובזריזות גדולה ביותר, את כל
36 צרכי המשכן, עד שצריך היה להכריז "אל יעשו עוד
37 מלאכה", והיה "והותר"⁴¹.

38 ב) ש"חכמי לב" קיימו את ציווי ה', ועשו את
39 מלאכת המשכן וכליו "ככל אשר צוה ה' את משה".

40 באופן מפורט יותר רואים "התכללות" (איחוד) בין
41 שתי הנקודות הנזכרות: גם בהבאת נדבת המשכן קריים
42 הציווי של ה' "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר
43 ידבנו לבו..."⁴² קחו מאתכם תרומה..." (כעבד), וכן, גם
44 במעשיהם של "כל חכמי לב" היה הענין של "נשאו
45 לבו"⁴³.

46 לפי זה מובן, שקיימים כאן שני הענינים: "שיחה"
47 ו"עבדי אבות".

בשבת כמו בחול (ש"ע א"ח רס"ז).

(39) וכן משמע מהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ב שהביא הדרשא "ודברת
בם.. שתעשם עיקר כו'" והמדובר שם לענין "ההלכות בטעמיהן", "לידי
ידיעת עיקר התורה שבע"פ כולה שהוא פירוש התרי"ג מצות כהלכותיהן
בתנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים", ראה שם המשך הסעיף, ולא נכלל
בוה ענינים ע"ד דברי אגדה בכלל (ראה שם ס"ד) – משא"כ האגדות
שמביא לידי מעשה (ראה שם פ"ב ס"ט, וש"נ). וראה רמב"ם הל' יסוה"ת
רפ"ב: היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם כו' מיד
הוא אוהב, היינו קיום מצות אהבת ה'. וראה ש"ע הל' תפלה (סי' צ"ח
ס"א. רמ"א וש"ע אדה"ז שם), ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל
כו' (וראה שם ס"ד), אלא שאדה"ז כתב שם "שלא יהא כל דיבורך אלא
בם כלומר שתעשם עיקר ולא טפלה", כי סמך גם על הדרשא בספרי
(כנסמן שם) ומבאר "לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי". וראה בהערה
שם בלקו"ש. ואכ"מ.

(40) ראה הל' ת"ת (לאדה"ז) פ"ב ס"ט ואילך.

(41) ויקהל לו, ר"ז.

(42) דר"פ תרומה.

(43) ויקהל שם, ב. ונא' "כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו

גוי'.

- 1 ישראל – שיחה, קיום הציווי על עשיית המשכן – עבד.
- 2 וצריכה להיות "התכללות" של שני אלה, שקיום
- 3 המצוות, ענין העבד, צריך להיות ביחד עם נדיבות
- 4 הלב⁴⁶, ובנדיבות הלב צריך לחוש⁴⁷, שזה מצד ציווי
- 5 של הקדוש-ברוך-הוא⁴⁸.

- 1 שיחה קשורה ל"לב", כי "שיחה" היא ענין
- 2 התפלה, כמאמר חז"ל⁴⁴, ותפלה היא עבודה שכלב⁴⁵,
- 3 ו"עבד" הוא ענין קיום המצוות, כי מהות העבד היא
- 4 קיום ציווי האדון.
- 5 ואלה שני הענינים: נדבת המשכן, נדיבות לבם של

נדבת המשכן ומלאכתו מדגיש בעיקר חביבות ה"שיחה" נדיב לב.
(47) ראה עד"ז לקו"ש [המתורגמן] ח"ח ע' 135 ואילך לענין פעולת
קב"ע על השכל ועל כחות פנימים של האדם. עיי"ש.
(48) ע"ד מרז"ל בנדיבות דאברהם (ראה ב"ר פמ"ט, ד. ד"ה למען
דעת תר"צ (בסה"מ קונטרסים ח"א) פ"ה).

(44) ברכות כו, ב: אין שיחה אלא תפלה. ובפרש"י (ח"ש כד, סג):
לשוח – לשון תפלה כו'.
(45) תענית בתחלתו.
(46) ועפ"ז יש לבאר ב"יינה של תורה" שבפרש"י מה שכתב "כבר
פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם" בד"ה "נדיב לבו" כי

המשך ביאור למסכת חולין ליום שני עמ' ב

הַיּוֹנִין בִּי רֵב בְּהֵנָּה אִיבְעִיָּא לָן – כשהיינו אצל רב כהנא הסתפקנו
בִּי מְשַׁעְרֵינָּה – כשמשערים אם יש ששים כנגד הכחל, בְּדִידִיה
מְשַׁעְרֵינָּה – האם צריך שיהיה ששים כנגד כל בשר הכחל, או בְּמֵאֵי
דְּנִפְק מִיְּנִיה מְשַׁעְרֵינָּה – או שצריך שיהיה ששים כנגד החלב שיצא
מִן הַכַּחֲל, אבל כנגד בשר הכחל לא צריך ששים מפני שאותו אנו
מוציאים מִן הַתַּעֲרוּבוֹת ומשליכים. והסקנו דְּפִשְׁטָא בְּדִידִיה
מְשַׁעְרֵינָּה – שבדאי צריך ששים כנגד כל בשר הכחל, דָּאֵי בְּמֵא
דְּנִפְק מִיְּנִיה – כי אם תאמר שצריך ששים רק כנגד החלב היוצא
מִמֶּנּוּ מֵאֵי יִדְעִינָּה – מדיכן אנו יודעים איזו כמות חלב יצאה מִמֶּנּוּ
שנוכל לשער אם יש ששים כנגדה, ועל כן פשוט שצריך לשער
ששים כנגד כל בשר הכחל.
מקשה הגמרא: אֵלָּא מַעְתָּה הוּאִיל וְאֵנּוּ מְשַׁעְרִים כִּנְגַד כָּל בָּשָׂר
הַכַּחֲל, מדוע באופן שהיה ששים כנגדו וְנִפְלַל הַכַּחֲל אַחֵר כִּךְ
לְקַדְרָה אַחֶרֶת ולא היה בה ששים כנגדו הוא אוסר את כולה, הרי
כבר נתבטל החלב שבו בכל חתיכות הבשר שנתערב עִמָּם,
ומעתה לֹא יֵאָסֵר גם את התערובת השניה אף על פי שאין בה
ששים כנגדו. מתרצת הגמרא: בִּין דָּאֵמֵר רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב

הַיּוֹנִין בִּי רֵב בְּהֵנָּה אִיבְעִיָּא לָן – כשהיינו אצל רב כהנא הסתפקנו
בִּי מְשַׁעְרֵינָּה – כשמשערים אם יש ששים כנגד הכחל, בְּדִידִיה
מְשַׁעְרֵינָּה – האם צריך שיהיה ששים כנגד כל בשר הכחל, או בְּמֵאֵי
דְּנִפְק מִיְּנִיה מְשַׁעְרֵינָּה – או שצריך שיהיה ששים כנגד החלב שיצא
מִן הַכַּחֲל, אבל כנגד בשר הכחל לא צריך ששים מפני שאותו אנו
מוציאים מִן הַתַּעֲרוּבוֹת ומשליכים. והסקנו דְּפִשְׁטָא בְּדִידִיה
מְשַׁעְרֵינָּה – שבדאי צריך ששים כנגד כל בשר הכחל, דָּאֵי בְּמֵא
דְּנִפְק מִיְּנִיה – כי אם תאמר שצריך ששים רק כנגד החלב היוצא
מִמֶּנּוּ מֵאֵי יִדְעִינָּה – מדיכן אנו יודעים איזו כמות חלב יצאה מִמֶּנּוּ
שנוכל לשער אם יש ששים כנגדה, ועל כן פשוט שצריך לשער
ששים כנגד כל בשר הכחל.
מקשה הגמרא: אֵלָּא מַעְתָּה הוּאִיל וְאֵנּוּ מְשַׁעְרִים כִּנְגַד כָּל בָּשָׂר
הַכַּחֲל, מדוע באופן שהיה ששים כנגדו וְנִפְלַל הַכַּחֲל אַחֵר כִּךְ
לְקַדְרָה אַחֶרֶת ולא היה בה ששים כנגדו הוא אוסר את כולה, הרי
כבר נתבטל החלב שבו בכל חתיכות הבשר שנתערב עִמָּם,
ומעתה לֹא יֵאָסֵר גם את התערובת השניה אף על פי שאין בה
ששים כנגדו. מתרצת הגמרא: בִּין דָּאֵמֵר רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב

המשך ביאור למסכת חולין ליום שלישי עמ' א

הגמרא מביאה מחלוקת לגבי שיעור ביטול איסורים ברוב: אֵמֵר
רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אֲמַר אֵמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְשֻׁם [מִשְׁמוּם] שֶׁל בֶּר
קֶפְרָא, כָּל אִיסוּרֵין שֶׁבַתּוֹרָה בְּטָלִים בְּשִׁשִּׁים, כלומר, אם נתערב דבר
איסור בששים של היתר הרי הוא בטל, בין אם נתערב במינו ובין
אם נתערב בשאינו מינו, אך אם אין בהיתר ששים כנגד האיסור,
נאסר הכל.
אֵמֵר לִפְנֵי [לפני רבי חייא בר אבא] רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ רַב יִצְחָק, רַבִּי,
כִּיֵּד אֵתָּה אוֹמֵר בֶּן מְשֻׁם שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בֶּשֶׂם בֶּר קֶפְרָא,
הרי הכי אֵמֵר רַב אִסִּי אֵמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְשֻׁם בֶּר קֶפְרָא, כָּל
אִיסוּרֵין שֶׁבַתּוֹרָה בְּטָלִים כִּשְׁתַּעֲרֵבוּ בְּמֵאָה שֶׁל הִיתָר, אך אם
נתערבו בפחות ממאה הכל אסור.
נמצא, שנחלקו רבי חייא בר אבא ורב אסי בדברי רבי יהושע בן
לוי משום בר קפרא, האם אמר שביטול איסורים הוא בששים או
במאה.
הגמרא מבארת את סברות הצדדים: וְשִׁנְיָהֶם – בין רבי חייא בר
אבא ובין רב אסי, לֹא לְמִדָּה – לא למדו את דינם אֵלָּא מִדִּין דְּרוּעַ
בְּשִׁלָּה שבאיל נזיר, דְּבִתִּיב (במדבר ו' ו') 'לִקְחָה כֹּהֵן אֶת הַדָּוָע בְּשִׁלָּה'
וְגו', וְתִנָּא – ושנינו על כך בברייתא, המפרשת את דברי הכתוב
ואומרת, בְּשִׁלָּה,

רותחת, אֵמֵר לִיה רבי שמעון, וכי אֵמֵר ו-רבינא לֹא שִׁיעָר כִּשְׁבֹּא
מעשה כזה לפנינו בְּאִרְבָּעִים וְחֻמָּשׁ חֲצֵאֵי זִיתִים שֶׁל הִיתָר כִּנְגַד
האיסור והיתר, אם כן מוכח שלא צריך ששים בכדי לבטל חצי
כזית איסור, וְאֵף אִנִּי אֲשַׁעֵר וְאִתִּיר את התערובת בְּאִרְבָּעִים וְשִׁלָּשׁ
חֲצֵאֵי זִיתִים שֶׁל הִיתָר כִּנְגַד הַאיסוּר.
עוד מספרת הגמרא: הָהוּא דָּאֵתָּה לְקַמְיָה דְּרַבִּי חִיָּיא וְשֹׁאֵל אוֹתוֹ
מֵה דִּין בְּחִצֵּי כֹזִית חֹלֵב שֶׁנִּפְלַל לְחוּץ קְדִירָה שֶׁל בָּשָׂר וְרוֹתַחַת,
אֵמֵר לִיה רבי חייא, כָּלּוּם יֵשׁ שְׁלִשִּׁים – וכי יש בקדירה זו שלשים
חֲצֵאֵי זִיתִים שֶׁל הִיתָר כִּנְגַד הַאיסוּר, הלא לא נראה שיש בה
שיעור זה ויש לאוסרה. מדייקת הגמרא מדבריו: מְעַמָּא דְּלִיבָא
שְׁלִשִּׁים – שהטעם שאסרה הוא משום שלא היה בה שלשים, הָא
אֵיבָא שְׁלִשִּׁים מְשַׁעְרֵינָּה – אבל אם היה בה שלשים חֲצֵאֵי זִיתִים שֶׁל
הִיתָר הוּא הִיָּה מִתִּירָה, וְיֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל כֵּךְ, וכי שייך לזלזל כל כך
בשיעור ביטול איסורים. מתרצת הגמרא: אֵמֵר רַבִּי חֲנִינָא, רבי
חייא גִּזְוֵמָא בעלמא נקט, כלומר שבדאי לא היתה כוונת רבי חייא
שניתן להיתר את התערובת בשלשים, אלא שכך אמר לשואל,
מדוע באת לשאול על תערובת זו הלא אפילו שלשים חֲצֵאֵי
כֹזִיתִים שֶׁל הִיתָר אין בה כנגד האיסור ולמה תעלה על דעתך
שהתערובת תהיה מותרת.

בראשית ל"ז, ז - והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי

יח

ביאור מ"ש בזהר, דיוסף נטר ההוא ברית "את קיימא קדישא", בריית בגימטריא ג' פעמים צדי"ק, וכנגד מ"ש (א) "אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה", (ב) "והנה קמה אלמתי", (ג) "וגם נצבה"

כלי מאן דאתגזר אקרי צדיק דכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק. תא חזי מן יוסף דכל יומיו לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא, כיון דנטר ל"י אקרי צדיק, יוסף הצדיק.

ספר הזהר חלק ב' דף כג, א

ביוסף נקט² דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא. יש לפרש, בריית³ גימטריא ג' פעמים צדי"ק, והוא

(1) [תרגום בלה"ק] כל מאן דאתגזר אקרי צדיק (כל מי שנמול נקרא צדיק) דכתיב ועמך כולם צדיקים, (ולכן רק הם) לעולם יירשו ארץ (לפי שכולם נמולים), כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק (כל מי שנמול וגם שומר לאות ברית אז נקרא צדיק), תא חזי מן יוסף (בא וראה ראי' לדבר מיוסף), דכל יומיו לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא (שכל ימיו אפילו שהי' נמול לא הי' נקרא צדיק עד שעמד בנסיון באשת אדוניו ושומר לאות ברית קודש), כיון דנטר ל"י אקרי צדיק, יוסף הצדיק (כיון ששמר את הברית נקרא צדיק, והיינו יוסף הצדיק).

(2) מדייק בלשון הזהר, דמתחלה נקט "כל מאן דאתגזר" ואח"כ "כל מאן דאתגזר ונטיר", ובשניהם אינו כתוב "ברית", משא"כ ביוסף נקט תיבת "ברית", ומוסיף "את קיימא קדישא"?

וכן יבואר דביוסף נקט הזהר ג' פעמים "צדיק", (א) "דכל יומיו לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית וכו'", (ב) "כיון דנטר ל"י אקרי צדיק", (ג) "יוסף הצדיק"?

וראה לקמן סימן ע ביאור שאר הדיוקים.

(3) בריית בגי' 612, וכן ג' פעמים צדי"ק $(204 \times 3) = 612$. ראה תורת מנחם - תפארת לוי יצחק שמות סימן פג.

(4) משלי י. כה "צדיק יסוד עולם". ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשת נח דף ה, א (ד"ה ר' חייא פתח וכו') וז"ל: הנה בחי' צדיק הוא בחי' יסוד שהוא גוף האור השפע הנשפע מלמעלה למטה, וזהו הנקרא צדיק להיותו ממשיך שפע זאת, כמו הצדקה שהוא ההשפעה, והמשפיע נק' צדיק שמשפיע צדקות. . שנק' צדיק באמת ע"י בחי' השפעתו בתמידות כמו משה רעי' מהימנא להשפיע כל התורה לישראל, וכן בכל דור בחי' המשפיע לישראל נק' צדיק וע"ז נאמר וצדיק יסוד עולם ע"ש.

וראה תורת מנחם - ספר המאמרים באתי לגני עמוד קעב וז"ל: צדיק הוא יסוד ומספרו ג' פעמים חיים. ע"ש.

לנגד הג' שלישים שיש ביסוד. וסדרן מלמטה למעלה, הוא:

א', עטרת⁶ היסוד, שהעטרה דיסוד הוא שיעור שלישיתו כמ"ש במשנת חסידים מסכת קטנות רחל פ"א מ"ג ע"ש.

ב', עצם היסוד שלמטה מהעטרה הוא ג"כ שלישי. ג', שלישו העליון שהוא מה שיסוד דבוק ומחובר בגוף, והוא מה ששליש העליון הוא בגופא⁷ דתפארת, שלכן גוף וברית כחד חשבינן⁸.

והנה שלישו התחתון שהוא בעטרת היסוד נקרא אלו⁹, כי הרי מילה נק' אות⁹, ומילה הוא רק בחלק העטרה דהאבר שצריך להסיר עור הערלה, ולפרוע עור הפריעה בחלק הזה, ולא יותר למטה מהעטרה, ואות פירושו גילוי מלשון¹⁰ אתא בקר, כי בחי' זו דיסוד הוא בגילוי, ועיין במאורי אור מערכת¹¹ אות, ושבת נקרא אות בסוד עטרת יסוד ע"ש.

(ולכן מלכות שהיתה מתחלה עטרת¹² יסודו נקראת¹³ את, ואת פירושו טפל כמו את בשור¹⁴, את¹⁵ הטפל לבשרו, כי הרי היא טפילה לו שהיא בעטרתו.)

(5) מבאר דהאות ברית קודש נתחלק לג' חלקים, וזהו ג' שלישים: (א) החלק שנכרת במצות המילה, הנק' "עטרת היסוד" - זהו שלישי התחתון.

(ב) החלק הניכר ונראה במצות פרו ורבו הנק' הקמת הברית, זהו שלישי האמצעי.

(ג) החלק הקשור ומחובר לגוף, זהו שלישי העליון. וכנגדם הוא הג' פעמים "צדיק", והג' לשונות "את קיימא קדישא", וכן הג' לשונות בהפסוק כדלקמן.

(6) ראה אור התורה דרושים לשמיני עצרת וז"ל: עטרת יסודו: ופי' עטרת יסוד הענין, כי ביסוד יש ב' פרקין, פרק העליון זהו בחי' התקשרות לקבל ההשפעה ממקורו, ופרק ב' זהו התקשרות להשפיע וזהו הנק' עטרת יסוד ונק' ראש צדיק בזהר ויצא קס"ב, והוא נק' מל' שבז"א דהיינו בחי' הגילוי וההשפעה כו'. ע"ש. ראה לקמן סימן עו.

(7) הקדמת תיקוני זהר (יז, ב) פתח אליהו "תפארת גופא", ואח"כ "יסוד טיומא דגופא אות ברית קודש", שיסוד נמשך מתפארת.

(8) ראה זוהר פרשת פנחס דף רל"ה ע"ב. תורת מנחם - ספר המאמרים ה'ש"י ד"ה באתי לגני עמוד קיד ואילך. והיינו גוף הוא בחי' "תפארת" החיות של המדות, ו"ברית" הוא השפעות ה"יסוד", וכשיש השפעת תפארת בהיסוד אז הוא "גוף וברית כחד חשבינן". ראה גם לקמן סימן יט.

(9) בראשית יז, יא "ונמלתם את בשר ערלתכם והי' לאות ברית ביני וביניכם".

(10) ישעי' כא, יב.

(11) מאורי אור מערכת אות א סיף נב.

(12) שהוא החלק שהי' דבוק עם האבר, אבל הוא עומד ליכרת בעת המילה. וראה לקמן סימן עו.

(13) ראה לקוטי תורה פרשת פקודי ו, ב.

(14) ויקרא טו, טז.

(15) עירובין ד, ב. פסחים כב, ב.

הארץ, שמדת המלכות הוא שלישי דכל היסוד.
והיינו מה שמלכות נקראת שדה²¹ הוא על שם שדי²²
דיסוד.

(אך שדי²³ הוא בשין ימנית ושדה בשין שמאלית,
ובשדי הוא י' ובשדה ה', כי דכורא הוא בחי' ימין²⁴

החתחון של האבר – העטרה, והוא בחי' "עפר הארץ" ארץ זהו בחי' מלכות (ראה הערה 21), וזהו בחי' עבודת השבטים בירור העולם והוא מ"ש כאן "מאלמים אלומים בתוך השדה". ראה לעיל סימן טו. יז. שמציין לתורה אור פרשת וישב כח, א ואילך.
(21) פירוש: שם שדי"י הוא ביסוד (ראה הערה 22), ומאות יו"ד מתיבת "שדי" נעשה אות "ה" ד"שדה", וכמו בגשמיות השדה (והארץ) מקבל גשם ועי"ז מוליד, כן בחי' מלכות (השבטים) מקבלים מיסוד (יוסף) ועי"ז הם משפיעים ומבררים העולם וכו'. (ובענין י' דנעשה אות ה', ראה תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק ב' עמוד שפב ע"ש).

(22) שם "שדי" הוא במדת היסוד: בכתבי התורה לוי יצחק ולקוטי לוי יצחק, מובא כמה טעמים בזה, ומהם:

(א) פרי' ורבי' – מאבר יסוד – הוא מהשם "שדי" כמ"ש (תולדות כח, ג) "ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך" (תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד לו).

(ב) שדי"י מלשון שדי' והשלכה כי הטיפה יורה כחץ, ראה פרש"י בראשית מט, כה "ואת שדי ויברכך" (תורת לוי יצחק עמוד רכג).

(ג) שדי מלשון די, שיהי' די* דהיינו גבול ומדה, וידוע דבטפת זרע מלוכב בו כל כחות הגוף והנפש רק שהכל בא בבחי' גבול ומדה הנק' גבורה שביסוד, וזהו שם "שדי" (לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית שם עמוד קנא. לקמן סימן כ).

(ד) כתיב "צדיק יסוד עולם", ור"ת וס"ת הוא מספר "שדי". (לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קנג).

(ה) רמז בגי' "שדי" הוא מספר ב' פעמים "זקן" (זקן עליון וזקן תחתון), ויסוד הוא סימן לזקן דסריס אין לו הדרת פנים זקן (יבמות פ, ב. שבת קנב, א), ובזקן יש י"ג תיקוני דיקנא, והוא הי"ג בריתות האמורה במילה (תורת לוי יצחק עמוד שפח).

(ו) האותיות האחרונות ד"מילוי" שם שדי בגי' בן בת, והאותיות האמצעיות הם "ליו" – לוי המורה על התחברות יסוד בנוקבתו כמ"ש (מלכים א ז, לו) כמעז איש ולוית. (לקוטי לוי יצחק, שמות-דברים עמוד 10)

(ז) לקוטי לוי יצחק הערות לזהר שמות-דברים עמוד קכב, שמביא מעץ חיים שער מ"ן ומ"ד דרוש ה', ובמשנת חסידים מס' שמות פרק ג' משנה ז' דבשם שדי"י יש ד' ציורים + השם שדי" בגימטריא ברי"ת. (מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן ק).

(* ראה חגיגה יב, א. זהר חלק ג דף יא, ב. רש"י מקץ מג, יד.
(23) מרמז דשם "שדי" הוא דכורא, ושם "שדה" בחי' נוקבא, והוא מדויק בשני פרטים:

(א) "שדי" באות שין ימנית – בחי' חסדים דכורא, ו"שדה" בשין שמאלית בחי' גבורה – נוקבא.

(ב) "שדי" באות י' בסופו ע"ד "איש" באות יו"ד, ו"שדה" באות ה' בסופו, ע"ד "אשה" באות ה'.

(24) ראה הקדמת הזהר – פתח אליהו (יז, ב) "חסד דרועא ימינא. תניא – שער היחוד והאמונה פרק י' קיד, ב). אור התורה שיר השירים עמוד תנ-א. ועוד.

שליש האמצעי דיסוד שהוא עצם היסוד נקרא קיימא שהוא קם, כי הרי מובן שאבר היסוד עצמו אימתי הוא ניכר ביותר כשהוא בהקמה בקישוי, בסוד הקמת ברית.

ושלישו העליון שהוא בתפארת דו"א, הנה תפארת נקרא¹⁶ קדוש, בחי' זו דיסוד נקרא גם כן קדוש, והיינו קדישא.

וכשיש כל¹⁷ הג' בחי' יחד נקרא ברי"ת, שמספרו ג' פעמים צדי"ק, להורות שיש כל הג' בחי' יחד וכו'.

והיינו מ"ש ביוסף, יסוד¹⁸, והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה וגם קמה אלומתי, וגם נצבה, הרי יש בו ג' בחי'.

א', מה שהוא מאלם ביחד עם אחיו שהוא בשוה להם.

ב', שהוא למעלה מהם שאלומתו קמה.
ג', עוד למעלה יותר וגם נצבה.

והיינו, מה שהוא בשוה עם אחיו זהו בחי' עטרת היסוד, ששם הוא המלכות¹⁹ שהוא בחי' אחיו, כי השבטים הם במלכות גם כן כמ"ש²⁰ וכל בשליש עפר

(16) ראה דרך מצותיך עמוד 310 ואילך.

(17) וראה לקמן סימן ע כל הביאור דהם כנגד הג' ענינים שהי' ביוסף:

(א) הי' נימול, (ב) מעשה פוטיפר, (ג) הולדת אפרים ומנשה. ע"ש.

(18) יוסף בחי' יסוד: ראה זהר חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר לוי לברית זכה דאקרי צדיק". ובתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף – יסוד, הי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".

וראה בתורת מנחם התועודיות ה'תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15, ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בבי"ע – ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך (מובא לעיל סימן ד הערה 3).

אור התורה ויחי תתקצ"א א ואילך. תתשכ"א א ואילך. ועוד ע"ש.

תורת מנחם – תפארת לוי יצחק פרשת שמות עמוד מב.

(19) כנ"ל בהערה 6. פירוש: מבואר בחסידות (ראה תורה אור כח, א ואילך ובעיקר כח, ג. ביאור הזהר להצמח צדק עמוד קסו ואילך.

לקוטי שיחות חלק י' עמוד 119 ואילך), דהשבטים הי' עבודתם לברר הניצוצות דבי"ע, והכח לברר הברורים בא מיוסף הצדיק שהי' בחי' יסוד דאצילות. ועי' היחוד דיוסף והשבטים, שהו"ע "מאלמים אלומים בתוך השדה" שמשותחוים ליוסף, עי"ז מקבלים השבטים הכח שיוכללו הניצוצות באלקות, שבכללות הו"ע בירור העולם. ע"ש.

(20) ישעי' מ, יב. פירוש: הנביא אמר, שלא יתמהו הגויים שהקב"ה יוציא את בני"ן מן הגלות, כי מי שברא העולם בטח שיכול לעשות כרצונו, וזהו שאמר ישעי' "מי מרד בשעלו מים... וכל בשליש עפר הארץ", ופי' במצודות דוד: מי כמוהו היודע עומק המים כאלו מדד באגרופו ("בשעלו" היינו באגרופו), ויודע מדת עפר הארץ כאלו מדד בשליש (בשליש הוא שם כלי) ע"ש.

וכאן הלקוטי לוי יצחק מרמז מ"ש "וכל בשליש" הוא רמז לשליש

חסדים (ולכן חי יוסף²⁵ ק"י שנים כמספר ימי"ן) היינו ש' ימנית, ומלכות נוקבא היא בחי'²⁶ גבורות היינו ש'

שמאלית.

ובדכורא הוא י' כמו י"י²⁷ דאיש, ובנוקבא הוא ה' כמו ה' דאשה).

זהו:

א. שבמאלמים אלומים בתוך השדה הוא בשוה לאחיו.

ב. אח"כ, והנה קמה אלומתי, הוא שליש האמצעי דיסוד, שהוא בסוד הקמה, בזה הוא למעלה מאחיו.

ג. ועוד יותר, וגם נצבא, הוא שליש העליון דיסוד שהוא בתפארת.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד מו

(25) בראשית נ, כב. וראה לקמן סימן קעא, דכל חיי יוסף הי' בחי' חסדים - ימין, זהו שמרמז שיוסף בחי' יסוד שם "שדי" בשין ימנית. (26) מלכות... גבורה: ראה תניא - שער היחוד והאמונה פרק ו ופרק ז וז"ל: והנה שם אלקים הוא שם מדת הגבורה והצמצום ולכן הוא גם כן בגימטריא הטבע לפי שמסתיר האור שלמעלה המהוה ומחיה העולם ונראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע ושם אלקים זה הוא מגן ונרתק לשם הוי"ה להעלים האור והחיות הנמשך משם הוי"ה ומהוה מאין ליש שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות... הנה סיבת וטעם הצמצום וההסתרה הזה שהסתיר והעלים הקדוש ברוך הוא את החיות של העולם כדי שיהי' העולם נראה דבר נפרד בפני עצמו הנה הוא ידוע לכל כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך דאין מלך בלא עם פי' עם מלשון עוממות שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך כי אילו אפילו היו לו בנים רבים מאד לא שייך שם מלוכה עליהם וכן אפילו על שרים לבדם רק ברוב עם דווקא הדרת מלך ושם המורה על מדת מלכותו

יתברך הוא שם אדנות כי הוא אדון כל הארץ ונמצא כי מדה זו ושם זה הוא המהוין ומקיימין העולם להיות עולם כמות שהוא עכשיו יש גמור ודבר נפרד בפני עצמו, ע"ש. (27) ראה סוטה יז, א.

אגרות קודש

ב"ה, שושן פורים קטן, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבי

ובעת רצון יזכירוהו וכל שכותב אודותם - על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל.

והרי נמצאים אנו בחדשי אדר, ונקודתם ימי הפורים, חדש הצלחה ליהודים בכל עניניהם.

ולהעיר אשר כמובן מחז"ל (מגילה יג, ב. ועוד) נס פורים תלוי הי' בזה, שבאדר נולד משה רבנו, והוסיפו רז"ל ביאור, שהיתה אז השנה מעוברת, והי' זה באדר ראשון (סוטה יב, ב).

- ובפרט דהש"ס דילן פליג על הירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ולא הביא (מגילה ו, ב) את המ"ד דאותה השנה (דהפיל פור) הייתה מעוברת.

וידוע פירוש האריז"ל על הכתוב, והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

בברכה לבשו"ט בעניני הכלל והפרט

מ. שניאורסאהן

גופא מורה ומגלה על האלקות, "א-ל-עולם"⁸ ע"ד שהי' במ"ת, ש"מסתכלין למזרח ושומעין את הדיבור יוצא אנכי כו', וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה"⁹, והמשכו במשכן ומקדש – "עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל"¹⁰, ועד שמציאות העולם גופא נעשית משכן לו ית' – דירה לו ית' בתחתונים.

ועי' זוכים לענין ד"משכן העדות" כפשוטו – בבנין ביהמ"ק השלישי.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ו – משיחת ש"פ ויקהל, פ' שקלים

ג. ב'לקוטי תורה' בפירוש הכתוב אלה פקודי המשכן, מבאר ד"פקודי" הוא (גם) מלשון פקידה ויחוד, כמו חייב אדם לפקוד את אשתו¹¹ וכו' וצריך להבין הקשר דפירוש רש"י שמשכן משכן שני פעמים הוא רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל, עם הפירוש ב'לקוטי תורה' שהמשכן משכן שני פעמים הם המשכות נעלות ביותר, ועד לפקודי המשכן, פקודי מלשון פקידה ויחוד.

ויש לומר הביאור בזה, שע"י שהי' כפרה על חטא העגל, נתגלה, שהכוונה (דלמעלה) במעשה העגל מלכתחילה היתה בכדי שע"י יגיעו למעלת התשובה. ועד"ז הוא בנוגע לזה שהמקדש שנתמשכן שני פעמים ע"י עוונותיהן של ישראל, שהכוונה בזה היא בכדי שיגיעו למעלת התשובה, ועי' יחזרו אח"כ המשכן לישראל באופן נעלה יותר מכמו שהי' קודם החורבן.

וזהו הקשר דשני הענינים באלה פקודי המשכן, פקודי מלשון פקידה ויחוד, ומשכן מלשון משכון, כי ע"י התשובה הבאה ע"י שנתמשכן המקדש מתגלית המעלה דפקודי מלשון פקידה ויחוד, ישראל וקוב"ה כולא חד.

ויש להוסיף, דזה שמביא בלקו"ת ראי' על זה שהיחוד נק' פקידה מזה שארז"ל חייב אדם לפקוד את אשתו¹², הוא, כי במארז"ל זה מדבר בהחייב לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, ובזה מרמז, דנוסף להענין דפקודי המשכן, שהכוונה בזה שהמקדש נתמשכן היא בכדי שע"י התשובה יהי' אח"כ (לע"ל) היחוד (פקידה) באופן נעלה יותר, גם בשעה זו עצמה (כשנתמשכן המקדש) הי' היחוד. וכמבואר במק"א¹³ מה שארז"ל¹⁴ בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורים זה בזה, דלכאורה תמוה¹⁵, הרי כרובים מעורין זה בזה מורה על גודל החיבה דהקב"ה וישראל כחיבת איש ואשה¹⁶, ובשעה שנכנסו נכרים להיכל

לח, כא – אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן

א. אלה פקודי המשכן משכן העדות. מהו משכן שני פעמים א"ר שמואל בר מרתא שנתמשכן שני פעמים על ידיהם וכו' לכך כתיב אלה פקודי המשכן משכן העדות ב' פעמים.

שמות רבה פ' נא, ג

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד. נזכר שני פעמים משכן בפסוק וב' פעמים פקודי, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע פקדון הוא אצלך משכון הוא אצלך וכו'.

המשכן. עם ה' אותיותיו עולה ת"כ כמנין שנים שעמד בית שני.

משכן. עולה ת"י, כמנין שנים שעמד בית ראשון.

רבינו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

שנתמשכן ב' פעמים וכו' לכך כתיב אלה פקודי המשכן, פ' שאמר הכתוב משכן העדות אשר פוקד פ' כמו (שמואל-א כ, כה) ויפקד מקום דוד שפירשו שהי' נחסר מקום דוד אף כאן ה"ק משכן אשר פקד פ' אשר נחסר על פי משה פ' שאמר הכתוב הטעם למה נחסר לפי שנעשה ע"י משה ע"י בשר ודם משא"כ לעתיד שהי' בהם מעשה ידי הקב"ה ולא יחרב לעולם כן נ"ל בן המחבר.

ידי משה על מד"ד

ב. "אלה פקודי המשכן משכן העדות". "המשכן משכן, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין", כלומר, "משכן" מלשון "משכון", והרי ענין המשכון הוא – שלוקחים אותו למשך זמן בלבד, ואח"כ מחזירים אותו בשלימותו, וכן הוא אינם אלא באופן ד"משכון", מכיון שכל הענינים והמעלות דבית ראשון ובית שני יוחזרו לבני"ש בשלימותם – בבית המקדש השלישי (נוסף על המשכן עצמו, אשר מכיון שמעשה ידי משה נצחיים², בודאי יוחזרו ויתגלו כל חלקי המשכן בשלימותם בבית המקדש השלישי)³.

וכל זה נפעל ע"י מעשינו ועבודתינו – שנקודתם ותוכנם "משכן העדות": "עדות" – קאי על כאו"א מישראל, כמש"נ "אתם עדי", היינו, שישאלם הם עדות על הקב"ה⁵, אשר על-ידם מתגלה אלקות בעולם – כמו"ש באברהם אבינו (היהודי הראשון) "ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם", "את" ויקרא אלא ויקרא כו"⁷, עד שפועלים שמציאות העולם

(8) ראה לקו"ת תבוא מביא, ד. מג, ג. ובכ"מ.

(9) תניא פל"י. וראה תקו"ת תכ"ב (סד, ב). תנחומא שמות כה. שמו"ר פ"ה, ט.

(10) שבת כב, ב. מנחות פו, ב.

(11) יבמות סב, ב.

(12) אף שבסוגיא זו עצמה (יבמות סב, ב) נאמר לשון פקידה בנוגע יחוד גם לפני"ו.

(13) סה"מ מלוקט ח"ב ע' רסט.

(14) יומא נד, ב.

(15) כמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א ליזמא שם (נד, א).

(16) יומא שם, א. וראה ב"ב צט, א.

(1) פרש"י ר"פ פקודי. תנחומא פקודי ב. שמו"ר פ"א, ג.

(2) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה.

(3) ראה לקו"ש חכ"א ע' 262. וש"נ.

(4) ישעי' מג, י. שם, יב. וראה זח"ג פו, א.

(5) עיין ספרי ואתחנן ו, ה. וראה ספר המצוות להרמב"ם מצוות עשה ג. ועיין יומא פו.

(6) וירא כא, לג.

(7) סוטה י, סע"א ואילך.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פקודי

בהעלם, ובגילוי ה' החורבן והגלות, והכוונה בזה היא שע"י העבודה שבזמן הגלות, ובפרט ע"י עבודת התשובה, תהי' הפקידה בגילוי בבנין ביהמ"ק השלישי, ואז יחזור גם המשכון, המשכון ומשכון העדות, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

ספר המאמרים מלוקט ח"ה עמוד רד-רז

הרי ה' לכאורה היפך החיבה. והביאור בזה, דכיון שבזמן הגלות כנסת ישראל היא כאשה שהלך בעלה למדינת הים¹⁷, לכן, לפני יציאתו של הבעל (הקב"ה) לדרך, היתה הפקידה, ולכן היו אז הכרובים כמער¹⁸ איש ולויות. אלא שהפקידה שהיתה אז היתה

(17) תענית כ, א. סנהדרין קד, סע"א. איכ"ר עה"פ (איכה א, א) היתה כאלמנה. זח"ב קכב, א. וראה סידור (עם דא"ח) נח, ב ואילך. אה"ת נ"ך כרך ב ע' א'מו ואילך.
(18) מלכים א ז, לו. וראה יומא שם, סע"א ואילך.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום החמישי, ובהוספה להכתוב במכתבי להתלמידים שי' שנסעו מהכא לחתם, לכא"א הדברים מכוונים כמובן,

בו כותב אודות תקון העבר.

וידועה הוראת רבותינו נשיאינו, אשר בנוגע לתלמיד ישיבה הרי ענינו הוא עניני לימוד התורה [וכשהמדובר בישיבה חסידותית מיסודם ובהנהלתם של רבותינו נשיאינו, הרי פשוט שהמכוון גם ללימוד תורת החסידות] קיום המצות בהידור ובנקודתן - עבודת התפלה.

לכתבו אודות הכנות לענין הנשואין - עליו לדבר בזה עם המשפיע דא"ח בישיבת תומכי תמימים וכן להודיע איך נהגו בזה בישיבת תו"ת [מאז במקומה ברוסיה ולאחרי כן בפולין], והרי באה"ק ת"ו נמצאים כו"כ שם היו מארי דעובדא בזה.

לכתבו אודות הנהגה ביו"ט שני של גליות. - מובן שבכל עניני הוראות ופסקי דינים עליו לפנות ולשאול מורה הוראה מאנ"ש על אתר ויכול לפרט כל הטעמים שכותב, והוא יורהו.

לכתבו באופן ההסתדרות לאחר הנשואין - מובן שאין עתה הזמן להיות בפיזור הנפש כבר עתה מהנ"ל, כיון שכמה זמן עד זמן הנשואין וכו'.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור, והרי נמצאים אנו בחדשים אנו נצטוינו להיות בשמחה, שאין זה מענין החוקים שבתורה, כי אם מהמצות שיש להם טעם גם בשכל, ז. א. שישנה סיבה וגם מרובה המביאה לריבוי השמחה.

המחכה לבשו"ט.

ז"ע נתקבל מכתבו מכ"ט אדר"ר (ולפלא על שמתרגש כ"כ וכו') - ומובן שכתבך שאין זה ענין בשבילך להתוכח עם כו' נכון הוא בהחלט. ובפעם הבאה תאמר (פשוט שבנימוס ובכבוד אבל בסגנון ברור) אשר שווה הוא באה"ק ת"ו ונשאר לע"ע שם - בתור תלמיד פנימית ישיבת תו"ת. וכמו בכל ישיבה ובפרט בתו"ת - התנהגותך, סדרי היום (כולל זמנים הפנוים מהלימוד בסדר הזאל וכו'), וכולל הש"ק (וחודש ניסן) שלך ועאכו"כ לימודיך - תלויים וצ"ל ע"פ הוראות הנהלת הישיבה. ולכן אין תועלת בהשקו"ט אתך (ובפרט שאתה רוצה לשמור על יחסכם) - ועליו לפנות בכ"ז אך להנהלת הישיבה. ועד שתקבל הוראה מהנהלה - הרי הנהגתך ככל שאר תלמידי הישיבה.

♦ יום ראשון כ"ו אדר א' ♦

לח (כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

כא אליו מניני משכנא משכנא דסדודתא די אתמני על מימרא דמשה פלחן לינא בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:

הַשָּׂרָה שְׂכִינָתוֹ בִּיגֵיהֶם. עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם • פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו, הוּא עֲבֹדָה הַמְסוּרָה לַלְוִיִּם בַּמִּדְבָּר לְשֵׁאת וּלְהוֹרִיד וּלְהַקִּים, אִישׁ אִישׁ לְמִשְׁאוֹ הַמִּפְקָד עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּרֶשֶׁת נֶשֶׁא. בֶּיַד אִיתָמָר • הוּא הָיָה פֶּקִיד עֲלֵיהֶם לְמַסֵּר לְכָל בֵּית אָב, עֲבֹדָה שְׁעָלָיו.

כ"ו אֵלֶּה פְּקוּדֵי • בַּפָּרֶשֶׁה זֶה נִמְנָה כָּל מִשְׁקָלֵי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לַכֶּסֶף וְלַזָּהָב וְלַנְּחֹשֶׁת, וְנִמְנָה כָּל כְּלָיו לְכָל עֲבֹדָתוֹ. הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן • שְׁנֵי פַעֲמִים, רִמּוֹז לַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּתְמַשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבֵינוּ עַל צוֹנוּתֵהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מִשְׁכַּן הָעֵדוּת • עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל, שׁוֹתֵר לָהֶם הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, שֶׁהָיָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת קודש פרשת ויקהל־פקודי תשמ"ו. 673)

בִּמְזוֹת הַמִּשְׁחָה, תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְעֲבֹדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנֵי הַגָּלוּת:
הַקֶּבֶץ הַקָּרָא לְיִשְׂרָאֵל 'עֲדִים', כְּדֹכְתִּיב (ישעיה מג, י), "אַתֶּם עַדִּי", כִּי הֵם הַמְּגָלִים, 'מַעֲדִים' וּמִסְפָּרִים אֶת הַקֶּבֶץ־הַבְּעוֹלָם. כָּשֶׁם שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ הִקְרִיא אֶת שְׁמוֹ הַגָּדוֹל לְבָאִי עוֹלָם, כֹּךָ בְּגִי יִשְׂרָאֵל בּוֹנִים (בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְעֲבֹדָתָם עֲכָשׁוּ) אֶת "מִשְׁכַּן הָעֵדוּת" שְׁעָלָיו וְעַל בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ אָמְרוּ חַז"ל בַּגְּמָרָא (שבת כב, ב), "עֲדוּת הִיא לְכָל בָּאִי עוֹלָם שֶׁהִשְׁכִּינָה שׁוּרָה בְּיִשְׂרָאֵל".

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)
הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן. שְׁנֵי פַעֲמִים, רִמּוֹז לַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּתְמַשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבֵינוּ (רש"י)
רש"י מְפָרֵשׁ שֶׁ"מִשְׁכָּן" הוּא מַלְשׁוֹן 'מִשְׁכּוֹן', דָּבָר שֶׁאֵמָנָם לְוָקָחִים אוֹתוֹ לְזִמְנֵי מִסָּיָה, אֲבָל הוּא נֶשֶׁאֵר בְּשִׁלְמוּתוֹ. מִכָּאן שֶׁחֲרָבֵנוּ שְׁנֵי בִּתְי־הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּאִפְסוֹ שֶׁמִּיד עִם בְּנֵי הַבֵּית הַשְּׁלִישִׁי יִחְזְרוּ בְּשִׁלְמוּתָן כָּל הַמַּעֲלּוֹת שֶׁהָיוּ בְּשְׁנֵי הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים.
הַבִּטּוּי "מִשְׁכַּן הָעֵדוּת" רִמּוֹז גַּם לָכֵךְ, שֶׁכָּל מֶה שֶׁעֲתִיד לְבֹא

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת קודש פרשת ויקהל־פקודי תשמ"ג)

בְּאַיִזָּה פְּסוּק מוֹנִים? בְּסִפְר הַפָּרָדֶס לְרִש"י מוֹבָא שֶׁהַפְּסוּק הוּא "וְאֵנִי בְּרַב חֲסָדָי אָבָא בֵּיתָךְ אֲשַׁתְּחֹנָה אֶל הֵיכַל קִדְשֶׁךְ בִּירְאָתְךָ", שֵׁישׁ בּוֹ עֶשֶׂר מַלְאִכִּים. וְאוּלָּם, אִף שֶׁתִּכְּנֵן הַפְּסוּק קִשּׁוֹר בְּמִיחָד לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, נִהְיָ בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים לְמִנּוֹת בַּפְּסוּק "הוֹשִׁיעָה אֶת עַמּוֹךְ וּבְרַךְ אֶת נַחֲלָתְךָ וְיָרַעַם וְנִשְׁאַס עַד הָעוֹלָם". וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁהִסְבָּה לָכֵךְ הִיא, מִשּׁוֹם שֶׁבְּעִקְבָּתָא דְּמִשְׁחָה, כְּאֶשֶׁר יְהוּדִים נִפְגָּשִׁים יַחַד, הַבְּקִשָּׁה וְהַמִּשְׁאָלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלָּהֶם הִיא "הוֹשִׁיעָה אֶת עַמּוֹךְ" - שֶׁתֵּבֵא כָּבֵד הַגָּאֻלָּה.

חַז"ל אוֹמְרִים (בבא־מִצְעָא מַב, א) שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוּרָה אֶלָּא בְּדָבָר הַסְּמוּי מִן הָעֵין, וְעַל־כֵּן סְפִירַת הַדָּבָר מִהְיָה גּוֹרָם מִפְּרִיעַ לְבָרָכָה. אֲבָל כְּאֶשֶׁר הִסְפִּירָה נַעֲשִׂית "עַל־פִּי מֹשֶׁה", הַדָּבָר מְבִיא אֶת הַמִּשְׁכַּת הַשְּׁכִינָה וּמִמִּשְׁחָה בְּרָכָה בְּלִתִּי מְגֻבֶּלֶת.
לָכֵן הַהֲלָכָה קוֹבַעַת שֶׁאֵין לְמִנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲפִילוּ לְדָבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה - כְּדִי לְדַעַת, לְמִשְׁל, אִם יֵשׁ 'מִנּוֹן' - אֶלָּא בְּאִמְצָעוֹת פְּסוּק. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁגַּם מִנּוֹן זֶה הוּא בְּכָלל "אֲשֶׁר פּוֹקֵד עַל־פִּי מֹשֶׁה", שֶׁהָיָה הַפְּסוּק הוּא מִ'תּוֹרַת מֹשֶׁה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת' כֹּרָא עֲמוּד 198)

הַגִּשְׁמִי. כִּי 'עֲדוּת' שִׁיכַת רַק בְּדָבָר מְכֻסָּה וְנִעְלָם; עַל דָּבָר גָּלוּי אֵין צָרָה בְּעֵדוּת. וּמֵאֲחֵר שֶׁבְּמִצְיָאוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת, לֹא נִרְאִית אֱלָקוֹת בְּגִלּוּי, לָכֵן זְקוּקִים לְעֵדוּת עַל כֹּךָ שֶׁבְּמִשְׁכָּן הַגִּשְׁמִי הָיְתָה הַשְּׁרָאָה הַשְּׁכִינָה.

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)
הַלְשׁוֹן הַכְּפוֹל "הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן" רִמּוֹז לְשְׁנֵי הַמִּשְׁכָּנִים - הַמִּשְׁכָּן הָרוּחָנִי שֶׁלְמַעַלָּה, וְהַמִּשְׁכָּן הַגִּשְׁמִי שֶׁלְמַטָּה.
אִף הַמִּלָּה "הָעֵדוּת" נֶאֱמָרָה בַּמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי דִּוְקָא - הַמִּשְׁכָּן

בעל הטורים

לח (כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי. מִלָּא וִי"ו, שֶׁפָּקַד לְכָל ו' מֵאוֹת אֶלֶף, שְׁלֹא יִחְשְׁדוּהוּ שֶׁלָּקַח מִן הַכֶּסֶף.
הַמִּשְׁכָּן. מִשְׁכָּן. שְׁנִיתֵי מִשְׁכָּן ב' פַּעֲמִים בְּשִׁבְלִי עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁאֵמְרוּ אֲנָשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה "חֲבַל חֲבַלְנוּ" נִחְמָה.
א, ט. סָךְ כְּמִנּוֹן מִשְׁכָּן שְׁנֵים הָיָה עֲדוּת שֶׁשְׁכִינָה שׁוּרָה בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁבֵּית רִאשׁוֹן עֲמֵד ת"י שְׁנָה כְּמִנּוֹן מִשְׁכָּן. תוֹרָה כב

רָמַז לַמִּקְדָּשׁ שְׁתַּחֲמֶשֶׁן . . . עַל עֲזוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
(רש"י לח, כא) וְשֶׁ לְשֹׂאֵל, מִדּוּעַ נִרְמַז חֶרְבֵּן הַמִּקְדָּשׁ
בְּפֶרֶשְׁתָּנוּ, הַעוֹסֶקֶת בְּגִנּוּן הַמִּשְׁכָּן. וְשֶׁ לִּזְמוֹר, שֶׁהוּא
לְמַעֲלִייתָא, הֵיכָּן רָמַז לְנִצְחִיּוּת הַמִּקְדָּשׁ. דְּהַנּוּחַ, מִשְׁכּוֹן הָרִי

רש"י וּבְצִלָּאֵל בֶּן־אֹרִי וְגו' עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־
 צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה • אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה אֵין
 כְּתִיב כָּאֵן, אֲלֵא כֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, אֲפִלוּ
 דְּבָרִים שְׁלֵא אָמַר לוֹ רַבּוֹ, הִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְמַה
 שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינִי, כִּי מֹשֶׁה צִוָּה לְבַצֵּלְאֵל לַעֲשׂוֹת
 תַּחֲלָה כָּלִים וְאַחֲר־כֵּךְ מִשְׁכָּן (לֹא לַעֲנִין צוּי
 לַהֲתַנַּדֵּב קָאָמַר, דִּקָּא אֲדַרְבֵּה לַהֲפֹךְ צִוָּה הַקְדוּשׁ־
 בְּרוּךְ־הוּא בִּפְרָשֶׁת 'תְּרוּמָה', מִתַּחֲלָה הַכָּלִים:
 שְׁלֶחֶן, מִנְּוֶרָה, יְרִיעוֹת, וְאַחֲר־כֵּךְ צוּי הַקֶּרְשִׁים.
 וְצוּי מֹשֶׁה רַבִּינוּ עֲלִי־הַשְּׁלֹם, רִישׁ 'וַיַּקְהֵל', תַּחֲלָה
 הַמִּשְׁכָּן וְאַהֲלוֹ, וְאַחֲר־כֵּךְ הַכָּלִים, אֲלֵא מִגְרִי לַעֲנִין
 צוּי לְפֹעֵל, אֵיךְ יַפְעַל כַּסְדֵּר, וְתַמְצָא בִּפְרָשֶׁת
 'כִּי־תִשָּׂא': "רָאָה קְרָאתִי בְשֵׁם בְּצִלָּאֵל וְגו'", הַזִּכּוֹר
 מִתַּחֲלָה "אֶת אֹהֶל מוֹעֵד", וְאַחֲר־כֵּךְ הַכָּלִים, אֲבָל

ובצִלָּל... עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (לח, כב)
 ב'ירושלמי' (ברכות פרק ד הלכה ג) מובא ש"ח הברכות
 שבתפלת שמונה-עשרה, הן כנגד י"ח הצוויים ("כָּאֲשֶׁר צִוָּה
 ה'") המופיעים בפרשתנו, מ'ואתו אֶהְיֵאב" (פסוק כג) עד
 לסוף הפרשה. אֶבֶל "אֲשֶׁר צִוָּה ה'" האמור בפסוק זה איננו
 מן המניין, מאחר שנקר בו רק בצלאל בלי אֶהְיֵאב.
 וַיֵּשׁ לְהַבִּין: (א) מה הקשר בין ברכות התפלה למשקן? (ב)
 מדוע מונים אף ורק את הפסוקים שנקר בהם גם
 אֶהְיֵאב?
 אֶלָּא: תכן המשקן ותכן ענין התפלה - חד הוא: ברור וזפוף
 הדברים הנחותים ביותר, והפיקתם למשקן להשראת
 השכינה. המשקן נבנה מחמרים גשמיים שעל-ידם נעשה

בעל הטורים

(כב) וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר. ג' פעמים בתורה (הבא. ולעיל לא, ב. לה, ל).	נְתִיחָס כְּנָגֵד שְׁלֹשָׁה מַעֲלוֹת שְׁהִיּוּ בוֹ, חכמה ותבונה ודעת (ולעיל א, א). תורה כג	(כג) וְאִתּוֹ אֶהְיָאֵב. פִּירוּשׁ, אֵלּוֹ השנים היו עדים למשה שהשלים כל
--	---	---

(כד) כָּל־הַזֶּה־בַּיּוֹם הַיּוֹם לְמַלְאָתָהּ בְּכָל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי וַיְהִי הַתְּנוּפָה תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים כָּפָר וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

כד כל זהבא דאתעבד לעבידא בכל עבדת קודשא והיה זהב ארמוותא עשרין ותשע כפרין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא:

ש"י • כפר • ששים מנה, ומנה של קדש פפול היה, הרי הכפר מאה ועשרים מנה, והמנה עשרים וחמשה סלעים, הרי כפר של קדש שלשת אלפים שקלים. לפיכך, מנה בפרוטרוט כל השקלים שפחותין במנינם משלשת אלפים, שאין מגיעין לכפר.

(כה) וְכִסֹּף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כָּפָר וְאַלְף וּשְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

כה וכסף מניגי כנשתא מאה כפרין ואלף ושבע מאה ושבעין וחמשה סלעין בסלעי קודשא:

(כו) בָּקָע לַגְלֻלָּת מַחְצִית הַשָּׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקָדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:

כו תקלא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעי קודשא לכל דעבר על מנינא מבר עשרין שנין ולעלא לשית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשים:

ש"י • בקע • הוא שם משקל של מחצית השקל. לשש מאות אלף וגו' • כך היו ישראל, וכך עלה מנינם אחר שהוקם המשכן בספר 'במדבר', ואף עתה בנדבת המשכן כך היו, ומנין חצאי השקלים של שש מאות אלף עולה מאת כפר, כל אחד של

שלשת אלפים שקלים, כיצד? שש מאות אלף חצאין הרי הן שלש מאות אלף שלמים, הרי מאת כפר, והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים חצאין, עולין אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקלים.

(כז) וַיְהִי מֵאֵת כָּפָר הַכֶּסֶף לַעֲקֹת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנֵי הַפֶּרֶכֶת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכָּפָר לְאֲדָן:

כז והיה מאה כפרין דכסף לאתקא וית סמכי קודשא וית סמכי דפרכתא מאה סמכין למאה כפרין ככרא לסמכא:

ש"י • לעקת • בתרגומו: 'לאתקא'. את אדני הקדש • של קרשי המשכן שהם מ"ח קרשים ולהם

צ"ו אדנים, ואדני פרכת ארבעה, הרי מאה, וכל שאר האדנים "נחשת" כתיב בהם.

(כח) וְאֶת־הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים עֲשָׂה וַיּוֹם לַעֲמוּדִים וַצִּפָּה רִאשֵׁיהֶם וַחֲשַׁק אֹתָם:

כח וית אלפא ושבע מאה ושבעין וחמשה עבר ויין לעמודיא וחפא רישיהון וכבש יתהון:

ש"י • וצפה ראשיהם • של עמודים, מהן, שפכלן כתיב: "וצפה ראשיהם וחשוקיהם כסף".

(כט) וַנַּחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כָּפָר וְאַלְפִים וָאַרְבַּע־מֵאוֹת שָׁקֶל:

כט ונחשאת דארמוותא שבעין כפרין ותריין אלפין וארבע מאה סלעין:

ל וַעֲבַד בַּהּ יְת סִמְכִי תַרְע מִשְׁכָּן זְמַנָּא וְיֵת
מִדְּבַחַּא דְנַחֲשָׁא וְיֵת סִרְדָּא דְנַחֲשָׁא דִי לָה
וְיֵת כָּל מְנִי מִדְּבַחַּא:

(ל) וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אֲדָנִי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבֵּחַ
הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי
הַמִּזְבֵּחַ:

לא וְיֵת סִמְכִי דְדִרְתָּא סְחֹר סְחֹר וְיֵת סִמְכִי
תַרְע דִּרְתָּא וְיֵת כָּל סְכִי מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל סְכִי
דִּרְתָּא סְחֹר סְחֹר:

(לא) וְאֶת־אֲדָנִי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֶת־אֲדָנִי שַׁעַר הַחֲצֵר
וְאֵת כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֵת הַחֲצֵר
סָבִיב:

א ומן תכלא וארגונא וצבע זהורי עבדו
לבושי שמושא לשמשא בקודשא ועבדו
ית לבושי קודשא די לאהרן כמא די פקיד
יי ית משה:

לט (א) ומן־הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגָמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ
בְגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

שְׁמַכְסִים בְּהֵם כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּשַׁעַת סְלוּק מַסְעוֹת,
שְׁלֹא הִיָּה בְּהֵם שֵׁשׁ.

כז"י • ומן התכלת והארגמן וגו' • שש לא נאמר
כאן, ומכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי
כהנה, שפבגדי כהנה היה שש, אלא הם בגדים

♦ יום שני כ"ז אדר א' ♦

ב וַעֲבַד יֵת אִפּוּדָא דְהִבָּא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא
וְצִבְעֵה זְהוּרִי וּבוּיָן שְׁזִיר:

(ב) וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֹפֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר:

ג וירדיו ית טסי דהבא וקציצו חוטין
למעפד פגו תכלא ובגו ארגונא ובגו צבע
זהורי ובגו בוצא עובד אמן:

(ג) וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי הַזָּהָב וְקָצְצוּ פְתִילִם לַעֲשׂוֹת
בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאֲרָגָמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב:

הטס, לעשות אותן פתילים מערבין עם כל מין
ומין בחשן ואפוד, שנאמר בהן "זהב", חוט אחד
של זהב עם ששה חוטין של תכלת, וכן עם כל
מין ומין, שכל המינים חוטין פפול ששה, והזהב
חוט שביעי עם כל אחד ואחד.

כז"י • וירקעו • כמו (תהלים קלו): "לרקע הארץ".
בתרגומו: 'ירדיו טסין', היו מרדדין מן הזהב,
אשטנדר"א בלע"ז (אויזדעהנען), טסין דקות. כאן
הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין,
מרדדין טסין דקין וקוצצין מהן פתילים לארץ

ד פתפן עבדו לה מלפפן על תרין סטרוהי
יתלפף:

(ד) כְּתִפֹּת עָשׂוּ־לוֹ חֲבֵרֶת עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו חֲבֵר:

ה והמנן תקונה די עלוהי מנה הוא
פעובדוהי דהבא תכלא וארגונא וצבע
זהורי ובוין שזיר כמא די פקיד יי ית
משה:

(ה) וְחֹשֶׁב אִפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמְנוֹ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס

וַיַּעֲבֹדוּ יְת אֲבֹנֵי בֹרְלָא מִשְׁקָצָן מְרַמָּץ
דְּדִבְה גְּלִיפֵן כְּתֵב מִפְּרֵשׁ עַל שְׁמֵהּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

ז' וְשׁוּי יִתְהוֹן עַל כְּתָפָא דְּאִפּוֹדָא אֲבֹנֵי
דְּיִכְרָנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְת
מִשָּׁה:

ח וְעַבְד יְת חוֹשָׁנָא עוֹבֵד אֶמֶן כְּעוֹבְדֵי
אִפּוֹדָא דְּהָבָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָא וְעֵבֶע וְהוּרִי
וּבוּיץ שְׁזִיר:

ט מְרַבֵּעַ הָיָה עֵיף עֲבָדוּ יְת חוֹשָׁנָא זֶרְתָּא
אַרְבַּע וְזֶרְתָּא פְתִיחַ עֵיף:

י וְאֲשִׁלִּימוּ בֵּה אַרְבַּעַא סְדְרֵי אֶבֶן טָבָא
סְדְרָא מְדֻמָּה סִמְקוֹן יִרְקוֹן וּכְרָקוֹן סְדְרָא
חָד:

יא וְסִדְרָא תַנְנִנָא אֲזַמְרָגִדִּין שְׁבֻזִּי
וְסִבְהָלוֹם:

יב וְסִדְרָא תְּלִיתָאָה מְגַבְרֵי טְרָקִיא וְעִין
עֲגֻלָּא:

יג וְסִדְרָא רְבִיעֵאָה כְּרוֹם יָמָא וּבוֹרְלָא
וּפְתָרִי מִשְׁקָצָן מְרַמָּץ דְּדִבְה
בְּאֲשִׁלְמוֹתְהוֹן:

יד וְאֲבֹנֵי עַל שְׁמֵהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִין תְּרֵיתִי
עֶסְרֵי עַל שְׁמֵהּ תְּהוֹן כְּתֵב מִפְּרֵשׁ כְּגִלּוֹף
דְּעֻזָּא גָבֵר עַל שְׁמֵהּ לְתֵרִין עֶסֶר שְׁבֻטִין:

טו וְעַבְדוּ עַל חוֹשָׁנָא תְּכִין מִתְחַמֵּן עוֹבֵד
גְּדִילוֹ דְּהָב דְּכִי:

טז וְעַבְדוּ תְּרֵיתִין מְרַמָּץ דְּדִבְה וּמְרֵיתִין עֲזָקוֹן
דְּדִבְה וְיִקְבוּ יְת תְּרֵיתִין עֲזָקָתָא עַל תְּרִין
סְטֵרֵי חוֹשָׁנָא:

(ו) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבֹנֵי הַשֹּׁהַם מִסִּבְצַת זָהָב
מִפְתָּחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ז) וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל כְּתֹפֶת הָאִפֹּד אֲבֹנֵי זָכָוֹן לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כַּמַּעֲשֵׂה אִפֹּד
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:

(ט) רְבֹעַ הָיָה כָּפוּל עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֶרְבֹּ
וְזֶרֶת רַחֲבּוֹ כָּפוּל:

(י) וַיְמַלְאוּ־בּוֹ אַרְבַּעַה טְוִירֵי אֶבֶן טוֹר אֲדָם פִּטְרָה
וּכְרָקֶת הַטּוֹר הָאֶחָד:

(יא) וְהַטּוֹר הַשֵּׁנִי נָפֹךְ סָפִיר וַיְהִלֵּם:

(יב) וְהַטּוֹר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוֹ וְאַחֲלָמָה:

(יג) וְהַטּוֹר הָרְבִיעִי תְּרִשִׁישׁ שֹׁהַם וַיִּשְׁפֹּה מוֹסִבַּת
מִשְׁבְּצַת זָהָב בְּמִלֵּאתָם:

(יד) וְהָאֲבֹנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמֹת פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ
לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻט:

(טו) וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשֶׁרֶת גְּבֻלַּת מַעֲשֵׂה עֹבֵת
זָהָב טָהוֹר:

(טז) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבְּצַת זָהָב וְשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב
וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבַּעַת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(י) אֲדָם פִּטְרָה וגו'. ג'. ב' דִּאִפּוֹד (הָבָא). הִיטִית כָּל אֶבֶן יְקָרָה מִסִּבְתָּר אֲדָם פִּטְרָה
וגו' (יחזקאל כח, יא). מִלְמַד שְׁנִידְמִנּוּ לָהֶם כו. תורה יא
ולעיל כח, יז, וְאִי־דָר: "כַּעֲדָן גֵּן אֱלֹהִים

(י) וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת הַזֹּהֵב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת
עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(יח) וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי
הַמִּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֹפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:

(יט) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבָּעֹת זָהָב וַיִּשְׂימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת
הַחֹשֶׁן עַל־שַׁפְּתָיו אֲשֶׁר אֶל־עֶבֶר הָאֹפֶד בֵּיתָה:

(כ) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבָּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְּתֹפֶת
הָאֹפֶד מִלְמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל
לְחֹשֶׁב הָאֹפֶד:

(כא) וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבָּעֵיהֶם אֶל־טַבָּעֹת הָאֹפֶד
בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיֵּת עַל־חֹשֶׁב הָאֹפֶד וְלֹא־יִזַּח
הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֶד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

♦ יום שלישי כ"ח אדר א' ♦

(כב) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־מַעֲיֵל הָאֹפֶד מַעֲשֵׂה אָרָג בְּלִיל
תְּכֵלֶת:

(כג) וּפִי־הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַּחֲרָא שְׂפָה לְפִיו סָבִיב
לֹא יִקָּרַע:

(כד) וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי מִשּׁוֹר:

(כה) וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים
בְּתוֹךְ הָרִמּוֹנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ
הָרִמּוֹנִים:

(כו) פַּעֲמָן וְרִמּוֹן פַּעֲמָן וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב
לְשֵׁרֶת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס

וַיִּהְיוּ תַרְתִּין גְּדִילָתָא דְדִּהֲבָה עַל תַּרְתִּין
עֲזָקָתָא עַל סְטָרֵי חוּשְׁנָא:

יח וַיִּהְיוּ תַרְתִּין גְּדִילָתָא דְעַל תַּרְתִּין סְטָרוֹהִי
וַיִּהְיוּ עַל תַּרְתִּין מִרְמָצָתָא וַיִּהְיוּ עַל כְּתָפֵי
אֹפֶדָא לְקַבֵּל אֹפּוֹהִי:

יט וַיַּעֲבְדוּ תַרְתִּין עֲזָקָן דְדִּהֲבָה וַשּׁוּיָאוּ עַל
תַּרְתִּין סְטָרֵי חוּשְׁנָא עַל סְפָתָה דִּי לְעֶבְרָא
דְּאֹפֶדָא מִלְגִּיו:

כ וַיַּעֲבְדוּ תַרְתִּין עֲזָקָן דְדִּהֲבָה וַיִּהְיוּ עַל
תַּרְתִּין כְּתָפֵי אֹפֶדָא מִלְרַע מִלְקַבֵּל אֹפּוֹהִי
לְקַבֵּל בֵּית לֹפִי מַעֲלֵי לְהַמִּין אֹפֶדָא:

כא וַיִּסְבְּדוּ יֵת חוּשְׁנָא מִעֲזָקָתָה לְעֲזָקָתָא
דְּאֹפֶדָא כְּחוּטָא דְתַכְלָתָא לְמַהֲוֵי עַל הַמִּין
אֹפֶדָא וְלֹא יִתְפָּרַק חוּשְׁנָא מִעֲלֵי אֹפֶדָא
כְּמָא דִּי פָקִיד יֵי יֵת מֹשֶׁה:

כב וַיַּעֲבֹד יֵת מַעֲיֵלָא דְאֹפֶדָא עוֹבֵד מְחֵי גָמִיר
תְּכֵלָא:

כג וּפּוֹסֵם מַעֲיֵלָא כְּפִיל לְגִוָּה כְּפּוֹסֵם שְׂרִין
תוֹרָא מִקֶּף לְפּוֹמָה סְחוֹר סְחוֹר לֹא יִתְבָּזַע:

כד וַיַּעֲבְדוּ עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא רִמּוֹנֵי תְּכֵלָא
וְאַרְגָּמָן וְצִבְע זָהָרִי שְׁזִיר:

כה וַיַּעֲבְדוּ זִגָּא דְהִב דְּכִי וַיִּהְיוּ יֵת זִגָּא בְּגוֹ
רִמּוֹנָא עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא סְחוֹר סְחוֹר בְּגוֹ
רִמּוֹנָא:

כו זִגָּא וְרִמּוֹנָא זִגָּא וְרִמּוֹנָא עַל שְׁפּוּלֵי
מַעֲיֵלָא סְחוֹר סְחוֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי פָקִיד
יֵי יֵת מֹשֶׁה:

שיעור יומי ליום שלישי כ"ח אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – לט – פרשת פקודי

(כו) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֹרֶג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

(כח) וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעַת שֵׁשׁ וְאֶת־מִכְנְסֵי הַבֶּד שֵׁשׁ מִשְׁזֹר:

כ"י • וְאֵת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעַת • תַּפְאֶרֶת הַמִּגְבָּעוֹת, הַמִּגְבָּעוֹת הַמִּפְאָרוֹת.

(כט) וְאֶת־הָאֲבִגְמָה שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רֶקֶם בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כט עמ' 126)

וְאֵת הָאֲבִגְמָה שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי (לט, כט) צִמְד וּפְשֵׁתָן הֵם שְׁנֵי הַכִּסִּים, חֶסֶד וְגְבוּרָה, שְׂאִין חֲבוּרִין עוֹלָה יְפָה. אֲמֻנָם, זֶהוּ בְּעִינֵי הָעוֹלָם בְּלִבָּד, בָּהֶם מוֹרֶגֶשֶׁת בְּתַקָּף 'מִצִּיאוֹתָהּ' שֶׁל כָּל מִדָּה; אֲבָל בְּקִדְשָׁהּ, שְׁעִינָהּ בְּטוֹל לְהַקְבִּ"ה, אֵין שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת מְגֻדָּוֹת זוֹ לְזוֹ, וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁלִשְׁתֵּיהֶן יֵשׁ אוֹתוֹ תַּכָּן: עֲבוֹדַת ה'. וּכְמֵאמָר ר"ל: "אֵין לָךְ אֶהְבָּה בְּמִקּוֹם יִרְאַה וְיִרְאַה בְּמִקּוֹם אֶהְבָּה, אֵלָּא בְּמִדַּת הַקְּב"ה בְּלִבָּד".

(ל) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ גִּזְר־הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיַּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:

(לא) וַיִּתְּנוּ עָלָיו פֶּתִיל תַּכְלֶת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מְלֻמָּעָה בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כ"י • לְתֵת עַל הַמִּצְנֶפֶת מְלֻמָּעָה • וְעַל־יָדֵי הַפִּתְיִלִּים הָיָה מוֹשִׁיבֵן עַל הַמִּצְנֶפֶת כְּמִין כֶּתֶר, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר הִצִּיץ עַל הַמִּצְנֶפֶת, שֶׁהָיָה ב'שְׁחִיטָה קֹדְשִׁים' שְׁנֵינוּ: 'שִׁעְרוֹ הָיָה נִרְאָה בֵּין צִיץ לְמִצְנֶפֶת, שֶׁשֶׁם מִנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהִצִּיץ הָיָה נָתוּן עַל הַמִּצְנֶפֶת. הָיָה הַמִּצְנֶפֶת לְמַעַלָּה וְהִצִּיץ לְמַטָּה, וּמֵהוּ "עַל הַמִּצְנֶפֶת מְלֻמָּעָה"? וְעוֹד הִקְשִׁיתִי בָּהּ: כָּאֵן הוּא אוֹמֵר "וַיִּתְּנוּ עָלָיו פֶּתִיל תַּכְלֶת", וּבְעֵינֵי הַצּוּרָה הוּא אוֹמֵר (לַעֲלֹ כח): "וְשִׁמְתָּ אוֹתוֹ עַל־פֶּתִיל תַּכְלֶת", וְאוֹמֵר אָנִי: פֶּתִיל תַּכְלֶת זֶה, חוּטִין הֵן לְקִשְׁרוֹ בִּהְיוֹת בְּמִצְנֶפֶת, לְפִי שֶׁהִצִּיץ אֵינוֹ אֵלָּא מֵאֶזֶן לְאֶזֶן, וּבִמְהָ יִקְשְׁרוּנוּ בְּמִצְחוֹ? וְהָיָה קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלֶת לְשְׁנֵי רִאשֵׁי וּבְאִמְצָעֵיתוֹ, שֶׁבִּהְיוֹת קוֹשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בְּמִצְנֶפֶת כְּשֶׁהוּא בְּרִאשׁוֹ, וּשְׁנֵי חוּטִין הָיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אַחַת מִמֶּעַל וְאַחַת מִתַּחַת לְצַד מִצְחוֹ, וְכֵן בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁכָּךְ הוּא נוֹחַ לְקֶשֶׁר, וְאֵין דְּרָךְ קִשְׁיָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין. לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פֶּתִיל תַּכְלֶת: "וְעָלָיו פֶּתִיל תַּכְלֶת". וְקוֹשֶׁר רִאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאַחֲרֵי לְמוֹל עֲרָפוֹ, וּמוֹשִׁיבוֹ עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תַּתְמָה שֶׁלֹּא נֶאֱמַר: 'פֶּתִיל תַּכְלֶת', הוּאִיל וּמִרְבִּין הֵן, שֶׁהָיָה מְצִינָה בְּחֶשֶׁן וְאֶפֶס וְיִירְכֶסוֹ אֶת הַחֶשֶׁן וְגו', וְעַל כֵּן, פָּחוֹת מִשְׁנֵים לֹא הָיוּ, שֶׁהָיָה בְּשְׁנֵי קְצוֹת הַחֶשֶׁן הָיוּ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת הַחֶשֶׁן, וּבְשְׁתֵּי כַּתְּפוֹת הָאֶפֶס הָיוּ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת הָאֶפֶס שֶׁנִּגְדָּדוּ, וּלְפִי דְרָךְ קִשְׁיָה אֲרֻבָּעָה חוּטִין הָיוּ, וּמִכָּל־מִקּוֹם פָּחוֹת מִשְׁנֵים אִי אֶפְשָׁר.

בעל הטורים

(כז) אֶת הַכֶּתֶנֶת. "אֶת צִיץ" (פסוק 6). כָּל הַנֶּךְ אֲתִי"ם, לְרִבּוֹת שֶׁהָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הַתִּיק שְׁלוֹ. תוֹרָה כח

(לב) וַתָּבֵל כָּל-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ: פ
 כ"ט - וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל • אֶת הַמְּלָאכָה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך יא, עמוד 127)

כך גם בעבודת האדם לבוראו: בתחלה על האדם לעבד את עבודתו ככל יכולתו ולמצות את כל אפשרויותיו, אף עדין אין זה מספיק להשראת השכינה ב'בית-מקדשו' הפרטי. עליו להביא את מלאכת עבודתו ולהתקשר אל ה'משה' שבדור ("אתפשטותא דמשה בכל דרא"), אשר מחבר את בני ישראל לאביהם שבשמים ("אנכי עומד בין ה' ובניכם"), ורק אז יוכל ה'משכן' הפרטי לקום ולהתקיים.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה...
וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה (לט, לב-ג)
 שלא היו יכולים להקימו... ומשה העמידו (רש"י)
 שני פסוקים אלו מלמדים אותנו כיצד יכול האדם להגיע לתכלית שלמותו בהקמת ה'משכן' הפרטי לה' יתברך.
 בבנין המשכן הגשמי נדרשו בני ישראל לעשותו תחלה עם כל פרטיו ("ככל אשר צוה ה'"), אף עדין לא נתנה להם הרשות להקימו, ורק כשהביאוהו אל משה הוקם המשכן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך טז, עמוד 458)

חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "פה שיתקן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים" (רש"י בראשית כד, מז). המשכן, מקום השראת השכינה, כה יקר וחביב לבני ישראל, עד שמשום זה כפלה התורה את כל פרטיו.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ
 (לט, לב)
 מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי), ולא הסתפקה בפסוק "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ"?
 אלא, כאשר התורה פופלת ענין מסים, הרי זה מפני

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך א עמוד 169)

בני ישראל היה משכן גשמי. לכן, אף שכבר נאמרו כל פרטי המשכן בפרשיות תרומה ותצוה - חזרו ונכפלו בפרשיות ויקהל ופקודי, כי בכל אחת מהפרשות מדבר במשכן 'שונה'.

ועוד: על המשכן "אשר צוה ה' את משה", מספר בפרשיות תרומה ותצוה. ועל המשכן שעשו בני ישראל, מספר בפרשיות ויקהל-פקודי. שני אלה מרמזים לשני ה'משכנות' - הרוחני והגשמי. המשכן שהראה הקב"ה למשה הוא משכן רוחני, המשכן שלמעלה; והמשכן שעשו

♦ יום רביעי כ"ט אדר א' ♦

(ג) וַיָּבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מֹשֶׁה אֶת-הָאֹהֶל וְאֶת כָּל-כֵּלָיו קִרְסָיו קִרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹרְנָיו:

לג וַיָּבִיאוּ יְת מִשְׁכָּנָא לְמֹשֶׁה יְת מִשְׁכָּנָא וְיָת כָּל מְנוּחֵי פוּרְפוּהֵי דְפוּהֵי עֲבֹדָהֵי וְעֲמֻדָהֵי וְסִמְכֻהֵי:

הקדוש-ברוך-הוא: אף אפשר הקמתו על-ידי אדם? אמר לו: עסק אתה בדרך, נראה במקומו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר: "הוקם המשכן", הוקם מאליו, מדרש רבי תנחומא.

כ"ט - וַיָּבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְגו' • שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקדוש-ברוך-הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כבוד הקרשים, שאין כח באדם לזקקן, ומשה העמידו. אמר משה לפני

בעל הטורים

(לב) וַתָּבֵל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכָּן. בגימטריא: בעשרים וחמשה בבסלו נגמר. ותבול. לית. לומר כי עתה כלה מלאכת כל העולם. תורה לג

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוסי שיחות כרך 1 עמ' 222)

דָּהָנָה בְּרִישׁ פְּרֻשֵׁת וַיִּקְהַל, עַל הַפֶּסוּק "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר", פֶּרֶשׁ רַש"י "צִוָּה ה' לֵי לֵאמֹר לָקֵם". וּמִכֵּיִן שֶׁהַצִּוּוֹי הָיָה שֶׁבָּנִי יִשְׂרָאֵל יִבְנוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, אֲסוּר הָיָה לַמֹּשֶׁה לַעֲשׂוֹת זֹאת.

שָׁלֹא עָשָׂה מֹשֶׁה שׁוּם מְלָאכָה בַּמִּשְׁכָּן (רש"י לט, לג) מִמָּוֶה שֶׁכָּתֹב "שׁוּם מְלָאכָה" מִשְׁמַע שֶׁכָּנְתָּו גַּם לַהֲבָא (גִּדְבַת הַמִּשְׁכָּן), שֶׁנִּקְרָאת 'מְלָאכָה' (ויקהל לו, יז). וְתַמּוּהָ, אִיךָ לֹא קָיָם אֶת צִוּוֵי ה' "קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה". וַיֵּשׁ לִזְמֹר,

לִזְמֹר חוֹפָא מִשְׁכֵי דְדְכְרֵי מִסְמְקֵי וְיֵת חוֹפָא מִשְׁכֵי דְסִסְגֻנָא וְיֵת פְּרֻכְתָא דְפְרָסָא:

(לד) וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילָם הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פְּרֻכַת הַמָּסֹךְ:

לֵה יֵת אֲרוֹנָא דְסִהְדוּתָא וְיֵת אֲרִיחוּהִי וְיֵת בִּפְרָתָא:

(לה) אֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת וְאֶת־בִּדּוֹ וְאֶת הַכַּפֹּרֶת:

לִזְמֹר פְּתוּרָא יֵת כָּל מְנוּהִי וְיֵת לֶחֶם אִפְיָא:

(לו) אֶת־הַשְּׁלֶחַן אֶת־כַּלְכָּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:

לִזְמֹר מְנִרְתָא דְכִיתָא יֵת בּוֹצִינְהָא בּוֹצִינֵי סִדְרָא וְיֵת כָּל מְנִהָא וְיֵת מִשְׁחָא דְאֲנִהְרִיתָא:

(לז) אֶת־הַמִּנְלָה הַטְּהֻרָה אֶת־נִרְתֶּיהָ גֵרֹת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת־כַּל־כִּלֶּיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

לֵח וְיֵת מִדְּבָחָא דְדִהֲבָא וְיֵת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיֵת קִטְרֶת בּוֹסְמִיָא וְיֵת פְּרָסָא דְתִרְעָא מִשְׁכָּנָא:

(לח) וְאֶת מִזְבֵּחַ הַזָּהָב וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֵת הַסַּמִּים וְאֶת מִסַּךְ פֶּתַח הָאֹהֶל:

לִט יֵת מִדְּבָחָא דְנִחְשָׁא וְיֵת סִדְרָא דְנִחְשָׁא דִילָה יֵת אֲרִיחוּהִי וְיֵת כָּל מְנוּהִי יֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסָה:

(לט) אֶת מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לֹא אֶת־בִּדּוֹ וְאֶת־כַּל־כִּלָּיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כִּנּוֹ:

מ יֵת סִרְדֵי דְדִרְתָא יֵת עֲמוּדָהָא וְיֵת סִמְכָהָא וְיֵת פְּרָסָא לְתִרְעָא דִרְתָא יֵת אֲטוּנְהִי וְסִפְהָא וְיֵת כָּל מְנֵי פִלְחָן מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁכָּן זְמָנָא:

(מ) אֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמָּסֹךְ לְשַׁעַר הַחֹצֵר אֶת־מִיתְרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת כַּל־כִּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד:

מא יֵת לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא לְשִׁמְשָׁא בְּקוּדָשָׁא יֵת לְבוּשֵׁי קוּדָשָׁא לְאֹהֶרֶן כְּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי כְּהֵנָּה לְשִׁמְשָׁא:

(מא) אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹהֶרֶן כְּהֵנָּה וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכֹהֵן:

מב כָּל דֵּי פְקִידֵי יֵי יֵת מִשָּׁה כֵּן עֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל פְּלִחְנָא:

(מב) כָּל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעֲבֹדָה:

מג וְיֵת מִשָּׁה יֵת כָּל עֲבֹדָתָא וְהָא עֲבָדוּ יֵתָה כְּמָא דֵּי פְקִידֵי יֵי כֵּן עֲבָדוּ וּבְרִיךְ יְהוָה מִשָּׁה:

(מג) וַיִּירָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: פ

בעל הטורים

הַמִּשְׁכָּן הֵם עֲמוּדֵי עוֹלָם, שֶׁבִּנְיָנָם עוֹלָם עוֹמֵד. תוֹרָה מֵא

ד, "חִצְבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁכֵעָה" (משלי ט, א), "עֲמוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן" (איוב ט, ו). שְׁעֵמוּדֵי

(מ) עֲמֻדָּה. ד' בְּמִסְכָּה. "אֶת עֲמֻדָּה", "אֲנֹכִי תִכְנִיתִי עֲמוּדֶיהָ סֻלָּה" (תהלים עה,

כ"י ויברך אתם משה • אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, (תהלים ז): "ויהי נעם ה' אליהנו עלינו וגו'", והוא אחד מאחד-עשר מזמורים שב"תפלה למשה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 171)

שהתחלת המזמור הוא, אכן, של משה, אבל סיומו הוא מה שענו בני ישראל על דבריו. אבל כיון שגם המזמורים שלאחריו זה אומר משה, מובן שגם מה שכתוב באמצע - הכל הוא מדברי משה.

והוא אחד מאחד עשר מזמורים שב"תפלה למשה" (רש"י לט, מג) וקשה, לשם מה מציין רש"י דבר זה, והרי פסוק זה מופיע בסיום "תפלה למשה" עצמו. ויש לומר: אם היה רק זה המזמור של משה, היה אפשר לומר

♦ יום חמישי ל' אדר א' ♦

מ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) ביום-החדש הראשון באחד לחדש תקים את-משכן אהל מועד:

ב ביוםא ירחא קדמאא בחד לירחא תקים ית משכנא משכן זמנא:

(ג) ושמית שם את ארון העדות וספת עליהארן את-הפרכת:

ג ותשוי תמן ית ארונא דסהדותא ותטל על ארונא ית פרכתא:

כ"י וספת על-הארן • לשון הגנה, שהרי מחצה היתה.

(ד) והבאת את-השלחן וערכת את-ערכו והבאת את-המנרה והעלית את-נרתיה:

ד ותעל ית פתורא ותסדר ית סדרה ותעל ית מנרתא ותדלק ית בוצינחא:

כ"י וערכת את ערכו • שתי מערכות של לחם הפנים.

(ה) ונתתה את-מזבח הזהב לקמרת לפני ארון העדת ושמית את-מסד הפתח למשכן:

ה ותתן ית מדבחא דזהבא לקמרת בוסמא קדם ארונא דסהדותא ותשוי ית פרכתא דתרעא למשכנא:

(ו) ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משכן אהל-מועד:

ו ותתן ית מדבחא דעלתא קדם תרע משכנא משכן זמנא:

(ז) ונתת את-הכיר בין-אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים:

ז ותתן ית כירא בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא:

(ח) ושמית את-החצר סביב ונתת את-מסד שער החצר:

ח ותשוי ית דרכתא סחור סחור ותתן ית פרכתא דתרע דרכתא:

(ט) ולקחת את-שמן המשחה ומשחת את-המשכן ואת-כל-אשר-בו וקדשת אתו ואת-כל-כליו והיה קדש:

ט ותסב ית משחא דרבוחא ותרכי ית משכנא וית כל די בה ותקדש יתה וית כל מנהי ויהי קידשא:

(י) וּמִשְׁחַת אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קָדֹשׁ קֳדָשִׁים:

(יא) וּמִשְׁחַת אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ:

(יב) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם:

(יג) וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַת אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכִתְּנָה לִי:

(יד) וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם כִּתְּנֹת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נרץ כו עמ' 288)

וְאֵת בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם כִּתְּנֹת (מ, יד) וְאֵלֹהֵי כְפָרֶשֶׁת תִּצְנֶה (כט, ח"ט) נִזְכְּרוּ גַם הָאֲבֻט וְהַמִּגְבַּעַת. וְיֵשׁ לֹמֵר, דִּהְיָה בְשִׁבְעַת יָמֵי הַמַּלּוּאִים לְבָשׁוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת הַבְּגָדִים כְּדִי לַחֲנֹקם לַכֹּהֵן, וְלִכְּנֹן הַלְבִּישׁ מִשֶּׁה אֹתָם אֶת לַחֲנִיקָם בְּכָךְ לַעֲבֹדֶת הַכֹּהֵן.

(טו) וּמִשְׁחַת אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשְׁחַת אֶת־אֲבִיהֶם וְכִהְנוּ לִי וְהִיָּתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשְׁחַתָּם לְכַהֲנֵת עֹלָם לְדֹרֹתָם:

(טז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֵּן עֲשֹׂה: ס

♦ יום שישי א' אדר ב' ♦

(יז) וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּאֲחֵר לַחֲדָשׁ הָרִבִּיעִי הַמִּשְׁכָּן:

יז וַיְהִי בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּאֲחֵר לַחֲדָשׁ הָרִבִּיעִי הַמִּשְׁכָּן:

בעל הטורים

מ (טו) מִשְׁחַתָּם. ב' במסורה. וְהִיָּתָה לְהִיָּתָה לָהֶם מִשְׁחַתָּם, "כִּי מִשְׁחַתָּם בָּהֶם מוֹם בָּם" (ויקרא כב, כה). פִּירוּשׁ, לִזְמַן שֶׁהֵם תְּמִימִים יְהִיוּ לָהֶם מִשְׁחַתָּם לְכַהֲנֵת עֹלָם, אֲבָל כְּשִׁיחִיָּה בָּהֶם מוֹם לֹא לְרִצּוֹן יְהוָה. תורה טו

(יז) הוֹקֵם. ג' במסורה. "הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן", "הִקֵּם עַל" (שמואל ב' לג, א) גִּבִּי דָוִד, "הוֹקֵם אֶת דְּבָרֵי יְהוֹנָדָב בֶּן רִכְבִּי" (ירמיה לז, יח). בְּזִכְרוֹת שֶׁהָיָה דָוִד הַמֶּלֶךְ, כְּדַכְתִּיב (שמואל ב' ז, ב) "אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית יִצְחָק" (יח, יח).

אַרְיוֹם" וגו', "הִקֵּם עַל". וְכֵן בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רִכְבִּי שֶׁהָיָה דְּבָרֵי אֲבִיהֶם, זָכוּ לְמַדָּה שֶׁנֶּאֱמָר (ירמיה לז, יט) "לֹא יִכְרַת אִישׁ לְיוֹנָדָב בֶּן רִכְבִּי עֹמֵד לְפָנָי כָּל הַיָּמִים". תורה יח

יח ואָקם מִשֶּׁה ית מִשְׁפָּנָא ויהב ית סְמִכוּהִי
וְשׁוּי ית דְּפוּהִי ויהב ית עֲבְרוּהִי וְאָקם ית
עֲמֻדוּהִי:

יט וּפְרַס ית פְּרָסָא על מִשְׁפָּנָא וְשׁוּי ית
חֹפְאָה דְּמִשְׁפָּנָא עֲלוּהִי מְלַעֲלָא כְּמָא דִּי
פְקִיד יי ית מִשֶּׁה:

(יח) וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיֵּשֶׁם
אֶת־קִרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיִּקֶּם אֶת־עַמֻּדָיו:

(יט) וַיִּפְרֹשׁ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיֵּשֶׁם אֶת־
מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה בָּאֵשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ס

כ"י◀ וַיִּפְרֹשׁ אֶת הָאֹהֶל • הֵן יִרְעוּת הָעֲזִים.

כ וּנְסִיב ויהב ית סְהִדוּתָא לְאַרְוֵנָא וְשׁוּי ית
אַרְיִינָא על אַרְוֵנָא ויהב ית כְּפָרְתָא על
אַרְוֵנָא מְלַעֲלָא:

(כ) וַיִּקָּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁם אֶת־
הַבָּדִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּת עַל־הָאָרֶץ
מִלְמַעְלָה:

כ"י◀ אֶת הָעֵדֻת • הַלּוּחֹת.

~ נקודות משיחות קורש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' כרך טז עמוד 434 ואילך)

בלמוד התורה - נמצא הקב"ה בשכלו של האדם
על הפסוק "ויקח ויתן את העדות אל הארון" (מ, כ) מפרש
רש"י, העדות - הלוחות.
והנה איתא ב'שמות רבה' (פ"ג, ב) "בשעה שאמר הקב"ה
למשה, עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו
המשכן הזה? אמר לו: שישנה הקב"ה שכינתו בתוכו,
וקלמד לישראל תורה. אמר לו בצלאל: והיכן התורה
נתונה? אמר לו: . . הארון".
ולכאורה תמוה, הרי ידועים דברי הרמב"ן ש"עקר החפץ
במשכן . . מקום מנוחת השכינה שהוא הארון", דהשפצת
השכינה היתה בעיקר בארון, ואם-כן מדוע איתא במדרש
שהארון הוא בשביל התורה?

וַיֵּשׁ לומר דהא גופא מרמז המדרש, שהשפצת השכינה
בארון הכי נעלה היא דוקא על-ידי התורה. דהנה השפצת
השכינה בבני ישראל היא על-ידי למוד התורה וקיום
המצוות. והחלוק ביניהם הוא:

וזה גם החלוק בין כללות המשכן והארון עצמו:
"מקום ארון אינו מן המדה". שבארון, מפיו שבו היו
הלוחות - התורה - הנה בתוך "מקומו" ו"מדתו" שרתה
השכינה בגלוי. אבל בשאר המשכן, אף שגם שם שרתה
השכינה, אבל מקום המזבח (על-דרך-משל) נשאר במדתו,
ולא שרתה שם שכינה באותו אופן כבארון.

כא ואַעֲל ית אַרְוֵנָא לְמִשְׁפָּנָא וְשׁוּי ית
פְּרָכְתָּא דְּפְרָסָא וְאַשֵּׁל על אַרְוֵנָא דְּסִהֲדוּתָא
כְּמָא דִּי פְקִיד יי ית מִשֶּׁה:

(כא) וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיֵּשֶׁם אֶת פְּרֻכַּת
הַמִּסָּךְ וַיִּסֹּךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת בָּאֵשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ס

בעל הטורים

"ויסך בדלתים" (שם לח, ח), "וירחץ ויסך"
(שמואל ב' יב, כ) גבי דוד. בוכות "ויסך על
ארון", שבא אל בית האלהים, שכל
זמן שהיה אונן לא נכנס למקדש.

משכן לו להקים מעלה
למעלה. תורה יט
(כא) ויסך. ד' במסורה. "ויסך על ארון
העדות", "ויסך אלוה ביעד" (איוב ג, כג),

(יח) ויקם משה את המשכן. משכן
לא נאמר אלא המשכן, לרבות משכן
של מעלה, דאיתא בפסיקתא (פרק ה)
שצנה הקדוש ברוך הוא למלאכים של

(כב) וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחַן בְּאַהֲל מוֹעֵד עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן
צִפְנָה מַחוּץ לַפְּרָכֶת:

כ"י • על יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה • (יזמא לג) בְּחֻצֵי הַצִּפּוֹנִי שֶׁל רֹחַב הַפִּיֶּת. יַרְדֵּי • כְּתוּבָה: 'צִדָּא', כִּי־יָרְדֵּי הִנֵּה
שֶׁהוּא בְּצִדּוֹ שֶׁל אָדָם.

(כג) וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֲרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 227)

וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֲרֹךְ לֶחֶם . . וַיַּעַל הַנֹּרֹת . . וַיִּקְטֹר עָלָיו
קֹטֶרֶת סַמִּים . . וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעֵלָה וְאֶת הַמִּנְחָה (מ),
כביכט) וְאֵלּוּ בְּצוּי ה' לְמֹשֶׁה (לעיל פסוק ד) נִזְכְּרוּ וְכָ עֲרִיכֶת
הַלֶּחֶם וְהַדִּלְקַת הַנֹּרוֹת. וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שְׂמִינִין שְׂשִׁתִּי עֲבֹדוֹת
אַלֶּה נַעֲשֹׂו שְׁלֹא בְּזִמְנֵן הַרְגִּיל, הִנֵּה צָרָךְ בְּצוּי מִיחָד עֲלֵיהֶן.

(כד) וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּנְחָה בְּאַהֲל מוֹעֵד גִּבַּח הַשְּׁלֶחַן
עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נִגְבָּה:

(כה) וַיַּעַל הַנֹּרֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ם

(כו) וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הָזֶהָ בְּאַהֲל מוֹעֵד לִפְנֵי
הַפְּרָכֶת:

(כז) וַיִּקְטֹר עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ם

כ"י • וַיִּקְטֹר עָלָיו קֹטֶרֶת • שְׁחִירִית וְעֲרִיכִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל ל): "בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֹּרוֹת וְגו'".

♦ שבת קודש ב' אדר ב' ♦

(כח) וַיִּשֶׂם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:

כח וְשׂוּי יֵת פֶּרְסָא דְתִרְעָא לַמִּשְׁכָּנָא:

בעל הטורים

כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. בְּתִיב עַל כָּל
דָּבָר וְדָבָר. כְּנָגֵד מֵה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה
"מִחֲנִי נָא" (לעיל לב, לד) הִרְבָּה לְהַזְכִּירוֹ,
וְהֵם י"ח פְּעָמִים "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת
מֹשֶׁה", ו"כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה".
וּכְנָגֵדָם תִּקְנִי י"ח בְּרָכוֹת. וְאֶחָד
"כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' (אֵת מֹשֶׁה) בֶּן עֶשְׂרִי", וְתִקְנִי
כְּנָגֵדוֹ בְּרָכֶת הַמִּינִים. וַיֵּשׁ בָּהֶם קי"ג
תִּיבוֹת, וְכֵן בְּסוֹפֵי הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ בְּרוּךְ
אֱתָהּ ה' מִגֵּן אֲבִרְהָם, בְּרוּךְ אֱתָהּ ה'
מִחֲיָה הַמֵּתִים, וְכו' קי"ג תִּיבוֹת. וְקי"ג
פְּעָמִים "לֵב" בְּחֻמֶּשׁ, שְׁעָרִיכִים כֹּונֶת
הַלֵּב. תוֹרָה כב

כט וַיֵּת מִדְּבַחַת דְּעֹלָתָא שְׂוֵי בְּתַרְע מִשְׁכָּנָא
מִשְׁכָּן זִמְנָא וְאַסְק עֲלוּהִי יֵת עֲלֹתָא וַיֵּת
מִנְחָתָא כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

(כט) וַיֵּת מִזֶּבֶחַ הָעֹלָה שָׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל-
מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

הָעֹלָה • עֲלַת הַתְּמִיד. וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת
נִסְכִּים שֶׁל תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כט): "וַיַּעֲשֶׂן סֹלֶת
בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן וְגו'".

כס"י • וַיַּעַל עָלָיו וְגו' • אֵף בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִלּוּאִים,
שֶׁהוּא יוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁמֶשׁ מִשָּׁה וְהַקָּרִיב
קָרְבָּנוֹת צָבוּר, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁנֶּצְטִיחַ אַהֲרֹן בּוֹ בַּיּוֹם,
שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ט): "קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְגו'". אֶת־

ל וַיִּשְׂוֵי יֵת פִּיּוּרָא בֵּין מִשְׁכָּן זִמְנָא וּבֵין
מִדְּבַחַת וַיְהִיב תַּמָּן מִיָּא לְקַדְּוֶשׁ:

(ל) וַיִּשֶׂם אֶת־הַכֹּזֵר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ
וַיֵּתֵן שִׁמְהָ מַיִם לְרַחֲצָה:

לא וַיִּקְדְּשׁוּן מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶן יֵת
יְדֵיהֶן וַיֵּת רִגְלֵיהֶן:

(לא) וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיו אֶת־יְדֵיהֶם
וְאֶת־רִגְלֵיהֶם:

לב בְּמַעֲלֵהוֹן לְמִשְׁכָּן זִמְנָא וּבִמְקַרְבֵּהוֹן
לְמִדְּבַחַת וַיִּקְדְּשׁוּן כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי יֵת
מִשָּׁה:

כס"י • וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיו • יוֹם שְׁמִינִי לְמִלּוּאִים הָשׁוּוּ כָּלֶם לְכַהֲנָה, וְתַרְגוּמוֹ: 'וַיִּקְדְּשׁוּן
מִנִּיה'. בּוֹ בַּיּוֹם קֹדֶשׁ מִשָּׁה עִמָּהֶם.

לג וַיִּקָּם אֶת־הַחֲצִיר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיֵּתֵן
אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצִיר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־
הַמִּלֻּאָּה: פ

(לב) בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרִבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ
יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כס"י • וּבִקְרִבְתֶּם • כְּמוֹ וּבִקְרִבְכֶם, כְּשִׁינְקִרְבוּ.

לד וַיַּחֲסֵא עֲנָנָא יֵת מִשְׁכָּן זִמְנָא וַיִּקְרָא דִּינִי
אֲתַמְלִי יֵת מִשְׁכָּנָא:

(לג) וַיָּקָם אֶת־הַחֲצִיר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיֵּתֵן
אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצִיר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־
הַמִּלֻּאָּה: פ

לה וְלֹא יָכִיל מֹשֶׁה לְמַעַל לְמִשְׁכָּן זִמְנָא אַרְי
שָׂרָא עֲלוּהִי עֲנָנָא וַיִּקְרָא דִּינִי אֲתַמְלִי יֵת
מִשְׁכָּנָא:

(לד) וַיָּכֶם הָעָנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא
אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

לו וְלֹא יָכִיל מֹשֶׁה לְמַעַל לְמִשְׁכָּן זִמְנָא אַרְי
שָׂרָא עֲלוּהִי עֲנָנָא וַיִּקְרָא דִּינִי אֲתַמְלִי יֵת
מִשְׁכָּנָא:

(לה) וְלֹא־יָכֵל מֹשֶׁה לָּבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן
עָלָיו הָעָנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

בִּינְיָהֶם: "כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעָנָן". אָמַר מַעֲתָה: כָּל זְמַן
שֶׁהָיָה עָלָיו הָעָנָן, לֹא הָיָה יָכֵל לָבֹא. נִסְתַּלַּק הָעָנָן,
נִכְנַס וּמִדְּבַר עִמּוֹ.

כס"י • וְלֹא־יָכֵל מֹשֶׁה לָּבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • (תורת
כהנים פרשת ויקרא) וְכָתוּב אַחַד אוֹמֵר (במדבר ד): "וּבִבְא
מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד", בֹּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהַכְּרִיעַ

"בין האולם ולמזבח וכו' ויאמרו חוקה
ה' על עמך", ששם היו עומדים
ומתפללים. תורה לד

פרק יד) שמעל מזבח הנחשת היה הדבור
בא למשה; פירוש "למשכן ולמזבח" -
ששכינה שורה על המזבח. וכן פתיב

(לג) וְלַמִּזְבֵּחַ. ב' במסורה. "למשכן
ולמזבח", "בין האולם ולמזבח" (ויאל ב.
ז). רמז למאן דאמר (ברייטא דמלאכת המשכן

שיעור יומי לשבת קודש ב' אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – מ – פרשת פקודי

(לו) וּבַהֲעֲלוֹת הָעֶנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּכָל מַסְעֵיהֶם:

(לז) וְאִם-לֹא יַעֲלֶה הָעֶנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד-יּוֹם
הָעֲלֹתוֹ:

(לח) כִּי עֲנָן יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה תִּהְיֶה
לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם:

כ"י - לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם • בְּכָל
מַסַּע שֶׁהָיוּ נֹסְעִים, הָיָה הָעֶנָן שׁוֹכֵן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יָחֲנוּ שָׁם. מָקוֹם חֲנִיתָן אֲף הוּא קָרוֹי מַסַּע, וְכֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 238)

בְּכָל מַסְעֵיהֶם (מ, לח) לְפִי שְׂמִמְקוֹם הַחֲנִיָּה חֲזָרוּ וְנִסְעוּ,
לְכוּ וְקִרְאוּ קֶלֶן מַסְעוֹת (רש"י) בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר מְסַפֵּר עַל
יְרֵידָה גְדוֹלָה – גָּלוּת מִצְרַיִם. לְאַחֵר מִכֵּן מְסַפֵּר עַל
הַתְּעֻלּוֹת גְּדוֹלָה – הַמְּשַׁכֵּת אֱלֻקֹּת לְמִטָּה עַל יְדֵי יְצִיאַת
מִצְרַיִם, מִתֵּן תּוֹרָה, וְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן. וּבִסְיוֹם הַסֶּפֶר מְדַבֵּר,

סִימָן פְּרֶשֶׁת פְּקוּדֵי (מתוך אגרת להרה"ג ר' אלכסנדר סענדר יודאסין ע"ה, נדפסה בסוף ספרו תורת על הש"ס – מתוך 'לקראת שבת')
בְּזֶה הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּסִּדְרָה זֶה צ"ב פְּסוּקִים שֶׁבְּגִימָטְרִיָּא "בְּלִי
כָל", וְאַחַד הַמְּדַפְּסִים טָעָה, וְהֵבִין זֶה כְּפֶשׁוּטוֹ, שֶׁאִין סִימָן
לְפָרָשָׁה זֶה, וְהִשְׁמִיט הַסִּימָן...

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן. (-ראה אג"ק חלק כ"א עמוד רכח)

חסלת פרשת פקודי

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים ריח - רכ

אגרות קודש

ב"ה, י"א אדר"ר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

נצטערתי להודיע ע"י הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר... על דבר המיצר שלהם בעסקם. וצריכים להיות חזקים בבטחונם במלך מלכי המלכים הקב"ה המפליא לעשות, שאין זה אלא נסיון ולזמן קצר. וכשהיו חזקים בבטחונם ויראו זה בפועל, הרי יתבטל הנסיון ויחזרו למעמד ומצבם ואחרי כן גם יוסיפו עליו, וידוע פתגם כ"ק רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) אשר השי"ת נותן לבני ישראל גשמיות ובני ישראל עושים מגשמיות רוחניות. והשי"ת יצליחם שיהיו שני ענינים אלו בריבוי בכמות ובריבוי באיכות.

בברכת הצלחה המכחכה לבשו"ט.

בְּהִיטִי אֶל־כָּל־מִצּוֹתָיִךְ: ז אֲדֹדָךְ בִּישָׁר לִבִּי בְּלִמְדֵי מוֹשֶׁפֶטִי צִדְקָתְךָ: ח אֶת־חֻקֶּיךָ אֲשֶׁמֶר אֶל־תַּעֲזֹבֵנִי
 עַד־מָאֹד: ב ט בָּמָה יִזְכֶּה־נַּעַר אֶת־אַרְחוֹ לְשֹׁמֵר בְּדִבְרֶיךָ: י בְּכָל־לִבִּי דִרְשָׁתִיךָ אֶל־תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ:
 יא בְּלִבִּי צִפְנֹתִי אִמְרָתְךָ לְמַעַן לֹא אֲחַטֵּא־לָךְ: יב בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לְמוֹדֵנִי חֻקֶּיךָ: יג בְּשִׁפְתֵי סִפְרָתִי כָל
 מוֹשֶׁפֶטִי־פִיד: יד בְּדֶרֶךְ עֲדוֹתֶיךָ שִׁישִׁתִּי כָּעַל כָּל־הוֹן: טו בִּפְקוּדֶיךָ אֲשִׁיחָה וְאִפְסִיחָה אֲרֻחֶתֶיךָ: טז בַּחֲקֵתֶיךָ
 אֲשַׁתְּעִשֶׂע לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרְךָ: ג יז גָּמַל עַל־עֲבֹדְךָ אֲחִיחָה וְאֲשִׁמְרָה דְּבָרְךָ: יח גַּלְעִינִי וְאִפְסִיחָה נִפְלְאוֹת
 מִתּוֹרָתְךָ: יט גַּר אֲנֹכִי בָאֶרֶץ אֶל־תִּסְתַּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ: כ גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מוֹשֶׁפֶטֶיךָ בְּכָל־עֵת:
 כא גִּעְרַת זָדִים אֲרוּרִים הַשְּׁגִים מִמִּצּוֹתֶיךָ: כב גַּל מַעְלֵי חֶרֶף וְכוּ כִּי עֲדֹתֶיךָ נִצְרָתִי: כג גַּם יֵשְׁבוּ שָׂרִים
 בִּי נִדְּבָרוּ עֲבֹדְךָ יֵשִׁיחַ בַּחֲקוּךָ: כד גַּם־עֲדוֹתֶיךָ שִׁעֲשַׁעֲנִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: ד כה דִּבְקָה לַעֲפֹר נִפְשִׁי חֲזִנִי
 בְּדִבְרֶיךָ: כו דִּרְכִּי סִפְרָתִי וְתַעֲנֵנִי לְמוֹדֵנִי חֻקֶּיךָ: כז דֶּרֶךְ־פְּקוּדֶיךָ הִבִּינִי וְאֲשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דִּלְפָּה
 נִפְשִׁי מִתּוֹגָה לְיִמִּנִּי בְּדִבְרֶיךָ: כט דֶּרֶךְ־שֹׁקֵר הִסַּר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חֲנִנִי: ל דֶּרֶךְ־אֱמוּנָה בַּחֲרָתִי מוֹשֶׁפֶטֶיךָ
 שְׁוִיתִי: לא דִּבְקָתִי בְּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֶל־תִּבְיִשְׁנִי: לב דֶּרֶךְ־מִצּוֹתֶיךָ אֲרוּץ כִּי תִרְחִיב לִבִּי: ה לג הוֹרֵנִי יְהוָה
 דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֲצַרְנָה עֵקֶב: לד הִבִּינִי וְאֲצַרְנָה תּוֹרָתְךָ וְאֲשִׁמְרָנָה בְּכָל־לֵב: לה תִּדְרִיכֵנִי בְּנִתִּיב מִצּוֹתֶיךָ
 כִּי־כו חֲפָצָתִי: לו הִטֵּלִי בִּי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ וְאֵל אֶל־בָּצַע: לו הַעֲבֵר עֵינִי מֵרְאוֹת שָׂוָא בְּדֶרֶכְךָ חֲנִנִי: לה תִּקַּם
 לַעֲבֹדְךָ אִמְרָתְךָ אֲשֶׁר לִירָאָתְךָ: לט הַעֲבֵר חֲרָפָתִי אֲשֶׁר יִגְרָתִי כִּי מוֹשֶׁפֶטֶיךָ טוֹכִים: מ הִנֵּה תִאֲבָתִי
 לִפְקוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חֲנִנִי: ו מא וַיִּבְאֵנִי חֶסֶדְךָ יְהוָה תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתְךָ: מב וְאֶעֱנֶה חֲרָפִי דָבָר כִּי־בִטְחָתִי
 בְּדִבְרֶיךָ: מג וְאֶל־תִּצַּל מִפִּי דְבַר־אֱמֶת עַד־מָאֹד כִּי לְמוֹשֶׁפֶטֶיךָ יִחַלְתִּי: מד וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם
 וָעַד: מה וְאֶתְהַלֵּכָה בְּרַחֲבָה כִּי פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִי: מו וְאִדְבַּרְהָ בְּעֲדוֹתֶיךָ נֶגֶד מַלְכִּים וְלֹא אֲבוֹשׁ:
 מז וְאֲשַׁתְּעִשֶׂע כְּמִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֹּתִי: מח וְאֲשֶׁא־כִפִּי אֶל־מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֹּתִי וְאֲשִׁיחָה בַּחֲקוּךָ:
 ז מט זָכַרְדְּכָר לַעֲבֹדְךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתִּנִּי: נ זאת נִחַמְתִּי בְּעֵנֶיךָ כִּי אִמְרָתְךָ חִתִּנִּי: נא זָדִים הִלְצֵנִי
 עַד־מָאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי: נב זָכַרְתִּי מוֹשֶׁפֶטֶיךָ מֵעוֹלָם: ג יְהוָה וְאֶתְנַחֵם: גג זִלְעָפָה אֲחֻזּוֹתִי מִרְשָׁעִים
 עֲזָבִי תּוֹרָתְךָ: גד זְמֹרוֹת הַיּוֹלֵל חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרִי: גה זָכַרְתִּי כִלְיָה שְׁמוֹךְ יְהוָה וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ:
 גו זאת חִיתָה־לִּי כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי: ח נו חִלְקִי יְהוָה אִמְרָתִי לְשֹׁמֵר דְּבָרֶיךָ: נח חֲלִיתִי פִגְיוֹךְ בְּכָל־לֵב
 חֲנִנִי כְּאִמְרָתְךָ: נט חֲשַׁבְתִּי דִרְכִּי וְאֲשִׁיבָה רְגְלִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ: ס חֲשִׁתִּי וְלֹא הִתְמַהֲמַהֲתִי לְשֹׁמֵר מִצּוֹתֶיךָ:
 סא חֲבַלִּי רִשְׁעִים עוֹדֵנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: סב חֲצוֹת־לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מוֹשֶׁפֶטִי צִדְקָתְךָ:
 סג חֶבֶר אָנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמִרִי פִקּוּדֶיךָ: סד חֶסֶדְךָ יְהוָה מְלָאָה הָאֶרֶץ חֻקֶּיךָ לְמוֹדֵנִי: ט סה טוֹב
 עֲשִׂיתָ עִם־עֲבֹדְךָ יְהוָה בְּדִבְרֶיךָ: סו טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמוֹדֵנִי כִּי כְּמִצּוֹתֶיךָ הֵאֱמַנְתִּי: סז טָרַם אֶעֱנֶה אָנִי
 שׁוֹג וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שְׁמֵרְתִּי: סח טוֹב־אֲתָה וּמַטִּיב לְמוֹדֵנִי חֻקֶּיךָ: סט טָפְלוּ עָלַי שָׁקֵר זָדִים אָנִי בְּכָל־לֵב: |
 אֲצַר פִּקּוּדֶיךָ: ע טָפַשׁ בַּחֲלָב לִבִּי אָנִי תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי: עא טוֹב־לִי כִי־עָנִיתִי לְמַעַן אֶלְמֹד חֻקֶּיךָ:
 עב טוֹב־לִי תּוֹרַת־פִּיד מְאֹלָפִי זָהָב וְכֶסֶף: י עג יָדֶיךָ עֲשׂוּנִי וַיְכַנְּנוּנִי הִבִּינִי וְאֶלְמֹדָה מִצּוֹתֶיךָ: עד יִרְאִיךָ

יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ כִּי לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: עַה יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי־צִדֵּק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוֹנָה עֲנִיתָנִי: עו יִהְיֶנָּה חֲסִדֶּךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתְךָ לְעִבְדְּךָ: עו יִבְאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחֱיָה כִּי־תוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעֵנִי: עַה יִכְשׁוּ זָדִים כִּי־שָׁקַר עֲוֹנוֹנִי אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ: עַתָּה יָשׁוּבוּ לִי יִרְאִיךָ וְיִדְעֵנִי עֲדִיתְךָ: פ יִהְיֶה לִּבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לִמְעַן לֹא אֲבוֹשׁ: כ פֶּא כָּל־תָּה לְתִשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: כב כָּלוּ עֵינֵי לְאִמְרָתְךָ לְאֹמֹר מָתִי תִנַּחֲמֵנִי: כג כִּי־הֵיִיתִי כְּנָאֵד בְּקִיטּוֹר חֲקִיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: כד כִּמָּה יִמִּי־עִבְדְּךָ מָתִי תַעֲשֶׂה בְּרֹדְפִי מִשְׁפָּט: כה כִּרְוִלִי זָדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוֹרָתְךָ: כו כָּל־מִצְוֹתֶיךָ אִמּוֹנָה שָׁקַר רִדְפוּנִי עֲזָרָנִי: כז כִּמְעַט כָּלוּנִי בָּאָרֶץ וְאֲנִי לֹא־עֲזַבְתִּי פִקּוּדֶיךָ: כח כַּחֲסִדְךָ חֲנִי וְאֲשִׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ: ל פֶּט לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נֶצֶחַ בְּשִׁמְסִים: צ לְדֹר וָדֹר אִמּוֹנָתְךָ בּוֹנֶנֶת אֶרֶץ וּתְעַמּוֹד: צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמָדוֹ הַיּוֹם כִּי הִכַּל עֲבָדֶיךָ: צב לֹא־לִי תוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעֵנִי אֲזִ אֲבָרְתִּי בְּעַנְיִי: צג לְעוֹלָם לֹא־אֲשַׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיֵּיתִנִּי: צד לֹא־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: צה לִי קוֹו רְשָׁעִים לְאֲבָרְתִּי עֲדִיתְךָ אֲתַבּוֹנֶנּוּ: צו לְכָל־תַּכְלָה רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצְוֹתְךָ מֵאֹד:

מ צו מֵה־אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחֹתִי: צח מֵאִי־בִי תַחֲכַמֵּנִי מִצְוֹתְךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי: צט מִכָּל־מִלְמָדִי הִשְׁפַּלְתִּי כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מוֹקֵנִים אֲתַבּוֹנֶנּוּ כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי: קא מִכָּל־אֶרֶח רַע כָּל־אֲתִי רִגְלִי לִמְעַן אֲשַׁמֵּר דְּבָרְךָ: קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִי כִי־אֶתָּה הוֹרָתָנִי: קג מֵה־נִּמְלָצוֹ לַחֲכִי אִמְרָתְךָ מוֹדֵבֶשׁ לִפִּי: קד מִפִּקּוּדֶיךָ אֲתַבּוֹנֶנּוּ עַל־כֵּן שִׁנְאֵתִי | קה גִּר־לְרִגְלִי דְּבָרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבוֹתִי: קו נִשְׁפַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי צִדִּיקְךָ: קז נַעֲנִיתִי עַד־מֵאֹד יְהוָה חֲנִי כְּדַבְרְךָ: קח נִדְבוֹת כִּי רִצְהֶנָּה יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמִדְנִי: קט נַפְשִׁי בְּכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: קי נִתְּנוּ רְשָׁעִים פֶּחַ לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תַעֲיִתִּי: קיא נַחֲלָתִי עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שִׁשּׁוֹן לִבִּי הִמָּה: קיב נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֲקִיךָ לְעוֹלָם עֲקֹב: ס קיג סַעֲפִים שִׁנְאֵתִי וְתוֹרָתְךָ אֶהְבֵּתִי: קיד סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתָּה לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: קטו סוֹרוֹ־מִמֶּנִּי מֵרָעִים וְאַצְרָה מִצְוֹת אֱלֹהֵי: קטז סִמְכֵנִי כְּאִמְרָתְךָ וְאֶחֱיָה וְאֶל־תִּבְיָשֵׁנִי מִשֹּׁכְרִי: קיז סַעֲדֵנִי וְאוֹשַׁעַה וְאוֹשַׁעַה בְּחֻקֶּיךָ תָּמִיד: קיח סָלִית כָּל־שׁוֹנִים בְּחֻקֶּיךָ כִּי־שָׁקַר תִּרְמִיתֵם: קיט סִגִּים הִשְׁפַּת כָּל־רִשְׁעֵי־אֶרֶץ לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדִיתְךָ: קכ סִמֵּר מִפִּחְדְּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאֵתִי: ע קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצִדֵּק כָּל־תִּנְיָחִנִּי לַעֲשֹׂקִי: קכב עָרַב עֲבָדְךָ לְטוֹב אֶל־יַעֲשֻׁקָנִי זָדִים: קכג עֵינֵי כָלוּ לִישׁוּעָתְךָ וְלֹא־מָרַת צִדִּיקְךָ: קכד עֲשֶׂה עִם־עֲבָדְךָ כְּחִסְדְּךָ וּחֻקֶּיךָ לְמִדְנִי: קכה עֲבָדְךָ־אֲנִי הִבֵּנִנִּי וְאִדְעָה עֲדִיתְךָ: קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִיהוָה הִפְרוּ תוֹרָתְךָ: קכז עַל־כֵּן אֶהְבֵּתִי מִצְוֹתֶיךָ מוֹזֵהָב וּמִפֶּן: קכח עַל־כֵּן | קכט פִּקּוּדֶיךָ כָּל־יִשְׁרָתִי כָּל־אֶרֶח שָׁקַר שִׁנְאֵתִי: פ קכט פְּלֹאוֹת עֲדוֹתֶיךָ עַל־כֵּן נִצַּרְתָּם נַפְשִׁי: קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מִבֵּין פְּתִיִם: קלא פִּי־פַעַרְתִּי וְאַשְׁאֵפָה כִּי לְמִצְוֹתֶיךָ יֶאֱבָתִי: קלב פִּנְה־אֵלִי וְחַנְנִי כְּמִשְׁפָּט לְאֶהְבִי שִׁמְךָ: קלג פַּעֲמֵי הֵכָן בְּאִמְרָתְךָ וְאֶל־תִּשְׁלַט־בִּי כָל־אֲוֹן: קלד פִּדְנִי מֵעֶשֶׂק אָדָם וְאַשְׁמְרָה פִּקּוּדֶיךָ: קלה פִּנְיֶיךָ הָאֵר בְּעִבְדְּךָ וְלִמְדֵנִי אֶת־חֻקֶּיךָ: קלו פִּלְגֵי־מַיִם יִרְדּוּ עֵינֵי עַל לֹא־שָׁמְרוּ תוֹרָתְךָ: צ קלז צִדִּיק אֶתָּה יְהוָה וְיִשְׁרַ מִשְׁפָּטֶיךָ: קלח צוֹיֶת צִדֵּק עֲדִיתְךָ וְאִמּוֹנָה מֵאֹד: קלט צִמְתָּנִי קִנְאֵתִי כִּי־שָׁכַחוּ דְּבָרֶיךָ צָרִי: קמ צְרוּפָה

אמרתך מאד ועבדך אהבה: קמא צעיר אנכי ונבזה פקדוך לא שכחתי: קמב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת: קמג צרומצוק מצאוני מצותיך שעשעתי: קמד צדק עדותיך לעולם הבינני ואחיה: קמה קראתי בכל לב ענני יהוה חקיד אצרה: קמו קראתיך הושיעני ואשמרה עדתיך: קמו קדמתי בנשף ואשועה לדברך יחלתי: קמז קדמו עיני אשמרות לשית באמרתך: קמט קולי שמעה כחסדך יהוה כמשפטך חניני: קנ קרבו רדפי ומה מתורתך רחקו: קנא קרוב אתה יהוה וכל מצותיך אמת: קנב קדם ידעתי מעדתיך פי לעולם יסדתם: ר קנב ראה עניי וחלצני פיתורתך לא שכחתי: קנד ריבה ריבי וגאלני לאמרתך חניני: קנה רחוק מרשעים ישועה פייחתיך לא דרשו: קנו רחמיך רבים: יהוה כמשפטך חניני: קנו רבים רדפי וצרי מעדותיך לא נטיתי: קנה ראיתי בגדים ואתקוטטה אשר אמרתך לא שמרו: קנט ראה פייפקודיך אהבתי יהוה כחסדך חניני: קס ראשדברך אמת ולעולם כל משפט צדקך: ש קסא שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי: קסב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: קסג שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: קסד שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: קסה שלום רב לאהבי תורתך ואין ללמו מכשול: קסו שברתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: קסז שמרה נפשי עדתיך ואהבם מאד: קסח שמרתי פקודיך ועדתיך פי כלדרכי נגדך: ת קסט תקרב רנתי לפניך יהוה כדברך הבינני: קע תבוא תחנתי לפניך פאמרתך חילני: קעא תבענה שפתי תהלה פי תלמדני חקיד: קעב תען לשוני אמרתך פי כל מצותיך צדק: קעג תחייך לעזוני פי פקודיך בחרתי: קעד תאבתי לישועתך יהוה ותורתך שעשעתי: קעה תחנינפשי ותחללך ומשפטך ועזוני: קעו תעיתי בשה אבד בקש עבדך פי מצותיך לא שכחתי:

המשך הביאור למזמור קיז מתוך "תהילות מנחם" מעמוד ג

בכירור: א) בירור הטוב מן הרע, שהטוב עולה מן הרע, והרע שאינו יכול להתברר כלה ואבד. ב) בירור הרע גופא, שגם הוא עולה ונכלל בקדושה, אלא שאינו עולה בבחי' פנימיות הקדושה, אלא בבחי' חיצונית ואחוריים דקדושה. ע"ד מ"ש² "ועמדו זרים ורעו צאנכם", שהם בבחי' טפל לישראל³.

וכנגד הכירור הא' נאמר: "הללו" – מלשון⁴ "בהלו נרו", שהו"ע האור והגילוי⁵, היינו בירור ועליית הטוב שיש ב"גוים", שעולים ומתכללים בקדושה. וכנגד הכירור הב' נאמר "שבחוהו" – מלשון⁶ "וחכם באחור ישבחנה", שהו"ע תיקון חיצוני בלבד, בירור בחי' הרע שיש ב"האומים", שהתבררו והתכללו בבחי' חיצונית ואחוריים⁷.

(2) ישע"י סא, ה.

(3) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 177 ואילך.

(4) איוב כט, ג.

(5) ראה תו"א וישב ל, א. מקץ לו, א.

(6) משלי כט, יא.

(7) ד"ה הללו את ה' כל גוים הב' ה'תשכ"ו.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת פקודי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ו אדר א' פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק	יום רביעי - כ"ט אדר א' מפרק קמ עד סוף פרק קמד
יום שני - כ"ז אדר א' מפרק קכ עד סוף פרק קלד	יום חמישי - ל' אדר א' פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ
יום שלישי - כ"ח אדר א' פרק קלה עד סוף פרק קלט	יום שישי - א' אדר ב' פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט
שבת קודש - ב' אדר ב' פרק כ מפרק י עד סוף פרק יז	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרום שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מא, ומ"ש בגמרא... עד עמ' 82, בס' חרדים.

ליקוטי אמרים

נחשב לו גם חטא כזה, שהוא נכשל בו מחמת "שגגת תלמוד" –
 כ"זדון". עבירה זו נחשבת בחומרה כזו – בחברו בתורה ומצוות
 בלבד, – "ועולה זדון" אינו מספיק כ"א דוקא וכבר קיים בו
 מצות הוכח תוכיח את עמיתך" (לשון כ"ק רבינו). כלומר: גם
 ב"חבירו", למרות שחטאו
 בשוגג "עולה זדון" –
 נחשב לזדון, אין זה מספיק
 כדי לשנוא אותו, אלא מן
 ההכרח שיהיה כאן תנאי
 נוסף: **יִכְבֵּר קִנְיָם בּוֹ**
מִצְוַת הַהוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת
עֲמִיתְךָ? – וחכמינו ז"ל
 אומרים¹⁰ על "עמיתך": **עַם שֶׁאֵתָּךְ** – שווה אליך, בְּתוֹרָה
 וּבְמִצְוֹת – ולמרות שהוא כבר הוכיח אותו על חטאו, וְאֵתָּךְ
 פִּירְכָן לֹא שָׁב מִחֲטָאוֹ, – "וזהו זדון בפירוש" (לשון כ"ק
 רבינו). כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר חֲרָדִים. – אותו מצוה לשנאותו.

וְכֵן שֶׁכָּתוּב בְּגִמְרָא, שְׁמִי שְׂרֹאָה בְּחִבְרוֹ שֶׁחָטָא – מִצְוָה
 לְשִׁנְאוֹתוֹ, וְגַם לומר לְרַבּוֹ שִׁישְׁנָאָהוּ – הרי, כשמישהו חוטא,
 לא זו בלבד שאין לאהוב אותו, אלא להיפך: מצוה לשנוא
 אותו; ולפי מה שלמדנו לעיל, הרי שמצות "ואהבת לרעך כמוך"
 היא לכל אחד מישראל?
 – התשובה לשאלה זו,
 היא: הִינֵנּוּ – מה שנאמר
 בגמרא שמצוה לשנאותו,
 הרי זה בְּחִבְרוֹ בְּתוֹרָה
 וּבְמִצְוֹת, – שהזוולת הוא
 "חברו" במובן זה שכמודו
 גם הוא שומר תורה
 ומצוות, אלא שב"פרט" מסוים הוא נכשל ועובר עבירה – וכ"ק
 רבינו מסביר¹⁴ בהערה: "ובמילא אפילו שגגת תלמוד עולה זדון",
 כלומר: דוקא כשהחוטא הוא "חברו", שומר תורה ומצוות,
 מצוה לשנוא אותו בגלל חטאו, כי בהיותו בן תורה (ומצוות).

יום שני כ"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 82, אבל מי שאינו... עד עמ' 82, אהבת ריעים.

ליקוטי אמרים

אודות אנשים, אין הוא מתאר אותם בתואר "בני אדם" או
 "אנשים" אלא בתואר "בריות", לומר, שֶׁאֵין הֶחָזָקִים מִתּוֹרָת
 ה' וְעֲבוֹדָתוֹ, וְלָכֵן נִקְרְאוּ בְּשֵׁם "בְּרִיּוֹת" בְּעֵלְמָא – "בריות"
 סתם, מעלתם היחידה מתבטאת בכך, שהקב"ה ברא אותם – גם
 כאלה, צִרְיָךְ לְמִשְׁכָּן –
 "למשוך" אותם, בְּחִבְלֵי
 עֲבוֹתוֹת אֶתְּךָ, וְכָלִי
 הָאֵי – על-ידי כל זה,
 וְאוֹלֵי יוֹכֵל לְקַרְבֵּן
 לְתוֹרָה וְעֲבוֹדַת ה'; וְהֵן
 לֹא – וגם אם לא, כלומר:
 גם אם לא יצליח, והם לא
 יתקרבו חלילה לתורה
 ולעבודת ה', לֹא הִפְסִיד
 שְׂכָר מִצְוֹת אֶתְּךָ רַעִים. – בעצם הדבר שהוא אוהב אותם
 והשתדל לקרב אותם לתורה ולעבודת ה' – כבר קיים מצות
 אהבת רעים.

אֲבָל מִי שֶׁאֵינוּ חִבְרוֹ – בתורה ובמצוות, וְלִשּׁוֹן כ"ק רבינו:
 "ובמילא ודונותיו – כשגגות (ספ"ל) ואין לשנאותו", כי מי
 שאינו "חבירו בתורה ומצוות", כלומר, שאינו בן תורה, הרי עליו
 אומרים חכמינו ז"ל: "עמי הארץ ודונות נעשות להם כשגגות",
 ובהתאם לכך גם אם הוא
 עובר עבירה בזדון – אין
 בכך סיבה לשנוא אותו,
 מכיון שחטאו נחשב
 כשגגה (ראה לעיל סוף
 פרק ל'), ונוסף על מה
 שהוא אינו חבירו בתורה
 ובמצוות, הוא גם וְאֵינוּ
 מְקַרְבֵּן אֲצֵלוֹ, – באיזה
 ענין שיהיה, כך שאין
 סכנה שהוא ילמד ממנו, הִנֵּה עַל זֶה אָמַר הַלֵּל הַקָּדוֹשׁ: "הֵיוּ
 מִתְּלַמְּדֵי שֶׁל אֶתְּךָ, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְכוּ', – ורודף שלום,
 אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לְתוֹרָה", – אף שהלל מדבר

7. ראה פסחים קיג, ב; ערכין טז, ב. 8. כנראה שכ"ק אדמו"ר שליט"א מטעים כאן קושי שיכול להתעורר בתשובתו של רבנו הזקן:
 "היינו בחבירו בתורה ומצוות". שדוקא שומר תורה ומצוות – מצוה לשנאותו בגלל חטאו. ואילו מי שרחוק מתורה ועבודה, וחוטא –
 אסור לשנוא אותו? האם אין סברא מסוימת לומר ההיפך מכך? מעיר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א: קשה לומר כאן הטעם (על
 השנאה בגלל החטא ביחס לחבירו דוקא, ולא כלפי מי שאינו חבירו) שזהו מפני שבהיותו "חבירו", קרוב אליו, יש כאן הודמנות
 גדולה יותר שילמד מהנהגתו הרעה של חברו, ולכן עליו לשנוא אותו, כדי להישמר מתוצאה כזו – שכן: "עפ"י צ"ע: (1) החשש
 בחבירו באיזה ענין שיהי' ולא דוקא בתומ"צ. (2) מספיק – שיתרחק ממנו וא"צ והכרח – שישנאהו. (3) קשה לומר שיש מ"ע לשנוא
 לא מפני תכונת השנאוי כ"א לשמור עצמו מתקלה! ע"פ חסידות – ה"ז מזיק (ע"י שנאתו) בודאי את חבירו – משום ספק הצלת עצמו
 מנוק שיכול לבוא רק באם לא ילחם ביצרו כדבעי! אלא שיש, כנ"ל, עוד באווארעניש (שמירה) ע"י אל תתחבר לרשע (ולאו דוקא
 חברו ועמיתו), אלא שבזה לא קאי כאן". 9. ויקרא יט, יז. 10. שבועות ל, א. 11. אבות א, יב.

יום שלישי כ"ח אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 82, וגם המקורבים אליו... עד עמ' 82, ט"ז דשבת]:

ליקוטי אמרים

וגם המקורבים אליו והוכיחם

ולא שבו מעונותיהם שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם
ג"כ ושתייהן הן אמת שנאה מצד הרע שבהם ואהבה
מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם
המחיה נפשם האלקית וגם לעורר רחמים בלבו עליה
כי היא בבחי' גלות בתוך הרע מס"א הגובר עליה
ברשע' והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה
כנודע ממ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם [ולא אמר
דה"ע תכלית שנאה שנאתים וגו' אלא על המינים
והאפיקורסים שאין להם חלק באלהי ישראל כדאיתא
בגמרא ר"פ ט"ז דשבת]:

1 וְגַם הַמְקַרְבִּים אֵלָיו וְהוֹכִיחָם – על הנהגתם הרעה, וְלֹא שָׁבוּ
2 מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם – שכאמור שִׁמְצוֹה לְשִׁנְאוֹתָם – אין זה אומר
3 עדיין, שלגביהם שוב אין קיימת מצות "ואהבת לרעך כמוך",
4 אלא, מִצְוָה לְאַהֲבָם גַּם כֵּן. – ברם, כיצד אפשרי שיהיו שני
5 הדברים יחד, לשנא
6 אותם, ויחד עם כך לאהוב
7 אותם, – מסביר ה"תניא"
8 להלן שמאחר שהשנאה
9 והאהבה נובעות משתי
10 סיבות נפרדות: השנאה –
11 מהרע שבהם, והאהבה –
12 מהטוב המוסתר שבהם –
13 אין הן סותרות אחת
14 לשניה – וְשִׁתִּיחָן הֵן
15 אֶמֶת: – האהבה היא
16 אמיתית, והשנאה –
17 אמיתית: שִׁנְאוֹה – להם,
18 מִצַּד הָרַע שֶׁבָּהֶם, –
19 המביא אותם לחטוא,

20 וְאַהֲבָה – להם, מִצַּד בְּחִינַת הַטּוֹב – שכאמור לעיל – בפרק
21 י"ח ו"ט – ישנו גם ברשע גמור, אלא שהוא הִגְנוּז שֶׁבָּהֶם, –
22 גנוז ומוסתר בהם, שֶׁהוּא נִיצוּץ אֱלֹקוֹת שֶׁבְּתוֹכָם הַמְחִיֶּה
23 נִפְשָׁם הָאֱלֹקִית. – ומאחר שהן באות משתי סיבות נפרדות,
24 יכולים שני רגשות מנוגדים אלה, שנאה ואהבה, לבוא אצלו
25 לידי ביטוי אל אותו אדם. וְגַם, – עליה, לְעוֹרֵר רַחֲמִים בְּלִבּוֹ
26 עָלֶיהָ, – על הנפש האלקית שבהם, כִּי הִיא בְּבִחִינַת גְּלוּת
27 בְּתוֹךְ הָרַע מִסְטֵר־אֲחֵרָא הַגּוֹבֵר עָלֶיהָ בְּרָשָׁעִים,
28 וְהַרְחַמְנוּת מִבְּטֹלֶת הַשִּׁנְאוֹה וּמַעוֹרֶרֶת הָאַהֲבָה, – ועל כך
29 הוא אומר להלן: כְּנוֹדֵעַ מִמָּה שֶׁבְּתוֹכָם: לְ"עֵקֶב אֲשֶׁר פָּדָה
30 אֶת אֲבִרְהָם"¹² – במובן רוחני, הכוונה היא, בשעת שמדרתו של
31 אברהם, מדת החסד והאהבה, היא אצלו בהעלם, ויש צורך
32 לפדות אותה ולגלותה, לגלות בתוכו את האהבה, הרי מי הוא
33 זה שפודה ומגלה אותה? – "יעקב" – מדת הרחמים, כאמור
34 שרחמנות מבטלת את השנאה ומעוררת את האהבה. לכאורה,
35 על איזו שנאה מדובר כאן? – שהרחמנות מבטלת אותה? – אם
36 על השנאה ל"רע" שמצוה לשנאותו, הרי שאין לבטל אותה, כי
37 הרי מִצְוָה לשנאותו? מפרש הרבי – שהכוונה היא, שהרחמנות
38 מבטלת את השנאה לכללות האדם, לאותו אדם בכלל. כלומר:
39 מאחר שהוא אומר, שצריכה להיות שנאה ל"רע" שבתוכו,
40 ואהבה ל"טוב" שבו, ועל שתייהן להיות אמיתיות, הרי אפשר,
41 אולי לחשוב ששתייהן צריכות להיות באופן שווה, והרגש והיחס

42 לאדם בכלל (שהוא זה שהרע והטוב נמצאים בו, כמו שאומר
43 ב"תניא": הרע שבהם או הטוב שבהם) יכולים עוד להיות
44 מושפעים מכך. לכן הוא אומר, שמאחר שהוא יעורר בתוכו
45 רחמנות על אותו אדם, הנובעת מהתבוננותו ב"טוב" וב"רע" של
46 אותו אדם, היא תשפיע
47 עליו שרגשו והתיחסותו
48 לאותו אדם באופן כללי,
49 יהיו מתוך רגש ויחס של
50 אהבה, וכשתתעורר בעיה
51 של עשיית טובה לאותו
52 אדם, וטובה הרי עושים
53 לאדם בולו, – יעשה לו
54 את הטובה, כי ה"שנאה"
55 מוגבלת אך ורק ל"רע"
56 שבו, אבל הרגש והיחס
57 לאותו אדם בכלל – יהיו
58 מתוך אהבה. ובלשון כ"ק
59 רבינו: "כנראה שמוסיף
60 עוד בזה – שאף ששניהן
61 אמת אל יאמר שההרגש והיחס שלו לחברו בשניהן – שקול
62 יהי' ושוה בו. כי כיוון שצריך לעורר רחמים בו' (זהו ע"י
63 התבוננות בב"א בהטו"ר שבתברו) אזי זה מבטל השנאה
64 ומעורר האהבה לחברו (הנק' לעיל (הרע) שבהם, (הטוב)
65 שבהם. ורפ"ג: ז"ז (טו"ר) שופטן – שופט אותן) – בכללות.
66 ומובן שזה ישפיע על יחסו גם כשיתבונן רק ברע שבחברו. נוסף
67 על העיקר – שההרגש לחברו, אפילו כשהוכיחו וכו' – הנה
68 לכללותו – ה"ז אהבה. ונוגע לעשיית טובה לו (שזהו עושה –
69 לכללותו) וכי"ב, שאז – אהבה ותוצאותי' בו' וק"ל". על כל
70 פנים, אמר כאן רבנו הזקן, שאף מי שמצוה לשנאותו – מצוה
71 גם לאהוב אותו, לכאורה: הרי דוד המלך אמר "תכלית שנאה
72 שנאתים?" – [ולא אִמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלֵיוֹהֶם שְׁלוֹם: "תכלית
73 שִׁנְאוֹה שְׁנֵאוֹתִים וְגו'"¹³, – בלי שום רגש של אהבה אליהם,
74 אִלָּא עַל הַמִּינִים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים, שֵׁאִין לָהֶם חֵלֶק בְּאַלְהֵי
75 יִשְׂרָאֵל, – עליהם אמר דוד שהוא שונא אותם תכלית שנאה.
76 שכן, לגביהם לא קיימת המצוה לאהוב אותם מחמת ה"טוב"
77 שבהם, מאחר ש"אין להם חלק באלקי ישראל", כְּדִאִיתָא –
78 כמו שאנו מוצאים, בְּמִקְרָא רִישׁ פָּרָק טו' דְּשִׁבְתָּ: – עליהם
79 אמר דוד המלך – תכלית שנאה שנאתים. ואילו כלפי אלה
80 שאינם מינים ואפיקורסים – לא שייך לומר עליהם "תכלית
81 שנאה שנאתים", כי גם מי שמצוה לשנא אותו – הרי גם מצוה
82 לאהוב אותו מבחינת ה"טוב" שבו.

יום רביעי כ"ט אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 82, פרק לג. עוד זאת... עד עמ' מג, באמונה זו:

ליקוטי אמרים

פרק לג עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמיתי'

ובפרט כשרואה בנפשו בעתים
מזומנים שצריך לזכרה ולהאירה בשמחת לבב אזי
יעמיק מחשבתו ויצייר בשכלו ובינתו ענין יחודו ית'
האמיתי איך הוא ממלא כל עלמין ועליונים ותחתונים
ואפי' מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו ית' וכולא קמיה
כלא חשיב ממש והוא לבדו הוא בעליונים ותחתונים
ממש כמו שהיה לבדו קודם ששת ימי בראשית וגם
במקום הזה שנברא בו עולם הזה השמים והארץ וכל
צבאם היה הוא לבדו ממלא המקום הזה וגם עתה כן
הוא לבדו בלי שום שינוי כלל מפני שכל הנבראים
בטלים אצלו במציאות ממש כביטול אותיות הדבור
והמחשבה במקורן ושרשן הוא מהות הנפש ועצמותה
שהן עשר בחינותיה חכמה בינה ודעת כו' שאין בהם
בחי' אותיות עדיין קודם שמתלבשות בלבוש המחשבה
[כמ"ש בפ' כ' וכ"א באריכות ע"ש] וכמ"ש ג"כ במ"א

1 פרק לג. בפרקים שלפני פרק ל"ב, הסביר רבנו הזקן, שבשעה שיהודי
2 בא לידי מרידות בגלל מצבו הרוחני שאינו כמו שצריך להיות, יעורר
3 מיד בתוכו שמחה אמיתית, בעשותו חשבון שעל-ידי שיקיים מצוות
4 ומעשים טובים יוציא את נפשו האלקית מגלות הגוף והנפש הבהמית,
5 וגם יגיבה את נפשו הבהמית
6 ולבושיה: מחשבה דיבור
7 ומעשה, לקדושה, כשישתמש
8 במחשבתו, דיבורו והמעשה
9 שלו, לחשוב ולדבר דברי
10 תורה ולקיים מצוות במעשה.
11 עוד זאת תהיה שמחת
12 הנפש האמיתית, ובפרט
13 כשרואה בנפשו בעתים
14 מזומנים שצריך לזכרה
15 ולהאירה בשמחת לבב,
16 אזי יעמיק מחשבתו
17 ויצייר בשכלו ובינתו –
18 כלומר, שההבנה – בענין
19 שידובר בו להלן – תתקבל
20 בשכלו בבחינות, כאילו
21 הוא מתבונן בצירוף המונח
22 לפניו – ענין יחודו
23 ותהיה האמיתי, – ענינה
24 האמיתי של "אחדות ה",

25 אינו רק, שהקב"ה הוא אלקה יחיד, שברא את העולם, אלא
26 שהוא ה"יש" היחיד, המציאות האמיתית היחידה, כי בלעדו –
27 לא קיים שום דבר, וכפי שיוסבר להלן: איך הוא – הקב"ה,
28 ממלא כל עלמין – ממלא את כל העולמות, עליונים
29 ותחתונים, – כלומר: שבכל דבר קיימת חיות פנימית אלקית
30 המחיה אותו, כמו הנשמה המחיה וממלאה את הגוף. חיות זו
31 מוגבלת ומוותאמת לכוח קיבולו של הנברא את החיות האלקית,
32 שישאר בקיומו ולא יתבטל במציאות; בענין זה קיים הבדל
33 בחיות שבין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים:
34 בעולמות העליונים החיות גלויה יותר מאשר בעולמות
35 התחתונים, ואפילו מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו ותהיה,
36 – הכוונה לצורה אחרת של "חיות" – "חיות" המחיה את
37 העולמות בבחינת סובב כל עלמין ("כבוד" – הוא בחינת מקור
38 וסובב), באופן שהוא מקיף את כל העולמות; "חיות" זו, אינה
39 מצומצמת ומוגבלת בהתאם לנבראים, אלא היא משפיעה
40 בנברא – בהיותה נעלית בהרבה מהנבראים, ולגבי חיות זו, אין
41 שום הבדל בין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים,
42 עד שגם בעולם הגשמי – "מלא כבודו" – וכלא קמיה כלא
43 חשיב ממש, – והכל לגבי – חשוב כלא כלום, והוא לבדו
44 הוא בעליונים ותחתונים ממש, כמו שהיה לבדו קדם

45 ששת ימי בראשית, – אז, לא היה קיים שום דבר מלבד
46 הקב"ה, כך גם אחרי שנבראו העולמות והנבראים – קיים הוא
47 בלבד, שכן – הכל לגביו כאילו אינו קיים, וגם במקום הזה
48 שנברא בו עולם הזה, השמים והארץ וכל צבאם, – צבא
49 השמים וצבא הארץ, היה
50 הוא לבדו ממלא
51 המקום הזה, – לפני שהם
52 נבראו, וגם עתה – אחרי
53 שכל אלה נבראו, כן הוא
54 לבדו בלי שום שינוי
55 כלל, מפני שכל
56 הנבראים בטלים אצלו
57 במציאות ממש, –
58 ומאחר שלגבי הקב"ה
59 הכל בטל במציאות ממש,
60 הרי שהם לגביו כמו שהיו
61 לפני שנבראו. כדי להבין
62 כיצד כל הנבראים בטלים
63 במציאות לגבי הקב"ה –
64 מסביר רבנו הזקן את
65 הדבר במשל מהנפש:
66 כביטול אותיות הדבור
67 והמחשבה במקורן
68 ושרשן, הוא מהות
69 הנפש ועצמותה, שהן עשר בחינותיה: חכמה בינה ודעת
70 כו', – המדות: חסד, גבורה, תפארת וכו' שהן מקור ושורש
71 אותיות הדיבור והמחשבה (שהרי, אדם חושב ומדבר ענינים של
72 שכל או ענינים של מדות) והם, כוחות השכל והמדות, נקראים
73 : מהות ועצמות הנפש, ביחס ללבושי הדיבור והמחשבה, שאין
74 בהם – בשכל ובמדות, בחינת אותיות עדיין קדם
75 שמתלבשות בלבוש המחשבה [כמו שנחפאר בפרק כ'
76 וכא באריכות, עין שם]. – שענין האותיות מתחיל במחשבה,
77 כשאדם כבר חושב איך לבצע את השכל או את תאות הלב,
78 שכאן קיים ההבדל, שאדם אחד חושב ומדבר באותיות אלה,
79 ואדם שני – באותיות אחרות. ואילו, בשעה שהוא מתעמק
80 ב"שכל" עצמו, או כשמורגש בו רגש התאוה לדבר מסויים –
81 אין לומר, שהאחד מבין ומתאוה באותיות אלה, והשני –
82 באותיות אחרות. שכן, אז לא מורגשות עדיין אותיות, אלא
83 גילוי השכל עצמו וגילוי המדה עצמה. הרי, כשם שאותיות
84 הדיבור או המחשבה, אין להן שום ערך לגבי גילוי הנפש
85 שלמעלה מאותיות; ולפני שהן התגלמו באותיות הדיבור או
86 המחשבה, כשהן עדיין כלולות במקורן ושורשן – ה"שכל" או
87 ה"מדות", הן בטלות, הרי שם אינן במציאות לגמרי, שלא
88 מורגשת שום מציאות של אותיות – כך, כל הנבראים (שנבראו

ומאד באמונה; זו, כי רבה היא, כי היא קרבת אלהים
ממש. — בשעה שהאדם חש היטב את ענין "אחדות ה'" הוא
קרוב להקב"ה ממש. וזה כל האדם ותכלית בריאתו, ובריאת
כל העולמות עליונים ותחתונים — להיות לו — להקב"ה,
דירה זו בתחתונים, —
בנבראים התחתונים, כמו
שיתבאר לקמן; באריכות. — שכל תכלית
בריאת האדם וכל
העולמות העליונים
והתחתונים היא, כי נתאוו
הקב"ה להיות לו "דירה"
בנבראים התחתונים,
שיתגלה בהם ענינו
האמיתי של "אחדות ה'" —
כמו למשל דירתו של
אדם, בה דר ונמצא
עצמותו של האדם, כך
תתגלה אמיתות ענין
"אחדות ה'" בנבראים
התחתונים. והנה, כמה
גדולה שמחת הדין —
ומה שגרוע ממנו — ושפל
אנשים, בהתקרבותו
למלך בשרי-דם — ולא
רק כשהוא מתקרב אליו,
אלא יתירה מזו,
המתאכסן ודר אתו עמו
בביתו, — של שפל
האנשים, — ולא יחד בהיכל המלך, הרי, אם התקרבותו למלך
בשרי-דם, מסיבה לאדם שמחה גדולה ביותר, וקל-והמר לאין
קץ — שהשמחה גדולה במאד, לקרבת ודירת מלך מלכי
המלכים הקדוש-ברוך-הוא, — שבשעה שהאדם מתקרב
להקב"ה, ובאופן שהקב"ה כביכול דר ומתאכסן בדירתו — ודאי
וודאי שדבר זה צריך להסב לאדם שמחה גדולה ביותר,
ובדכתיב: "כי מי הוא זה אשר ערב לבו לגשת אלי, נאם
ה'": — ועלידי אמונה והתבטלות ל"יחוד ה'", נעשה האדם
קרוב להקב"ה, ובאופן שהקב"ה דר בדירתו יחד אתו. ועל זה —
על הביטול ל"יחוד ה'", תקנו לתן שבח והודיה לשמו ותבדק
בכל בקר, ולומר: "אשרינו מה טוב חלקנו וכו' ומה יפה
ירשתנו", כלומר, כמו שהאדם שש ושמח בירשה שנפלה
לו הון עתק שלא עמל בו, בן יותר מכן לאין קץ, יש לנו
לשמח על ירשתנו שהנחילנו אבותינו, הוא יחוד ה'
האמיתי, אשר אפילו בארץ מתחת — אין עוד מלבדו, וזו

מאותיות הדיבור והמחשבה שלמעלה) בטלים לגבי מקורם
ושוורם — אור אינסוף ברוך-הוא. האמור הוא משל מתחום
הנפש. ולהלן יביא רבנו הזקן משל נוסף מענין גשמי: וכמו
שנתבאר גם-כן במקום אחר: משל גשמי לזה, מענין כפול
זיו ואור השמש
במקורו, הוא גוף כדור
השמש שברקיע, שגם
שם — בגוף כדור השמש,
מאיר ומתפשט ודאי
זיוו ואורו, — של השמש,
וביתר שאת
מהתפשטותו והארתו
בחלל העולם, — שכן,
ככל שזיו השמש קרוב
יותר לשמש, הוא ודאי
מאיר יותר, אלא ששם —
בגוף כדור השמש, הוא —
הזיו והאור, כמל
במציאות במקורו
וכאלו אינו במציאות
כלל: — שכן, בגוף כדור
השמש, מורגש המקור
בלבד, שהוא השמש
עצמה, ואילו זיו ואור
השמש אינו ניכר כלל.
לקרב יותר את הדברים
לשכל, הרי זה למשל, מה
שחכמינו ז"ל אומרים:
"שרגא בטיהרא מאי
אדני" (נר הדולק בצהרים — מה מועיל?), הרי אין הכוונה, שאין
הנר מפיץ אור, שהרי, אם היו מכסים את חלונות החדר, שאור
השמש לא יחדור אליו, היו מרגישים אז באור הנר, אלא מאחר
שקיים אור גדול יותר של השמש — לא נראה אור הנר ואין לו
שום השפעה כלל — ומאחר שכל מציאותו של הנר היא להאיר,
הרי כיון שאין הוא מאיר — אין הוא נחשב למציאות; כך, ויותר
מכך, אין בזיו ואור השמש משום מציאות, בשעה שהוא נמצא
במקורו, בשמש עצמה. וככה ממש דרך-משל, הוא כפול
העולם ומלאו במציאות לגבי מקורו שהוא אור אינסוף
ברוך-הוא, — שהעולם וכל בראיו — בטלים במציאות, וכאילו
אינם קיימים כלל, לגבי אור אינסוף ברוך-הוא, וכמו שנתבאר
שם באריכות. — שזו משמעותו האמיתית של ענין "אחדות ה'",
שהקב"ה בלבד הוא ה"יש" האמיתי, ובלעדו — אין שום דבר
קיים. והנה, כשיעמיק בזה הרבה, — להבין את ענין "אחדות
ה'", ישמח לבו ותגל נפשו אף גילת ורגן ככל לב ונפש

ליקוטי אמרים

שמיניה, בקרבת ה' ודירתו אתו עמו — את קרבת ה' / 48
 והיותו "דר" בדירה אחת אתו עמו — שזאת היא שמחה עצומה / 49
 לנפש, הרי נוסף על כך, עוד זאת ישמח בכפלים בשמחת / 50
 ה' וגדל נחת רוח לפניו ותברך באמונה זו, — שבנפש / 51
 האדם, דאבתפא / 52
 סטרא אחרא ממש / 53
 ואתהפך חשוכא / 54
 לנהורא, — ממה / 55
 שה"סטרא אחרא" נכפת / 56
 ממש, והחושך נהפך / 57
 לאור, שהוא חשך / 58
 הקלפות שפעולם הזה / 59
 החמרי המחשיכים / 60
 ומכסים על אורו ותברך / 61
 "עד עת קץ", כמו / 62
 שכתוב: "קץ שם / 63
 לחשך" — שיגיע זמן בו / 64
 יהיה סוף לחושך הקליפות / 65
 המכסות על אור / 66
 הקדושה. [דהינו "קץ / 67
 הימין", — כשיתגלה / 68
 ה"ימין" שלמעלה, / 69
 שיצטרך — הקב"ה, את / 70
 רוח הטמאה מן הארץ, / 71
 וינגלה כבוד ה', וראו / 72
 כל בשר יחדיו¹⁰, וכמו / 73
 שכתוב [לקמן]¹¹. — כל / 74
 זה יהיה כשהקליפה / 75
 תבטל, ואילו עתה, / 76
 כשהקליפה עדיין מכסה / 77
 על הקדושה, הרי, / 78
 כשהאדם, באמונתו בענין "יחוד ה'", שובר את ה"קליפה", / 79
 והופך את חושך ה"קליפה" לאור, יש בכך משום גרימת נחת / 80
 רוח רב להקב"ה. ובפרט בחוץ לארץ, שאויר ארץ העמים / 81
 טמא ומלא קלפות וסטרא אחרא, ואין שמחה לפניו / 82
 ותברך — כמו, בארץ ושמחה — בצירוף המעלה של ביתרון / 83
 אור תבא מן החשך דיקא. — דוקא, מהפיכת החושך לאור. / 84
 — וכשבחוץ לארץ נקלט בו ענין "אחדות ה'", יש בכך משום / 85
 גרימת שמחה גדולה מיוחדת למעלה. בהתאם לכך, מובן / 86
 ממילא, שככל שגדול יותר החושך השורר במקום — כך גדולה / 87
 יותר הנחת רוח למעלה הנובעת מהאמונה ב"אחדות ה'" / 88
 שיהודי הנמצא באותו מקום מאמין. הרי, שהשמחה היא / 89
 כפולה: שמחת הנפש על קרבתה להקב"ה, והשמחה על גרימת / 90
 הנחת רוח והשמחה להקב"ה כביכול. וזהו שכתוב¹²: "ישמח / 91
 ישראל בעושייו", — "בעושייו" פרוש, שכל מי שהוא מורע / 92
 ישראל — יש לו לשמח בשמחת ה', אשר — הקב"ה, שש / 93
 ושמח בדירתו בתחתונים, שהם — הנבראים שבעולם, / 94

1 היא דירתו בתחתונים. — שהנבראים התחתונים ידעו ויהיו
 2 בטלים לענין "אין עוד מלבדו", שאין שום דבר קיים בלעדי
 3 הקב"ה. ענין זה נקרא "ירושדה", כי בעבודתנו העצמית, לא היינו
 4 יכולים להגיע לענין "יחוד ה'" האמיתי. אלא, קבלנו דבר זה
 5 בירושדה מאבותינו, שענין
 6 "אחדות ה'" יובן וייקלט
 7 היטב בנשמתו של יהודי.
 8 וזהו שאמר ר"ל:
 9 תר"ג מצות נתנו
 10 לישראל, בא חבוק
 11 ותעמיר על אחת, —
 12 היא מצות האמונה.
 13 שצאמר:
 14 באמונתו ויחיה,
 15 כלומר, באלו אינה רק
 16 מצות אחת, היא
 17 האמונה לבדה, כי על-
 18 ידי האמונה לבדה —
 19 בענין "יחוד ה'" האמיתי,
 20 כפי שלמדנו לעיל, יבא
 21 לקיום כל התר"ג
 22 מצות. דהינו, כשיהיה
 23 לבו שש ושמח
 24 באמונתו ביחוד ה'
 25 בתכלית השמחה,
 26 באלו לא היתה עליו
 27 רק מצוה זו לבדה,
 28 והיא לבדה תכלית
 29 בריאתו ובריאת כל
 30 העולמות — כמו למשל,
 31 אילו ידע האדם, שקיימת

32 לגביו מצוה אחת בלבד, והיא תכלית בריאתו ובריאת כל
 33 העולמות, הרי היה מתוך שמחה רבה ביותר מקיים אותה
 34 מצוה — באותה מדה עליו לשמח במצות האמונה ב"יחוד ה'"
 35 האמיתי, הרי בכך וחיית נפשו בשמחה רבה זו תתעלה
 36 נפשו למעלה מעלה, על כל המונעים קיום כל התר"ג
 37 מצות מפי' — הפרעות הנובעות מגופו ונפשו הבהמית,
 38 ומחושן. — הפרעות הנובעות מהסובב אותו, והיינו: שכל
 39 המניעות הנובעות מגופו ונפשו הבהמית ומעניי העולם, לא
 40 ימנעו אותו מלקיים תר"ג המצוות. שכן, מאחר שהוא חש את
 41 האמונה בענין "יחוד ה'", שאין שום דבר מבלעדי ה', הרי שאין
 42 שום דבר שבידו להפריע לו לקיים תורה ומצוות שהן רצונו
 43 של הקב"ה, ולכן — האמונה היא יסוד כל המצוות. וזהו
 44 שאמר "באמונתו ויחיה" — כמו שכתוב: "וצדיק באמונתו יחיה",
 45 "ויחיה" דיקא, — דוקא, בתחתית המתים, דרך משל, כך
 46 תחיה נפשו בשמחה רבה זו. והיא שמחה כפולה
 47 ומכפלת, כי מלבד שמחת הנפש המשפלת — הנפש

14 אחד לעצמו הוא הר נפרד גבוה, וכל אחד מהם יש מי שעשה
15 אותו - הוא ה' (לכן נאמר "עושי" לשון רבים). וְאַתָּה פֶּכֶן
16 לְנִהוּרָא, - והם נהפכים לאור, וְנִעְשִׂים "רְשׁוֹת הַיְחִיד"
17 לַיְחִידוֹ וְיִתְבָּרָה, בְּאִמּוּנָה זו: - עליידי אמונתו של יהודי
18 ב"אחדות ה'" האמיתית -
19 כל זה נעשה "רשות
20 היחיד" ל"יחידו של
21 עולם", ולכן נאמר
22 "בעושי" לשון רבים,
23 שהשמחה למעלה היא
24 במיוחד מכך שכל עניני
25 העשיה הנפרדים נהפכים לאור הקדושה עליידי האמונה בענין
26 "אחדות ה'".

ליקוטי אמרים

ממש. וז"ש בעושייו לשון רבים שהוא עו"ה הנשמי
המלא קליפות וס"א שנק' רשות הרבים וטורי דפרודא
ואתהפכן לנהורא ונעשים רשות היחיד ליחודו ית'
באמונה זו:

1 בְּחִינַת עֲשִׂיהַ נְשִׁמִּית מְמַשׁ. - ובהם קמה דירה להקב"ה.
2 ולכן נאמר "בעושי" - לשון עשיה, לאמר: שהשמחה היא
3 גדולה ביותר ממה שהדירה להקב"ה כביכול, מוקמת בתוך
4 הנבראים שבעולם העשיה. וְהוּא שְׂכָתוֹב "בְּעוֹשֵׂיו" לְשׁוֹן
5 רְבִיבִים, - אלה שעושים
6 אותו (לכאורה היה צריך
7 לומר "ישמח ישראל
8 בעושו" - לשון יחיד)
9 שְׁהוּא עוֹלָם הָהָה הַנְּשִׁמִּי
10 הַמְּלֵא קְלִפּוֹת וְסִמְרָא
11 אֲחֵרָא, שְׁנִקְרָא "רְשׁוֹת
12 הָרְבִיבִים" - ולא רשות היחיד, יחידו של עולם, אלא רשות של
13 קליפות, שהן רבות ו"טורי דפרודא", - הרי הפירוד, שכל

יום חמישי ל' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מג, פרק לד. והנה... עד עמ' מג, כמ"ש לקמן.

56 משה לשכינה, וּמַעֲיִן זֶה - במשהו מהתבטלות האבות
57 והנביאים, זָכוּ - כל, יִשְׂרָאֵל בְּמַצִּימָה הַר סִינִי, - באותו
58 מעמד, עמדו כולם בהתבטלות במציאות להקב"ה, בדמיון
59 כלשהו להתבטלות במציאות של האבות והנביאים. רַק שְׁלֵא
60 יָכֻלוּ לִסְבֹּל, - ביטול רב
61 כזה, כְּמֵאֲמַר רַז"ל: שְׁעַל
62 כָּל דְּבָר - של עשרת
63 הדיברות, פְּרַחָה נִשְׁמָתוֹ
64 כו', - אלא שהקב"ה
65 החזיר להם את הנשמות
66 ב"טל" של תחיית המתים,
67 שְׁהוּא - "פרחה נשמתו",
68 עֲנִין בְּטוֹל בְּמַצִּיאוֹת
69 הַנִּזְכָּר לְעִיל. - המוסבר
70 לעיל. לָכֵן - מפני שלא
71 יכלו "לטבול" את גילוי
72 האור האין־סופי, עד
73 שהשפיע עליהם ה"ביטול
74 במציאות", שהנשמה לא
75 תוכל להישאר בגוף, מִיָּד
76 אָמַר לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא מִשְׁכָּן וְכו' - במשכן, - קִדְּשִׁי
77 הַקִּדְּשִׁים - לְהַשְׁרָאת שְׁכִינָתוֹ, - שבקדשי הקדשים של
78 המשכן, תשרה השכינה, שְׁהוּא - השראת השכינה היא: גִּלּוֹי
79 יְחִידוֹ וְיִתְבָּרָה, - של הקב"ה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר לְקַמָּן⁵. - שבמה
80 התבטאה השראת השכינה במשכן ובמקדש - והרי מלא כל
81 הארץ כבודו - בהתגלות יחוד ה' בהם, כלומר: ענין זה
82 שהקב"ה אין עוד מלבדו, האיר שם בהתגלות, ולא בצורה
83 מוסתרת כפי שהדבר הוא בעולם. הרי, שהתגלות "יחוד ה'
84 האמיתי" לבני ישראל, היתה עליידי המשכן והמקדש.

ליקוטי אמרים

פרק לד והנה מודעת זאת שהאבות הן הן
המרכבה שכל ימיהם לעולם
לא הפסיקו אפי' שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם
לרכון העולמים בביטול הנ"ל ליחודו ית' ואחריהם כל
הנביאים כל אחד לפי מדרגת נשמתו והשגתו ומדרגת
משרע"ה היא העולה על כולנה שאמרו עליו שכינה
מדברת מתוך גרונו של משה ומועין זה זכו ישראל
במעמד הר סיני רק שלא יכלו לסבול כמאמר רז"ל
שעל כל דיבור פרחת נשמתו כו' שהוא ענין ביטול
במציאות הנ"ל לכן מיד אמר להם לעשות לו משכן
ובו קדשי הקדשים להשראת שכינתו שהוא גילוי
יחודו ית' כמ"ש לקמן

27 פֶּרֶק לָד. בפרק הקודם הסביר רבנו חזקן, שלעתים מסוימות, על
28 האדם לוכך את נפשו ולהאיר אותה בשמחת הלב, עליידי התבוננותו
29 בענין יחוד ה' האמיתי, איך שהקב"ה יחיד ומיוחד, וכל הבריאה בטלה
30 במציאות לגביו, כאילו אינה קיימת כלל.
31 וְהֵנָּה, מוֹדַעַת זֹאת -
32 ידוע הדבר, ש"הָאָבוֹת הֵן
33 הֵן הַמִּרְכָּבָה", -
34 כאמור, רמז המושג
35 "מרכבה", לדבר שבטל
36 לגמרי למישהו, ואין לו
37 שום רצון אחר, אלא
38 רצונו של מי שהוא בטל
39 אליו, כמו "מרכבה"
40 שנתונה לגמרי לרצון
41 הנוהג בה. שְׁכָל יְמִיהֶם
42 לְעוֹלָם לֹא הִפְסִיקוּ
43 אֶפְסוּ שְׁעָה אַחַת
44 מִלְּקִשָׁר דַּעְתָּם וְנִשְׁמָתָם
45 לְרִבּוֹן הָעוֹלָמִים בְּטוֹל
46 הַנִּזְכָּר לְעִיל לַיְחִידוֹ
47 וְיִתְבָּרָה. - האבות עמדו תמיד בביטול במציאות להקב"ה,
48 בהרגשתם התמידית את "יחודו האמיתי; וְאַחֲרֵיהֶם - היו אלה,
49 כָּל הַנְּבִיאִים, כָּל אֶחָד לְפִי מְדִרְגַּת נִשְׁמָתוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ, -
50 התבטלותו במציאות של כל נביא, היה בהתאם לרום מדרגת
51 נשמתו ולגודל השגתו, וּמְדִרְגַּת מִשְׁהָ דָּבָר עָלִיוֹת־הַשְּׁלֹם הָיָה
52 הָעוֹלָה עַל פְּלִנָּה, - על כל מדרגות הנביאים, שְׁאֵמְרֵי עָלָיו:
53 שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, - משה רבנו היה בטל
54 במציאות להקב"ה בצורה כזו, שדיבורו היה דיבור של השכינה.
55 ובהתבטלות גרונו של האדם לדיבורו, כך היה ביטול גרונו של

יום שישי א' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מג, ומשחרב בהמ"ק... עד עמ' 86, ה' לו:

ליקוטי אמרים

33 האבות והנביאים להיות "מרכבה" ו"משכן" להתגלות יחוד ה';
34 ואילו אני, כשאין בי אפילו שמץ מזהגתם, אי אפשר לי
35 להגיע, על-ידי השגתי, למציאות של "מרכבה" ו"משכן"; אי
36 לזאת - מכיון שכך, אעשה לו - להקב"ה, משכן ומכון
37 לשבתו, - באותה צורה
38 שהיא ביכלתי, הוא
39 העסק בתלמוד תורה -
40 שכאמור, תורה היא הרי
41 "משכן ומכון לשבתו
42 יתברך", כפי הפנאי
43 שלי, בקביעות עתים -
44 ללימוד התורה, ביום
45 ובליילה, בדת הניתנה
46 לכל אחד ואחד
47 בהלכות תלמוד תורה,
48 - עד כמה שכל אחד לפי
49 השגתו ומצבו, מחוייב על
50 פי ההלכה ללמוד תורה,
51 וכמאמר רז"ל: "אפלו
52 פרק אחד שחרית כו".
53 - ופרק אחד ערבית, אם
54 אין באפשרותו ללמוד
55 יותר משני פרקים - הרי
56 זו מצות תלמוד תורה
57 שלו שנמשכת אצלו תמיד, והוא נעשה על-ידי-זה משכן
58 ומכון לשבתו יתברך. וכן ישמח לבו ויגיל, ויפן הודאה
59 על חלקו בשמחה ובטוב לבב, על שזכה להיות
60 אשפויכן - מארה, לגבורה - להקב"ה, על-ידי התורה
61 ש"ניתנה" מפי הגבורה, פעמים בכל יום, כפי העת
62 והפנאי שלו, - שיש לו ללמוד תורה, כמסת ידו - כפי
63 האפשרות שניתנה לו, אשר הרחיב ה' לו: - את הזמן
64 ללמוד תורה.

1 ומשחרב בית המקדש - אין להקדוש-ש-פרוך-הוא בעולמו
2 משכן ומכון לשבתו, הוא יחודו יתברך, - מקום בו יבוא
3 לידי ביטוי והתגלות, יחודו של ה' יתברך. אחרי חורבן בית
4 המקדש, אין מקום כזה בנמצא, אלא ארבע אמות של
5 הלכה, - בתורה בלבד
6 מתגלה יחוד ה', שהוא -
7 ההלכה היא, רצונו
8 יתברך וחכמתו
9 המלכיים בהלכות
10 הערוכות לפנינו. -
11 ומאחר שבהלכות התורה
12 מלובשים רצונו וחכמתו
13 של הקב"ה - זהו רצונו
14 של הקב"ה שכך וכך
15 יהיה פסק הדין, וחכמתו
16 של הקב"ה היא ה"שכל" -
17 של ההלכה - ורצונו
18 וחכמתו של הקב"ה, הם
19 דבר אחד אתו; הרי
20 שבתורה ישנו הגילוי של
21 יחוד ה'. ולכן, אחר
22 שיעמיק האדם
23 מחשבתו בענין בטול
24 הנזכר לעיל כפי
25 בבלתו, זאת ישיב אל לבו: - יתבונן בדברים הבאים: כי
26 מהיות קטן שכלי ושרש נשמתי מהכיל, - אינני מסוגל,
27 בגלל קטנות שכלי ושרש נשמתי, להיות מרבה ומשכן
28 ליחודו יתברך באמת לאמתו, מאחר דלית מחשבה דלי
29 תפיסא ומשגת בו יתברך כלל וכלל - אין בכוח שכלי
30 ומחשבתי כלל וכלל, "לתפוס" ולהשיג את הקב"ה, שום
31 השגה בעולם, ולא שמץ מנהו - ולא משהו, מחשבת
32 האבות והנביאים, - על-ידי השגתם באלקות, היה בכוח

יום שבת קודש ב' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 86, ואם ירחיב ה'... עד עמ' 86, כמ"ש לקמן.

ליקוטי אמרים

73 שהחליט במחשבתו, ש"לכשירחיב" ילמד תורה יותר ויותר (עד
74 לכל היום כולו), נחשבת
75 כאילו אכן עשה כך
76 (כמאמר חכמינו ז"ל:⁸
77 "מחשבה טובה הקב"ה
78 מצרפה למעשה"), וגם
79 שאר היום בלוי שיעוסק
80 במשא ומתן, יהיה מכון

65 ואם - הוא חושב לעצמו ומחליט: ירחיב ה' לו עוד - ויהיה
66 לו יותר פנאי ללמוד
67 תורה, אזי "מהור ידים
68 יוסיף אמין", - אז, הוא
69 מחליט, יקדיש יותר ויותר
70 מזמנו ללימוד תורה,
71 ו"מחשבה טובה כו". -
72 אותה מחשבה טובה,

את שאר החלקים. ומלבד זה, הרי בשעת התורה והתפלה
עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע הידות
לבריות גופו, כמו שיתבאר לקמן. – הרי שגם שאר זמנו,
שהקדיש אותם להרוויח את ארבעת החלקים לצרכיו הוא –
נעשים למשכן ולמכון
לשבתו יתברך, עלידי
תורתו ותפילתו. באמור
לעיל הוסבר שאחרי
שאדם מגיע למיריות
ול"לב נשבר", עלידי
חשבון מצבו הרוחני,
שאינו כמו שצריך להיות
– ישתדל האדם להגיע
לאחר מכן לשמחה
אמיתית; ופרטים שונים
בשמחה זו: – השמחה על
יציאת נפשו האלקית
מגלות הגוף והנפש הבהמית, והתעלותו ושובו למקור האלקי
עלידי תורה ומצוות: – השמחה על קרבת האלקים בשעת
התעמקותו בענין "יחוד ה' האמיתי"; – וחרוותו הגדולה מן
השמחה השוררת למעלה, עלידי שהוא שבר והכניע את
ה"סטרא אחרא"; להלן יוסבר, שכל הפרטים האלה בשמחה,
אינם סותרים לעובדה, שיחד עם זה יהיה נתון במיריות ובלב
נשבר בגלל מצב גופו ונפשו הבהמית; שכן, אף שמיריות
ושמחה הן שתי תנועות הנוגדות אחת את השניה – הרי, מאחר
שהן נובעות משני גורמים שונים, יש באפשרות שני הלכי רוח
מנוגדים אלה למשול יחד בנפשו של האדם.

לשבתו יתברך, – עלידי, בנתינת הצדקה שיתן מיניעו, –
מפרנסתו, שהיא – נתינת הצדקה, ממהותו של הקדוש-
ברוך הוא – בהן צריך יהודי להתדבק, ואותו הוא צריך
לעשות, "מה הוא רחום וכו'",¹⁰ – אף אתה רחום, וכמו
שכתוב ב'תקונים':
"חסד דרועא ימינא". –
חסד היא ה"ד הימנית"
של הקב"ה כביכול,
כלומר: שעלידי
ההתנהגות במדת החסד,
נעשה האדם כלי ו"מכון"
ל"דרועא ימינא", לחסדו
של הקב"ה. ואף שאינו
נותן אלא חמ"ש –
מפרנסתו, זהו השיעור
המירבי לנתינת צדקה –
ממילא מוקדש לצדקה רק
החלק החמישי משעות עבודתו במשך היום. כיצד, איפוא, הוא
יכול בשאר ארבעת חלקי היום, שהוא מקדיש לצרכיו, להיות
"מכון לשבתו יתברך"? – התשובה היא: הרי החמ"ש – שהוא
נותן לצדקה, מעלה עמו כל – שאר הארבע ידות לה',
להיות מכון לשבתו יתברך, כנודע מאמר רז"ל¹² ש'מצות
צדקה שקולה כנגד כל הקרבנות, ובקרבנות היה כל החי עולה
– כל בעלי החיים, עולה לה' עלידי בהמה אחת, – שהביאו
לקרבן, וכל הצומח – היה עולה, עלידי "עשרון סלת אחד
כלול בשמן כו'. – שהיו מביאים לקרבן מנחה. כך גם במתן
צדקה: עלידי נתינת חלק אחד מפרנסתו לצדקה – מעלה גם

הכוונה במה שמוסיף שיחליט באם יהיה לו יותר זמן – ילמד יותר, והקב"ה מצרף מחשבה טובה זו למעשה – היא: כדי שיהיה במשך
כל היום משכן ומכון לשבתו, לא רק בשעה שהוא לומד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית – הרי זה עלידי החלטתו שכשיעזור לו
השי"ת ויהיה לו יותר זמן פנוי, ילמד יותר, בזמן הפנוי הרב יותר – הוא יכול הרי לקנות ולהתברך שיהיה זה "כל היום", שתהיה
מלאכתו נעשית עלידי אחרים ויהיה לו זמן ללמוד כל היום. החלטה זו, שאז ילמד כל היום. כשהיא – אותה מחשבה – מצורפת
ונחשבת כ"מעשה", הרי זה אמור למשך כל היום, שבמשך כל היום יהיה משכן ומכון לשבתו יתברך; ולכן הכניס רבנו הזקן נקודותיים
(:) לפני המלים "ואם ירחיב", כדי להפריד ענין זה ולהראות שיש לכך יותר שייכות למה שהוא אומר להלן, שהוא מחפש עצות איך
להיות כל היום משכן ומכון לשבתו. אלא שהוא מחפש להלן עצות על הזמן הנותר מהיום שאין הוא לומד בו – עלידי ענין הצדקה
– הרי זה מפני ש"מחשבה טובה" היא רק "כאילו עשאה", ברם. הדבר הרי לא נעשה בפועל – בא רבנו הזקן ואומר שביכולתו להיות
משכן ומכון לשבתו במעשה בפועל עלידי ענין הצדקה. 10. שבת קלג, ב. 11. תיקוני זהר, תיקון א. 12. סוכה מט, ב; בבא בתרא
ט, א.

המשך ביאור למסכת חולין ליום חמישי עמ' ב

של רבי יהודה הוא מפני שגיד הנשה נאסר כבר לבני יעקב שלפני
מתן תורה נחשבו כבני נח.
הגמרא חזרת לבאר את גוף הבריייתא שהובאה לעיל: גופא,
האובל גיד הנשה של בהמה טמאה, רבי יהודה מתייב שתיים –
פעמיים מלקות, משום איסור טומאה ומשום איסור גיד,

נוהג גם כגני נח, ולכן הוא חמור יותר מאיסור טומאה, ויכול לחול
עליו, שרבי יהודה סובר שאיסור חמור חל על איסור.
דיוק מהמשנה שזהו אכן ביאור דעת רבי יהודה: דיקא נמי – כך
גם מדויק ממשנתנו, דקתני אמר רבי יהודה, וקלא מגני יעקב
נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להם, ומוכח, שטעמו

יום ראשון

יום רביעי

כו אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, רביעי.

תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.

תניא: ומ"ש בגמרא . . . 82 חרדים.

בשלשה כלי שרת - אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל - צריכים צעירים בני תורה לגשת לעבד בכרם ה' צבאות, לקרב לב אחיהם לקיום מצות מעשיות וקביעות עתים לתורה - מבלי התחשב עם מחלת המפלגות. והאמת הגמור הוא, אשר לב ישראל הוא מעין מקור מים חיים, וברית כרותה לעבודה ותעמולה שאינן חוזרות ריקם.

יום שני

יום חמישי

כז אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קכ"ד.

תניא: אבל מי . . . 82 אהבת ריעים.

אאמו"ר אמר: אמת איז דער דרך המיצוע, א נטי' לימין אויף מחמיר זיין אויף זיך און געפינען אין זיך חסרונות, אדער עניני עבירות, וואס ניט ווי דער אמת איז, אדער א נטי' לשמאל, מקיל זיין זיך, מכסה זיין אייגענע חסרונות, אדער מקיל זיין אין עניני עבודה מצד אהבת עצמו, זיינען ביידע פאלשע דרכים.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: אמת היא דרך המצוה. נטיה לימין להחמיר על עצמו ולמצא בעצמו חסרונות או עניני עבירות, שאינם פפי שהאמת היא, או נטיה לשמאל, להקל על עצמו, לחפות על חסרונות עצמו, או להקל בעניני עבודה בגלל אהבת עצמו - שתיהן דרכים לא אמתיות.

יום שלישי

יום ששי

כח אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, ששי.

תהלים: קלה"קלט.

תניא: וגם המקורבים . . . דשבת.

בקריאת שמע שועל המוטה: "רבנו של עולם, הריני מוחל", וכן "למנצח גו' בבוא" - אין אומרים בשבת ויום טוב, אבל צריך לומר בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון. בסיום הג' פרשיות אומרים תבת "אמת". יעלוז חסידים - פעם אחת, הגה מוטה - ג' פעמים, יברכך - ג' פעמים. בתקון חצות אין אומרים "למנצח גו' בבוא" בימים שאין אומרים בהם תחנון.

יום
רביעי

שבת

כט אדר א, פרשת שקלים

ה'תש"ג

הפטורה: ויכרת יהודע גו', ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטורה מחר חדש. מברכים ראש חדש אדר שני, אמירת כל התהלים בהשפעה, יום התועדות.

שיעורים. חומש: ויקהל, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קמ"קמד.

תניא: פרק לג. עוד . . . באמונה זו.

באמירת לחיים יש שתי נוסחאות:

(א) לחיים טובים ולשלום, וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גו', ועץ הדעת – גפן הי', ולכן מברכים שייך זה יהי' לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש הי' עונה לחיים ולברכה. פעם בהתועדות שהי' נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: לחיים ולברכה. אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו אז פעם הראשונה. אחד החסידים אמר, אשר להיות כי נכנס יין יצא סוד, ובעבודה הוא התגלות המדות, לכן זקוקים לברכה. והנוסח הוא "לחיים ולברכה" – אותיות לב-רכה. הצ"צ אמר ע"ז: דאס קען זאגען א חסיד, וואס האט געדאווענט און געטאן אין עבודה דרייסיג יאָהר.

באמירת "לחיים" יש שתי נוסחאות: (א) "לחיים טובים ולשלום", וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גו', ועץ הדעת – גפן הי', ולכן מברכים שייך זה יהיה לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש היה עונה "לחיים ולברכה". פעם בהתועדות שהיה נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: "לחיים ולברכה". אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו אז פעם הראשונה. אחד החסידים אמר, אשר להיות כי נכנס יין יצא סוד, ובעבודה הוא התגלות המדות, לכן זקוקים לברכה. והנוסח הוא "לחיים ולברכה" – אותיות לב-רכה. הצ"צ אמר על זה: זאת יכול לומר חסיד, שהתפלל ועסק בעבודת ה' שלשים שנה.

יום
חמישי

יום ראשון

ל אדר א, ר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פקודי, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קמ"ה"קנ.

תניא: פרק לד. והנה . . . מג כמ"ש לקמן.

אאמו"ר אמר: א חסיד מאכט א סביבה. אויב ניט, דארף ער גוט א טאפ טאן בא זיך אין פעקל, וואס טוט זיך מיט איהם אליין. און דאס אליין וואס ער מאכט ניט קיין סביבה – דארף איהם צוברעכען ווי א קינעלע (קיסם). און ער דארף פרעגען בא זיך אליין: וואס טו איך אויף דער וועלט?

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: חסיד יוצר סביבה. אם לא – עליו לפשפש בכליו, מה מצבו האישי. ודבר זה עצמו, שאינו יוצר סביבה – צריך לשברו [=את רוחו] בקיסם. ועליו לשאל את עצמו: מה אני עושה בעולם הזה?

יום שישי	יום שני	א אדר שני, ר"ח	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: פקודי, שני עם פירש"י. תהלים: א"ט. תניא: ומשחרב . . . 86 ה' לו. בְּיַעֲלָה וַיָּבֹא: זָכְרָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בּוֹ - בִּי"ת דְּגוּשָׁה - וּפְקָדָנוּ בּוֹ - בִּי"ת רַפּוּיָה.			

שבת קודש	יום שלישי	ב אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: פקודי, שלישי עם פירש"י. תהלים: י"ז. תניא: ואם ירחיב . . . 86 כמ"ש לקמן. הַבִּרְכָּה צְרִיכָה לְאַיִזָּה דְּכָר שְׁתַּאֲחִז בּוֹ, וְכִמּוֹ הַמָּטָר - עַל שְׂדֵה חֲרוּשָׁה וְזֵרוּעָה, או הַיּוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ - עַל תְּבוּאֹת הַשְּׂדֵה וְהַכָּרִם. אָבָל בְּשֶׁדֶה בּוֹר לֹא חֲרוּשָׁה וְלֹא זֵרוּעָה, אֵין הַמָּטָר יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ מְבִיאִים תּוֹעֲלָת.			

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אדר"ר, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב, בו כותב אודות ענין גידול הזקן ואיך משפיע זה על פרנסה לכשיבוא הזמן להסתדר בפרנסה כפשוטה.

כיון שלדברי הכל זקן מגודל הוא הענין דצלם אלקים, ולדברי הכל משובח ביותר וביותר מהנהגה בהיפך, כמוכח אפילו בדברי אלו שאין אומרים שגידול הזקן מוכרח ע"פ דין דאורייתא, וכמבואר בספריהם, הרי ודאי שהמוסיף בקדושה ואשר צלם אלקים ניכר על פניו, מוסיף כל זה בברכת השי"ת, שהוא הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, ואשר דוקא בו תלוי פרנסתו של אדם ומובן שמילוי משאלות לבבו לגדל הזקן - מוסיף בענין פרנסתו בפרט.

ובפרט ע"פ דברי הזהר הק' שגדול הזקן (בלשון הזהר - נק' י"ג תקוני דיקנא) דאדם דלמטה הרי זה ממשיך מ"ג מדות הרחמים שלמעלה שהם בלי גבול, פשוט שזוהי הדרך לתועלת האדם ועוזרת לפרנסתו. ועיין בזה ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בפירושו יהל אור על התהלים (ע' 6).

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו, שתהינה כשרות כדין וכן ישמור על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

יום ראשון כ"ו אדר א' ה'תשע"ט

ספק בכור

אם העובר צריך לגעת בדפנות הרחם – הסיב אכן מהווה חציצה, אלא שזה גופא הספק בגמרא, האם צריך הוולד לגעת בדפנות הרחם או שמא די בהימצאותו באוויר בית הרחם כדי להתקדש קדושת בכור.

והתוספות (בכורות ט, א ד"ה אמר) הקשו:

מדוע יש להסתפק בבכור שנכרכה עליו אחותו אם חלה עליו קדושה, הרי שני העוברים, הבכור ואחותו, הם מאותו מין ו'מין במינו אינו חוצץ' (ראה הל' לולב שם)?

ומבאר ה'אבני נזר' (יור"ד סי' רסו) על פי דברי הרמב"ן

(בכורות פ"ג):

מין במינו אינו חוצץ ונחשב כאוויר רק כאשר אין צריך נגיעה ממש. והספק בבכור שנכרכה עליו אחותו הוא שמא צריך נגיעה בדפנות הרחם, ואזי גם מין במינו חוצץ שהרי אין כאן נגיעה העובר ברחם.

הלכות בכורות פרק ד, הלכה יז: **בְּכוֹר שֶׁכָּרְכוּ בְּסִיב וְהוֹצִיאוּ, וְלֹא נָגַע בְּרַחֲמָם... או שֶׁנִּכְרְכָה עָלָיו אָחוֹתוֹ, וְיֵצֵא... הָרִי זֶה סָפֵק בְּכוֹר.**

קדושת בכור נקבעת ביציאת העובר בלידה דרך הרחם (פטר רחם). וספק הוא בגמרא (חולין ע, א) אם לא נגע העובר ביציאתו בדפנות הרחם, כגון שהיה כרוך בסיב (ממין הצומח) או "שנכרכה עליו אחותו" (שנולדה עם הבכור תאומה ונכרכה עליו וחוצצת בינו לבין דפנות הרחם), האם נחשב הדבר שנכרך כחציצה בין העובר לרחם. ופסק הרמב"ם שהוא ספק בכור.

והקשה ה'כפות תמרים' (סוכה לז, תוס' ד"ה כי):

לדעת הרמב"ם מין בשאינו מינו חוצץ (הל' לולב פ"ו ה"ב), ואם כך הסיב שאינו ממין העובר – חוצץ, ומה מקום יש לומר שאם כרכו בסיב חלה עליו קדושת בכורה? ומבאר:

בהמה מפירות שביעית פטורה מן הבכורה יום שני כ"ז אדר א' ה'תשע"ט

להקטיר על המזבח את אימורי הבכור, לא חלה קדושת בכור על בהמת שביעית. ומדוע לא הביא הרמב"ם טעם זה?

וכתב ה'כסף משנה', שלפי נוסח הרמב"ם בגמרא הלימוד הוא מהמיעוט "לאכלה – ולא לסחורה". ומהרי"ט אלגזי (על הל' חלה להרמב"ן, אות ב) מבאר מדוע העדיף הרמב"ם נוסח זה:

ולד בהמה שאסור להקריבה על המזבח – מותר להקריבה, כי יצירתו נגרמה על ידי איסור והיתר – אמו האסורה להקריבה והזכר שמותר להקריבו. ו'זה וזה גורם – מותר' (הל' איסור"מ פ"ג ה"ד). וכך בבהמת שביעית שהאם נקנתה בפירות שביעית ('איסור') ולא האב ('היתר') – לא חלה קדושת שביעית על הוולד הבכור ומותר להקריב את אימוריו על המזבח ואין סיבה לפוטרו מן הבכורה. ולכן כתב הרמב"ם שבהמה שנקנתה בפירות שביעית פטורה מן הבכורה מפני איסור 'סחורה'.

הלכות בכורות פרק ה, הלכה ט: **הַלֹּקֶחַ בְּהֶמָּה מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית, הָרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה; לְפִי שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּפְרוֹת שְׁבִיעִית... וְאִם תִּהְיֶה חֵיבָת בְּבְכוּרָה - הָרִי זֶה מִשְׁתַּכֵּר בְּבְכוֹר, שְׁחָרִי יֵצֵא מִתּוֹרַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית. כָּכֹר בְּאֵרֵנּוּ... שְׂאִינֵנוּ לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה.**

מבאר ה'כסף משנה':

הבכור שיוולד לבהמה שנקנתה בפירות שביעית לא תחול עליו קדושת שביעית ולא יצטרך לבערו בזמן הביעור אלא יתן אותו לכהן. וכיון שיש לו טובת הנאה, נמצא שהרוויח מהבהמה שנקנתה בפירות שביעית והרי זו 'סחורה' האסורה בפירות שביעית ולכן לא חלה על הבהמה קדושת בכור.

והראב"ד השיג:

בגמרא (בכורות יב, ב) מבואר שבהמה שנקנתה בפירות שביעית פטורה מן הבכורה, כי פירות שביעית ניתנו 'לאכלה' ('והיתה שבת הארץ לכם לאכלה') ולא 'לשריפה'. ומאחר שצריך

האם הידור מצוה דוחה את השבת? יום שלישי כ"ח אדר א' ה'תשע"ט

נתקיימה המצוה שלא בהידור, הרי במצוה הדוחה שבת מותר וצריך לחזור ולקיים את המצוה בהידור. ולכן אם מלו בשבת ונשארו 'ציצין' שאינן מעכבין את המילה' בדיעבד, צריך לחתכם משום 'זה אֵלֵי ואנוהו'.

ועל פי זה יישב ה'כוכב מיעקב' (ח"א סי' ג) את דברי

הרמב"ם במקום אחר:

כתב הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז ה"ז): העומר, אף שמצוותו להקצר בלילה – "אם קצרוהו ביום כשר". והקשה ה'לחם משנה' (שם): בגמרא (מנחות עב, א) אמרו שהאומר שקצירת העומר ביום כשרה – אין היא דוחה את השבת כיון שאפשר לעשותה בערב שבת. ואם כן, מדוע פסק הרמב"ם

הלכות שגגות פרק ב, הלכה טו: **הָיוּ לִפְנֵי שְׁתֵּי בְּהֵמֹת שֶׁל צֶבֶר, אֶחָת כְּחוֹשֶׁה וְאַחַת שְׂמֹנֶה, וְהָיְתָה חֹבֶת הַיּוֹם בְּאַחַת... וְשֹׁנֵה וְשָׁחַט הַשְּׁתֵּים - אִם שָׁחַט כְּחוֹשֶׁה בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כִּד שָׁחַט הַשְּׂמֹנֶה - פְּטוּר מִקֶּרְבֵּן חֲטָאת; וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׂאוּמֵרִים לֹא: הֵבֵא שְׂמֹנֶה וְשָׁחַט, לְבִתְחִלָּה.**

מדובר בשבת שחל בו ראש חודש או חול המועד, ומקריבים שעיר לחטאת ושחט שתיים – אם הראשונה היתה כחושה, ולכתחילה אין להקריבה כי אינה 'מן המובחר', יש להקריב גם את השמנה שהיא 'מן המובחר', כי השבת נדחית גם לצורך קיום המצוה בהידור.

ומכאן מוכיח ה'שאגת אריה' (סי' ג) שגם אם בדיעבד

(בה"ד) שקצירת העומר דוחה השבת, הרי לדעתו אפשר לקצור בערב שבת?

ולפי הנ"ל מובן:

קיום מצוה מן המוכרח דוחה שבת גם אם אפשר להימנע מחילול השבת אלא שהקיום אינו בהידור, וכיון שקצירה בלילה מהודרת יותר, הרי היא דוחה את השבת.

אך יש אומרים שלא כל הידור מצוה דוחה את השבת:

ההידור להביא קרבנות 'מן המוכרח' דוחה שבת כי הוא מן התורה, ונלמד מ"את הכבש אחד" - "אחד מיוחד שבעדרו" (מגילה כח, א) וכן "מבחר נדריכם" (ראה הל' איסורי מובה פ"ב ה"ח), אבל ההידור במילה ובשאר המצוות הנלמד מ"זה אל-י ואנוהו" שהוא מדרבנן (תוס' מנחות מא, ב. ד"ה איך) אינו דוחה את השבת (יהודה יעלה ח"א, סי' ש).

יום רביעי כ"ט אדר א' ה'תשע"ט

מתי נאמן אדם כנגד העדים?

שוגג ולא מזיד, אינו נאמן, כי 'מיגר' ("מיגר דאי בעי אמר מיד הייתי") אינו מועיל להכחיש את העדים ("מיגר במקום עדים לא אמרינן" ב"מ פא, ב), והרי העדים מעידים שאכל חלב.

וכתב ה'לחם משנה' (להלן פ"ט ה"ד) שזו גם שיטת הרמב"ם שאין חיוב חטאת כי הטענה 'לא אכלתי' ניתנת להתפרש 'לא אכלתי בשגגה אלא בזדון' ולא הכחיש את העדים, אבל אם יאמר שלא אכל כלל ויכחיש את העדים, חייב חטאת.

וה'נחלת דוד' (בבא מציעא ג, ב ד"ה מה לפיו, וכך נקט גם ה'דגל ראובן' ח"ג, סי' יד) ביאר:

מדיוק לשון הרמב"ם כאן שטענת הנאשם היא "אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה" משמע שטוען שלא אכל חלב כלל, לא בשוגג ולא במזיד, ואף-על-פי-כן פטור מקרבן כי יתכן שרצונו להפטר מקרבן כי הוא יודע שהיה מזיד וטוען 'לא אכלתי' משום שמתבייש לומר שעשה עבירה ולהרשיע את עצמו, וכיון שהדבר ספק ואין הכחשת עדים, אי אפשר לחייבו קרבן.

הלכות שגגות פרק ג, הלכה א: מי ששחירו ע'לו עדים... אנו ראינו... שאכלת חלב (בשוגג), והוא אומר: אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת; הואיל ואם יאמר: מזיד הייתי, ויפטר מן הקרבן, כשאמר להם לא אכלתי... נעשה כאומר: לא אכלתי בשגגה אלא בזדון, שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים.

כששני עדים מעידים שאדם אכל חלב בשוגג והוא אומר שלא אכל, הרי הוא נאמן על עצמו. ופירשו בגמרא (כריתות יא, ב) שהוא משום "מיגר דאי בעי אמר מזיד הייתי". כלומר, כיון שאילו היה רוצה לשקר יכול היה לומר שאכל במזיד והיה פטור מקרבן, גם כשטוען 'לא אכלתי', הרי הוא נאמן.

וכתבו התוספות (שם ד"ה או ד"ה נפקא) שנאמנותו היא רק כשאומר 'לא אכלתי'. ולכן, אם יטען 'מזיד הייתי' יוכל לפרש שכוונת דבריו היא 'לא אכלתי שוגג אלא מזיד' ואין זו סתירה לדברי העדים, כי הם יודעים שאכל חלב ורק משערים שאכל בשוגג, אבל אם יאמר בפירוש 'לא אכלתי חלב כלל, לא

יום חמישי ל' אדר א' ה'תשע"ט

תענית אחת על כמה עבירות?

שקרבן אחד מכפר על כמה חיובי עשה (בשונה מקרבן חטאת, כאמור). ויתכן שטעמו הוא משום שהמתענה בשבת אינו עובר על איסור לא-תעשה אלא מבטל חיוב אכילה בשבת, ולכן דומה לעולה ולא לחטאת (אדני שלמה ב סי' רפח, טו).

וטעם החילוק בין חטאת לעולה הוא שחטאת באה לכפר על החטא ולכן נדרשת כפרה על כל איסור בנפרד, אך בעבירה על מצוות-עשה הכפרה היא על ידי התשובה והקרבן הוא כ'דורון' למלך, כאדם שפשע לפני המלך והמלך מחל לו וכשאל להקביל את פניו מביא דורון כדי להיות חביב לפניו כקודם החטא, ולשם כך די בקרבן אחד (רש"י זבחים ז, ב, וראה בהרחבה בלקו"ש לב עמ' 8 ואילך).

ואדמו"ר הזקן (אגרת התשובה סי' ד) הביא בשם חכמי המוסר שדנו בשאלה דומה, לגבי מי שנכשל בחטאים מסוימים שעל פי דברי האריז"ל עליו להתענות מספר תעניות קצוב כדי לכפר על כך, ואם נכשל באותו חטא פעמים רבות - יש המדמים זאת לקרבן חטאת שעליו להביא קרבן נפרד על כל פעם ופעם, וכך עליו לשוב ולהתענות את מספר הצומות הנדרש כפי מספר הפעמים שחטא, ויש המדמים זאת לקרבן עולה שקרבן אחד מכפר על כמה עבירות (וראה ביאור הענין בהרחבה בלקו"ש לב עמ' 121 ואילך).

הלכות שגגות פרק ו, הלכה ד: האוכל מאכלות הרבה, משמות הרבה, בעלם אחד - חייב על כל שם ושם. כיצד? כגון שאכל חלב ודם ונותר ופגול, ביות מכל אחד ואחד, בעלם אחד - מביא ארבע חטאות.

קרבן אחד יכול לכפר על שתי עבירות מאותו סוג, כגון שאכל פעמיים דם. אך על עבירות שונות, כגון אכילת חלב ודם, צריך להביא קרבן על כל אחת.

ויש שלמדו מכאן לדיני תענית: מי שהתענה תענית-חלום בשבת חייב להתענות למחרת ככפרה על שהתענה בשבת וביטל מצות עונג שבת. והפוסקים דנו אם למחרת חלה תענית ציבור האם הצום עולה לו גם לחיוב הצום על התענית בשבת או שעליו לצום על כך בנפרד.

וכתב ה'משאת בנימין' (סי' צא), כי כשם שאין קרבן אחד עולה לשתי עבירות, כך אין תענית ציבור עולה לחיוב התענית על שצם בשבת כי הם חיובים שונים.

וכן אדם שהתענה בשבת וביום טוב שלמחרת, אין תענית אחת מכפרת על שתיהן, כי הן עבירות שונות (שו"ת בית דוד אור"ח סי' קיב).

אך יש סוברים שתענית אחת עולה לשני החיובים (ט"ו אור"ח סי' רפח סק"א). וה'ערוך השולחן' (שם ס"ח) למד זאת מעולה

איזו חטאת העוף באה על הספק? יום שישי א' אדר ב' ה'תשע"ט

(שהרי יכול לאכול בקדשים אף לפני הבאת הקרבן), אינו מביא חטאת העוף מספק, שמה עובר על האיסור להביא חולין בעזרה (הל' שחיטה פ"ב ה"א).

והקשו אחרונים (שער המלך שחיטה פ"ב ה"ב. דברי נחמיה י"ד ס"ו כא אות ג):

נזיר שנטמא מביא חטאת העוף לטהרתו, ונפסקה הלכה שמביא את חטאתו אף בספק טומאה (הל' נזירות פ"ט ה"ט), אף שאינו 'מחוסר כפרה' ויכול לאכול קדשים לפני הבאת הקרבן. ואם כן, איך כתב הרמב"ם כאן "מי שאינו מחוסר כפורים אינו מביא קרבן מספק"? ומבאר ה'דברי נחמיה':

טעמו של הרמב"ם ש'מחוסר כפורים' יכול להביא קרבן מספק כדי שיוכל לאכול בקדשים, הוא: כיון שהקרבן מתקן חסרון באדם זה, יש להביאו גם מספק, ואלא שב'מחוסר כפרה' ה'תיקון' הוא בהתרת אכילת קדשים, ואילו בנזיר ה'תיקון' הוא בכך שאחר הבאת הקרבן יוכל להתחיל למנות נזירות בטהרה, ולולא זאת יצטרך להיות נזיר עולם.

הלכות שגגות פרק יא, הלכה ב: יִרְאֶה לִי, שְׁאֵלוּ הַחִיבִין בְּקֶרְבָן מִסְפֵּק - אֵינָן מְבִיאִין קֶרְבָן, שְׂמָא וְכִנְסוּ חֲלִין לְעֹרְתָהּ. וְאִם תֹּאמַר: וְהִלָּא חֲטָאת הָעוֹף בָּאָה עַל הַסֵּפֶק, וְאֵינָהּ נֹאכְלִת? מַפְנֵי שֶׁחֲמִיכָא אוֹתָהּ מְחַסֵּר כְּפוּרִים, וְאִסּוּר לֹאכֹל בְּקֶרְבָּנִים עַד שֶׁיָּבִיא כְּפָרְתָּ; אֲבָל מִי שְׁאֵינוּ מְחַסֵּר כְּפוּרִים, אֵינוּ מְבִיא קֶרְבָן מִסְפֵּק.

יולדת, שהיא אחת מ'מחוסרי כפרה', מביאה קרבן עולה וחטאת העוף (לעיל פ"י ה"ב). ואם היא 'ספק יולדת' (שהפילה ולא ידוע אם הנפל הוא וולד גמור) - מביאה עולה, ומתנה עליה: אם חייבת, תהא לחובתה ואם לאו הריהי נדבה, אבל על החטאת אי אפשר להתנות, כי אין חטאת באה בנדבה (רש"י כריתות ז, ב. ד"ה מביאה). והגמרא (נזיר כט, א) לומדת מלימוד מיוחד שחטאת העוף כן באה על הספק.

ומבאר כאן הרמב"ם שחטאת העוף באה על הספק רק ב'מחוסרי כפרה', האסורים באכילת קדשים קודם הבאת הקרבן, והקרבן מתיר את אכילתם (ראה הל' מחוסר כפרה פ"א ה"א). אבל בספק טומאת מקדש וקדשיו שאינו 'מחוסר כפורים'

אחריות בית-הדין לטעויות שבת קודש ב' אדר ב' ה'תשע"ט

שמאחר והטעות בחומרת האיסור היתה מחמת הוראת בית דין שטעו והורו שאין בכך כרת, הרי זה נחשב כתולה בבית דין והם חייבים בקרבן והוא פטור.

אך למעשה נראה שאין הדין כן, שהרי להלן (פ"ג ה"א) כתב הרמב"ם, שאם נשאו ונתנו בדין מסוים והגיעו למסקנה שהוא מותר, אך עדיין לא הורו לציבור "מותרים אתם לעשות" - אפילו אם שמע אדם את מסקנתם שהדבר מותר ונהג על פי זה, הרי הוא חייב בקרבן. ומזה מוכח שהעושה על פי בית דין פטור רק כשהיתה הוראה מפורשת למעשה שהדבר מותר, אבל אם הורו שהדבר אסור אלא שאין בו כרת, אף שלמעשה האדם עבר על האיסור מחמת דבריהם, כיון שבוודאי לא היתה כאן הוראה מעשית להיתר אלא אדרבה הורו שהדבר אסור, אין העושה על פיהם פטור מקרבן.

הלכות שגגות פרק יב, הלכה א: כָּל דָּבָר שֶׁחִיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה - אִם שְׁגָגוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל בְּהוֹרָאָה, וְהוֹרוּ לְהַתִּירוֹ, וְשָׁגְגוּ הָעָם בְּהוֹרָאָתוֹ, וְעָשׂוּ הָעָם וְהָם סוֹמְכִין עַל הוֹרָאָתוֹ... הֲרֵי בֵּית דִּין חִיבִין לְהִבְיֹא קֶרְבָן חֲטָאת עַל שְׁגָגָתוֹ בְּהוֹרָאָה... וְשָׂאֵר הָעָם פְּטוּרִין מִן הַקֶּרְבָן.

ה'משנה למלך' מסתפק: אם הורו בית דין על דבר מסוים שהוא אסור אך אין בו עונש כרת, ולמעשה היתה טעות בידם ויש עליו עונש כרת - האם העושה על פיהם פטור מקרבן או לא?

והנה, לעיל (פ"ב ה"ב) פסק הרמב"ם: 'עבר עבירה ויודע שהיא בלא-תעשה, אבל אינו יודע שחייבין עליה כרת' - הרי זו שגגה ומביא חטאת'. ומכאן יש להוכיח שעצם ידיעת האיסור עדיין לא מחשיבה את המעשה כמזיד אלא גם היודע שהדבר אסור אלא שאינו יודע את חומרת האיסור (שהוא בכרת) נחשב כשוגג, ולכאורה יש ללמוד מכך לענייננו

רשעים בחייהם קרויים מתים. ועניין זה הוא לא רק על-ידי חטא ועוון ממש חסוֹשִׁלּוּם, אלא גם על-ידי הרדיפה אחר תאוות גשמיות, אפילו תאוות היתר.

ממאמר פרשת ויקהל-פקודי, ה'תשכ"ח

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ו אדר א' - אדר ב' תשע"ט

יום ראשון כ"ו אדר א' ה'תשע"ט

הלכות בכורות

פרק שני

1 (יבאר המום שהבכור נשחט עליו או שירעה, ושצריך פטר רחם.

1 א. כל המומים הקבועים² הפוסלין את הקדשים³
2 ונפדים עליהן⁴, אם נפל אחד מהן בבכור - הרי
3 זה נשחט עליו בכל מקום⁵. וכבר בארנו אותן
4 המומין בהלכות אסורי מזבח, שהראוי מהן
5 להיות בזכר⁶ ששים ושבעה⁷.

2 כלומר, קבועים לעולם ואינם עוברים. כגון חתיכת אבר וכדומה. 3 להקריבם למזבח. 4 שמצוה לפדות פסולי המוקדשין. 5 כלומר, שוחטו ואוכלו בכל מקום כחולין. 6 שמשפר המומין הראויים להיות בבכור שהוא זכר, הוא יותר מאשר אצל נקבה ב"ב מומין שבאברי הזרע (לחם משנה). 7 בפרק ב מהלכות אסורי מזבח הלכה ו כתב שיש שלושה ושבעים מומים. אבל זה אינו אלא בזכרים ובנקבות בגדי ובטלה וטומטום ואנדרוגינוס. אבל בבכור שור זכר חסרים ששה מומים.

6 ב. וכל הדברים שמנינו שם שאין הקרבן מן
7 המבחר⁸, ואין הקדשים קרבין בהן ולא נפדין
8 עליהן⁹, כן אין הבכור נשחט עליהן ולא קרב¹⁰,
9 אלא יהיה עומד עד שילד לו מום קבוע. וכן אם
10 נולד בבכור מום עובר - הרי זה אינו נשחט בכל
11 מקום ולא קרב, אלא יהיה רועה עד שיפול בו מום
12 קבוע וישחט עליו.

8 כלומר, שחסר בו משהו, אבל אינו מום. 9 "ואלו הן מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער אם נגממו קרניו וכו' אם נפגמו חיטיו הפנימיות וכו' לא קרבין ולא נפדין". 10 והטעם הוא, משום שהוא חסר ואין להקריב במקדש אלא שלם בתכלית השלימות וכן לא ישחט עליהן במדינה (=בכל מקום) לפי שאינם מומין קבועין.

13 ג. וכן אם נעבדה בו עברה¹¹, או שהרג¹² בעד
14 אחד¹³ או על פי הפעלים¹⁴, או שהקצה¹⁵ או נעבד¹⁶
15 - ירעה עד שיפול בו מום, כמו שבארנו בהלכות
16 אסורי מזבח.

11 שנרבע. 12 אדם. 13 כלומר, נעבדה בו עבירה בפני עד אחד או שהרג אדם בפני עד אחד. שאילו היו אלה בפני שני עדים - הורגין אותו. 14 שלעולם אינו נהרג אלא על פי שני עדים. 15 שהוזמן לעבודה זרה ולא נעבד עוד. 16 שעבדו לו בעבודה זרה.

17 ד. יוצא דפין¹⁷ והבא אחריו¹⁸ - שניהן אינן בכור¹⁹.

18 הראשון - מפני שאינו פטר רחם²⁰, והאחרון - מפני
19 שקדמו אחריו²¹. אפלו יצאה נקבה דרך דפין וזכר
20 דרך רחם²² - אינו בכור²³.

17 "והוא שישוסע חלצי האשה, אם תקשה עליה הלידה, ויצא העובר משם". כלומר, שלא יצא הוולד דרך הרחם אלא דרך הדופן. 18 דרך הרחם. 19 כרבי עקיבא שאינו בכור עד שיהא בכור לרחם ובכור ללידה. 20 וראה למעלה פרק א הלכה א שבכור הוא פטר-רחם. 21 ואינו ראשון ללידה, אף על פי שהוא ראשון לרחם. 22 שהוא ראשון לזכרים וגם ראשון לרחם. 23 שאינו ראשון לנולדים, ובכור לדבר אחד אינו בכור, שבכור צריך להיות ראשון לנולדים, ראשון לזכרים וראשון לרחם.

21 ה. בכור שהוא אנדרוגינוס²⁴ - אין בו קדשה כלל,
22 והרי הוא פנקבה שאין בו לפנה פלים²⁵, ועובדים
23 בו²⁶ וגוזזים אותו²⁷ כשאר החלין. נולד טמטום²⁸ -
24 הרי זה ספק בכור²⁹, ויאכל במומו לבטליו³⁰. בין
25 שהטיל מים³¹ ממקום זכרות³² בין שהטיל ממקום
26 נקבות.

24 שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. 25 שאינו קדוש כלל, מפני שהוא ברייה בפני עצמה ואינו זכר. 26 כל מיני עבודות. 27 את שערו. ואילו הבכור, בין שהוא תם ובין שהוא בעל מום אסור לגזוז שערו ואסור לעבוד בו. 28 שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות אלא הוא אטום. והוא ספק זכר ספק נקבה. 29 ואין שוחטין אותו כשהוא תם לא במקדש, שמא נקבה היא ואינה קדושה, ולא במדינה שמא זכר הוא וצריך להקריבו על המזבח. 30 וכשנפל בו מום שוחטו בכל מקום ובעליו אוכלים אותו ואינו חייב לתיתו לכהן משום שמא נקבה היא ואינה קדושה והמוציא מחבירו עליו הראיה. 31 מי רגלים. וכל זה הוא לעניין טומטום ולא לאנדרוגינוס שהוא אינו קדוש כלל (כסף משנה). 32 ואף על פי שבבכורות מב: מפורש שאם משתי ממקום זכרות, לדברי הכל הוא זכר - פסק רבינו כהסוגיא שם נז. שלעולם ספק הוא (לחם משנה).

27 ו. רחל³³ שילדה פמין עז או עז שילדה פמין רחל
28 - פטור מן הבכורה³⁴; שונאמר: אף בכור שור³⁵ -
29 עד שיהיה הוא שור ובכורו שור³⁶. ואם היה בו
30 מקצת סימני אמו - הרי זה בכור³⁷. והוא בעל מום
31 קבוע³⁸, שאין לך מום גדול משנוי ברייתו. אפלו
32 פרה שילדה פמין חמור³⁹ ויש בו מקצת סימני פרה
33 - הרי זה בכור לפנה, הואיל ומין החמור יש בו דין
34 בכור⁴⁰. אבל אם ילדה מין סוס⁴¹ או גמל, אף על
35 פי שיש בו מקצת סימני פרה⁴² - הרי הוא ספק
36 בכור. לפיכך יאכל לבטלים⁴³, ואם תפסו בהן - אין
37 מוציאין מידו⁴⁴.

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ראשון כ"ו אדר א' – ספר קרבנות – הלכות בכורות סה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

18 או לא נתפון - הרי זה לא ישחוט עליו⁵⁶. כיצד?
19 כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק מסרג
20 בקוצים⁵⁷, וכיון שאכל נחלק שפתו⁵⁸, אפלו היה
21 חביר⁵⁹ - הרי זה לא ישחוט עליו⁶⁰. וכן כל פיצא
22 בזה.

(55) לכהן. שנחשדו הכהנים להטיל מום בבכור.
(57) כלומר, דפנות המקום הדחוק הזה היו קלועים בקוצים.
(58) לשניים, שזהו מום. (59) תלמיד חכם. (60) כרבן
גמליאל שם, שלא חילקו בין כהן עם הארץ לבין כהן
תלמיד חכם לענין חשד זה של הטלת מום בבכור.

יא. היה בכור ורדף את האדם ובעטו פדי לטרדו⁶¹,
24 ואפלו בעט בו מפני שרדפו מקדמו⁶², ונעשה בו
25 מום בפעיטה זו - הרי זה ישחט עליו.

(61) לבלבלו שלא ירדף אחריו שוודאי לא נתכוון להטיל
בו מום. (62) כלומר, בעט בו לאחר רדיפה, שאפשר היה
לחשוב שנתכוון להטיל בו מום, שהרי אינו רודפו עתה,
ובכל זאת אומרים אנו שעודנו תחת הרושם והצער של
הרדיפה, וכוונתו לטרדו ולא להטיל בו מום.

יב. קטנים שהטילו מום בבכור דרך שחוק, וכן
27 הנכרי שעשה לדעתו⁶³ - הרי זה ישחוט עליו⁶⁴. ואם
28 עשו פדי להחירו - לא ישחוט עליו.

(63) של הגוי. (64) כיוון שלא נתכוון להחירו.

יג. בכור שאחזו דם⁶⁵ - יקייצו⁶⁶, ובלבד שלא יתפון
לעשות בו מום⁶⁷. ואם נעשה בו מום בהקזה זו -
31 הרי זה נשחט עליו⁶⁸.

(65) שחלה על ידי ריבוי דם ויש בזה סכנה. (66) מותר
להוציא דם מגופו. (67) וכגון שלא היה בחקזה זו הכרח
שיעשה בו מום. (68) מחלוקת תנאים במשנה ובברייתא
בכורות לג: ופסק כר' שמעון שסובר דבר שאין מתכוון
מותר, אבל אם על ידי הקזה זו היה בהכרח שיפול בו מום,
גם ר' שמעון אוסר, ש"מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא
ימות".

יד. מתר להטיל מום בבכור קדם שיצא לאויר
העולם⁶⁹, וישחט עליו⁷⁰. במה דברים אמורים?
34 בזמן הזה, שאין שם בית⁷¹, מפני שסופו להאכל
35 במומו⁷²; אבל בזמן שבית המקדש קיים⁷³ - אסור⁷⁴.

(69) שכל זמן שלא נולד, אין עליו קדושת בכור (רש"י).
(70) שהרי מותר להטיל בו מום. (71) בית מקדש.
(72) ואינו עומד להקרבה. (73) ועומד להקרבה. (74) שעל
ידי הטלת המום הוא מורידו מקדושתו.

טו. עד שהעיד מפי עד אחר שמום זה נפל שלא
לדעת⁷⁵ - נאמן⁷⁶. אפלו אשה⁷⁷ נאמנת לומר: בפני
38 נפל מום זה מאלי, וישחט עליו.

(75) שלא לדעתו של הכהן. אבל הכהן לעצמו אינו נאמן,

(33) כבשה. (34) ואף על פי שכל אחד משני המינים האלו
חייב בבכורה. (35) וגומר: "או בכור כשב או בכור עז".
(36) וכמו כן עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב, שיהא הוא
עז ובכורו עז. (37) וחייב ליתנו לכהן. (38) ונשחט בחוץ
ופסול ליקרב למזבח. (39) אף שהפרה היא ממין טהור
והחמור הוא ממין הטמא. (40) בעיא בגמרא (שם ו.)
ואמרו שם: "ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי מיקדש
בבכורה - קדוש" ולדעת רבינו זוהי פשיטות לבעיא (כסף
משנה). (41) הפרה ילדה מין סוס, אבל חמור שילדה מין
סוס ויש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. (42) שהיה
מקום לומר שמקצת הסימנים יחייבו אותו בבכורה כמו בזה
שלמעלה. (43) שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ועל הכהן
להוכיח שיש עליו דין בכור, ואוכלו מיד שהרי שינוי ברייתו
הוא מום כנ"ל. ואינו אסור באכילה מפני שהוא כסוס וגמל,
שהנולד מן הטהור - טהור. (44) כרב המנונא בבבא
מצינא ו: ולא כרבה שם הסובר שמוציאין מידו.

ז. המטיל מום בבכור⁴⁵, הואיל ועשה עברה⁴⁶ -
קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה, עד שיפיל בו
מום אחר מאלי⁴⁷. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו
לשחטו על מום שעשה אביו; שלא קנסו בנו
אחריו.

(45) אף ישראל, ראה בפירוש המשנה לרבינו לבכורות לד.
על המשנה הצורם אוזן בכור, נראה שגם אם הישראל הטיל
מום קנסו חכמים, אבל רש"י שם פירשה בכהן.
(46) שאסור להטיל מום בקדשים, והמטיל מום בקדשים
לוקה, שהרי נאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו"
ודרשו בו (שם לג:): שלא יטיל בו מום. (47) נאף על פי
שמטיל מום בקדשים אסור לאכלם משום "לא תאכל כל
תועבה" - בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין, ואינו אסור
אלא משום קנס.

ח. הרגילה⁴⁸ לבכור שיפיל בו מום, כגון שנתן
דבלה⁴⁹ על אָזנו עד שבא פֶּלֶב ונטלה וחתך אָזנו,
או שהלך⁵⁰ בין ברזל ועששיות של זכוכית⁵¹ פדי
שתקטע ידו ונקטעה⁵², או שאמר לנכרי להטיל בו
מום - הרי זה לא ישחוט עליו. זה הפלל: כל מום
שנעשה לדעתו⁵³ - אסור לו לשחט עליו, ואם
נעשה שלא לדעתו - הרי זה שוחט עליו.

(48) גרם. (49) תאנה. (50) כלומר, שהולך את הבכור.
(51) חתיכות עבות של זכוכית. (52) למד זה ממעשהו של
ר' צדוק (שם לו.) שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג
בקוצים. (53) של בעל הבכור.

ט. אמר: אלו נפל בבכור זה מום הייתי שוחטו,
ושמע הנכרי ועשה בו מום - הרי זה שוחט עליו,
שהרי לא נעשה לדעתו⁵⁴.

(54) שהנכרי עשה את המום שלא בידעת בעליו.

י. ראיהו⁵⁵ שעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום,
ונפל בו מום, ואין אנו יודעין אם נתפון למום זה

יט. וכן נאמן הפהן לומר על בכור בעל מום: בכור
זה נתנו לי ישראל במומו⁸⁷ ולא נפל ברשותי, כדי
לחוש לו שמה הוא הטילו⁸⁸; שהדבר עשוי
להגלות, והוא מתירא שמה ישאלו בעליו ויאמרו:
תמים היה בעת שנתנוהו לו.

(87) ואף כאן אין צורך לומר "נתנו לי ישראל פלוני".
(88) כלומר, משום כך בא לומר שזה לא נפל ברשותו, שלא
יבוא לחשוד בו שהוא הטיל בו את המום.

פרק שלישי

(1) יבאר שאין שוחטין הבכור אלא על פי מומחה, ושאין
רואין בכור לישראל בלא כהן.

א. אין שוחטין את הבכור² אלא על פי מומחה שנתן
לו הנשיא שבארץ ישראל רשות ואמר לו: הותר
בכורות במומן³. אפילו היה מום גדול וגלוי לכל -
לא יתירו אלא מומחה שנטל רשות⁴. וכל הבכורות
אדם ורואה⁵, חוץ מבכורי עצמו⁶.

(2) כלומר, אין שוחטין בכור בעל מום חוץ למקדש.
(3) בסנהדרין ה. "כי הוה נחית רבה בר חנה לבבל, אמר ליה
רבי חייא רבי, בן אחי יורד לבבל, יורה? - יורה! ידין? -
ידין! יתיר בכורות? - יתיר!" "ורבי, נשיא שבארץ ישראל
היה ודבר זה הניחו להם לנשיאים להתגדר בו, כמו שאמרו
בפרק אחרון של מסכת יומא (עח.) - "קרית ספר. (4) כן
הוא בבכורות לו: שאפילו נסמית עינו ונקטעה ידו ויש שם
מומחה, אינו נותר אלא במומחה. ואם אין מומחה במקום
הזה, ראה להלן הלכה ב. (5) כלומר, רואה המומחה
להתירם. (6) נגעים פ"ב משנה ה. ואף-על-פי שלא נחשדו
כהנים לשחוט קדשים בחוץ, שזהו איסור כרת (למעלה פ"א
הלכה י"ח), - זה אינו אלא לומר שמומחה אחר התירו לו,
אבל הוא עצמו אין לו להתיר, שמה יתיר ב"דדמי"
(=באומדנא ולא בוודאות), הואיל וקשה לו לטפל בבכור
תם (תפארת ישראל שם, בועז אות ט. וראה בהגהות מצפה
איתן לבכורות לו).

ב. אם אין שם מומחה והיה המום מן המומין
הגלויין המבדיקין⁷, כגון שנסמית עינו או נקטעה
ידו או נשברה רגלו - הרי זה לשחוט על פי שלשה
בני הכנסת⁸. וכן בכור שניצא לחוצה לארץ⁹ ונפל בו
מום מבדיק¹⁰ - הרי זה יתר על פי שלשה בני
הכנסת.

(7) משנה וגמרא, בבכורות שם. (8) כלומר, הדיוטות
שאינם מומחים (ר"ש ורא"ש פ"ג דזבים משנה ב.). ובטור
ושולחן ערוך יורה-דעה סימן שט: "החכמים קצת ואינם
בקיאים". (9) בבכורות לו: "התרת בכור בחוצה לארץ
על-פי שלשה בני הכנסת". [כלומר: כשם שבארץ ישראל
מתירין שלשה בני הכנסת במקום שאין מומחה, כן מתירים
בחוצה לארץ לעולם, אפילו במקום שיש מומחה, שהרי כל
כחו של מומחה הוא בזה שנטל רשות מהנשיא שבארץ
ישראל, ואילו לחוצה לארץ שלא מועילה רשותו של הנשיא

כי הכהנים נחשדו על הבכורות. (76) שאף על פי שבכל
העדויות אין עד מפי עד נאמן - בבכור הוא נאמן.
(77) שהיא פסולה לעדות בכל מקום.

טז. כל המומין הראויין לכא בידי אדם⁷⁸ - נאמן
הרועה עליהן לומר מאליהן נפלו ולא נעשו בכונה,
וישחט עליהן. במה דברים אמורים? בשהיה
הרועה ישראל והבכור ביד הפהן⁷⁹; אבל אם היה
הרועה כהן והבכור עדין הוא ביד בעליו הישראלי⁸⁰
- הרי זה אינו נאמן, וחושדין אותו שמה הוא הטיל
בו מום כדי שיתננו לו.

(78) כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אזנו, שאפשר
לחשוש שאדם הטיל בו מום זה, ואף על פי כן נאמן הרועה.
(79) כלומר, שהיה הישראל רועה בכורו של כהן.
(80) כלומר, בתוך חמשים יום לגסה ושלשים לדקה.

יז. כהן שהעיד לכהן אחר שמום זה מאליה נפל -
נאמן⁸¹, ואין חוששין להן שמה הם גומלים זה את
זה⁸². שכל הפהנים חשדין להטיל מום בבכור כדי
לאכלו בחוץ⁸³, ולפיכך אין נאמנין על ידי עצמן;
אבל חברו מעיד לו, שאין אדם חוטא לאחר. אפילו
בני ובני ביתו של כהן מעדיין לו על הבכור; אבל
לא אשתו, מפני שהיא כגופו.

(81) כרבן שמעון בן גמליאל במשנה שם שמה שאמרו
שהכהן אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליה, אינו אלא
בבכור שלו, שמה הטיל את המום בכונה כדי שיוכל לאכלו
בחוץ, אבל אם הבכור אינו שלו אין חשש זה. (82) כלומר,
הוא מעיד על חבירו שהמום נפל מאליה, כדי שגם חבירו
יעיד עליו כן, כשיהיה הדבר נוגע לבכור שלו - לזאת אין
חוששין. (83) ומסתימת דברי רבינו נראה שגם בזמן
המקדש נחשדו הכהנים, והיינו משום שאינם רוצים לשוחטו
במקדש בגלל הקרבת האימורין או מפני שגר בריחוק מקום
מירושלים וטורח עליו להביאו למקדש, ורוצה לשחטו
מחוץ למקדש ולכך הוא חשוד להטיל בו מום שאינו אלא
איסור לאו, כדי להינצל מאיסור שחיטת קדשים בחוץ שהוא
בכרת. ובמהרי"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק חמישי אות
מו) הוכיח מדברי רש"י שהחשד הוא רק בזמן הזה.

יח. בכור שהיה ביד כהן ונפל בו מום, והעיד עליו
עד אחד שזה המום מאליה נפל⁸⁴, ואין אנו יודעים
אם מום זה שוחטין עליו את הבכור או אין שוחטין
עליו, ובא הפהן שהוא בידו ואמר: הראיתי מום זה
למומחה⁸⁵ והתירו לשחיטה - הרי זה נאמן. ואין
חוששין שמה לא הראהו ושמה בכור תם הוא,
שלא נחשדו לשחוט קדשים בחוץ, מפני שהוא עין
כרת⁸⁶, כמו שבארנו.

(84) שהוא נאמן. (85) ואין צריך לנקוב בשם המומחה,
וראה בלחם משנה. (86) אף על פי שנחשדו להטיל מום
בבכור שאינו בכרת אלא בלאו.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ובין קדשי בדיק הבית - אם מתו, יקברו (תמורה לב. ופי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יא).

- ה. בכור שהיה לו ביצה אחת ושני פיסים²⁰, ובדקו¹⁵ הממחה והשיבוהו על הרגוז²¹ ומעכו²² ולא יצאת¹⁶ ביצה שניה, והתירו הממחה ונשחט ונמצאת השניה¹⁷ דבוקה בפסלים²³ - הרי זה מת, הואיל ומעכו. אבל¹⁸ אם לא נמעה, אף על פי שנשחט על פי ממחה -
הרי זה יקבר²⁴.

(20) שהוא אחד מן המומין, ראה בפ"ז הלכות ביאת המקדש הלכה ח. (21) "הוא סוף חוליות השררה, ויש מי שקורא עכוז" (רבנו בפי"מ בכורות מ. וכן הנוסחא במשניות שלפנינו שם). (22) לחץ כדי שהביצה השניה תכנס לתוך הכיס. (23) במעיים. (24) מחלוקת במשנה ובגמרא בכורות מ. "אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד. אי נמי, שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום. ר' ישמעאל אומר, יש לו שני כיסין בידוע ביצוע אחת הרי זה מום. ר' ישמעאל אלא כיס אחד, כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי. ואתא ר"ע למימר בידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו וממך, אם יש ביצה סופו לצאת". וסובר רבינו שתנא-קמא האומר "שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום" אינו חולק על ר' עקיבא האומר "מושיבו על עכוזו וממך", אלא ר' עקיבא בא לפרש דברי תנא-קמא שאף הוא לא נתכוון אלא אחרי המיעוץ. וכל זה אינו אלא אם נמצאה הביצה בכסלים, אבל אם לא נמצאת הביצה, הרי זה מום, אף אם לא מיעכו (מהרי"ט אלגאזי פ"ו אות נה בשם מהר"י קורקוס). וכן נראה בדברי רבינו למעלה (פ"ז מהלכות ביאת המקדש הלכה ח) שסתם וכתב, שמי שיש לו שני כיסין וביצה אחת - הרי זה מום.

- ו. מי שאינו ממחה וראה את הפכור²⁵ ונשחט על פיו - הרי זה יקבר, וישלם מביתו²⁶. וכמה משלם? רביע דקה ומחצה לגסה²⁷. ומפני מה לא ישלם כל דמיו?²⁸ מפני שקנסו את בעל הבמה, כדי שלא ישנה²⁹ ולא יגדלו³⁰ בהמה דקה בארץ ישראל³¹.

(25) היינו שקבע שהבכור הוא בעל מום, ומותר לשחטו בכל מקום. (26) כלומר, ישלם משלו, משנה בכורות כח. (27) שם כח: בגמרא. (28) בין בדקה ובין בגסה. (29) זהו טעם למה אינו משלם בגסה כל דמיו אלא מחצה בלבד - שקנס הוא על שהשהה בכור תם ולא הקריבו (רי"ט אלגאזי פ"ד סוף אות ל). (30) זהו טעם למה אינו משלם בדקה אלא רביע - שחזן ממה שקנסוהו על שהשהה אותו ולא הקריבו, ומטעם זה אינו משלם כל דמיו, הנה בדקה יש קנס נוסף: על שגידל בהמה דקה בארץ ישראל. וזהו כלשון שני ברש"י שם. (31) והרי חכמים אסרו לעשות כן (בבא קמא עט: במשנה, ופ"ה מהלכות נזקי ממון הלכה ב).

- ז. הנוטל שקרו להיות רואה בכורות - אין שוחטין על פיו³²; אלא אם כן היה ממחה גדול וידעו בו חכמים שאין פמותו ופסקו לו שקר על הראיה³³ והפקדון³⁴ בין שנמצא בו מום בין שנמצא תמים.

(סנהדרין ה. ופ"ד מהלכות סנהדרין הלכה יד) - דינה תמיד כאילו אין שם מומחה (וראה בלחם-משנה). ויתכן כי דעת רבינו שרק בכור שנולד בארץ ישראל, שחל עליו דין מומחה, צריך שלשה בני הכנסת במקום המומחה (כשאין מומחה, או בחוצה לארץ שלעולם אין שם דין מומחה כנ"ל), אבל בכור שנולד בחוצה לארץ שלא חל עליו דין מומחה - אין צורך לשלשה בני הכנסת, ואם הוא מום גלוי ומובהק הרי זה מותר בלי התרה. ומה שמצאנו בדברי חז"ל שנוקקו להתרת מום בחוצה לארץ, זה הוא במום שאינו גלוי ומובהק, אבל במום גלוי ומובהק, אין צריך התרה. ודלא כדברי התוספות בבכורות שם ד"ה פסק. ועיין בספ"י משנה. ורי"ט אלגזי מביא בשם מהר"י קורקוס, שהלשון "שיצא לחוצה לארץ" הוא לפי הנוסחא למעלה פ"א הלכה ה: "מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ", אבל לפי הנוסחא האמיתית שם "נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ", צריך להיות כאן: "שנולד בחוצה לארץ". אבל אם המום אינו מובהק, אין להתיר על ידי שלשה בני הכנסת. שם בגמרא: "אמר רבא, ובמומין מובהקין וכו'". אי ממתניתין הוה-אמינא בחו"ל אפילו מומין שאין מובהקין וכו' קמ"ל.

- ג. אין רואין¹¹ את הפכור לישראל עד שיהיה כהן עמו; שמה יאמר לו הממחה: מום הוא ומתיר לשחט עליו, וילך וישחטנו לעצמו ולא יתנונו לכהן¹². שאף על פי שאינו חשוד לאכל קדשים בחוץ¹³, חשוד הוא לגזל מתנות כהונה¹⁴. לפיכך, אם היה חכם וידוע שהוא מדקדק על עצמו - רואין לו¹⁵. היה המום גלוי לכל, כגון שנקטעה ידו או רגלו, הואיל והביאו לחכם הממחה - הרי זה פחזקת מדקדק על עצמו¹⁶, לפיכך רואין לו אף על פי שאין עמו כהן¹⁷.

(11) כלומר, אפילו המומחה אינו רואה. (12) וראה למעלה פ"א הלכה ג, שאע"פ שבכור בעל מום הרי הוא כחולין ואינו קדוש - מחוייב הוא ליתנו לכהן. (13) שהרי בא לשאול למומחה אם הוא בעל מום ומותר לשוחטו או שהוא תם ואסור לשוחטו. (14) בכורות לו: וראה ברש"י שם ששחטת קדשים בחוץ הוא איסור כרת, וגזילת כהנים הוא רק לאו בעלמא. (15) בקרית-ספר כתב שלא מצא דין זה בגמרא, והכסף-משנה כתב שהוציא רבינו דין זה מדין שבסמוך: "היה המום גלוי לכל וכו'". (16) שלא לעבור אפילו על איסור קל. (17) בכורות שם.

- ד. השוחט את הפכור ואחר כך הראה את מומו, אף על פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחיטה, כגון שנקטעה ידו או רגלו, הואיל ונשחט שלא על פי ממחה - הרי זה אסור¹⁸, ויקבר בפכור שמת¹⁹.

(18) משנה שם כח. וכרבי מאיר שגזין מומין שאינם משתנים לאחר שחיטה, משום "דוקין שבטין" שמשנתין לאחר שחיטה, ויש שם חשש שמא לפני השחיטה היה מום עובר ושוב נשתנה אחר השחיטה. (19) שבין קדשי מזבח

לא הוה טרף ביה. סבר, אי שמעו ביה רבנן, מפסדו ליה מינאי, ופירש"י "אי שמעי רבנן דבכור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן". משמע שהוא מקפיד על טורח העיבוד. ומדברי רבינו לא משמע הכי, אלא שמפרש שאינו רוצה להשהותו בידו שמא מתוך כך ישמעו הדיינים ויקנסוהו, וכשיצא מתחת ידו ישכח הדבר (לחם-משנה).

ט. השוחט את הבכור ומקרי' ונדע⁵² שלא הראהו לממחה: מה שאכלו - אכלו, ויחזיר להם את הדמים⁵³; ומה שלא נאכל - יקבר, ויחזיר את הדמים⁵⁴. וכן הדין במאכלי את הטריפה⁵⁵, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר⁵⁶.

(52) לבית-דין. (53) של הבשר שאכלו. (54) משנה שם לו. (55) כלומר, ששוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טרפה - מה שאכלו אכלו ויחזיר את הדמים, ומה שלא אכלו יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים (משנה שם). (56) פט"ז מהלכות מכירה הלכה יב.

י. בכור שנמצא טריפה: אם תמים הוא⁵⁷ ונמצא טריפה⁵⁸ אחר שהפשט⁵⁹ - העור ישרף, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדש⁶⁰, והבשר יקבר⁶¹; ואם במומו נשחט⁶² - הבשר יקבר⁶³, ויהנו הפהנים בעורו⁶⁴. והוא שנשחט על פי ממחה⁶⁵.

(57) ונשחט בעורה כדי ליקרב על המזבח. (58) כלומר, התברר שהיה טריפה קודם לכן. (59) אבל אם נמצא טריפה לפני שהופשט - נחשב העור כמו הבשר, ואף הוא בקבורה (כסף-משנה). (60) פ"ט הלכה ט. (61) משנה בזבחים קג: "כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשיטן, אין עורותיהן לכהנים (אלא נשרפין עם עורן - רש"י). לאחר הפשיטן, עורותיהן לכהנים. אמר רבי חנינא סגן הכהנים, מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה (משהופשט, הכי מפרש לה בגמרא - רש"י). אמר רבי עקיבא, מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה, שיאותו הכהנים בעורו (ואע"פ שפסול זה הי' בו קודם הפשט, הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט, יאותו הכהנים בעורו - רש"י). וחכמים אומרים, אין לא ראינו ראייה, אלא יצא לבית השריפה (הואיל וקודם הפשט היה בו פסול - רש"י)". ובגמרא שם קד. אמרו שר"ע עוסק בבעל מום ששוחטין אותו בכל ארץ ישראל, שאם נמצא טריפה הבשר יקבר והעור לכהנים, ור' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שהלכה כר"ע. והלכתא כדברי חכמים, שהבשר בקבורה והעור בשריפה. ומפרש רש"י (וכמו כן רבינו בפיה"מ) שההלכה כר"ע בבעל מום, וכחכמים בתם. ור"ע וחכמים אינם חולקים, אלא שר"ע מדבר בבעל מום, וחכמים - בתם. וכן פסק רבינו. (62) ונמצא טריפה לאחר שהופשט. (63) כדין בכור שמת, שאפילו הוא בעל מום יקבר. (64) מפני שלא היה ניכר טריפתו עד לאחר שהופשט, וכרבי עקיבא, כנ"ל. (65) בגמרא שם אמרו, שאף ר"ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה, גם העור יקבר עם הבשר אף לאחר שהופשט.

1 ולא יטל שֶׁכֶר עַל בְּהֶמָה זו חוץ מִפֶּעַם אַחַת, וְרוּאָה
2 אוֹתָהּ לְעוֹלָם כָּל זֶמַן שֶׁמִּבְיֵאִין אוֹתָהּ, כִּדִּי שְׁלֹא
3 יָבוֹא לִידֵי חֶשֶׁד³⁵.

(32) משנה שם כח: וכתב הרמב"ן (הלכות בכורות שם) שהטעם הוא כמו במשנה הסמוכה (שם כט). שאסור ליטול שכר הוראה, מפני שנאמר (דברים ד, ה) "ראה למדתי אתכם" - "מה אני בחנם, אף אתם בחנם". (33) שם במשנה: "אלא-אם-כן היה מומחה כאילא ביבנה, שהתירו לו חכמים להיות נוטל וכו'". וברמב"ן שם: "שכולם היו מביאים לו בכורותיהם לראות, וכל שעה ושעה היה צריך לראות והוא בטל ממלאכתו לגמרי, משום כך תקנו לו רבנן שכר וכו'". (34) כן הוא במשנה שם. והוצרכו לתקן כן, שלא יחשדוהו שבגלל השכר אמר שהוא בעל מום, ולכן פסקו לו שכר גם אם נמצא תם (גמרא שם). (35) שאמר על בהמה זו שהיא תם, בכדי שיביאו אותה עוד הפעם ויקבל שכר שנית, לכן תיקנו שלא יטול שכר אלא פעם אחת בלבד (גמרא שם).

4 ח. הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוֹרוֹת³⁶ לְמַכְרָן לְשֵׁם חֲלִין³⁷ - אֵין
5 לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ בֶּשֶׁר צָבָאִים³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
6 דוֹמָה לְבֶשֶׁר עֶגְלָה³⁹. וְאֵין לִזְקָחִים מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שְׂאִינָן
7 עֲבוּדִים⁴⁰, אֶפְלוּ שֶׁל נִגְבָּה⁴¹; שְׂמָא יַחֲתֵף זְכָרוֹתוֹ
8 וְיֹאמַר: עוֹר נִגְבָּה הוּא. וְאֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ צִמְרָה⁴²,
9 אֶפְלוּ מִלֶּבֶן⁴³, וְאֵין צִרִיף לִזְמַר צֹאֲיֵי⁴⁴. אֲבָל לִזְקָחִין
10 מִמֶּנּוּ⁴⁵ טוֹרִין⁴⁶ וּלְבָדִין⁴⁷ וְעוֹרוֹת עֲבוּדִים; שְׂאִינוּ
11 מַעֲבֵד עוֹר בְּכוֹר תָּמִים⁴⁸, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִפְּחֵד
12 לְשִׁהוֹתוֹ אֶצְלוֹ⁴⁹, שְׂמָא יִשְׁמְעוּ הַדֵּינָיִם⁵⁰ וְיִקְנְסוּהוּ
13 כְּפִי רִשְׁעוֹ⁵¹.

(36) תמימים (ראה ברי"ט אלגזי בכורות כט: סעיף לא, ומה שמביא בשם המהר"י קורקוס). (37) משנה שם כט: "החשוד על הבכורות אין לזקחין ממנו וכו'" ומפרשה רבינו שהוא חשוד למכור בשר בכור תם שהוא קודש, בתור בשר חולין. ואע"פ שבדרך כלל לא נחשדו על כך, ראה למעלה פ"ב הלכה יח. אבל רש"י פירש שהוא חשוד להטיל מום בבכור. (38) בשר צבי, שלא שייכת בו קדושת בכורה. (39) ויש חשש שימכור בשר עגל בכור תם, ויאמר שזה בשר צבי. (40) שאינם מעובדים. ושם זה עור של בכור תם (משנה שם). (41) שלא שייכת בה קדושת בכור. ופסק כתנא קמא, ולא כרבי אליעזר במשנה שם. (42) שם במשנה. (43) שאין בליבונו טורח רב, ויש חשש שמא הוא צמר בכור, וראה להלן. (44) צמר שלא הוציאו מתוכו הלכלוך, ולא היתה לו בזה שום טרחה, שבוודאי יש חשש שמא הוא צמר בכור. (45) שם במשנה. (46) חוטי צמר. והטויה היא טרחה גדולה, ודרוש לה זמן מרובה. (47) יריעות צמר שלא נארגו מחוטי צמר אלא מצמר טרוף (רבינו בפיה"מ כלאים פ"ט משנה ט). (48) וכמו כן אינו טוה צמר או עושה מהצמר לבדים. (49) בזמן העיבוד. (50) ששחט בכור תם בחוץ. (51) לקבור את הבכור, ראה למעלה הלכה ד. ואם מכר - להחזיר להם המעות, ראה להלן הלכה ט. כן הוא שם בגמרא "אם איתא דבכור הוה,

שבמשנה שם, ופסק רבינו כריש לקיש, וראה בכסף-משנה.
(85) משנה שם כה: (86) שגזרו חכמים לאסרו בהנאה אפילו שחטו לבכור אחר-כך. ראה למעלה הלכה יא.
יג. גזת בכור⁸⁷, אפילו בעל מום⁸⁸, שנתערבה בגזי
חלין, אפילו אחת⁸⁹ בכמה אלפים - הפל אסורים.
הרי הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא⁹⁰. האורג
מלא הסיט⁹¹ מצמר הבכור בכד - ידלק⁹²; מצמר
המקדשין - מקדש בכל שהוא⁹³.

(87) גיזה שלימה של בכור שלם שעשוה בחבילה, והוא דבר חשוב כדלהלן, ועיין בראב"ד (וכסף-משנה). וראה למעלה הלכה יא, שצמר שתלשו או שנתלש מבכור חי אסור בהנאה, בין תם בין בעל מום. (88) בכורות כה: "בעלי מומין אסורין בכל שהן - בגיזת בכור בעל מום עסקינן". ואף כי במסקנא פירושה בבכור עצמו ולא בגיזה - סובר רבינו שהדין הנ"ל לא נדחה (כסף-משנה). (89) גיזה שלימה של בכור שלם, כנ"ל. (90) וכן כתב בפט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט "שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות - אסור בכל שהוא לפי חשיבותו". (91) הוא שתות הזרת (רבינו בפי"ה מ ערלה פ"ג מ"ב, ובשבת לדף קה:) והוא רוחב שתי אצבעות (פ"ט מהלכות שבת הלכה יח). (92) ערלה פ"ג משנה ג. [ואע"פ שגיזה אינה דבר חשוב אלא אם כן היתה גיזה שלימה של בכור (ראה למעלה) - צמר ארוג שיש בו מלא הסיט, הוא דבר חשוב. ועיין כסף-משנה]. (93) משנה שם, שמוקדשין ראויים לפדיון - בניגוד לבכור שאינו ראוי לפדיון - והוא בכלל דבר שיש לו מתירין שאינו בטל אפילו באלף (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה י. וראה בראב"ד, בכסף-משנה ובלחם-משנה).

פרק רביעי

(1) יבאר דין בהמת השותפין, ואם יש לגוי חלק בה.

א. בהמת השתפין חֵבֶת בַּבְּכוּרָה². לא נאמר בַּבְּכוּרָה וצאנֶד³ אלא לְמַעַט שְׁתַּפּוֹת הַנֶּכְרִי⁴, שאם הִיא שְׁתַּף בַּכּוּרָה או בַּעֲבָר, אפילו הִיא לְנֶכְרִי אֶחָד מֵאֲלָף בָּאִם או בְּנִלְד⁵ - הרי זה פֶּטוּר מִן הַבְּכוּרָה. הִיא לֹא בְּאֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אֶבֶר אֶחָד⁷, כְּגוֹן יָד או רִגְלָה⁸ - רואין: כל שאֵלוּ יִחַתֵּף וְהִיא בְּעַל מוֹם - הרי זה פֶּטוּר⁹; ואם אֶפְשָׁר שִׁיתַּחֵף אֶבֶר הַנֶּכְרִי וְלֹא יִפְסֹל¹⁰ - הרי זה חֵבֶת בַּבְּכוּרָה.

(2) מחלוקת תנאים בחולין קלו, א. ופסק רבינו כחנא-קמא. (3) שמשמע מזה: בקר וצאנן שלך יחיד, ולא של שותפים. (4) אבל בשותפות של ישראל, יש ריבוי מהכתוב (דברים יב, ו) "והבאתם שמה עולותיכם וכו' ובכורות בקרכם וצאנכם", שהמשמעות היא בכור של שנים (שם קלה:). (5) פסק כחכמים, במס' בכורות ב, ב - שכל "שיד גוי באמצע פטורה מן הבכורה". ובגמרא שם ג, א - נלמד מהפסוק "כל בכור וגו' בבני ישראל" (שמות יג, א), "כל" עד שיהי' כל הבכור של ישראל, ומהפסוק "כל פטר רחם לי וכל מקנן תזכר" (שם לד, יט) משמע שרק אם כל המקנה שלו (כלומר, אם

1 יא. הַבְּכוֹר שְׁנֵאֵכָל בְּשָׂרוֹ בְּהִלָּה, בֵּין תָּמִים בֵּין
2 בְּעַל מוֹם⁶⁶ - כְּשֶׁם שֶׁמֶתֵר לִהְיוֹת בַּעֲוֹרוֹ, כִּן נִהְיִין
3 בְּגִזְתוֹ⁶⁷. אֲכָל כָּל צֶמֶר שֶׁנִּגְזַז מִמֶּנּוּ כִּשְׁהוּא חִי,
4 אֲפִלּוּ נִשְׁרֵר⁶⁸ - הָרִי הוּא אֲסוּר בַּהֲנָאָה⁶⁹, וְאֲפִלּוּ נִשְׁרֵר
5 מִמֶּנּוּ אַחֵר שֶׁנִּפְּל בּוֹ מוֹם⁷⁰. וְאֲפִלּוּ אַחֵר שֶׁחִיטָתוֹ⁷¹,
6 וְאִין צָרִיף לִזְמַר אַחֵר מִיתָתוֹ⁷²; שְׁהִי⁷³ אוֹתוֹ הַצֶּמֶר
7 שֶׁנִּשְׁרֵר מִמֶּנּוּ מַחִיִּים בְּאִסּוּרוֹ עוֹמֵד. וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר
8 בַּהֲמָה⁷⁴. וְכִבֵּר בְּאִרְנֵי בְּהִלָּכוֹת מַעֲלָה⁷⁵, שְׁלֹא גִזְרוּ
9 גִּזְרָה זֹאת⁷⁶ אֲלֵא עַל הַבְּכוֹר וְעַל הַמַּעֲשֵׂר בְּלִבְדּוֹ, מִפְּנֵי
10 שְׁאִינֶן בָּאִין לְכַפֵּרָה, שְׁמָא יִשְׁהִם אֲצִלּוֹ⁷⁷ כְּדִי לִקַּח
11 כָּל הַצֶּמֶר שֶׁנִּשְׁרֵר מִהֶם. וְכִבֵּר בְּאִרְנֵי⁷⁸, שֶׁמַּצְוָה
12 לְאֲכָלוֹ תוֹף שְׁנֵתוֹ, בֵּין תָּמִים בֵּין בְּעַל מוֹם⁷⁹.

(66) כלומר, תם שנשחט ולא נמצא בו פסול, ובעל מום שהותר על ידי מומחה. (67) בצמר שנגזז לאחר שחיטתו, כך נשמע מהמשנה בבכורות כח: (ראה להלן הלכה יב). (68) נתלש מעצמו, ראה שם כו: שאין הבדל בין תלש לבין נתלש מעצמו. (69) משום גזירה, ראה להלן בהלכה זו. אע"פ שעצם פעולת הגיזה אסורה מן התורה (פ"א מהלכות מעילה הלכה ט). (70) שם כו. (71) כלומר, צמר זה שנשר ממנו בחייו, נשאר באיסורו אף לאחר שחיטתו. וכחכמים במשנה (שם כה.) ולא כעקביא מן מהללאל שמתיר לאחר שחיטה את הגיזה שנשר לפני השחיטה, וכדעת ר' יהודה במשנה שם בפירוש פלוגתתם, שכן פסק רב נחמן (שם כו.) כמותו. (72) שהרי לפי דברי ר' יהודה, מחלוקת חכמים ועקביא בן מהללאל אינה אלא אם שחטו אבל אם מת, גם עקביא בן מהללאל אסור את הצמר שנשר לפני המיתה. (73) כך בכ"י תימן ובדרפוס רומי, וכן נכון. (74) אסרו חכמים בהנאה את הגיזה, ואע"פ שנתלשה מעצמה, והאיסור הוא בעינו אף לאחר שחיטה או לאחר מיתה. וכן הוא בבכורות כו. "רבכור ומעשר נמי, דכיון דלאו לכפרה אתו, משהו להו". (75) פ"א ה"י. (76) כלומר, איסור הנאה מן הגיזה. (77) בכורות שם. (78) למעלה פ"א הלכה ח. (79) ורש"י שם פירש, שחששו שמא יבוא לירי "גיזה ועבודה", כלומר לעבור על לאו של "לא תגזו" ו"לא תעבוד".

13 יב. בְּכוֹר שֶׁהִיא בּוֹ צֶמֶר מְדֻבָּלֵל⁸⁰ וְשִׁחְטוּ: אֵת שֶׁהוּא
14 נִרְאֶה עֲמוֹ מִן הַגִּזָּה⁸¹ - מִתֵּר בַּהֲנָאָה⁸²; וְאֵת שְׁאִינוֹ
15 נִרְאֶה עֲמוֹ⁸³, וְהוּא הַצֶּמֶר שֶׁעָקְרוּ הַפּוֹף פְּלִפִּי רִאשׁוֹ⁸⁴
16 - אֲסוּר⁸⁵, שֶׁזֶה כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁרֵר מַחִיִּים⁸⁶.

(80) צמר שנתלש מן העור בעוד הבכור חי, אבל נשאר מסובך עם שאר הצמר שלא נתלש. (81) פירוש, כשיגזזו את שאר הצמר לאחר שחיטה, יהיה בצמר המדובלל שזה לשאר הצמר, ולא יהיה נראה כמובדל מהם. (82) משנה שם כה: שכיון שלא ניכר שהצמר נתלש מחיים, לא גזרו חכמים לאסרו, כמו שגזרו בצמר שנשר. (83) כלומר, שמורגש כי צמר זה מובדל משאר הצמר. (84) שכפול באמצעותו, ושני ראשין נראין בחוץ (רש"י שם כו:). ונחלקו האמוראים שם במובן זה של "אינו נראה עם הגיזה"

- 16 תִּיבִּינִין²⁹, שְׁהָרִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם, וְאֵין לְנִכְרִי רִשּׁוֹת
17 עֲלֵיהֶן.
- 21 משנה, בכורות טז, א. (22) כלומר, הנכרי מוסר את
הבהמה לישראל בסכום מסוים של כסף שיתן לו הישראל
אחר תקופה מסוימת, ראה רש"י במשנה שם. (23) התנה
עמו. (24) שאם בגמר התקופה של עשר שנים יהיה שוויה
של הבהמה יותר, יהיה ריווח זה לשניהם (ראה ב"טור" י"ד
סי' שכ). אבל רש"י מפרש (שם) שהתנאי היה שהוולדות
יהיו לשניהם. (25) כדברי רבא, שם טז, ב. (26) שם,
במשנה. (27) כלומר, הבכורות הנולדים מהן (מן הצאן)
וכן הבכורות הנולדים מוולדותיהן שהם דור שלישי לצאן
— פטורים מן הבכורה. (28) כלומר, אלו הנולדים מן
הוולדות של הוולדות של הצאן, שהם דור רביעי לצאן.
(29) שם, במשנה.
- 18 ה. יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּתַן מַעוֹת לְנִכְרִי וְקָנָה לוֹ בֶּהֱן בְּהֶמָּה
19 מִנִּכְרִי³⁰ בְּדִינֵיהֶן³¹, אָף עַל פִּי שְׁלֹא מִשֶּׁן - קָנָה,
20 וְחִיבָתָהּ בִּבְכוּרָה³². וְכֵן אִם קָנָה הַנִּכְרִי מִיִּשְׂרָאֵל
21 בְּדִינֵיהֶם וְנִתַּן מַעוֹת, אָף עַל פִּי שְׁלֹא מִשֶּׁן - קָנָה,
22 וּפְטוּרָה מִבְּכוּרָה³³.
- 30 מימרא של ריש לקיש, בבכורות יג, א. (31) בגמ' שם:
"בדיניהם שפסקה להם תורה" שגוי קונה בהם. לפי דעת
רבינו, הוא קונה בין בכסף ובין במשיכה (פ"א מהל' זכיה
ומתנה הי"ד), ומקורו מהגמרא בע"ז ע"א, א. ודלא כסוגיית
הגמרא בבכורות שם, שגוי קונה רק במשיכה (מגיד-משנה
שם). (32) שכבר קנה ישראל את הבהמה, ואין לגוי בה
שום חלק. (33) לפי שהיא של גוי (שם).
- 23 ו. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שְׁלֹא נִתְגַּיֵּר יִלְדָּה
24 פֶּתָו אוֹ אַחֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר³⁴ - הָרִי זֶה בְּכוֹר מִסְּפֶק³⁵.
- 34 שאם ילדה לפני שנתגייר, הרי היתה בהמת גוי ופטורה
מן הבכורה, ואם ילדה אחר שנתגייר, חייבת בבכורה.
(35) בחולין קלד, א: "תני רבי חייא, שמונה ספיקות נאמרו
בגרי, ד' לפטור וד' לחיוב וכו' ובכור בהמה טהורה". ודינו
של בכור ספק הוא: שאינו קרב על המזבח ואינו נשחט
בחורף כשהוא תם, אלא ירעה עד שיפול בו מום ואז מותר
לשחטו בחורף ולאכלו. ואינו מחויב לתת לכהן, שהמוציא
מחבירו עליו הראיה. ע"י במשנה, שם. וראה להלן ה"ז,
ופ"ה ה"ג, ובפ"ט מהל' ביכורים הי"ג.
- 25 ז. הַלּוֹקֵחַ בְּהֶמָּה מִן הַנִּכְרִי³⁷, וְאֵין יָדוּעַ אִם בִּפְרָה
26 אוֹ לֹא בִּפְרָה³⁸, וְיִלְדָּה אֶצְלוֹ - הָרִי זֶה סְפֶק בְּכוֹר.
27 וְיֹאכֵל בְּמוֹמוֹ³⁹ לְבַעֲלִים, וְאֵינוֹ לִפְהֶן, שֶׁהַמוֹצִיא
28 מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאִיָּה.
- 36 ישראל הקונה. (37) ואם לקח ישראל בהמה מישראל,
ראה להלן ה"ט. (38) כלומר: לא ידוע לישראל אם ילדה
כבר פעם או לא. (39) בכורות יט, ב — במשנה, וכרבי
עקיבא.
- 29 ח. לִקַּח בְּהֶמָּה מִנִּיכָה⁴⁰ מִן הַנִּכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ
30 שֶׁמָּא בָּנָה שֶׁל אַחֲרָת הִיא מִנִּיכָה⁴¹, אֲלֹא הָרִי זֶה
- האם כולה של ישראל) — תזכר, תקדיש את הזכר שלה, ואם
יש לגוי אפילו אחד מאלף — אין זה "כל בכור", בבני
ישראל ולא "כל מקנך". (6) לנכרי. (7) כלומר: "היה לו
שותפות באבר, אע"פ שאין כל האבר שלו (לחם-משנה).
(8) כלומר: ביד או ברגל, והכוונה לאצבע שברגל או שביד,
שאם היתה לו אצבע מיותרת בלי עצם, אם חתכה אינו
נעשה בעל מום (ראה בכסף-משנה), אבל באופו אחר, לא
יתכן שיחתוך ולא יהיה בעל מום. (9) שם, כדברי רבי
יוחנן. (10) כגון שהיתה אצבע יתירה בידו או ברגלו ואין
בו עצם, כנ"ל.
- 1 ב. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶר פֶּתָו שֶׁל נִכְרִי¹¹, אוֹ הַמוֹכֵר עֶבֶר
2 פֶּתָו לְנִכְרִי¹², אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רִשְׁאִי¹³ - הָרִי זֶה
3 פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה¹⁴, וְאֵין קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַל דְּבָר זֶה¹⁵.
- 11 שקונה מן הגוי את העובר ולא את אמו. (12) ישראל
המוכר לגוי את העובר ולא את הפרה עצמה. (13) למכור
לגוי בהמה גסה, שהיא מיוחדת לעשות בה מלאכה, כיון
שהגוי עובד בה בשבת, וגזירת חכמים היא שמא ישאל
אותה או ישכיר אותה לגוי, ונמצא עובר על שביעת בהמתו
(ע"ז יד: וטו. ופ"כ מהל' שבת ה"ג). (14) משנה, בכורות
יג, א. (15) שעבר על האיסור למכור לנכרי, שיהיה חייב
לפדות את העובר מן הגוי וליתנו לכהן, ראה שם ב, א.
- 4 ג. הַמִּקְבֵּל¹⁶ בְּהֶמָּה מִן הַנִּכְרִי לְהִיּוֹת מִטְּפֵל בָּהּ
5 וְהַנּוֹלָדוֹת בֵּינֵיהֶם¹⁷, אוֹ נִכְרִי שֶׁקִּבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל בָּהּ¹⁸ -
6 הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִים מִן הַבְּכוּרָה¹⁹; שֶׁנֶּאֱמַר²⁰: פֶּטֵר כָּל
7 רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל - עַד שֶׁיְהִיָּה הַכֹּל מִיִּשְׂרָאֵל.
- 16 ישראל. (17) לשניהם. שבעד טרחתו בטיפול בבהמה
מתחלקים הוולדות בשווה לגוי ולישראל. (18) שהגוי
מטפל בבהמה, ובעד טרחתו יהיה לו חלק שזה בוולדות עם
הישראל. (19) משנה, שם ב, א. וכן ברייתא שם ב, ב -
מחלוקת חכמים ורבי יהודה, ופסק כחכמים. (20) ולפני
זה, כתוב "קדש לי כל בכור וכו'". "ובריש בכורות (ג.)
אמרינן טעמא דרבנן משום מקצת בכור משמע,
ואתא "כל" לומר עד דאיתיה כולי", ולשון רבינו ז"ל
מגומגם שלא הזכיר רא"י זו על כל בכור, כמ"ש אותה
בגמרא (לחם-משנה). ובמשנה (ב.): "המקבל הימנו והנותן
לו בקבלה פטור מן הבכורה, שנאמר "בישראל" אבל לא
באחרים". ופירש רש"י "שנאמר (במדבר ג, יג) הקדשתי לי
כל בכור בישראל". ועי' "שיטה מקובצת" שם. וראה ברי"ט
אלגזי פ"א אות קטן א' (דפוס ווילנא, ב ע"א, ד"ה והנה
צריך להבין).
- 8 ד. הַמִּקְבֵּל צֹאן מִן הַנִּכְרִי²¹ בְּמִמּוֹן קָצוּב²², וּפְסֶק
9 עֲמוֹ²³ שֶׁיְהִיָּה הַשֹּׂכֵר בֵּינֵיהֶם²⁴ וְאִם פָּתָתוּ - פָּתָתוּ
10 לְיִשְׂרָאֵל, אָף עַל פִּי שֶׁבִּרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם וְהָרִי הֵם
11 בְּקִנְיָנוֹ, הוֹאִיל וְאִם לֹא יִמָּצֵא הַנִּכְרִי אֶצְלוֹ מִמּוֹן
12 אַחֵר לְגִבּוֹת מִמּוֹנוֹ - יִגְבֶּה מִן הַבְּהֵמָּוֹת הָאֵלוֹ
13 וּמִנּוֹלָדוֹתֵיהֶן, נַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרִיּוֹת עֲלֵיהֶן וְעַל
14 וְלִדּוֹתֵיהֶן, וְהָרִי יֵד הַנִּכְרִי בְּאִמְצָעוֹ²⁵, וּפְטוּרִין מִן
15 הַבְּכוּרָה²⁶ הֵם וְנִלְדוֹתֵיהֶן²⁷. אֲכָל וְלִדֵּי וְלִדּוֹת²⁸ -

הוא בגמרא שם כא, ב - לדעת רבא. (52) אם תלד לאחר מכן זכר, אינו בכור. (53) גמרא, שם. (54) אף-על-פי שאין דרכה לילד תוך שנה ראשונה לחייה. (55) שאפשר שטיפפה תוך שנתה, וחזרה וילדה בתוך שנתה, כרבי עקיבא (במשנה, שם) וכרבי יהושע (בברייתא שם כ, א). (56) קרום שהעובר מונח בתוכו, ובהמה זו הפילה שליא ריקה. (57) במשנה שם, ובחולין עז, א. (58) משנה, נדה כו, א. (59) משנה, חולין שם. וראה להלן סוף הי"א. (60) שם בגמרא עז, ב. (61) ראה למעלה פ"א ה"א. (62) למעלה פ"ב ה"ו. (63) כמו כבש שילדה כמין עז או עז שילדה כמין כבש. וזה קורה רק לעתים רחוקות. (64) שהרי מחצית הנולדים הם נקבות שפטורות מבכורה, וממחצית השניה של הנולדים זכרים, יש מייעוט (אף כי הוא קטן) של נולדים שאין בהם מקצת סימני אמם שגם הם פטורים מן הבכורה, ואם כן רוב הנולדים אינם מתקדשים בבכורה. (65) ומותר להשליך השליא לכלבים. (66) משנה שם, ותמורה לג, ב. (67) כלומר, שגם נקבה שנולדה מבהמת קדשים – יש בה קדושה (בגמרא שם עז:).

יא. בהמה גסה שהפילה חררת דם⁶⁸ - הרי זו נפטרה מן הבכורה⁶⁹; שהזקתה שהולד בתוכה, ורבה עליו הדם⁷⁰ והפסידו ובטלו. וקוברין תררה⁷¹ כמו נפל מבכרת⁷², אף על פי שאין תררה זו קדושה⁷³. ולמה קוברין אותה?⁷⁴ כדי לפרסם הדבר שנפטרה מן הבכורה⁷⁵.

(68) חתיכת דם. (69) כשתלד עוד, אין הוולד קדוש, כדברי רבי אליעזר בן יעקב במשנה, בכורות כא, ב. (70) כרבי יוחנן, בבכורות כב, א. וראה 'תוספות יום-טוב' נדה פ"ג מ"ד, ובלחם-משנה כאן. (71) משנה, בכורות, שם. (72) שקוברים אותו ככל קדשים שהפילו (תמורה לג:), אם הוא זכר. (73) שהרי רוב הנולדים אינם מתקדשים בבכורה, ראה למעלה ה"י בדין שליא. (74) ולא הותר להשליכו לכלבים כמו שליא, ראה למעלה שם. (75) בכורות כב, א. אבל בשליא אין צריך פרסום, שהכל יודעים שאין שליא בלא ולד ('תוספות' נדה כז: ד"ה כדי רשיטה מקובצת' בבכורות שם).

יב. פקר בארנו בענין נדה⁷⁶, שהולד פאדם נגמר לארבעים יום⁷⁷, והמפלת לפחות מארבעים - אינו ולד⁷⁸. אבל ולד בהמה - לא עמדו חכמים על מנין הימים שיגמר בו⁷⁹; אבל אמרו⁸⁰, שהמפלת טנוף⁸¹ - אינה מתעברת אחריו⁸² ולא מקבלת ולד אחר⁸³ לפחות משלשים יום.

(76) פ"י מהל' איסורי ביאה ה"א-ב. (77) בכורות כא, ב. (78) ואינה צריכה לישיב ימי טומאה כיולדת (הל' איסורי ביאה, שם). (79) בעיא של רב חסדא שם, ולא נפתרה. (80) דברי זעירי, שם. (81) ראה למעלה ה"י. (82) ואם הפילה בתוך שלשים יום, בוודאי אינו ולד. ואף בקדשים אינו טעון קבורה. (83) כפל לשון הוא מהקודם, וברשי' וב'רבינו גרשום' שם: "משהתחילה לטנף אינה מקבלת זכר עד שלשים יום". ואולי יש לפרש כן גם בדברי רבינו.

1 בחזקת שילדה⁴². ואפלו היה זה שמניקה פמו מין אחר, ואפלו כמין חזיר⁴³ - הרי זו פטורה מן הבכורה⁴⁴. וכן בהמה שהיא חולבת⁴⁵ - פטורה מן הבכורה, שרוב בהמות אינן חולבות אלא אם פן פקר ילדו⁴⁶.

(40) משנה, שם כג, ב - כדברי רשב"ג. ובגמרא (שם כד.) נפסקה הלכה כמותו. (41) מדובר שראינוה חולבת אע"פ שלא ילדה, והוא מן המיעוט שחולבות בלי לידה ('טור' יו"ד סי' שטז). והנולד עכשיו הרי הוא בכור. (42) לפי שאינה מרחמת על הוולד אלא-אם-כן ילדה (גמרא, שם). ואם כן זה שנולד עכשיו אינו בכור. (43) שוודאי אין הבהמה מרחמת על מין אחר, ואם כן זו שריחמה היא מן המיעוט, ויתכן שריחמה אע"פ שלא ילדה כלל. (44) חזקה שילדה אותו ולד, שאם לא כן לא היתה מרחמת עליו (ועי' ש"ך סי' שטז סק"ו). (45) ואין אנו יודעים אם ילדה או לא. ומדובר כשאינה מניקה. (46) בכורות כ, ב - כרבי יהושע.

ט. הלוקח בהמה מישראל - הרי זו בחזקת שפכרה⁴⁷, עד שיודיעו המוכר שעדין לא ילדה; שאין הישראל שותק וגורם לו לאכל קדשים בחייו⁴⁸, וודאי שפכרה⁴⁹ ולפיכך מכרה סתם.

(47) מחלוקת בין רב, שמואל ורבי יוחנן, בבכורות כא, ב. ופסק רבינו כרבי יוחנן. (48) כלומר, כל הכרוך בזה: איסור שחיטה ('פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו) ואיסור אכילה (קידושין נז:). וכן צריך לפרש בדברי רבינו גרשום' בבכורות שם, שכתב: "דאיכא איסורא, אי אכיל ישראל לבכור". וכ"ה לשון הברייתא שם יט, א: "שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחייו". (49) כלומר, ילדה בכור מכבר.

י. בהמה דקה שהפילה עפר שעדין לא נתבאר צורתו הרבה ונפרת לפל⁵⁰, וזהו הנקרא טנוף⁵¹, אם אמרו הרועים: עפר הוא אלא שנפסדה צורתו - הרי זו פטורה מן הבכורה⁵². וצריך להראותו לרועה חכם⁵³. לפיכך, הלוקח בהמה מן הנכרי, אפלו היתה קטנה וילדה אצלו בתוך שנתה⁵⁴ - הרי זה ספק בכור, שמא טנוף הפילה פרשות הנכרי⁵⁵. וכן בהמה גסה שהפילה שליא⁵⁶ - הרי זו סימן ולד⁵⁷, שאין שליא בלא ולד⁵⁸, ונפטרה מן הבכורה. ומתיר להשליך אותה השליא לכלבים⁵⁹. שאין מתקדש בבכורה⁶⁰ אלא זכרי⁶¹, וחזקת הנולדים מחצה זכרים ומחצה נקבות, וכבר בארנו⁶² שהזכר שאין בו מקצת סימני אמו⁶³ אינו מתקדש בבכורה, ונקמצא מעוט הנולדים הן המתקדשין בבכורה⁶⁴, ואין חוששין למעוט⁶⁵. אבל בהמת קדשים שהפילה שליא - תקבר⁶⁶, [שהנקבות בה בזכרים]⁶⁷.

(50) כלומר, אינה ניכרת לכל, אלא לרועים בלבד. (51) במשנה, שם: "שסימן הוולד בבהמה דקה - טינוף". כן

- 1 יג. בהמה שצאה מלאה⁸⁴ ובאה ריקנית⁸⁵ - הבא
2 אחר בן⁸⁶ בכור מספק⁸⁷, שמא דבר שאינו פוטר
3 בבכורה הפילה⁸⁸. ואין לנפלי בהמה פטירת רחם⁸⁹
4 עד שיעגילו ראש פסקה של ערב⁹⁰.

99) שעדיין לא קדש בבכורה עד שיצא רובו. (100) מתחילת הלידה, ונתגלה כי מכירתו לגוי לא היתה מכירה כלל, שהרי אינו שלו, וכרב הונא ולא כרבה (חולין סט:). (101) שלש שנים אלו אין להן מקום כאן, כי אע"פ שלא נתקדשה למפרע – נפטרה מן הבכורה, והבא אחרי אינו בכור ('כתר המלך'), והן שייכות להלן בסוף ההלכה אחרי המילים "ולמפרע הוא מתקדש" ('אור שמח'), וראה להלן הערה קד). (102) שלא דרך הרחם, ראה למעלה פ"ב ה"ד. (103) גם זה מחלוקת בין רב הונא ורבה, ופסק כרב הונא. ראה למעלה בסמוך. (104) כלומר, השליש השני ביחד עם השליש הראשון. (105) כאן שייכות המילים "ונפטרה מן הבכורה" שנכתבו למעלה, שהרי גם יצא כולו דרך דופן – הבא אחרי אינו בכור, כמו שכתב רבינו למעלה פ"ב ה"ד ('אור שמח').

- 17 טז. יצא מעוט אבר גדול, והרי זה היוצא רבו של
18 עבר¹⁰⁶ - נפטרה מן הבכורה¹⁰⁷, ויקבר היוצא¹⁰⁸.
19 יצא חצי העבר והוא רבו של אבר היוצא¹⁰⁹ - הרי
20 זה ספק אם נפטרה מן הבכורה או לא נפטרה.
21 לפיכך הבא אחרי ספק בכור.

106) מדובר כשחתכו, ומיעוט העובר שנשאר בפנים ולא יצא דרך הרחם אלא דרך הדופן ('ש"ך סי' שיט ס"ק יב). (107) אם ילדה לאחר מכן, שאין מיעוט זה של האבר שיצא, נגזר אחרי רוב אותו האבר שבפנים (חולין ע.). (108) כיון שחתכו. וראה למעלה ה"ד. (109) כלומר, בתוך החצי הזה שיצא, נכלל רוב של אבר שמיעוטו נשאר בפנים, ונסתפקו (שם) אם המיעוט הזה שבפנים מצטרף לרוב האבר, ועל-ידי זה הוא מרבה את החצי שיצא ועושה אותו לרוב, ונתקדש בבכורה, או לא. ואף כאן מדובר כשחתך היוצא, והחלק שבפנים יצא אחר-כך דרך הדופן ('ש"ך, שם).

- 22 יז. בכור¹¹⁰ שפרכו¹¹¹ בסיב¹¹² והוציאו ולא נגע
23 ברחם, או שפרכו בשלית בהמה¹¹³ אחרת, או
24 שפרכה עליו אחותו ויצא¹¹⁴, הואיל ולא נגע ברחם
25 מפל מקום - הרי זה ספק בכור¹¹⁵.

110) כל הלכה זו היא בעיא שלא נפטרה בגמרא שם. (111) כשיצא חלק ממנו, לפני שיצא רובו. (112) קרום דק הגדל והנכרך סביב הדקל ('רש"י שם). (113) כלומר, בסיב שאינו מין בשר, אלא אפילו בשליא שהיא מין בשר, מסתפקים אנו שמא היא הציצה ('אע"פ שכלל הוא בידינו "מין במינו אינו חוצץ", כמו שכתב רבינו בפ"ז מהל' לולב ה"ב). ובשלייתו לא הסתפקו, שכן הוא דרך הלידה, ואינה חוצצת (גמרא, שם). (114) כלומר, שעם הזכר נולדה גם נקבה, והיא נכרכה עליו באופן שהזכר לא נגע ברחם, כן הוא בגמרא שם: "כרכתו ואחותו והציאתו, מהו". וכגירסת רבינו חננאל' (מובא ב'תוספות' שם ד"ה כרכתו, "אחותו"

(84) בהמה מעוברת שיצאה לרעות בשדה. (85) וחזרה בו ביום ריקה. (86) פירוש, אם נתעברה לאחר זמן, שנית, וילדה זכר. (87) דין ספק, ראה למעלה ה"ו, ובהערה שם. (88) כגון שראשו לא היה עגול כפיקה של ערב, ואע"פ שרוב הבהמות יולדות ולד הפוטר מן הבכורה, כיון שרוב היולדות מטנפות יום קודם לכן וזו לא טנפה (וכגון שלא שהתה ביום הקודם בחוץ – 'תוספות' נדה כט. ד"ה וזו) הרי זה סותר בכך את הכלל של רוב בהמות יולדות ולד הפוטר מן הבכורה (נדה שם). (89) אין הנפלים פוטרם מבכורה את הנולד לאחר מכן. (90) ככדור שבראש הפלך שטוות בו הנשים, חוט של "ערב" שהוא עבה יותר מהחוט של "שתי", אבל פחות מזה אינו פוטר מן הבכורה, כן הוא באהלות פ"ז מ"ד: "אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה", ובבכורות כב, א: "כי אתא רבין, פירשה משמי' דרבי יוחנן, של אשה כשל "שתי", ושל בהמה כשל "ערב", ומפרשה רבינו לענין פטירת רחם, שאינו פוטר מן הבכורה עד שיהיה הראש גדול כפיקה של ערב, אבל אם הוא פחות מזה אינו פוטר מן הבכורה (ורש"י שם פירשה לענין טומאה כמו באשה). ועי' בהשגות הראב"ד ובלחם-משנה כאן. וראה בפכ"ה מהל' טומאת מת ה"ח וה"ט, וב'תוספות יום-טוב' אהלות פ"ז מ"ד.

- 5 יד. מבקרת⁹¹ המקשה לילד - מחתף אבר אבר
6 ומשליף לכלבים⁹², והבא אחרי בכור⁹³. יצא רבו⁹⁴
7 - הרי זה יקבר⁹⁵, ונפטרה מן הבכורה⁹⁶. ואם חתף
8 אבר והניחו⁹⁷, אבר והניחו, עד שהשלים רבו - הרי
9 פל האיברים צריכין קבורה, ונפטרה מן הבכורה⁹⁸;
10 כיון שצא רבו, בין שלם בין מחתף, והרי הוא
11 לפנינו - נתקדש למפרע.

91) העומדת לילד בפעם הראשונה. (92) כשיוצא אבר שהוא מיעוט של הוולד, מחתכו ומשליכו לכלבים וכן כל אבר ואבר, והוא במשנה חולין סט, ב. לפי שכל זמן שלא יצא רוב הוולד, אינו קדוש בקדושת בכורה (רש"י שם). (93) במשנה, שם: "ונפטרה מן הבכורה". ומפרשה רבינו רק על מה שנאמר שם בסוף המשנה "יצא רובו הרי זה יקבר". ולא על תחילת המשנה, כשיצא חתוך אבר אבר והשליכם לכלבים, שכיון שאינו חשוב כיוולד אינו פטר רחם, והבא אחריו בכור (עי' ש"ך יו"ד סי' שיט ס"ג). ודעת רש"י שם אינה כן. (94) וחתכו. (95) שביציאת הרוב חלה עליו קדושת בכור, ואנו קוראים עליו (דברים טו, יט) "אשר יוולד" (רש"י שם), ויקבר כדין בכור שמת, ראה למעלה פ"ג ה"ד. (96) במשנה, שם. (97) פירוש, שלא השליכו לכלבים. (98) כדברי רב הונא, בגמרא שם ע, א.

- 12 טו. יצא שלישי⁹⁹ ומכר לנכרי, וחזר ויצא שלישי
13 אחר - נתקדש למפרע¹⁰⁰ ונפטרה מן הבכורה¹⁰¹.

17 נוטל את הפחוש⁵, והשני ספק בכור⁶. מת אחד מהן
18 - אין לכהן פלוס; שנה החי ספק הוא⁷, והמוציא
19 מחברו עליו הראיה. וכן אם ילדה זכר ונקבה - הרי
20 הזכר ספק, שמה הנקבה יצאת תחלה. לפיכך אין
21 לכהן פלוס, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

(2) כלומר, לא נתעברה לפני זה, והעיבור הנוכחי הוא הראשון אצלה. (3) בבת אחת. (4) כחכמים במשנה (בכורות יז). הסוברים שאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם כאחת ושיהיו שניהם בכורים, אלא האחד הקדים את השני במשהו, ולנו לא ידוע אי זהו שקדם. (5) כרבי עקיבא במשנה שם, שעל היפה אומר הישראל לכהן הבא ראה שהוא הבכור ואתנו לך (שם יח. בגמרא). (6) וירעה עד שיפול בו מום, ויאכל לבעליו. (7) שמה המת יצא תחילה והחי איננו בכור כלל.

22 ב. שתי רחלות שלא בפרו וילדו שני זכרים - שניהן
23 לפניהן⁸. זכר ונקבה - הזכר לפניהן⁹. שני זכרים ונקבה¹⁰
24 - הפכה נוטל את הפחוש¹¹, והשני ספק בכור¹². ואם
25 מת אחד מהן - אין לכהן פלוס; שנה הזכר החי ספק
26 בכור הוא¹³, והמוציא מחברו עליו הראיה. ילדו שתי
27 נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות¹⁴ - הרי
28 הזכרים ספק בכור, שאני אומר: שמה הנקבה נולדה
29 תחלה ואחר כך הזכר. לפיכך אין כאן לכהן פלוס,
30 שהמוציא מחברו עליו הראיה. אחת בפרה ואחת
31 שלא בפרה¹⁵ וילדו שני זכרים¹⁶ - אחד לו ואחד
32 לפניהן¹⁷, וכל אחד מהן ספק בכור, והפכה נוטל את
33 הפחוש¹⁸. מת אחד מהן - אין כאן לכהן פלוס, שנה
34 החי ספק הוא. וכן אם ילדו זכר ונקבה¹⁹ - אין כאן
35 לכהן פלוס, שנה הזכר ספק בכור הוא²⁰.

(8) משנה שם יח: ואף כי לא ראינו את הלידות, אין אנו חוששים שמה אחת ילדה את שני הזכרים והשנייה לא ילדה אלא טנפה, ולא יהיה לכהן אלא בכור אחד. (9) ואין אומרים שאחת ילדה את שניהם והשנייה רק טנפה והזכר הוא ספק והמוציא מחברו עליו הראיה, אלא אנו אומרים שכל אחת מהן ילדה: זו את הזכר וזו את הנקבה. ואם כן, הזכר הוא בכור וודאי. (10) ונמצא שאחת ילדה תאומים והשנייה רק אחד - ויש כאן ספק אם שני הזכרים בכורות, או שרק אחד מהם בכור, בין אם הנקבה היא מהתאומים ולא ידוע איזה מן הזכרים הוא מהתאומים ואיזה הוא שנולד יחיד ובין אם הנקבה נולדה יחידה והזכרים תאומים ולא ידוע איזה יצא ראשון או אפילו באופן שיצאו שניהם כאחת שהדין הוא שאי אפשר לצמצם ואחד מהן קדם את חבירו במשהו ורק אחד מן הזכרים הוא בוודאי בכור והשני ספק. (11) שהישראל אומר לו הבא לי ראה שהיפה הוא הבכור. (12) וירעה עד שיפול בו מום ויאכלוהו הבעלים. (13) שאולי רק אחד מהן הוא בכור ואפשר שזהו שמת. (14) וספק הוא אם יש כאן בכור: שמה נולד הזכר בתאומים עם הנקבה, והיא יצאה תחילה. (15) יש לו שתי בהמות, אחת הייתה כבר מעוברת פעם אחת וכשילדת עכשיו זכר

במקום "ואחזתו". (115) בכל אלו הסתפקו שם, אם זה נחשב לחציצה ואינו קדוש או שאין זה חציצה (ראה רש"י שם), ולא נפשטה הבעיא, ולכן פסק רבינו שהוא ספק בכור.

1 יח. הדביק שני רחמים זה לזה¹¹⁶ ויצא מזה ונכנס
2 לזה¹¹⁷ - הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה
3 הבהמה שנכנס בה הבכור, שהרי פטר רחם¹¹⁸; או
4 לא נפטרה עד שיפטר רחמה וילדה¹¹⁹.

(116) כשאחת מהן כורעת לילד (שם). (117) כשילדה יצא הוולד מן הרחם של זו ונכנס לרחם של השניה. (118) על-ידיה שניכנס לתוך רחמה ויצא ממנה. (119) כלומר, עד שוולד שלה יפטר רחמה, ולא שוולדה של אחרת יפטר רחמה.

5 יט. נפתחו¹²⁰ בתלי בית הרחם ויצא¹²¹ - הרי זה
6 ספק אם נגיעת רחם מקדשת או אוריו¹²².

(120) כלומר, נתרבו. (121) ובגלל שנתרחב הרחם, לא נגע הוולד בכותלי הרחם בעת שיצא. (122) שם, בעיא של רב אחא.

7 כ. נעקרו בתלי בית הרחם [ונתלו] בצוארו¹²³ - הרי
8 זה ספק אם במקומו מקדש או מקדש אף חוץ
9 למקומו¹²⁴.

(123) פירוש, שהרחם נעקר ממקום חיבורו ונתלה בצואר הוולד באופן שנסחב עם הוולד ביציאתו לאויר העולם ('רבינו גרשום' שם). (124) שם. בעיא של מר רב אשי.

10 כא. נגממו בתלי בית הרחם¹²⁵ - אינו קדוש¹²⁶.
11 נפרץ מקצתו¹²⁷ ועומד מרבה על הפרוץ¹²⁸ ויצא
12 דרך הפרוץ¹²⁹, או שהיה הפרוץ מרבה על העומד
13 ויצא דרך העומד¹³⁰ - הרי זה ספק בכור¹³¹.

(125) "פירוש, נתעכלו שפתי בית הרחם" ('ערוך' ערך גס). (126) שם, אבעיא של רבי ירמיה מרבי זירא, ונפשטה בגמרא. (127) של הרחם. (128) החלק שנשאר בשלימות, מרובה על החלק הנפרץ. (129) שיש מקום לומר שכיון שהחלק השלם רב יותר מהנפרץ, הרי הוא כאילו כולו שלם. או שכיון שיצא דרך הפרוץ אין זו לידה (ראה רש"י, שם). (130) שיש מקום לומר כיון שהנפרץ הוא יותר מן החלק השלם, הרי הוא כאילו כולו נפרץ וכמו שיצא דרך הפרוץ. או אפשר שכיון שיצא דרך העומד, הרי זו לידה. (131) אבעיא של רבי זירא שם, ולא נפשטה.

יום שני כ"ז אדר א' ה'תשע"ט

פרק חמישי

(1) יבאר דין רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, ואין ידוע איזה מהם יצא ראשון.

14 א. רחל שלא בפרה² וילדה שני זכרים³, אפלו יצאו
15 שני ראשיהן פאחד - אי אפשר שלא קדם אחד⁴.
16 הואיל ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון - הפכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

את הפשוט שלו על יד הבכור, אבל אילו הניחו שלא בידיעתו של המפקיד, וודאי חייב בעל הבית - שהוא עירבם.

- ז. לא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַבְּכוּרוֹת³². לְפִיכָּךְ נֶאֱמַן
הַיִּשְׂרָאֵל לֹאמַר: זֶה סֶפֶק בְּכוֹר הוּא³³, וְרוֹאִין לוֹ
מוֹמִי³⁴ וְאֵיכָל אוֹתוֹ בְּמוֹמוֹ.

(32) להטיל מום בבכורות בניגוד לכהנים החשודים על כך.
(33) והמדובר כשיש לו בכור וודאי ובכור ספק ונתערבו ונאמן הוא לומר זהו הספק, שאילו בכור וודאי ביד ישראל - אין רואין מומו, וגם חוששים שמא הוטל בו המום בידים, עד שיעיד עליו הישראל שנפל בו המום מעצמו. אבל בספק בכור, אין צריך עדות שנפל המום מאיליו, שכל איסור בכור שהטילו בו מום אינו אלא מדרבנן משום קנס - בספק אין איסור, שספק דרבנן להקל, אבל מפני שיש כאן בתערובות וודאי בכור, הרי זה כהוקבע האיסור ואין אומרים בו ספק דרבנן לקולא ולפיכך צריכים אנו לעדותו של הישראל שזהו ספק בכור, אבל אינו צריך להעיד שהמום נפל מאיליו, מפני שספק דרבנן לקולא. ואילו הכהנים החשודים להטיל מום בבכור, אינם נאמנים גם בזה, שמא בכור וודאי הוא והטיל בו מום, ומכיון שידוע הוא שלא יקבלו עדותו, משקר ואומר שהוא ספק בכור, בכדי שיתירוהו מחמת ספק. (34) כנ"ל שבוודאי בכור אין רואין לו מומו.

- ח. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁקָּדַם לָהֶם מוֹם קָבוֹעַ לְהַקְדִּישׁ³⁵
וְנִפְדּוּ - חַיִּבִּין בַּבְּכוּרָה³⁶. וְאִם קָדַם מוֹם עוֹבֵר
לְהַקְדִּישׁ³⁷ אוֹ שֶׁהַקְדִּישׁן תַּמִּימִים וְאַחֵר כֶּף נוֹלֵד
לָהֶם מוֹם קָבוֹעַ וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה; שֶׁהָרִי
לֹא יֵצֵאוּ לְחֵלִין לְכָל דָּבָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲסוּרִין בַּגִּזְהָ
וְעַבְדוּתָה³⁸, בְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַעֲלֵהָ.

(35) אם היה להם מום קבוע, כגון שנחתך להם אחד מהאיברים ונפרש מן הגוף, ואחר כך הקדיש אותם קדושת דמים, למכרם ולהביא מדמיהם קרבן למזבח. (36) שבשעה שהוקדשו לא חלה עליהם קדושה חמורה, כשפודים אותם יוצאים לגמרי לחולין, ובהמת חולין חייבת בבכורה, ודווקא אם ילדו אחר שנפדו, אף על פי שנתעברו קודם פדיונם, אבל אם ילדו קודם פדיונם, קדושת דמים שבהם פוטרם מבכורה. (37) "כגון החזזית והגרבר והשמטת הפרק והשבורה שאפשר להירפא". וזה כמו שאיננו כלל וכשהקדישו למזבח חלה עליו קדושה חמורה. (38) כמו שנאמר (דברים יב, טו) "רק בכל אוות נפשך תזבח ואכלת בשר וכו'" יאכלנו כצבי וכאיל", ואמרו בבכורות טו. שזה מדובר בקדשים שנפל בהם מום ודרשו שם "תזבח, ולא גיזה, בשר, ולא חלב", ולמדו שם פסולי המוקדשין מצבי, מה צבי פטור מן הבכורה שהרי כתוב אצל בכור (דברים יב, יז) "בכורות בקרך וצאנך", ולא מן הצבי, אף פסולי המוקדשין שהוקדשו ואחרי כן נפל בהם מום, שעדיין יש להם קדושה שאסור ליגזז ולעבוד בהן, שפטורים מן הבכורה.

- ט. הַלּוֹקֵחַ בְּהֶמָּה מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם -
חֵיבָתָהּ בַּבְּכוּרָה³⁹. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ בְּהֶמָּה מִפְּרוֹת

אינו בכור, ואחת שזו לה העיבור הראשון. (16) ולא ידוע איזה מהן נולד מן הבהמה שלא ביכרה. (17) ושניהם ירעו עד שיפול בהם מום. (18) כרבי עקיבא במשנה שם, שהמוציא מחבירו עליו הראיה שהיפה הוא הבכור. (19) האחת שביכרה והאחת שלא ביכרה ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהן ילדה את הזכר. (20) ספק נולד מן הבהמה שביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה עוד.

- ג. כָּל בְּכוֹר שֶׁהוּא סֶפֶק - דִּינוֹ שְׁיִרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בּוֹ
מוֹם וְיֵאָכֵל לְבָעָלָיו. וְאִם תִּפְשׂוּ הַכֹּהֵן - אֵין מוֹצִיאִין
אוֹתוֹ מִדָּדוֹ, וְאֵיכָל אוֹתוֹ²¹ בְּמוֹמוֹ. אֲבָל אֵינוֹ
מְקַרְבֵּו; וְשֹׂאִין מְקַרְבִּים לְעוֹלָם אֶלָּא בְּכוֹר וְדָאִי, שֶׁמָּא
יִשְׁחוּט חֵלִין בְּעִזְרָה²².

(21) הכהן שתפס. (22) פשוט הוא (כסף משנה).

- ד. מִי שֶׁהָיָה בְּעִדְרוֹ מִבְּכוֹרוֹת וְשֹׂאִינָן מִבְּכוֹרוֹת,
וְנִלְדוּ²³ וְאֵין שָׁם אָדָם²⁴, וְנִכְנַס וּמָצָא אֶת
הַמִּבְּכוֹרוֹת מְנִיקוֹת נִקְבוֹת וְאֵת שֹׂאִינָן מִבְּכוֹרוֹת
מְנִיקוֹת זָכָרִים - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא בָּנָה שָׁל זֹ
בָּא לוֹ אֶצֶל זֹ וּבָנָה שָׁל זֹ בָּא לוֹ אֶצֶל זֹ, אֶלָּא
הָרִי הַדָּבָר בְּחֻזְקוֹתָ שֶׁשָּׁל אַחַת מְנִיקָה בָּנָה²⁵.

(23) נקבות וזכרים. (24) שיראה מי מהן ילדו את הזכרים ומי מהן ילדו הנקבות. (25) ומכיוון שהזכרים יונקים מבהמות שאינן מבכורות, הרי הם בוודאי פשוטים, ולא בכורות.

- ה. שְׁנֵים שֶׁהִפְקִידוּ שְׁנֵי זָכָרִים אֶצֶל הָרוּעָה²⁶, הָאֶחָד
בְּכוֹר וְהַשֵּׁנִי פָּשׁוּט, וּמָת אֶחָד מֵהֶן²⁷ - מְנִיחַ הָרוּעָה
הַשֵּׁנִי בִּיגִינָהּ וּמְסַתֵּלָק, וְהָרִי הוּא סֶפֶק בְּכוֹר, וְשֹׁנִינָהּ
חוֹלְקִין אוֹתוֹ, שֹׂאִין אֶחָד מֵהֶן מִפִּיר אֶת שְׁלוֹ.

(26) בבבא מציעא לו: "אמרו שהניחו שלא מדעתו של הרועה ולכן הרועה פטור, שאם לא כן חייב הרועה משום שהיה לו לדייק. (27) ולא ידוע אם הבכור הוא שמת, או הפשוט מת.

- ו. הַפִּקְדִּי בְּכוֹר אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, וְהַנִּיחוֹ בַּעַל הַבֵּית
עִם פָּשׁוּט שְׁלוֹ²⁸, וּמָת אֶחָד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹהוּ -
הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאָה²⁹, וְהָרִי הוּא סֶפֶק
בְּכוֹר. וְאֶפְלוּ רוּעָה כֹּהֵן שֶׁהֵנִיחַ בְּכוֹרוֹ בְּחֶצֶר בַּעַל
הַבֵּית עִם פָּשׁוּט שָׁל בַּעַל הַבֵּית³⁰, וּמָת אֶחָד מֵהֶן -
הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאָה, וְאֵין מוֹצִיאִין מִחֶצֶר
בַּעַל הַבֵּית אֶלָּא בְּרָאָה; שֶׁהָרִי מַדַּעַת בַּעַל הַבְּכוֹר
הַנִּיחוֹ עִמּוֹ הַפָּשׁוּט שָׁל בַּעַל הַבֵּית³¹.

(28) בידיעת המפקיד. (29) כלומר על המפקיד להביא ראיה שהחי הוא הבכור שלו (בכורות שם). (30) אין אנו אומרים שבעל הבית מקנה לו מקום לכהן בחצירו, והרי הוא עומד ברשות שניהם ויחלוקו (כדעת רבי טרפון שם). אלא כרבי עקיבא שבעל הבית הוא המוחזק והרועה הוא המוציא, ועליו להביא ראיה. (31) שמדעת המפקיד הניח בעל הבית

שהמדובר בזמן הזה, שאילו בזמן שבית המקדש קיים אין לכהן בו זכות למכור והוא הדין שאינו שם אותו. וגם בזמן הזה לא הותר אלא לכהנים שיידעו להיזהר בו עד שיפול בו מום אבל לא לישראל שלא יידע להיזהר בו.

פרק ששי

(1) יבאר מעשר בהמה במה נוהג ומי חייב בו ואנה נשחט ושאסור למכור.

- א. מצות עשה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות טהורות שיולדו לאדם בכל שנה ושנה. ואין מצוה זו נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד, שנאמר: וכל מעשר בקר וצאן וגומר.³

(2) "ואין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת" (ראה להלן פ"ז הלכה ה). (3) "כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה".

- ב. מעשר בהמה נוהג בחלין, אבל לא במקדשין.²¹ ונוהג בארץ ובחוצה לארץ,²² בפני הבית ושללא בפני הבית.²³ אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה, ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית. גזירה שמה יאכלהו תמים ונמצא בא לידי אסור כרת, שהוא שקיטת קדשים בחוץ.²⁴ ואם עבר ועשה בזמן הזה - הרי זה מעשר²⁵ ויאכל במומו.²⁶

(4) משנה בבכורות נג. "ואפילו היו קדשים קלים, ואפילו על דעת האומרים (ר' יוסי הגלילי שם): קדשים קלים ממון בעלים" (רבינו בפיה"מ שם), מפני שנאמר (שם) "העשירי יהיה קודש לה" - "יהיה קודש אמר רחמנא, ולא שכבר קודש" (גמרא שם). (5) במשנה שם. "ובגמרא שם אמרו, שמשנה זו אינה אליבא דרבי עקיבא הסובר שמעשר בהמה אינו נוהג בחוצה לארץ אלא לענין חלות הקדושה, אבל אסור להקריבו על גבי המזבח (וראה למעלה פ"א הלכה ה לענין בכור בחוצה לארץ), ורבינו שהעתיק המשנה כלשונה, נראה שדעתו דלא כר"ע" (תו"ט שם פרק ט משנה א).

(6) שם במשנה. (7) שם: "אי הכי, האידנא נמי וכו' אלא אמר רבה משום תקלה". (8) ראה בפ"א מהלכות שגגות ה"ד, ובהערות שם. (9) "כן מוכח בירושלמי שקלים (פ"ח הלכה ד), ובבבלי בסוף בכורות (סא), וכמו שכתבו שם התוס' ד"ה במעשר בזה"ז (יד איתן). ועיין עוד בפ"ח מהלכות ערכין וחרמין הלכה ח. (10) אף שבסוף מסכת בכורות שם אמרו שמעשר בהמה בזמן הזה ימות - סמך רבינו על מה שנאמר בתוספתא בכורות פרק ז: "בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזה"ז, ירעו כולן עד שיסתאבו" (אור שמח, וראה ב"נודע ביהודה" מהדורה תנינא חלק יורה-דעה סימן קט).

- ג. הפל חייבין במעשר בהמה: פהנים¹¹ לוויים²⁸ וישראלים.²⁹

(11) שהרי רבי אלעזר בן עזריה היה כהן (מעשר שני פ"ה משנה ט), ועשירי לעזרא (ברכות כז: ו) עישר בהמותיו (ביצה כג). ועיין שם בתוספות סוף ד"ה תליסר). וכן בסוף

- שביעית⁴⁰ - הרי זו פטורה מן הבכורה⁴¹. לפי שאינו רשאי לעשות סחורה בפרות שביעית, שהרי נאמר בה: לאכלה, לאכלה - ולא לסחורה; ואם תהיה חייבת בבכורה - הרי זה משתכר בבכור, שהרי יצא מתורת פרות שביעית⁴². וכבר בארנו בהלכות מאכלות אסורות, שאסור לעשות סחורה בדברים האסורים באכילה. וכן בארנו בתרומות, שאסור לעשות סחורה בתרומות. וכן אסור לעשות סחורה בבכורות⁴³, אף על פי שמתיר למכור⁴⁴ על דרך שבארנו⁴⁵.

(39) ואף על פי שמעשר שני ממון גבוה, ובכור אינו נוהג במקדשין כמו שאמרנו למעלה - כיוון שהוא לקוח בירושלים לצורך אכילה הרי הוא כחולין לענין בכורה, וכן כתב הכסף-משנה בפרק ו מהלכות ביכורים הלכה ד, שבירושלים הוא ממון הדיט. (40) שיותר ליקח בעד פירות שביעית בהמה טהורה שהרי בהמה היא לאכילה ואין זה חשוב סחורה. (41) אם ילדה. (42) ומרוויח שלא יצטרך לבערו בזמן הביעור (שעל בכור בוודאי לא חלו דיני שביעית), ונתנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. "ונראה שדעת הרמב"ם דפירות שביעית שהם הפקר לא נתנה התורה בהם זכות אלא לאכילה ולא לדבר אחר, ואם לוקח בהמה מדמי שביעית והרי הוא משתכר בבכור ועובר על "לאכלה ולא לסחורה" - הדמים הם הפקר וכן הבהמה, לפיכך היא פטורה מן הבכורה כמפורש בתוספתא פרק ב בבכורות - בהמת המדבר (של הפקר) כו' ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה". (43) כלומר, כדי להרוויח. "שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות" וכו'. (44) בלא ריווח. (45) למעלה בפרק א הלכות יד"ח: תם בזמן הזה ובעל מום בין בזמן הזה ובין בזמן הבית.

- י. לקח⁴⁶ בכור⁴⁷ למשתה בנו או לרגל⁴⁸ ולא צריך לו - מתיר למכרו.⁴⁹

(46) קנה. (47) בעל מום אבל תם הרי אסור לאכלו עד שיפול בו מום. (48) לאכול בחג. (49) ואף על פי שנראה שהוא סוחר בזה. ובתוספתא קתני ר' אומר, אומר אני לא מכרנו אלא לדמיו, כלומר בדמים שקנאו שלא ירוויח בהן". אבל לקנות על מנת למכור, אף אם לא ירוויח - אסור, שזוהי עשיית סחורה.

- יא. אין שמיין⁵⁰ בכורות תמימים לישראל⁵¹, אבל שמיין להן בכורות בעלי מומין. ושמיין בכורות תמימים לכהנים בזמן הזה⁵², שהן עומדין להאכל במומן; ואין צריך לומר ששמיין להן בעלי מומים.

(50) שומא היא שמוכר את הבהמה בסכום קצוב בתנאי שהקונה יטפל במוזנותיה עד זמן ידוע ואחרי כן ימכור הבהמה ומה שירויחו יותר מן הסכום הקצוב יתחלק ביניהם. (51) משום שזוהי כמו מכירה, ואסור למכור תם חי לישראל. (52) בתוספתא שם: "שמיין בכורות תמימין לכהנים ואין צריך לומר בעלי מומין". וסובר רבינו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"אמר רב דימי אמר ר' יוחנן, נאמר לא יגאל במעשר, ונאמר ולא יגאל בחרמים. מה להלן מכירה עמו (שהרי שם נאמר (ויקרא כז, כח) "לא ימכר ולא יגאל"), אף כאן מכירה עמו". (22) כן מוכח מתוספתא קידושין (פ"ד) שהמקדש בבשר מעשר אינה מקודשת. ורבנן הפקיעו הקידושין לאחר שחיטה, כמו דהוי מן התורה מחיים, ומוכר שאל קנה לוקח. וכן משמע בבכורות (לב:) ולכתוב רחמנא לא ימכר וכו' הוה-אמינא איזדבונא הוא דלא מזדבן, אבל כו' קמ"ל לא יגאל, דלא איזדבונא מזדבן ולא איפרוקי מפרק - הרי שגם בדיעבד לא מועילה המכירה (אור שמח). (23) כלומר, כיון שהלוקח לא קנה, נמצא שלא עשה כלום ולכן אינו לוקח. אלא שצריך עיון, הרי לרבא שאמר (תמורה ד:) כל מה שאמרה התורה לא תעביד, אי עביד לא מהני, ובכל זאת הוא חייב מלקות משום שעבר על צו התורה, וראה לחם-משנה. (24) פירוש, אם אמר אדם על דבר השייך לו, שיהיה חרם, צריך ליתנו לכהן ואין לו פדיון לעולם, ראה בפ"ו מהלכות ערכין וחרמין הלכות א"ד. ומה שאמרו בזבחים ט. "למילקא עליה בלא יגאל" (עיין תוספות שם ד"ה למאי), הרי שלוקחין על לאו זה - לפי נוסחת הספרים שלנו אינו כן. וראה בהערת הגר"ח הליר לספר המצוות ל"ת רסג. (25) שהתירה התורה לחלוצי הצבא לקחת אתם לאשה מבנות הנכר שראו בשביה (דברים כא, יב). ואסור למכרה לאחר, ואם מכרה אין זו מכירה. ומכאן כי הנוסחא הנכונה בספר המצוות שם היא כאותם הספרים שלא העתיקו שם "ואם מכרה לוקח". ועיין משנה-למלך. (26) בפ"ח מהלכות מלכים הלכה ו.

- ו. מדברי סופרים שאסור למכרו בעל מום ואפלו שחוט, גזירה שמה ימכרנו חי²⁷. לפיכך²⁸ אין שוקלין מנה פנגד מנה²⁹ במעשר פדרף ששוקלין בפכור³⁰, מפני שהוא נראה כמאכר³¹.

(27) בבכורות שם לא: ולב. גם לרבא וגם לרשב"י מותר למכור בעל מום שחוט מן התורה, ורק חכמים גזרו עליו שלא למכרו, גזירה שמה ימכרנו גם לפני שחיטה. אבל יש להבין שהרי גם לרבא וגם לרשב"י גם בעל מום חי אין איסור למכור כ"אם מדברי סופרים (מנחת חינוך מצוה שסא, והרש"ש שם לא.). (28) מכיון שאסור למכור מעשר בהמה בכל אופן. (29) "חלק כחלק, כגון שיחלקו אותה לששה או לשבעה חלקים, ונותנים חלק בכף זה וחלק בכף זה, ר"ל כפות המאזנים" וכו' (רבינו בפי"ה"מ בכורות לא.). (30) ראה למעלה פ"א הלכה יח. (31) במשנה שם, אמרו "ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור, ומשמע שדווקא בכור אבל לא מעשר" (כסף-משנה). וראה רי"ט אלגזי ריש פרק חמישי אות לו.

- ז. ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו³² - מתיר למכרו³³ פדרפו³⁴. מפני השבת אבדה ליתומים לא גזרו עליו³⁵.

(32) אבל נשחט בתמימותו, אסור. ראה למעלה הלכה ה. (33) ברייתא שם: (34) אף בלא שיבליע את דמי הבשר בדמי העור, החלב והגידין, ראה להלן הלכה ח ובבכורות

פרק הגזול עצים (בבא קמא קי:) נסתפקו אם נפל לו לכהן עשר בהמות בגזול הגר, אם מחוייב להפריש מהן מעשר (ראה להלן הי"ג). הרי מבואר שכהנים חייבים במעשר בהמה (רבינו בתשובתו, הוצאת פריימן סימן קלה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה לבכורות פ"ה (לו:), ראה להלן פ"ו הלכה ט. אבל רבינו חננאל גרס בחולין קלו: "מסתברא ממעשר הוה ליה למילף, שכן זכרים טמאים [כהנים] וכו'" ופירש שכהנים פטורים ממעשר בהמה (הובאו דבריו ברמב"ן ורשב"א שם, וכן הוא בערוך ערך זכר ב). וראה במנחת חינוך מצוה שס, שיישב דברי ר"ח שלא תקשה עליהם מהא דביצה כג. ובבא קמא קי:

- ד. ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט בפזרה¹², וזרקין את דמו זריקה אחת¹³ כנגד היסוד¹⁴, ומקטירין אמוריו¹⁵, ושאר הפשר נאכל לבעלים בירושלים פשאר קדשים קלים¹⁶. ואין לכהנים בו פלוג, אלא פלו לבעלים בפסח¹⁷. ואם היה בעל מום, בין שנפל בו מום בין שהפרישו בתחלה במומו¹⁸ - הרי זה נאכל בכל מקום¹⁹.

(12) משנה בזבחים נו: (13) כלומר שפיכה אחת. ראה פ"ה מהלכות מעה"ק הי"ז. (14) שם במשנה. "ובמסכת מדות (פ"ג מ"א ומ"ב) יתבאר לך שפינות המזבח יש מהן שיש להן יסוד, ויש מהן שאין להן יסוד" (רבינו בפי"ה"מ בזבחים שם). (15) על המזבח. בזבחים שם: "תניא ר' יוסי הגלילי אומר, חלבו לא נאמר (במדבר יח, יז, לענין בכור) אלא חלבם, דמו לא נאמר אלא דמם, לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח". (16) זבחים שם במשנה "הבכור נאכל לכהנים, והמעשר לכל אדם, ונאכלין בכל העיר". (17) כלומר, אפילו חזה ושוק אינו מחוייב לתת לכהן, וכן כתב רש"י בבכורות סא. (18) שחלה קדושה גם על בעל מום, שהרי נאמר (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו", ודרשו בגמרא (בכורות נז.) שבעל מום לא פסול לענין מעשר בהמה, וראה להלן הלכה יד. (19) בתורת מעשר, ואסור להגזו ולהעבד (רש"י בפירוש החומש שם).

- ה. מעשר בהמה אסור למכרו פשהוא תמים²⁰, שנאמר בו: לא יגאל. מפי השמועה למדו²¹, שזה שנאמר לא יגאל - אף אסור מכירה במשמע, שאין נגאל ואינו נמכר קלל. ויראה לי, שהמאכר מעשר - לא עשה פלוג ולא קנה לוקח²², ולפיכך אינו לוקח²³. כמאכר חרמי פהנים שלא קנה לוקח²⁴, וכמאכר יפת תאר²⁵, כמו שיתבאר במקומו²⁶.

(20) מעשר שני פ"א משנה ב "מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי", ובבכורות לא: מפורש שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. אלא שיש אומרים שלאחר שחיטה לא נאסרה מכירתו מן התורה אלא מדרבנן (כסף-משנה). וראה במנחת חינוך מצוה שסא. וכן נראה להלן בהלכה ז שכתב "ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו מותר למכרו", הרי שרק שנשחט במומו מותר, אבל בתם אסור. (21) בבכורות לב.

הנ"ל. (45) מתחילת עישורו. ראה להלן הלכה יד שגם בבעל מום, מצוה להפריש מעשר.

- י. הלוקח תלאים שנוולדו בשנה זו⁴⁶ או שנתנו לו¹³
- במתנה - הרי הם פטורים מן המעשר⁴⁷, עד שיוולדו¹⁴
- ברשותו⁴⁸. לפיכך⁴⁹, השתפין שנתתפו בבהמות,¹⁵
- והביא זה מאה תלאים וזה מאה תלאים וערבו⁵⁰
- ונשתתפו בהן - הרי המאיתם פטורים מן המעשר⁵¹,
- שכל טלה מהן פמכור⁵². וכן האחים שיירשו תלאים¹⁸
- מאביהם⁵³ - הרי הן פטורין מן המעשר⁵⁴. אבל¹⁹
- הנולדים להם בשתפות לאחר מפאן מאלו הבהמות,²⁰
- בין לשתפין בין לאחים - חייבין במעשר⁵⁵. וכן אם היו²¹
- שתפין במעות וקנו בהמות ממעות השתפות, והאחים²²
- שקנו בהמות ממעות הירשה - הרי הנולדים מהם²³
- לאחר מפאן חייבין במעשר. שהרי ברשותן נולדו,²⁴
- והרי הן פאיש אחד. חלקו האחים והשתפין אחר²⁵
- שנוולדו להן בהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו - הרי²⁶
- אלו פטורין מן המעשר⁵⁶. שישעיה שחלקו נעשו הכל²⁷
- לקוחין והלקוח פטור, וכשחזרו ונשתתפו - הרי²⁸
- נשתתפו בבהמות, ועדין לא ילדו להן ברשותן אחר²⁹
- שתוף זה השני. ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים³⁰
- וטלאים כנגד תלאים⁵⁷ ועשרה כנגד עשרה⁵⁸ - הכל³¹
- פטורין מן המעשר והרי הן פלקוחין.³²

(46) כלומר, לאחר שהם ראויים להתעשר, ולא שלוקח תלאים בשבעת הימים הראשונים ללידתם, ראה להלן הלכה טו. (47) משנה שם נה: "הלוקח או שנתן לו במתנה, פטור ממעשר בהמה". (48) שהרי נאמר (שמות כב, כח-כט) "בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך". ודרשו בגמרא (שם נז): "מה בניך אין בלקוח ומתנה, אף צאנך ובקרך אינו בלקוח ומתנה (אלא עד שיוולדו ברשותו)" ואף-על-פי שפסוק זה נאמר בבכור - קיבלו חז"ל (שם) שהוא לענין מעשר בהמה. (49) לפי שלקוח פטור מן המעשר. (50) [ראה בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכה א, ובהוספה להערה י שם]. (51) במשנה שם: "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים ממעשר בהמה", אבל רש"י גורס "האחים השותפין" וכו'. (52) לשותף השני, ומה שנלמד בגמרא שם מהפסוק (במדבר יח, טו) "יהיה לך ולא של שותפות", הכוונה שהפסוק מלמדנו שגם שותפות הוא בגדר של לקוח (קרית ספר). (53) במשנה שם. (54) שכל טלה הוא כמכור לכל אחד מהאחים, כיון שיש לכולם חלק בו (קרית ספר). (55) שם במשנה "קנו מתפיסת הבית חייבים, ואם לאו פטורים" ומפרש רבינו בפי"מ "תפיסת הבית, היינו הממון המשותף בין האחים, קודם שחלקו ירושת אביהם", ודברי המשנה מתבארים כך, שאם השתתפו בבהמות או שירשו את הבהמות, וכמו כן אם נשתתפו או ירשו מעות (וטרם חלקו) וקנו במעות אלו בהמות, הרי הבהמות פטורים מן המעשר. רק באם ילדו בהמות אלו, הנולדים חייבים במעשר, שהרי הנולדים אינם לקוחים, אבל ראה בפירש"י שמפרש אחרת לגמרי את דברי המשנה, וראה בקרית-ספר כאן. (56) שם

לא: (35) שם, כתירוצו של רב ששת. ופירש"י השבת אברה שאין יכולין לאוכלו כולו ויסיח. ויש להבין שבגמרא שם אמרו, שמה שאמרו במשנה "הבכור והמעשר אין נמכרין באטליו" שמשמע מזה שמעשר בהמה נמכר בבית - המדובר בבהמת יתומים, אם כן לא התירו למכור בבהמת יתומים אלא בבית ולא באטליו. ורבינו כאן לא מזכיר כלל מזה, ואדרבה מסתימת דבריו משמע שמותר למכורו אפילו באטליו.

- ח. מעשר בהמה שנשחט במזמור³⁶ - מתר למכר¹
- חלבו וגידיו ועורו ועצמותיו, ולא אסרו למכר אלא²
- בשרו בלבד³⁷. ואם הבליע דמי הבשר בדמי העור³
- והחלב והגידין ומכר הכל פהבלעה - מתר³⁸. ואם⁴
- היו דמי העצמות יקרים, והבליע דמי הבשר בדמי⁵
- העצמות - מתר³⁹.⁶

(36) אבל תם שנשחט אסור במכירה, ראה למעלה. (37) כלומר, לא גזרו חכמים אלא בדבר הנישום מחיים, כגון הבשר שכל חשיבות הבהמה היא בבשר, אבל לא בדבר שאינו נישום מחיים, כגון העור והגידין, שאין חשיבות בהמה חיה, בשעת שומא, בהן (שם לא: לב). (38) פירוש, אם דמי העור והגידין וכו' היו עשרים זוז, ודמי הבשר עשרים זוז, ואמר המוכר ללוקח שמוכר לו את העור והגידים במחיר של ארבעים זוז, ואת הבשר הוא נותן לו במתנה - מותר (בריייתא שם לא:). (39) בעיא שם לב. אם מותר להבליע בעצמות, ופשוטה שם שבמקום שעושין מהם כלים, מבליעין בהן את הבשר שהרי הם יקרים, אבל במקום שאין עושים מהם כלים ומחירים מוזל מאד, ולכן במקום זה אין מבליעים בהם את הבשר, שלא שייך הבלעה אלא כשנבלע בדבר שהוא חשוב יותר או לכל הפחות דומה בחשיבותו, אבל בדבר שהוא פחות חשוב אין הדבר החשוב יכול להיבלע בו.

- ט. הכל נאמנים על מומי מעשר לומר: מום זה⁷
- מאליו פא⁴⁰ ולא נעשה לדעת⁴¹. ואפלו אלו שאינן⁸
- נאמנים על הפכור⁴² - נאמנים על המעשר. ורואה⁹
- אדם מומי מעשר שלו ומתירו, אם היה ממחה⁴³.
- שאם ירצה, יטיל מום בכל עדרו ואחר כך יעשר⁴⁴,
- ונמצא המעשר פעל מום מתחלתו⁴⁵.¹²

(40) משנה שם לו: (41) שאסור להטיל מום בקדשים, משום שנאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו", ולמדו מזה (שם לג:): שאסור להטיל מום בקדשים. וכשם שהמטיל מום בבכור קנסו אותו (למעלה פ"ב הלכה ז), כמו כן המטיל מום במעשר בהמה ככוונה - קנסוהו. (42) כגון בעליו כהן (פירוש המשניות לרבינו שם), ראה למעלה פ"ב הלכה יז, שבבכור אינו נאמן. ומכאן שכהן חייב במעשר בהמה, ראה למעלה הלכה ג. (43) ואין חשד שיאמרו שהוא התיר אף-על-פי שלא היה מום קבוע (שם לא.), אע"פ שבבכור אין הדין כן (למעלה פ"ג הלכה א). (44) גמרא שם ושם. שכל זמן שלא עישר, אין איסור להטיל בו מום, שהרי עדיין לא נתקדש. וזהו טעם לשני הדינים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 12 **הַפְּלֵאִים⁷¹ וְהַטְּרָפָה⁷² וְיוֹצֵא דָפֶן⁷³ וּמַחְסֵר זִמְן⁷⁴, שָׁכַל אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְכֵן הֵיטוּם שְׁמֹתָה**
 13 **אִמּוֹ אוֹ נִשְׁחָטָה עִם לְדָתוֹ⁷⁵ - אֵינּוּ מִתַּעֲשָׂר⁷⁶.**
 14 **וּדְבָרִים אֵלּוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה הֵם⁷⁷.**
 15

(67) "הוא מקום המוקף שמכניסים בו הצאן והבקר בשעת מעשר, ולפעמים יהא מוקף בנין או קנים וכיוצא בזה" (רבינו בפי"ה מ). וראה להלן פ"ז הלכה א סדר הפרשת מעשר בהמה. (68) משנה בכורות נו. (69) בגמרא שם למדו כן מהפסוק (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו" - מכאן שבעל מום חייב במעשר. (70) כמו הרובע והנרבע, המוקצה לעבודה-זרה ושנעבד בו עבודה-זרה, ואתנן ומחיר כלב, ולפי שכל אלו אינם אסורים אלא בדבר שבעל מום אסור בו, כמו שנאמר (שם כב, כה) "כי משחתם בהם מום בם, לא ירצו לכם" ואין השחתה אלא עבודה-זרה וערור וכו', ומעשר בהמה הואיל ואין חוששין בו למום, אין חוששין לכל אלו (שם). (71) במשנה שם, ונלמד בברייתא שם גבי שאר כל הקדשים מן הפסוק (ויקרא כב, כז) "שור או כשב" פרט לכלאים שאינו נקרב על המזבח, ונלמד בגזירה-שוה: נאמר לענין קדשים "תחת אמו", ונאמר לענין מעשר בהמה "תחת השבט" שכלאים אינו מתעשר, וכלאים זהו מי שאביו מין אחר ואמו מין אחר, וכמו תישב הבא על הרחל שהוולד כלאים. (72) כגון שנחתכה רגלה מן הארכובה ולמעלה, ושאר מיני הטריפות המובאות בהלכות שחיטה בפרקים ה"י. ונלמד שם בגמרא, שהטריפה אינה נכנסת להתעשר, משום שנאמר (שם כז, לב): "כל אשר יעבור תחת השבט" - פרט לטריפה שאינה עוברת, "לפי שהיא חולה" (רבינו בפי"ה מ). (73) שנוולד לא דרך הרחם, אלא חתכו את בטן אמו והוציאו. וראה בדברינו למעלה פ"ב הלכה ד. ונלמד בגמרא שם ממה שכתוב לענין שאר כל הקדשים (שם, כז) "שור או כשב או עז כי יולד" - פרט ליוצא דופן, שאינו קרב למזבח, ובגזירה-שוה הנ"ל למדו שיוצא דופן אינו מתעשר. (74) פירוש, בתוך שבעת ימי היוולדו, ונלמד שם בגמרא ממה שכתוב (שם) לענין שאר כל הקדשים "והיה שבעת ימים תחת אמו" - פרט למחוסר זמן, שאינו נקרב על המזבח. ונלמד בגזירה-שוה כנ"ל שמחוסר זמן אינו מתעשר. [ואמרו בזבחים יב. שביליל שמיני הוא נכנס לדיר להתעשר, ורבינו השמיט דבר זה, מפני שלא אמרו כן אלא למי שסובר "לילה אינו מחוסר זמן" (שם), ואילו רבינו פסק ש"לילה מחוסר זמן", להלן פ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ד. וראה בכסף-משנה כאן]. (75) כלומר, שלא היתה שעה אחת עם אמו אחר הלידה. (76) במשנה שם: "והיתום, ואיזהו יתום, כל שמתה אמה או שנשחטה ואחר-כך ילדה, ר' יהושע אומר אפילו נשחטה אמה וכו'", "ואין הלכה כר' יהושע" (רבינו בפי"ה מ). ובגמרא שם למדו זאת ממה שכתוב בכל הקדשים "תחת אמו" - פרט ליתום שאינו נקרב, ונלמד גז"ש כנ"ל שיתום אינו מתעשר. (77) כלומר, אינם מפורשים בתורה, אלא קבלום חכמים ולמודם מגזירה-שוה.

במשנה "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים מן המעשר". וראה בפי"ה מ שמפרש את המשנה גם באופן זה, שחייבים בקלבון ופטורים מן המעשר, כשחילקו ביניהם השותפין בבהמות שנוולדו ברשותם ושוב נשתתפו. (57) אין אומרים שבחלוקה זו הוברר שזהו המגיע לכל שותף ושותף או לכל אחד ואחד עוד משעה ראשונה (כרב ענן שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (כדברי רב נחמן שם). (58) אין אומרים שהוברר שזה חלק של כל אחד ואחד מהשותפים ומהאחין המגיע להם משעה ראשונה (רבי אלעזר שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (דברי ר' יוחנן שם).

- 1 **יא. האחין והשותפין שחלקו בכספים ולא חלקו**
 2 **בבהמה - חייבין במעשר, שְׁעִדִּין לא נַעֲשׂוּ הַבְּהֵמוֹת**
 3 **לְקוּחֵיהֶן. אֲבָל אִם חִלְקוּ הַבְּהֵמוֹת, אָף עַל פִּי שְׁעִדִּין**
 4 **לא חלקו הכספים - הרי אלו פטורין⁵⁹.**

(59) דברי ר' ירמיה שם נו: אבל יש להבין לשם מה הביא רבינו דין זה, מהיכא תיתי לומר אחרת. הרי גם בגמרא שם מקשה על ר' ירמיה - פשיטא! ומתרת הגמרא כי ר' ירמיה אמר דין זה רק משום קלבון, והוא כשחלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שפטורים מקלבון, ולא אומרים כיון שחלקו בבהמות עומדים הם ליחלק גם בכספים, ויהיה חייב בקלבון עיי"ש, הרי שלענין מעשר בהמה אין שום סברא לומר שאם חלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שיהיו חייבים במעשר בהמה, ודבר ברור שהם פטורים, ולשם מה הביא רבינו דין זה?

- 5 **יב. הלוקח עֶשְׂרֵה עֶבְרִים בְּמַעֲזֵי אֶמֶן - פֶּלֶן נִכְנָסִין**
 6 **לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר⁶⁰, שְׁהָרִי בְּרִשְׁתּוֹ נוֹלְדוֹ⁶¹.**

(60) מימרא של ר' יוחנן שם נו. (61) ומה שהלקוח פטור מן המעשר (ראה למעלה הלכה י) אינו אלא כשלקח לאחר שנוולדו, אבל אם לקח כשהם עדיין עוברים ונולדו ברשותו, חייב לעשר, שכן כתוב (שמות כב, כט) "כן תעשה לשורך לצאנך", לא הקפידה התורה שלקוח פטור ממעשר אלא כשלקח בשעת עשייה (כלומר, בעת שראויין להתעשר), שהוא אחר הלידה. אבל במעזי אמם, אי-אפשר עדיין להתעשר (בגמרא שם).

- 7 **יג. פֶּהֶן⁶² שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ עֶשְׂרֵה בְּהֵמוֹת בְּגִזְלֵ הַגֵּר -**
 8 **פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר; שְׁמֵתוֹת פֶּהֶן מִתְּנוֹת הֵם⁶⁴,**
 9 **וּכְבֵּר בְּאַרְנֵי⁶⁵ שְׁהֵנוֹתָן מִתְּנָה פְּטוּר⁶⁶ מִן הַמַּעֲשֵׂר.**

(62) ראה למעלה הלכה ג, שכהנים חייבים לעשר את בהמותיהם. (63) הגזול את הגר ונשבע הגזולן לשקר שלא גזל, ומת הגר והתורה הגזולן, משלם קרן וחומש לכהנים וכו' (בבא קמא קי.). (64) ולא ירושה. ובעיא היא בגמרא שם, אם הכהנים לענין גזל הגר נחשבים כיורשים וחייבים, או כמקבלי מתנות ופטורין, ופשטוה שם שהם כמקבלי מתנות ולא כיורשים. (65) למעלה הלכה י. (66) המקבל.

- 10 **יד. הפל נִכְנָסִין לְדִיר⁶⁷ לְהַתְעַשֵּׂר⁶⁸: בֵּין תְּמִימִים בֵּין**
 11 **בְּעֵלֵי מוֹמִין⁶⁹, וְכָל אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ⁷⁰; חוּץ מִן**

- טו. אין הלוקח פטור⁷⁸ אלא אם כן נלקח אחר¹⁶

מוקף אבנים או קנים וכיוצא בזה. (7) ואם יצאו כן, ראה להלן פ"ח ה"ד. (8) ברייתא, שם. (9) גמרא, שם. (10) ברייתא, שם: "מצוה למנותן בשבט". שבט הוא המקל שביד הרועה. (11) תוספתא שם פ"ז, וכן הוא בחולין קלו, א. שבמזוה מעשר בהמה לא הבדילה התורה בין זכר לנקבה, כמו שהבדילה בבכור. (12) ראה למעלה פ"ו ה"ד. (13) צובעו בצבע אדום, שיהיה ניכר. (14) שם, במשנה. (15) שוכבים. (16) כלומר, ולא כשיצאו מן הדיר. (17) שם, במשנה ובברייתא. (18) שם, בברייתא: "תלמוד-לומר העשירי קדש, מכל-מקום".

ב. אין צריך לצרף כל בהמה שנוצרה ברשותו¹⁹ לדיר אחד, אלא מצרף כל עדר ועדר לבדו²⁰. היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה טלאים בצפון - אין מצטרפין²¹, וכלן פטורין מן המעשר²². וכמה יהיה בין אלו לאלו ויצטרפו? ששה עשר מיל²³.

(19) אם הן רחוקות זו מזו יותר מששה עשר מיל, כדלהלן. (20) ושיעור המרחק ביניהם שיהיה עדר, מבואר להלן: ששה עשר מיל, ולא יותר. (21) בתוספתא שם פ"ז (הובאה בגמרא שם נה). "היו לו חמש בכפר חנניא, וחמש בכפר עותני - אין מצטרפות". ורבינו נקט "ירושלים ועכו" להשמיענו שאף מארץ ישראל ומחוצה לארץ (שהרי עכו חוצה לארץ היא - פ"א מהל' תרומות ה"ט) מצטרפים, אם הם קרובים ששה עשר מיל, ודלא כרבי מאיר (במשנה שם נד): שאמר: "הירדן מפסיק למעשר בהמה" (וגם התוספתא שם סברה כוותיה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, שאין הלכה כרבי מאיר. (22) שבכל עדר ועדר אין עשרה שיתחייבו במעשר. (23) משנה, שם.

ג. היו שלשה עדרים, בין כל אחד ואחד ששה עשר מיל²⁴ - הרי שלשתן מצטרפין²⁵. כיצד? היה תשעה מכאן ותשעה מכאן ואחד באמצע²⁶ - הרי שלשתן נכנסין לדיר להתעשר.

(24) באופן שהמרחק בין שני החיצונים הוא שלשים ושנים מיל. (25) שהעדר האמצעי מצרף אליו את שני העדרים החיצוניים, שהרי המרחק מן האמצעי לכל אחד מהחיצוניים אינו יותר מששה עשר מיל, וכן הוא במשנה שם. (26) כרב, שם בגמרא, שצריך שיהא בעדר האמצעי ביחד עם כל אחד ואחד מהחיצוניים שיעור מעשר. ודלא כשמואל - שאמר אפילו חמש מכאן וחמש מכאן ואחד באמצע - מצטרפים.

ד. אין מעשרין מן הצאן על הבקר ולא מן הבקר על הצאן²⁷. אבל מעשרין מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים²⁸; ושנאמר: וכל מעשר בקר וצאן - משמע כל צאן אחד²⁹, ששניהם נקראים שם והרי הם כמין אחד.

(27) משנה, שם נג, א. ובגמרא שם נד, ב - למד זאת אביי ממה שנאמר (ויקרא כז, לב) "וכל מעשר בקר וצאן וגו'" העשירי יהיה קודש לה", תן עשירי לזה ותן עשירי לזה.

שנראה להתעשר²⁹. לפיכך, הלוקח טלאים בתוך שבועת ימי הלדה - ששניע זמנם⁸⁰ חייב לעשרן; שפיון שאין מחסר זמן ראוי להתעשר, הרי זה כמי שלקח עפרים ונולדו ברשותו⁸¹.

(78) לעשר את הבהמות שלקח, ראה למעלה הלכה י. (79) בכורות נו. "אמר רבא, אמר קרא (שמות כב, כט) תעשה" ("בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך", שממנו למדו פטור לוקח, ראה למעלה הלכה י), בשעת עשיה מיעט הכתוב. ופירשי "בשעה שהן ראויין להתעשר, מיעט הכתוב שלא יהו לקוחין". וברייתא שנאמר בה שגם לקוח לפני זמנו פטור מלעשר, אינה אלא דעת יחיד. (80) כלומר, ביום השמיני. (81) ראה למעלה הלכה יב.

טז. כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא או אינה בת מעשר - הרי היא פטורה מן המעשר⁸². לפיכך, טלאים שנתערב בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן - הרי כלן פטורין מן המעשר⁸³, שכל אחד מהן ספק הוא.

(82) שנאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש", ודרשו (בבא מציעא ז, א) "עשירי ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק". כלומר, "הצריך הכתוב לעשר את הודאי, ולא הצריך לעשר את הספק" (רש"י שם). (83) תוספתא בכורות פ"ז: "נתערב בהן יתום או לקוח - הרי כולן פטורין". וראה להלן פ"ח הלכה יד.

פרק שביעי

(1) יבאר כיצד מפרישין מעשר בהמה, ואם היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה בעכו אם מצטרפין.

א. מי שהיו לו עשרה טלאים והפריש אחד מעשרה², היו לו מאה והפריש עשרה למעשר - אין אלו מעשר³. אלא כיצד עושה? פוגם כל הטלאים⁴ או כל העגלים⁵ לדיר⁶, ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שנים באחד. ואמותיהן מעמיד מבחוץ⁸ והן גועות, שישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר לקראתן; ושנאמר: כל אשר יעבר תחת השבט - שיעבר מעצמו, ולא שיוציאו בידו⁹. וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה, מתחיל ומונה אותן בשבט¹⁰: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט'; והיוצא עשירי - בין זכר בין נקבה¹¹, בין תמים בין בעל מום¹² - סוקרו בסקרא¹³ ואומר: הרי זה מעשר¹⁴. לא סקרו בסקרא ולא מנאן בשבט, או שמנאן רבוצים¹⁵ או עומדים¹⁶ - הרי אלו מעשר¹⁷; הואיל ומנאם עשרה עשרה וקדש עשירי - הרי זה מעשר¹⁸.

(2) כלומר, לא מנה אותם אחד שנים וכו' אלא נטל אחד מהם בלי למנותם. (3) משנה, בכורות נח, ב - כדברי חכמים, ולא כרבי יוסי ברבי יהודה שם, שאמר שכשם שתרומה ניטלת באומד ובמחשבה, כמו כן מעשר בהמה. (4) שנולד בשנה זו. (5) כבהערה הקודמת. (6) מקום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ז. אין הטלאים הנולדים כמו הטבל³⁸ שאסור לאכל
ממנו עד שיעשר, כמו שבארנו במקומו³⁹, אלא
מתר למכור⁴⁰ ולשחט כל מה שירצה⁴¹ עד שיעשר,
ויהיה המעשר קדש⁴² ויאכל פהלקתו⁴³, כמו
שבארנו⁴⁴.

(38) "כל אוכל שחייב להפריש ממנו תרומה ומעשרות, קודם
שיפריש ממנו נקרא טבל" (פ"י מהל' מאכלות אסורות
ה"ט). (39) בהל' מאכלות אסורות, שם. (40) ואילו טבל
אסור למכור (פ"ו מהל' מעשר ה"ו). (41) משנה, בכורות
נז, ב. וחכמים קבעו זמנים לעשר, וכשהגיע הזמן אסור
למכור ולשחוט עד שיעשר (להלן ה"ח, מהמשנה שם).
וקודם שהגיע הזמן – גם מדרבנן מותר למכור ולשחוט.
(42) כלומר, ואז אסור למכור (למעלה פ"ו ה"ה).
(43) כלומר, אוכלו בירושלים כשאר קדשים קלים.
(44) למעלה שם ה"ד.

ח. קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר
בהמה, ומשיגיע זמן מהן אסור לו למכור או לשחט
עד שיעשר. ואם שחט - הרי זה מתר⁴⁵. ואילו הן
השלשה זמנים: ביום חמשה עשר קדם הפסח,
וביום חמשה עשר קדם עצרת, וביום חמשה עשר
קדם החג⁴⁶. וכל זמן מאלו נקרא גרן מעשר
בהמה⁴⁷. נמצאת אומר, שהגרנות של מעשר בהמה
ביום אחרון מחדש אדר וביום שלשים וחמשה
מספירת העמר וביום אחרון מחדש אלול. ולמה
קבעו הגרנות בימים אלו? כדי שתהיינה הבהמות
מצויות לעולי רגלים. שאף על פי שמתר למכור
קדם שיעשר, כמו שבארנו, היו נמנעים למכור עד
שיעשרו ויעשו המצוה⁴⁸.

(45) משנה, שם. (46) כרבי עקיבא, שם. (47) "ואמאי קרי
ליה גורן? דטבלה כגורן" (בגמרא שם נח.). שהרי מדרבנן
הרי הוא כטבל, ואסור למכור ולשחוט עד שיעשר (רש"י
שם). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה, שם. (48) דברי רבי
תנחום בריה דרב חייא איש כפר עכו (שם).

ט. הכנים כל הצאן או הפקר לדיר והתחיל למנות
ולקדש עשירי עד שנשארו בתוך הדיר פחות
מעשרה - הרי זה מניח לגרן אחר⁴⁹, והן מצטרפין
לאלו שילדו, ויתעשרו הכל בגרן אחד⁵⁰. ואף על
פי שהוא יודע שאלו ישארו במנן - חייב להכניס
הכל לדיר, והנשאר ישאר⁵¹.

(49) שבשנה זו, אבל לא לגורן שבשנה הבאה. שהרי אין
מעשרים משנה לשנה, ראה למעלה ה"ה. (ומה שאמרו
בתוספתא פ"ז (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 30, 542) "והשאר
יתעשרו לשנה הבאה", צ"ל "לעונה הבאה" וראה ב"הר
המוריה"). (50) ברייתא, ודברי רבא, שם נט, ב. (51) שם.

כלומר, שסמך "כל מעשר" ל"בקר" ו"עשירי" ל"צאן",
באופן שכתוב מעשר אצל כל אחד ואחד, להודיע שאין
מעשרין מבקר על צאן ולא מצאן על בקר, ורבא למד זאת
(שם) ממה שנאמר (דברים יד, כב) "עשר תעשר", בשתי
מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן,
ומקיש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן אין
מעשרים ממין על שאינו מינו, אף מעשר בהמה כן.
(28) משנה, שם. (29) שם.

ה. אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים
בשנה אחרת³⁰, פשם שאין מעשרין בזרע הארץ מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש³¹;
שנאמר: הוצא השדה שנה שנה³². ויראה לי, שאם
עשר בהמה משנה על שנה - הרי זה מעשר, מפני
חמרת הקדשים, שהרי לא הקפידה תורה על מעשר
בהמה בפירוש שיהיה שנה שנה³³.

(30) וראה להלן (ה"ו) שהשנה החדשה לענין מעשר
בהמה מתחילה באחד בתשרי. (31) מסכת תרומות פ"א
מ"ה, ופ"ה מהל' תרומות ה"א. (32) וזוהו למדו (שם נג):
שאר מעשרין מעשר דגן מן החדש על הישן ולא מן הישן
על החדש. ומעשר בהמה נלמד בהיקש ממעשר דגן (שם).
(33) כשם שהקפידה בפירוש בזרע הארץ, ואמרה "היוצא
השדה שנה שנה", שלפיכך אם עישר משנה לשנה אינו
מעשר, כמפורש בהל' תרומות שם – ואילו במעשר בהמה
לא נאמר כן בפירוש אלא בהיקש למדו כן ממעשר דגן,
ולפיכך אם עישר הרי זה מעשר. ובלחם-משנה הקשה
מכמה דברים שלא נלמדו אלא בהיקש, ואעפ"כ לא כתב
בהם רבינו שאם עישר הרי זה מעשר.

ו. כל הנולדים באחד בתשרי עד עשרים ותשעה
באלול - מצטרפין ומעשרין מאלו על אלו³⁴. נולדו
חמשה טלאים בעשרים ותשעה באלול וחמשה
באחד בתשרי - אין מצטרפין³⁵. ולדו תולדות בתוך
שנתן³⁶ - הרי היא ובתה נכנסים לדיר להתעשר³⁷.

(34) משנה, שם נז, ב. וזהו לפי דעת רבי אלעזר ורבי שמעון
החולקים על רבי מאיר, וסוברים שא' בתשרי הוא ראש
השנה גם למעשר בהמה. ולמדו כן בהיקש (בר"ה ח). "עשר
תעשר" – בשתי מעשרות הכתוב מדבר: מעשר דגן ומעשר
בהמה, מה מעשר דגן ר"ה שלו א' תשרי, כן גם מעשר
בהמה ר"ה שלו א' תשרי. (35) בכורות שם, ומשום שאלו
שנולדו בכ"ט אלול שייכים לשנה החולפת, והחמישה
שנולדו למחר בא' בתשרי שייכים לשנה החדשה, ואין
מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת,
ראה למעלה ה"ה. (36) כלומר, אלה שנולדו בתוך שנה זו,
נתעברו וילדו גם הם. (37) כן הוא בתוספתא בכורות פ"ז
(הובאה בבכורות כ:), גדייה שילדה שלש בנות ובנות שלש
שלש נכנסות לדיר להתעשר" (כסף-משנה). וכן מפורש
בחולין קיד, א - שהאם נכנסת להתעשר עם הבת (יד
איתן').

פרק שמיני

(1) יבאר המונה וטעה במנין, אם נתקדש, והעושה שליח וטעה.

א. המכניס צאן לדיר² והתחילו לצאת אחת אחת והוא מונה כמו שבארנו, וטעה במנין וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו³ עשירי, או שקרא לשנים עשר או לשלמטה ממנו⁴ עשירי - לא נתקדשו⁵. אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר⁶ עשירי - נתקדשו. ודבר זה הלכה מפי הקבלה נשמע, שהטעות מתקדשות למעשר שלמטה ממנו ושלמטה ממנו, אבל לא שלפניהם ושלאחריהם. אפלו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי⁸, בין בטעות בין בכונה - שלשתן מקדשים.

(2) כדי להפריש מעשר בהמה. (3) כלומר, השביעי והשישי וכו'. (4) כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. (5) בקדושת מעשר בהמה. (6) שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא ל"א עשירי - שאינו קדוש. (7) בבכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני מרבה אף שמיני ו"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחוריו). (8) כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי - קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי.

ב. והיאך דינן? התשיעי אינו קרב, אלא נאכל במומו, והעשירי מעשר⁹, והאחד עשר יקרב שלמים¹⁰. וטעון נסכים פשלמים¹¹, ואינו עושה תמורה¹², מפני שהוא עצמו בתמורה¹³. במה דברים אמורים? בשהיה המונה הוא בעל הבהמות; אבל העושה שליח לעשר לו וטעה, בין בתשיעי בין באחד עשר, אין מקדש אלא העשירי הודאי בלבד; שלא עשאוהו שליח לטעות ולהפסיד¹⁴, אלא לקדש קראו¹⁵.

(9) ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. (10) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים

אלא יאכל במומו). (11) נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. (12) כלומר, אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורת זו - אינו כלום. (13) ואין תמורה עושה תמורה. (14) בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבור בו כפירוש רש"י שם. (15) את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותיך" (=לתקן שלחתיך ולא לקלקל).

ג. זה שאמרנו, שאם קרא לאחד עשר עשירי נתקדש - כשקרא לעשירי תשיעי; אבל אם קרא לעשירי עשירי וקרא אחריו לאחד עשר עשירי - לא נתקדש אחד עשר, שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו¹⁶. ואפלו יצא העשירי ולא קראהו לא עשירי ולא אחד עשר אלא שתק, ואחר כך יצא אחד עשר וקראהו עשירי - לא נתקדש, שהעשירי מעצמו נתקדש; ואף על פי שלא קראהו עשירי, הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו - אין אחד עשר מקדש¹⁷.

(16) משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקדוש". (17) בגמרא (שם ס:): "זה הכלל (=הנאמר במשנה: "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקדוש") לאתויי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקדוש".

ד. יצאו תשיעי ועשירי פאחד, בין שקרא שניהם עשירי¹⁸ בין שקראם תשיעי - שניהם מקדשין¹⁹, ויאכלו במומן ואינו קרבין²⁰. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר פאחד: אם קראן עשירי - הרי עשירי ואחד עשר מערבים זה בזה²¹, והם כמו מעשר שנתערב בשלמים²² שאיכלו במומן²³, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין; ואם קראן אחד עשר - הרי העשירי והחלין מערבין זה בזה²⁵, ויאכלו במומן²⁶.

(18) דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. (19) בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה". ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מוקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. (20) שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קרבים,

ח. קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר - 15
התשיעי יאכל במומו³³, וזה שנשאר בדיר מעשר,
אף על פי שלא יצא ולא בדר³⁴, שהעשירי מאלי
נתקדש. מת העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו,
וכל השמונה שיצאו ונמנו פטורין, ואף על פי שלא
נתקדש עשירי שלהן לקרב אלא מת קדם שיצא,
שהמנן הראוי פוטר. 21

33 שהתשיעי נתקדש בטעות. אף אם לא נעקר שם עשירי
מהבהמה העשירית. ומשום כך יאכל במומו. 34 פירוש
לא יצא עם המניין וגם לא קבעו בעליו לעשירי.

ט. הכנים עשרה טלאים לדיר והיה מונה והולך,
מת אחד מן המנויין³⁵ - מונה ומשלים בדרבו
ומקדש עשירי, אף על פי שאין שם עתה חיים אלא
תשעה³⁶. 22-25

35 כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. 36 כיוון
שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים.

י. מת אחד מאלו שבתוך הדיר³⁷ - אלו שנמנו³⁸
פטורין, מפני שהמנן הראוי למעשר פוטר אף על
פי שלא הפריש עליהן, כמו שבארנו, ואלו שבתוך
הדיר³⁹ מניחין לגן אחר עד שיצטרפו לאחרים⁴⁰.
וכן מי שהיו לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר,
ויצאו ארבעה⁴¹ ומנאן בפתח זה, ויצאו ששה⁴²
ומנאן בפתח אחר, ונשארו שם ארבעה בתוך הדיר:
אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו
הששה - נוטל מהן אחד⁴³ וכלן פטורין⁴⁴; שאותן
הארבעה שיצאו תחלה מפתח ראשון מנן הראוי
פטורין⁴⁵. ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן
הפתח שיצאו בו הארבעה תחלה - הרי אותם
הארבעה שיצאו בתחלה ואותן הששה שיצאו
אחריהן בפתח שני פטורין, שכל אחד מהן נמנה
מנן הראוי למעשר, שהרי נשארו שם בדיר אחרים
להשלים המנן ולעשר; אבל אלו הארבעה
שנשארו, אף על פי שיצאו ונמנו מפתח ראשון -
אינו מנן הראוי⁴⁶, לפיכך מצטרפין לגרן אחר.
יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח שני ונשארו
שם ששה: אם יצאו הששה מאחד משני הפתחים
- נוטל מהן אחד מעשר וכלן פטורין⁴⁷; ואם יצאו
הששה בשני הפתחים⁴⁸ - הרי הששה מצטרפין
לגרן אחר, והשמונה שיצאו תחלה מפאן ומפאן
פטורין; שכל ארבעה מהן נמנו מנן הראוי
להשלים עליו עשרה ולעשר, שהרי ששה היו שם
נשארים בתוך הדיר. 41-51

37 כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. 38 שיצאו
במניין. 39 שעדיין לא יצאו. 40 שעדיין לא נפטרו מן
המעשר ויהיו ביחד עשרה. 41 בראשונה. 42 בשנייה,

ונאכלים במומם. 21 ושניהם קדושים בוודאי והגוזז
והעובר אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם).
22 שהרי האחד עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים.
23 וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קרבים, אף
כי גם העשירי וגם האחד עשר ראויים להקרבה כשלא
נתערבו - אם נתערבו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה
אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל
שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים
ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמא לא יהיו כהנים מצויים
ויבוא לידי נותר, וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית
הפסול. 24 לעשירי ולאחד עשר שיצאו כאחד.
25 שהרי העשירי קדוש מאליה והאחד עשר הוא חולין
גמור שהרי לא קראו עשירי. 26 וכאן אין צריך פדיון,
כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו
שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי
ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לעניין
פדיון.

ה. התחיל למנות ויצאו תחלה שנים שהן ראשון
ושני - הרי זה מונה הפל זוג זוג ומקדש זוג
עשירי²⁷. וכן אם מנאן שלשה שלשה בכל פעם
ופעם או חמשה חמשה - מקדש הכת העשירית²⁸.

27 ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים כאחת מונה
אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם.
אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים
שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה
אחת אלא כשניים. 28 כלומר, הכת העשירית של שלושה
או של חמישה וכו'.

ו. יצאו בתחלה שנים ומנאן אחד²⁹, וקרא השלישי
שיצא אחריהן שני, ומנה בדרבו אחד אחד - הרי
התשיעי והעשירי מקדשין, ויאכלו במומו³⁰.
התשיעי - מפני שהוא העשירי הודאי, שהרי שנים
יצאו בתחלה; וזה שקראו עשירי הוא אחד עשר,
והקורא לאחד עשר עשירי - נתקדש³¹, כמו
שבארנו³². 11

29 כלומר, מנה אותם בתור יחידה אחת. 30 שם במשנה
"מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין" ומפרש רבינו (וכן
פירש בפירוש המשניות) מקולקלין שאינם קרבים ואינם
נאכלים אלא עומדים עד שיפול בהם מום ויאכלו במומן
לבעלים. 31 באופן שקרא לעשירי תשיעי, ועקר על ידי
כך שם עשירי ממנו. 32 למעלה הלכות ב"ג, ואף על פי
שאם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, העשירי קרב
מעשר והאחד עשר קרב שלמים - אין זה אלא אם שינה
מתשיעי ואילך, אבל בדין שלנו שינה את כל המניין
מהתחלה ועד הסוף, שניהם אינם קרבים, אלא נאכלים
במומם.

ז. מנאן למפרע, בגון שיצא ראשון ואמר עשירי,
ויצא שני ואמר תשיעי, עד שיצא העשירי ומנה
אחת - הרי זה קדש, שהעשירי מאליה נתקדש. 12-14

טו. קָפֵץ אֶחָד מִן הָעֲשִׂירִים⁵⁵ לְתוֹךְ הַדִּיר - בָּלֵן
יָרְעוּ עַד שֶׁיִּפֹּל בֵּהֶן מוֹם⁵⁶ וַיִּאָּכְלוּ בְּמוֹמָן⁵⁷.

(55) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה.
(56) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר.
(57) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין לכהן בו כלום.

סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת בְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא

הַלְכוֹת שְׁגָגוֹת

יֵשׁ בְּכָלֵלן חֲמֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְזֶה הוּא פָּרִטָן: (א)
שִׁנְקָרִיב הַיְּחִיד קָרְבֵּן חֲטָאת קְבוּעָה עַל שְׁגָגָתוֹ. (ב)
שִׁנְקָרִיב אֶשֶׁם מִי שֶׁלֹּא נֹדַע לוֹ אִם חֲטָא אִם לֹא
חֲטָא, עַד שֶׁיִּדְעֵה לוֹ וַיָּבִיא חֲטָאתוֹ. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא
אֶשֶׁם תְּלוּי. (ג) שִׁנְקָרִיב הַחוּטָא אֶשֶׁם עַל עֲבֹרוֹת
יְדוּעוֹת. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אֶשֶׁם וְדָאִי. (ד) שִׁנְקָרִיב
הַחוּטָא קָרְבֵּן עַל עֲבֹרוֹת יְדוּעוֹת. אִם הָיָה עֲשִׂיר -
בְּהֶמָה, וְאִם הָיָה עֲנִי - עוֹף אוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה.
וְזֶהוּ הַנִּקְרָא קָרְבֵּן עוֹלָה וְיֹדֵר. (ה) שִׁנְקָרִיבו
הַסְּנֶהֲדִין קָרְבֵּן אִם טַעַם וְהוֹרֵו שֶׁלֹּא כִּהְלָכָה בְּאַחַת
מִן הַחֲמוּרוֹת.

וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פָּרֶק רֵאשׁוֹן

(1) יבאר העובר בשגגה על מצוה שחייבין עליה כרת, ומה
היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד.

א. כָּל הָעוֹבֵר בְּשִׁגְגָה² עַל אַחַת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה³
שִׁישׁ בָּהּ מַעֲשֶׂה⁴ שֶׁחַיִּיבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת⁵ - הָרִי זֶה חֵיב
לְהִקְרִיב קָרְבֵּן חֲטָאת⁶. וּמִצְוֹת עֲשֵׂה שִׁנְקָרִיב חֲטָאתוֹ
עַל שְׁגָגָתוֹ⁷.

(2) שנעלם ממנו שדבר זה אסור לו, וזה אפשר בשני
אופנים: (א) שחשב על איסור מן האיסורים המפורטים להלן
בהלכה ד - שהוא מותר, או שידע שהוא אסור אבל לא ידע
שחייבים עליו כרת (להלן פ"ב הלכה ב). (ב) שלא נודע לו
שזוהי עבירה, כגון: הבא על אשה ולא ידע שהיא אמו או
אחותו, וכן העושה מלאכה ולא ידע שהיום שבת.
(3) למעט מצוות-עשה שיש בהן כרת, ראה להלן.
(4) למעט מגדף (להלן הלכה ב). (5) אם עבר עליה בזדון.
ובמצות לא-תעשה שחייבין עליה מיתת בית-דין, אם עבר
עליה בעדים והתראה - כשעבר עליה שלא בעדים והתראה,
שאז חייבים עליה כרת. (6) שנאמר (ויקרא ד, כז-כח):
"ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת
ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו' והביא קרבנו שעירת
עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא", ונאמר (במדבר
טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", הרי שאינו
חייב חטאת אלא אם עבר בשגגה על לאו שיש בו מעשה
(כריתות ב). במשנה, וראה להלן בהלכה ב). ובספרא (ויקרא
תחילת דבורא דחובה הלכה ז) "אשר לא תעשינה, יכול
דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת, ת"ל תורת אחת
יהיה לכם לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה בעבודה-

אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח
השני, ונשארו ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשארו דרך
הפתח שיצאו בהם השישה, הם והשישה פטורים, והארבעה
הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשארו בדיר או
יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה
הראשונים וכן הארבעה האחרונים מצטרפים לגורן אחר.
(43) למעשר. (44) כל הארבעה-עשר. (45) שהרי אחר
שיצאו הארבעה הראשונים נשארו בדיר מספר מספיק
למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח
אחד והם מניין כדון. (46) שלא היו שם עשרה, שהרי
השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (47) שהרי מהעשרה
שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו
מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו
נשארו עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן.
(48) שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה,
בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני.

1 יא. הָיוּ לוֹ תַשְׁעָה עֶשְׂרִי טָלָאִים בְּתוֹךְ הַדִּיר, וַיִּצְאוּ
2 תַשְׁעָה בְּפֶתַח זֶה וְתַשְׁעָה בְּפֶתַח שֵׁנִי - נוֹטֵל הָאֲחֵרוֹן
3 לְשֵׁם מַעֲשֶׂר⁴⁹ וְכָלֵן פְּטוּרִין; שְׁאוֹתָן הַתַּשְׁעָה⁵⁰ נִמְנוּ
4 מִנֵּין הָרְאוּי⁵¹.

(49) כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר.
(50) כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם.
(51) שכשיצאו התשעה נשארו בדיר לצרף לעשרה.

5 יב. הָיָה מוֹנֶה וְהוֹצִיא הַטָּלָה רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ מִן הַדִּיר
6 וְחִזְר - הָרִי הוּא כְּמִנֵּי לְכָל דָּבָר.

7 יג. הָיָה מוֹנֶה וְהִפְסִיק הַמִּנֵּין מִפְּנֵי חִבְרוֹ שֶׁדָּבַר עִמּוֹ
8 אוֹ שֶׁחִשְׁבָה לֵיל שְׁבַת⁵² - הָרִי זֶה חִזְר וּמִשְׁלִים
9 מִנֵּינוֹ אַחֵר כָּךְ.

(52) שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום
הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין.

10 יד. הָיָה מוֹנֶה הַיּוֹצֵאִין אֶחָד וּמִקְדָּשׁ עֲשִׂירִי,
11 וְקָפֵץ אֶחָד מִן הַמִּנּוּיִין⁵³ לְתוֹךְ הַדִּיר, לְתוֹךְ אֵלּוּ
12 שֶׁעֲדִין לֹא נִמְנוּ וְלֹא נִתְעַשְּׂרוּ - נִפְטְרוּ הַכֹּל; שֶׁפֹּל
13 אֶחָד מֵהֶן סָפֵק אִם הוּא הַמִּנּוּי שֶׁקָּפֵץ⁵⁴ אוֹ אַחֵר,
14 וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ שֶׁפֹּל הַמִּנּוּיִין פְּטוּרִין.

(53) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו
פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה
וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר.
אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן
המנויין לפני שקדש עשירי שנפטרו במניין הראוי.
(54) שכבר נפטר במניין הקודם ונמצא מפריש מן הפטור על
החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים
- שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי
ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר
(ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי וודאי ולא
עשירי ספק".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מגדף, מבטל מילה ומבטל קרבן פסח. (24) ראה להלן הלכה ד, מה היא חטאת קבועה. (25) אכל בשר קדשים וחשב שהוא בשר חולין, ואילו אכל במזיד - חייב כרת, שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (מכות יד: וראה להלן פ"י הלכה ה). ורש"י במשנה כריתות ב. מביא ממה שנאמר (ויקרא כב, ג) "אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". וראה בשבועות ז.

(26) היינו מפתח עזרת ישראל ולפנים, שאילו עשה כן במזיד - חייב כרת (פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יב), כמו שכתוב (במדבר יט, כ) "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא" (להלן פ"י הלכה ה), וכתוב עוד (שם יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (מכות שם, וברש"י במשנה כריתות ב). (27) משנה בכריתות שם. וראה להלן הלכה ד, מה הוא קרבן עולה ויורד. (28) להלן פ"י הלכה ה. שמה שכתוב (ויקרא ה, ב"ג, ו"ז, יא) שאם נטמא ונעלמה ממנו טומאתו שחייב קרבן עולה ויורד - המדובר כשטמא זה נכנס למקדש או אכל קדשים ולא ידע, וראה שבועות ו:

- ד. חטאת קבועה היא הפאה מן הפהמה²⁹ בלבד³⁰, וקרפן עולה ויורד הוא קרפן שאינו קבוע, אלא אם היה עשיר - מביא חטאת פהמה, ואם היה עני - מביא עוף³¹ או עשירית האפה³², כמו שיתבאר³³. נמצאת למד, שכל העבירות שהיחיד מביא על שגגתן חטאת קבועה ארבעים ושלש³⁴. ואלו הן: (א) הפא על אמו³⁵. (ב) הפא על אם אשתו³⁶. (ג) הפא על אם אמה³⁷. (ד) הפא על אם אביה³⁸. (ה) הפא על בתו³⁹. (ו) הפא על פת בתו⁴⁰. (ז) הפא על פת בנו⁴¹. (ח) הפא על פת אשתו⁴². (ט) הפא על פת בתה⁴³. (י) הפא על פת בנה⁴⁴. (יא) הפא על אחותו⁴⁵. (יב) הפא על אחותו שהיא בת אשת אביו⁴⁶. (יג) הפא על אחות אביו. (יד) הפא על אחות אמו⁴⁷. (טו) הפא על אחות אשתו⁴⁸. (טז) הפא על אשת אביו⁴⁹. (יז) הפא על אשת אחיו⁵⁰. (יח) הפא על אשת איש⁵¹. (כא) הפא על הנדה⁵². (כב) השוכב עם זכר⁵³. (כג) הפא על אביו⁵⁴. (כד) הפא על אחי אביו⁵⁵. (כה) השוכב עם פהמה⁵⁶. (כו) האשה שמביאה עליה את הפהמה⁵⁷.

(29) ראה להלן בסוף ההלכה, שמפרט איזו בהמה מביא בעבודה-זרה, ואיזו בשאר חייבי כריתות. וכן ההבדל בין הדיוט למלך וכהן משות, לענין שאר חייבי כריתות. (30) ולא מן העוף ולא מן הסולת כקרפן עולה ויורד. (31) שתי תורים, או שני בני יונה. (32) סולת, כשאין ידו משגת גם לעוף. (33) להלן פ"י הלכה ד. (34) במשנה (שם) אמרו: "שלושים ושש כריתות", משום שהמשנה מונה "אשה ובתה" לאחת, ואילו רבינו מפרט בכלל "אשה

זרה: מה עבודה-זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". (7) לא מובן מה נתחדש כאן, הרי כבר כתב: "חייב להביא קרבן חטאת".

- ב. וכל עברה שחייבין על זדונה פרת - חייבין על שגגתה חטאת⁸, חוץ משלש עבירות: מגדף⁹ ומבטל מילה¹⁰ וקרפן פסח¹¹. הפסח והמילה¹² - מפני שהן מצות עשה, וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה¹³, שנאמר: אחת מפל מצות¹⁴ יי אשר לא תעשינה¹⁵; והמגדף - מפני שאין בו מעשה¹⁶, ונאמר: לעשה בשגגה¹⁷ - יצא מגדף שאין בו מעשה¹⁸. לפיכך, המקבל עבודה זרה באלוה, אף על פי שהוא חייב פרת, ואם היה מזיד - נסקל¹⁹, אם קבל בשגגה - פטור מן הקרפן²⁰, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר: בעשה אחת²¹.

(8) משנה בכריתות שם, וספרא שם. (9) הוא מברך את השם, ראה בפ"ב מהלכות עבודה זרה הלכה ז. (10) תינוק שלא נימול, מוטל עליו חיוב למול את עצמו לכשיגדל, ואם לא מל עצמו במזיד - ביטל מצות-עשה, שחייב כרת, כמו שנאמר (בראשית יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואף-על-פי-כן אינו חייב חטאת, אם לא מל עצמו בשגגה (כגון שלא ידע שיש עליו חיוב למול עצמו). (11) שביטל מצות הקרבת קרבן פסח. ואף-על-פי שחייב כרת אם ביטל במזיד, כמו שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", - אינו חייב חטאת אם ביטלה בשוגג, כשלא ידע שהוא מחויב להקריב קרבן פסח או שלא ידע שערב פסח היום. (12) אף אם בטלו את המצוה ע"י מעשה, וכגון שטמא את עצמו בערב פסח בשגגה (ראה אור-שמח כאן). (13) כריתות ג. וספרא פ' ויקרא (תחילת דיבורא דחובה הלכה ה). (14) כן נכון, וכ"ה בדפוס רומי ובכ"י תימן. והוא בויקרא שם לענין נפש כי תחטא, ובדפוסים חדשים "אחת מכל מצות" והיא טעות סופר. (15) ספרא שם. (16) כחכמים במשנה כריתות ב, ולא כר' עקיבא (שם ז. וראה בלחם-משנה). (17) שיעבור על הלאו על-ידי מעשה. (18) שם במשנה, ובספרא שם פרק א הלכה ג. (19) כן צריך להיות. והיינו אם התרו בו. ולמדו כן (סנהדרין שם) ממה שנאמר (שמות לב, ח) "וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך וכר'". הוקשה אמירה להשתחווהא. (20) סנהדרין סג. לפי דעת חכמים, ולא כר' עקיבא. (21) למעלה כתב רבינו "לעשות בשגגה", ושני כתובים למה? (הגהות עמק המלך).

- ג. כל פרתות²² שפתורה חוץ משלש פרתות שפארנו²³, אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה - מביא חטאת קבועה²⁴. חוץ מטמא שאכל קדש²⁵ וטמא ששכנס למקדש²⁶, ששניהם אין מביאין חטאת קבועה אלא קרפן עולה ויורד²⁷, כמו שיתבאר²⁸.

(22) איסורים שחייבים עליהם כרת. (23) למעלה הלכה ב:

ובתה": חמותו, אם חמותו, אם חמיו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה (לחם-משנה). (35) במשנה שם. ובין אם היתה נשואת אביו (שחייב שתיים: משום אמו ומשום אשת אב, ראה הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ב) ובין אם היתה אנוסת אביו, שאינו חייב אלא אחת, משום בא על אמו, שנאמר (ויקרא יח, ז) "וערות אמן לא תגלה אמן היא", וחייב כרת אם היה במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר בסוף פרשת העריות (שם יח, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ובשוגג - חייב חטאת קבועה, שכל שבמזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת קבועה (למעלה הלכה ב). (36) חמותו, במשנה שם "הבא על אשה ובתה", וכתוב (ויקרא יח, יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשגגה ככל חייבי הכריתות. (37) של אשתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה וגו' ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין הבדל בין אם נשא אותה קודם שבא על בת בתה, לבין אם נשא בת בתה ואח"כ בא עליה, אבל אם אמו היא שני מדברי סופרים, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (38) שנאמר (שם): "אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה וגו' לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין נפק"מ מי קדם למי. (39) בין שהיא בתו מנשואתו (=מאשתו) שהיא גם בכלל "אשה ובתה" וחייב שתיים, ובין שהיא מאנוסתו (ואינה אשתו מן הנישואין, שאינה בכלל אשה ובתה), אף שאין זה מפורש בתורה - אסורה היא עליו מן התורה בקל-וחומר: אם בת הבת אסורה, בתו לא כל-שכן (פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ו, עיין שם). ובגמרא (יבמות ג. וכריתות ה. ועוד) למדו אותה גם מגזירה-שוה. (40) ובתו ובנו שנולדו לו, בין מנשואתו (וחייב שתיים, גם משום בת בתה ובת בנה, ראה להלן) בין מאנוסתו, שנאמר (שם, י): "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך", וחייב כרת במזיד כמפורש (שם, כט), ואם שגג חייב חטאת קבועה, כנ"ל. (41) אף אם היא אינה בתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה", ואם היא בתו חייב שתיים, אחת משום בתו ואחת משום אשה ובתה (הלכות איסורי ביאה שם). וחייב כרת במזיד וחטאת בשוגג כנ"ל. (42) של אשתו. אף אם הבת והבן אינם שלו, שנאמר (שם): ערות אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו', ואם היא גם בתו חייב שתיים: אחת משום בת בתה, ואחת משום בת בתו. (43) בין אחותו מאביו ובין אחותו מאמו. וכמו כן בין מן הנישואין, שהיא נולדה לאביו או לאמו בדרך הנישואין, ובין מזנות שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות הרי זו ערוה עליו, כמו שנאמר (שם, ט): "ערות אחותך בת אבך או בת אמן, מולדת בית או מולדת חוץ, לא תגלה ערותך". וכשנולדה לאביו דרך הנישואין הוא חייב שתיים, גם משום ערות אחותו בת אשת אביו שבסמוך. וראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכות ב"ד. (44) כלומר, בת אשת נשואת אביו, שנאמר (שם, יא): "ערות בת אשת אבך מולדת אבך אחותך היא, לא תגלה ערותה", וחייב גם משום ערות אחותו שלמעלה (ראה בהלכות איסורי ביאה שם). אבל על אחותו מאנוסת אביו, אינו חייב אלא משום ערות אחותו, ולא משום ערות אחותו בת אשת אביו,

שאנוסתו אינה כאשתו. (45) כריתות ב. במשנה. ובין שהיא אחותה מן הנישואין, בין מזנות, הרי זו ערוה עליו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ה), שנאמר (שם, יב"ג): "ערות אחות אבך לא תגלה, שאר אבך היא. ערות אחות אמן לא תגלה, כי שאר אמן היא". (46) במשנה שם. והיינו דווקא בחיי אשתו. ובין כשהיא אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנישואין ובין מזנות, אבל לאחר מות אשתו מותר באחותה (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ט), שנאמר (שם, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה". (47) אפילו אינה אמו, בין בחיי אביו (שהוא חייב שתיים, גם משום אשת אביו, וגם משום אשת איש), בין לאחר מותו, בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה א), שנאמר (שם, ח): "ערות אשת אבך לא תגלה, ערות אבך היא". ואם אשת אביו זו, היתה גם אמו, חייב גם משום בא על אמו. (48) משנה שם, שנאמר (שם, יד): "ערות אחי אבך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא". ודוקא אשת אחי אביו, מן האב, אבל אשת אחי אביו מן האם בלבד, וכמו כן אשת אחי אמו, בין שהוא אח אמו מהאב, ובין שהוא אח אמו מן האם, אינן אסורות כ"א מדרבנן, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (49) שם, שנאמר (שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה". (50) שם, שנאמר (שם, טז) אשת אחיך לא תגלה, ערות אחיך היא", וכגון שמת אחיו והניח אחריו בנים, או כגון שגרשה שאין כאן מצות יבום. וכל אלו: אשת אחיו, אשת בנו ואשת אחי אביו, הם עליו ערוה בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין לאחר מותן (חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן), ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים. גם משום שאר בשר, וגם משום אשת איש, ראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכה א. (51) שם, שנאמר (שם, כ): "ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה". (52) שם, שנאמר (שם, יט) "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". (53) שם, שנאמר (שם, כב) "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ואחד הבא על הזכר, ואחד המביא זכר עליו (פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יד). וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט). ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה ככל חייבי כריתות. (54) מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שלמעלה), חייב גם משום "ערות אבך וגו' לא תגלה" (שם, ז), ובסנהדרין נד. מבואר שהכוונה לאביו ממש, לחייבו שתי חטאות אם עבר בשוגג, ראה גם להלן פ"ד הלכה א. (55) גם זה, מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", חייב גם משום "ערות אחי אבך לא תגלה" (שם, יד). ואם שגג חייב שתי חטאות, שם, וראה גם להלן פ"ד שם. (56) כריתות שם. ובין שבא על הבהמה (בין זכר ובין נקבה), ובין שהביא את הבהמה עליו, שנאמר (שם, כג): "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה". ואחד בהמה ואחד חיה ועוף (פ"א מה' איסורי ביאה הלכה טז). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, ככל חייבי העריות (שם, כט). ובשוגג חייב חטאת ככל חייבי הכריתות. (57) כריתות שם, שנאמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הבן לאביו, אחר שנמסר בידם, להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת, לא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה-זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו". ואסרה התורה דבר זה, שכתוב (ויקרא יח, כ): "וימזרעך לא תתן להעביר למולך"; "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, י), וחייב סקילה בעדים ובהתראה. ואם לא נסקל או שלא התרו בו, דינו בכרת, שכתוב (ויקרא כ, ב-ג): "ואל בני ישראל תאמר, איש איש מבני ישראל וכו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך", ואם העביר את בנו למולך בשגגה, שחשב שהתורה לא אסרה זאת, חייב להביא קרבן חטאת קבועה, שהרי כל חייבי כריתות למדים מע"ז (שבת סט). שהשוגג חייב חטאת. (62) כריתות שם. "כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו, והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל, בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד, וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו, שפל עד מאד, ומשיבו" (הלכות ע"ז הלכה א). וכתוב (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שכתוב שם (כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו", ואם היה בשוגג חייב חטאת קבועה. ולא כתב רבינו כאן "בעל אוב במעשה", כמו שכתב להלן בבעל ידעוני, לפי שסתמו של אוב הוא במעשה, ואין סתמו של ידעוני במעשה, ראה להלן. (63) "מניח עצם עוף ששמו: "ידוע" בפיו, ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה (=חולי נפל) וידבר בפיו דברים שעתידים להיות" (הלכות ע"ז שם ה"ב) והזהר על זה בתורה, וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים וגו' והכרתי אותו מקרב עמו". וחייב חטאת בשוגג ככל יתר חייבי הכריתות. ומה שכתב רבינו בעל ידעוני במעשה, שפסק כריש לקיש (כריתות ג: וסנהדרין סה.), שלפיכך נאמר במשנה (כריתות ב.) "בעל אוב" ולא "בעל ידעוני", משום שבעל ידעוני אין בו מעשה. שמשם עצם בפיו ואינו מדבר בשעת שימת העצם אלא לאחר כך (כפירש"י סנהדרין שם). ואינו מקטיר ועושה מעשים (מרכבת-המשנה הלכות עבודה-זרה שם ה"א) ואינו חייב קרבן בלא מעשה. לפיכך כתב רבינו "בעל ידעוני במעשה", אבל בעל אוב סתמו יש בו מעשה (לחם-משנה כאן, ומשנה-למלך להלן פ"ד הלכה א.). (64) משנה כריתות שם, ובגמ' ג. שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן (ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה א.), נאמר (שמות כ, י): "ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה", וחייב כרת במעשה במזיד בלא עדים והתראה, כמו שנאמר (שם לא, יד): "ושמרתם את השבת וגו' כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה", ואם

(שם, כג): "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא". והיא חייבת כרת במזיד בלא עדים והתראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשוגגת ככל חייבי הכריתות. ולולא שאסרה תורה מפורש באשה, לא היתה האשה נאסרת מהפסוק של הזכרים שלמעלה (=ובכל בהמה לא תתן שכבתך וגו'). ראה בספר המצוות ל"ח שמש.

- 1 נמצאו כל כרתות שבעריות עשרים ושלש⁵⁸.
- 2 ובשאר העבירות שבע עשרה, ואליהן: (א) העובד
- 3 עבודה זרה⁵⁹ במעשה⁶⁰. (ב) הנותן מזרעו למולך⁶¹.
- 4 (ג) בעל אוב⁶². (ד) בעל ידעוני במעשה⁶³. (ה)
- 5 המחלל את השבת⁶⁴. (ו) העושה מלאכה ביום
- 6 הפורים⁶⁵. (ז) האוכל ושותה ביום הפורים⁶⁶. (ח)
- 7 האוכל נותר⁶⁷. (ט) האוכל חמץ בפסח⁶⁸. (י) האוכל
- 8 חלב⁶⁹. (יא) האוכל דם⁷⁰. (יב) האוכל פגול⁷¹. (יג)
- 9 השוחט קדשים חוץ לעזרה⁷². (יד) המעלה קרבן
- 10 חוץ לעזרה⁷³. (טו) המפסם את שמן המשחה⁷⁴. (טז)
- 11 המפסם את הקטרת⁷⁵. (יז) הסף בשמן המשחה⁷⁶.

(58) בכ"י תימן: "ששה ועשרים", וכ"ה בדפוס רומי ובמגדל עז. ואמנם כן אתה מוצא בפרטן, ולפי הגירסא שלנו נתמעטו שלשה שחייב בהם כרת גם מצד אחר, והם: הבא על אביו ועל אחי אביו, שיש בהם כרת משום השוכב עם הזכר. והבא על אחותו, שהיא בת אשת אביו, שיש בו כרת משום הבא על אחותו. ובאותם הדברים לא באה אזהרה מיוחדת כ"אם לחייבם שתי חטאות בשגגה, נמצא שלחשבון החטאות הם עשרים וששה, ולמנין הכריתות אינם אלא עשרים ושלש (משנה-למלך). (59) כריתות שם. שכתוב (שמות כ, ה): "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (ראה בספר המצוות ל"ח ה"ו). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". ובסנהדרין צט. אמרו שפסוק זה מדבר לענין עבודה-זרה, דתנא דבי ר' ישמעאל "כי דבר ה' בזה", זה המבזה דיבור שנאמר לו למשה מסיני "אנכי ה' אלהיך, לא יהי' לך אלהים אחרים" (שמות כ, ג), ואם עבד עבודה-זרה בשגגה, כגון שחשב שהתורה אסרה רק זיבוח וקטור לע"ז, אבל לא אסרה השתחוואה וניסוך (רש"י כריתות ב.) מביא חטאת קבועה, כמו שנאמר (במדבר טו, כב): "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", ואמרו בהרורות ח. "איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות, הוי אומר זו עבודת כוכבים", ונאמר (שם כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (60) וכגון שהשתחוה, או הקריב או ניסך או הקטיר לע"ז, אפילו אין דרך עבודת עבודה-זרה זו בכך, וכן אם עבד ע"ז במעשה בכל אופן שהוא דרך שעובדים ע"ז זו (ראה פ"ג מהלכות ע"ז, הלכות ב"ג), אבל המקבל בשוגג את הע"ז לאלוה, אע"פ שהוא חייב כרת במזיד, אינו מביא קרבן, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר שם (טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", ראה למעלה הלכה ב. (61) כריתות שם. ובהלכות ע"ז פ"ו הלכה ג, כתב רבינו: "כיצד היו עושים, מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהניהם עובדי האש, ואתן הכהנים נותנים

עבר ושגג חייב קרבן חטאת ככל חייבי הכריתות. (במשנה שם. וכגון שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן שחייבין עליהן בשבת (ראה פ"א מה' שביתת עשור הלכה ב), "שאינ בין שבת ליוהכ"פ אלא שזה (=שבת) זדונו בידי אדם (=מיתת ב"ד, אם היה בעדים והתראה), וזה (=יוהכ"פ) זדונו כרת" (משנה מגילה ז:), ונאמר (ויקרא כג, כח): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם" וגו' וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם, ל): "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמך", ובשוגג חייב חטאת. (66) כריתות שם. וחייב כרת אם אכל או שתה במזיד, כמו שנאמר (שם, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה", ועיניו זה הוא אכילה ושתיה שלמדים גזירה-שוה "עיניו עיניו", שכתוב כאן עינוי, וכתוב (דברים ח, יג) "ויענך וירעיבך". מה שם עינוי רעבון, אף כאן עינוי רעבון (יומא עד:), והאוכל ושותה בשגגה חייב חטאת, כיתר חייבי הכריתות, כנ"ל (וראה בספר המצוות ל"ת קצו). ושיעור אכילה ביוהכ"פ הוא ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה. ושיעור השתיה, הוא כמלוא לוגמיו של כל אחד ואחד, והוא כדי שישלם לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו (ראה פ"ב מה' שביתת עשור הלכה א). (67) כריתות שם. והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחרי הזמן שקבעה התורה לאכילתם, שעליו נאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנוותר באש, לא יאכל כי קודש הוא", והאוכלו במזיד חייב כרת, כמו שנאמר (ויקרא יט, ח): "ואוכליו עונו ישא, כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואם אכל בשוגג חייב חטאת קבועה, ככל חייבי הכריתות (וראה בספר המצוות ל"ת קלא). (68) שם, והיינו כזית חמץ (פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ז). שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל", והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה ככל חייבי הכריתות (ראה בהלכות חמץ ומצה שם הלכה א, ובספר המצוות ל"ת קצו). (69) במשנה שם. וכגון שאכל כזית (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה א) חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים (שם הלכה ה) של שור או כשב או עז (שם הלכה א), שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם ז, כה): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה", ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה, ובשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. (70) "היוצא בשעת שחיטה ונחירה או בשעת התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמומית, וכן דם הכנוס בתוך הלב וכו'" (פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג) ושיהיה כזית, מבהמה חיה ועוף (שם הלכה א). ונאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ובשוגג חייב חטאת קבועה. (71) הם קדשים שחשב בעת שעשה אחד מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקת הדם) על-מנת לאכול (הבשר) או להקריב (האימורים) לאחר הזמן הראוי לכך (פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו), והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח

שלמיו ביום השלישי וגו' לא יחשב לו פיגול יהי' והנפש האוכלת ממנה עונה תשא", ואמר רבי אליעזר (זבחים כט.) שהכתוב הנ"ל מדבר במחשב על זבחו לאכלו ביום השלישי, ולמדו (בכריתות ה.) בגזירה-שוה "עון עון" מנותר: נאמר כאן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ונאמר בנותר (שם יט, ח) "ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", כשם שנותר חייב עליו כרת, אף פיגול חייב עליו כרת. והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה. (72) כריתות שם. שנאמר (שם יז, ג-ד): "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש וגו' מחוץ למחנה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' וגו' ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", והשוחטם בשוגג חייב חטאת קבועה. (73) כריתות שם. כלומר הקטירו על האש מחוץ לעזרה. שנאמר (דברים יב, יג): "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", והמעלהו במזיד חייב כרת, שנאמר (ויקרא שם, ח-ט): "ואליהם תאמר, איש איש וגו' אשר יעלה עולה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו", והמעלה בשוגג חייב חטאת קבועה. (74) כריתות שם. פירוש שעשה שמן המשחה, וכגון שלקח שמן זית, הין, ויערב בתוך השמן מר דרור וקנמון, וקנה בשם וקדה באותו משקל ומדה כמו שעשה משה למשוח את הכהנים וכלי המקדש (ראה שמות ל, כג-ל), ונאסר לעשותו כמו שנאמר (שם, לב): "ובמתכותו לא תעשו כמוהו", והעושהו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, לג): "איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו" (ודוקא אם עשה כדי להמשח בו, אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד) והעושה בשגגה חייב חטאת קבועה כיתר חייבי הכריתות כנ"ל. ו"המפטם" היינו "המשמין", כלומר שמשמין את השמן עם ריח טוב, על-ידי-זה שהוא מערב בו סממנים (תפארת ישראל כריתות פ"א משנה א). (75) שם. ראה בפ"ב מה' כלי המקדש, מעשה הקטורת. ואם עשה קטורת במזיד, כדי להריח בה, אע"פ שלא הריח בה - חייב כרת על עשייתה (הלכות כלי המקדש שם הלכה ט), אבל עשה כדי להתלמד בה או למסרה לציבור - פטור (שם). שנאמר (שמות ל, לד-לח): "והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם, קודש תהי' לך לה', איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו", והעושה כן בשוגג חייב חטאת קבועה. (76) כריתות שם. כלומר סך כזית משמן המשחה שעשה משה, על זר שאינו כהן ולא מלך ממלכי בית דוד (ראה פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ה-ז), חייב כרת במזיד, שנאמר (שם, לב-לג): "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והסך בשוגג חייב חטאת קבועה.

הרי אלו ארבעים ושלש עבודות שמביאין על שגגתן חטאת קבועה. ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאלו? אם שגג בעבודה זרה - מביא עז פת שנתה לחטאת, והיא האמורה בפברשת שלח לך⁷⁸. בין שהיה החוטא הדייט⁷⁹ או מלך או כהן גדול או משה מלחמה⁸⁰ - הפל שוין בשגגת עבודה זרה⁸¹. אבל אם שגג באחת משאר ארבעים

פֶּרֶק שֵׁנִי

(1) יבאר שאין אדם חייב חטאת עד שיהא שוגג מתחילה ועד סוף, ומי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא בו ואם נודע לו וחזר ושכחו.

א. אין אדם חייב חטאת על שגגתו עד שיהיה שוגג מתחילה ועד סוף; אבל אם שגג מתחילה והזיד בסוף או הזיד בתחילה ושגג בסוף - פטור מקרבן חטאת.² פיצד? כגון שהוציא חפץ מרשות לרשות בשגגה, עקר בודון והניח בשגגה או שעקר בשגגה והניח בודון - פטור, עד שיעקר בשגגה והניח בשגגה. וכן כל פיוצא בזה.⁷

(2) משנה, שבת קב, א. וראה גם פ"א מהל' שבת הי"ט. (3) מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך, ראה פ"ב שם ה"ט. (4) וראה שם ה"ח, כי הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות שנאסרו בשבת. (5) עקר את החפץ והוציאו מרשות אחת בודון והניחו ברשות השניה בשוגג, שחשב בלבו שכל האיסור הוא רק העקירה, ולא ההנחה. וראה בהל' שבת שם ה"ט. כי איסור ההוצאה בשבת הוא שיעקור מרשות זו ויניח ברשות האחרת, אבל אם עקר ולא הניח ברשות אחרת או הניח ולא עקר מרשות אחרת - אינו חייב. (6) שחשב בלבו שכל האיסור של הוצאה בשבת היא ההנחה ברשות האחרת, ולא העקירה. (7) בכל חיובי החטאות.

ב. עבר עברה וידוע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע שחייבין עליה פרת - הרי זו שגגה ומביא חטאת.⁸ אבל אם ידע שהיא בפרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לאו - הרי זה מזיד; ששגגת קרבן אינה שגגה⁹ בעברות אלו שחייבין עליהן פרת.¹⁰

(8) כרבי יוחנן, אליבא דרבנן של מונבו (שבת סט.) ולא כריש לקיש שם שאינו חייב אלא אם שגג גם בלא תעשה. (9) כרבנן, ולא כמונבו - הסוכר ששגגת קרבן הרי היא שגגה לחייבו קרבן חטאת (שבת, שם). (10) אבל בעבירה שאין חייבין עליה כרת במזיד, ובשוגג חייבים עליה חטאת, כמו שבוטע ביטוי לשעבר (= שנשבע שלא אכל ואכל, שחייבין על שבוטע זה בשוגג קרבן חטאת) ובאופן שנשבע שלא אכל והוא יודע שאכל ויודע גם כי שבוטע זה אסורה, אבל אינו יודע אם חייבין עליה קרבן, נחשב זה לשגגה וחייב חטאת (פ"ג מהל' שבוטע ה"ז), וכרב נחמן בשבוטע כה, ב - ולא כאביי (שבת, שם) שאמר שאף בשבוטע אין שגגת קרבן שמה שגגה (לחם-משנה).

ג. מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אף על פי שידע בודאי שעבר¹¹ על לא תעשה שיש בו פרת - הרי זה פטור מקרבן חטאת¹²; שנאמר: אשר חטא בזה¹³ - עד שידע החטא שחטא בו¹⁴. פיצד? חלב ונותר¹⁵ לפניו, ואכל את אחד מהם¹⁶ ואין ידוע אי זה אכל; ואשתו נדה¹⁷ ונאחות¹⁸ בפית¹⁹, ושגג וקא

ושפתים: אם היה הדיוט - מביא שעירת עזים או נקבה מן הכבשים⁸², וזו היא חטאת של אחד מעם הארץ האמורה בפרשת ויקרא⁸³; ואם המלך הוא ששגג באחת מהן - מביא שעירת⁸⁴ עזים לחטאת; ואם כהן משוח הוא⁸⁵ - מביא פר בן בקר לחטאת⁸⁶, והוא נשרף⁸⁷, כמו שנתפרש שם⁸⁸.

(77) ראה למעלה הערה נז. (78) במדבר טו, כז: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (79) שאינו לא מלך ולא כהן גדול. (80) בעת מלחמה היו ממנין כהן לדבר אל העם, ומושחין אותו בשמן המשחה (פ"ז מהלכות מלכים הלכה א.). ובכת"י תימן: "או מלך או כהן משיח". וכן נכון, שהרי לפי גירסתנו נשמע שרק בעבודה-זרה אין הבדל בין הדיוט לבין משוח מלחמה, ואילו בברייתא (הוריות יב:) מפורש שאף בשאר חייבי חטאות אין הבדל ביניהם. (81) משנה הוריות ט. שנאמר (שם): "ואם נפש אחת תחטא", אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח - כולן בכלל "נפש אחת" הן (שם ח.). (82) משנה בהוריות ט. (83) ד, כז"ח, לב: "ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה". (84) כן צריך להיות, וכן הוא בכ"י תימן, שנאמר (שם, כב"ג): "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים", בהוריות י: "איזהו נשיא, זה מלך" וכו'. (85) כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אבל מימות יאשיהו ואילך שנגנו שמן המשחה (שם יב.), והיו ממנים כהן גדול בלבישת שמונה בגדים בלבד, אינו מביא פר בן בקר (פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה יד.). (86) במשנה שם. שנאמר (שם, ג): "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב פר בן בקר לחטאת". (87) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, ובפ"ז שם, שיש חטאות הנאכלות ויש חטאות הנשרפות. (88) שם, יב: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו על עצים באש".

ה. אחד יחיד ששגג באחת מאלו או מרבין⁸⁹, שנאמר: תורה אחת תהיה⁹⁰ לכם לעשה בשגגה. פיצד? אנשי מדינה ששגגו ודמו שהיום חל והרי הוא יום הכיפורים, וכלן אכלו ועשו מלאכה - כל אחד מהן מביא שתי חטאות⁹¹, כבשות או שעירות. וכן אם שגגו פלן והקטירו לעבודה זרה - כל אחד ואחד מן העובדים מביא עז פת שנתה לחטאת⁹².

(89) ברייתא ביבמות ט. ואינם כציבור להביא פר (שם, יד.). אלא הרי הם כיחידים, משום שלא עשו על פי הוראת בית-דין. (90) לפנינו (שם): "יהיה". (91) אחת על עשיית מלאכה ביום הכיפורים, ואחת על אכילה באותו יום. (92) אבל אם שגגו הציבור על-פי הוראת טעות של בית-דין, אם שגגו בעבודה-זרה - מביא כל שבט ושבט פר לעולה ושעיר לחטאת, ובשאר חייבי כריתות מביא כל שבט ושבט פר חטאת (להלן פ"ב הלכה א.).

(22) בשוגג. (23) כלומר, שכח איזה חטא עשה. (24) "כלומר, ישחטנה ויאמר הרי זה לשם חטאת שאני חייב, אע"פ שאני זוכר מה הוא. יהיה לשם מה שאני חייב" (כסף-משנה). וזה בתוספתא כריתות פ"ב (הוצאת צוקרמנדל עמ' 25, 565). והלכה זו היא אפילו לרבי יהושע (השגות הראב"ד כאן) הסובר שצריך שידע עצמו של החטא (ורבינו פוסק כמותו למעלה ה"ג, ולהלן פ"ח ה"ה) שהרי נודע לו עצמו של החטא, אלא ששכחו אחר-כך. (25) שם בתוספתא.

ה. שָׁגַג בְּשֵׁם אֶחָד וְהָם שְׁנֵי גּוֹפִין - חֵיב. פִּיֶּצֶד? 8
שְׁתֵּי נְדוֹת²⁶ וְשָׁגַג בְּאַחַת מֵהֶן²⁷ וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה 9
הִיא²⁸, שְׁתֵּי אַחֲיוֹת וְשָׁגַג בְּאַחַת מֵהֶן²⁹ וְאֵין יָדוּעַ אִי 10
זֶה הִיא³⁰ - חֵיב חֲטָאת³¹, שֶׁהִרְיָדָה עֲצָמוֹ שֶׁל חֲטָא. 11
לְמָה זֶה דּוּמָה³²? לְשְׁתֵּי נְדוֹת דּוֹלָקוֹת שֶׁכָּפָה אַחַת 12
מֵהֶן³³ וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא, אוֹ לְשְׁנֵי תַּמְחוּיִין³⁴ 13
שֶׁל חֶלֶב שְׂאֵכֵל מֵאֶחָד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ מֵאִי זֶה 14
תַּמְחוּי מֵהֶן אֶכֶל - שֶׁהוּא חֵיב. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. 15

(26) שתי נשים נדות שהיו עמו בבית. (27) בא על אחת מהן בשגגה, כגון שחשב שהן טהורות. (28) שנודע לו אחר-כך שהיו טמאות נדה, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (29) כלומר, לא ידע שהן אחיותיו. (30) שנודע לו אחר-כך שהן אחיותיו, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (31) במשנה, כריתות יט, א: "ר"ש ור"ש בן שזורי אומרים לא נחלקו (רבי יהושע ורבי אליעזר) על דבר שהוא משם אחד (= מלאו אחד) שהוא חייב". (32) (בשתי נדות אין הדבר פשוט כל כך, שהרי אם בא על שתיהן, חייב על כל אחת ואחת, הואיל והן גופים מוחלקים (להלן פ"ה ה"א) והיה מקום לומר, שידיעת ספק על אחת משתיהן, אינה ידיעה לחייבו קרבן, אבל בשתי נרות שגם אם כיבה שתיהן, ובשני תמחויין של חלב אם אכל שתיהן, שהגופים אינם מחלקים, ואינו חייב אלא אחת (להלן פ"ו ה"א-ב), פשוט הדבר, שידיעת ספק על אחת משתיהן היא ידיעה לחייבו קרבן). (33) בשבת. וראה פ"ב מהל' שבת ה"ב, כי המכבה בשוגג – חייב חטאת. (34) שתי קערות.

ו. כָּל הַמְּחִיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל שְׁגָגָתוֹ וְעִשָּׂה 16
בְּשָׁגָה וְנוֹדַע לוֹ אַחֵר שֶׁחֲטָא, אָף עַל פִּי שְׁלֹא הִיָּתָה 17
לוֹ יָדִיעָה בַּתְּחִלָּה שֶׁזֶה חֲטָא הוּא - הִרְיָזָה חֵיב 18
חֲטָאת³⁵. פִּיֶּצֶד? תִּינוּק שֶׁנִּשְׁפָּה לְבֵין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים 19
וְגֵרָל וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה הֵם יִשְׂרָאֵל וְלֹא דָתָם, 20
וְעִשָּׂה מְלָאכָה בְּשֶׁפֶת וְאֶכֶל חֶלֶב וְדָם וְכִיּוּצָא בְּהֶן, 21
כְּשִׁינִידַע לוֹ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל וּמִצְוָה עַל כָּל אֱלוֹ - חֵיב 22
לְהִבִּיא חֲטָאת עַל כָּל עֲבָרָה וְעֲבָרָה³⁶. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא 23
בְּזָה³⁷. 24

(35) כרב ושמואל, ולא כרבי יוחנן וריש לקיש (שבת סח:): האומרים שפטור הוא מקרבן, מאחר שלא ידע מעולם, והרי הוא כאנוס. ואף-על-פי שכלל בדינו, הלכה כרבי יוחנן במקום רב ושמואל – פסק רבינו כאן כרב ושמואל לפי שדבריהם כדברי חכמים, ואילו דברי רבי יוחנן וריש לקיש

עַל אַחַת מֵהֶן²⁰ וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן בְּעַל; שֶׁפֶת 1
וְיוֹם הַכַּפּוּרִים לְפָנָיו, וְעִשָּׂה מְלָאכָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵין 2
יָדוּעַ בְּאִי זֶה מֵהֶן עִשָּׂה - הִרְיָזָה זֶה פֶּטוּר מִקְרָבָן 3
חֲטָאת²¹. 4

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אע"פ שידע בוודאי שעבר על לא-תעשה שיש בו כרת, הרי זה פטור מקרבן".

וממשיך "חטא ונודעה לו חטאתו וחזר ושכחו, הרי זה מביא חטאת לשם מה שהוא, ותאכל כשאר חטאות הנאכלות". ומקורו בתוספתא "חטא ונודעה לו חטאתו ושכח באיזה חטא חטא, הרי זה מביא חטאת ותשחט לשם מה שהיא ותאכל". והקשה הראב"ד על הסיפא של התוספתא "וחזר ומביא חטאת על הידיעה ותשחט לשם מה שהיא ותאכל", ומשמע שאף שכבר הביא חטאת חוזר ומביא חטאת אחרת. וקשה, כיון שכבר הביא החטאת, היאך יביא שוב חטאת והלא הוא מביא חולין בעזרה.

ותירץ ה'כסף משנה' שהחטאת הראשונה שהביא מכפרת קצת, ולכשיוודע לו חטאו ויביא חטאת אחרת תיגמר הכפרה, אבל לרמב"ם לא היתה גירסת התוספתא הזו, ולכן לא פסק הדין ד"ביא חטאת אחרת" כלל.

והנה בדין זה מודגשת מעלתו של יהודי, שהגם שמדובר ביהודי שעבר עבירה שחייב על זדונה "כרת", ש"נכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה", מכל-מקום הידיעה שלו נוגעת לחיוב הקרבן ואם לא ידע אינו חייב.

יתירה מכך, ידיעתו של יהודי חשובה כל-כך להצריכו קרבן, גם אם כבר הביא חטאת לשם מה שחטא ונודע לו מה שחטא שידיעתו זו חשובה עד כדי כך שגורמת להבאת קרבן נוסף.

(על-פי י"ן מלכות' ספר קרבנות סימן ח)

(11) בשוגג. (12) כרבי יהושע במשנה, כריתות יט, א. (13) "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו". (14) בגמרא שם, לפי דברי רבי יהושע. (15) במשנה, שם. וראה למעלה (פ"א ה"ד) כי האוכל חלב או נותר במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (16) בשוגג. (17) וראה למעלה (שם) כי הבא על הנדה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (18) וראה למעלה (שם) כי הבא עליה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (19) במשנה, שם. (20) בשוגג. וראה למעלה (שם), כי העושה מלאכה בשבת או ביוהכ"פ במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (21) שם. וראה להלן פ"ח ה"ה שגם אשם תלוי אינו מביא, שאין אשם תלוי בא בספק חטא, וכאן הרי יודע בוודאי שחטא.

ד. חֲטָא²² וְנוֹדַע לוֹ חֲטָאתוֹ וְחָזַר וְשִׁכַּח²³ - הִרְיָזָה 5
מִבִּיא חֲטָאת לְשֵׁם מָה שֶׁהוּא²⁴, וְתֹאכֵל בְּשֶׁאֵר 6
חֲטָאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת²⁵. 7

תנינן, אֶחָד לְמוֹל בְּשַׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת 18
אוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, וְשִׁכַּח⁵⁵ וּמָל שְׁנֵיהֶן בְּשַׁבָּת⁵⁶ - 19
פְּטוּר מִחֻטָּאת; שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ רִשּׁוֹת לְמוֹל אֶחָד מֵהֶן 20
בְּשַׁבָּת, וְשַׁבָּת דְּחוּוִּיהָ הִיא אֲצִלּוֹ, וּמִצְוָה עֲשֵׂה⁵⁷; אִף 21
עַל פִּי שְׁהֵם שְׁנֵי גּוֹפִין⁵⁸, הוֹאִיל וְזָמְנוּ בְּהוּל⁵⁹ אֵינוֹ 22
מִדְּקָדֵק⁶⁰. אֲבָל אִם לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶן רָאוּי לְמוֹל 23
בְּשַׁבָּת⁶¹, וְשִׁכַּח וּמָל בְּשַׁבָּת מִי שְׂאִינוֹ רָאוּי לְמוֹל 24
בְּשַׁבָּת - חֵיב חֻטָּאת⁶². 25

(46) אם היה עושה אותה במזיד, וכל שחייבים עליה כרת במזיד, חייבים עליה קרבן חטאת בשוגג (למעלה פ"א, ה"א). (47) כלומר, זה לא עשה במזיד כי אם בשגגה, וכגון שעשה גם את המצוה וגם את העבירה, ופסק כרבי יהושע לפי דעת רבי שמעון בן אלעזר, שבת קלז, א - שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (48) כי הרי היה צריך לעשות המצוה. (49) כדי לקיים מצות ייבום, להקים שם לאחיו שמת בלא זרע (דברים כה, ז'). (50) דברי רבי יוחנן, פסחים עב, ב: "יבמתו נדה בעל פטור". (51) אפילו בשעת עונתה, שמקיים מצות עונה. (52) אף כי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה (כי גם בהיותה נדה, אם בא עליה שוגג יש לו מצות שמחת עונה יחד עם איסור נדה, ולא כדעת ה'תוספות' - לחם-משנה) - אינו פטור אף לרבי יהושע (דברי רבי יוחנן, בפסחים שם). (53) שאדם רגיל באשתו ואינו מתבייש ממנה לשאול אותה אם היא טהורה (שם). וסובר, שלפי טעם זה, אף אם קיים מצוה בביאה זו, וכגון שבא עליה בשעת עונתה - חייב חטאת (כסף-משנה). (54) כי הוא מתבייש ממנה (פסחים, שם). (55) שאחד מהם אינו עומד למוֹל בשבת, אלא חשב שזמנם של שניהם למוֹל בשבת. (56) זה מוסב על האופן השני, שהיה לו למוֹל אחד בשבת, ואחד באחד בשבת, לכן כתב "ומל שניהם בשבת", שאם לא מל אלא התינוק של אחד בשבת, חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה. אבל באופן הראשון שהיה לו למוֹל אחד בשבת ואחד בערב שבת, אף אם טעה והחליף ומל את של שבת בערב שבת, ובשבת מל רק את של ערב שבת, אף כי מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, כיון שסוף סוף עשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (57) כלומר, כיון שצריך למוֹל את של שבת, שהיא מילה בזמנה ודוחה שבת ועושה ברשות, הוא פטור גם על מה ששגג ומל את של האחד בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה, וגם עשה מצוה בזה שמל את של שבת. (58) והוא עשה מצוה בשל שבת, ולא עשה מצוה בשל אחד בשבת. (59) כלומר, הוא טרוד וממהר לקיים המצוה. (60) ומל גם את של האחד בשבת, ולפיכך הוא פטור. (61) שלא ניתנה שבת להידחות אצלו כלל. (62) שהרי הוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, גם רבי יהושע מודה בזה שחייב.

ט. אֲמַן⁶³ שְׂבָא לְמוֹל לַפְנוֹת הַיּוֹם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת⁶⁴, 26
וְאָמְרוּ לוֹ: לֹא נִשְׂאָר פְּנֵאי בְּיוֹם כְּדֵי שְׁתַּמּוּל, וְאִם 27
תִּתְחִיל לְמוֹל - לֹא תִשְׁלִים עַד יֵצֵאת הַשַּׁבָּת, 28
וְנִמְצְאת חוֹבֵל בְּשַׁבָּת וְלֹא עוֹשֶׂה מִצְוָה⁶⁵, וְאָמְרוּ: 29

כמונבו, והלכה כרבים נגד יחיד, ראה כסף-משנה, לחם-משנה ומעשה-ירוקח. (36) ברייתא שם, כרבנן ולא כמונבו, כלומר: מביא חטאת אחת על כל חילולי השבת שחילל במשך הזמן, וכן על כל אכילות חלב ודם שאכל במשך הזמן. (37) חטאת אחת על כל איסור, אף כי עבר עליו כמה וכמה פעמים.

ז. הַשּׁוֹגֵג בְּלֹא פְּנוּה³⁸ בְּעֵרִיזוֹת אוּ בְּמִאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת 1
- חֵיב חֻטָּאת³⁹; בְּשַׁבָּת⁴⁰ - פְּטוּר מִחֻטָּאת⁴¹. בִּיצֵד? 2
הָיָה מִתְעַסֵּק עִם אִשָּׁה וּבִעֲלָה בְּלֹא פְּנוּה לְבִעֲלָהּ⁴², 3
וְהָרִי הִיא עֲרוּהָ עָלָיו; דְּמָה שֶׁזֶה שֶׁפָּפִי רָק הוּא 4
וּבִלְעוּ בְּלֹא פְּנוּה לְשֵׁם אֲכִילָה בְּעוֹלָם, וְהָרִי הוּא 5
חֵלֶב - הָרִי זֶה חֵיב חֻטָּאת. נִתְפָּן לְהַגְבִּיָּה אֶת 6
הַתְּלוּשׁ וְחִתְּךָ אֶת הַמְּחַבֵּר בְּלֹא פְּנוּה לְחִתְּךָ⁴³ - 7
פְּטוּר; מְלֹאכֶת מִחֻשָּׁבֶת אִסְרָה תוֹרָה⁴⁴, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ 8
בְּמִקְוָמוֹ⁴⁵. 9

(38) זהו "מתעסק" שבתלמוד. ואינו דומה לשוגג סתם, כי שוגג סתם, הוא שמכוון לעשות את הדבר שעשה, אלא ששגג וחשב כי הוא מותר. אבל מתעסק, הוא שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה, וראה רש"י כריתות יט, ב. (39) משום שנהנה מן האיסור (דברי רב נחמן, בכריתות שם). (40) ששגג בלא כוונה לעשות מלאכה זו, כנ"ל. (41) המשך דברי רב נחמן, שם. (42) 'רבינו גרשום' פירש שם, שנפל מן הגג ונתקע בתוך האשה, ורש"י פירש, שהיו אשתו ואחותו בבית ונתכוון לבוא על אשתו, ונשטמה אשתו ולא ידע ובא על אחותו. (43) שהתכוון להגביה דבר מאכל תלוש מן הקרקע, וחתך את המאכל המחובר לקרקע, והרי לא התכוון כלל לחתוך. והזכיר כאן רבינו אופן זה משום שהוא לדברי הכל (שבת עב, ב), אבל הוא-הדין אם מתכוון לחתוך את התלוש, וחתך את המחובר - שהוא פטור, שאף כי מתכוון לעצם החיתוך, הרי לא התכוון אלא לחיתוך של היתר ולא לחיתוך של איסור, ואין זה מלאכת מחשבת, וכדעת רבא (שבת, שם). וכן כתב רבינו להלן פ"ז הי"א (כסף-משנה). (44) בשבת, כלומר, שיעשה את המלאכה במחשבה תחילה לכך. וטעם זה הוא לפי דברי רבי יהושע (כריתות, שם) הלומד ממה שכתוב (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" עד שיוודע לו במה חטא (ראה למעלה ה"ג), לכן דורש כמו רב נחמן שמתעסק בשבת פטור, משום שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל רבי אליעזר לומד (שם) דין מתעסק בשבת שפטור, מהפסוק "אשר חטא בה". וראה 'קריית ספר' כאן. (45) פ"א מהל' שבת ה"ח, ולהלן פ"ז הי"א.

ח. פֶּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת וּבִכְלָל עֲשִׂיתָהּ 10
נִעֲשִׂיתָ עֲבֵרָה שֶׁחִבֵּינָה עָלֶיהָ כְּרֵת⁴⁶ בְּשִׁגְגָה⁴⁷ - הָרִי 11
זֶה פְּטוּר מִחֻטָּאת, מִפְּנֵי שֶׁעֲשֵׂה בְּרִשּׁוֹת⁴⁸. בִּיצֵד? 12
הֵבֵא עַל יְבִמְתּוֹ⁴⁹ וְהָרִי הִיא נֶגֶד וְהוּא לֹא יָדַע - הָרִי 13
זֶה פְּטוּר מִחֻטָּאת, שֶׁהָרִי עֲשָׂה בְּרִשּׁוֹת⁵⁰. אֲבָל אִם 14
בָּא עַל אִשְׁתּוֹ⁵¹ וְהָרִי הִיא נֶגֶד - חֵיב חֻטָּאת⁵², מִפְּנֵי 15
שֶׁלֹּא שְׂאֵלָה⁵³ וְאַחֵר כֵּן יִבְעַל. אֲבָל יְבִמְתּוֹ - אֵינוֹ 16
רָגִיל בָּהּ כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאֵל לָהּ⁵⁴. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁנֵי 17

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי כ"ח אדר א' – ספר קרבנות – הלכות שגגות צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(80) במקום מוסתר בגוף שאין לראותו לפני הפשטו.
(81) ראה פ"י מהל' שחיטה ה"ח. והוברר שלא עשה מצוה בשחיטה זו ששחט בשבת. (82) משנה, פסחים עא, ב. ואע"פ שהוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה – פטור משום שהוא אנוס, ע"י ברע"ב שם, ב'לחם משנה' וב'הר המוריה'. (83) ראה בהל' שחיטת שם, פירוט כל הטריפות הנסותרות והגלויות. (84) משנה, פסחים שם.
יא. שחט את הפסח בשבת⁸⁵ ושלל לשמו⁸⁶ בטעות⁸⁷
- פטור⁸⁸, מפני שהזבח פשרי⁸⁹; שעקינת שמו⁹⁰
בטעות - אינה עקירה⁹⁰, כמו שבארנו בהלכות⁹¹
פסולי המקדשין⁹¹.

(85) כשחל יום י"ד בניסן להיות בשבת. (86) אלא לשם זבח אחר. (87) שחשב על הפסח כי הוא שלמים. (88) מקרבן חטאת. (89) ועלו לבעלים לשם חובת הפסח (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א) ולא חילל שבת. (90) אבל אם שחט את הפסח שלא לשמו בודון (וכגון שחשב כשם שמותר לשוחטו לשם פסח בשבת, כן מותר לשחוט את הפסח בשבת לשם זבח אחר. רש"י פסחים עא:). חייב חטאת שעקר שם פסח מהקרבן, ואינו מותר לשחוט כ"א לשם פסח ולא לשם קרבן אחר, וזה ששחט לשם קרבן אחר חילל את השבת וחייב חטאת, שלא שחט ברשות ולא עשה מצוה, שהרי הוא פסול (הל' פסולי המוקדשין שם), והוא במשנה, פסחים שם: "הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת". ואמרו בגמרא (שם עב.) כי כוונת המשנה לעוקר שם הפסח בודון, אבל אם עקרו בטעות, אינו חייב חטאת, שעקירה בטעות אינה עקירה, ולא חילל את השבת. (91) שם.

יב. שחט זבחים אחרים⁹² לשם פסח בטעות⁹³: אם ראויין הם לקרבן פסח⁹⁴ - פטור מקרבן חטאת⁹⁵, מפני ששחט ברשות⁹⁶; אם אינן ראויין, כגון שהיתה נקבה או בן שמים⁹⁷ - חייב חטאת, שהרי אינו ראוי לקרבן פסח⁹⁸. וכן אם שגג ושחטו בשבת שלא לאוכליו⁹⁹ או שלא למנוייו¹⁰⁰ או לערלים¹⁰¹ או לטמאים¹⁰² - חייב חטאת¹⁰³. שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו¹⁰⁴, למנוייו ושלא למנוייו¹⁰⁵, למולים ולערלים¹⁰⁶, לטמאים ולטהורים¹⁰⁷ - פטור¹⁰⁸, שהרי הפסח פשרי¹⁰⁹. וכן כל פיוצא בזה.

(92) כגון שלמים. (93) שחשב שהקדישו לשם פסח. (94) כגון שהיה זכר בן שנה (ראה פ"א מהל' קרבן פסח ה"א). וזה גרם לו לטעות שזהו קרבן הפסח. (95) אף שאסור להקריב זבחים אחרים בשבת, פטור מקרבן חטאת, כפי שיתבאר להלן. (96) שהרי יש עליו מצוה לשחוט פסח, והוא חשב שזהו הפסח, ואף כי אינו עולה לו לשם פסח, וצריך להביא פסח אחר – כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי הקריב קרבן, פטור מן החטאת, כרבי יהושע במשנה, פסחים עא, ב. וסובר רבי יהושע (שם סב:) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחט לשם הפסח (רש"י שם). וראה בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, וב'מאירי' פסחים שם. (97) וחשב שמותר לשחוט

רגיל אני וזריז ובמהרה אמוץ, אם לא השלים אלא עד יציאת השבת - הרי זה חייב חטאת⁶⁶, שהרי התירו בו⁶⁷.

(63) מוהל מומחה. (64) לתינוק בן שמונה ימים, שזמנו למול בשבת. (65) ואין השבת נדחית. והחובל בשבת, שלא במקום מצוה, חייב חטאת (פ"ח מהל' שבת ה"ז), ואע"פ שלא גמר המצוה אין זה מקלקל, שהרי המעשה שעשה מצטרף עם מה שיעשה אחר"כ, לעשותו מהול, ועי' 'מאירי' שם. (66) בשבת קלג, ב. אמרו שהוא חייב כרת, וצריך עיון. וראה בהגהות הגרע"א. (67) כלומר, משום כך אינו אנוס וחייב חטאת, ואינו כמזיד, כיון שלא נתכוין לעבור (כסף-משנה).

י. המוציא⁶⁸ את הלולב⁶⁹ ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת⁷⁰ כדי לצאת בו⁷¹ והעבירו⁷² ארבע אמות ברשות הרבים בשוגג⁷³ - פטור⁷⁴, שהרי ברשות הוציא⁷⁵. וכן השוחט את הפסח ביום ארבעה עשר שחל להיות בשבת⁷⁶, ונודע לו אחר בן שמשכנו הבעלים את ידיהם⁷⁷ או שמתו או נטמאו⁷⁸ קדם שחיטה, או שנמצא⁷⁹ טרפה בסתר⁸⁰, כגון נקוב מעים או ראה⁸¹ - הרי זה פטור, מפני ששחט ברשות⁸². אבל נמצא בעל מום או שהיתה טרפה גלויה⁸³ - הרי זה חייב חטאת, מפני שהיה לו לבדק ואחר כך ישחוט⁸⁴. וכן כל פיוצא בזה.

(68) סוכה מא, ב. במשנה. (69) מביתו לרשות הרבים. (70) שבזמן שבית המקדש קיים, היה לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת (פ"ז מהל' לולב ה"ו), ורק לאחר שחרב בית המקדש, אמרו חכמים ליטול את הלולב בשבת (שם ה"ז). (71) ידי חובת מצות נטילת לולב. ועתה בהוצאתו זו לא קיים המצוה, כגון שנטלו שלא כדרך גדילתו (סוכה מב. ופ"ז מהל' לולב ה"ט). ולפי דעת הסוברים "מצוות צריכות כוונה", לא יצא משום שלא כיוון לצאת. וראה בפ"ב מהל' שופר ה"ד ('הר המוריה'). (72) כלומר: או העבירו. וכן פירש ה'מאירי' (פסחים עב:) מה שאמרו במשנה (סוכה, שם) "יום-טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים", דהיינו: או שהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים. (73) ששכח כי שבת היום. (74) מקרבן חטאת. (75) דברי רבי יוסי, במשנה שם. כלומר: היה טרוד במצוה ומחשב ועסוק וממהר לעשותה, ומתוך כך טעה ושכח שהוא שבת, וטעה בדבר מצוה ושגג בדבר כרת פטור מקרבן, כיון שסוף סוף עשה מצוה, שנטל הלולב בהוצאה זו (רש"י שם, ושם מב. וראה למעלה ה"ח). (76) שהרי אם "חל י"ד להיות בשבת – כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת" (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ז). (77) כלומר, אלו שנמנו על פסח התחרטו ונמנו על פסח אחר לפני שחיטתו של זה, ופסח זה שנשחט בלי מנויים פסול הוא (פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג) ואינו דוחה את השבת. (78) המנויים, שלא ניתנה השבת להידחות בשחיטת כבש זה. (79) הכבש, אחר שחיטתו.

ובתוספתא פסחים פ"ה מפורש "השוחט שתי חטאות לציבור, ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה, שתי עולות לציבור ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה". ומסתבר כי הדברים אמורים בשוחט בשבת.

יד. שֶׁחָטָה קִרְבָּנוֹת יָחִיד¹¹⁶ שְׁאֵין דּוֹחִים אֶת הַשֶּׁבֶת¹¹⁷ בַּשֶּׁבֶת בַּשְּׁגָגָה - חֵיב חֲטָאת¹¹⁸, וְהַבֶּשֶׂר מִתֵּר בְּהִנָּא¹¹⁹, וְאֵין זֶרֶקִין אֶת הָדֶם¹²⁰. וְאִם עֶבֶר וְזֶרֶק דָּמָם לְשֶׁמֶן¹²¹, בֵּין בַּשְּׁוֹגֵג בֵּין בַּמְזִיד - עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֻבָּה, וְיִקְטִיר אֲמֹרִין לְעֶרֶב, וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל¹²², וְיָבִיא הַשּׁוֹחֵט חֲטָאת עַל שְׁגָגָתוֹ¹²³.

(116) כגון נדרים ונדבות, וגם עולת ראה ושלמי שמחה ושלמי חגיגה. ראה פ"א מהל' חגיגה ה"ח. (117) כלומר, קרבנות יחיד אינם דוחים השבת, לפי שאין להם זמן קבוע בקרבנות ציבור, ואפשר להקריבם אחר השבת, ראה הל' חגיגה שם. (118) תוספתא שם "חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן, וזרק דמן (שלא) לשמן, הרי זה חייב והורצו הבעלים". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ה. (119) תוספתא, מנחות שם. שאף-על-פי שאינו נאכל, שהרי לא נזרק הדם (ר"י קורקוס מובא בכסף-משנה) - מותר ליהנות ממנו אחר שתעובר צורתו ויוצא לבית השריפה, שאין דין אלו, כדין קדשים שמתו שנקברים ואסורים (ראה פ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"א). כי בקדשים קלים אין מועלין לפני זריקת הדם ('מרכבת המשנה'). (120) אף שאין זו מלאכה, אסרו חכמים לזרוק הדם, שהרי הוא מתיר הבשר באכילה (ראה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד, כי אסור לאכול הבשר לפני הזריקה) לצורך מוצאי שבת, שהרי בשבת אסור לבשל ולצלוח. ראה ביצה כ, ב - שרוא חולק על רבה בר רב הונא, וסובר שאם עבר ושחט נדרים ונדבות ביום-טוב, וזרק את הדם רק ע"מ להתיר בשר באכילה (שמותר לצלות ולבשל ביו"ט) ולא התיר את האימורין להקטיר בערב, שאם נטמא או נאבד הבשר לא יזרוק, וגם ראה ברייתא שם כי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן בשבת, לא יזרוק הדם. (121) בתוספתא שם לפנינו: וזרק דמן "שלא" לשמן, וצ"ל: "וזרק דמן לשמן" ('חסדי דוד'). וכעין זה בתוספתא מנחות פ"ה. (122) תוספתא, שם: "בשבת לא יזרוק ומותר בהנאה, ואם זרק את הדם בין בשוגג בין במזיד, הבשר יאכל ויקטיר אימורים למוצאי שבת". (123) אף-על-פי שעלו לבעלים לשם חובה (תוספתא, שם).

טו. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁל צִבּוֹר¹²⁴, אֶחָת כְּחוֹשֶׁה וְאַחַת שְׁמֵנָה, וְהִתְהַ חֻבָּת הַיּוֹם בְּאַחַת, בֵּין חֲטָאת¹²⁵ בֵּין עוֹלָה¹²⁶, וְשֶׁגֶג וְשֶׁחַט הַשְּׁתֵּים¹²⁷: אִם שֶׁחַט כְּחוֹשֶׁה בִּתְחִלָּה וְאַחֵר כֶּף שֶׁחַט הַשְּׁמֵנָה - פֶּטוּר מִקִּרְבֵּן חֲטָאת¹²⁸. וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׁאוּמְרִים לֹא¹²⁹: הֵבֵא שְׁמֵנָה וְשֶׁחַט לְכַתְּחִלָּה¹³⁰. אֲבָל אִם שֶׁחַט הַשְּׁמֵנָה תְּחִלָּה¹³¹ וְאַחֵר כֶּף כְּחוֹשֶׁה - חֵיב חֲטָאת עַל הַתּוֹסֶפֶת¹³². נִמְצָאת הִרְאָשׁוֹנָה הַשְּׁמֵנָה טְרִפָּה בִּבְנֵי מַעֲיִם, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִיא טְרִפָּה בְּעַת שֶׁשֶׁחַט כְּחוֹשֶׁה¹³³ וְלֹא לִזְה נִתְפָּוֵן, הוֹאִיל וְנִשְׁחָטָה הָאֲחֵרוֹנָה כְּמִצְוֹתָהּ¹³⁴ - הָרִי זֶה פֶּטוּר

אחרים לשם פסח בשבת, או שנחלמה ממנו שהיום שבת (רש"י ו'מאירי' שם). (98) ואין זה טועה בדבר מצוה, שהרי כולם יודעים שאין הפסח בא מאלו, ואין זה נחשב לשוחט ברשות (רש"י, שם). (99) כגון שכל המנויים על פסח זה היו חולים או זקנים, שאין כל אחד ואחד מהם יכול לאכול כזית מן הפסח (ראב"א פ"א מהל' קרבן פסח ה"ה) שאם נשחט להם, הקרבן פסול, ולא ניתנה שבת להידחות לקרבן זה. (100) ששחט את הפסח לשם חבורה אחרת, ולא לשם חבורת האנשים שנמנו על קרבן זה, שהקרבן פסול (שם). (101) שכל המנויים על פסח זה היו ישראלים שלא נימולו, שגם זה אם נשחט פסול (שם). (102) שכל המנויים על פסח זה נטמאו, וראה בהל' קרבן פסח שם, שאם נשחט הוא פסול. וזה שגג וחשב שהקרבן כשר ומותר לשוחטו בשבת, או שנעלם ממנו כי שבת היום. (103) משנה, פסחים ע"א, ב. משום שלא עשה מצוה, שהפסח הוא פסול. (104) שחלק מהאנשים שלשמו שחט את הפסח היו חולים או זקנים, וחלק מהם היו בריאים שיכולים לאכול כזית ממנו, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (105) ששחט גם לשם אנשי החבורה שנמנו על פסח זה, וגם על אנשי חבורה אחרת שנמנו על פסח אחר, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (106) שנמנו על פסח זה גם ישראלים שנימולו וגם ישראלים שלא נימולו, שאף הוא כשר, ראה להלן. (107) שחלק מן המנויים היו טהורים וחלק טמאים, שגם זה כשר, ראה להלן. (108) מקרבן חטאת, במשנה שם. (109) בכל אלו שמנה רבינו למעלה, ראה בהל' קרבן פסח שם, ואם כן הרי הוא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה.

יג. הַשּׁוֹחֵט בַּשֶּׁבֶת קִרְבֵּן צִבּוֹר¹¹⁰ שֶׁלֹא לְשֶׁמֶן¹¹¹ - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת¹¹², וְיִקְטִיר אֲמֹרִים לְעֶרֶב¹¹³. וְכֵן אִם שֶׁחַט יָתֵר עַל חֻבָּת הַיּוֹם¹¹⁴ - חֵיב חֲטָאת עַל הַתּוֹסֶפֶת¹¹⁵.

(110) כגון התמיד או המוסף של שבת, שצריך להקריבן בשבת לשמם. (111) לשם קרבן אחר, שלא עלה לציבור לשם חובה (פ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"א). ואינו אלא כנדבה שאינה דוחה את השבת. (112) שחילל את השבת, והוא בתוספתא פסחים פ"ה: "השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו - חייב". (113) במוצאי שבת. אם עבר וזרק את הדם בשבת, ראה להלן ה"ד. (114) ששחט שלשה תמידים ומוספים במקום שנים. (115) במשנה, פסחים ע"א, ב - נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על רבי מאיר, כששחט זבחים אחרים לשם תמידין ומוספין בשבת, אם חייב חטאת או לא, וסובר רבי יהושע (שרבינו פוסק כמותו) שמכיון שקרבנות הציבור האמורים בשבת יש להם קצבה (= מספר מוגבל, שהם שני תמידין ושני מוספין), אף-על-פי שעשה מצוה, שהרי כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אין זה טועה בדבר מצוה, שהרי אינו רואה הרבה אחרים עסוקים בשחיתות, וכיון שנשחטו התמידים או המוספים, יודע הוא שאין צורך לשחוט יותר, אלא נחשב לשוגג (שחשב שאף שאין צורך יותר, מותר לשחוט עוד) וחייב חטאת (רש"י, שם). ואין הבדל בין אם הקרבנות שמוספין נקבעו לשם זבח אחר או שנקבעו לכתחילה לשם תמידין ומוספין, ורק שחטן אחר שקיים כבר חובת היום.

בפסח, סובר רבינו שכיון שאמרו "שפור של צלי", בוודאי בפסח איירי, שדרכו בכך, כמפורש במשנה שם עד. (צל"ח, שם). (143) והאוכל נותר בשוגג חייב חטאת (למעלה פ"א ה"ד). (144) שנאמר (שמות ב, ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וגוי". (145) (ואין זה דומה לאוכל תרומת חמץ בערב הפסח, שפטור מלשלם מפני שזמנה בהול (פ"י מהל' תרומות ה"ב) - שחמץ בערב הפסח אינו מותר אלא עד ארבע שעות, אבל אכילת פסח היא עד חצות הלילה (וראה צל"ח שם, ותוספת הגרע"א בתרומות פ"ח מ"א).

יום רביעי כ"ט אדר א' ה'תשע"ט

פרק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו.

א. מי שהעידו עליו עדים² שחטא³ חטא שחייבין עליו חטאת קבועה, ולא התרו בו⁴ אלא אמרו: ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב, והוא אומר: אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת. הואיל ואם יאמר מזיד הייתי - יפטר מן הקרבן, פשארמר להן לא אכלתי ולא עשיתי - נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בודון⁵, שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים⁶.

(2) שני עדים או יותר. (3) בשוגג. (4) שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. (5) במשנה שם: "אמרו לו [חכמים לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור", ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגו", ופירשו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתרץ דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגו במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. (6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת.

ב. שתק ולא הפליג⁷ את העדים⁸, (אֵלָא) אָפְלוּ אָמְרָה לוּ אֲשֶׁה⁹: אָכַלְתָּ חֵלֶב אוּ עֲשִׂיתָ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, וְשָׁתַק - חֵיב לְהֵבִיא חֲטָאתָ¹⁰. אָמַר לוּ עֵד אֶחָד: חֵלֶב הוּא זֶה, וְשָׁתַק¹¹, וְחִזַּר וְאָכַל בְּשַׁגְּגָה - מְבִיא חֲטָאתָ. וְאִם הִתְרוּ בּוֹ¹² - לֹקָה עָלָיו¹³, אָף עַל פִּי שֶׁעָקַר הָעֵדוּת בְּעֵד אֶחָד¹⁴.

(7) כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. (8) בין עד אחד בין שני עדים. (9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. (10) שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". (11) שאם מכחישו אין העד נאמן. (12) בשני עדים. (13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב

מחטאת¹³⁵. וכן הפורס מצודה להעלות דגים מן הים¹³⁶ בשגגה¹³⁷, והעלה תינוק¹³⁸ עם הדגים, בין ששמע שטבע תינוק בין שלא שמע¹³⁹, הואיל והעלה תינוק - הרי זה פטור מחטאת, אף על פי שלא היתה פונתו אלא לצוד¹⁴⁰, מפני שהיה שוגג¹⁴¹. וכן כל פיוצא בזה.

(124) דברי רבה, מנחות סד, א. ומדובר כאן בשבת. (125) כגון ר"ח שחל בשבת או שבת חוה"מ, שמקריבין שעיר לחטאת. (126) שמקריבין בשבת כמה עולות תמידין ומוספין (ראה ב'תוספות' שם ד"ה שחט). וכגון שגמר להקריב את העולות חוץ מאחת שלא הקריב עדיין. (127) שחשב שמותר לשחוט את הקרבן השני, אף-על-פי שאחרי ששחט את קרבן הציבור, אין הקרבן השני ראוי לציבור. (128) שכתוב (מלאכי א, ח) "הקריבתי נא לפחתך, הירצך? או הישא פניך? אמר ה' צבאות". הרי שצריך להקריב לה' מן המובחר, והמקריב מן הפחות במקום שיש לו מובחר, הקרבן פסול, ראה רש"י מנחות שם. (129) אחר ששחט את הכחושה. (130) שם, דברי רבה, ומטעם הנ"ל, שלא הקריב בראשונה מן המובחר ולא יצא די חובתו, והותרה שבת אצל עבודה, אפילו למצוה מן המובחר ('אור שמח'). (131) שיצאו ידי חובתם. (132) שם, דברי רבה. וראה למעלה ה"ג. (133) ולפי רצונו התכוון בעת ששחט את הכחושה, לשחיטה אסורה. (134) כיון שהתברר שהקרבן הראשון פסול. (135) במנחות שם: "א"ל רבינא לרב אשי, נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיים מהו, בחר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מכווין, או דילמא בחר מעשיו אזלינן. א"ל לא היינו דרבה ורבא כו', ואיכא דאמרי א"ל היינו פלוגתייהו דרבה ורבא וכו' רבה אמר פטור, זיל בחר מעשיו". ומפרש רבינו "נמצאת הראשונה כחושה" - שהיתה טריפה (ולא כפירוש רש"י שם). ופסק כרבה, לפי הלשון השני שבגמרא (וראה כסף-משנה, לחם-משנה ו'קרי' ספר' כאן). (136) ראה פ"ז מהל' שבת ה"א, שצידה היא אחת משלשים ותשע אבות מלאכות. (137) שחשב שמותר לצוד בשבת, או שנעלם ממנו ששבת היום. (138) שטבע בים, ומצד הצלת התינוק מותר לפרוס מצודה. (139) שלא היתה כוונתו אלא לצוד דגים. (140) שהולכים אחר מעשיו, ונתברר שמעשיו נעשו בהיתר שהרי הציל את התינוק. שם, מחלוקת רבה ורבא, ופסק כרבה לפי הלשון השני שבגמרא. (141) כלומר, לא נתכוין להציל את התינוק, אלא עשה כן מחמת שוגג שלא ידע ששבת היום או שאין איסור בצידה.

טז. מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח¹⁴² ונותר מן הקדשים¹⁴³, ונתפון לאכל צלי שהוא מצודה¹⁴⁴ ושגג ואכל הנותר - הרי זה חייב חטאת¹⁴⁵, שהרי לא עשה מצוה באכילה זו. וכן כל פיוצא בזה.

(142) בפסחים עב, ב: "נתחלף לו שפור של נותר בשפור של צלי ואכלו - חייב". ושם לפי לשון אחד אין בזה שום פלוגתא (כסף-משנה). ואע"פ ששם לא מפורש שמדובר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. (21) שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בהם מום. (22) שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאים, שהרי כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על שני חטאים - כל שכן שני אנשים על שני חטאים, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חברו.

ה. הביא שתי חטאות על חטא אחד - יקריב אי זו שירצה, והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.²³

(23) והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שם תאבד האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין מקריבים באותם המעות שבתיבה עולות נדבה).

ו. הביא שתי חטאות על שני חטאים²⁴ - זו תשחט לשם חטא האחד, והשנייה לשם החטא השני.

(24) הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן על חטא זה.

ז. פָּכַר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת, שֶׁהִמּוּמָר לַעֲבוּדָה זָרָה²⁵ או לְחַלּוֹל שְׁבִתוֹת בְּפִרְהִיטָא²⁶ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קֶרֶבֶן לָלֵךְ²⁷, וְהִמּוּמָר לַעֲבָדָה²⁸ מִשְׁאָר עֲבוֹרוֹת²⁹ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ חֲטָאת עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא³⁰. פִּיטָד? מוּמָר לְאָכַל חֶלֶב שְׂאֵכָל חֶלֶב בְּשִׁגְגָה וְהִבִּיא חֲטָאתוֹ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עַד שִׁחְזָר בְּתִשְׁבּוּבָה³¹. אֶפְלוּ הָיָה מוּמָר לְאָכַל חֶלֶב לְתַאֲבוֹן³², וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֶלֶב בְּשִׁמְן וְאָכְלוּ, וְהִבִּיא קֶרֶבֶן - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ. שֶׁמֶשְׂאֵכָל בְּזֵדוֹן, בֵּין לְהִכְעִיס בֵּין לְתַאֲבוֹן, הָרִי הוּא מוּמָר. הָיָה מוּמָר לְאָכַל חֶלֶב וְשִׁגָּג וְאָכַל דָּם - מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ.

(25) שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. (26) שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה בראשית. (27) אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל התורה כולה, שנחמט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא המומר (גמרא חולין שם). (28) עבירה אחת לעבור עליה בזדון. (29) "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה". (30) שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון, אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא.

מלקות, נוסף על עונש כרת. (14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב וזיזר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב.

ג. פָּכַר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהִמּוּמָר שֶׁחָלַל אוֹ עַל הַדָּם שְׂאֵכָל; וְהִבִּיא קֶרֶבֶן שְׁעִירַת עִזִּים וְגוֹמָר עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא - עַד שִׁיחֲזָר קֶרֶבֶנוּ לְשֵׁם חֲטָאוֹ, לֹא שִׁיחֲזָר מִחֲטָאוֹ עַל חֲטָא. וְאֵם הַקֶּרֶבֶב - פְּסוּלָה¹⁵. יֵתֵר עַל זֶה אָמְרוּ: הַפְּרִישׁ חֲטָאתוֹ עַל חֶלֶב שְׂאֵכָל אָמַשׁ - לֹא יִבְיָאָה עַל חֶלֶב שְׂאֵכָל הַיּוֹם; וְאֵם הִבִּיא - כִּפָּר. וְאֵין צָרִיךְ לֵאמֹר, שֶׁאֵם הַפְּרִישָׁה אָבִיו וְמִתָּה, וְהָיָה הֵבֶן מִחֵיב בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא¹⁶ - שֶׁלֹּא יִבְיָאָה הֵבֶן עַל חֲטָאוֹ¹⁷, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר שָׁם¹⁸.

(15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו". ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולהו (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת". (16) לפי נוסחה אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבן אפילו באותו החטא (לחם משנה שם). [ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן]. (17) דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בבביתא שם ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "קרבנו" - "בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו". (18) [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה לעצמם].

ד. הִמְבִּיא חֲטָאתוֹ¹⁹ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁰ - תִּרְעָה עַד שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם וְתִמְכָּר²¹, וְיִבִּיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא זֶה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנִים שֶׁהִבִּיאוּ חֲטָאת אֶחָת עַל שְׁנֵי חֲטָאֵיהֶם²² - תִּרְעָה עַד שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם וְתִמְכָּר, וְיִבִּיא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה וְיִבִּיא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה.

(19) כלומר, הפריש חטאת אחת. (20) וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו

אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. (46) שם כה: בשם ר' אלעזר. ורב תחליפא משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים. (47) כיוון שחייבי אשמות תלוין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. (48) שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. (49) קודם שתחשך (ראה שבת לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). (50) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת.

- י. אין יום הכיפורים ולא החטאת ולא האשם
מכפרין אלא על השכים⁵¹ המאמינים בכפרתן; אבל
המבעט בהן - אינן מכפרין בו. כיצד? היה מבעט
והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבד
שאין אלו מכפרין, אף על פי שקרבו פמצותן - לא
נתכפר לו, וכשיחזור בתשובה מבעיטתו צריך להביא
חטאתו ואשמו⁵². וכן המבעט ביום הכיפורים⁵³ -
אין יום הכיפורים מכפר עליו. לפיכך, אם נתחייב
באשם תלוי ועבר עליו יום הכיפורים והוא מבעט
בו - הרי זה לא נתכפר לו, וכשיחזור בתשובה אחר
יום הכיפורים חייב להביא פל אשם תלוי שיהיה חייב
⁵⁴באין.

(51) שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. [וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שער המשתלח מכפר בלי תשובה]. (52) שהרי לא נתכפר בקרבן שבעט בו. (53) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (54) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו.

- יא. כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה⁵⁵, חוץ
מאשם נזיר⁵⁶. ספק נזיר⁵⁷ וספק מחסרי כפרה⁵⁸
וספק סוטה⁵⁹ - פלם מביאין קרבנותיהן אחר יום
הכפרים⁶⁰.

(55) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"]. (56) הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט.) ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם", הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. (57) כריתות כו. כלומר, שמסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). (58) כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה

(31) מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי שיחזור בתשובה וייכשל בשוגג יביא אז חטאת, אבל על החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו שב מיריעתו. (32) לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר, וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור.

- ח. מי ששגג³³ והפריש חטאתו ואחר כך³⁴ נעשה
מומרה³⁵ וחזר בתשובה, או נשתטה³⁶ וחזר ונשתפה³⁷,
אף על פי שנדחה הקרבן ביניהם³⁸ - הרי זה חזר
ונראה³⁹; שאין בעלי חיים נדחין⁴⁰, כמו שבארנו
בהלכות פסולי המקדשין. לפיכך יקריבה עצמה.
ויקשם שאם נולד בו מום עובר⁴¹ ונתרפא - יחזר
לבשרותו⁴², כך אם נדחו הבעלים וחזרו ונראו -
יקרב.

(33) ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת. (34) אחר שהפריש ולפני שהקריב. (35) לכל התורה, או לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו. (36) אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (37) נתרפא וחזר לאיתנו. (38) שאין להקריב את הקרבן לא בשעת היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (39) הקרבן חוזר להיות ראוי להקריבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. (40) כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקריבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלק הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקריבה, וכרב ביומא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה. (41) כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. (42) שנאמר (ויקרא כב, כה): "כי משחתם בהם מום בם לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום בם הוא דלא יירצו" (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו".

- ט. חייבי חטאות⁴³ ואשמות ודאים שעבר עליהן יום
הכפרים - חייבין להביא לאחר יום הכיפורים⁴⁴,
וחייבי אשמות תלוין - פטורים⁴⁵. שנאמר: מפל
חטאתיהם לפני ה' תטהרו. כך למדו מפי
השמועה⁴⁶, שכל חטא שאין מפיר בו אלא ה'
נתכפר לו. לפיכך⁴⁷, מי שבא על ידו ספק עברה⁴⁸
ביום הכיפורים, אפלו עם חשקה⁴⁹ - פטור מאשם
תלוי, שכל היום מכפר⁵⁰. נמצאת למד, שאין
מביאין על לא הודע של יום הכיפורים אשם תלוי,
אלא אם לא כפר לו יום הכיפורים כמו שיתבאר.

(43) שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. (44) ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (45) להביא אשם תלוי

שְׁלֹחַ פָּגוּם²⁴, וְהוֹסִיף בּוֹ²⁵ כָּל שְׁהוּא²⁶ בַּשַּׁבָּת לְשֵׁם
 עֲבוּדָה זָרָה - חֵיב שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת²⁷, שְׁהָרִי שְׁלֹשֶׁת
 הָאֲסוּרִין בָּאִים בְּאַחַת²⁸. וְכֵן הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה²⁹ בְּיוֹם
 הַכַּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת - חֵיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת³⁰,
 מִפְּנֵי שְׁנֵי הָאֲסוּרִין בָּאִין בְּאַחַת³¹. הֵבֵא עַל אִשֶּׁת
 אָחִיו הַקָּנִים³² כְּשֶׁהָיָה נָדָה - מִבֵּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת³³:
 מִשּׁוּם אִשֶּׁת אִישׁ, וּמִשּׁוּם אִשֶּׁת אָח, וְהֵן שְׁנֵי אֲסוּרִין
 הֵבֵאִין בְּאַחַת, וּמִשּׁוּם נָדָה, שְׁהוּא אֲסוּר מוֹסִיף³⁴;
 שְׁמִתוֹךְ שְׁנֵתוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר זֶה לְבַעֲלָהּ - נוֹסֵף
 לִבְמִהָ³⁵. וְכֵן פִּיּוּצָא בְּזָה. הֵבֵא עַל אָבִיו - חֵיב
 שְׁתֵּים³⁶: אַחַת מִשּׁוּם עֲרֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה, וּמִשּׁוּם
 וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁבֵב. וְכֵן הֵבֵא עַל אָחִי אָבִיו - חֵיב
 שְׁתֵּים³⁷, שְׁנֵאֲמַר: עֲרֹת אָחִי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה³⁸. הֵבֵא
 עַל הַזָּכוֹר וְהַבִּיא זָכוֹר עֲלָיו³⁹ בְּהַעֲלֵם אַחַת, אֵף עַל
 פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי גוֹפִין⁴⁰ - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאֵת אַחַת⁴¹;
 שְׁנֵאֲמַר: וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁבֵב - הַשּׁוֹכֵב וְהַנִּשְׁכָּב שֵׁם
 אֶחָד⁴² הוּא. וְכֵן הֵבֵא עַל הַבְּהֵמָה וְהַבִּיא בְּהֵמָה
 עֲלָיו⁴³ בְּהַעֲלֵם אַחַת - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאֵת אַחַת⁴⁴.
 עֲשׂוֹ הַשּׁוֹכֵב וְהַנִּשְׁכָּב בְּבְהֵמָה וְזָכוֹר בְּבַעֲלָהּ אַחַת.⁴⁵

(2) שהעושה אותן בשוגג, חייב עליהן חטאת. (3) כן
 בכתב-יד תימן. ובדפוס רומי כאן ולהלן בסמוך, ובדפוסים
 חדשים, בטעות: "אחת". ורוצה לומר, אפילו בהעלם אחד
 (וכל-שכן אם עשה בכמה העלמות). והיינו, שנעלמו ממנו
 כל האיסורים האלו, וחשב שהם מותרים, ורק אחד שעשה
 כל אותן העבירות, נודע לו שהם אסורים. (4) דברי ר'
 יוחנן בכריתות ב: ולמד זאת ממה שכתבה התורה בבא על
 אחותו חיוב כרת באופן מיוחד בפרשת קדושים (ויקרא כ,
 יז), אף כי אחותו נכללה בין שאר עריות החייבים כרת (שם
 יח, כט), וזה בא ללמד, שכשם שאחותו חייב עליה אפילו
 אם עשאה ביחד עם עבירות אחרות, כמו כן כל יתר העריות
 כולן - חייב הוא על כל אחת ואחת מהן. ורבי יצחק וכן
 רבנן (כריתות שם) למדו זאת ממה שנאמר (שם יט): "ואל
 אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", ולא נאמר
 "ואל נדה בטומאתה לא תקרב" - ללמדך שהוא חייב על
 כל אשה ואשה, אפילו בהעלם אחד. (5) למעלה פ"א
 הלכה ד. (6) ארבעים ושלש לאו דוקא, שהרי באשה לא
 שייך "השוכב עם זכר", ו"הבא על אביו", ו"הבא על אחי
 אביו" ו"שוכב עם בהמה". ובגבר לא שייך "האשה
 שמביאה עליה את הבהמה" (לחם-משנה). (7) כלומר,
 משום מקראות רבים = אזהרות הרבה. (8) משנה בכריתות
 יג: וראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה יב. (9) שאם
 לא כן "אין איסור חל איסור" (פי"ז מהלכות איסורי ביאה
 הלכה ח). (10) כשבא על אשת אחיו הקיים, כשהיא נדה,
 כמבואר להלן. וראה בהלכות איסורי ביאה שם. (11) כאן
 לא נתן לנו רבינו דוגמא מ"איסור כולל". אבל כבר פירשה
 בפרק יד מהלכות מאכלות אסורות הלכות יח-יט, והדגימה
 באחד שאכל חלב ביום הכיפורים, שכיון שאיסור יוכ"פ חל
 גם על דברים המותרים, חל הוא גם על חלב, ובניגוד
 ל"איסור מוסיף" שלמעלה, שחל איסור נוסף על האיסור

גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על
 הספק, ואף ספק יולדת חייבת חטאת העוף מספק.
 (59) כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם
 נטמאה אם לא נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות.
 (60) כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין
 מכיר בו אלא ה' - אלו צריכים להביא קרבנותיהם אפילו
 אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים
 (ויקרא טז, טז-טז) "וכיפר על הקודש וגו' לכל חטאתם -
 והתוודה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל
 חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק
 מחוסרי כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או
 להתירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גמרא שם).

יב. מי שהוּא מְחִיב חֲטָאֵת או אֶשֶׁם וְהָרִי הוּא יוֹצֵא
 מִבֵּית דִּין לְהַרְגוֹ⁶¹: אִם הָיָה זָכוֹר וְבוֹחַ⁶² - מְשַׁהֵן
 אוֹתוֹ עַד שְׁיִזְרַק הַדָּם וְאַחֵר כֶּף יְהַרְגֵּ; וְאִם עֵדִין לֹא
 נִשְׁחַט הַזָּבֵחַ - אֵין מְשַׁהֵן אוֹתוֹ עַד שְׁיִזְרַקוּ עֲלָיו⁶³.

(61) שחין ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד
 מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל
 עבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא,
 שאף אם עבד עבודה-זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה
 מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (62) כלומר, שנגמר דינו
 אחר שנשחט קרבנו. (63) ברייתא בערכין ז. ומפרש ר'
 יוסף (שם) שלכן אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם
 - משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין
 אותו מיד, אבל אם זכו וזכו כבר, שהשהייה היא קצרה,
 משהין אותו עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא.

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר דין העושה עבירות הרבה בהעלם אחד, ואם עשה
 מעשה שחייב עליו משום שמות הרבה אם חייב על כל שם.

א. הָעוֹשֶׂה עֲבֻרוֹת² הַרְבֵּה בְּהַעֲלֵם אַחַת³ - חֵיב
 חֲטָאֵת עַל כָּל אַחַת וְאַחַת⁴. אֶפְלוּ עָשָׂה הָאַרְבָּעִים
 וְשֹׁלֵשׁ אֱלוֹ שְׁמִנִּיּוֹ⁵ בְּהַעֲלֵם אַחַת - חֵיב אַרְבָּעִים
 וְשֹׁלֵשׁ חֲטָאוֹת⁶. וְכֵן אִם עָשָׂה מַעֲשֶׂה אֶחָד שְׁהוּא
 חֵיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁמוֹת הַרְבֵּה⁷ - חֵיב עַל כָּל שֵׁם
 וְשֵׁם⁸. וְהוּא שֶׁהָיָה הָאֲסוּרִין בְּלָן בָּאִין בְּאַחַת⁹ או
 אֲסוּר מוֹסִיף¹⁰ או אֲסוּר כּוֹלֵל¹¹. כִּיצַד? הַשּׁוֹחֵט
 בְּהֵמַת קָדָשִׁים חוּץ לְעִזְרָה בַּשַּׁבָּת לְעֲבוּדָה זָרָה -
 חֵיב שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת¹²: מִשּׁוּם שּׁוֹחֵט קָדָשִׁים בַּחוּץ,
 וּמִשּׁוּם מַחְלֵל שַׁבָּת, וּמִשּׁוּם עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה;
 שְׁהָרִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲסוּרִין בָּאִין בְּאַחַת¹³. בְּמָה דְּבָרִים
 אֲמֹרִים¹⁴? בְּאֹמַר בְּגִמְרָה זְבִיחָה הוּא עוֹבֵד אוֹתָהּ¹⁵;
 אֲבָל אִם לֹא הָיְתָה בּוֹנֵתוֹ לְכָךְ¹⁶ - מְשַׁשְׁחַט בָּהּ מַעֲט
 לְשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה תְּאֵסֵר¹⁷, וְאֵינוֹ חֵיב מִשּׁוּם שְׁחוּטִי
 חוּץ עַד שְׁשִׁיחוּט שְׁנַיִם¹⁸ או רֹב שְׁנַיִם¹⁹, וְנִמְצָא
 בְּשִׁגְמֵר הַשְּׁחִיטָה שְׁחַט בְּהֵמָה הָאֲסוּרָה לְקַרְבָּן,
 שְׁאֵינוֹ חֵיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם שּׁוֹחֵט בַּחוּץ²⁰, כְּמוֹ
 שְׁבִאֲרָנוּ²¹. הָיְתָה²² חֲטָאֵת הָעוֹף²³, וְהָיָה חֲצִי קֶנֶה

שבא עליו לפני זה. ראה להלן פ"ה שם. (44) כריתות שם. ולדברי אביו, גם ר' ישמעאל שמחייב שתיים אצל הבא על הזכור והביא זכר עליו, מחייב רק אחת אצל הבא על הבהמה והביא בהמה עליו, וראה להלן שם.

- ב. י"ש בועל⁴⁵ בעילה אחת⁴⁶ וחייב עליה שמונה¹ חטאות⁴⁷. כיצד? יעקב⁴⁸ שהיה לו בת מזלפה⁴⁹ ושמה תמנע, נשא לבן⁵⁰ תמנע⁵¹ והוליד ממנה בת ושמה סרח, ואין ללכן בת⁵² אלא רחל לבדה⁵³, נמצאת סרח בת בת יעקב⁵⁴ ואחות אשתו⁵⁵ מאביה⁵⁶ הן שני אסורין הבאין באחת⁵⁷. נשאת סרח לראובן⁵⁸ ונאסרה⁵⁹ על שאר בני יעקב⁶⁰, נוסף בה⁶¹ אסור ליעקב והרי היא פלגתו⁶². מת ראובן או גרש ונשאת סרח זו לאחי יעקב מאמו⁶³ - מתוך שנאסרה על שאר אחי יעקב⁶⁴, נוסף ליעקב בה⁶⁵ אסור אשת אחיו⁶⁶. מת או גרש⁶⁷ ונשאת סרח זו לישמעאל⁶⁸ - מתוך שנאסרה על שאר אחי יעקב⁶⁹, נוסף ליעקב בה⁷⁰ אסור אשת אחי אביו. מת וישמעאל ונפלה ליבום לפני יצחק⁷¹, ועבר יצחק ויבמה אף על פי שהיא שניה לו⁷² - מתוך שנאסרה על שאר אחיו⁷³, נוסף בה אסור ליעקב משום אשת אביו ומשום אשת איש, ששני האסורין באין באחת⁷⁴. אם שגג יעקב ובא על סרח זו כשהיא נדה⁷⁵ בחיי יצחק בעלה⁷⁶ ובחיי רחל אשת יעקב⁷⁷ - הרי זה חייב עליה שמונה חטאות: משום בת בתו⁷⁸, ומשום אחות אשתו⁷⁹, ומשום פלגתו⁸⁰, ומשום אשת אחיו⁸¹, ומשום אשת אחי אביו⁸², ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל פיוצא בזה.

(45) בשוגג. ומקור הלכה זו בכריתות יד: במשנה ובגמרא. (46) אסורה. (47) משום שמונה שמות. משנה שם. (48) שהוא בעלה של רחל, בתו של לבן. (49) שהיא אשתו השניה, ואינה בתו של לבן. (50) שהוא חתנו של יעקב. (51) שהיא מותרת לו, שהרי זלפה אינה קרובתו. (52) אחרת חוץ מסרח. (53) שעדיין אין על יעקב שום איסור "אחות אשתו", וכשנולדה סרח חלים על יעקב שני האיסורים: "בת בתו" ו"אחות אשתו" בבת אחת, ואילו היתה ללבן עוד בת, לא היתה סרח נאסרת משום בת בתו, כיון שיעקב כבר נאסר באיסור "אחות אשתו" באחותה של רחל, אין איסור "בת בתו" חל עליו, אף כי לגבי סרח באים שני האיסורים כאחד (מרכבת המשנה, וראה לחם-משנה). (54) נכדתו, שהיא בת תמנע, שהיא בתו של יעקב. (55) רחל. לבן. ולא מאמה. (57) שמיד עם לידתה של סרח, חלים על יעקב שני האיסורים כאחד, וכבר אמרנו למעלה, שבבת אחת חל איסור על איסור. (58) בן יעקב, שהיא בת אחותו, ומותרת לו. (59) בנישואין אלו. (60) משום "אשת אחיו". (61) בנישואין אלו. (62) שמתוך שנאסרה על בני יעקב, נאסרה גם על יעקב עצמו, שהרי באיסור מוסיף - חל איסור על איסור, כנ"ל. (63) נקט אחי יעקב מאמו, משום דלהלן, שנשאת לישמעאל

גופו, ואנו אומרים: מתוך שהגרשה אסורה לכהן הדיוט, אסורה היא גם לכהן גדול, ואע"פ שבלא זה היא אסורה עליו - כאן ב"איסור כולל" לא נוסף איסור על האיסור גופו, אלא אנו אומרים: מתוך שאסור הוא לאכול ביום הכיפורים דברים המותרים, נאסר הוא גם בחלב. (12) ברייתא בחולין מ. (13) שהרי כל האיסורים הללו אינם על ה"חפצא", אלא על ה"גברא" ומוזהר על כולם כאחד - בשעת שחיטה. (14) שהוא חייב שלש חטאות. (15) לעבודה-זרה, גמרא שם: (16) שיעבוד אותה בגמר זביחה, אלא עובר אותה מיד עם התחלת השחיטה. (17) דברי עולא שם. כי במעשה כל שהוא בבהמה לשם ע"ז נאסרה הבהמה (פ"ח מהלכות ע"ז הלכה א). ואף-על-פי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו (ראה שם), וקדשים שלו אף הם ממון גבוה - כיון שהוא מתכפר בהם הם נחשבים שלו והוא יכול לאוסרם (גמרא שם, וראה גם רש"י - לח"מ). ולפי מה שכתב רבינו בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא, שמה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא משום שאין כוונתו אלא לצער, אין צריך לטעם הנ"ל, לאסור את הקדשים, שהרי בקדשים לא שייך לומר שהוא מתכוון לצער (מרכבת המשנה בהלכות ע"ז שם). (18) שני הסימנים = הקנה והוושט. (19) רוב שני הסימנים. ראה משנה חולין כז. "שחט רוב שנים בבהמה, שחיטתו כשרה". וראה שם מ. שאינו חייב משום שחטי חוץ אם לא שחט אלא סימן אחד. (20) דברי הגמרא שם, שהוא כמתחך בעפר. (21) בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו ואילך, שאינו חייב על שחיטת קדשים בחוץ אלא על הראויים ליקרב על המזבח. (22) זו ששחט בחוץ, בשבת לע"ז. (23) שהעוף מותר בשחיטת רוב סימן אחד (חולין כז). ואף-על-פי שהשכיר בפנים (=בעזרה) במליקה - לענין "שחטי חוץ", אינו חייב אלא אם שחטו (זבחים קיא: במשנה). (24) חתוך. (25) שחט אותה. (26) וע"י הכל-שהו נגמרת השחיטה בעוף, ואם היה העוף חולין, מותר הוא באכילה (פ"א מהלכות שחיטה הלכה יא). (27) חולין מ: (28) שבשחיטת הכל-שהו עובר הוא על שחטי חוץ, על שחיטה לע"ז והוא מחלל את השבת. (29) בשוגג. (30) גם משום שבת וגם משום יוהכ"פ. והיא מחלוקת בברייתא חולין קא: ודין זה הביא רבינו גם להלן פ"ו הלכה ו. (31) בברייתא שם למדו ממה שנאמר (ויקרא כג, ג-כז) "שבת היא", "יום הכיפורים הוא", לחייב על שניהם. אבל לפי מה שפסק רבינו, שאיסור חל על איסור בבת אחת, אין צורך ללימוד זה, ועיין רש"י שם ד"ה שלה. (32) החי, ואם כן היא גם אשת אח וגם אשת איש. (33) משנה ביבמות לג: (34) שהרי היא נאסרת גם על בעלה בזמן נדתה. (35) לאחיו של בעלה, זה שבא עליה באיסור. (36) סנהדרין נד. (37) שם. (38) וגם משום "ואת זכר לא תשכב". (39) כלומר, אותו הזכור שלפני זה בא הוא עליו, אבל אם הביא עליו זכר אחר חייב שתיים, ראה להלן פ"ה הלכה ג. (40) ראה להלן שם, כי גופין מחלקין לחייבו שתיים. (41) מחלוקת בין ר' ישמעאל ור"ע בכריתות ג, ופסק כר"ע (כסף-משנה). (42) שר"ע דורש שם "לא תשכב", קרי ביה גם "לא תשכיב", ונחשב כאילו בא הוא פעמיים על הזכר הזה בהעלם אחד. (43) אותה הבהמה

אחת⁸⁸. לְפִי שְׁנֵאמַר בְּאִשָּׁה וּבְתָהּ: וּבֵת פְּנֵה וּבֵת
בְּתָה שְׁאֵרָה הִנֵּה זִמָּה הִיא - הַכְּתוּב עָשָׂה שְׁלֹשָׁה
גּוֹפִין כְּגוֹף אֶחָד⁸⁹, לְפִיכָךְ יִחָשְׁבוּ הַשְּׁלֹשָׁה שְׁמוֹת
כְּשֵׁם אֶחָד⁹⁰.

(85) כגון שנשא את לאה ונשא גם את בתה של רחל אחותה של לאה, וגם את בת בנו של לבן, שהוא אחיהן של לאה ורחל, ושגג ובא על אשת לבן (אחר מותו) שהיא אמם של לאה ורחל אחיהן. (86) ג' איסורים הם. (87) כגון שקידש את שלשתן בבת אחת על-ידי שליח. (88) משנה בכריתות יד: ר' יוחנן בן נורי אומר, הבא על חמותו, חייב עליה משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו. אמרו לו, שלשתן שם אחד הן. (89) כלומר, התחיל בשלש נשים, וסיים בלשון יחיד "זימה היא", להורות כי לפעמים אינו חייב על שלש אלו אלא חטאת אחת, כגון שבא על אשה אחת שישנם עליה שלשה לאווין אלו (שם טו. דברי ר' אבהו בשם ר' יוחנן). (90) וזהו מה שאמרו (שם) במשנה "אמרו לו, שלשתן שם אחד הן".

ה. אֲבָל הַבָּא עַל אֲחֻתוֹ, שֶׁהִיא אֲחֻת אָבִיו וְהִיא
אֲחֻת אִמּוֹ - חֵיב שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת⁹¹; שְׁנֵאמַר: עֲרוֹת
אֲחֻתוֹ גִּלְהָ - חֵיב עַל אֲחֻתוֹ בְּפָנֶי עֲצָמָה וְאָף עַל פִּי
שֶׁהִיא אֲחֻת אִמּוֹ וְאֲחֻת אָבִיו⁹². וְהִיאֲךָ תִּהְיֶה זֹאת?
כְּגוֹן שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה שְׁתֵּי בָנוֹת, וּבָעַל
אֶחָת מִבְּנוֹתָיו וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֶּן; כְּשִׁיבּוֹא הַמִּמְזוֹר
הַזֶּה עַל הַבֵּת הַשְּׂנִית, שֶׁהִיא אֲחֻת אִמּוֹ הַמִּמְזוֹרֶת,
שֶׁהִיא אֲחֻתוֹ מֵאָבִיו, שֶׁהִיא אֲחֻת אָבִיו מֵאִמּוֹ - חֵיב
שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֵה⁹³.

(91) משנה וגמרא שם טו. (92) שהענין הזה של "ערות אחותו גילה" נכפל בפסוק (שם) כדי להורות שהוא חייב על כל שם ושם. (93) אם עשה מעשה אחד שחייב עליו משום שמות הרבה, שחייב על כל שם ושם, ראה למעלה הלכה א.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) יבאר דין הבא על ערוה אחת בביאות הרבה בהעלם אחד או על עריות הרבה.

א. הַבָּא עַל עֲרוּהָ² בִּיאוֹת הַרְבֵּה³ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת⁴, אָף
עַל פִּי שֶׁהִיא בֵּין בְּעִילָה וּבְעִילָה יָמִים הַרְבֵּה⁵,
הוֹאִיל וְלֹא נִדְעָ לוֹ בִּינְתֵימִם⁶ וְהָרִי הִיא גּוֹף אֶחָד⁷ -
הָרִי הַכֹּל שְׂגָגָה אֶחָת וְאִינוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת⁸.
אֲבָל אִם שְׂגָג בָּהּ וְאַחֵר כָּךְ נִדְעָ לוֹ, וְחִזַּר וְשָׂגַג בָּהּ
עֲצָמָה וּבְעִילָה וְאַחֵר כָּךְ נִדְעָ לוֹ, וְחִזַּר וְשָׂגַג בָּהּ
עֲצָמָה וּבְעִילָה - חֵיב עַל כָּל בְּעִילָה וּבְעִילָה⁹;
שֶׁהִידִיעוֹת מַחְלָקוֹת הַשְּׂגָגוֹת¹⁰.

(2) אחת הנשים האסורות עליו באיסור עריות המנויות בפרשת אחרי מות, ופורטו למעלה (פ"א ה"ד). (3) בא עליה וחזר ובא עליה על אותה הערוה עצמה כמה פעמים. (4) כן הוא "אחד", בכת"י תימן ובדפוס רומי (וכן צריך

ונפלה לייבום לפני יצחק, שאם היתה נשואה לפני זה לאחי יעקב מאביו, הרי היא כלתו של יצחק, ואינה נופלת לפניו לייבום, כמפורש בפ"ו מהלכות יבום וחליצה שערוה פטורה מן החליצה ומן היבום (כסף-משנה), ואפילו אם עבר ויבמה אינה "אשת אב", שהרי אין קידושין תופסין בכלתו. ועוד, שהרי היא אסורה עליהם משום אשת אח, ולא חל עליהם שום איסור אחר. לכן כתב שנישאה לאחי יעקב מאמו, ואם כן אינה אסורה לא על יצחק ולא על אחי יעקב מאביו. (64) משום אשת אח. (65) בנישואין אלו, על האיסורים הקודמים. (66) שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף. (67) בעלה, שהוא אח של יעקב. (68) דוד יעקב, שהוא אחי יצחק אביו. (69) באיסור אשת אח. (70) בנישואין אלו. (71) שהוא אביו של יעקב. שמן התורה יש חיוב על יצחק לייבמה, ורק מדרבנן אסרו לייבם בת נכדתו, משום איסור שניות, ראה יבמות כא. כי בת נכדתו היא איסור שניות מדרבנן (פ"א מהלכות אישות הלכה ו, אות יא). ובמשנה שם כ. "איסור מצוה = שניות מדברי סופרים, חולצת ולא מתייבמת". (72) ותופסין קידושין באיסור דרבנן. (73) של יעקב מאביו, משום אשת אב. (74) וחלים שניהם בבת אחת על האיסורים הקודמים, ששניהם מוסיפים עליהם, ובאיסור מוסיף אמרינן איסור חל על איסור. (75) ומתוך שנאסרה על בעלה יצחק, נאסרה גם על יעקב, כמבואר למעלה הלכה א. (76) אבל לאחר מיתתו, אינו חייב משום אשת איש. (77) שהיא אחות סרח, אבל לאחר מותה של רחל אינו חייב משום איסור אחות אשתו, שאיסור אחות אשתו אינו אלא בחיי אשתו (ויקרא יח, יח). (78) סרח בת תמנע בת יעקב. (79) שהיא בתו של לבן, והיא אחות רחל אשת יעקב. (80) אשת בנו ראובן, שאסורה עליו גם לאחר מות בנו או לאחר שגירשה (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה א). (81) שהרי נישאה לאחי מאמו, ועיין שם הלכה ב. (82) שהרי נישאה לישמעאל.

ג. כָּל אֱלוֹ שֶׁתֹּאסֵר זֶה הָעֲרוּהָ עֲלֶיהָ בְּאִסּוּר מוֹסִיף,
צָרִיךְ שֶׁיְהִי הָאֲנָשִׁים הָאֲחֵרִים מְצוּיִין בְּעוֹלָם⁸³ כְּדִי
שֶׁתֹּאסֵר עֲלֶיהָ, וּמִתּוֹךְ שֶׁתֹּאסֵר עֲלֶיהָ יִתּוּסֵף אִסּוּר
אַחֵר לָזֶה; אֲבָל אִם אֵינָן מְצוּיִין - אֵין אוֹמְרִין:
הוֹאִיל וְאִלוֹ הָיָה לָזֶה בָּנִים אוֹ אֲחִים הִיתָה נֹאסֶרֶת
עֲלֶיהָ - יִתּוּסֵף אִסּוּר לְזָמָן⁸⁴, שֶׁהָרִי אֵין שֵׁם עֲמָה
לֹא בֶן וְלֹא אָח. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֵה.

(83) כך נלמד מהגמרא בכריתות שם, שאמרו "מודה ר' יוסי באיסור מוסיף, מאי איסור מוסיף איכא הכא? דאיכא ברא לסבא, מיגו דאיתוסף איסורא לגבי בריה, איתוסף איסורא לגבי דידיה". הרי שדווקא אם יש לו לאביו בן, הרי זה איסור מוסיף (כסף-משנה). (84) לזה שהיא אסורה עליו מקודם באיסור אחר.

ד. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁלֹשׁ נָשִׁים, וּבָא עַל אֶמָּה שֶׁל
אֶחָת מֵהֶן, שֶׁהִיא אִם אֶמָּה שֶׁל שְׁנֵי, שֶׁהִיא אִם
אָבִיהָ שֶׁל שְׁלִישִׁית⁸⁵, אָף עַל פִּי שֶׁזָּקְנָה זֶה הִיא
חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמִיו וְשְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת הֵן⁸⁶
וְאִסּוּר בֵּת - אֶחָת הִיא⁸⁷ - אֵינוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת

לו בין ביאה לביאה. (18) כלומר, משום איסור אחד. (19) מכיון שהביאות הללו לא היו בגוף אחד אלא בכמה גופים. (20) על כל גוף וגוף חייב קרבן חטאת מיוחד, משנה כריתות טו, א: "הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחת, שהוא חייב על כל אחת ואחת", ובגמרא שם, נאמר הטעם: "הואיל והן גופים מוחלקים". וכ"ש אם היו הנשים הללו אסורות כל אחת משום איסור אחר, שהרי אפילו במעשה אחד אם יש בו כמה שמות, חייב כמה חטאות על כל שם ושם, ראה למעלה פ"ד ה"א. (21) שאנו מחלקים באיסור אחד בין כמה גופים, שחייב כמה חטאות, לבין גוף אחד שחייב חטאת אחת על כמה ביאות, ראה למעלה ה"א. (22) כריתות ג, א. וסנהדרין נד, ב. דברי רבי עקיבא. (23) ראה למעלה פ"ד ה"א. (24) כלומר, הזכר שבא עליו מקודם, אותו הזכר עצמו הביא אחר-כך עליו. (25) שני זכרים. (26) על זכר אחד. (27) זכר אחר. (28) כן הוא ב'ירושלמי' סנהדרין שם נשמע לכאורה לרבי ישמעאל כי אף בשני גופים חייב אחת, וראה ב'אור שמח' כאן, וב'מעשה רוקח' פ"ד ה"א, מה שכתבו בזה. (29) שמה שאנו אומרים כי הבא על בהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחד שאינו חייב אלא חטאת אחת (ראה למעלה פ"ד שם), שאין זה אלא אותה הבהמה שבא עליה לפני זה, אותה הבהמה עצמה הביא עליו לאחר מכן, אבל בבהמה אחרת – חייב שתי חטאות, משום שהם שני גופים.

ד. האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם אחת - חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה³⁰, שהרי גופין מחלקין; והרי זו כמי שנבעלה לאנשים הרבה בהעלם אחד, שהיא חייבת חטאת על כל איש ואיש³¹.

(30) נלמד ממה שכתב קודם ה"ג (כסף-משנה), ואף אם הביאה את הבהמה הזאת עליה כמה פעמים, אינה חייב על בהמה אחת כ"א חטאת אחת, ועל עוד אחרת חטאת שניה. (31) ראה להלן ה"ה.

ה. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ושם³² על פי שמת או שפאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי עצמה³³ בין על פי בית דין³⁴, ונודע שבעלה קים - חייבת קרבן אחד³⁵. ואם נשאת לאנשים הרבה או שזנתה עם אנשים הרבה³⁶ - חייבת חטאת על כל איש ואיש, מפני שהן גופים מחלקין, ואף על פי שהכל פשגגה³⁷ אחת. הפא על הנדה פשגגה, וטהרה מנדתה וטבלה, וחזרה וראתה נדה, ובא עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה³⁸ - חייב על כל פעם ופעם³⁹, אף על פי שהוא בהעלם אחת⁴⁰. והוא גוף אחד⁴¹, שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות השנית⁴², והרי הן כשתי נשים נדות⁴³.

(32) מעד אחד, או מעבד ושפחה וגוי המסיח לפי תומו, ואע"פ שאין דבר שבערור פחות משנים – הקילו רבנן בדבר זה להאמין לכל אלו, משום שדבר העשוי להתגלות

להיות להלן בכל הפרק). והיינו שנעלם ממנו כל הזמן כי אשה זו אסורה עליו. (5) להלן פ"ז ה"ב לענין שבת (אם ידע עיקר דין שבת, ושכח בכמה שבתות, שהם שבת בהעלם אחת) ולהלן ה"ה לענין נדה (אם שגג ובא על נדה אחת כמה פעמים בזמנים שונים של נדות, כגון שבא עליה וטהרה מנדתה וטבלה, וחזרה וראתה ובא עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה, בהעלם אחד) כתב רבינו כי ימים מחלקים את השגגה האחת לחייבו כמה חטאות. והיינו מפני שיש ימי היתר בין פעולה אחת של איסור לבין פעולה שניה, אבל כאן שאין ימי היתר מפסיקים בין ביאה לביאה – הכל שגגה אחת, וראה להלן פ"ז ה"א, ובכריתות יז, א. (6) בין ביאה אחת לשניה, וכל הבעילות האסורות נעשו בהעלם אחד. (7) וראה להלן ה"ג, כי גופים מחלקים את ההעלמה האחת לחייבו בכמה חטאות. (8) כריתות טו, א. מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, ופסק רבינו כחכמים. (9) קרבן חטאת. (10) כלומר, הידיעות שבין בעילה אחת לשניה מחלקות השגגות, שלא יחשבו כשגגה אחת, וחייב על כל ידיעה וידיעה. ראה להלן פ"ז ה"א וה"ט, ומקור דבר זה בשבת ע"א, ב - ובכריתות יז, ב - במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם היתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת וכו'".

ב. הבא על הערה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו הנבעלת היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה¹¹, שנמצאו הביאות אצלה בהעלמות הרבה - הוא מביא חטאת אחת, והיא מביאה חטאת על כל ביאה וביאה¹². הוא היו לו ידיעות בינתיים¹³, והיא בהעלם אחת - הוא מביא חטאות הרבה¹⁴, והיא מביאה חטאת אחת¹⁵.

(11) כגון שבשעת ביאה נעלם ממנה זהה אסור, ואחר הביאה נודע לה, ושוב שכחה, ושוב נודע לה, וחזר הדבר כמה וכמה פעמים, ולו לא נודע עד לאחר כל הביאות. (12) תוספתא, כריתות פ"א (הובאה בכריתות, שם). (13) שנודע לו בין ביאה לביאה כי בעל באיסור, ובשעת הביאות שכח שדבר זה אסור. (14) על כל ביאה וביאה. (15) תוספתא, שם.

ג. הבא על עריות הרבה בהעלם אחת¹⁶, אף על פי שכל משם אחד¹⁷, הואיל והן גופים מחלקים¹⁸ - חייב על כל אחת ואחת²⁰. פיצד? הרי שבעל חמש נשיו נדות או שפא על חמש אחיותיו או על חמש בנותיו בהעלם אחת - חייב על כל גוף וגוף. מקאן²¹ אתה למד, שזה שאמרו חכמים²²: הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחת - חייב חטאת אחת²³, במה דברים אמורים? פשהיה אותו הזכור עצמו²⁴; אבל אם היה זכור אחר, בין שפא על שניהם²⁵ בין שפא על זה²⁶ והביא זה עליו²⁷ - חייב על כל גוף וגוף²⁸. והוא הדין בבא על הבהמה והביא בהמה עליו²⁹.

(16) בא בשוגג על כמה נשים האסורות עליו. (17) שנעלם ממנו שדבר זה אסור במשך כל זמן הביאות האלו, ולא נודע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זֶה - מֶה לּוֹ לַעֲשׂוֹת? הֲרִי טְהוּרָה הֵיטָה וְשָׁלָא בְּשַׁעַת
וְסִתָּהּ בָּעַל. אֵינָן זֶה אֵלָא אֲנָס. וּלְפִיכָךְ⁵¹, בֵּין שְׁנִמְצָא
דָּם עַל עֵד שְׁלָה⁵² בֵּין שְׁנִמְצָא עַל עֵד שְׁלָה⁵³ -
פְּטוּרִין⁵⁴. אָבָל אִם עָבַר וּבָא עָלֶיהָ סִמּוֹךְ לִוְסֵת⁵⁵,
וְדָמָה שִׁיבְעַל וַיִּפְרֹשׁ קָדָם שְׁתִּירָאָה דָּם, וְרָאָתָה בְּשַׁעַת
הַתְּשָׁמִישׁ - חֲזִיבִין בְּקֶרְבָּן, שְׁזוֹ הִיא שְׁגָגָה⁵⁶. לְפִיכָךְ⁵⁷,
אִם נִמְצָא דָּם עַל עֵד שְׁלָה⁵⁸ - שְׁנִיָּהֶם טְמֵאִים⁵⁹ וְחִיבִין
בְּקֶרְבָּן⁶⁰. נִמְצָא⁶¹ עַל עֵד שְׁלָה: אִם קִנְחָה עֲצָמָה מִיָּד
כְּשִׁפְרֵשׁ הַבָּעַל וְלֹא שְׁהִתָּה⁶² - שְׁנִיָּהֶם טְמֵאִים וְחִיבִין
בְּקֶרְבָּן⁶³; וְאִם שְׁהִתָּה⁶⁴ כְּדִי שְׁתּוֹשִׁיט יָדָה לְתַחַת הַכֹּר
אוֹ לְתַחַת הַפֶּסֶת וְתִטֵּל עַד לְבֶדֶק בּוֹ וְאַחֵר כֶּף קִנְחָה
עֲצָמָה - שְׁנִיָּהֶן טְמֵאִים בְּסִפְקָם⁶⁵ וּפְטוּרִין מִקֶּרְבָּן⁶⁶;
וְאִם שְׁהִתָּה כְּדִי שְׁתֵּרֵד מִן הַמָּטָה וְתִדְּיֵחַ אֶת פְּנִיָּהּ⁶⁷
וְאַחֵר כֶּף קִנְחָה עֲצָמָה⁶⁸ וְנִמְצָא דָּם⁶⁹ - בָּעֲלָה טְהוּרָה⁷⁰.

(46) קביעותה לראות דם. (47) והרי נכשל ובא על נדה.
(48) שניהם הבעל ואשתו. (49) שבועות יח, א.
(50) שמחויב קרבן. וכגון שבא על אשתו נדה וחשבה שהיא
טהורה, ראה למעלה פ"ב ה"ח. (51) כלומר, כיון שזה
אונס. (52) המטלית שהיא מקנחת עצמה אחר התשמיש.
(53) המטלית שהוא מקנח עצמו אחר התשמיש. כי דרך איש
ואשה לבדוק עצמם אחר התשמיש: הוא קינח עצמו
במטלית שלו, והיא במטלית שלה (פ"ד מהל' איסורי ביאה
ה"ד-טו). וראה להלן בהמשך ההלכה, לענין בא עליה
סמוך לוֹסֵת, שלפעמים יש הבדל בין אם נמצא הדם על
שלה, לבין אם נמצא הדם על שלו. (54) אף כי ודאי בעל
נדה, פטורים מטעם הנ"ל שזה אונס גמור, ואין חיוב חטאת
אלא על השוגג. (55) שאסור לבוא עליה בעונה הסמוכה
לוֹסֵתָה, שמא תראה דם בשעת תשמיש (הל' איסורי ביאה
שם ה"ב, ועיי"ש כמה הוא זמן עונה). (56) כלומר, אין
זה מזיד, שהרי לא התכוון לבעול בעת שהיא נדה. וגם אין
זה אונס, כי לא היה לו לבעול סמוך לוֹסֵת, אלא שוגג הוא,
וראה למעלה פ"ב ה"ט בד"ן אומן. (57) כיון שזהו שוגג,
וחייבים חטאת. (58) שהוא קינח בו אחר התשמיש.
(59) שבעת ימים, היא משום טומאת נדתה, והוא משום
שהבועל נדה כנדה, כמו שנאמר (ויקרא טו, כד) "ותהי
נדתה עליו וטמא שבעת ימים". (60) חטאת כל אחד מהם,
משנה נדה יד, א. לפי מה שביארו בשבועות יח, א -
שמשנה זו עוסקת בבא עליה סמוך לוֹסֵתָה. ואף-על-פי
שקינח זמן רב אחרי התשמיש - כיון שנמצא על שלו,
בוודאי ממנה הוא שראתה בשעת תשמיש. ועי' רש"י שם.
(61) הדם. (62) כלום, אלא קינחה עצמה מיד סמוך
לפרישתו. (63) משנה, שם: "נמצא על שלה אותיות
(=תיכף) טמאין וחיבין קרבן", שגם כאן ברור הדבר
שראתה דם בשעת התשמיש. (64) מזמן פרישתו של
הבעל, ועד שקינחה את עצמה. (65) טומאת שבעה. שיתכן
כי הדם בא לאחר התשמיש, ברייתא שם, ב. ומפרש רב
חסדא (שם) כי גם במשנה הביאור כך. (66) מן החטאת
(שם). ומשום שאין חטאת בהמה באה על הספק (ראה פ"ז
מהל' פסולי המוקדשין ה"י), אבל הם חייבים בקרבן אשם

הוא ואינם חשודים לשקר בו, ועוד שלא תשארנה בנות
ישראל עגונות (פ"ב מהל' גירושין ה"ט, ופי"ג הכ"ט).
(33) זה מוסב על "באו עדים שמת ונישאת", שאפשר לה
להנשא אפילו בלא הוראת בית-דין (ראה רש"י יבמות פז:
ד"ה ניסת שלא ברשות ב"ד). (34) זה מוסב על "שמעה
שמת", וכגון שהעיד לפניהם עד אחד או עבד ושפחה וגוי
המסית לפי תומו, שכל ההיתר הוא על-פי בית-דין.
(35) משנה, יבמות פז, ב: "האשה שהלך בעלה למדינת הים,
ובאו ואמרו לה מת בעלך וכו', ניסת שלא ע"פ ב"ד, תצא
וחייבת בקרבן". ומה שאמרו שם במשנה: "ניסת על-פי
בית-דין תצא ופטורה מן הקרבן" - נדחה מן ההלכה, שכן
אמרו זעירי ורבא (שם צב.) שאין זו הוראה כלל, אלא טעות
היא, וראה להלן פי"ד ה"ג, ובמה שכתבנו שם.
(36) מחלוקת רבי אליעזר וחכמים (שם צב.) לענין הורוה
בית-דין להנשא והלכה וקלקלה, כגון אלמנה לכהן גדול
וכו', והוא-הדין, לפי ההלכה, בנישאת על-פי בית-דין
שחייבת בקרבן) ופסק כחכמים, שחייבת קרבן אחד על כל
הביאות שבא עליה בעלה השני, הואיל ולא נודע לה
בינתיים שבעלה הראשון חי, וראה רש"י שם. (37) שם:
"מודים חכמים לרבי אליעזר, שאם נשאת לחמשה בני אדם
שחייבת קרבן על כל איש ואיש, הואיל והם גופים
מוחלקים". (38) משנה, שם פז, ב: "הורוה ב"ד לינשא,
והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן", ובגמרא שם צב, א - "מאי
קלקלה, ר"א אומר זינתה (= כלומר בלי קידושין), ורבי
יוחנן אומר אלמנה לכ"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט",
אבל זינתה פטורה מן הקרבן, שטוענת לב"ד: אתם עשיתם
אותי לפנויה. וכל זה אינו לפי דעת המשנה שנישאת על-פי
ב"ד פטורה מן הקרבן, אבל לפי ההלכה שגם נישאת חייבת
קרבן, כל-שכן שזינתה, חייבת בקרבן (ועי' 'מאירי' שם
פז:). (39) כגון שחשב שהיא טהורה, או ששכח שהנדה
אסורה. (40) בהעלם אחד, שלא נודע לו כל הזמן שהיא
נדה, וכגון שהיא לא סיפרה לו כל הדבר שהיא נדה וטבלה
ושוב פרסה נדה, או שלא נודע לו כל הזמן שהנדה אסורה.
(41) חטאת אחת על כל עת נדתה (דברי רבא, כריתות יז.).
(42) כלומר, שהוא בעל את הנדה בכל הפעמים בהעלם
אחד. (43) כלומר, האיסור הוא גוף אחד, שהרי בעל אותה
אשה כמה פעמים ולא בעל כמה נדות, ובהעלם אחד וגוף
אחד, היה מן הדין שלא לחייב אלא חטאת אחת בלבד.
(44) כלומר, שעת נדתה הראשונה אינו בעת נדתה השניה.
וזה כאילו שכח בכמה שבתות שהן שבת ועשה בהן מלאכה
בהעלם אחד, שהימים שבין שתי השבתות מחלקים לחייבו
בכמה חטאות (ראה להלן פ"ה ה"ב) - כמו כן גם הטבילות
שבין עת נדתה האחת לבין עת נדתה השניה, נחשבות כמו
הימים שבין השבתות. (45) שהבא עליהן בהעלם אחד,
חייב שתי חטאות, ראה למעלה ה"ג וה"א.

1 ו. הָבָא עַל אֶשְׁתּוֹ שְׁלָא בְּשַׁעַת וְסִתָּהּ⁴⁶ וְרָאָתָה דָּם
2 בְּשַׁעַת הַתְּשָׁמִישׁ⁴⁷ - הֲרִי אֵלּוּ⁴⁸ פְּטוּרִין מִקֶּרְבָּן
3 חֲטָאת, מִפְּנֵי שְׁזָה בְּאֲנוֹס הוּא וְלֹא שׁוֹגֵג⁴⁹. שְׁהַשּׁוֹגֵג⁵⁰
4 הֵיטָה לּוֹ לְבֶדֶק וּלְדִקְדֹק, וְאֵלּוּ בְּדֹק יָפָה יָפָה וְדִקְדֹק
5 בְּשִׂאָלוֹת - לֹא הֵיטָה בָּא לִידֵי שְׁגָגָה, וּלְפִי שְׁלָא טָרַח
6 בְּדִרְיָשָׁה וּבִחְקִירָה וְאַחֵר כֶּף יַעֲשֶׂה צָרִיךְ כְּפָרָה; אָבָל

(81) (שבועות, שם). (82) ששתי השגגות בענין אחד הם, שהוא במותר ואסור שבבעילת הנדה (ר"י מיגש, שם), ולפירוש רש"י שם הטעם, משום שאין כאן ידיעת החטא, כי הוא סבור שהוא אנוס ולא עשה חטא, מכיון שאינו יודע שאסור לבעול סמוך לווסת, ונחשב הכל להעלמה אחת. (83) פשוט הוא (כסף-משנה). (84) בהיתר ואיסור הביאה, ואע"פ שיש כאן ידיעה בינתיים, בין הכניסה לבין היציאה (וראה למעלה ה"א, כי הידיעות מחלקות השגגות) וצריך להתחייב שתי חטאות, גם על הכניסה וגם על היציאה – מכיון ששגגת הכניסה גרמה לשגגת היציאה, אין הידיעה מחלקת ואינו חייב אלא חטאת אחת (אור שמח). וראה ב'הר המוריה' ובהגהות הגרע"א בשם סדרי טהרה).

יום חמישי ל' אדר א' ה'תשע"ט

פרק שני

(1) יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות, ואם האיסורין מצטרפין לקרבן.

א. דין שגגת המאכלות² כדין שגגת הבעילות³.
לפיכך, אם אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת⁴, אף על פי שיש ביניהן ימים רבים – אינו חייב אלא חטאת אחת⁵. ביצד? אכל חלב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר⁶ בהעלם אחת, אף על פי שהן בשלשה תמחויין⁷ – אינו חייב אלא אחת. אבל אם אכל פזית חלב ונודע לו, וחזר ואכל פזית חלב ונודע לו – חייב על כל אכילה ואכילה; שהידיעות מחלקות השגגות⁸. אבל פחצי זית חלב⁹ וחזר ואכל פחצי זית חלב בהעלם אחת, אף על פי שהן שני תמחויין¹⁰ ואף על פי שהפסיק ביניהן¹¹ – הרי אלו מצטרפין ומביא חטאת; שאין התמחויין מחלקין¹². והוא שלא ישהה ביניהן¹³ יותר מפדי אכילת שלש ביצים¹⁴, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות. שפשם שמצטרף השעור¹⁵ למזיד למלקות, כך מצטרף השעור לשוגג לקרבן¹⁶.

(2) האסורים. (3) ברור הוא, מדברי המשנה כריתות יא: (4) כלומר, אם אכל דבר איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. (5) על כל האכילות, כי לענין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (6) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה. (7) נתבשרו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחויין מחלקים במעילה, אבל לענין חיוב כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו): כי אין התמחויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע

תלוי (גמרא, שם טו.). (67) "כוונת פניה, הוא לשון נקיה" (רבינו בפיה"מ, נדה שם). כלומר, פניה של מטה, אותו המקום (ראה רש"י, שם). (68) כלומר, ששהתה זמן שאפשר בו לרדת מן המיטה וכן לקנח את עצמה. ורק לאחר משך זמן זה קינחה עצמה. (69) על המטלית שקינחה בה. (70) שאנו תולין כי הדם הזה בא לאחר גמר התשמיש, ואילו בשעת התשמיש לא היתה נדה כלל (משנה, נדה שם, מחלוקת רבי עקיבא וחכמים, ופסק כחכמים).

ז. מי שעבר ובעל סמוך לו⁷¹ על דעת שתקדים ביאתו לראית הדם, והרגישה האשה שנטמאת בשעת תשמיש ואמרה לו נטמאתי – הרי זה לא יפרש כשהוא מתקשה⁷², כמו שבארנו בהלכות אסורי ביאה⁷³. ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש כשהוא מתקשה – חייב שתי חטאות⁷⁴: אחת על כניסתו, שהרי בעל נדה⁷⁵, ואחת על יציאתו⁷⁶. שיציאתו הנאה לו כביאתו. במה דברים אמורים?⁷⁷ כשידע שאסור לבעל בשעת הנסת ודמה שתקדים בעילתו לראיתו, ולא ידע שאסור לפרש מיד, שנטמא לו שתי העלמות⁷⁸ בשתי הבעילות⁷⁹; אבל אם לא ידע שאסור לבעל בשעת הנסת⁸⁰, ולא ידע שאסור לפרש מן הטמאה מיד, אף על פי שפרש מיד והוא מתקשה – אינו חייב אלא חטאת אחת⁸¹; מפני שפניסתו ויציאתו, שהן שתי בעילות, בשגגה אחת הן, ובהעלם אחת עשה הפל⁸². והוא הדין בשאר העריות⁸³, שאם שגג ובא על הערוה על דעת שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא בתוך התשמיש – לא יפרש מיד, שיציאתו הנאה לו כביאתו. ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא מתקשה – אינו חייב אלא חטאת אחת⁸⁴, שהפל שגגה אחת היא.

(71) נקט כן כדי לחייבו גם על הכניסה כדלהלן, ואילו שלא בשעת וסתה פטור על הכניסה (למעלה ה"ו). (72) כשהאבר עדיין חי. (73) פ"ד הי"א. (74) משנה, שבועות יד, ב: "היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד – חייב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו", ובגמרא שם יז, ב: "איתמר, אביי וכו' חייב שתיים". (75) בשוגג. (76) שפירש באבר חי, ופרישה זו נחשבת לו כביאה בפני עצמה. (77) שם יח, א – בגמרא. (78) לפי שענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה. שהרי שגגת הכניסה, לאו במותר ואסור היתה השגגה, כמו שהיתה שגגת הפרישה, אלא ביכול לבעול לפני זיבת הדם ובאינו יכול, ולעולם יודע הוא שהוא מזהר שלא לבעול סמוך לווסת, וכיון שיענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה, אינו שייך לדין של אכל שני זית חלב בהעלם אחד שהוא חייב חטאת אחת (ר"י מיגש, שבועות שם). ורש"י פירש שם, שהן שתי העלמות לפי שישנה ידיעה באמצע. (79) בכניסה וביציאה, שהן כשתי בעילות נפרדות. (80) ואמרה לו באמצע התשמיש: נטמאתי.

בהשתחוואה אחת יכול לעבוד לחמש צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת.

ג. הקיז דם²⁸ לבהמתו²⁹ וקבלו³⁰ בשני פוסות ושחטן¹⁰ בהעלם אחת - אינו מביא אלא חטאת אחת³¹.

(28) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו, והוא דם הקילוח (=היוצא בזרם חזק), שהשוותה דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. (29) בהמתו לאו דווקא אלא הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. (30) לדם. (31) ומפרש רבינו שהמדובר בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים.

ד. האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחת - חייב על כל שם ושם³². כיצד? כגון שאכל חלב ודם ונותר ופגול³³, פזית מפל אחד ואחד, בהעלם אחת - מביא ארבע חטאות. וכן כל פיוצא פאלו. וכל האוכל פזית אחד שנתקבצו בו שמות הרבה³⁴ בהעלם אחת³⁵, אם נתקבצו באסור מוסיף או באסור פולל או באסור פת אחת³⁶ - חייב על כל שם ושם³⁷. לפיכך, הטמא שאכל פזית חלב³⁸ ונותר³⁹ ביום הפפורים - מביא ארבע חטאות ואשם⁴⁰: חטאת אחת משום טמא שאכל קדש, ואחת משום אוכל חלב, ואחת משום אוכל נותר, ואחת משום יום הפפורים. והוא שייצטרף אכל אחר עם פזית זה עד שישלימו לכפותבת⁴¹. ומביא אשם ודאי למעילה, שהרי נהנה מן ההקדש בשגגה⁴².

(32) חטאת מיוחדת. (33) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג. (34) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. (35) שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו. (36) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין איסור חל על איסור. (37) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". (38) מבהמת קדשים. (39) שנותר לאחר זמן הקרבתו, שאסור גם משום נותר. (40) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסוימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לעניין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסיף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לעניין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסיף איסור

תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא וודאי ורבי יהושע הוא ספק - אין ספק מוציא מידי וודאי. (8) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת". (9) כי שיעור אכילת חלב לעניין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא בכזית. (10) בשתי קערות ושנתבשל חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הזית השני - אין אומרים התמחוין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים מצטרפים. (11) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (12) בין להקל ובין להחמיר וכרבי עקיבא. (13) אין הכוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", הרי ש"בין", הוא מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים. (14) כחכמים במשנה כריתות יב: האומרים עד שיששה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כן יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת פרס הוא כדי אכילת שלוש בצים. (15) לכזית שלם. (16) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף לקרבן.

ב. אכל נותר¹⁷ מחמשה זבחים, פזית¹⁸ מפל זבח, בהעלם אחת, אף על פי שאכלן בחמשה תמחוין¹⁹ - אינו חייב אלא חטאת אחת; שפולן שם אחד הן²⁰, והתמחוין אינן מחלקין²¹. וגופי הזבחים אינן מחלקין²², שאחד האוכל בשר מזבחים רבים או מזבח אחד²³. וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ²⁴ בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת²⁵. הא למה זה דומה? למשתחוה לחמש צורות²⁶ בהעלם אחת²⁷.

(17) בשר זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. (18) כי שיעור אכילת נותר להתחייב בה, הוא כזית. (19) נתבשלו כל זבח וזבח בקערה אחרת. (20) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר. (21) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. (22) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג) שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. (23) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. (24) בחוץ לעזרה. (25) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כך אין מחלקים לעניין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את כולם בבת אחת. (26) של עבודה זרה. (27) בהשתחוואה פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי

בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול". (41) ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). (42) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם.

ה. האוכל ושותה ביום הכיפורים בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת. אכילה ושתיה אחת היא⁴³.

(43) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.

ו. העושה מלאכה ביום הכיפורים שחל להיות בשבת - חייב שתי חטאות, מפני שהן שני אסורין הבאין פאחד⁴⁴.

(44) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחזר רבינו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושותה שקדם (כסף משנה).

ז. אכל פחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחת - אינו חייב קרבן. כשם שאין האסורין מצטרפין למלקות⁴⁵, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות⁴⁶, כך אין מצטרפין לקרבן.

(45) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. (46) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אין מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות.

ח. אכל פחצי זית⁴⁷ ונודע⁴⁸ וחזר ושכח⁴⁹, ואכל פחצי זית אחר⁵⁰ בהעלם שני - פטור⁵¹; שהרי נודע לו בינתים, ויש ידיעה לחצי שיעור⁵². וכן אם כתב אות אחת [בשבת]⁵³ בשגגה ונודע לו וחזר ושכח, וכתב אות שניה סמוכה לה⁵⁴ בהעלם שני - פטור מקרבן חטאת⁵⁵. וכן כל פיוצא בזה. וכן אם הוציא שתי אמות בשוגג⁵⁶ ושתי אמות במזיד ושתי אמות בשוגג⁵⁷; אם בזריקה⁵⁸ - חייב. לא מפני שאין ידיעה לחצי שיעור, אלא מפני שאין בידו להחזירה⁵⁹, לפיכך לא הועילה לו הידיעה שבינתים⁶⁰. ואם בהעברה⁶¹ - פטור; שיש ידיעה לחצי שיעור⁶², כמו שבארנו.

(47) מדבר איסור, בשוגג. (48) שאכל דבר איסור. (49) כי דבר זה אסור באכילה. (50) מאותו איסור. (51) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. (52) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחיבו. (53) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות.

(54) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. (55) שיש ידיעה לחצי שיעור. (56) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. (57) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. (58) כלומר, אם הוצאה זו הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו, ושוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. (59) כרבא בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בוריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. (60) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. (61) שהעבירו ברגליו. (62) בשבת שם אמר רבה שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד, מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור].

ט. האוכל כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחת, ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני - מביא שתי חטאות; שהידיעות מחלקות⁶³ ואף על פי שעדיין לא הפריש הקרבן⁶⁴. אבל אם נודע לו על שניהן פאחת - מביא חטאת אחת. וכן יראה לי, שהוא הדין בפעילות⁶⁵.

(63) בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. (64) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. (65) שאף על פי שלעניין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לעניין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילות אסורות לבין ביאות אסורות שבשתייהן אמרו ידיעות מחלקות.

י. אכל כזית ומחצה⁶⁶ בהעלם אחת, ונודע לו על כזית⁶⁷, וחזר ואכל חצי זית בהעלמו של שני⁶⁸ - אינו חייב אלא חטאת אחת⁶⁹; שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון, אף על פי שהוא בהעלמו, שהרי נודע לו על מקצת העלמה⁷⁰.

(66) חלב. (67) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. (68) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. (69) על אכילת הכזית הראשון. (70) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר העושה ארבע עבודות לעבודה-זרה בהעלם אחד, וכל השוכח עיקר שבת.

- א. המִשְׁתַּחֲוֶה² לַעֲבוֹדָה זָרָה³ וְנִסַּף⁴ וְקִטֵּר⁵ וְזִבְחָה⁶ בַּהֶעֱלֵם אַחַת⁷ - חֵיב אֶרְבַּע חֲטָאוֹת⁸. וְכֵן אִם פָּעַר עֲצָמוֹ לַפְעוֹר⁹ וְזָרַק אֶבֶן¹⁰ לְמִרְקוּלִים¹¹ בַּהֶעֱלֵם אַחַת - חֵיב שְׁתֵּים¹². וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה¹³ יֵהָא חֵיב עַל כָּל עֲבוֹדָה וְעֲבוֹדָה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִזִּיד בַּעֲבוֹדָה זָרָה וְשִׁגַּג בַּעֲבוֹדוֹת אֱלֹהִים; אֲבָל אִם הִזִּיד בַּעֲבוֹדוֹת אֱלֹהִים וְשִׁגַּג בַּעֲבוֹדָה זָרָה - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת¹⁴. בְּיָצֵד? יָדַע שֶׁזֶּה עֲבוֹדָה זָרָה וְשִׁאֲסוֹר לַעֲבֹדָה, אֲבָל לֹא יָדַע שֶׁהִשְׁתַּחֲוִיָּה וְהִנְסוּף עֲבֻרָה, וְהִשְׁתַּחֲוֶה וְנִסַּף - חֵיב שְׁתֵּים. יָדַע שֶׁאֵלֹהִים עֲבוֹדוֹת הֵן וְאֲסוֹר לַעֲבֹד בְּהֵן לֹאֵל אַחֵר, וְלֹא יָדַע שֶׁזֶּה עֲבוֹדָה זָרָה, לְפִי שֶׁלֹּא הִיָּתָה שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב¹⁵, וְעָלָה עַל יָדָעוֹ שֶׁאֵין קְרוִינִי עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב, וְעָבְדָה בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת¹⁶.

(2) השתחוואה היא אחת מארבע עבודות (פ"ג מהלכות עבודה זרה הלכה ג). אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים, משעה שיכבוש פניו בקרקע - נסקל (פ"ו שם הלכה ח). (3) ואפילו אין דרך עבודתה בד' עבודות הללו (סנהדרין ס: ושם פ"ג הלכה ג). (4) יין, ככתוב (דברים לב, לח) "יין נסיכם", או דם שכתוב (תהלים טז, ד) "בל אסיר נסכיהם מדם" (סנהדרין שם). (5) הקטיר החלבים, כמו שנאמר (דברים שם) "אשר חלב זבחימו", וראה בסנהדרין שם: "ולחקטיר חלבה". ובתפארת ישראל פ"ז מסנהדרין משנה ו, פירש: "המקטיר בשר או קטורת מבשמים". (6) שנאמר (שמות כב, יט) "זובח לאלהים יחרם". (7) שנעלם ממנו כי הדברים האלה אסורים. (8) על כל דבר ודבר, גמ' סנהדרין סב. "תני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן, זיבח וקטיר וניסך והשתחויה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, שנאמר (שם כ, ה) "לא תעבדם", הכתוב עשאו כולן עבודה אחת - (שם סג). אמר ליה, פוק תני לברא (דטעות הוא - רש"י). ובדף סג. "אמר אביי, שלש השתחוואות בעבודה-זרה (=לא תשתחוה להם) - שמות שם, "כי לא תשתחוה לאל אחר - שם לד, יד, "לא תשתחוה לאלהיהם" - שם כג, כד) למה? - אחת לדרכה, אחת לשלא כדרכה, ואחת לחלק". כלומר, לחלק, שחייב על כל עבודה ועבודה, ופסק רבינו כר' יוחנן ואביי. (9) עושה צרכיו לפני עבודה-זרה שנקראת פעור, וזו היא דרך עבודתה. (10) או מסלק אבן (רבינו בפי"ה מ' סנהדרין שם, וכן כתב הרע"ב שם). (11) שדרך עבודתה בזריקת אבן (או בסילוק אבן). ומרקוליס פירושו: חילוף שבת, "מר" מלשון חילוף, "קילוס" מלשון שבת (רע"ב שם) [שאעפ"י שבמקרא הוא לשון גנאי - בתלמוד הוא לשון שבת, וראה ב"ערוגת הבושם" חלק א עמוד 150 והערה 18]. וכל זה דוקא בפעור ובמרקוליס, אבל בעבודה-זרה אחרת, שאין דרך עבודתה בכך - פטור (שם סא). (12) כמבואר למעלה שהשתחוואה יצאה לחלק, לחייב על כל עבודה ועבודה. (13) כלומר,

הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית.

- יא. אֲבָל שְׁנֵי זִיתֵי חֶלֶב בַּהֶעֱלֵם אַחַת⁷¹ וְנִדְעָ לוֹ עַל אַחַד מֵהֶן, וְחִזֹּר וְאָכַל כְּזִית אַחֵר בַּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵי, וְהִבִּיא חֲטָאת עַל הָרִאשׁוֹן⁷² - רִאשׁוֹן וְשְׁנֵי מִתַּפְּפָרִין⁷³, אֲבָל שְׁלִישִׁי לֹא נִתְּכַפֵּר⁷⁴; אֶלָּא בְּשִׁידוּעַ לוֹ עָלָיו - יָבִיא חֲטָאת אַחֶרֶת. הִבִּיא חֲטָאת עַל הַשְּׁלִישִׁי⁷⁵ - שְׁלִישִׁי וְשְׁנֵי מִתַּפְּפָרִין, שֶׁשְׁנֵיהֶם בַּהֶעֱלֵם אַחַת, וְרִאשׁוֹן לֹא נִתְּכַפֵּר בַּחֲטָאת זֹו. הִבִּיא חֲטָאת עַל הָאֶמְצָעִי⁷⁶ - שְׁלֹשֶׁת מִתַּפְּפָרִין, מִפְּנֵי שֶׁהָרִאשׁוֹן וְהַשְּׁלִישִׁי בַּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל אֶמְצָעִי; וּבְשִׁידוּעַ לוֹ עַל הָרִאשׁוֹן וְעַל הַשְּׁלִישִׁי - אֵין צָרִיךְ לְהִבִּיא חֲטָאת אַחֶרֶת.

(71) שאינו חייב אלא חטאת אחת. (72) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. (73) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שידיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגזרת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. (74) אף על פי שבגמרא שם אמרו שרוב חזר בו ופסק שהשלישי נגזר אחרי השני ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא:); והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרייה) ולפיכך גזר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שידיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגזר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגזור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרייה אחר גרייה. (75) כלומר, נודע לו עליו ועדיין לא נודע לו לא על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (76) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקרבה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעות מחלקות.

- יב. מִי שֶׁאָכַל חֲתִיכָה מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת⁷⁷ וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אֲבָל חֶלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאָכַל חֲתִיכָה אַחֶרֶת מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת⁷⁸ וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אֲבָל חֶלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאַחֵר כֶּךָּ נִדְעָ לוֹ בְּדֹאֵי שֶׁחֶלֶב אֲבָל בְּרִאשׁוֹנָה וּבְשֵׁנִיָּה - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת⁷⁹; שִׁידִיעַת סָפֵק שְׁהִיָּתָה לוֹ בֵּינֵיהֶם, אֵף עַל פִּי שֶׁמֶחֱלָקָה לֹא שְׁמוֹת⁸⁰, אֵינָה מִחֲלָקָה לַחֲטָאוֹת⁸¹.

(77) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן. (78) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחיבור שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח:

הרבה, וכתבה רבינו למעלה פ"ו הלכה א. (23) בכ"י תימן: "על כל דם". וכן הגיה מעשה רוקח. (24) צ"ל "בעבירות", וכן בכ"י תימן. (25) כלומר, בכל עבירות שחייבים עליהן חטאת (ראה למעלה פ"א הלכה ד), ולא ידע מעולם שדבר זה אסור, ואעפ"כ הוא חייב חטאת, ולא כמונבו החולק על רבנן וסובר שהוא פטור לגמרי. (26) במשנה שם סז: "היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת". ובכריתות טז: נאמר ע"ז משום שלענין שבת אמרין שימים שבינתיים מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת. ולמדו זאת (שבת טז): ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - "שמירה אחת לכל שבת ושבת".

ג. וְכָל הַיּוֹדֵעַ שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְשָׁגַג בְּמַלְאכוֹת וְלֹא יָדַע שֶׁמַּלְאכוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת²⁷ או שִׁידַע שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת וְלֹא יָדַע שֶׁחֵיבִין עֲלֵיהֶן כִּרְתָּה²⁸, וְעָשָׂה מַלְאכוֹת הַרְבֵּה - חֵיב חֲטָאת עַל כָּל אֶב מַלְאכָה וּמַלְאכָה. אִפְּלוּ עָשָׂה הָאַרְבָּעִים חֲסֵר אַחַת²⁹ בְּהָעֶלֶם אַחַת³⁰ - מִבֵּיא שְׁלֹשִׁים וְחָשַׁע חֲטָאוֹת³¹.

(27) במשנה שבת שם: "היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה וכו' חייב על כל אב מלאכה ומלאכה". (28) כר' יוחנן שם סט. וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (29) ל"ט אבות המלאכות שבשבת, ראה משנה שבת עג. (30) כלומר, לא ידע שחייבים עליהן כרת, אבל ידע שהן אסורות. וזה מוסב רק על הסיפא, ולא על הרישא כ"שלא ידע שמלאכות אלו אסורות", שאם לא ידע כל הארבעים חסר אחת, במה ידע שהיום שבת? (לחם-משנה, ועיין כסף-משנה). (31) דברי ר' יוחנן כריתות ב: ושבת שם, וראה למעלה פ"ד ה"א.

ד. שֶׁכַּח שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְשָׁגַג אֶף בְּמַלְאכוֹת וְלֹא יָדַע שֶׁמַּלְאכוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת³².

(32) זו היא בעיית רבא מרב נחמן (שבת ע:): "העלם זה וזה בידו, מהו". כלומר, שכח שהיום שבת, וכן שכח שמלאכות אלו שעשה, אסורות בשבת, אם הולכים אחר שכחת השבת לחייבו אחת בלבד, או אחר שגגות מלאכות לחייבו על כל מלאכה ומלאכה. ואמרו במסקנא שם: "לא שנה", ופירש רש"י: "ואינו חייב אלא אחת".

ה. הָעוֹשֶׂה אֶב וְתוֹלְדוֹתָיו³³ בְּהָעֶלֶם אַחַת - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת³⁴. וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר הָעוֹשֶׂה תוֹלְדוֹת הַרְבֵּה שֶׁל אֶב אֶחָד, שְׁאֵינוֹ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת³⁵.

(33) ראה פ"ז מהלכות שבת, מהו אב מלאכה ומהי תולדה. (34) משנה שם סח. "העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת", ומפרש רבינו בפיה"מ "מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, שיעשה בשגגה אב מאבות מלאכות עם תולדותיו וכו' אינו חייב אלא חטאת אחת", וכ"ה בבבא קמא ב. לדעת רבנן ולא כר' אליעזר. וראה בפ"ז מהלכות שבת הלכות ז"ח. (35) בכריתות טז. "שאל רבי עקיבא את רבי אליעזר, בעושה מלאכות הרבה וכו' מעין מלאכה אחת בהעלם אחד וכו'" ומפרש רבינו

בשאר עבודות שדרכם בכך. (14) על כל העבירות, שם סב. ובכריתות ג. אמרו על מה שנאמר (ויקרא ד, ב) "ועשה אחת מהנה" - פעמים שחייב אחת על כולן, ופעמים שחייב על כל אחת ואחת, וכו'. אחת שהיא הנה: זדון עבודה-זרה ושגגת עבודות. הנה שהיא אחת: שגגת עבודה-זרה וזדון עבודות. (15) בסנהדרין ובכריתות שם, משום שנאמר (שמות כ, כ) "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", טעה וסבר שרק עבודה-זרה של כסף וזהב אסור.

ב. כָּל־גְּדוֹל אֶמְרוּ בְּשַׁבָּת¹⁶: כָּל הַשּׁוֹכֵחַ עֵקֶר שַׁבָּת וְשָׁכַח שֶׁנִּצְטָווּ יִשְׂרָאֵל¹⁷ עַל הַשַּׁבָּת, או שֶׁנִּשְׁכַּח וְהוּא קָטָן לְבִין הָעוֹבְדֵי פּוֹכְכִים¹⁸, או נִתְגַּיֵּר קָטָן וְהוּא בֵּין הָעוֹבְדֵי פּוֹכְכִים¹⁹, אֶף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה מַלְאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת²⁰, שֶׁהִכֵּל שִׁגְגָה אַחַת הִיא²¹. וְכֵן חֵיב חֲטָאת אַחַת עַל כָּל חֶלֶב שֶׁאַכֵּל²², וְחֲטָאת אַחַת עַל דָּם²³ שֶׁאַכֵּל, וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה בְּעִבּוּדוֹת²⁴ אֵלּוּ²⁵. וְכָל הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שַׁבָּת אֲבָל שָׁכַח שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְדָמָה שֶׁהוּא חֵל, אֶף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בּוֹ מַלְאכוֹת הַרְבֵּה - חֵיב חֲטָאת אַחַת עַל הַיּוֹם כָּלוּ, וְכֵן חֲטָאת עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שֶׁשָּׁגַג בּוֹ²⁶.

(16) כן לשון המשנה שבת סז: ובגמרא שם סח. ביארו למה נקט התנא לשון "גדול". וראה בפירוש המשניות לרבינו שם, ודבריו מתאימים למה שכתב בפירושו לתלמוד "במספרות הגאונים" להר"ש אסף, ירושלים תרצ"ג עמוד 192. וראה מש"כ אאמור"ר שליט"א ב"סיני" כרך כו עמוד סו. (17) במשנה (שם סז): "כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת". ואמרו בגמרא (שם סח): "ששוכח עיקר השבת" הוא בין אם הכיר ולבסוף שכח, ובין אם לא ידע מעולם, כגון תינוק שנשבה בין הגוים או גר שנתגייר בין הגוים (וראה להלן). וכתב רבינו בפירוש המשניות שם: "ואמרם כל השוכח עיקר שבת, רצונו-לומר ואפילו היתה לו ידיעה קודם לכן, ומלת שוכח תורה על זה, והוא שישכח כי השם יתעלה צוה לבני ישראל באיסור מלאכה בשבת". ונראה שכן כוונת רבינו כאן במה שכתב "ושכח שנצטוו ישראל", שזהו פירוש למה שכתב קודם "השוכח עיקר שבת". (18) ולא ידע מעולם כי יש שבת בישראל. כרב ושמואל (שם סח): וראה למעלה פ"ב הלכה ו. (19) שלא ידע מעולם כי ה' צוה על השבת (ועיין למעלה שם). והזכיר רבינו "נתגייר קטן", שאם היה גר גדול, הרי ודאי הודיעוהו ממצות שבת (והוא בכלל שכתב למעלה "השוכח עיקר שבת"), אבל קטן שמטבילין אותו על דעת בית-דין אין צורך להודיעו (כסף-משנה). (20) על כל המלאכות שעשה בכל השבתות - משנה שם. (21) בעיקר השבת. ובגמרא (שם סט): למדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יט, ל) "את שבתותי תשמורו" - "שמירה אחת לשבתות הרבה". כלומר, אינו חייב אלא חטאת אחת לשגגות הרבה שבתות, אם שכח עיקר השבת. (22) כרבנן (שם סח): ולא כמונבו הפוטר לגמרי מקרבן, וראה למעלה שם. והוא-הדין אם ידע שדבר זה אסור ושכח, שאינו חייב אלא חטאת אחת על אכילות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ופשט לו ר"א ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, וקיבל ממנו ר"ע דין זה. ופסק רבינו כרב חסדא. ולפי"ז לאו דוקא במלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, חייב על כל מלאכה ומלאכה, אלא אפילו עשה מלאכה אחת בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת (קריית ספר, וראה בלח"מ). (48) כאילו בא על כמה עריות בהעלם אחד (ראה למעלה פ"ה הלכה ג), שחייב על כל אחת ואחת אף שהבעילה מעשה אחד, שאין בין בעילה לבעילה ולא כלום (רבינו בפיה"מ שם).

ט. שגג שהיום שבת וזרע בו והוא יודע שהזריעה 17
מלאכה, וכן בשבת שגגה שכח שהוא שבת ונטע בו 18
והוא יודע שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח 19
שהוא שבת והכריז אף על פי שידע שההכרזה 20
מלאכה - הרי זה חייב על כל אחת ואחת; שהימים 21
שפין שבת לשבת הרי הן פידיעה אחת 49 לחלק 50.

(49) כלומר, ששת הימים שבין שבת לשבת, הרי הם כידיעה המחלקת. ולשון "אחת" אינו מובנת. (50) וראה למעלה הלכה ב בדברינו, כי דין זה, שהימים שבין שבת לשבת מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת, נלמד בשבת סט: ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - שמירה אחת לכל שבת ושבת.

י. מיו 51 שקצור וטחן כגרוגרת 52 בשגגת שבת וזדון 23
מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת 53, וחזר וקצר 24
וטחן כגרוגרת 54 בזדון שבת 55 ושגגת מלאכות, 25
שהוא חייב על כל מלאכה ומלאכה 56, ונודע לו על 26
קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות 57 - קצירה 27
גוררת קצירה 59 וטחינה 60 גוררת טחינה 61, וכאלו 28
עשה ארבעתן בשגגת שבת וזדון מלאכות, שאינו 29
חייב אלא חטאת אחת; ובינו שהקריב חטאת זו 30
נתפטר לו על הכל, וכשידעם אחר פן - אינו צריך 31
להביא חטאת אחרת 62. אבל אם נודע לו תחלה על 32
קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות והקריב 33
חטאת - נתפטר לו על זו הקצירה שנודע לו עליה 34
ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת וזדון 35
מלאכות; מפני ששניהן כמלאכה אחת 63, ונגררה 36
קצירה וטחינה עם הקצירה, ותשאר הטחינה של 37
זדון שבת עד שידע לו עליה ויביא חטאת שניה 64. 38
קצר פחצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות, 39
וחזר וקצר פחצי גרוגרת 65 בזדון שבת ושגגת 40
מלאכות - הרי אלו מצטרפין. קצירה גוררת 41
קצירה 66. וכן כל פיוצא בזה בשאר מלאכות. 42

(51) שבת ע: מימרא של רבא. (52) כלומר, קצר כגרוגרת וטחן כגרוגרת (רש"י שם). (53) למעלה הלכה ב. (54) אף כאן: קצר כגרוגרת וטחן כגרוגרת כנ"ל. (55) כלומר, נודע לו ששבת היום, אבל לא נזכר שלפני כן קצר וטחן בשגגת שבת. (56) למעלה הלכה ג. (57) ואילו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" לא נודע לו. (58) של

בפיה"מ שם "כגון שיהיו ד' וה' מלאכות כולן תולדות אב אחד", ופסק כר' עקיבא שאינו חייב אלא חטאת אחת.

1. עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה 1
2. בהעלם אחת - יראה לי, שהוא חייב שתי חטאות 36.

(36) כן מפורש בבבא קמא שם: "ומה יש בין תולדה לאב? - שאם עשה שתי אבות ביחד או שתי תולדות ביחד, חייב על כל אחד ואחד". ונראה שרבינו לא גרס שם "או שתי תולדות ביחד" (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס, ועיין שם מה שכתב בשם הר"א בן רבינו) [וכן נראה מדברי רבינו בפ"ז מהלכות שבת הלכה ז, שלא גרס בגמרא שם אלא: "אילו עביד שתי אבות בהדי הדדי", עיין שם].

3. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת 37, כגון 3
4. שזרע 38 והכריז 39 והקריב 40 בהעלם אחת - אינו חייב 4
5. אלא חטאת אחת 41. וכבר נתבאר בהלכות שבת 42
6. האבות 43 והתולדות 44 והמלאכות שהן מעין אבות 45.

(37) שעשה כמה מלאכות הדומות זו לזו, וכולם אבות מלאכות של אב אחד, ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה ג. (38) זרעים. (39) כפף ענף עץ בקרקע וכסחו בעפר למען יקלט ויהיה לעץ בפני עצמו. (40) שם ענף רך בעץ אחר, ו"כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד, שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוון" (רבינו בהלכות שבת שם). (41) ברייתא שבת עג: "תנא, הזורע והזומר והנוטע והמבריק והמרכיב, כולן מלאכה אחת הן", ובגמרא שם: "מאי קמ"ל, העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא אחת". וכן כתב רבינו, שם הלכה ט. ושם העתיק כל המלאכות המפורשות בברייתא הנ"ל: "הרי שזרע ונטע והבריק והרכיב וזמר בהעלם אחד". (42) פ"ז. (43) שם בהלכה א. (44) שם בהלכות ה'. (45) שם בהלכות ב'ג"ד.

7. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות 7
8. הרבה 46, בין בזדון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת 8
9. שבת וזדון מלאכות - חייב על כל מלאכה 9
10. ומלאכה 47. כיצד? ידע שהיום שבת וזרע בו מפני 10
11. שלא ידע שהזריעה מלאכה, וכן בשבת שגגה ידע 11
12. שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע שהנטיעה 12
13. אסורה משום מלאכה, וכן בשבת שלישית הכריז 13
14. מפני שלא ידע שההכרזה מלאכה - חייב על כל 14
15. אחת ואחת, אף על פי שהיא מעין מלאכה אחת, 15
16. מפני שהשבתות כגופין מחלקין 48.

(46) כלומר, בכל שבת עשה מלאכה אחרת. (47) משנה בכריתות טז. "אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבי אליעזר בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחת מהו, חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת. אמר לי, חייב על כל אחת ואחת". ובגמרא שם: אמר רב חסדא, זדון שבת ושגגת מלאכות, אפילו רבי עקיבא סבר שהן כגופים מחולקים, והוא שאל רק שגגת שבת וזדון מלאכות, אם הימים שבינתיים הם כידיעה לחלק או לא,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אם לא נתכוון אלא לכבות ולא להבעיר, והובערו מאלוהינו אינו חייב אלא אחת בלבד, אף שהדבר ידוע שאי אפשר לחתות לשם כיבוי מבלי שיובערו - והרי זהו כ"פסיק רישיה ולא ימות" (ראה בפ"א מהלכות שבת הלכה ו) - סובר רבינו כדעת הערוך שכיון שפעולת ההבערה אינה נעשית בידיים אלא מאלוהי, והוא לא ניהא לו שיבעור, אין כאן איסור (ראה שם הערה כז) ולא כדעת התוספות בשבת קג. ש"פסיק רישיה דלא ניהא ליה" הוא כמו "מלאכה שאינה צריכה לגופה". וכן מפרש רבינו מה שאמרו בכריתות שם "תנו רבנן, החותה גחלים בשבת חייב חטאת. רשב"א אומר משום ר"א ברבי צדוק חייב שתיים, מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות. רב אשי אמר, כגון שנתכוון לכבות והובערו מאלוהי, תנא קמא סבר כרבי שמעון דאמר דבר שאינו מתכוון מותר (ולפיכך אינו מחויב על ההבערה). ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוון חייב - שזוהי פלוגתא חדשה בין ר' שמעון לבין ר' יהודה, שלר' שמעון: דבר שאינו מתכוון ופסיק רישא דלא ניהא לו, הרי הוא כדבר שאינו מתכוון ומותר. ולר' יהודה הרי זו כמלאכה שאינה צריכה לגופה וחייב (ועיין שם בתוספות) ופסק רבינו בזה כר' שמעון, אף-על-פי שלענין מלאכה שאינה צריכה לגופה - פסק כרבי יהודה]. (79) בניגוד לדין הראשון, ששם לא היתה פעולתו בהבערה אלא בכיבוי - כאן הובערו אותם גחלים שחתה אותם ברצון לכבותם ולא להבעירם. (80) בכריתות שם: ת"ר החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאלוהי, תני חדא חייב (=על ההבערה), ותני אידך פטור. הדתניא חייב, קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. והא דתנא פטור, קסבר מלאכה שאצל"ג פטור, ופסק רבינו כברייתא המחייבת, כשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (פ"א מהלכות שבת הלכה ז). (81) כדעת רבי יהודה ולא כרבי שמעון. (82) שם.

פרק שמיני

(1) יבאר מי שנסתפק לו אם שגג בדבר זה אם לאו שיביא אשם תלוי.

- א. כל חטא שחייבין על שגגתו¹³ חטאת¹⁴ קבועה¹⁵ -
- חייבין על לא הודע¹⁶ שלו¹⁷ אשם תלוי¹⁸. ומיהו לא
- נודע? אם נסתפק לו אם שגג בדבר זה או לא שגג
- הרי זה מצוה להקריב אשם, שנאמר: ולא ידע
- ואשם ונשא עונו, והביא איל תמים מן הצאן
- בערפך לאשם. וזהו הנקרא אשם תלוי, מפני שהוא
- מכפר על הספק ותולה לו¹⁹ עד שיודע לו בודאי
- שחטא בשגגה ויקריב חטאתו²⁰.

(2) כשנודע לו חטאתו. (3) ראה למעלה פ"א ה"א-ב, שהוא חטא שחייבין על זדונו כרת. ואם חייבים על שגגתו אשם, אין חייבים על לא הודע שלו, אשם תלוי (כריתות כב. במשנה, כחכמים ולא כרבי עקיבא. וראה להלן פ"ט ה"א). (4) אבל חטא שחייבים על שגגתו עולה ויורד, אין חייבים אשם תלוי על לא הודע שלו (שם ב. במשנה. וברש"י שם נראה שכן גרס במשנה שם כה. - 'הר המוריה'). וכן הוא

"שגגת שבת וזדון מלאכות". (59) של "זדון שבת ושגגת מלאכות" אעפ"י שאינה אתה בהעלם אחד. (60) של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (61) של "זדון שבת ושגגת מלאכות". (62) ואף-על-פי שידיעות שלאחר החטא אף הן מחלקות (למעלה פ"ו הלכה ט) כיון שלא נודע לו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" אלא לאחר הקרבת הקרבן, נתכפר לו על זה. וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת ("מספרות הגאונים" לר"ש אסף ירושלים תרצ"ג עמוד 195, ועיין עליו ב"סיני" כך כו עמוד 50 מאמר של אאמו"ר הגרמני"ל זק"ש שליט"א): "קצר וטחן כגורגרת וכו' נודע לו על הקצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות וכו' והקריב קרבן הקצירה, קצירה של שגגת שבת וגו' (=וגומר) שחייב שתיהן אחת גוררת קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות וכו'". (63) כלומר, הקצירה והטחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (64) ואין אומרים תגורר טחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות" לטחינה של "זדון שבת ושגגת מלאכות" - שאין גרידה אחר גרידה (שם עא.). (65) שם. (66) כלומר, כשם שקצירה של שגגת שבת וכו' גוררת קצירה של זדון שבת וכו', כמו כן הן מצטרפות לכשיעור.

- 1 יא. המתכונן לחתך⁶⁷ את התלוש⁶⁸ וחתך את
- 2 המחבר⁶⁹, אף על פי שנתכונן לחתיכה⁷⁰, הואיל ולא
- 3 עשה מחשבתו⁷¹ - פטור מן החטאת⁷²; וזה
- 4 כמתעסק⁷³, ולא אסרה תורה אלא מלאכת
- 5 מחשבת⁷⁴, כמו שבארנו כמה פעמים⁷⁵.

(67) בשבת. (68) תלוש מן הקרקע. (69) מחובר לקרקע. שהעוקרו בשבת חייב משום קוצר (פ"ח מהלכות שבת הלכה ג). (70) למעשה החיתוך. (71) כלומר, לא חתך את המחובר במחשבה. (72) כרבא, ולא כאב"י, שם עב: (73) שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה. ואינו דומה לשוגג, שהשוגג מתכוון לעשות דבר שעשה אלא שחשב שמותר לעשותו. ראה רש"י בכריתות יט: (74) ולמדו כן ממה שנאמר במלאכת המשכן סמוך לאיסור מלאכה בשבת (שמות לה, לג) "לעשות בכל מלאכת מחשבת", שכשם שבמשכן היו המלאכות מכוונות לפי חישוב מתחילה, כמו כן במלאכות שבת (כריתות יט: דברי רב נחמן). (75) ראה עוד למעלה פ"ב הלכה ז, ובפ"א מהלכות שבת הלכות ח-ט.

- 6 יב. החותה גחלים⁷⁶ בשבת, שהוא מכבה את
- 7 העליונות ומדליק את התחתונות⁷⁷, אם נתכונן לכבות
- 8 ולהבעיר - חייב שתיים⁷⁸. חתה גחלים להתחמם מהם
- 9 והבערו מאלוהי⁷⁹ - חייב שתיים⁸⁰; מפני שמלאכה
- 10 שאינה צריכה לגופה - חייב עליה⁸¹, כמו שבארנו
- 11 בהלכות שבת⁸², וכשם שחייבין על זדונה כרת, כך
- 12 חייב על שגגתה קרבן חטאת.

(76) לוקח גחלים ממקום ריכוזם ומכניסם לתוך כלי. ראה רש"י כריתות כ. (77) כלומר, הגחלים שהיו במקום הריכוז למעלה לוחשות (=בוערות), הם עכשיו בתוך הכלי עוממות (=כבויות) על-ידי כובד המשא של הגחלים שעליהם, והגחלים שהיו קודם למטה עוממות מחמת העליונות, נמצאות עכשיו למעלה בתוך הכלי לוחשות. (78) אבל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מלאכה עשה וכו', ורבי יהושע פוטר וכו' אף מאשם תלוי" – הכוונה שוודאי עשה מלאכה אסורה שאינו יודע איזו היא (לחם-משנה). (ויש לציין, כי רבינו השמיט הבבא הנ"ל ולא כתבה למעלה פ"ב ה"ג, ולהלן ה"ה, וצריך עיון). (כריתות יז:). כדעת חייא בר רב, ורב יהודא אמר רב (כריתות יז:). וכמה טעמים נאמרו שם בדבר זה, ורבינו כתב טעמו של רב נחמן שם יח, א. ואף-על-פי שרבא, שהוא בתרא, חולק עליו – פסק רבינו כרב נחמן שהובאו דבריו לאחרונה, אחר דברי רבא, ומזה נראה שהגמרא סוברת כמותו (תוספות יום-טוב' כריתות פ"ד מ"א). (18) כיון הוא ספק חיה וחלבו מותר, כמפורש בחולין קיז, א - במשנה, ספק בהמה וחלבו אסור, וראה פ"ב מהל' נזירות ה"י. (19) ובכריתות שם אמרו: "רבי אליעזר אומר, כיון חייבין עליו אשם תלוי", כי הוא סובר שאין צורך שיהיה איסור קבוע, אבל רבינו שפוסק שצריך שיהיה איסור קבוע – פוטר מאשם תלוי. (20) ביארו רבינו להלן. (21) כלומר, ערוה של שאר בשר (= קרובות), בניגוד לערוה של אשת איש, שיבואר להלן ה"ג. ומזה ספק ערוה של שאר בשר, ביארו רבינו להלן בהמשך הדברים. (22) מטלית שמקנחת בה אחר תשמיש, ראה פ"ד מהל' איסורי ביאה הי"ד. (23) ששהתה אחר שפירש הבעל "כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ואחר קינחה עצמה", ששניהם טמאים בספק, ראה למעלה פ"ה ה"ו. (24) למות אחיו – בעלה. (25) והיא אסורה עליו משום אשת אח שלא במקום מצוה, שהרי יש לו בן, ראה למעלה פ"א ה"ד. (26) ונמצא שאחיו מת בלא בנים, ואשתו מותרת לשני, ומצות ליבמה. (27) כריתות שם, דלא כרבי אליעזר שאינו מצריך איסור קבוע באשם תלוי, וראה למעלה.

ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב היה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב, אשה אומרת: אכל, ואשה אומרת: לא אכל, הואיל ונקבע האסור²⁹ והוא אינו יודע³¹ אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל הפא על אשת איש שעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת - חייב באשם תלוי³². והוא הדין לספק מגרשת³³, שהרי נקבע האסור³⁴. אבל ספק מקדשת - לא נקבע האסור.

(28) משנה, כריתות יא, ב. וכתבו שם ה'תוספות' (ד"ה אמרו לו) כי מדובר כשהעידו שני העדים בבת אחת, שאם העידו בזה אחר זה - כיון שנתקבל עדות הראשון שוב לא מתחשבים בעדות השני, שכוין שהאמינה תורה עד אחד, הרי כאן שנים. (29) במשנה, שם. ואף כי נשים פסולות לעדות אחרת - נתרבו כאן ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה אשה ('סיפרא' ויקרא, דיבורא דחובה פ"ז ה"א). (30) לפי דעת הראב"ד, לא יתכן שנקבע האיסור אלא אם היו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, ואחד אומר חלב אכלת ואחד אומר שומן אכלת, אבל בחתיכה אחת, אין זה נקבע האיסור. ויתכן כי כן גם כוונת רבינו (כסף-משנה). (31) ה'תוספות' (שם) כתבו כי אינו חייב אלא אם שתק, אבל אם אמר "איני

בהוריות ח, ב - במשנה. וכן כתב רבינו להלן פ"א ה"ה. (5) משנה, שם כה, א: "וחכ"א אין מביא אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". (6) כלומר, הקרבן הזה מכפר עליו כפרה שאינה גמורה. (7) כריתות כו, ב. ולמדו שם ממה שנאמר בחטאת (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו - מכל-מקום", כלומר, בכל אופן חייב חטאת כשנודע לו חטאו, ואפילו כבר הקריב אשם תלוי. וכן הוא שם כה, ב: "תנו רבנן, חמשה אשמות מכפרין, אשם תלוי אין מכפר", "אמר רב יוסף, ה"ק חמשה אשמות מכפרין כפרה גמורה, ואשם תלוי אין מכפר כפרה גמורה". ופירש רש"י שם "דלכי מתיידע לו מביא חטאת".

ב. אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם אסור קבוע⁸. כיצד? אכל חלב⁹, וספק אם היה¹⁰ פזית או פחות מפזית¹¹; או שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שמן¹², ואכל אחת מהן ואין ידוע אי זה מהן אכל; או אשתו ואחותו עמו בפזית¹³, פעל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן פעל; שבת וחלל¹⁴, ועשה מלאכות באחד מהם ואין ידוע באי זה יום עשה; או שעשה מלאכה¹⁵ בשבת ולא ידע מעין אי זו מלאכה¹⁶ עשה - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל פיוצא פזה. אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת, ספק שהיא חלב ספק שהיא שמן, ואכלה - פטור, שהרי אין פאן אסור קבוע¹⁷. וכן האוכל חלב הפזי¹⁸ - פטור מאשם תלוי¹⁹, שהרי אין פאן אסור קבוע. וכן הפא על אשה שהיא ספק נדה²⁰ או ספק ערוה של קרוב בשר²¹ - פטור מאשם תלוי. לפיכך, האשה שנמצא דם על עד שלה²² לאחר זמן²³, והנזשא יבמתו בתוך שלשה חדשים²⁴ וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון²⁵ או בן שבעה לאחרון²⁶ - הרי אלו פטורין מן הקרבן²⁷. וכן כל פיוצא באלו, שהרי אין שם אסור קבוע.

(8) כרב נחמן (שם יח.). (9) היתה חתיכה גדולה שיש בה כמה כזיתים ('הר המוריה' ר'תפארת ישראל' שם, וראה להלן). (10) באכילתו, ראה להלן. (11) משנה, כריתות יז, א: "אכל, ספק יש בו כשיעור וספק אין בו", ופירשו ה'תוספות' (שם יז: ד"ה מדיספא) כי מדובר בשתי חתיכות. אבל רבינו שפסק כרב נחמן (ראה למעלה) סובר, שכוין שיש בחתיכה כמה כזיתים, הרי זה "איסור קבוע". (12) במשנה, שם יז, ב. (13) במשנה שם, וכגון שאשתו היתה טהורה, אבל אם היתה אשתו נדה, פטור מאשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא. ראה להלן ה"ה. (14) במשנה, שם. (15) בכת"י תימן: "שעשה מעשה". (16) כלומר, יודע שעשה מעשה ואינו יודע אם היתה מלאכה האסורה בשבת או מעשה המותר בשבת, כגון שחתך ואינו יודע אם חתך המחובר או חתך התלוש, אבל אם ברור לו שעשה מלאכה האסורה בשבת, אלא שלא נודע לו איזו מלאכה עשה - אינו חייב אשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא, ראה להלן ה"ה. וראה 'כסף משנה' ו'לחם משנה'. ומה שאמרו במשנה (שם יט:): "העושה ואינו יודע מעין איזו

כת"ק. ומשום שכל אחד ואחד מהם אכל חתיכה שהיא ספק חלב ספק שומן.

ה. חלב ונוותר לפניו, אכל אחת מהן⁴³ ואין ידוע אי זו מהן אכל; אשתו נדה ואחותו עמו בפית, ושגג באחת מהן⁴⁴ ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת ויום הכפורים, ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן⁴⁵ - הרי זה פטור מקרבן. ואינו מביא חטאת⁴⁶, שהרי אינו יודע עצמו של חטא⁴⁷, כמו שבארנו⁴⁸; ואינו מביא אשם תלוי⁴⁹, שהרי יודע בודאי שחטא⁵⁰.

(43) בשוגג, שחשב כי הם שומן של היתר. (44) שחשב כי היא אשתו והיא טהורה. (45) למעלה פ"ב ה"ג, לענין פטור מקרבן חטאת, כתב רבינו "שבת ויום הכיפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן" ואינו מזכיר שעשה בין השמשות, וראה משנה כריתות יט, א - שאמרו שבבין השמשות לדברי הכל פטור ואין כאן מחלוקת, לפי שאפשר שמקצת מלאכה נעשתה בשבת ומקצתה נעשתה ביום הכיפורים. ועי' בערוך לנר" שם. (46) כרבי יהושע במשנה, כריתות שם. (47) ונאמר (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" - "עד שיוודע לו במה חטא" (שם לדברי רבי יהושע). (48) למעלה פ"ב שם. (49) במשנה, שם: "א"ר יהודה, פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי". (50) כן הוא בברייתא (שם): בטעמו של רבי יהושע, שנאמר (שם ה, יז) "כי תחטא - ולא ידע" - "פרט לזה שידע שחטא".

ו. כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבוצה⁵¹ אחת - חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד, וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה - חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויות הרבה פמנין החטאות⁵². ביצד? כשם שאם אכל חלב ודם ונוותר ופגול בהעלם אחת - חייב ארבע חטאות, כך אם נסתפק לו אם אכל או לא אכל אלא חתיכות של היתר שהיו עמהם - מביא ארבעה אשמות תלויות. וכן אם נסתפק לו אם האשה שפא עליה אשתו או פלונית הערה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות⁵³ - הרי זה מביא שמונה אשמות תלויות.

(51) ראה למעלה ה"א, ולהלן פ"א ה"ה. (52) משנה, שם יז, ב. (53) ראה למעלה פ"ד ה"ב. ודבר זה, שהוא חייב על מעשה אחד כמה אשמות תלויות, "נראה שלמד זאת מתוספתא פ"ה דכריתות: חתיכה של חלב פיגול וחתיכה של חולין לפניו, אכל אחת מהן ואין ידוע איזו מהן - מביא שני אשמות תלויות" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

ז. האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שמן אכל, ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שמן - הרי זה מביא שני אשמות תלויות⁵⁴.

(54) פסק כרבי, בברייתא שם יח, ב. ואף-על-פי שרבים

יודע" פטור הוא מקרבן, שנאמר (שם) "או הודע אליו חטאתו" - "ולא שידועוהו אחרים" (גמרא שם, לענין חטאת, והוא-הדין לענין אשם תלוי). אבל לדעת רבינו אין ללמוד מפסוק זה אלא לגבי חטאת ולא לגבי אשם תלוי, ועי' 'לחם משנה' ו'ערוך לנר' כריתות שם. (32) ביבמות קיז, ב - אמרו: "עד אומר מת ועד אומר לא מת וכו' לא תנשא", ובפ"ב מהל' גירושין ה"ט כתב רבינו שאם נשאת תצא, וכיון שתצא, הבא עליה חייב אשם תלוי, כמו שאמרו גבי תרי ותרי (שם פח: ובכתובות כב:), שהבא עליה חייב באשם תלוי, כיון שנקבע האיסור, שהיתה אשת איש ('קרית ספר'). (33) כגון שנים אומרים נתגרשה, ושנים אומרים לא נתגרשה, שלא תנשא ואם נשאת תצא (כתובות שם, והל' גירושין שם ה"ו), וכיון שתצא - חייב עליה אשם תלוי, שהרי נקבע האיסור שהיא בחזקת אשת איש כנ"ל. (34) שהרי היא בחזקת פנויה, ולפיכך אין הבא עליה חייב אשם תלוי.

ד. מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שמן, ואכל אחת מהן ובא עובד פוכבים או כלב ואכל את השניה³⁵, או שאכל עובד פוכבים או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל השניה³⁶, או שאכל ראשונה בזדון³⁷ ושניה בשגגה³⁸, או שאכל ראשונה בשגגה ושניה בזדון³⁹ - הרי זה חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמן אסור קבוע. אכל שתייהן בזדון - פטור מקרבן⁴⁰. אכל שתייהן בשגגה - מביא חטאת⁴¹. אכל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השניה בשגגה - שניהן חייבין באשם תלוי⁴². וכן כל פיוצא בזה.

(35) ברייתא, כריתות יח, א. (36) שם, מחלוקת רבי ורבנן. ופסק כרבי שהוא מחייב אשם תלוי, ואף שבשעה שאכל ישראל לא היתה אלא חתיכה אחת, ספק איסור ספק היתר, כיון שלפני כן היו שתי חתיכות ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור, ופסק כרבי לגבי רבנן, משום שרב נחמן סובר כמותו. וראה למעלה ה"ב הערה טז. (37) כלומר, היה יודע שיש כאן חתיכה אחת של חלב, ואף-על-פי-כן אכל (רש"י, שם). (38) שם בברייתא, וכרבי. ואף כי עכשיו בשעה שאכל את השניה בשוגג, לא היתה כ"אם חתיכה אחת ועל אכילת הראשונה אין לחייבו שהרי נאכלה במזיד, מ"מ כיון שלפני כן היו שתי חתיכות, ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור. וכגון שחזר בתשובה, ראה למעלה פ"ג ה"ז. (39) חייב אשם תלוי. שם בברייתא. ואף כי בוודאי אכל את האיסור, ואשם תלוי אינו בא אלא על הספק - כיון שאכל את השניה בזדון, ועליה אינו חייב קרבן, חייב אשם תלוי על הראשונה, כי ספק הוא אם זה איסור או היתר. וראה להלן באכל שתייהן בשגגה. (40) שם בברייתא. כלומר, פטור מאשם תלוי, כי אין כאן ספק שוודאי אכל חלב בזדון, ופטור מחטאת, שהרי אכל בזדון, ראה למעלה פ"א ה"א, כי אין חטאת באה אלא על עבירה בשוגג. והוא-הדין לאשם תלוי (למעלה ה"א). (41) שם בברייתא. שהרי ברור שאכל חלב. (42) מחלוקת תנאים במשנה, כריתות כג, א. ופסק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לו אחר שאכל את השניה, אבל הידיעות על שתי החתיכות לא היו ביחד כִּי־אם ידיעה אחר ידיעה, אבל אם לא נודע לו שהראשונה היא חלב אלא לאחר שאכל את השניה, והידיעה היתה לשתי החתיכות כאחת – אינו חייב על אכילת החלב כִּי־אם קרבן אחד, ראה למעלה פ"ו ה"א וה"ט. (65) אחת על אכילת החלב של החתיכה האחת, ואחת על החלב של החתיכה האחרת, ואחת על אכילת הנותר של אחת מהחתיכות (שם, במשנה). (66) כלומר, כל חתיכה וחתיכה היתה שוה פרוטה, הרי חוץ ממה שעבר על איסור אכילת חלב ואכילת נותר – נהנה גם שוה פרוטה מן ההקדש. (67) כן אמרו בגמרא שם, כי מה שאמרו במשנה שם שחייב שלש חטאות, מדובר שלא היה בכל חתיכה שוה פרוטה, אבל אם היו שוות פרוטה כל אחת, חייב גם אשם ודאי. (68) כתנא־קמא במשנה, שם. שהרי כל אחד מהם בוודאי אכל חלב שחייב עליו קרבן חטאת, וספק אם אכל נותר, שחייב עליו אשם תלוי. ועל ספק מעילה אינו חייב כלום, כמבואר למעלה, ולהלן פ"ט ה"א.

יום שישי א' אדר ב' ה'תשע"ט

פרק תשיעי

(1) יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי, ואם אמרו לו שניים: בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי.

- 19 א. על חמש עבירות מביא קרבן אשם. והוא הנקרא
- 20 אשם ודאי, שהרי אינו בא משום ספק.² ואלו הן:
- 21 על שפחה חרופה,³ ועל הגזל, ועל המעילה, ועל
- 22 טמאת נזיר,⁴ ועל הצרעת פשיטתה ממנה.⁵ על
- 23 שפחה חרופה ביצד? הבא על שפחה חרופה,⁶ בין
- 24 בזדון בין בשגגה - מביא אשם.⁷ והוא שתהיה⁸
- 25 גדולה⁹ ומזידה¹⁰ וברצונה¹¹, ותהיה בעולה¹²
- 26 כדרבה¹³, ובגמר ביאה¹⁴, כדי שתלקה¹⁵; שנאמר:
- 27 בקרת תהיה והביא את אשמו - היא לוקה¹⁶ והוא
- 28 מביא קרבן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הבא על שפחה חרופה, בין בזדון בין בשגגה, מביא אשם גזילות ומתכפר לו על הכל על הזדונות ועל השגגות".

וממשיך "כל מי שיש בידו משהו פרוטה ומעלה ממון ישראל... הרי זה מביא אשם על חטאו", וכן "הנשבע שבועת עדות בין בזדון בין בשגגה" מקריב קרבן עולה ויורד.

וידוע ביאור אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' בעניין פרה אדומה הנעשית מחוץ לשלוש מחנות ולא בפנים כקרבן חטאת, כי טהרת פרה אדומה היא משלוש קליפות הטמאות שלמטה מנוגה "..." משא"כ קרבנות שעל גבי המזבח מכפרין על השגגות שהן מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה", כי כאשר יהודי עובר עבירה בשוגג אינו נמצא עדיין "בחוץ" מקום הקליפות, ולכן יכול להתכפר ע"י קרבן הנעשה בפנים.

חולקים עליו, פסק כמותו, משום שהאמוראים מפרשים דבריו (כסף-משנה), ועוד שסתם משנה שם יז, ב - כמותו, שאמרו שם: "אם היתה ידיעה בינתיים (ידיעת ספק - רש"י), כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת, כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

- 1 ח. פֶּשֶׁם שִׁידִיעַת וְדַאי בִּינְתִים⁵⁵ מְחַלֶּקֶת לְחֻטָּאוֹת⁵⁶,
- 2 כִּן יְדִיעַת סֶפֶק בִּינְתִים מְחַלֶּקֶת לְאִשְׁמוֹת⁵⁷. לְפִיכָךְ,
- 3 אִם אָכַל חֲמִשָּׁה יְתֵי חֵלֶב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְנוֹדַע לוֹ
- 4 יְדִיעַת סֶפֶק עַל אֶחָת מֵהֶם, וְחִזֵּר וְנוֹדַע לוֹ יְדִיעַת
- 5 סֶפֶק אַחֶרֶת עַל הַשְּׁנִי, וְכֵן עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת - חֵיב
- 6 אֲשֶׁם תְּלוּי עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת.

(55) כלומר, שאכל כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחד, ואחר שאכלם נודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני. שמביא שתי חטאות, ראה למעלה פ"ו ה"ט. (57) שכשם שבידיעה שבין אכילה לאכילה למעלה לא חילקו בין ספק לוודאי (ראה למעלה ה"ו), כמו כן בידיעה שלאחר האכילות - אין להבדיל בין ידיעת ספק לידיעת ודאי.

- 7 ט. חֲתִיכָה שֶׁל שֶׁמֶן וְחֲתִיכָה שֶׁל חֵלֶב, אָכַל אֶחָת מֵהֶן
- 8 וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הָיָא, וְהֵבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי, וְחִזֵּר וְאָכַל
- 9 אֶת הַשְּׁנִיָּה - מְבִיא חֻטָּאת⁵⁸. וְכֵן אִם אָכַל אַחֶר אֶת
- 10 הַשְּׁנִיָּה - מְבִיא הָאֶחָד אֲשֶׁם תְּלוּי⁵⁹, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁶⁰.

(58) משנה, שם כג, א: "חתיכת חלב וחתיכת חולין (= שומן של היתר) אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל, מביא אשם תלוי. אכל את השניה, מביא חטאת". (59) כרבי עקיבא, שם במשנה: "אכל אחד את הראשונה, ובא אחר ואכל את השניה, זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, דברי ר"ע. וסובר רבינו, כי אף אם אכל את השני אחר שהראשון הביא אשם תלוי, מביא הוא אשם תלוי. (60) למעלה ה"ד, כי זהו בכלל "נקבע האיסור".

- 11 י. חֲתִיכָה שֶׁל חֵלֶב וְחֲתִיכָה שֶׁל חֵלֶב נוֹתֵר⁶¹, אָכַל
- 12 אֶת אֶחָת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הָיָא - מְבִיא חֻטָּאת
- 13 עַל הַחֵלֶב⁶² וְאֲשֶׁם תְּלוּי מִשּׁוּם נוֹתֵר⁶³. אָכַל אֶת
- 14 הַשְּׁנִיָּה בְּהֶעֱלֵם שְׁנִי⁶⁴ - מְבִיא שְׁלֹשׁ חֻטָּאוֹת⁶⁵. וְאִם
- 15 הָיָה בָּהּ שְׁוֶה פְּרוּטָה⁶⁶ - מְבִיא אֲשֶׁם וְדַאי מִשּׁוּם
- 16 מַעֲלִילָה⁶⁷. אָכַל אַחֶר אֶת אֶחָת מִשְׁתִּיהֶן, וְכֵן אַחֶר
- 17 וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - זֶה מְבִיא חֻטָּאת וְאֲשֶׁם תְּלוּי, וְזֶה
- 18 מְבִיא חֻטָּאת וְאֲשֶׁם תְּלוּי⁶⁸. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(61) ראה למעלה פ"ו ה"ד כי האוכל חלב שהוא גם נותר, חייב שתי חטאות, אחת על אכילת חלב ואחת על אכילת נותר, ואשם ודאי על מעילה בהקדש, שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף, באיסור כולל ובאיסורים הבאים בבת אחת. (62) כי הרי ודאי אכל חלב. (63) כי ספק הוא אם החתיכה שאכל היתה נותר (שם, במשנה). אבל על ספק מעילה בהקדש, אינו מביא קרבן, ראה להלן פ"ט ה"א. (64) כלומר, שלפני שאכל את החתיכה השני נודע לו שהחתיכה הראשונה שאכל היא של חלב, או אפילו נודע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי א' אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות שגגות קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17) שהיא מזידה, וגדולה. (18) כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה גופה.

ג. בן תשע שנים ויום אחד¹⁹ שפא על שפחה⁴ חרופה²⁰ - היא לזקה והוא מביא קרבן²¹. וינראה לי, שאינו מביא עד שיגדיל ויהיה בן דעת²².

19) אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (20) גדולה ומזידה. (21) כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן, או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר לומר ואיש". (22) ראה להלן בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם.

ד. כבר בארנו בהלכות ביאות אסורות מה היא השפחה החרופה האמורה בתורה, ושאין חיבין²³ עד שיבעול בדרפה ויגמור²⁴. לפיכך²⁵, אם אמרו לו שנים²⁶: בעלת שפחה חרופה, והוא אומר: לא בעלתי - נאמן, ואינו מביא קרבן על פיה; שהרי הוא יודע אם גמר ביאתו²⁷ או לא גמר, וזה שאמר לא בעלתי - פלומר לא גמרתי²⁸.

23) הבועל - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (24) משום שנאמר (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה ראוייה להתעבר מביאות אלו. (25) מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (26) שני עדים. (27) והעדים אינם יכולים לראות אם גמר ביאתו. (28) ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב:): שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע.

ה. הפא על השפחה²⁹ ביאות הרפה - אינו חיב אלא אשם אחד³⁰. כיצד? הפא על השפחה ביאות הרפה בידון, או שפא עליה בשגגה ונודע לו וחרזר ופא עליה בשגגה ונודע לו, אפלו מאה פעמים במאה העלמות³¹ - מקריב אשם אחד³² ומתפטר לו על הכל, על הודונו שפא ועל השגגות. במה דברים אמורים? בשפחה אחת; אבל הפא על שפחות הרפה, אפלו בהעלם אחת³³ - חיב אשם על כל שפחה ושפחה³⁴.

29) חרופה. (30) ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא בבעילה זו, איל האשם מכפר עליו". וכל זה הוא לבעול, אבל השפחה עצמה "חייבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חייבי לאווין, אם הייתה מזידה". (31) שאם לא נודע לו הרי גם

וקשה איך יתאים הביאור הנ"ל עם מה שמצינו שיש קרבנות המכפרים הן בשוגג והן במזיד. והנה אדמו"ר המהר"ש כתב בנוגע לאשם גזילות "ובאשם גזילות הקרבן צריך להיות עם התשובה, התשובה עושה ממזיד שוגג, ואז מתכפר הקרבן". ועדיין צריך להבין, אם התשובה עושה כל מזיד לשוגג, היו צריכים כל הקרבנות לכפר על מזיד, שהרי בכל קרבן ישנו התנאי ש"שב מידיעתו" היינו תשובה, והרי כבר נעשה ממזיד שוגג, ומדוע אינו יכול להתכפר על-ידי הקרבן?

(על-פי "עין מלכות" ספר קרבנות סימן י)

(2) כמו אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. (3) "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבד עברי וכו'". (4) שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. (5) כלומר, הנזיר והמצורע, בנזיר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, י"ב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם". (6) שנאמר (שם יט, כ"א) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם". (7) ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). (8) השפחה החרופה. (9) שהיא בת ענשים וחייבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. (10) אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עריות שבתורה עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' ישינה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא). שמה שאמרו במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. (11) ולא אנוסה. (12) שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). (13) שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשרו בתוליה ונשתנה גופה [ואף על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - "נחרפת לאיש", היינו נשתנה גופה, אינה, אף שיש לה דין בעולה]. (14) כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא נשתנה גופה. (15) כלומר, בשביל כך צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאז היא מחוייבת מלקות. (16) כי "בקורת" היא לשון של מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומדים כוחותיו כמה מלקות יכול לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה.

1. ובמפי השמועה למדו, שבזמן שהיא חיבת
2. מלקות¹⁷ - הוא חיב בקרבן, ובזמן שהיא פטורה מן
3. המלקות - הוא פטור מן הקרבן¹⁸.

19 שְׁמִקְרִיב עָלֶיהָ אֲשֶׁם זֶה⁵⁰, וְאִמָּתִי יִהְיֶה פֶטוּר
20 מִמָּנָה; וְעַל אֵי זֶה דָּרָךְ יִתְחַיֵּב אֲשָׁמוֹת רַבּוֹת כְּמִנְיָן
21 חַיִּיב הַשְּׁבוּעוֹת, וְעַל אֵי זֶה דָּרָךְ לֹא יִהְיֶה חַיִּב אֲלָא
22 אֲשֶׁם אֶחָד⁵¹.

(40) שיש על זה קרבן אשם. (41) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחזק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושיק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכר. (45) כשתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי ששייב את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרן, שהוא אחד מארבעה מהקרן מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדין מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדין אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גולות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות.

23 ח. עַל הַמְעִילָה⁵² בִּיצֵד? כֹּל הַנֶּהֱנֶה מִשְׁוֹה פְּרוּטָה⁵³
24 מִן הַהֶקְדֵּשׁ בְּשִׁגְגָה⁵⁴ - מִחֲזִיר מֵה שְׁנֵהֶנָּה וְיוֹסֵף
25 חֶמֶשׁ וְיִקְרִיב אֲשֶׁם וְיִתְכַפֵּר לוֹ⁵⁵. וְכִכָּר בְּאֶרְנו
26 בְּהִלְכוֹת מַעֲיָלָה, שֶׁהִקְרַב וְהִקְרַן מְעַכְבִּין הַפֶּפֶרָה,
27 וְאֵין הַחֶמֶשׁ מְעַכְבֵּב⁵⁶.

(52) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. (53) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהנה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". (54) אבל במזיד לוקה ומשלם קרן בלבד. (55) שנאמר (שם ט"ו) "נפש כי תמעול מעל וחסטה בשגגה מקדש ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". (56) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב.

28 ט. הָאוֹכֵל מִדָּבָר שְׁמוּעֵלִין בּו בְּחִמְשָׁה תַּמְחוּיִין⁵⁷
29 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזַבֵּחַ אֶחָד, אִם יֵשׁ
30 בְּכָל אֲכִילָה וְאֲכִילָה שְׁוֹה פְּרוּטָה - חַיִּב אֲשֶׁם עַל
31 כָּל אֶחָד וְאֶחָד⁵⁸; שֶׁהַתַּמְחוּיִין מִחֻלְקִין בְּמַעֲיָלָה,
32 וְהָרִי הֵן כְּמִינֵין הִרְבֵּה⁵⁹, אָף עַל פִּי שֶׁאֵין מִחֻלְקִים
33 בְּחַיִּיב הַכִּרְתוֹת⁶⁰. חֲמִרָא יִתְרָה יֵשׁ בְּמַעֲיָלָה: שֶׁהָרִי

בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (32) אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי שסובר שבאשם וודאי צריך שיוודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי שאין הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. (33) שלא הייתה ידיעה בין ביאה לביאה. (34) שהגופים הם המחלקים לחיבו על כל שפחה ושפחה קרבן מיוחד, שנאמר (שם) "והיא שפחה", לחלק על כל שפחה ושפחה.

1 ו. בְּעַל שְׁפָחָה³⁵ וְהִפְרִישׁ אֲשָׁמוֹ, וְחָזַר וּבְעָלָה אַחֵר
2 שֶׁהִפְרִישׁ אֲשָׁמוֹ - חַיִּב עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת;
3 שֶׁהִפְרִישָׁה מִחֻלְקֹת³⁶, וְנִמְצָא כְּמִי שֶׁהִקְרִיב וְאֶחָר
4 כֶּף בְּעַל. וְכֵן אִם בְּעַל חֶמֶשׁ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת
5 בְּשִׁפְחָה אֶחָת, וְנוֹדַע לוֹ עַל אֶחָת מִהֵן³⁷ וְהִפְרִישׁ
6 אֲשָׁמוֹ, וְאַחֵר כֶּף נוֹדַע עַל הַשְּׁנִיָּה - מִפְּרִישׁ אֲשֶׁם
7 אַחֵר³⁸. אָף עַל פִּי שֶׁבְּהֶעֱלֵם אֶחָת הָיוּ כָּלָן, הוֹאִיל
8 וְלֹא נוֹדַע לוֹ אֲלָא אַחֵר שֶׁהִפְרִישׁ, נִמְצָא כְּבוֹעַל אַחֵר
9 שֶׁהִפְרִישׁ. שְׂדִין הַשּׁוֹגֵג וְהַמְזִיד בְּשִׁפְחָה אֶחָד הוּא³⁹.

(35) כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו ביניהן אינו חייב אלא אחת. (36) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם וודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדין, שידיעות אינן מחלקות בשפחה - שההפרשות מחלקות. (37) שאף על פי שלעניין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. (38) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל נודע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתני לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת"? - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" ומזה נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת. (39) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה.

10 ז. עַל הַגִּזְלוֹת⁴⁰ בִּיצֵד? כֹּל מִי שֵׁישׁ בִּידוֹ מִשְׁוֹה פְּרוּטָה
11 וּמַעֲלָה⁴¹ מִמָּמוֹן יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁגָזָלוֹ⁴² בֵּין שְׁגָנְבוֹ⁴³,
12 בֵּין שֶׁהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ אוֹ הִלְוִהוּ, אוֹ מִשּׁוֹם שְׁתַּפּוֹת אוֹ
13 מִשְׁאֵר דְּרָכִים⁴⁴, וְכִפָּר בּו⁴⁵ וְנִשְׁבַּע לִשְׁקֹר, בֵּין בִּזְדוֹן
14 בֵּין בְּשִׁגְגָה⁴⁶ - הָרִי זֶה מְבִיא אֲשֶׁם עַל חֲטָאוֹ. וְזֶהוּ
15 הַנִּקְרָא אֲשֶׁם גִּזְלוֹת. וּמִפְּרִשׁ בְּתוֹרָה, שֶׁאֵין מִתְכַּפֵּר
16 לוֹ בְּאֲשֶׁם זֶה עַד שִׁשִּׁיב הַמָּמוֹן שְׂבִידוֹ לְבַעֲלָיו⁴⁷;
17 אֲבָל הַחֶמֶשׁ⁴⁸ אֵינוֹ מְעַכֵּב הַפֶּפֶרָה⁴⁹. כִּכָּר בְּאֶרְנו
18 בְּהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת, אִמָּתִי יִהְיֶה חַיִּב בְּשְׁבוּעָה זֹאת

16 פטור⁷¹; חזר ואכל את השנייה - מביא אשם על
מעילתו⁷²; אכל אחר את השנייה - שניהן פטורין⁷³.

(71) שהוא ספק אם מעל בהקדש או לא, וכדברי חכמים החולקים על רבי עקיבא, שם כב במשנה. (72) שהרי וודאי מעל. (73) כי כל אחד מהם הוא בספק אם מעל או לא.

18 יג. חתיכה של חלב⁷⁴ וחתיכה של הקדש, אכל
אחת מהן⁷⁵ - מביא אשם תלוי משום חלב; אכל
את השנייה⁷⁶ - מביא חטאת על החלב⁷⁷ ואשם ודאי
של מעילה על ההקדש⁷⁸; בא אחר ואכל את השנייה
- אף השני מביא אשם תלוי⁷⁹. חתיכה של חלב⁸⁰
וחתיכה של חלב הקדש, אכל אחת מהן - מביא
חטאת⁸¹; אכל את השנייה אחר שגודע לו על
הראשונה⁸² - מביא שתי חטאות⁸³ ואשם ודאי על
מעילתו⁸⁴; בא אחר ואכל את השנייה - זה מביא
חטאת וזה מביא חטאת⁸⁵ בלבד⁸⁶. ככר בארנו
בהלכות מאכלות אסורות מאיזה טעם נוסף אסור
הקדש על אסור חלב⁸⁷. וכן כל פיוצא באלו
האסורין.

(74) חולין. (75) בשוגג. (76) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (77) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב בשוגג חייב חטאת. (78) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (79) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי. וראה למעלה הלכה ז כי זהו איסור קבוע. (80) חולין. (81) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב בשגגה. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום שפוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (82) שהידיעות מחלוקת. אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (83) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של הקדש. (84) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחזר מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (85) שם במשנה, שהרי כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (86) ואינו חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (87) שאף על פי ש"אין איסור חל על איסור" - חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא איסור מוסף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה, ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסף אמרו "איסור חל על איסור".

פרק עשירי

(1) יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשו לשאר כריתות, והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו.

31 א. ששה² מצותן שיקריבו קרבן עולה ויורד³, ואלו
הן: א. המצרע⁴. ב. והיולדת⁵. ג. והנשבע שבועת
העדות⁶ בין בידון בין בשגגה⁷. ד. והנשבע שבועת

1 עשה בה המהנה פנהנה⁶¹, ומצטרפת לזמן מרפה⁶²,
2 ושליח שעשה שליחותו⁶³ - חייב המשלח⁶⁴; מה
3 שאין דברים אלו בשאר האסורין.

(57) שמתבשלים בחמש קערות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. (58) משנה בכריתות טו: "אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה". (59) כלומר, כאילו אכל כמה מיני איסורים שחייב על כל איסור ואיסור בנפרד. (60) ראה למעלה פרק ו שם שבשאר האיסורים אין תמחויין מחלקים. (61) כלומר, אם אחד נותן לשני דבר הקדש שיאכלנו או שיהנה ממנו - חייב הנותן, ולא זה שקיבל (רש"י שם). (62) שאם אכל חצי זית מדבר שמועלין בו, ולאחר זמן רב, אפילו אחר שלוש שנים, אכל חצי זית שני - מצטרפין שני חצאי הזיתים לחייבו אשם מעילה, ולמדו זאת (שם יח:): ממה שנאמר (שם, טו) "תמעול מעל". הלשון הכפולה "תמעול מעל" מרבה גם צירוף כזה. (63) שאמר לו תן בשר זה לאורחים ונתן. (64) משנה מעילה כ. "השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל", מה שאין כן בכל האיסורים, שאמרו בהם: "אין שליח לדבר עבירה" והשליח חייב.

4 י. כל המחייב אשם ודאי צריך שיוודע לו חטאו
5 תחלה ואחר כך יקריבו⁶⁵ אשמו; אבל אם הקריבו
6 קדם שיוודע לו ונודע לו אחר שהקריב - אינו עולה
7 לו⁶⁶. וכל חטא שחייבין עליו אשם ודאי - אחד
8 המלך ואחד כהן משוח⁶⁷ או שאר עם הארץ שוין
9 בו⁶⁸.

(65) פשטות הפסוק משמע כך, שכתוב (שם, כג-כה) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולרדת ולהודות כי "חטא ואשם והשיב את הגולה וכו' ואת אשמו יביא וכו'". (67) וצריך להביא אשם אחר גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. (68) שחייבים אשם. מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוח אינו חייב בו. וכמו כן לעניין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא שער עזים, והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן.

10 יא. כל חטא שחייבין עליו אשם ודאי, אם נסתפק
11 לו אם עשאָהו או לא עשאָהו - פטור מכלום⁶⁹.
12 לפיכך, הבא על ידו ספק מעילה - אינו חייב
13 כלום⁷⁰, כמו שבארנו בהלכות מעילה.

(69) שאינו חייב אשם תלוי, אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים. (70) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל.

14 יב. היתה לפניו חתיכה של חלין וחתיכה של
15 הקדש, אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא -

1 בְּטוּי לְשִׁקָּר⁸ בְּשִׁגְגָה⁹. ה. וְהִטְמֵא שְׂאֵכֶל קֹדֶשׁ
2 בְּשִׁגְגָה¹⁰. ו. וְהִטְמֵא שְׂנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה.

11 לְחֻטָּאת. אִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - מִבִּיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
12 שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת, וְכִבְשֵׁ
13 לְאִשָּׁם.

14 (14) שם יד, י, כא-כב. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה
הלכה ג. (15) נקבה מן הכבשים.

17 ד. עַל שְׁבוּעַת הַעֲדוּת¹⁶ וְעַל שְׁגִגַּת שְׁבוּעַת בְּטוּי¹⁷
18 וְעַל שְׁגִגַּת טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְטִמְאַת קֹדֶשׁ¹⁸ מִבִּיא
19 כְּשִׁפְהָ¹⁹ אוֹ שְׁעִירָה²⁰, כְּשֶׁאֵר הַחֻטָּאוֹת הַקְּבוּעוֹת²¹.
20 וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - מִבִּיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי
21 יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת. וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת
22 לְעוֹף - מִבִּיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה²² סֵלֶת. וְהִיא הַקְּרוֹיָה
23 מִנְּחַת חוּטָא, שְׂפָכָר נִתְפָּרְשׁוּ מִעֲשִׂיָּה בְּהִלְכוֹת
24 מִעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת²³.

16 (16) בין בודון בין בשגגה (למעלה הלכה א). (17) שם ה,
ד, ר"ז. (18) שם, ב"ג, ר"ז. (19) נקבה מן הכבשים.
20 (20) נקבה מן העזים. (21) ראה למעלה פ"א הלכה ד.
22 (22) שם, יא. (23) פ"ז.

24 ה. כָּל הַקְּרָבָנוֹת הָאֵלּוּ מִפְּרָשִׁין בַּתּוֹרָה וּמִפְּרָשׁ זֶה
25 שְׁחִיב לְהִבְיָאן, חוּץ מִטְּמֵא שְׂנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה
26 אוֹ אֶכֶל קֹדֶשׁ²⁴. שְׂפָכָר כְּתוּב שָׁם: וְנִפְשׁ כִּי תִחַטָּא
27 וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים²⁵ וְגוֹמֵר. אוֹ נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל
28 דָּבָר טִמְאָה²⁶ וְגוֹמֵר. אוֹ נִפְשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבִטָּא
29 בְּשִׁפְתֵּיכֶם²⁷ וְגוֹמֵר. וְהִיא כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה
30 וְגוֹמֵר. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוּרָה²⁸, שְׁוָה שְׁחִיב כָּאֵן קָרְבֵּן
31 לְטִמְאָה - כְּשִׁנְטָמָא וְנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכֶל קֹדֶשׁ
32 וְהוּא לֹא יִדְעֵה²⁹. אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבֵּר מִפִּי הַקְּבִלָּה³⁰
33 - הָרִי הוּא כְּמִפְּרָשׁ³¹, שְׁהָרִי בְּפִירוֹשׁ חִיבָה תּוֹרָה
34 פֶּרֶת לְטִמְאָה שְׂאֵכֶל קֹדֶשׁ וּלְטִמְאָה שְׂנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ³².
35 בְּאוֹכֵל נֶאֱמָר: וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכֵל בְּשָׂר מִזִּבְחַ
36 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטִמְאַתוֹ עָלָיו וְנִכְרַתָּה. וּבִנְכֹנֵס
37 לְמִקְדָּשׁ נֶאֱמָר: וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֶּה מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל
38 כִּי אֵת מִקְדָּשׁ ה' טִמְאָה³³. וְכִינּוֹן שְׁחִיבָה תּוֹרָה פֶּרֶת³⁴
עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקֹדֶשׁ, פֶּרֶשׁ הַקְּרָבֵן שְׂמִיבִיאִין
עַל שְׁגִגָּתוֹ³⁵.

24 בשגגה, שאינם מפורשים בתורה שחייבים להביא קרבן
עולה ויורד. (25) זוהי שבועת העדות. (26) ולא מפורש
שאכל קודש בטומאה או שנכנס למקדש בטומאה.
27 (27) זוהי שבועת ביטוי. (28) בשבועות ז: ז. (29) שם ז.
אמר רבא, שלמדו גזירה-שוה "טומאתו - טומאתו". נאמר
כאן בקרבן עולה ויורד (שם ה, ג) "או כי יגע בטומאת אדם
לכל טומאתו", וכתוב במטמא מקדש (במדבר יט, יג) "את
משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל, כי מי נדה לא
זורק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו" - מה להלן טומאת
מקדש, אף כאן (שלא פירש מה היא טומאה זו שחייבין
עליה קרבן עולה ויורד) היא טומאת מקדש. ואוכל קודש,
נלמד (שם) בבביתא: רבי אומר אקרא אני חיה, בהמה למה

(2) אנשים. ובמשנה (כריתות ט). תנן "חמשה", משום
שהמשנה מונה טמא שאכל קודש וטמא שנכנס למקדש,
לאחד. ואילו רבנן מונה אותם לשתיים (כסף-משה).
(3) כלומר, קרבן שאינו קבוע. שאם היה עשיר, מביא בהמה;
ואם היה עני מביא עוף או עשירית האיפה, ראה למעלה
פ"א הלכה ד. (4) שנאמר (ויקרא יד, י, כא-כב): "וביום
השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו' ואם דל וגו'
ולקח כבש וגו' ושתי תורים וגו'". (5) שנאמר (שם יב,
ו-ח) "ובמלאות ימי טהרה וגו' תביא כבש בן שנתו לעולה
ובן יונה או תור לחטאת וגו' ואם לא תמצא ידה די שה
ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד
לחטאת וגו'". (6) שידעו העדים עדות ממון ותבעם בעל
העדות להעיד לו, וכפרו בעדותן ולא העידו ונשבעו שאינן
יודעין לו עדות, זו היא שבועת העדות (פרק א מהלכות
שבועות הלכה יב). ונאמר (שם ה, א, ו-ז) "ונפש כי תחטא
ושמעה קול אלה וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או
שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי
תורים וגו'". (7) משנה שם ט. ובגמרא שם, נלמד משום
שבכולן נאמר בתורה "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות -
שם, א) לא נאמר "ונעלם", הרי משום שחייבה התורה על
המודיע כשוגג. (8) שנשבע (=לעתיד) שלא יאכל, ואכל. או
שנשבע שיאכל, ולא אכל. או שנשבע (=לעבר) שלא אכל,
ואכל. או שאכל, ולא אכל (שם הלכה ג). ואמר (שם, ד,
ו-ז) "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' והביא את
אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די
שה והביא וגו' שתי תורים או שני בני יונה". (9) שנאמר
(שם, ד) "ונעלם ממנו". (10) שנאמר (שם, ב"ג) "או נפש
אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו'". וראה להלן
הלכה ה, כי מפי השמועה למדו שהפסוק הזה מדבר בטמא
שנכנס למקדש או טמא שאכל קודש ולא ידע. וראה למעלה
פ"א הלכה ג.

3 ב. קָרְבֵּן הַיּוֹלָדֶת¹¹: אִם הִיתָה עֲשִׂירָה - מִבִּיאָה כֹּבֶשׂ
4 בֶּן שְׁנָתוֹ לְעוֹלָה וְכֵן יוֹנָה אוֹ תוֹר לְחֻטָּאת; וְאִם אֵין
5 יָדָה מִשְׁגָּת - הָרִי קָרְבָּנָה יוֹרֵד וּמִבִּיאָה שְׁתֵּי תוֹרִים
6 אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת. אֶפְלוּ
7 הִיתָה יָדָה מִשְׁגָּת לְשֵׁה וְאִינָה מִשְׁגָּת לְנִסְכֵּי¹² -
8 מִבִּיאָה קָרְבֵּן עֲנִי¹³.

(11) שם יב, ו-ח. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה
ג. (12) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב
והלכה ד, שכבש היולדת הקרב לעולה טעון גם נסכים:
עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן, ויין לנסך רביעית
ההין. (13) שתי תורים או שני בני יונה, ונלמד דין זה
בספרא (פרשת תזריע פרק ד הלכה א) ממה שנאמר (שם,
א) "ואם לא תמצא ידה די שה", ללמד שאם יש לה שה
ואין לה הדברים הנצרכים לשה זה - שמביאה קרבן עני.

9 ג. הַמִּצְרֵעַ פְּשִׁיטָהּ - מִבִּיא שְׁלֹשׁ פְּהֻמוֹת¹⁴. מִהֵן
10 שְׁנֵי כְּבָשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אִשָּׁם, וְכִבְשֵׁ¹⁵

הדין שמביא בשביל כל אדם, אלא מזכיר אלו להודיענו שאף בנו ובתו הקטנים או אפילו הגדולים הסמוכים על שולחנו (דומיא דעברו ושפחתו), שיש לו הכרח להביא בשבילם קרבן כדי שלא יטמאו טהרותיו על שולחנו, והיה מקום לסברא שיביא בשבילם קרבן עשיר, אם הוא עצמו עשיר - השמיענו שאין הדבר כן, אלא מביא בשבילם קרבן עני, שהתורה חסה עליו (משנה אחרונה, נגעים שם). קרבן זה מטהרן לאכול בקדשים. ראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א, שמחוסרי כפרה אינם אוכלים בקדשים עד שיביאו קרבן, וראה שם הלכה ה.

- ז. הַמִּלֵּךְ וְכֹהֵן מְשִׁיחַ מְבִיאִין קֶרְבָּן⁴⁵ עַל שְׁבוּעַת הָעֵדוּת אוֹ עַל שְׁבוּעַת בְּטוּי אוֹ עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁי⁴⁶ כְּשֶׁאֵר הִדְיוּטוֹת⁴⁷; שְׁלֹא חֵלֶק הַפֶּתוּב קֶרְבָּן מִלֵּךְ מִקֶּרְבֵּן הִדְיוּט וּמִקֶּרְבֵּן כֹּהֵן מְשִׁיחַ⁴⁸ אֶלָּא בַּמִּצּוֹת⁴⁹ שֶׁחֵיבִים עַל שִׁגְגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרָנוּ⁵⁰, אֲבָל בְּקֶרְבֵּן עוֹלָה וְיִזְרֵד בְּלֹן שְׁוִים⁵¹. כָּכֹר בְּאֶרְנֵנוּ בְּהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת⁵², אֵימָתִי יִהְיֶה חֵיב עַל שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְעַל שְׁבוּעַת שִׁגְגָת בְּטוּי, וְאֵימָתִי יִהְיֶה פְטוּר עֲלֵיהֶן; וְעַל אֵי זֶה דֶּרֶךְ יִהְיֶה חֵיב קֶרְבָּנוֹת הַרְבֵּה כְּמִנְיֵן הַשְּׁבוּעוֹת, וְעַל אֵי זֶה דֶּרֶךְ לֹא יִהְיֶה חֵיב אֶלָּא קֶרְבֵּן אֶחָד. וּבְהִלְכוֹת מַחֲסֵרִי כִּפָּרָה⁵³ אֲבָאֵר, בְּאִיזָה דֶּרֶךְ תִּתְחַיֵּב הַיּוֹלֵדֶת וְהַמְצַרֵּעַ קֶרְבָּנוֹת הַרְבֵּה, וּבְאֵי זֶה דֶּרֶךְ יִתְחַיֵּב כָּל אֶחָד מֵהֶן קֶרְבֵּן אֶחָד.

(45) משנה בהוריות ט. "על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתיים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ומה שאמרו שם ח: במשנה "אין חייבין (כהן המשיח ובית-דין) על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתיים ועל טומאת מקדש וקדשיו, והנשיא כיצא בהם, דברי רבי יוסי הגלילי" מפרש רבינו (בפיה"מ שם) שאין כהן המשיח מביא פר, והמלך שעיר עזים, אלא מביאין כהדיוט קרבן עולה ויורד (וראה בהשגת הראב"ד ו בספ"מ משנה כאן). ומה שאמר רבי עקיבא (במשנה שם) כי המלך אינו חייב בשבועת העדות, שהמלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו (וכן פסק רבינו בפ"י מהלכות שבועות הלכה א "היו עדי וכו' או שהיה המלך אחד מעידיו שאינו ראוי להעיד וכו' ונשבעו, פטורין משבועת העדות") - כל זה אינו אלא משום שאין זה מכבודו של מלך לבוא לבית-הדין להגיד עדותו, אבל אם באו בית-הדין והנחבצים לבית המלך והעיד שם, מקבלים עדותו, ובאופן זה אם כפר ונשבע שאינו יודע עדות חייב בקרבן שבועה, וראה במרכבת המשנה ובמעשה רוקח. (46) [למעלה ה"א) מנה רבינו גם מצורע ויולדת", וכאן השמיטם; לפי ש"יולדת" אינה לא במלך (ראה בפ"א מהלכות מלכים ה"ה, שאין מעמידים מלכה), ולא ככהן גדול (ראה בפ"ט מהל' ביאת מקדש ה"א, שבבנות אהרן אין קדושת כהונה). ו"מצורע", אע"פ שישנו בכ"ג, שאם כי נפסל מלהיות כ"ג (ראה בהוריות יב: ובבכורות מה: במשנה. ומה שאמרו במועד קטן יד: "והצורע לרבות כהן גדול, והא כהן גדול דכל השנה כרגל וכו' שמע-מינה (מצורע) נוהג צרעתו ברגל",

נאמר (שבקרבן עולה ויורד כתוב, ויקרא ה, ב) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וגו'", וכיון שמזכיר "חיה" הרי גם בהמה בכללה (שהרי כתוב שם יא, ב "זאת החיה אשר תאכלו", ומיד סמוך לזה כתוב (שם, ג) "כל מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו", הרי שבהמה בכלל חיה) ולמה לו להזכיר כאן גם "בהמה טמאה", כדי ללמוד גז"ש "בהמה טמאה - בהמה טמאה": נאמר כאן "בהמה טמאה", ונאמר להלן (שם ז, כא) באוכל קדשים בטומאה "ונפש כי תגע בכל טמא, בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", מה שם מדובר לענין אוכל קודש בטומאה, אף כאן (בקרבן עולה ויורד) שכתוב טומאה, מדובר באוכל קודש בטומאה. (30) שהרי אין זה מפורש בתורה, אלא נלמד בגזירה-שוה. (31) בתורה. (32) במזיד. (33) במכות יד: למדו זאת מן הפסוק (שם יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה". וראה בספר המצוות לא-תעשה עז, ובהערה שם שי. (34) במזיד. (35) בברייתא שבועות ו: "מנין שאין הכתוב (=נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו') מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (=שאין מחייבו על מגע אלא-אם-כן אכל קודש בטומאה או נכנס למקדש בטומאה). ודין הוא: הואיל והזהיר וענש על הטומאה [בזרדון - רש"י] וחייב קרבן על הטומאה, מה כשהזהיר וענש על הטומאה לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף כשחייב קרבן על הטומאה לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

- ו. כָּל קֶרְבָּנוֹת³⁶ שֶׁהָאִשָּׁה חֵיבָה - בְּעֹלָה מְבִיא³⁷ עַל יָדֶיהָ³⁸. אִם הָיָה עֲנִי - מְבִיא קֶרְבֵּן עֲנִי, וְאִם הָיָה עֲשִׂיר - מְבִיא עַל יָדֶיהָ קֶרְבֵּן עֲשִׂיר³⁹. וּמְבִיא אֶדָם⁴⁰ עַל יְדֵי בָנוּ⁴¹ וְעַל יְדֵי בָתּוֹ וְעַל יְדֵי עֲבָדָיו וְשִׁפְחָתוֹ⁴² קֶרְבֵּן עֲנִי⁴³ וּמֵאֲכִילָן בְּזִבְחֵיהֶם⁴⁴.

(36) לדעת הר"ש (פי"ד מנגעים משנה יב בשם ספרי זוטא) אין הבעל חייב אלא בקרבנות שבאים לטהרתה, והם קרבנות לידה, זיבה וסוטה. אבל קרבנות שבאים לכפרתה, כגון שאכלה חלב או חיללה שבת בשוגג - אינו חייב להביא. וראה בתפארת ישראל שם אות צד. [ועיין בנדרים לו. ובגליון הש"ס שם]. (37) חייב להביא, משנה בנגעים שם, וברייתא בנדרים לה: ובזיר כד. ובבא מציעא קד. (38) בשבילה (רבינו בפיה"מ שם). (39) דברי ר' יהודה במשנה שם, ואין חולק עליו (כספ"מ-משנה). ואין אומרים, כיון שנשאת היא עניה, שהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, יביא בשבילה קרבן עני אף אם הוא עשיר, אלא מביא עליה קרבן עשיר, שאשתו כגופו. ראה בפיה"מ לרבינו, בנגעים שם. (40) שהוא עשיר. נגעים שם. (41) בשביל בנו. (42) [בין עבדים ובין כנענים. ואף לדעת הר"ש, שהמדובר רק במחוסרי כפרה (ראה למעלה), הרי טומאת צרעת נוהגת גם בעבדים כנענים (פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה א), וכמו כן נוהגת בהם טומאת זיבה (פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד), והם מחוייבים בקרבנות]. (43) אף אם הוא עשיר. ובנו ובתו ועבדו ושפחתו לאו דוקא, כי הוא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אז שיערה), אם נשאר מן המעות שהפריש לחטאת - יפלו לנדבה, ראה פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. (59) למעות הללו, וכגון שהעני, וכגון שדמי השעירה פחותים מדמי הכבשה. (60) משנה בכריתות כז: (61) הוא פודה את המעות מקדושתם על השעירה הזאת, והיא נכנסת בקדושה תחת המעות היוצאים לחולין. (62) במעות האלו שחסך מההפרש שבין כבשה לשעירה. ולמדו כן (שם בגמרא) ממה שנאמר בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה, וי) "מחטאתו" - "מחטאתו" - ממקצת חטאתו. כלומר, ממקצת הדבר שהפריש לחטאתו, שאם העני מתכפר במקצת, והנותר מותר בהנאה, וראה גם בפיה"מ לרבינו שם. ונראה מדברי רבינו שדווקא אם הוא צריך למעות, וכגון שהשעירה יותר זולה (או להיפך כשהכבשה יותר זולה), אז מותר לו לשנות, אבל אם אינו צריך למעות, לא ישנה מן כבשה לשעירה או משעירה לכבשה. ובפירוש"י במשנה כריתות שם, נראה שהכל תלוי ברצונו, וראה מרכבת המשנה. (63) משנה שם. כלומר, שהפריש מעות בשביל לקנות שעירה, והעני, והכבשה יותר זולה, וצריך למעות הללו שבהפרש בין שווי הכבשה לשווי השעירה. (64) וחילל את המעות על-ידי הכבשה, כמבואר למעלה.

- 9 י. הפריש מעות לבהמה⁶⁵ והעני⁶⁶ - יקח שתי תורים או שני בני יונה⁶⁷ ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהם. הפריש מעות לבני יונה או לתורים⁶⁸ והעני - יביא עשירית האפיה⁶⁹ ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהן. וכן אם היה עני והפריש מעות לעשירית האפיה והעשירי - יוסיף עליהן⁷⁰ ויביא עוף. הפריש לעוף והעשירי - יוסיף עליהן ויביא כשפה או שעירה. אפלו היה מורישו גוסס⁷¹ - הרי זה עני⁷² עד שיעמות מורישו ויירשנו⁷³.
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18

(65) המדובר באחד מהששה שמצוותם שיקריבו קרבן עולה ויורד (למעלה הלכה א), ובעשיר שהפריש מעות כדי לקנות בהמה (=שעירה או כבשה) לחטאת. (66) ירד מנכסיו, וראה למעלה הלכות ב'ג'ד כי קרבן העני - שתי תורים או שני בני יונה. (67) משנה שם. ואף כי כבר הפריש מעות לקרבן עשיר, כיון שהעני אינו מביא אלא קרבן עני. ואף זה למדו שם ממה שנאמר (ויקרא ה, ו) "וכפר עליו הכהן מחטאתו" - "מחטאתו", משמע מקצת חטאתו (ראה למעלה), כלומר, אם העני יביא עוף ממקצת הדמים. (68) המדובר כאן בשבועת העדות או שבועת ביטוי או טומאת מקדש וקדשיו, שיש בהם שלש דרגות של עולה ויורד, ראה למעלה הלכה ד. (69) במשנה שם. ואף שהפריש כבר מעות לשתי תורים או לשני בני היונה - כיון שהעני עוד, מביא רק עשירית האפיה סולת למנחה. ואף זה נלמד (שם) ממה שנאמר (שם, י) "וכפר עליו הכהן מחטאתו", מקצת חטאתו. כלומר, אם הפריש מעות לשתי תורים או שני בני יונה, ושוב העני עוד, מביא ממקצת הדמים הללו, עשירית האפיה. (70) משנה שם. ואף כי כבר הפריש המעות לקרבן עני - כיון שהעשיר צריך להוסיף ולהביא קרבן עשיר. ולמדו כן בגמרא שם ממה שנאמר

היינו משום שגם כהן גדול שעבר, אינו פורע ופורם, כמפורש בהוריות יא: ולפי דברי רבינו להלן פט"ו הלכה ז, גם כהן גדול שעבר מחמת מום, כל דיני כהונה גדולה עליו, ואם כן הרי הוא ככל אדם בגלל. ועיין בריטב"א שם ובתוספות ר' ידידיה תלמיד ר"י מפריש שם ח"ב עמודים י"ז (הערה 8) - מביא הוא פר הבא על כל המצוות, ככהן גדול המשמש, הרי גם כהן גדול שעבר מחמת מום, מביא פר כמפורש להלן פט"ו שם, והיה לו להביא כאן, שלענין קרבן עולה ויורד הרי הוא כהדיט, - השמיטו משום שבמלך אינו שייך, שהרי נשיא (=מלך) שנצטרע עבר מנשיאותו, והרי הוא כהדיט (להלן שם הלכה ט, וכן מפורש בסנהדרין קז: ועיין שם כ. ובתוספות ד"ה שתי שנים), ואין צריך לומר שלענין עולה ויורד, הרי הוא כהדיט]. (47) קרבן עולה ויורד. וראה למעלה הלכה ד, מהו קרבן עולה ויורד. (48) שהמלך מביא שעיר עזים (זכר), והכהן המשוח - פר בן בקר, וההדיט - שעירת עזים (נקבה) או נקבה מן הכבשים. (49) כלומר מצוות לא-תעשה. (50) למעלה פ"א הלכה א. (51) המלך והכהן המשוח וההדיט. משנה שם (ט). "כל המצוות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת, היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח ובית-דין מביאין פר וכו' ועל שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ופירש רש"י שם "דכתיב באשמות ואם נפש, ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן". (52) פרקים ד"ו, ט"י. (53) פ"א ופ"ד.

- 1 ח. כל המביא קרבן על הזדון כשגגה⁵⁴, אם היה אנוס - פטור מן הקרבן⁵⁵. ואין צריך לומר שאר עבירות שאינם חייב חטאת אלא על שגגתן⁵⁶, שאם היה אנוס - פטור⁵⁷.
- 2
- 3
- 4

(54) כגון הבא על שפחה חרופה (למעלה פרק ט הלכה א), ושבועת העדות (למעלה בפרק זה הלכה א), ושבועת הפקדון (למעלה פ"ט הלכה ז). (55) תוספתא בכריתות פ"א: "ארבעה מביאין על הזדון כשגגה, כולם באנוס פטורים, חוץ מן הנזיר" (=שחייב על הזדון כשוגג, וגם חייב על האנוס, ראה בפ"ו מהלכות נזירות הלכה ג) וראה בקרית-ספר ולחם-משנה כאן. (56) ולא על זדונן, שכיון שלא חייבה התורה אלא על השוגג בלבד ולא על המזיד - כל-שכן שלא חייבה על האנוס. (57) ראה בשבועות יז: ויח. (ולמעלה פ"ה הלכה ו) שהבא על אשתו שלא בשעת וסתה ווראתה דם בשעת תשמיש, הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה אנוס ומה היה לו לעשות.

- 5 ט. מי שהפריש מעות לכבשה של חטאת⁵⁸ וצריך להקין⁵⁹ - הרי זה מביא שעירה⁶⁰ ויחלל אותם המעות על השעירה⁶¹ ויהנה בהן⁶². וכן אם הפריש לשעירה⁶³ ולקח כשפה⁶⁴ - יהנה בהן.
- 6
- 7
- 8

(58) המדובר כאן בקרבן חטאת של עולה ויורד (ובעשיר שמביא כבשה או שעירה), ראה להלן טעמו של דבר, אבל בחטאת קבועה (ראה למעלה פ"א הלכה ד, שמביא כבשה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי א' אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות שגגות קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המנחה מיד אלא תעובר צורתה ואחר-כך תשרף, ראה בפ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ג.

- 9 יג. עֲשִׂיר שֶׁהִפְרִישׁ קֵן⁸⁵ לְמִכְרָה וּלְקַח בְּדָמֶיהָ כְּשֶׁבָה או שְׁעִירָה⁸⁶ וְהֶעֱנִי⁸⁷ - יָבִיא קֵן זֶה⁸⁸, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא קִדְּשֵׁת דָּמִים שֶׁהִיא נִדְּחִית⁸⁹. וְלָמָּה לֹא נִדְּחִית?⁹⁰ מִפְּנֵי שֶׁדָּחִי מַעֲקָרוֹ אֵינוֹ דָּחִי⁹¹, וְהָרִי נִרְאֶה קֵן זֶה לֹא עָמָה. עֲנִי שֶׁהִקְרִיב⁹² קָרְבֵּן עֲשִׂיר - יִצָּא, וְעֲשִׂיר שֶׁהִקְרִיב קָרְבֵּן עֲנִי - לֹא יִצָּא.

(85) בכריתות כז: כת. "אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא, מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני". ומפרש רבינו "לכבשתו" - "למכרה וליקח בדמיה כשבה". (86) והרי היא קדושה בקדושת דמים, למכרה לצורך קרבן עשיר. (87) שיכול להביא קרבן עני. (88) לאחר שיפדה אותה ויקדישה לקרבן עני. (89) כלומר, קדושת דמים זו לקרבן עשיר - נדחית, לפי שעני אינו ראוי לכתחילה לקרבן עשיר. (90) כלומר, אילו היתה בקדושת הגוף נדחית, ודאי היתה צריכה להידחות לגמרי מלהקריבה, אלא אפילו אם אין עליה אלא קדושת דמים נדחית, צריכה היא להידחות מהקרבה (לחם-משנה). וכן נראה מדברי רבינו בפרק טו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, שקדושת דמים נדחית, מדחה הקרבן. (91) בגמרא שם אמרו שקדושת דמים מדחה, אבל רבינו לא פסק כן. ולמעלה פרק ג הלכה ח כתב רבינו, שגם בנראה ונדרחה אין בעלי חיים נדחים. וכ"כ גם בפ"ג מפסולי המוקדשין הלכה כג. ועיי"ש גם בהלכה כ"ד, ובפס"ו ממעשה הקרבנות ה"ד, ובלח"מ למעלה פ"ג שם. (92) נגעים פ"ד מ"ב. וראה למעלה ה"א.

פרק אחד עשירי

(1) יבאר דיני קרבן עולה ויורד.

- 15 א. שְׁנֵי יֵשׁ בְּשִׁגְגַת טְמֵאת מִקְדָּשׁ² וְקִדְּשִׁיו³ מֶה שָּׂאִין בֵּן בֶּשָׂאָר כְּרֹתוֹת. שָׁכַל הַכְּרֹתוֹת, כִּינּוֹן שֶׁשֶּׁגַּג וְנוֹדַע לֹא בִסּוּף שֶׁחֲטָא, אָף עַל פִּי שֶׁלֹא הִיָּתָה לוֹ יָדִיעָה בַּתְּחִלָּה - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת; אָבֵל בְּטֵמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשִׁיו - אֵינוֹ מִבִּיא קָרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד עַד שֶׁתִּהְיֶה לוֹ יָדִיעָה לְטֵמֵאָה⁴ וְיָדִיעָה לְקִדְּשׁ⁵ או לְמִקְדָּשׁ⁶ בַּתְּחִלָּה⁷, וְיָדִיעָה לְטֵמֵאָה וְיָדִיעָה לְקִדְּשׁ או לְמִקְדָּשׁ בִּסּוּף, וְהָעֵלָם בִּינֵתִים. פִּיצַד ? נְטֵמָא⁸ וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ או אָבֵל קִדְּשׁ, וְאַחֲרֵי כֵן נֹדַע לוֹ שֶׁנְּטֵמָא וְשֶׁהִיא טְמֵא בְּשַׁעַת שֶׁאָבֵל או שֶׁנִּכְנַס, וְשֶׁקִדְּשׁ הָיָה זֶה שֶׁאָבֵל¹⁰ או מִקְדָּשׁ הָיָה זֶה שֶׁנִּכְנַס לוֹ - הָרִי זֶה פְּטוּר מִקָּרְבֵּן, עַד שֶׁיָּדַע שֶׁנְּטֵמָא [וְשֶׁזֶה קִדְּשׁ] וְשֶׁזֶה מִקְדָּשׁ קִדְּשׁ שֶׁיִּכְנַס או קִדְּשׁ שֶׁיִּאָּכַל. פִּיצַד ? נְטֵמָא¹¹ וְיָדַע שֶׁנְּטֵמָא וְיָדַע שֶׁזֶה מִקְדָּשׁ¹² וְשֶׁזֶה קִדְּשׁ, וְאַחֲרֵי כֵן נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַטְּמֵאָה וְשֶׁכַח שֶׁנְּטֵמָא וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ או אָבֵל¹³ קִדְּשׁ, וְהוּא יוֹדַע שֶׁזֶה מִקְדָּשׁ וְשֶׁזֶה קִדְּשׁ; או שֶׁשֶּׁגַּג וְשֶׁכַח שֶׁזֶה מִקְדָּשׁ או שֶׁזֶה בֶּשָׂר קִדְּשׁ, וְהוּא יוֹדַע שֶׁהוּא טְמֵא, וְנִכְנַס או אָבֵל; או שֶׁשֶּׁגַּג או שֶׁכַח שֶׁנְּטֵמָא וְשֶׁכַח שֶׁזֶה בֶּשָׂר קִדְּשׁ

(שם, יג) "וכפר עליו הכהן על חטאתו", "על חטאתו" משמע שאם העשיר בינתיים, צריך להוסיף על הדמים ולהביא קרבן עשיר. (71) ועתיד לירש ממנו, ויהיה עשיר. (72) כל זמן שלא ירש אותו, ומביא קרבן עני. (73) ויצטרך להוסיף מעות עד לקרבן עשיר. משנה ערכין יז: "אבל בקרבנות אינו כן, אפילו מת אביו והניח לו וכו' אין להקדש בה כלום". ופירשו (שם יח. בגמרא) שכוונת המשנה שהיה אביו גוסס, מהו דתימא רוב גוססין למיתה, קא-משמע-לן שכל זמן שלא מת נחשב עדיין היורש לעני, לפי שהגוסס הוא כחי לכל דבריו, ראה נזיר מג.

- 1 יא. עֲשִׂיר שֶׁהִפְרִישׁ כְּשֶׁבָה או שְׁעִירָה וְנִפְלָ בָּהּ מוֹם⁷⁴ [וְהֶעֱנִי] - אִם רָצָה⁷⁵, יָבִיא בְּדָמֶיהָ עוֹף. אָבֵל אִם הִפְרִישׁ עוֹף וְנִפְסָל⁷⁶ - לֹא יָבִיא בְּדָמִיו עֲשִׂירִית הָאֵיפָה, שָׂאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן⁷⁷.

(74) ברייתא כריתות כז: (75) כן הוא בברייתא שם. ומשמע שאם רצה יביא בדמיה כשבה אחרת, אף-על-פי שעכשיו העני. וכן מפורש בר"ש וברע"ב בנגעים פרק יד משנה יב, שמה שאמרו "מצורע עני שהביא קרבן עשיר, יצא", היינו אפילו לכתחילה [וראה בתפארת ישראל כריתות פ"ו משנה ח אות נה, וצריך עיון]. (76) בעוף לא כתב "ונפל בו מום", לפי שאין המומים פוסלים בעוף (פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה א) אלא "ונפסל", היינו שנקטעה רגלו, שאין מקריבים חסר על גבי המזבח (שם). (77) ברייתא שם. ובספרא (בחוקותי פרשה ד הלכה ה) אמרו: "והעמיד את הבהמה לפני הכהן (ראה בתמורה לב: שפסוק זה מדבר בפסולי המוקדשין), בהמה נפדית ואין העופות והעצים וכו' נפדים". וראה בדברי רבינו בפירוש המשניות שם, בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י, ובפ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ד.

- 5 יב. הִפְרִישׁ⁷⁸ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁷⁹ וְהֶעֱשִׂיר: עַד שֶׁלֹא קִדְּשָׁה בְּכֶלִי⁸⁰ - הָרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחָה⁸¹, וְתִפְדָּה וְתִאָּכַל⁸²; וּמִשְׁקָדְשָׁה בְּכֶלִי⁸³ - תַּעֲבֹר צוּרְתָהּ וְתִצָּא לְבֵית הַשְּׁרָפָה⁸⁴.

(78) תוספתא כריתות פ"ד. (79) כדין עני. (80) כל זמן שלא שם עדיין הסולת לתוך כלי שרת, לא קדשה קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, וקדושת דמים נפדית (מנחות ק: והלכות איסורי מזבח שם הלכה ה). (81) שנטמאו ושנפסלו שפודין אותן, ראה הלכות איסורי מזבח שם. (82) אף-על-פי שלא נטמאה. וכן אמרו במנחות קא. "רבי אליעזר אומר, כולן טמאין נפדין, טהורין אין נפדין. חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא, שהרי אמרה תורה (ויקרא ה, ו, י"ג) "מחטאתו" "על חטאתו", כלומר, לכך כתוב אצל עשירית האיפה "על חטאתו", שאם היה עני והפריש עשירית האיפה, והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות, ויביא כבשה או שעירה, כמו שאמרו בכריתות שם (רש"י שם). (83) מִשְׁשֵׁם את הסולת לתוך כלי שרת, קדשה הסולת קדושת הגוף, ואין קדושת הגוף נפדית (שם). (84) תוספתא כריתות שם. כלומר, מכיון שהפסול אינו בגוף המנחה אלא בבעל המנחה שהעשיר, אסור לשרוף את

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 נודע לו [שנע] בכעדשה מן השרץ - הרי זה ספק
2 אם חיב קרבן או פטור¹⁹. וכן מי שלא ראה המקדש
3 מימיו ולא הביין מקומו²⁰, אם נטמא וידע²¹ שנטמא
4 ונכנס למקדש, ולא ידע בתחלה²² שהיה מקומו
5 שהרי לא ראהו מעולם, ואחר כך זכר הטמאה וידע
6 שהיה מקדש - הרי זה ספק אם ידיעה שיש מקדש
7 בעולם ידיעה, או עד שיגיע מקומו תחלה. וראה לי,
8 שאילו החיבים קרבן²³ מספק - אינן מביאין קרבן,
9 שפא יכניסו חלין לעזרה. ואם תאמר: והלא
10 חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת²⁴? מפני
11 שהמביא אותה מחסר כפורים²⁵ ואסור לאכל
12 בקדשים עד שביא כפרתו²⁶; אבל מי שאינו מחסר
כפורים²⁷ - אינו מביא קרבן מספק²⁸.

(16) אם בשרץ או בנבלה. (17) כרבי עקיבא (במשנה שם יד: , ובגמרא יח:) שמספיק אם ידוע שהוא טמא, אף אם אינו יודע מהות הטומאה. וממה שכתב רבינו "ונודע לו אחר וכו' באי זה אב נטמא", נראה שהידיעה שבסוף צריכה להיות גם במה נטמא, ובזה גם רבי עקיבא מודה. וראה למעלה פ"ב ה"ג שצריך שיידע החטא שחטא בו. וראה 'לחם משנה' שהקשה על זה מגמרא נדה כח, ב. (18) כלומר, לא ידע כמה יהא בשרץ ויטמא. (19) בעיית רב פפא, שם יד, ב - ונשארה בתיקו. (20) כלומר, לא הביין בשכלו לקבוע, לפי ידיעותיו, את מקום המקדש. (21) בכת"י תימן ובדפוס רומי, נוסף "ושכח שנטמא". וכן נראה ממה שכתב להלן "ואחר-כך זכר הטומאה וידע שזה מקדש". אבל צריך עיון, שהרי גם אם ידע שנטמא הרי הוא שוגג, שהרי לא ידע שזהו המקדש. (22) בעיית רבי ירמיה, שם יד, ב: "בן בבל שעלה לארץ ישראל, ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וכו' כיון דידע דאיכא מקדש בעולם ידיעה היא, או דילמא כיון דמקומו לא ידע ליה, העלמה היא". ונשאר הדבר בתיקו (23) חטאת. שאין חטאת באה בנדבה, ואינו יכול להתנות. אם הוא מחויב הרי הוא קרבן חובה, ואם לאו הרי הוא קרבן נדבה, אבל בקרבן אחר שבא בנדבה, אפשר להתנות כנ"ל. (24) נזיר כט, א: "מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת", כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת (פ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"י). (25) שכן זבה ויולדת הן מחוסרות כיפורים. (26) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"א. (27) כגון טומאת מקדש וקדשי, שאין ידו משגת ומביא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת (ויקרא ה, ז). (28) כן מפורש בתוספתא כריתות פ"ב, "המביא חטאתו ושחטה, ספק נזק הדם, ספק לא נזק הדם, יצא ואינו מביא אשם תלוי, אם היה מחוסר כפרה ספק חשיכה ספק לא חשיכה, הרי זה מביא חטאת העוף ספק", הרי שרק מחוסר כפרה מביא חטאת העוף בספק ('אור שמח'). ועי' 'תוספות' גיטין כח, ב - ד"ה אבל ('הר המוריה').

36 ג. מי שנטמא²⁹ בעזרה³⁰ - צריך שידע תחלה
37 שנטמא ושהיה מקדש, ואם נעלם ממנו אחרי כן
38 שנטמא והרי הוא זכור שהיה מקדש, או שנעלם

1 ושהיה מקדש, ונכנס או אכל; ואחר כך נודע לו
2 דברים שנתעלמו ממנו - הרי זה מביא קרבן עולה
3 ויורד בכל צד וצד ממש מחלוקות אלו¹⁴. ומניין
4 שדין שגגת מקדש וקדשיו כך הוא? שהרי בשאר
5 שגגות נאמר: בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא
6 תעשינה ואשם, או הודע אליו חטאתו אשר חטא -
7 ביון שידע בפסוק, אף על פי שלא ידע בתחלה;
8 ובטמאת מקדש וקדשיו נאמר: ונעלם ממנו והוא
9 ידע ואשם. מאחר שנאמר ונעלם ממנו, מכלל
10 שהיתה שם ידיעה בתחלה, ונאמר והוא ידע.
11 [ואשם] הא למדת, שהוא צריך ידיעה בתחלה
12 וידיעה בפסוק והעלם בינתיים¹⁵.

(2) כלומר, טמא שנכנס למקדש. (3) טמא שאכל קודש, ושניהם חייבים כרת במזיד, ומביאים קרבן עולה ויורד בשוגג (למעלה פ"א ה"ג). (4) ידיעה שהוא נטמא. (5) ידיעה שזהו קודש (באכל את הקודש). (6) ידיעה שזהו מקדש (בנכנס למקדש). (7) לפני ששגג ואכל את הקודש, או לפני שנכנס למקדש. משנה, שבועות ב, א: "ידיעות הטומאה שחם שהן ארבע וכו' את שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים, הרי זה בעולה ויורד". ולדעת רבי (שם יד:) צריך ידיעה גם למקדש. (8) ולא ידע שנטמא. (9) כלומר, נטמא ולא ידע שנטמא ואכל קודש. (10) שידע לפני זה שנטמא, אלא שלא ידע שזה שאכל הוא קודש, ורק עכשיו נודע לו. (11) משנה, שם יד, א. (12) כרבי ורבי ישמעאל, שמחייבין גם על העלם מקדש, במשנה שם יד, ב. ובגמרא שם. (13) כלומר, שנעלמו ממנו שני הדברים גם יחד, ששכח שזה בשר קודש או שזה מקדש, וגם שכח שהוא טמא, או שידע שהוא טמא וחשב שמותו לטמא לאכול קודש וליכנס למקדש. (14) כלומר, שלשה באוכל קודש בטומאה, והם: א. ידע שזהו קודש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו קודש. ג. נעלם ממנו זה וזה. ושלשה בנכנס למקדש בטומאה: א. ידע שזהו מקדש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו מקדש. ג. נעלם ממנו זה וזה. וראה בגמרא שם יד, ב. (15) ברייתא, שם ד, א. כרבי, אבל רבי עקיבא לומד זאת ממה שנאמר פעמים "ונעלם - ונעלם" = "ונעלם ממנו והוא טמא" (ויקרא ה, ב) "ונעלם ממנו והוא ידע" (שם, ג).

13 ב. נטמא וידע שנטמא וידע שהיה קדש ושהיה
14 מקדש] אבל לא ידע באי זה אב נטמא, ושכח
15 שנטמא ואחר כך נכנס למקדש או אכל קדש, ונודע
16 לו אחר שנקנס או אחר שאכל באי זה אב נטמא¹⁶
17 - [הרי זה חיב קרבן]¹⁷; אף על פי שלא ידע
18 בתחלה באי זה אב נטמא, הואיל וידע שהוא טמא
19 - הרי היתה שם ידיעת טמאה בתחלה. אבל אם
20 נעלמו ממנו הלכות טמאה, כגון שנטמא בכעדשה
21 מן השרץ, וידע שהשרץ מטמא ולא ידע בשעור¹⁸,
22 ושכח שנעבד בשרץ כלל ונכנס או אכל, ואחר כך

הרי שאויר העזרה כעזרה - אף כאן ידעו זאת, אלא שהסתפקו אם קדושת האויר היא קדושה עצמית והרי הוא כמי שהלך בעזרה ממקום למקום, שאם יצא בדרך ארוכה, שאינו צריך ללכת בה, שהוא חייב אף אם לא שהה (פ"ג מהל' ביאת מקדש הכ"ב) או שכל קדושתו היא מחמת קרקע העזרה, ואם כן אינו כבא בדרך ארוכה אלא כעומד במקומו שצריך שהיה ('אור שמח').

ה. מי שנסתפק לו אם נכנס למקדש או אכל קדש בטמא או לאו - אינו מביא אשם תלויה⁴³; שאין מביאין קרבן⁴⁴ על לא הודע אלא בכרת שחייבין על שגגתו חטאת קבועה⁴⁵.

משנה, כריתות ב, א: "על אלו חייבין, על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי, חוץ מן המטמא מקדש וקדשיו מפני שהוא בעולה ויורד". וכן הוא בגמרא שם ז, א: "חוץ ממטמא מקדש וקדשיו שאינו מביא אשם תלוי". (44) כלומר, אשם תלוי. (45) אבל טומאת מקדש וקדשיו שמביא בשוגג קרבן עולה ויורד (ראה למעלה פ"א ה"ג), אינו מביא אשם תלוי בספק. והיא משנה בכריתות כה, א: "וחכ"א אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (קבועה)".

ו. מי שהיו לפניו שני שבילים, אחד טמא ואחד טהור, הלך בראשון וחזר והלך בשני, ובעת שהלך בשני שכח שהלך בראשון, ונעלמה ממנו טמא זה ונכנס למקדש או אכל קדש - חייב. ואף על פי שלא היתה לו בתחלה ידיעה גמורה לטמא אלא מקצת ידיעה, שהרי לא ידע שהלך בשני שבילין שבהלך שניהן יהא טמא בודאי, ואף על פי כן חייב חטאת, שמקצת ידיעה ככל ידיעה⁴⁶. הלך בראשון ונכנס למקדש או אכל קדש - פטור, מפני שהוא ספק טמא⁴⁷.

(46) פלוגתא בברייתא, שבעות יט, א. ובכריתות יח, ב. ולפי ביאורו של רבא בשבעות שם עמוד ב, ובכריתות יט, א. ופסק כת"ק. (47) שמה השביל הראשון הוא הטהור, ואין חייבין אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו, ראה למעלה ה"ה. והוא בברייתא שם, לפי הגירסא שבכריתות שם.

ז. הנה שלישי ושביעי⁴⁸ וטבל, ואחר⁴⁹ ששנכנס למקדש הלך⁵⁰ בשני וחזר ונכנס למקדש⁵¹ - חייב⁵²; שהרי נכנס כשהוא טמא למקדש בודאי, או בפעם ראשונה או בפעם שניה. ואף על פי שכל ידיעה מהן ספק ידיעה היא⁵³, שהרי כל שביל מהן ספק הוא - פאן בטמאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה בידיעה⁵⁴.

(48) כדין טמא מת, שמזים עליו מי חטאת ביום שלישי וביום שביעי לטומאתו, וטובל ביום השביעי אחר ההזאה (פי"א מהל' פרה אדומה ה"א). (49) בכת"י תימן: אחר. כלומר, אחר שנכנס למקדש הזה ג' וז' וטבל. (50) כבדפוס

ממנו שזה מקדש ולא שכח שנטמא, או שנתעלמו ממנו זה וזה - פשידע לו יביא קרבן עולה ויורד³¹. והוא שישקה פשעור³², כמו שפארנו בהלכות ביאת מקדש³³.

(29) משנה, שבעות יד, ב. (ומדובר שידע שהוא טמא, אלא שנטמא באונס, ראה להלן ה"ד, שאם נטמא בשוגג, אין זו ידיעה בתחילה, ואין לחייבו בקרבן, ראה למעלה ה"א). (30) שמחוייב למהר ולצאת בבהילות בדרך קצרה, ואם שהה בשוגג חייב קרבן, ראה פ"ג מהל' ביאת המקדש הכ"א-כב. (31) בגמרא שם טז, ב - למדו מזה שנאמרו בתורה שני פסוקים לגבי חיוב קרבן בטומאת מקדש: "את משכן ה' טמא" (במדבר יט, יג) ו"את מקדש ה' טמא" (שם, כ) - אחד לנטמא בחוץ ואחד לנטמא בפנים, ששניהם חייבים קרבן. (32) השתחויה, שהוא כדי לקרות את דברי הפסוק: "ויכרעו אפים ארצה וגו'" שבדברי-הימים ב, ז' ג'. (33) שם הכ"ג.

ד. מי שטמא עצמו³⁴ במזיד³⁵ ולא שקה פשעור - הרי זה ספק, אם שער השתחויה³⁶ לאנוס בלבד³⁷ או אף למזיד³⁸. ולפיכך, אם נעלם ממנו³⁹ ויצא ולא שקה - אינו מביא קרבן⁴⁰. וכן אם חלה עצמו באויר עזרה⁴¹ - הדבר ספק, אם אויר עזרה בעזרה או אינו בעזרה⁴².

(34) כשהוא בעזרה. (35) שידע שהוא במקדש, אלא שלא ידע שחייבים כרת על טומאת מקדש, שדינו כשוגג לענין קרבן והוא בכלל "שב מדיעתו", כמפורש למעלה פ"ב ה"ב (הגהות מצפה איתן, שבעות יז. וראה משנה-למלך). (וצריך לומר שאע"פ שלא ידע שחייב כרת - כיון שידע שטמא וידע שזהו מקדש, הרי זו ידיעה לגבי טומאת מקדש וקדשיו (ראה למעלה ה"א) לחייבו בקרבן, וראה להלן בסמוך. ודלא כ'מנחת חינוך' מצוה קכג ס"ק א). (36) כלומר, מה שצריך לחיוב קרבן שישקה בעזרה כדי השתחויה אחר שנטמא, כמבואר למעלה. (37) ראה למעלה ה"ג. אבל במזיד, אפילו לא שהה כלום - חייב קרבן. (38) שגם טמא עצמו במזיד ונעלם ממנו אינו קרבן עד שישקה כדי השתחויה, וזוהי בעייתו של רב אשי שם יז, א. ונשארה בתיקו. (39) (כן הוא בפירוש ר"ח שם. ואע"פ שבחיובי קרבן אחרים, כיון ששגג בכרת, חייב הוא בקרבן (למעלה פ"ב ה"ב) - כאן בטומאת מקדש וקדשיו שמפורש בתורה "ונעלם" - ונעלם", אינו חייב אלא אם נעלמה ממנו הטומאה או המקדש וקדשיו, לגמרי, אלא שצריך שיהיה בתחילה שוגג בקרבן (ראה למעלה), שאם לא כן לא תועיל ההעלמה שבסוף, שהרי הוא אינו שב מדיעתו). (40) ראה למעלה ה"ב, כי מי שאינו מחוסר כיפורים אינו מביא קרבן חטאת מספק, שמה יכניסו חולין בעזרה. (41) כלומר, נטמא בעזרה ושהה כדי השתחויה באויר העזרה. (42) שם בעייתו של רבא, ונשארה בתיקו. וכגירסת הספרים שהובאה ב'תוספות' שם ד"ה תלה. ואע"פ שלענין קבלת הדם, אמרו שאם תלה הבהמה וקיבל הדם באויר כשר (זבחים כו. ופ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב),

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

14 יום הפפורים הנעשה בפנים⁶⁰ ויום הפפורים⁶¹
15 תולין⁶², עד שיעדע לו⁶³ ויביא קרבן עולה ויורד.
16 ושאין בה ידיעה בתחלה⁶⁴ אכל יש בה ידיעה
17 בפסוק⁶⁵ - שעיר הנעשה בחוץ⁶⁶ ביום הפפורים ויום
18 הפפורים מכפרין⁶⁷. ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה
19 ולא בפסוק - שעירי הרגלים⁶⁸ ושעירי ראשי חדשים
20 מכפרין⁶⁹. ועל זדון טמאת מקדש וקדשיו⁷⁰ - פר
21 כהן גדול של יום הפפורים מכפר, אם היה המזיד
22 מן הפהנים⁷¹; ואם היה מישראל - דם שעיר
23 הנעשה בפנים ויום הפפורים מכפר⁷², שנאמר⁷³:
24 וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל⁷⁴.

(57) משנה, שבועות ב, א. (58) שלפני שנכנס למקדש או
אכל קודש, ידע שזה מקדש או שזה קודש, וידע שנטמא,
ובשעה שנכנס למקדש או אכל קודש, נעלם ממנו שזה
מקדש וקודש או שנעלם ממנו שנטמא, ראה למעלה ה"א.
(59) כלומר, לא נודע לו בסוף מה שנעלם ממנו בתחילה,
ובאופן זה אינו חייב בקרבן (למעלה ה"א). (60) הוא
השעיר שעלה עליו הגורל לה' שעשהו חטאת (ויקרא טז,
ט – טז). (61) עצם היום. (62) מכפרין להגן עליו מן
היסורים (שבועות ח. בגמרא) שאע"פ שלא עשה מזיד,
ראויין לבוא עליו ייסורים, על שלא נזהר שלא יבוא לידי
איסור בשוגג (ראה רש"י במשנה שם, ור'פארת ישראל)
ולמדו זאת (שם ז:): ממה שנאמר (שם, טז) "וכיפר על
הקודש מטומאות בני ישראל" – "מטומאות ולא כל
טומאות". והכוונה לטומאת מקדש וקדשיו, שחלק אותה
הכתוב משאר עבירות שחייבה עליה קרבן עולה ויורד,
ולדעת רבי שמעון יש ללמוד כן ממה שנאמר (שם)
"ומפשעיהם לכל חטאתם" – חטאים דומיא דפשעים, מה
פשעים שאינם בני קרבן, שהם במזיד, אף חטאים שאינם
בני קרבן, ומניין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה
בסוף, ששעיר זה תולה, ת"ל "לכל חטאתם" הראויה לבוא
לכלל חטאת אם יודע לו, משא"כ אם לא היו לו ידיעה
בתחילה, שלא יבואו לכלל קרבן לעולם, אין שעיר זה
מכפר. ויום הכיפורים עצמו שמכפר על כך, נלמד ממה
שנאמר (שם כג, כח) "כי יום כיפורים הוא" (רש"י במשנה,
שם ב.). (63) שאז אין מכפרין עליו עוד. (64) "זה אפשר
בתינוק שנשבה לבין הגויים, ולא קדמה לו ידיעה שהוא
איסור על בני ישראל ביאה למקדש והוא טמא, ונעלמה
ממנו טומאה ונכנס למקדש" (רבינו בפי"ה מ, שבועות שם).
(65) שנודע לו אח"כ שבשעה שנכנס למקדש היה טמא. וכי
אסור לטמא ליכנס למקדש (שם). (66) זהו שעיר של
מוסף, הנזכר במדבר כט, יא. (67) שם במשנה. ונלמד
זאת (שם) ממה שנאמר בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר שם)
"שעיר עזים אחד חטאת (= שעיר הנעשה בפנים) – הוקשו זה
לזה ללמד, על מה שזה מכפר זה מכפר, מה הפנימי אין
מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בתחילה), אף
החיצוני אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בסוף).
וזה מכפר כפרה גמורה בלא תליה, שהרי לעולם לא יבוא
לידי קרבן, כיון שלא ידע בתחילה (רש"י במשנה, שם).

רומי. (51) אחר ששכח טומאתו. (52) פסק כתנא-קמא
בברייתא, שם. (53) שבכל פעם שנכנס למקדש לא היתה
לו ידיעה וודאית. (54) שם, דברי רבי יוחנן בביאור דברי
תנא-קמא.

1 ח. היה טמא ואמר לו שנים: נכנסת למקדש, והוא
2 אומר להם: לא נכנסתי - נאמן ואינו מביא קרבן;
3 שאם ירצה, יאמר מזיד היתיתי⁵⁵. אמרו לו שנים:
4 טמא הית' בשנכנסת למקדש ובפנינו נטמאת וידעת
5 שאמתה טמא, אף על פי שהיה בין טמאה זו
6 שמעידין בה ובין פניסתו למקדש ימים רבים,
7 שאפשר לו שיאמר כבר טבלתי, הואיל והכחיש את
8 העדים ואמר לא נטמאתי מעולם - הרי אלו
9 נאמנים⁵⁶ ומביא קרבן על פיהם. אם הביא והו' שנים
10 לידי מיתה חמורה, קל וחמר שייביא והו' לידי קרבן
11 הקל, שהרי הכחישן.

(55) כלומר, הוא לא מכחיש את דיבורו הקודם שאמר לא
נכנסתי, כי כוונתו היתה להוסיף על דבריו לאמר: "לא
נכנסתי בשוגג אלא במזיד". וראה להלן דברי הברייתא
והגמרא בכריתות יב, א. (56) ואינו יכול לתרץ דבריו
לומר: לא עמדתי בטומאתי וטבלתי, כי הרי אמר תחילה
שלא נטמא. והוא ברייתא שם: "כול אפילו שנים מכחישין
אותו (= שהם אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי,
שיהיה פטור בנכנס למקדש). אמר רבי מאיר, אם הביא והו'
שנים לידי מיתה חמורה, לא יביא והו' לידי קרבן הקל! רבי
יהודה אומר, נאמן אדם על עצמו יותר ממאה איש, ומורדים
חכמים לרבי יהודה בחלבים (= באוכל חלב) ובביאת
המקדש (= שהם אומרים נכנסת למקדש בטומאה, והוא
אומר לא נכנסתי, שנאמן משום שכוונתו להוסיף על דבריו:
"לא נכנסתי שוגג אלא מזיד", ראה בתחילת ההלכה כאן),
אבל בטומאה לא". ומפרש רבינא (שם): כי מחלוקת חכמים
ורבי יהודה היא בטומאה ישנה (= שיש לו אפשרות לומר
כבר טבלתי), ובאמרו לו נטמאת ונכנסת למקדש והוא אומר
לא נטמאתי, שחכמים סוברים שאין מיישבין דבריו לומר
לא עמדתי בטומאה אלא טבלתי, כי בזה הוא מכחיש את
דבריו הראשונים שאמר לא נטמאתי מעולם, ורבי יהודה
סובר שמיישבין דבריו, אף אם בזה מכחיש דבריו
הראשונים. אבל בטומאה חדשה (= שאמרו לו נטמאת היום
ואפילו יטבול היום, הרי אסור לטבול יום ליכנס למקדש)
– גם רבי יהודה מודה שאינו נאמן, משום שאין כאן מיגו,
וגם מה שר"י מאמין לו בטומאה ישנה הוא מחמת מיגו,
ולא מחמת שאדם נאמן על עצמו (כס"ד דגמ' שם). ולענין
ההלכה, נאמר שם בגמרא: אמר רב נחמן, הלכה כרבי
יהודה. אמר רב יוסף, לא אמרה אלא בינו לבין עצמו
ולעצמו, ומפרש רבינו (לא כרש"י) שרב יוסף חולק על רב
נחמן, וסובר שאין הלכה כרבי יהודה אלא כחכמים (ראה
'מרכבת המשנה'), ופסק רבינו כרב יוסף (וראה בהשגות
הראב"ד, כסף-משנה ולחם-משנה).

12 ט. טמאת מקדש וקדשיו⁵⁷ שהיה לה ידיעה
13 בתחלה⁵⁸ ולא היה לה ידיעה בפסוק⁵⁹ - שעיר של

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות שגגות קבא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 מְדַבֵּר¹⁵. וְאִם בִּשְׁאָר פְּרִתוֹת שְׁחִיבִין עַל שְׁגָגָתָן
17 חֲטָאת קְבוּעָה שְׁגָגוּ וְהוּרוּ - מִבֵּיא כֹל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט
18 פֶּר חֲטָאת. וְזֶהוּ הָאֱמֹר בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא, שְׁנֹאֲמַר:
19 וְאִם כֹּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ¹⁶. נִמְצְאָתָ לָמָד, שְׁאֵם
20 שְׁגָגוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל בְּהוֹרָאָה בְּעִבּוּדָה זָרָה -
21 מִבֵּיאִין כֹּל הַקֹּהֵל שָׁנִים עֶשֶׂר פָּרִים¹⁷ עוֹלוֹת וְשָׁנִים
22 עֶשֶׂר שְׁעִירִים חֲטָאוֹת. וְהֵם נִשְׂרָפוֹת, שְׁהָרִי זָמָן
23 נִכְנָס לְפָנִים¹⁸. וְהֵם הַנִּקְרָאִין שְׁעִירֵי עִבּוּדָה זָרָה.
24 וְאִם בִּשְׁאָר הַמִּצְוֹת שְׁגָגוּ - מִבֵּיאִין שָׁנִים עֶשֶׂר פָּרִים
25 חֲטָאוֹת. וְהֵן נִשְׂרָפוֹת¹⁹, מִפְּנֵי שְׂדֵמָם נִכְנָס לְפָנִים²⁰.
26 וְכָל פֶּר מִזֶּה נִקְרָא פֶּר הָעֵלָם דְּבַר שֶׁל צָבוּר.
27 שְׁנֹאֲמַר²¹: וְהַקְרִיבוּ הַקֹּהֵל - כֹּל קָהֵל וְקָהֵל; וְכָל
28 שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט קָרוֹי קָהֵל²², שְׁנֹאֲמַר: וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻׁפָּט
29 בַּקֹּהֵל יְהוּדָה²³. בֵּין שְׁעָשׂוּ כֹל יִשְׂרָאֵל שְׁבָאֲרָן
30 יִשְׂרָאֵל²⁴ עַל פִּי בֵּית דִּין שְׁהוּרוּ, בֵּין שְׁעָשׂוּ רֹב
31 יִשְׂרָאֵל אֲף עַל פִּי שְׁהֵן מְעוֹט מִנִּין הַשִּׁבְטִים²⁵, בֵּין
32 שְׁעָשׂוּ רֹב הַשִּׁבְטִים אֲף עַל פִּי שְׁהֵן מְעוֹט כֹּל
33 יִשְׂרָאֵל²⁶ - מִבֵּיאִין מִמִּנֵּין כֹּל הַשִּׁבְטִים, פֶּר לְכָל
34 שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט, וּבְעִבּוּדָה זָרָה פֶּר וְשְׁעִיר לְכָל שֶׁבֶט
35 וְשֶׁבֶט, שְׁאֵף אֱלֹ²⁷ שְׁלֹא חֲטָאוּ מִבֵּיאִין²⁸ עַל יְדֵי
36 הַחוֹטְאִים²⁹. אֲפֹלוּ עָשָׂה שֶׁבֶט אֶחָד בְּלֹבֵד וְהוּא רֹב
37 הַקֹּהֵל³⁰ - הָרִי כֹל הַצָּבוּר מִבֵּיאִין שָׁנִים עֶשֶׂר פָּרִים,
38 וּבְעִבּוּדָה זָרָה שָׁנִים עֶשֶׂר פָּרִים וְשָׁנִים עֶשֶׂר
39 שְׁעִירִים.

ויום הכיפורים עצמו שמכפר, שנאמר (שם) "כי יום כיפורים הוא", כנ"ל. (68) שעירי חטאת שמביאין בכל הרגלים. (69) במשנה שם, וספק כרבי יהודה ולא כרבי שמעון (שם) האומר ששעירי ראשי חדשים אינם מכפרים. ולמד רבי יהודה דבר זה (שם טו). ממה שנאמר בשעירי ראשי חדשים (במדבר כח, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה'" - חטא שאין מכיר בו אלא ה' (ואילו החוטא אינו יודע כלל) יהא שעיר זה מכפר, ושעירי רגלים שמכפרים, נלמד לרבי יהודה (שם): ממה שנאמר ברגלים (שם, טז) "ושעיר עזים" ב"וי"ו" - "וי"ו" מוסיף על ענין ראשון, להקיש שעירי רגלים לשעירי ר"ח, מה שעירי ר"ח אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אף שעירי הרגלים אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. (70) שידע שנטמא ואסור לו ליכנס למקדש לאכול קודש, ואעפ"כ עשה כן בזדון. וכגון שלא התרו בו, שאם התרו בו אינו מתכפר אלא במלקות (תפארת ישראל). (71) משנה, שבועות ב, ב. ואין הכהנים מתכפרים בשעיר הנעשה בפנים, שנאמר (ויקרא טז, טו) "ושחט את שעיר החטאת אשר לעם", ואמרו בגמ' (שם יג): "אשר לעם" שאין הכהנים מתכפרין בו, ובמה מתכפרין? - בפרו של אהרן, ואף-על-פי שנאמר בפרו של אהרן (שם טז, ו) "אשר לו" - "לו", לא לאחרים", הרי נאמר עוד (שם) "וכיפר בעדו ובעד ביתו" וכל הכהנים הם בכלל ביתו, שנאמר (תהלים קלח, יט) "בית אהרן ברכו את ה'". ולא רק על זדון טומאת מקדש וקדשיו פרו של כהן גדול מכפר על הכהנים, אלא אף על השוגג. ראה בגמרא שם (לחם-משנה). (72) במשנה, שם. (73) בשעיר הנעשה בפנים. (74) ונאמר עוד שם "ומפשעיהם לכל חטאתם" - "פשעים אלו המרדים" (שם יב:).

יום ש"ק ב' אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שנים עשר

1 יבאר כל דבר שחייבין על שגגתן חטאת קבועה, ושגג
בית-דין הגדול בהוראה.

1 א. כֹּל דְּבַר שְׁחִיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת² קְבוּעָה³, אִם
2 שְׁגָגוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל⁴ בְּהוֹרָאָה וְהוּרוּ לְהַתִּירוֹ, וְשְׁגָגוּ
3 הָעָם⁵ בְּהוֹרָאָתָן וַעֲשׂוּ הָעָם וְהֵם סוֹמְכִין עַל
4 הוֹרָאָתָן⁶, וְאַחֵר כֶּף נֹדֵעַ לְבֵית דִּין שְׁטָעוּ - הָרִי
5 בֵּית דִּין חִיבִין לְהִבִּיא קֶרֶפֶן חֲטָאת עַל שְׁגָגָתָן
6 בְּהוֹרָאָה⁸, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא עָשׂוּ הֵן בְּעֶצְמָן מַעֲשֶׂה;
7 שְׁאִין מְשַׁגְּחִין עַל עֲשִׂית בֵּית דִּין כֹּלָל בֵּין עָשׂוּ בֵּין
8 לֹא עָשׂוּ, אֲלֵא עַל הוֹרָאָתָן בְּלֹבֵד⁹. וְשְׁאָר הָעָם
9 פְּטוּרִין מִן הַקֶּרֶפֶן¹⁰, וְאֵף עַל פִּי שְׁהֵם הָעוֹשִׂין,
10 מִפְּנֵי שֶׁתְּלוּ בְּבֵית דִּין¹¹. וְמָה הוּא הַקֶּרֶפֶן שֶׁמִּבֵּיאִין
11 עַל שְׁגָגָה זֹז? אִם בְּעִבּוּדָה זָרָה שְׁגָגוּ וְהוּרוּ¹² -
12 מִבֵּיאִין פֶּר לְעוֹלָה וְשְׁעִיר לְחֲטָאת מִכָּל שֶׁבֶט
13 וְשֶׁבֶט¹³. וְקֶרֶפֶן זֶה הוּא הָאֱמֹר בְּפִרְשֵׁת שְׁלַח לךְ,
14 שְׁנֹאֲמַר: וְהָיָה אִם מַעֲיָנִי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה¹⁴.
15 מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמָדוּ, שֶׁבִּשְׁגָגָתָ עִבּוּדָה זָרָה הוּא

2) משנה הוריות ח. "אין בית-דין חייבין עד שיוורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". ולמדו זאת (בגמרא שם) בגזירה שווה "עליה - עליה", נאמר בשגגת הוראת בית-דין (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", ונאמר בפרשת עריות (שם יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערוותה עליה בחייה", מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ושגגת עבודה זרה שהורו בית דין ועשה העם על פיהם שאינה כתובה כאן, נלמדה (שם) בגזירה שווה אחרת - "מעניי - מעניי", נאמר כאן בשגגת הוראה באיסורים אחרים (שם ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'", ונאמר בשגגת הוראה בעבודה זרה (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", מה כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כמבואר למעלה, אף בשגגת עבודה זרה, אין חייבין אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, יצאו חיבוק ונישוק שאין בהן כרת. ואם הורו בית דין להתיר בדבר שחייבין עליו אשם וודאי ועשו העם על פיהם, בית-דין פטורין, משום שבאשם וודאי נאמר (שם ה, א) "ונפש" ובית-דין אינם בכלל נפש. (3) אבל דבר שחייבין עליו קרבן עולה ויורד, אין בית דין חייבים להביא קרבן על שגגתם. ולמדו כן (בגמרא שם) בגזירה שווה: נאמר בחטאת של בית דין (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ואשמו", ונאמר בחטאת של יחיד (שם, כז) "ואם נפש אחת תחטא וגו' ואשם" - מה "ואשם"

הוא יותר גדול ממספר אנשי שבעת השבטים. (26) כרבי שמעון בן אלעזר בברייתא שם. שאמר: "חטאו שיש שבתים והם רובו של קהל, או ז' (שהם רוב השבטים) אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין", ולמד זאת (שם) ממה שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה", שמשמע אפילו מיעוט, מעיני ולא כל עיני, ונאמר עוד (שם, כו) "כי לכל העם בשגגה" הרי שרק כולו או רובו (שרובו ככולו, ראה נזיר מב.) "הא כיצד? עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין". (27) השבטים. (28) קרבן. (29) כלומר, הם נגדרים אחרי השבטים החוטאים ומתחייבים בקרבן על ידם. (30) שם: "איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת בית דין הגדול מי מייתי שאר שבטים או לא", ונפשטה הבעיא שם כי אף בשבט אחד, נגדרים שאר השבטים להתחייב בקרבן, וברור הדבר כי המדובר באופן שהשבט הזה הוא רוב הקהל, שאם לא כן, אין כל ספק כי אינו גורר את שאר השבטים.

ב. בית דין שנסתפק להן אם שגגו בהוראה או לא שגגו³¹ - אינן חייבין פאשם תלוי³²; שגגו³³: ונודעה החטאת - עד שתודע ואחר כך יתחייבו בקרבן³⁴, כמו שתבאר. במה דברים אמורים שפית דין חייבין ואלו העושים על פיהם פטורין מן הקרבן? פשהיי המורים בית דין הגדול של שבטים ואחד; ויהיה ראש ישיבה³⁵ עמהן בהוראה³⁶; ויהיו כלן ראויין להוראה³⁷; ויטעו כלן או רבן³⁸ בדבר זה שהורו בו; ויורו בפירוש ויאמרו לעם: מתרין אתם לעשות³⁹, וכן אלו ששמעו מפי בית דין, אם אמרו לאחרים: מתרים אתם לעשות⁴⁰; ויעשו כל הקהל או רבן⁴¹ על פיהם⁴²; ויהיו העושים שוגגים על פיהם ומדמים שהדבר שהורו בו פדת הורו⁴³; ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, לא שיעקרו כל הגוף⁴⁴; וכשיודע להם⁴⁵ ידעו גופו של דבר שהורו בו בשגגה⁴⁶. בכל אלו המקצעים הוא שהיו בית דין חייבין בקרבן והעושה על פיהם פטור. אבל אם חסר אחת מכל אלו הדרכים - הרי בית דין פטורין מן הקרבן, וכל מי ששגג ועשה מעשה מביא חטאת קבועה על שגגתו.

שנאמרה ביחיד - בחטאת קבועה, אף "ואשמו" שנאמר בבית דין - בחטאת קבועה. (4) של שבטים ואחד. (5) כלומר, רוב העם. (6) של בית דין, אבל אם תולים בעצמם להיתר, אף שגם בית הדין הורו להתירו, חייב כל אחד ואחד מהעם קרבן חטאת בפני עצמו. (7) להלן בהלכה זו כתב רבינו שכל שבט ושבט מביא פר, ואם כן מה שכתב כאן ש"בית דין חייבין", היינו שבית דין חייבים להביא לכל שבט ושבט, או שכל שבט ושבט מביא בשביל בית דין (כסף משנה). (8) משנה שם ד: "הורו בית דין שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין (בית דין) פר". (9) בהוריות ג. אמרו שאם הורו בית דין ועשו הם ולא עשו רוב הקהל - שהם פטורים, ולמדו זאת ממה שנאמר (שם) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוות ה' וגו'", הרי שמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בבית דין. וסובר רבינו שמכאן יש ללמוד גם, שאם עשו רוב הקהל ובית דין לא עשו - שבית דין חייבים. (10) כלומר, פטורים מלהביא כל אחד ואחד קרבן יחיד. (11) שם ב: "יכול רוב ציבור שעשו בשגגת מעשה יהיו פטורין, שהרי בית דין מביאים עליהם פר [בהוראה] [והם פטורים - רש"י שם]". (12) שיותר לכרוע לעבודה זרה בלי פישוט ידים ורגלים. (13) כרבי יהודה במשנה שם ד: שאם הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין י"ב שבטים י"ב פרים, ובעבודה זרה מביאין י"ב פרים וי"ב שעירים. (14) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". (15) לפי שנאמר (שם, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה", ואמרו (שם): "איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות הוי אומר זו עבודת כוכבים" (שכל המורה בה ככופר בכל התורה כולה) (16) "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת וגו'". (17) ואפרים ומנשה אינם נחשבים לשבטים נפרדים אלא לעניין נחלה, אבל לא לדבר זה. (18) להזות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. "ולא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאות הקהל, דינן כדין פר העלם דבר, שהוא חטאת הקהל, לכל האמור בו: למתן דמים ולשריפה וכו'". (19) שנאמר (שם, כא) "והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו". (20) כמו שנאמר (שם, טז) "והביא הכהן המשיח מדם הפר (=פר העלם דבר של צבור) אל אהל מועד" ועוד נאמר (שם ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף". (21) כלומר, משום כך חייבין להביא מכל שבט ושבט. (22) לפיכך חייב כל שבט ושבט להביא קרבן. (23) וירושלים. הרי שגם שני שבטים (=יהודה ובנימין) נקראים "קהל". ואם כן מה שנאמר (בראשית מח, ד) "ויאמר אלי הגני מפרך והרביתך ונתתך לקהל עמים", אי אפשר לפרש שמעכשיו, עם לידתו של בנימין, שיהיו י"ב שבטים, יקראו "קהל", שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שגם שני שבטים נקראים "קהל", ועל כרחנו צריך לפרש שעכשיו נולד קהל, היינו ששבט בנימין לבדו נקרא "קהל", הרי ששבט אחד נקרא "קהל". (24) ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ, שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל". (25) כלומר, כשמספר אנשי חמשה שבטים

(31) וכגון שהיו שם שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, והתירו אחת ואינם יודעים איזו התירו, שהרי גם ביחיד אין חיוב אשם תלוי אלא באופן שנקבע האיסור. (32) משנה שם ט. "אשם תלוי, היחיד והנשיא חייבין ומשיח ובית דין פטורין". (33) בקרבן צבור. (34) כלומר, לא חייבה תורה קרבן בבית דין אלא באופן שנודע להם חטאתם, אבל באשם תלוי, שהוא בא על לא הודע החטאת, לא חייבה תורה. ובכהן משיח שלא נאמר "ונודעה החטאת" הוצרכו ללמוד מפסוק אחר. (35) מופלא שבסנהדרין. (36) כלומר: גם הוא יהיה עמהם בשגגתם. שאם לא יהיה מופלא של בית דין (=ראש ישיבה) שם (=עמהם בשגגת ההוראה) אין בית דין חייבין קרבן. (37) אבל אם היו בין

עָלֵיו הַמִּתִּירִים וְהַתִּירֵי - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין²⁷, וְכָל
מִי שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם חֵיב לְהַבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל
שִׁגְגָתוֹ; שְׁנֵאמַר: וְאִם כָּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ - עַד
שִׁישְׁגּוּ כָּל הַסִּנְהֶדְרִין²⁸. יָדַע אֶחָד מִן הַסִּנְהֶדְרִין אִו
מֵעוּטָן שֶׁעָשָׂה הַמִּתִּירִין וְשָׁתְקוּ, הוֹאִיל וְהוּרִי וְלֹא
הָיָה שָׁם חוֹלֵק וּפְשָׁטָה הַהוּרָאָה בְּרֵב הַקְּהָל²⁹ - הָרִי
בֵּית דִּין חֵיבִין בְּקִרְבָּן³⁰, וְכָל שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר.
וְאִלּוּ שֶׁשָׁתְקוּ, אִם עָשָׂה עַל פִּי אֶלּוּ שְׁהוּרִין³¹ - הָרִי
אֶלּוּ חֵיבִין³², מִפְּנֵי שֶׁלֹּא תָלוּ בְּבֵית דִּין³³. וְכֵן אִם
נִשְׁאָו וְנִתְנָו³⁴ בְּדָבָר וְאָמְרוּ³⁵: דָּבָר זֶה מֵתָר הוּא, וְלֹא
הוּרִי לָעַם וְלֹא אָמְרוּ לָהֶם: מִתִּירִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁶,
וְשָׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ מִהֶן בַּעֲת שִׁגְגָתוֹ מִתָּר וְהָלַךְ וַעֲשָׂה
כְּפִי מִה שֶׁשָּׁמַע - הָרִי כָּל הָעוֹשֶׂה חֵיב חֲטָאת
קְבוּעָה, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין, שֶׁהָרִי לֹא הוּרִי לָהֶם
בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת. וְכֵן אִם הוּרִי וַעֲשָׂה מֵעוּט הַקְּהָל עַל
פִּיהֶם וְנוֹדְעָה הַשִּׁגְגָה - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְאִלּוּ
הַמֵּעוּט שֶׁעָשָׂה חֵיבִין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבֵּיא
חֲטָאתוֹ³⁷.

(2) בכ"י תימן: "אחד", כנ"ל. (3) למעלה פי"ב. (4) ולא
בית-דין הגדול של שבעים ואחד, ראה למעלה פי"ב הלכה
ב. (5) העוקם כמו קשת, והוא אסור (פ"ז מהלכות מאכלות
אסורות הלכה ו'). וראה להלן הלכה ה, ובהוריות ג.
ובמשנה-למלך להלן הלכה ה. (6) אף-על-פי שאינם
עוקרים גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד הלכה א) שהרי
לא התיירו אלא חלב הקיבה בלבד ולא כל החלב, ואין זה
מפורש בתורה שחלב הקיבה אסור, ראה להלן שם (לחם-
משנה כאן). (7) ואפילו היה שבט זה רוב ישראל, ראה
למעלה פי"ב הלכה א. (8) כחכמים (הוריות ה). שאינם
חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד. וראה להלן,
בהמשך ההלכה. ולפיכך חייב כל אחד ואחד להביא חטאת
קבועה על שגגתו. (9) אף-על-פי שהוראה זו אינה עוקרת
גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד שם), שהרי לא התיירה
אלא דם חלב בלבד, ואין איסורו מפורש בתורה, ראה להלן
שם (לחם-משנה). (10) משנה הוריות ד: וראה למעלה
פי"ב הלכה ב. "ואפילו היה מניינם (בלעדו) שלם, רוצה
לומר שבעים ואחד" (רבינו בפי"ה"מ שם). (11) במשנה
שם. (12) ראה להלן בהמשך ההלכה שנלמד מפסוק
בתורה, שאין ממנין לסנהדרין רק "מיוחסין". (13) "מופלג
בשנים שיש בו אכזריות" (כיון ששכח כבר צער גידול בנים
- רש"י סנהדרין לו:), שאין מעמידין אותו לב"ד (פרק ב
מהלכות סנהדרין הלכה ב). (14) שאין מושיבין אותו
לסנהדרין (הלכות סנהדרין שם). "משום שהוא אכזרי ולא
ירחם על בני אדם, לפי שאינו יודע אהבת בנים" (ראה
בפי"ה"מ שם). וכן הוא בברייתא סנהדרין לו: "אין מושיבין
בסנהדרין זקן וסרים ומי שאין לו בנים", וכן הביא רבינו
בהלכות סנהדרין שם. "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן
מופלג בשנים ולא סרים, מפני שיש בהן אכזריות. ולא מי
שאיין לו בנים, כדי שיהא רחמן". אבל בדפוסים אחרים
בנוסח בדברי רבינו כאן: "זקן שלא ראה בנים". ולפי זה,

הסנהדרין גר או ממזר וכו', שאינם ראויים להוראה -
פטורין. (38) שם ג: דוחה הגמרא דברי ר' יונתן הסובר
שאין חייבין עד שיוורו כולן, אלא אפילו הורו רובן והיתר
שתקו בית דין חייבין, אבל אם אמר להם אחד מהן: טועים
אתם, - בית דין פטורים. (39) אבל אם אמרו להם רק
"מותרים אתם" ולא הוסיפו לומר גם "לעשות", הם
פטורים, שלא נגמרה עדיין הוראתם. (40) כלומר, אין
צורך שכל הקהל או רובו ישמע ההוראה מפי בית-דין
[שאם לא כן למה הוצרכו להוציא את יושבי חוצה לארץ
מכלל זה], אלא אפילו אם שומעים איש מפי איש כי בית
דין פסק ואמר: "מותרים אתם לעשות" - כל העושים על
פיהם (אם הם יושבי ארץ ישראל), מצטרפים לקהל לחייב
בית דין בקרבן. (41) משנה שם ד: "הורו בית דין ועשו
כל הקהל או רובו על פיהם מביאין פר", שהרי בכל התורה
כולה קיימא לן רובו ככולו. (42) כלומר, הם תולים את
מעשיהם בהוראת ההיתר של בית דין הגדול. (43) אבל
אם ידעו שבית דין טעו, אלא שחשבו שאף על פי כן מצוה
לסמוך על הוראתם - חייב כל אחד ואחד קרבן בפני עצמו.
ואם ידעו שאסור לסמוך על הוראתם זו, ובכל זאת עשו,
הרי הם מזידין, ופטורים מקרבן. (44) [והשמיט רבינו
שצריך שיהיה בדבר שאינו מפורש בתורה, שכל הטועה
בדבר המפורש בתורה הרי הוא כעוקר כל הגוף, ואם כן
הוא בכלל מה שכתב "ויורו לבטל מקצת וכו' לא ישעקרו
כל הגוף"]. (45) ששגגו. (46) ברייתא שם ה. "תנו רבנן
ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר
(ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת", ולא שידעו החוטאין".

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שישנם אופנים שיפטרו בית-דין ויתחייבו העושיין.

1 א. פִּיצֵד אִם חָסַר אַחַת² מִכָּל הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוּ³ -
2 יִפְטְרוּ בֵּית דִּין וְיִתְחַיְבוּ הָעוֹשִׂים? הָרִי שְׁהוּרִי בֵּית
3 דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשִּׁבְטִים⁴ לָהֶם שֶׁחִלַּב הַקְּבִיעָה⁵
4 מִתָּר, וְאֶבְלֹהוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹמָם⁷ עַל פִּיהֶם - אוֹתוֹ בֵּית
5 דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֵכָל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה⁸ עַל
6 שִׁגְגָתוֹ. וְכֵן אִם הוּרִי בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁדָּם הִלֵּב
7 מִתָּר, וְלֹא הָיָה רֹאשׁ יֹשִׁיבָה עִמָּהֶן¹⁰, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד
8 מִהֶן אִינוֹ רֹאשׁ לְהִיּוֹת מִמֶּנָּה פְּסִנְהֶדְרִין¹¹, כְּגוֹן שֶׁהָיָה
9 גֵּר אוֹ מִמְזֵר¹² אוֹ זָקֵן¹³ אוֹ שֶׁלֹּא רָאָה בָּנִים¹⁴ וְכִיּוֹצֵא
10 בָּהֶן¹⁵, וַעֲשׂוּ הָעָם עַל פִּיהֶם¹⁶ וְאָכְלוּ דָם הִלֵּב - הָרִי
11 בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֵכָל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה
12 עַל שִׁגְגָתוֹ¹⁷. וּמִנֵּיין שָׁאִין הַתָּבוּב מְדַבֵּר אֶלֶּא בְּבֵית
13 דִּין הַגָּדוֹל? שְׁנֵאמַר: וְאִם כָּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ
14 וְגוֹמֵר¹⁸. וּמִנֵּיין שֶׁעַד שֶׁהָיָה כָּלֵן רֹאשִׁין לְהוֹרָאָה¹⁹?
15 שְׁנֵאמַר²⁰ וְאִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה²¹ - עַד שֶׁהָיָה לָהֶם
16 כְּעֵינֵי²². וְהָלַךְ²³ הוּא אוֹמֵר: וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה; מִה
17 הָעֵדָה הָאֲמוּרָה בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת - כָּלֵן רֹאשִׁין
18 לְהוֹרָאָה²⁴, אִף עֵדָה הָאֲמוּרָה בְּשִׁגְגָה²⁵ - עַד
19 שֶׁהָיָה כָּלֵן רֹאשִׁין לְהוֹרָאָה²⁶. וְכֵן אִם הוּרִי, וְיָדַע
20 אֶחָד מִהֶן שֶׁעָשָׂה וְאָמַר לָהֶם: טוֹעִים אַתֶּם, וְרֹבּוּ

מִן הַסִּנְהֶדְרִין. עָשׂוּ רַב אֲנָשִׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴⁰ עַל
פִּיהֶם אֵף עַל פִּי שְׂאֵלוֹ הָעוֹשִׂים שִׁבְט אֶחָד⁴¹, וְכֵן
אִם עָשׂוּ רַב הַשִּׁבְטִים אֵף עַל פִּי שֶׁהָן מְעוֹט הִקְהֵל
- בֵּית דִּין חִיבִים⁴², וְהָעוֹשִׂין פְּטוּרִין. פִּיֶּצֶד? הָיוּ
יֹשְׁבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַחַד, וְהָיוּ
הָעוֹשִׂין בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַחַד
וְהָיוּ פְּלֵן בְּנֵי יְהוּדָה בְּלִבָּד, אוֹ שֶׁהָיוּ הָעוֹשִׂים בְּנֵי
שִׁבְעָה שִׁבְטִים פְּלֵן אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בָּהֶן מֵאָה אֶלֶף
- הָרֵי בֵּית דִּין חִיבִין, וְכָל הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם
פְּטוּרִין. וְאִין מְשִׁיחִין עַל יוֹשְׁבֵי חוּצָה לְאֶרֶץ⁴³,
שְׂאִין קְרוֹי קָהֵל אֲלָא בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴⁴. וְשִׁבְט
מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם אֵינָן חֲשׂוּבִין כְּשֵׁנִי שִׁבְטִים לְעִנְיָן
הַזֶּה⁴⁵, אֲלָא שְׁנֵיהֶם שִׁבְט אֶחָד⁴⁶.

(38) כלומר, בהוראת עצמן. (39) כלומר, אינם מצטרפים עם הקהל להוות עמהם רוב קהל (כגון שחטאו רק מחצית הקהל בלעדי הסנהדרין) שיתחייבו ב"ד פר העלם דבר של ציבור, ועל כל אחד ואחד מהחוטאים להביא קרבן חטאת בפני עצמו. כן הוא בברייתא שם ג'. "הורו ועשו, רבי מאיר פוטר, וחכמים מחייבין" ומפרש רב פפא שפלוגתתם היא אם ב"ד משלים לרוב ציבור, שרבי מאיר פוטר את הציבור, שלא יביאו כל אחד ואחד קרבן לעצמו, משום שב"ד משלים לרוב ציבור, וחייבים ב"ד להביא פר העלם דבר של ציבור, וחכמים מחייבין לכל אחד ואחד מהחוטאים (כולל גם כל אחד ואחד מהסנהדרין), להביא קרבן לעצמו, משום שאין ב"ד משלים לרוב ציבור, ואין ב"ד מביאין קרבן העלם דבר של ציבור. ופסק רבינו כחכמים. (40) ראה להלן בהמשך ההלכה ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ". (41) ראה למעלה פ"ב הלכה א. (42) להביא קרבן העלם דבר של ציבור. (43) כלומר, אין מתחשבים בתושבי חוץ-לארץ בענין רוב קהל ומיעוט קהל. (44) כלומר, אצל קרבן העלם דבר של ציבור כתוב (ויקרא ד, יד) "והקריבו הקהל", ובהוראות ג'. "אמר רב אסי, ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל, שנאמר (מלכים-א, ח, סה) "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' וגו'", מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים, למה ל? - שמעמינה הני (=בני ארץ ישראל) הוא דאיקרי קהל, אבל הנך (=בני חוצה-לארץ) לא איקרי קהל". והרי כאן בשגגת הוראה נאמר (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל". (45) שאם חטאו שבטי מנשה ואפרים, ועמהם עוד חמשה שבטים, והם מיעוט הקהל, אין חיוב להביא קרבן העלם דבר של ציבור, שאין כאן רוב שבטים. וכן אם חטאו כל הקהל או רובו (שחייבין כל שבט ושבט קרבן) אין מביאין אלא שנים עשר פרים בלבד, פר לכל שבט, ולאפרים ומנשה קרבן אחד, ראה למעלה פ"ב הלכה א. (46) כרבא, שם ו: שמה שנאמר (בראשית מח, ה-) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", היינו רק לנחלה, כמו שנאמר שם "על שם אחיהם יקראו בנחלתם" - לנחלה הוקשו, ולא לדבר אחר.

זקן ולא ראה בניו הם אחד, וכן הוא במשנה שם, וכן הוא בפירוש המשניות שם. (15) כגון נתין (=מבני הגבעונים, שגזר עליהם יהושע ונתנם לחוטבי עצים ושואבי מים - יהושע ט, כג) הנזכר במשנה שם (מעשה רוקח). שאין מושיבין בב"ד אלא רק מיוחסין. (16) כלומר, כל העם או רוב העם (ראה למעלה פ"ב הלכה ב). (17) במשנה שם. (18) ולא עדת אותו שבט (שם במשנה ה. המשך דברי חכמים). (19) נראה שנשמטה כאן בבא שלימה, וכן צריך להיות: "[ומנין שעד שיהיה ראש הישיבה עמהם], ומנין שעד שיהיו כולם ראויין להוראה". [וכללם יחד מפני שלמד שניהם מפסוק אחד ("מעיני העדה"), ראה להלן]. וראה בלחם-משנה ובהגהות מעשה ר"ב. (20) בשגגת עבודה-זרה. (21) בפסוק שם: "והיה אם מעיני העדה". (22) כלומר, לפיכך צריך שיהיה ראש ישיבה עמהם שהוא עשוי עינים לעדה (ירושלמי הוריות פ"ד הלכה ד). וראה לחם-משנה ומעשה ר"ב. ובבבלי שם נתנו טעם אחר, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, והרי הם קרובים למזיד (ראה ברש"י שם ד. ד"ה זיל קרי בי רב). (23) בדיני נפשות. (24) שנאמר (שמות יח, כב) "ונשאו אתך", ואמר רב נחמן בר יצחק (הוריות ד:) "אתך בדומין לך" שיהיו ראויים להוראה. (25) היינו "והיה אם מעיני העדה", וכן כתב רבינו בפיה"מ שם. וראה למעלה הערה יח. ורש"י (שם) כתב עד האמורה כאן (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגור", וראה לחם-משנה כאן. (26) משנה שם ד: (27) במשנה שם. (28) בגמרא שם ג: (29) ראה למעלה פ"ב הלכה ב. (30) בהוריות שם: "אמר ר' יונתן, מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן", שנאמר: ואם כל עדת ישראל ישגור, עד שישגור כולן". ולפי דבריו, אפילו ידע אחד מהן ושתק פטורין, אבל הגמרא שם דוחה דבריו, מברייטא שנשמע בה שאם ידע אחד מהן שטעה ושתק שהם חייבין. (31) שטעו וחשבו כי אף שהב"ד טועים, מצוה לשמוע דברי חכמים (רש"י שם ב. ד"ה או תלמיד) ולפיכך הם נחשבים לשוגגין, שחייבין חטאת. (32) קרבן בפני עצמו, אף כי ב"ד מביאין פר העלם דבר של ציבור (במשנה שם). (33) שהרי ידעו כי ב"ד הם טועים. משנה שם "הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו וכו' ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב, מפני שלא תלה בב"ד". (34) הסנהדרין התווכחו בינם לבין עצמם באחד מן הדברים. (35) הגיעו לידי החלטת סופית בוויכוח זה. (36) מחלוקת בגמרא (שם ב.) אם צריך לומר "מותרים אתם לעשות, או שמספיק אפילו אמרו "מותרים אתם". ופסק רבינו כשמואל בלשון השני, וכרב דימי בלשון הראשון, כי אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן "מותרין אתם לעשות", וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (37) במשנה שם: "הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם וכו' פטור מפני שתלה בב"ד", ובגמרא (שם ב:) "אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת בית-דין חייב". ופסק רבינו כחכמים.

1 ב. וְהַסִּנְהֶדְרִין עֲצָמָן שֶׁעָשׂוּ בְּהוֹרָאתָן³⁸ - אֵינָן
2 מְצַטְרְפִין לְרַב הִקְהֵל³⁹, עַד שֶׁיְהִי הָרַב שֶׁעָשׂוּ חוּץ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות שגגות קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לך שהרי אינם כבר (שם), ורבינו פסק למעלה פ"ב הלכה א, כי ב"ד הם החייבים, ומה שכתב שם שכל שבט ושבת מביא פר, היינו שהציבור מביא בשביל הב"ד (ראה מאירי הוריות ד: במשנה, ובכסף-משנה פ"ב שם).

ה. ⁶²אָפְלוּ הוֹרוּ שְׁנֵי בְּתֵי הַדִּינִים בְּדָבָר אֶחָד, כְּגוֹן חֶלֶב וְחֶלֶב אוֹ דָם וְדָם ⁶³. וְכֵן אִם לֹא הָיוּ הָעוֹשִׁים שׁוֹגְגִין עַל פִּי הַהוֹרָאָה ⁶⁴ - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל הָעוֹשִׁים חֲבִיבִין. פִּיזֵד? הוֹרוּ בֵּית דִּין לֹאֲכַל חֶלֶב הַקֶּבֶה פְּלוֹי ⁶⁵, וְיָדַע אֶחָד מִן הַקֹּהֵל שֶׁטָּעוּ וְשִׁחֲלָב הַקֶּבֶה אֲסוּר, וְאָכְלוּ מִפְּנֵי הוֹרָאָתוֹ, שֶׁהָיָה עוֹלָה עַל דַּעְתּוֹ ⁶⁷ שֶׁמִּצְוָה לִשְׁמֹעַ מִבֵּית דִּין אִף עַל פִּי שֶׁהֵם טוֹעִים - הָרִי זֶה הָאוֹכֵל חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל אֲכִילָתוֹ ⁶⁸, וְאִינוּ מִצְטָרֵף לְמַנְּן הַשׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם ⁶⁹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה זֶה שֶׁיָּדַע שֶׁטָּעוּ חֲכָם אוֹ תַלְמִיד שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה; אָכַל אִם הָיָה עִם הָאֶרֶץ - הָרִי זֶה פְּטוּר ⁷⁰, שְׁאִין יָדִיעָתוֹ בְּאִסּוּרֵי יָדִיעָה וְדֹאֵית, וּמִצְטָרֵף לְכָלֵל הַשׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם. וְכֵן אִם לֹא יָדַע שֶׁטָּעוּ ⁷¹, וְנִתְּבָן לֹאֲכַל שְׁמֶן ⁷² וְחֶלֶב ⁷³, וְאָכַל חֶלֶב הַקֶּבֶה ⁷⁴ שֶׁהִתְירוּהוּ, וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁהוּא חֶלֶב הַקֶּבֶה - הָרִי זֶה חֲבִיב ⁷⁵; מִפְּנֵי שֶׁאֲכִילָתוֹ מִפְּנֵי שִׁגְגָתוֹ, לֹא מִפְּנֵי הַהוֹרָאָה. וְאִינוּ מִצְטָרֵף לְמַנְּן הַשׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם ⁷⁶, שְׁנֹאֲמַר: לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה - עַד שֶׁתִּהְיֶה שִׁגְגָה אַחַת לְכָלֵל ⁷⁷. וְכֵן אִם תִּלָּה בְּעֶצְמוֹ וְאָכַל חֶלֶב הַקֶּבֶה שֶׁהוּרָה לְהִתְירוֹ לֹא מִפְּנֵי הוֹרָאָתוֹ אֲלָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתֵּר בְּדַעְתּוֹ - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה בְּפָנָי עֶצְמוֹ ⁷⁸. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל הַתּוֹלָה בְּבֵית דִּין - פְּטוּר ⁷⁹, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם כָּל הַדְּרָכִים שֶׁמִּנֵּנוּ; וְכָל הַחֲבִיב בְּפָנָי עֶצְמוֹ - אִינוּ מִצְטָרֵף לְרֹב הַשׁוֹגְגִים ⁸⁰.

(62) בכ"י תימן אין כאן ציון הלכה, והא דלהלן שיך למעלה, וציון ההלכה להלן לפני המלים "וכן אם לא היו העושים". וכן נראה בדפוס רומי. וכן הגיה אור שמח. (63) שהרי האיבעיא בגמרא שם בהוראת שני בתי דינים, היא בחלב וחלב, ופסק רבינו שאין מצטרפים. וראה למעלה. (64) כן בכ"י תימן, וכן נראה בדפוס רומי, וכן הגיה אור שמח. (65) של הב"ד. (66) כי בחלב שע"י הקיבה יש חלק שהוא מותר באכילה, והוא חוט משוך כמו יתר. ויש חלק שאסור באכילה והוא עקום כמו קשת, ראה בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו. והב"ד הורו שכל החלב שע"ג הקיבה מותר באכילה (שער יוסף ג, א). (67) צ"ל על דעתו (מעשה רקח). (68) משנה הוריות ב. "הורו ב"ד, וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב (=קרבן לעצמו) מפני שלא תלה בב"ד", ובגמרא שם: אמרו שחשב שמצוה לשמוע מב"ד אף-על-פי שידע שהם טועים. ולפיכך אינו נחשב לתולה בב"ד, שהרי ידע שהם טועים, וגם אינו מזיד שהרי טעה שמצוה לשמוע דברי חכמים, וחייב קרבן לעצמו. (69) כלומר, אם היו החוטאים מחצית הקהל, אינו מצטרף זה אליהם לעשותם רוב הקהל. (70) בגמרא שם אמרו על

ג. הָיוּ הָעוֹשִׁים מְרַבִּין ⁴⁷ בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמוֹעֲטִין ⁴⁸ בְּשַׁעַת יָדִיעָה, אוּ מוֹעֲטִין ⁴⁹ בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמְרַבִּין ⁵⁰ בְּשַׁעַת יָדִיעָה - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר שַׁעַת הַמַּעֲשֶׂה ⁵¹.

(47) כלומר, רוב הקהל. (48) כגון שמתו חלק מן החוטאים לפני שנודע החטא, באופן שמעתה אינם אלא מיעוט הקהל. (49) מיעוט הקהל. (50) כגון שמתו חלק מהקהל שלא חטאו, באופן שמעתה מהווים החוטאים רוב הקהל. (51) אחר שעת החטא, שאם היו החוטאים בשעת החטא רוב הקהל, ב"ד פטורים וכל אחד ואחד מביא קרבן לעצמו. ופסק כחכמים שחולקים על ר"ש במשנה הוריות י. לענין נשיא וכהן משיח, ובגמרא שם ג. אמרו כי הם חולקים גם בענין זה.

ד. הוֹרוּ בֵּית דִּין בְּחֶלֶב מִן הַחֲלָבִים ⁵² שֶׁהוּא מִתֵּר, וְאָכַל מִעוֹט הַקֹּהֵל עַל פִּיהֶם, וְנוֹדַע לָהֶם שֶׁחֲטָאוּ וְחִזְרוּ בִּהֵן ⁵³, וְאַחֵר כֶּף הוֹרוּ שֶׁעֲבוּדָה זָרָה פְּלוּגִית מִתֵּרָת ⁵⁴, וְעֵבֶד אוֹתָהּ עֲבוּדָה זָרָה מִעוֹט אַחֵר עַל פִּיהֶם, וְכִשְׁיִצְטָרְפוּ הָאוֹכְלִים לְעוֹבְדִים יִהְיֶה רֹב - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִּין ⁵⁵, אִף עַל פִּי שֶׁתִּהְיֶה לָהֶן יָדִיעָה בִּינְתֵימִם ⁵⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה הַמּוֹרָה בֵּית דִּין אֶחָד ⁵⁷; אָכַל אִם מֵת בֵּית דִּין שֶׁהוֹרָה תִּחְלָה ⁵⁸, וְעָמַד אַחֵר ⁵⁹ וְהוֹרָה ⁶⁰ - אִין אֵלּוּ מִצְטָרְפִּין ⁶¹ לְאֵלּוּ.

(52) כגון שהורו על חלב הקיבה שהוא מותר, שאין זה עוקר גוף מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה א, ולמעלה הלכה א), שהרי לא התירו כל החלבים. (53) כן הוא בגמרא שם. באיבעיא הראשונה: "הורו ב"ד חלב מותר, ועשו מיעוט הקהל, וחזרו ב"ד בהן, והורו ועשו מיעוט אחר, מהו וכו'" ואחר-כך איבעיא להו "מיעוט בחלב ומיעוט בעבודה-זרה", ומשמע שגם זה ב"חזרו ב"ד בהן". (54) שלא עקרו גוף עבודה-זרה מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה ב), שהרי לא התירו כל מיני עבודה-זרה. (55) שאין כל אחד ואחד מביא חטאת בפני עצמו, והחייב הוא על ב"ד. ודבר זה הוא איבעיא שם ג. ונשאר הדבר בתיקן, אבל רבינו "נראה שאינו גורס כאן תיקן, אלא שמיביין שאלה זו עם שאלה שאחריה, באם-תמציו-לומר. כלומר, אם-תמציו-לומר אידי ואידי כרת הוא, הורו ב"ד ומתו וכו' וכבר ידעת כל שבאם-תמציו-לומר, הלכה היא ברוב מקומות" (מאירי שם, וראה בראב"ד, בכסף-משנה, במרכבת המשנה ובאור שמח). ויש חולקים בזה, איזה קרבן מביאין הב"ד: של עבודה-זרה או של חלב. ויש אומרים שמביאים שניהם, גם של עבודה-זרה וגם של חלב (ראה בתוספות ובמאירי שם). (56) כמבואר למעלה. (57) שהורו גם על עבודה-זרה וגם על חלב. (58) על החלב. (59) ב"ד אחר. (60) על עבודה-זרה. (61) המיעוט שאכל חלב, עם המיעוט שעבד עבודה-זרה, להוות ביחד רוב קהל, אלא כל אחד ואחד מביא קרבן על שגגת עצמו, והיא בעיא שלא נפשטה שם (ראה בכסף-משנה). אבל אמרו שם, שזה אינו אלא למי שסובר ציבור מייתי (=היינו ר' שמעון במשנה שם ה. שסובר שב"ד מביאים פר מיוחד, ואם-כן על-כרחינו שכל הפרים הם עבור הבית-דין - מרכבת המשנה שם) לא תיבעי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

6) ברייתא שם ד, א: "ונעלם דבר, ולא שיעקר המצוה כולה". ומפרש עולא, שם: "קרי ביה ונעלם מדבר" כי ה"מ"ם של "ונעלם" נקראת גם עם "ונעלם" וגם עם "דבר" - "ונעלם מדבר", מדבר ולא כל דבר" (רש"י שם).

ב. לעולם אין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת⁸ בדברים שאינן מפרשין בתורה ומבארים⁹, ואחר כך¹⁰ יהיו בית דין חייבין בקרבן, והעושים על פיהם פטורין. כיצד? שגגו והורו שמתר להשתחוות לעבודה זרה¹¹, או שמתר להוציא מרשות לרשות בשבת¹², או שמתר לבוא על שומרת יום כנגד יום¹³ - הרי אלו פמי שאמרו: אין שבת בתורה, או אין עבודה זרה בתורה, או אין נדה בתורה, שעקרו כל הגוף, ואין זו וכיצא בזה שגגת הוראה אלא שכחה¹⁴. לפיכך פטורין מן הקרבן, וכל העושה על פיהן חייב חטאת בפני עצמו. אבל אם טעו והורו ואמרו: המוציא מרשות לרשות הוא שחייב, שנאמר: אל יצא איש ממקומו, אבל הזורק או המושיט¹⁵ מתר, או שעקרו אב מאבות מלאכות¹⁶ והורו שאינה מלאכה - הרי אלו חייבין¹⁷. וכן אם טעו ואמרו: המשתחוה לעבודה זרה בפשוט ידים ורגלים הוא החייב, שנאמר בו: לא תשתחוה לאל אחר, אבל הפורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו הרי הוא מתר - הרי אלו חייבין¹⁸. וכן אם טעו ואמרו: הבא על שומרת יום כנגד יום שראתה דם ביום הוא חייב, שנאמר: כל ימי זוכה, אבל ראתה בלילה מתר לבוא עליה¹⁹; וכן אם הורו ואמרו, שמי שפרשה אשתו נדה בשעת תשמיש מתר לפרש ממנה כשהוא מתקשה²⁰ - הרי אלו חייבין²¹. וכן אם טעו ואמרו, שהאוכל דם שפיצא בשעת שחיטה הוא החייב, אבל האוכל דם הלב מתר - הרי אלו חייבין²². וכן כל פיוצא בטעיות אלו, אם הורו בהן ועשו רב הקהל על פיהן - פטורין, ובית דין מביאין קרבן על שגגתן.

7) משנה, שם ג, ב. 8) של איסור. 9) דברי רב יהודה אמר שמואל, שם ד, א: "שאיין ב"ד חייבין (קרבן העלם דבר של ציבור) עד שיורו (בשוגג) בדבר שאין הצדוקים מודים בו (כלומר, שאינו מפורש בתורה), אבל בדבר שהצדוקים מודים בו (שהוא מפורש בתורה) פטורין, מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא", וראה להלן. 10) כלומר, רק באופן זה יהיו ב"ד חייבין וכו'. 11) שלא התירו איסור עבודה זרה בכללה, אלא השתחויה בלבד. ואיסור השתחויה לעבודה זרה מפורש הוא בתורה, שנאמר (שמות לד, יד) "לא תשתחוה לאל אחר" (הוריות ד). 12) כלומר, מרשות היחיד לרשות הרבים. וגם זה מפורש בתורה, שנאמר (שם טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (הוריות שם, לפי נוסחא אחרת. וראה בדברי רבינו להלן), כאילו נאמר "אל יוציא איש וגו'", (וראה בעירובין

דברי המשנה: "וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה", שצריך להיות או גמיר (=למד הדבר) או סביר (=מבין דבר מתוך דבר), אבל אם הוא לא גמיר ולא סביר (=עם הארץ"), הרי הוא תולה בבית דין. 71) ב"ד, להתיר חלב הקיבה. 72) של היתר. 73) תיבה זו מיותרת, ובכ"י תימן איננה. 74) אלא חשב שזהו שומן. 75) קרבן בפני עצמו, כאיכא-דאמרי אמר רבא שם. שאם נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. 76) להשלים, שיהיו החוטאים רוב קהל (שם). 77) כן הוא בגמרא שם. 78) בגמרא שם: אמרו: "זה הכלל, התולה בעצמו חייב - לרבות מבעט בהוראה". ומפרש רבינו שהוא האומר שאינו צריך להוראתו, אלא הוא עצמו יודע שזה מותר (כסף-משנה, וקריית ספר). 79) משנה שם. 80) שיהיו רוב. "וזה דבר פשוט" (כסף-משנה).

1. הורו בית דין להתיר דבר האסור בידון⁸¹, ועשו הקהל על פיהם בשגגה - בית דין פטורין מן הקרבן, מפני שהן מזידין⁸², וכל אחד ואחד מן העושים על פיהם חייב קרבן בפני עצמו, מפני שהוא שוגג⁸³. הורו בית דין בשגגה, וידעו הקהל שטעו⁸⁴ ושאין ראוי לקבל מהן⁸⁵, ואף על פי כן עשו הקהל על פיהם - אלו ואלו פטורין מן הקרבן⁸⁶. בית דין פטורין - שהרי לא עשו הקהל מפני הוראתן שהטעתם; וכל העושים פטורין מן הקרבן - מפני שמזידין הם⁸⁷, שהרי ידעו שטעו ושאין ראוי לעשות.

81) שידעו שהדבר אסור ואף-על-פי-כן הורו להתיר. 82) והרי נאמר (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו", בעיני שוגגין בב"ד (רש"י הוריות ד: במשנה). "ואעפ"י שמשל ציבור היה בא, הואיל ולשם ב"ד היה בא, פטורין, שהרי מזידין הם ואין מקום לקרבן הבא על שמם" (מאירי שם). 83) משנה שם ד: "הורו ב"ד וכו' מזידין ועשו שוגגין מביאין (=כל אחד ואחד מן הקהל) כשבה ושעירה". 84) הב"ד. 85) כלומר, ידעו גם שבמקום טעות אין מצוה לשמוע דברי חכמים. 86) משנה שם: "שוגגין (=הב"ד) ועשו (=הקהל) מזידין, הרי אלו פטורין". 87) ואין הקרבן בא אלא על השוגג, ראה למעלה פ"א הלכה א.

פרק ארבעה עשר

1) יבאר ב"ד ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיהם.

א. בית דין ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה², ועשו כל העם על פיהם - בית דין פטורין³, וכל אחד ואחד מן העושים חייב חטאת קבועה⁴; שנאמר⁵: ונעלם דבר - ולא כל הגוף.

2) כגון שאמרו אין איסור נדה בתורה, אין דיני שבת בתורה, אין איסור ע"ז בתורה, ראה להלן ה"ב. 3) מלהביא קרבן, משנה הוריות ג, ב. וראה למעלה פ"ב ה"ב. 4) כדן כל חוטא בשוגג. 5) בקרבן העלם דבר של ציבור.

אֵשֶׁת אִישׁ לְהַנְשֹׂא, לְפִי שְׁהֵעִידוּ בַּפְּנִיָּהם²⁹ שְׁמַת
בְּעֵלָה, וְאַחֵר כִּךְ בָּא בְּעֵלָה - אֵין זֶה הוֹרָאָה³⁰ אֶלָּא
טַעוּת³¹, וְהָאִשָּׁה וּבְעֵלָה הָאֲחֵרוֹן חִיבִין חֲטָאת עַל
שְׁגָגָתָן. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

(23) בעננים. (24) נדמה היה להם. (25) ועשו רוב העם
מלאכות האסורות בשבת. (26) החמה, והתברר שחיללו
את השבת. (27) בשוגג. (28) ואין זה "העלם דבר",
יבמות צב, א. וכרכב נגד רב נחמן שהוא בתרא (כסף-
משנה). (29) עדים הנאמנים להעיד שמת בעלה (ראה
פ"ב מהל' גירושין ה"ט). והיינו "נשאת על-פי בית-דין"
שבמשנה (יבמות פז, ב). אבל אם העידו עליו שני עדים
כשרים, אין זה "נשאת על-פי בית-דין" ואין כאן שום
חידוש שחייבת קרבן. (30) בשוגג. (31) ואין זה העלם
דבר, במשנה יבמות שם: "ניסת על-פי ב"ד, תצא ופטורה
מן הקרבן" ובברייתא שם צב, א: "רבי אליעזר אומר, יקוב
הדין את ההר ותביא (האשה שנשאת ע"פ ב"ד) חטאת
שמינה". ובגמרא שם, אמר זעירי, וכן רבא "ליתא (= אין
אנו פוסקים) למתניתין (שכתוב בה שהיא פטורה) מדתנא
בי מדרשא וכו' שאין זו הוראה אלא טעות". ובאמת הלכה
זו מיתורת, שהרי כל הסוגיא הנ"ל היא לפי מי שסובר
"יחיד שעשה בהוראת ב"ד, פטור", אבל לפי מה שפסק
רבינו (למעלה ה"ב ופי"ג ה"א) ש"יחיד שעשה בהוראת
ב"ד, חייב" – אין צריך לטעם זה משום שהיא "טעות",
שהרי אפילו לא היתה זו הוראה מעליא, גם כן היו שניהם
חייבין, וראה 'משנה למלך' ו'אור שמח' – כאן, ו'לחם
משנה' למעלה פ"ה ה"ה.

ד. בֵּית דִּין שֶׁהוּרִי בְּשִׁגְגָה וְשִׁכְחוּ עֲצֻמוֹ שֶׁל חֲטָא
שֶׁהוּרִי בוֹ, אָף עַל פִּי שְׁהֵן יוֹדְעִים בְּיָדָיו שֶׁחֲטָאוּ
בְּשִׁגְגָה³², וְאָף עַל פִּי שְׁהֵעִם מוֹדִיעִין אוֹתָן וְאוֹמְרִים
לָהֶן: בְּכֶךְ וּבְכֶךְ הוֹרִיתֶם לָנוּ³³ - הֵם פְּטוּרִין, וְהַעוֹשִׁים
עַל פִּיהֶם חִיבִין בְּפָגִי עֲצֻמָּן; שְׁנֵאמַר: וְנוֹדְעָה
הַחֲטָאת אֲשֶׁר חֲטָאוּ עָלֶיהָ - לֹא שִׁידְעוּ אוֹתָו
הַחוּטָאִים³⁴. פִּיֶּצֵד? שֶׁגָּגוּ וְהִתִּירוּ חֻלֵּב שֶׁעַל גִּבִּי
הַקֶּבֶה וְאֶכְלוּהוּ רַב הָעֵם, וְאַחֵר שִׁידְעוּ שֶׁשִּׁגְּגוּ
בְּהוֹרָאָה וְשִׁהִתִּירוּ דְּכָר שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוֹ פֶּרֶת וְעַל
שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה נִסְתַּפֵּק לָהֶם אִם מְקַצֵּת הַחֻלְבִּים
הִתִּירוּ אוֹ מְקַצֵּת הַדָּמִים הִתִּירוּ - הֲרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין,
וְכָל מִי שֶׁאֵכָל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה.

(32) כלומר, שהורו בשוגג. (33) והם עצמם לא נזכרו
אפילו לאחר שהודיע להם. (34) ברייתא, הוריות ה, א:
"תנו רבנן, ידעו שהורו וטעו מה הורו, יכול יהיו חייבין,
ת"ל ונודעה החטאת – ולא שידעו החוטאין". ורבינו גרס
שם "שידעו" (ולפני רש"י היתה הנוסחא: "שידעו",
עיי"ש).

ה. בֵּית דִּין שֶׁהוּרִי בְּשִׁגְגָה וְנוֹדְעָה לָהֶם שֶׁגָּגָתָן, בֵּין
שֶׁהִבִּיאוּ בְּפִתָּתָן בֵּין שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ, כָּל הַעוֹשֶׂה כְּפִי
הוֹרָאתָן שֶׁשִּׁפְטָה בְּרַב הַצְּבוּרִי³⁵ מֵאַחֵר שִׁידְעוּ³⁶ -
הֲרִי זֶה מִבֵּיא אֲשֶׁם תְּלוּפִי³⁷; הוֹאִיל וְהִנֵּה לוֹ לְשֹׂאֵל

יז: שהפסוק הזה עוסק באיסור יציאה חוץ לתחום, וכן הוא
בפכ"ז מהל' שבת ה"א, וב'ספר המצוות' לא-תעשה שכא).
(13) התבאר בפ"ו מהל' איסורי ביאה ה"א-ז. ונקראת כן
משום שצריכה לשמור "מים נקיים" כמספר הימים שראתה
דם, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר (ויקרא טו, כח) "וספרה
לה" – מלמד שסופרת יום כנגד יום (הוריות, שם). (14) כן
הוא בפירוש המשניות, שם. והוסיף על זה, שם: "והוא ענין
אמרם (בגמרא שם ד.) זיל קרי בי רב הוא". ורש"י שם
פירש: "כיון דאפשר לו ללמוד ולידע, לא הוי שוגג מעליא,
וקרוב למזיד הוי". (15) שהוא בעצמו אינו מוציא את
ההפץ מרשות לרשות, אלא זורקו או מושיטו והוא עצמו
נשאר במקומו. וזה אינו מפורש בתורה, שהרי לא נאמר
אלא: "אל יצא איש ממקומו". (16) שאינם מפורשים
בתורה. (17) בגמרא שם ד, ב: "בעי רב יוסף, אין חרישה
בשבת מהו, מי אמרין כיון דקא מודו בכולהו מילתא,
כביטול מקצת וקיום מקצת דמי, או דילמא כיון דקא עקריין
ליה לחרישה כל עיקר – כעקירת גוף דמי", וסובר רבינו כי
כל שאלתו של רב יוסף אינה אלא על החרישה המפורשת
בתורה, שנאמר (שמות לד, כא) "בחריש ובקציר תשבות"
(ראה במנחות עב. שפסוק זה לענין שבת. ועי' פ"א מהל'
שמיטה ויובל ה"א, ובפירוש המשנה לרב נתן אב הישיבה,
שביעית פ"א הערה 52). אבל אב מלאכה ממלאכות אחרות,
שאינו מפורש בתורה, פשוט הוא שאין זה נחשב כ"אם
למבטל מקצת ומקיים מקצת וחייבים. וצריך לומר שרב
יוסף לית ליה הא דשמואל, דאמר אין חייבין עד שיוור
בדבר שהצדוקים מודים בו, ולפיכך שאל על זה (תוספות
הרא"ש שם). אולם לדעת רבינו שפסק כשמואל – אין זו
בעיא כלל, ואם הורו שאין חרישה בשבת, אין זו הוראה,
שהרי כתוב מפורש: "בחריש ובקציר תשבות". וראה
ב'מאירי' שם, ב'כסף משנה' ו'לחם משנה', ב'חפץ ה"
ו'שער יוסף". (18) וזהו מקיים מקצת ומבטל מקצת, בדבר
שאין הצדוקים מודים בו, שהשתחויה משמע לצדוקים רק
בפישוט ידים ורגלים, כמו שנאמר (בראשית יט, א)
"וישתחו אפים ארצה" (שם ד.). (19) וזהו מבטל מקצת
ומקיים מקצת, בדבר שאין הצדוקים מודים בו, שהצדוקים
משמע להם שהאיסור אינו אלא אם ראתה דם ביום, אבל
ראתה דם בלילה אינה אסורה (שם בגמרא). (20) כשהאבר
מוקשה, ראה למעלה פ"ה ה"ז, ופ"ד מהל' איסורי ביאה
ה"א, כי אסור לפרוש כשהוא מתקשה, כשפירסה אשתו
נדה בשעת תשמיש. והוא במשנה שם ח, ב: "חייבין על
עשה ועל לא-תעשה שבנדה כו' פרוש מן הנדה", וראה
בפירוש המשניות שם. (21) שאין הצדוקים מודים בו, וזו
הוראה של קיום מקצת וביטול מקצת. (22) ודבר זה אין
הצדוקים מודים בו. וכן מוכח מדברי הגמרא (הוריות ג.)
"מיעוט בחלב ומיעוט בדם, מהו". ועיי"ש ב'תוספות'
שהקשו הלא דם הוא דבר שהצדוקים מודים בו, ולדברי
רבינו אתי שפיר (ה' המוריה).

ג. הוּרִי בֵּית דִּין שֶׁיֵּצֵא הַשֶּׁבֶת, לְפִי שְׁנִתְכַּסְּפִית
הַחֲמָה²³ וְדַמְיָו²⁴ שֶׁשִּׁקְעָה חֲמָה²⁵, וְאַחֵר כִּךְ זָרְחָה²⁶
- אֵין זֶה הוֹרָאָה²⁷ אֶלָּא טַעוּת²⁸, וְכָל שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה
חִיב, אֶבֶל בֵּית דִּין פְּטוּרִין. וְכֵן אִם הִתִּירוּ בֵּית דִּין

אליעזר לחייבו באשם תלוי. (38) שחייב באשם תלוי. ושם גמרא: "א"ר זירא, משל דרבי אליעזר למה הדבר דומה, לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן ונודע לו, שמביא אשם (תלוי)". (39) שחייב אשם תלוי, משום שהיה לו לשאול. (40) במשנה שם: "איזהו ספק (כלומר, למי מחייב רבי אליעזר אשם תלוי) ישב לו בתוך ביתו חייב, הלך לו למדינת הים פטור, אמר רבי עקיבא מודה אני בזה (בהולך למדינת הים) שהוא קרוב לפטור מן החובה. (41) כלומר, הממנהר ללכת למדינה אחרת. (42) כרבי עקיבא ולא כבן עזאי (שם ד.) שמכיון שהוא טרוד, לא היתה לו שום אפשרות לשמוע שחזרו הב"ד מהוראתם, והוא נחשב לתולה בב"ד שהוא פטור (רש"י שם). ו"דוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על-פי ב"ד (ראה למעלה בתחילת ההלכה), אבל אם עשה זה ולא חטאו רוב הקהל – מביא חטאת יחיד, שהרי פסק למעלה (פי"ב ה"ב, ופי"ג ה"א) יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב" (השגות הראב"ד).

1 בְּכָל עֵת עַל דְּבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בְּבֵית דִּין וְלֹא שָׁאֵל
2 - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם חָטָא אוֹ לֹא חָטָא.³⁸
3 בְּמֵה דְּבָרִים אֲמֹרִים?³⁹ כְּמִי שֶׁהָיָה עִם בֵּית דִּין
4 בְּמִדְיָנָה; אָבֵל מִי שֶׁרָאָה הַהוֹרָאָה וְהִלָּךְ לְמִדְיָנָה
5 אַחֲרָת, אָף עַל פִּי שְׁעֵשָׂה אַחֵר שִׁידְעוּ - פֶּטוּר, מִפְּנֵי
6 שֶׁתִּלָּה בִּהְיוֹת וְהָרִי אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְשָׁאֵל.⁴⁰ וְלֹא עוֹד,
7 אֲלֹא הַנִּבְהֵל לְצִאתוֹ,⁴¹ אָף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא יֵצֵא
8 לְדֶרֶךְ, וְעֵשָׂה עַל פִּיהֶם מֵאַחֵר שִׁידְעוּ - הָרִי זֶה
9 פֶּטוּר.⁴²

(35) כלומר, שעשו רוב ציבור, אבל אם לא עשו רוב ציבור – חייבים היחידים להביא כל אחד ואחד, חטאת קבועה (למעלה פי"ב ה"ב, ופי"ג ה"א). (36) כלומר, מכיון שנודע אח"כ לב"ד שטעו וחזרו מהוראתן. (37) כרבי אליעזר, במשנה שם ג, ב – האומר "ספק", כלומר, שהוא ספק תולה בב"ד וספק תולה בעצמו, ופירשו בגמרא שם, שכוונת רבי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – כ"ו אדר א' ב' אדר ב' תשע"ט

29 אֶחָד נֶעֱשֶׂה בַּחוּץ וְנֶאֱכַל לְעֵרֵב, וְהִשְׁנִי נֶעֱשֶׂה בְּפָנִים
30 וְנִשְׁרָף; וּפָר כֹּהֵן גָּדוֹל לְחֻטָּאת, וְהוּא נִשְׂרָף.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הלכות עבודת יום הכיפורים".

צריך להבין מדוע בכותרת להלכות אלו, כתב הרמב"ם שהם "הלכות עבודת יום הכיפורים", אבל כשמתחיל לבאר את ההלכות, נקט הלשון "יום הצום".

ויש לומר על-פי מה שכתב בהקדמתו ש'היד החזקה' הוא ספר הלכות הלכות, וממילא כאשר מתחיל לבאר את פרטי ההלכות של יום זה, מעדיף לנקוט בלשון שיש בו גם עניין של הלכה, ולכן כותב "יום הצום" שמדגיש את החיוב ההלכתי של יום הכיפורים – הצום. משא"כ יום הכיפורים שנקט בכותרת, הוא על שם הכפרה אבל אין בו ענין הלכתי.

(על-פי "זין מלכות" ספר עבודה סימן ט)

(2) כל הקרבנות האמורים כאן, מפורשים בתורה (ויקרא טז: במדבר כט, ח). (3) דמו נזרק על המזבח שבעזרה, ושעיר חטאת שני מזים דמו בקודש הקדשים ובהיכל – ונשרף. (4) במדבר שם. ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שתחילתו מפקד בני ישראל. (5) אחד של ציבור ואחד של כהן גדול.

31 ב. עֲבֹדֶת כָּל חֹמֶשׁ עֲשָׂרָה בְּהִמּוֹת אֱלֹהֵי הַקְּרִיבִין בְּיוֹם
32 זֶה אֵינָה אֲלֵא בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּלִבָּד,⁶ אֶחָד כֹּהֵן מְשִׁית
33 בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה אוֹ הַמְּרִבָּה בְּכִגְדִים.⁷ וְאִם הָיְתָה

יום א' כ"ו אדר א' ה'תשע"ט

הלכות עבודת יום הכיפורים

10 מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת. וְהִיא: שִׁיעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה יוֹם
11 הַכִּיפּוּרִים כְּלוֹ עַל הַסֵּדֶר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי
12 מוֹת: הַקְּרִבְנוֹת, וְהוֹדִינֵן, וְשִׁלּוֹחַ הַשְּׁעִיר, וְשִׁאֵר
13 הָעֲבֹדוֹת.

14 וּבִאֵזֶר מִצְוָה זוֹ בְּפָרָקִים אֵלֶּי:

פָּרָק רִאשׁוֹן

15 (1) יבאר סדר הקרבנות שמקריבים ביום הצום ושארין עבודתן אלא בכהן גדול.

16 א. בְּיוֹם הַצֹּם מְקַרְבִּין² תָּמִיד בִּשְׁחַר וְתָמִיד בֵּין
17 הָעֲרִפִּים, כְּסֵדֶר כָּל יוֹם וְיוֹם. וּמְקַרְבִּין מוֹסֵף הַיּוֹם
18 פֶּר וָאֵיל וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, כָּלֶם עוֹלוֹת, וְשִׁעִיר חֻטָּאת
19 נֶעֱשֶׂה בַּחוּץ,³ וְהוּא נֶאֱכַל לְעֵרֵב. וְעוֹד מְקַרְבִּין יֵתֵר
20 עַל מוֹסֵף זֶה פֶּר בֶּן בֶּן בֶּן לְחֻטָּאת, וְהוּא נִשְׂרָף, וְאֵיל
21 לְעוֹלָה. וְשִׁנְיָהֶם מִשָּׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. וְאֵיל הַבָּא מִשָּׁל
22 צִבּוֹר הָאָמֹר בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת, וְהוּא הָאֵיל הָאָמֹר
23 בַּחוּמֶשׁ הַפְּקוּדִים⁴ בְּכָלֵל הַמוֹסֵף, וְהוּא הַנִּקְרָא אֵיל
24 הָעֵם. וְעוֹד מְבִיאִין מִשָּׁל צִבּוֹר שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים:
25 אֶחָד קָרֵב חֻטָּאת, וְהוּא נִשְׂרָף, וְהִשְׁנִי שְׁעִיר
26 הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. נִמְצְאוּ כָּל הַבְּהֵמוֹת הַקְּרִבִּים בְּיוֹם זֶה
27 חֹמֶשׁ עֲשָׂרָה: שְׁנֵי תָמִידִין, וּפָר, וְשְׁנֵי אֵילִים,⁵
28 וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים - כָּלֶם עוֹלוֹת; וְשְׁנֵי שְׁעִירִים חֻטָּאת:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום א' כ"ו אדר א' – ספר עבודה – הל' עבודת יוה"כ קבט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מימי יאשיהו המלך ואילך לא היה שמן המשחה (הוריות יב.).

ג. שְׁבַעַת יָמִים קִדְּם לַיּוֹם הַכַּפּוּרִים מִפְּרִישֵׁין פֶּהֶן גָּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכָּתוֹ שֶׁבִּמְקוֹדֶשׁ. וְדָבָר זֶה קִבְּלָה מִמֶּשֶׁה רַבֵּנוֹ. וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ כָּל שְׁבַעַת יָמִים אֵלּוּ, שֶׁמָּא תִּמְצָא אֲשֶׁתוֹ נָדָה, וְנִמְצָא טָמֵא שְׁבַעַת יָמִים וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹד. וּמִתְקִינֵין לוֹ פֶּהֶן גָּדוֹל אַחֵר, שֶׁאִם יֵאָרֵעַ בָּזֶה פֶּסוּל – יַעֲבֹד הָאֲחֵר תַּחֲתָיו. בֵּין שְׁאֵרֵעַ בּוֹ פֶּסוּל קִדְּם תְּמִיד שֶׁל שַׁחֲרָה⁸ בֵּין שְׁאֵרֵעַ בּוֹ פֶּסוּל אַחֵר שֶׁהַקְּרִיב קָרְבָּנוֹ – זֶה שֶׁנִּכְנָס תַּחֲתָיו אֵינוֹ צָרִיךְ חֲנוּךְ⁹, אֲלֵא עֲבֹדָתוֹ מִחֲנֻכָּתוֹ¹⁰, וּמִתְחִיל מַעֲבֹדָה שֶׁפֶּסֶק בָּהּ הָרָאשׁוֹן. עֲבֹר יוֹם הַכַּפּוּרִים – הֵרִי הָרָאשׁוֹן חוּזֵר לַעֲבֹדָתוֹ, וְהַשְּׁנִי עוֹבֵר¹¹. וְכָל מִצְוֹת פֶּהֶנָּה גְּדוּלָּה עֲלֵיו¹², אֲלֵא שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד פֶּכֶהֶן גָּדוֹל. וְאִם עֲבָד¹³ – עֲבֹדָתוֹ כְּשֶׁרָה¹⁴. וְאִם מֵת הָרָאשׁוֹן – זֶה הַשְּׁנִי מִתְּמַנֶּה תַּחֲתָיו.¹⁵

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומתקנין לו כהן גדול אחר, שאם יארע בזה פסול בו". בהרבה גירסאות נכתב "פסול" במקום פסול, והוא תמוה. ובדפוס רומי נכתב "פסול" בלי יו"ד.

(על"פ ל"קו"ש ח"ב עמוד 188 הערה 1)

~ נקודות משיחות קודש ~

"בין שאירע בו אחר שהקריב קרבנות..." ולפי הגירסא "אחר שהקריב קרבנו", יש לתמוה מהו החילוק בין קרבנו לשאר קרבנות, ומדוע הכהן השני א"צ חינוך רק אם הראשון הקריב את קרבנו, אבל לא אם הקריב שאר קרבנות. לכן י"ל הגירסא "אחר שהקריב קרבנות", וא"כ ליתא להאי קושיא. אלא שעדיין צ"ע מדוע לא כתב בפשטות "אחר שהקריב" ותו לא, שאז זה מדבר על קרבן התמיד שהזכיר קודם.

ויש לומר: שב"אחר שהקריב קרבנות" קאי משמע-לן שאפילו אם הקריב כל הקרבנות ונשאר לעשות רק דבר שאינו הקרבת קרבן כלל – נקרא זה עבודה דמחנכתו, וכגון הוצאת הכף והמחתה מקודש-הקדשים שיש מקום לספק אם מחנכת.

(על"פ ל"קו"ש ח"ב עמוד 188)

8) לפני שהתחיל לעבוד. 9) מחלוקת בין אמוראים שם יב. אם כהן גדול חדש מחוייב להתחנך בתפקידו ככהן גדול לפני שהוא ניגש לעבודת היום. אם אירע פסול ככהן גדול לפני הקרבת תמיד של שחר ברור שהוא מתחנך בעבודת התמיד, שהוא עושה אותה בבגדי כהן גדול (רש"י שם), בעיית החינוך מתעוררת איפוא רק אם אירע הפסול אחרי העבודות היום-יומיות. 10) אף על פי שהיא נעשית בארבעה בגדים ככהן הדיוט. פסק כרב

1 שְׁבַת - אֵף מוֹסֵף שְׁבַת אֵין מִקְרִיב אוֹתוֹ אֲלֵא פֶהֶן 2 גָּדוֹל. וְכֵן שְׁאֵר הָעֲבֹדוֹת שֶׁל יוֹם זֶה, כְּגוֹן הַקְּטָרֶת 3 הַקְּטָרֶת שֶׁל כָּל יוֹם וְהַטְבַּת הַנְּרוֹת - הַכֹּל עָשׂוּי כִּכְהֵן 4 גָּדוֹל נָשׂוּי. שְׁנַאֲמַר: וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ; 'בֵּיתוֹ' 5 - זֶה אֲשֶׁתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכן שאר העבודות של יום זה, כגון הקטרת הקטורת של כל יום בו הכל בכהן גדול נשוי..".

מדבריו נראית שיטתו בבירור שהחיוב של הכהן הגדול להיות נשוי ביוהכ"פ הוא דין בכהן ולא ביום הכיפורים, שאל"כ היו יכולות שאר עבודות שנעשות גם בכל יום, להיעשות על-ידי כהן גדול שאינו נשוי.

כשנסביר כך את דין כהן גדול שצ"ל נשוי ביוהכ"פ, המובא במשנה הראשונה של מסכת יומא, ונקשר אותו לסיומה, תתורץ שאלה קשה בסוף המסכת, במאמרו של רבי עקיבא "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים כו' ואומר מקווה ישראל ה'". שלכאורה, מדוע הביא פסוקים מהנביא כמענה על שאלותיו "לפני מי אתם מטהרים כו' ומי מטהר אתכם כו'", והרי תשובות יותר מפורשות מצינו בפסוק מהתורה שהובא זה עתה במשנה לפני דברי ר"ע: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתכם, לפני ה' תטהרו".

אלא, שכשם שבתחילת המסכת, דין כהן גדול שצ"ל נשוי, הוא דין בגברא ולא מצד יוהכ"פ, כך מחפש ר"ע פסוקים מהם משמע שהקב"ה מטהר את ישראל מצד מעלתם ולא מצד היום הקדוש, ולכן הביא את הפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים כו'" שאינו מדבר ביום הכיפורים. אבל מכיון שמכל-מקום פסוק זה מדבר על זמן הגאולה, לכן הביא פסוק נוסף "מקוה ישראל ה'", שממנו משמע שהקב"ה מטהר את ישראל מצד מעלתם גם שלא בזמן הגאולה.

(על"פ ל"קו"ש ח"ב עמוד 173)

6) מלשונו של רבינו כאן משמע, שאין כל הבדל בין קרבנות שהם עבודת היום ממש ובין עבודות של כל יום, כגון תמידים, קטורת על מזבח הזהב וכדומה, וכולן מן התורה זקוקות לכהן גדול. אולם הריטב"א (מביאו הכסף משנה כאן) כותב בשם רבינו, שמן התורה רק עבודות המיוחדות ליום הכיפורים חובתן בכהן גדול, אבל לא עבודות של כל יום. ראה בעל המאור ורמב"ן בתחילת מסכת יומא, וראה לקמן פרק ד הלכה א. ובסדר העבודה ליום כיפור, המיוחס להגאונים כתוב, שהיו פייסות (הגרלות) מי יזכה בעבודות שונות. מזה מוכח שכשרות בכהן הדיוט. 7) שלובש שמונה בגדי כהונה, המפורשים בהלכות כלי המקדש פרק ח הלכה א, אבל לא נמשח בשמן המשחה. בכל תקופת בית שני וכן בזמן בית ראשון

הַצְדוּקִין, מִהֵרָה יֵאָבְדוּ, שְׁאִינָן מֵאֲמִינִין בַּתּוֹרָה
שֶׁבַעַל פֶּה, וְהָיוּ אוֹמְרִין, שֶׁקִּטְרַת שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים
מִנִּיחִין אוֹתָהּ עַל הָאֵשׁ בַּהִיכָל חוּץ לַפְּרֹכֶת, וְכִשְׁיַעֲלָה
עֲשָׂנָהּ מִכְנִיס אוֹתָהּ לַפָּנִים לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. הַטַּעַם¹⁹:
זֶה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה: כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה עַל הַכִּפֹּרֶת, אָמְרוּ
כִּי הוּא עֲנַן הַקִּטְרֶת. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ חֻכָּמִים,
שְׁאִין נוֹתֵן הַקִּטְרֶת אֶלָּא בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים לַפָּנִי הָאֲרוֹן,
שֶׁנֶּאֱמָר: וְנָתַן הַקִּטְרֶת עַל הָאֵשׁ לַפָּנִי ה'. וּלְפִי שֶׁהָיוּ
חוֹשְׁשִׁין בְּבֵית שְׁנֵי שְׁמָא כֹּהֵן גָּדוֹל זֶה נוֹטֵה לְצַד
מִינּוּת, הָיוּ מְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים
וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי²⁰ כֹּהֵן גָּדוֹל, אָנוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין,
וְאַתָּה שְׁלוּחֵנוּ וְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין²¹. מְשַׁבְּעִין אָנוּ עֲלֶיךָ
בְּמִי שֶׁשָּׂפָן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה שְׁלֵא תִשְׁנֶה דָּבָר
שֶׁאֲמַרְנוּ לָךְ. וְהוּא פּוֹרֵשׁ וּבּוֹכָה, עַל שֶׁחֲשָׁדוּהוּ
בְּמִינּוּת; וְהֵן פּוֹרֵשִׁין וּבּוֹכִין, לְפִי שֶׁחֲשָׁדוּ לָמִי
שֶׁמְעַשִּׂיו סְתוּמִין, שְׁמָא אֵין בְּלָבוּ כְּלוּם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"...אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל ... מְשַׁבְּעִין אֲנַחְנוּ עֲלֶיךָ... שְׁלֵא תִשְׁנֶה
דָּבָר... וְהוּא פּוֹרֵשׁ וּבּוֹכָה עַל שֶׁחֲשָׁדוּהוּ בְּמִינּוּת, וְהֵן פּוֹרֵשִׁין
וּבּוֹכִין לְפִי שֶׁחֲשָׁדוּ בְּמִי שֶׁמְעַשִּׂיו סְתוּמִין, שְׁמָא אֵין בְּלָבוּ
כְּלוּם."

ולכאורה תמוה, מה מקום להנהיגה זו, וממה נפשך אם אין
זה ראוי להשביעו שלא ישביעוהו מבלי לבדוק, ואם זהו
דין תורה שצריך להשביעו בכל אופן, מדוע יש לבכות הרי
קיימו ציווי ה'. וכמו"כ יש להבין מדוע בוכה הכהן הגדול,
הרי אין זו אשמתו שחושדים בו.

וההסבר הוא על-פי מאמר הגמרא "אין אדם נחשד בדבר
אלא אם-כן עשאו, ואם לא עשה.. כו' הרהר בלבו כו'",
והיינו שעצם העובדה שחושדים בו מוכיחה שיש אצלו
איזושהי שייכות לעניין, שאם לא כן לא היו חושדים בו.
ואע"פ שהסיבה היא דין תורה, מכלי-מקום התורה על הרוב
תדבר, ולכן יש מקום לחשש זה.

ומה ש"הן פורשין ובוכין כו" הוא מפני שעבודת הקטורת
ביום הכיפורים לפני ולפנים היא עניין נעלה ביותר הנוגע
לכלל ישראל ולכל השנה כולה, והיא עבודה אחת ויחידה
הקשורה עם אחדות של ישראל והקב"ה, ומפני זה היה
צורך להבטיח שעבודה זו תיעשה בתכלית השלימות
וההידור, גם אם לשם כך צריך לחשוך ביהודי.

ואעפ"כ מצד הרגש של אהבת ישראל, נגע ללבם העובדה
שחשדו ביהודי, עד כדי כך שהדבר הביאם לידי בכיה
בדמעות ממש.

ומכאן הוראה לגודל ההפלאה של אהבת ישראל, שהרי
מדובר על ערב יום הכיפורים, שעת ההכנה הגדולה ליום
הקדוש, ובזמן שזקני בית-דין עושים את ההכנות
האחרונות לוודא שעבודת הקטורת תהיה כדבעי, ובזמן זה

פפא שם: (11) מפסיק פעולותיו בבית המקדש ונקרא
"כהן גדול שעבר" (ראה משנה מגילה ט: ויש גורסים
"עובר", ראה כסף משנה ולחם משנה. 12) כל המצוות
שהכהן הגדול חייב בהן מוטלות גם על זה שעבר, כגון
איסור פריעה ופרימה על מת, אסור באלמנה וכדומה (שם
עג.). (13) בשמונה בגדים. (14) כי מן התורה דינו ככהן
גדול וחכמים גזרו שלא יעבוד ככהן גדול, כדי שלא תתעורר
איבה בין שני הכהנים הגדולים. ואם עבד בארבעה בגדים
ככהן הדיוט - עבודתו פסולה (רש"י שם).

ד. בְּשִׁבְעַת יָמִים אֵלוּ מִזִּין עָלָיו מֵאֶפֶר הַפָּרָה
בְּשָׁלִישִׁי לְהַפְרָשָׁתוֹ וּבְשִׁבְעִיעִי¹⁵ שֶׁהוּא עֶרֶב יוֹם
הַכַּפּוּרִים, שְׁמָא נִטְמָא בְּמַת וְלֹא יָדַע. וְאֵם חַל יוֹם
שֶׁבַת בְּשָׁלִישִׁי אוֹ בְּשִׁבְעִי שְׁלֹ - דּוֹחִין אֶת הַהִזְהָה¹⁶.

(15) ואף על פי שהתורה כתבה (במדבר יט, יט) "והזה ...
ביום השלישי וביום השביעי", ואם כן יש לחוש שמא נטמא
שני ימים או יום אחד לפני הפרשתו ונצריכו הזאה כל שבעת
הימים, סובר ר' יוסי שהתורה הקפידה רק שלא יקדים הזאה
ראשונה לפני יום השלישי ושתהיה הפסקה של ארבעה ימים
בין הזאה להזאה, אבל מותר לדחות את ההזאה הראשונה
לזמן מרובה. (16) ואף על פי שהזיהה בשבת היא שבות
(=גזירת חכמים) וכלל בדינו "אין שבות במקדש", לא
התירו כאן, מפני שלשכת פלהדרין שבה נמצא הכהן הגדול
באותם שבעת הימים, לא נתקדשה בקדושת עזרה, אלא
בקדושת הר הבית, ובה לא התירו איסורי דרבנן (ראה שער
המלך כאן). ובהלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ד כתב רבינו,
שמזים שבעת ימים על הכהן השורף ומשמע שגם בשבת
מזים, והטעם, מפני שבפרה אדומה עשו מעלות יתרות.

ה. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים מְרַגְלִין אוֹתוֹ בְּעִבּוּדוֹת. זוֹרֵק
אֶת הַדָּם, וּמִקְטִיר אֶת הַקִּטְרֶת, וּמִטִּיב אֶת הַנְּרוֹת¹⁷,
וּמִקְטִיר אֵיבָרֵי תְּמִיד עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּדִי שִׁיְהִיָּה רָגִיל
בְּעִבּוּדָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וּמוֹסְרִין לוֹ זָקָנִים מְזַקְנֵי
בֵּית דִּין, וְקוֹרְאִים לַפָּנִי וּמַלְמְדִין אוֹתוֹ עֲבוּדַת הַיּוֹם
וְסִדּוּרָהּ. וְאוֹמְרִין לוֹ: אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל, קָרָא אֶתָּה
בְּפִיךָ, שְׁמָא שִׁכַּחְתָּ אוֹ שְׁמָא לֹא לְמַדְתָּ דָּבָר זֶה.
וְעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשַׁחֲרִית הָיוּ מַעֲמִידִין אוֹתוֹ
בְּשַׁעְרֵי הַמִּזְרָח וּמַעֲבִירִין לַפָּנִי פָּרִים וְאַיִלִּים
וּכְבָּשִׁים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה מִפִּיר וְרָגִיל בְּעִבּוּדָה.

(17) מסיר את הפתילות שכבו, מנקה את המנורה ונותן
פתילות חדשות ומדליקן.

ו. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים לֹא הָיוּ מוֹנְעִין מִמֶּנּוּ מֵאֲכָל
וּמִשְׁקָה. עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים עִם חֲשֻׁכָה לֹא הָיוּ
מִנִּיחִין אוֹתוֹ לֵאכֹל הַרְפָּה, שֶׁהֵמָּאכֵל מְבִיא אֶת
הַשֶּׁנֶה, וְלֹא הָיוּ מִנִּיחִין אוֹתוֹ לִישׁוֹן, שְׁמָא יִרְאֶה קָרִי.
וְלֹא הָיוּ מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבָרִים מְרַגְלִין לְשִׁכְכַת
זֵרַע, כְּגוֹן בִּיצִים וְחֶלֶב חֵם וְכִיּוֹצֵא בָהֶן.

ז. בִּימֵי בֵּית שְׁנֵי צִי¹⁸ הַמִּינּוּת בְּיִשְׂרָאֵל, וְצֵאָו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני כ"ז אדר א' - ספר עבודה - הל' עבודת יוה"כ קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בגדים אחרים טעון טבילה⁶, שנאמר: ופשט את
בגדי הכד ורחץ את פשרו במים במקום קדוש ולבש
את בגדיו. וחמש טבילות? ועשרה קדושים⁸ טובל
בהן גדול ומקדש בו פיוס. כיצד? בתחלה פושט
בגדי חל שעליו, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש
בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את התמיד,
ומקטיר קטרת של שחר של כל יום, ומטיב את
הנרות, ומקטיר איברי התמיד עם החבתין⁹
והנסכים, ומקריב הפר ושבעה כבשים של מוסף
היום. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי
הזהב, וטובל ועולה ומסתפג¹⁰, ולובש בגדי לבן,
ומקדש ידיו ורגליו. ועובד עבודת היום: כל
הידידים עם ההגדלה¹¹, וזריקת הדמים בפנים¹²,
והקטרת הקטרת בקדש הקדשים, ומוסר השעיר
למשלחו לעזאזל, ומוציא אמורי הפר והשעיר
הנשרפים ומוסר שארן לשרפה. ואחר כך מקדש
ידיו ורגליו, ופושט בגדי לבן, וטובל ועולה
ומסתפג, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו.
ומקריב שעיר חטאת של מוסף היום, ואילו ואיל
העם, והם עולות, ומקטיר אמורי פר ושעיר
הנשרפים, ומקריב תמיד של בין הערבים¹³. ואחר
כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל
ועולה ומסתפג, ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו
ורגליו. ונכנס לקדש הקדשים, ומוציא משם את
הפר ואת המחתה. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו,
ופושט בגדי לבן, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש
בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ומקטיר קטרת של
בין הערבים של כל יום, ומטיב את הנרות בין
הערבים. ומקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב,
ולובש בגדי חל ויוצא.

(5) מבגדי זהב לבגדי לבן או להיפך. (6) במקוה שיש בה
ארבעים סאה מים. לא נתברר בדיוק שיעור הסאה. על סמך
הנתונים שבידינו, יש להניח שהסאה מכיל 10 עד 12 ליטר.
(7) משנה שם ל. (8) רחיצת ידים ורגלים מן הכיור או
מקיתון של זהב (ראה לקמן הלכה ה). (9) מנחה שהכהן
גדול מקריב בכל יום (ראה פרק יג מהלכות מעשה קרבנות
הלכה ב). (10) מתנבב. (11) הטלת הגורל, איזה משני
השעירים יקרב חטאת ואיזה ישתלח לעזאזל (ראה לקמן
פרק ג). (12) כאן לא הקפיד רבינו על הסדר המדויק,
והקדים הזאת הדם לפני הקטורת. אבל לקמן בפרק ד הלכה
א הקדים הקטורת, לפי הסדר הקבוע במשנה שם מז. ונג:
(13) רש"י שם סז: ד"ה ה"ג כתב, שהוצאת כף ומחתה
קודמת להקרכת תמיד של בין הערבים, וכדבריו משמע
ב'תורת כהנים' פרשת אחרי פרק ו. אולם רבינו מסתמך על
דעת ר' יוחנן בירושלמי יומא פרק ז הלכה ב: "הכל מודים
בהוצאת כף ומחתה, שהוא לאחר תמיד של בין הערבים"
(ראה רמב"ן על התורה פרשת אחרי).

מצאו את הפנאי הדרוש לבכות בדמעות על שחשדו
ביהודי!

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה סימן טג)

(18) צמחה. (19) נימוקם של הצדוקים. (20) אדוני.
(21) כלומר, אנו משיבעים אותך על דעתנו ועל דעת בית דין
(פירוש, לא לפי הכוונה שבדעתך להכניס לנוסח השבועה,
אלא לפי כוונתנו וכוונת בית הדין), אבל לא נתכוונו לומר
שהוא שליח בית דין לעבודה, שהרי רבינו פוסק בהלכות
נדרים פרק ו הלכה ה והלכה ח שכהנים שלוחי הקדוש-
בורן הוא הם.

ח. כל לילי יום הפפורים בהן גדול יושב ודורש,
אם היה חכם. ואם היה תלמיד - דורשים לפניו. אם
היה רגיל לקרא - קורא, ואם לאו - קורין לפניו,
כדי שלא יישן. ובמה קורין לפניו? בכתבי הקדש²².
בקש להתנמנם - פרחי לויה²³ מפין לפניו באצבע
צדקה²⁴, ואומרים לו: אישי בהן גדול, צמד
והצטנן²⁵ מעט על הרצפה, כדי שלא תישן.
ומתעסקין עמו²⁶ עד שפגיע זמן שחיטה. ולא היה
שוחטין עד שמפירין שעלה עמוד השחר פודא²⁷,
שקא ישחטו בליקה.

(22) במשנה שם אמרו: באיוב, דניאל, עזרא ודברי הימים.
ובירושלמי מוסיף, תהלים ומשלי. (23) לויים צעירים.
במשנה שלפנינו הגירסה "פרחי כהונה". (24) בגמרא
מפרש אגודל. מקריבים אגודל לאצבע ושומטים אותה בכוח
וזה משמיע קול. בירושלמי שם משמע שקול זה שימש ליווי
לומר שבעל פה. (25) הרצפה צוננת והעומד עליה רגליו
מצטננות וזה מפיג את התרדמה. (26) במשנה "ומעסיקים
אותו" ופירשו בגמרא, שהיו מזמרים לפניו. (27) ונזהרו
בזה מאוד, מפני שפעם אחת טעו, ראו אור הלבנה וחשבו
שזה עמוד השחר ושחטו את התמיד ונפסל.

יום שני כ"ז אדר א' ה'תשע"ט

פרק שני

(1) יבאר סדר הבגדים שהיה משמש ביום זה, וכמה טבילות
היה טובל.

א. כל מעשה² התמידין והמוספין של יום זה בהן
גדול עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב, ועבודות
המיוחדות ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת
ליום זה היא מעשה הפר של בהן גדול, ושני
השעירים שאחד מהן שעיר המשלח³, והקטרת
הקטרת בקדש הקדשים⁴. כל אלו בבגדי לבן הם
נעשים.

(2) יומא לא: לב. ולד. (3) אבל שעיר החטאת השני
מעשהו בבגדי זהב. (4) אבל הקטרת הקטורת בהיכל
נעשית בבגדי זהב.

ב. כל עת שישנה הבגדים⁵ ופשט בגדים ולובש

היה מקיתון של זהב. רבינו כתב סתם: והיום בקיתון של זהב, ומשמע שגם קידוש ראשון כך. (23) קרש רחב שש עשרה אמה, מונח בצד דרום של המזבח ובו הכהנים עולים. בכל יום היו עולים בשפת המזרח מפני שעליהם לפנות לימין, שהרי אמרו: "כל פינות (פניות) שאתה פונה לא יהיו אלא לימין" ולפיכך עולים בשפת מזרח, כדי לקצר את הדרך, כי אם יעלו בשפתו המערבית יצטרכו לעבור את כל רחבו של הכבש (משנה שם וגמרא מ.). (24) אחרי שהקיפו את כל המזבח, מגיעים לשפתו המערבית של הכבש ושם יורדים. (25) במשנה שלפנינו הגירסא: "כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע, ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע", וגירסת רבינו כמו שכתב כאן. ובגמרא שם מה. משמע כגירסת רבינו, ראה לחם-משנה. (26) לכבד את הכהן הגדול שילך ברוב עם מלווים אותו. (27) לחתות בה גחלים מהמערכה שעל המזבח, כדי להקטיר עליה את הקטורת. (28) "התורה חסה על ממונם של ישראל" (שם), כי המחתה מתקלקלת קצת כשחותים בה תדיר באש. (29) שופך את הגחלים. (30) ובה היה מקטיר, משום כבוד המקדש. (31) בגמרא שם מד: מפרשים, שהמחתה היומימית דפנותיה עבים, ושל היום דקים. (32) כדי שתתמוך את זורעו של כהן גדול. (33) במשנה שם מג: נחלקו ר' מאיר ור' יוסי ור' יהודה במנין המערכות, ופסק כר' יוסי "שהלכה כמותו מחבריו" (עירובין מו.). (34) שלוש מערכות שבכל יום הן: א. מערכה גדולה שעליה מקטירים את הקרבנות: ב. מערכה שניה של קטורת, שממנה לוקחים את הגחלים להקטרת הקטורת בהיכל: ג. לקיום האש, אם לא הספיקה אש המערכה הגדולה להתגבר על רוב הבשר מוסיפים עליה אש ממערכה זו. (35) וממערכה זו נוטלים גחלים להקטיר הקטורת שמכניסים לקודש הקדשים.

ג. כל הטבילות¹⁴ האלו והקדושים - פלן במקדש, שנאמר: ורחץ את בשרו במים במקום קדוש. חוץ מטבילה ראשונה, שהוא ראשי לטבול אותה בחל, שאינה אלא להוסיף פונות¹⁵; שאם יזכר טמאה ישנה שבידו - יפרש ממנה בטבילה זו לשמה. וכל כהן שלא טבל בין בגדים לבגדים או שלא קדש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ועבד - עבודתו פשורה¹⁶.

(14) משנה שם ל. (15) שישתדל להזכר, כר' יהודה בתוספתא שם פ"א. (16) גמרא שם ל:

ד. היה כהן גדול זקן או חולה¹⁷ - מלבנין¹⁸ עששיות¹⁹ של ברזל באש מפערב, ולמחר מטיילין אותן במים²⁰ כדי להפיג צנתן; שאין שבות במקדש²¹. או מערבין מים חמין במי המקנה עד שתפיג צנתן.

(17) וקשה לו לטבול במים קרים. (18) ר' יהודה בברייתא שם לד: (19) גושים. (20) שם אמרו שאיסור הטלת ברזל מלובן למים קרים הוא משום "מצרף" (מחזק ומקשה), וצירוף אינו איסור תורה אלא גזירת חכמים ("שבות" בלשון התלמוד). (21) חכמים לא גזרו בעבודות שבמקדש. ננימוק זה אמרו בגמרא שם. וכל מפרשי הרמב"ם שואלים, הלא רבינו עצמו אומר בהלכות שבת פ"ב הלכה ב: "המכבה גחלת של מתכת פטור, ואם נתכוון לצרף - חייב". משמע שמצרף הוא איסור תורה. ובמגיד-משנה שם מבאר בשם הרמב"ן, שצירוף ממש הוא איסור תורה, אבל צירוף של עששיות שהטילו למקווה כדי לחמם את המים, אינו צירוף ממש, מפני שהמים שמתחממים מחזקים את הברזל. ראה בלחם-משנה שם תירוצ נפלא ביישוב סתירה זו].

ה. בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הפיור כשאר הכהנים, והיום מקדש מקיתון של זהב²², משום כבודו. בכל יום הכהנים עולים במזרחו של כבש²³ ויורדין במערכות²⁴, והיום עולים באמצע²⁵ ויורדין באמצע לפני כהן גדול, כדי להדרור²⁶. בכל יום מי שזכה במחתה²⁷ חותה במחתה של פסח²⁸ ומערה²⁹ האש למחתה של זהב³⁰, והיום חותה כהן גדול במחתה של זהב ובה נכנס להיכל, שלא ליגעו בתוספת עבודה. וכן מחתה של כל יום מחזקת ארבעה קבין, ושל היום שלשה קבין; ובכל יום היתה כבדה, והיום קלה³¹; ובכל יום ידה קצרה, והיום ארבה³²; כדי להקל על כהן גדול שלא יגע. בכל יום ויום היו על המזבח שלש מערכות³³ של אש, והיום היו שם ארבע³⁴. מוסיפין מערכה, כדי להדר המזבח ולעטר³⁵.

(22) משנה שם מג: כתנא-קמא. בירושלמי יומא פרק ד הלכה ה, חולקים ר' יונה ור' יוסה אם קידוש ראשון גם כן

ו. זה שנאמר בתורה: וכפר בעדו ובצעד ביתו³⁰ ובצעד כל קהל ישראל - מפי השמועה³⁶ למדו, שזה ודוי דברים³⁷. נמצאת למד, שהוא מתנדב ביום זה שלשה ודוים: אחד - על ידי עצמו תחלה. ודוי שני - על ידי עצמו עם שאר הכהנים³⁸. ושניהם על פר החטאת אשר לו. והודוי שלישי - על ידי כל ישראל על שעיר המשתלח. ומזכיר את השם בכל ודוי מהן שלש פעמים. כיצד³⁹ הוא אומר? אגא השם, חטאתי עויתי ופשעתי לפניך. אגא השם, כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ופשעתי ושלש פעמים הזכיר את השם. וכן בכל ודוי מהן. וכשהוא נותן את הגורל על שעיר החטאת, אומר: להשם חטאת. נמצא מזכיר את השם ביום זה עשר פעמים⁴⁰. ובכלם הוא מזכיר בכתבו⁴¹, שהוא השם המפרש. בראשונה היה מגביה את קולו בשם⁴². פיון שרבו פרוצין⁴³ -

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ח אדר א' - ספר עבודה - הל' עבודת יוה"כ קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 חֲזָרוּ לְאֶמְרוּ בְּקוֹל נְמוּף. וּמִכְלִיעוּ בְּנַעֲמֻת⁴⁴, עַד
- 2 שְׁלֹא יִפְּרוּ בּוֹ אֶפְלוֹ חֲבָרֵי הַכְּהָנִים.

- 18 שְׁתֵּי הַיָּדִים⁶, פְּדֵי שְׁיֻכְנִים שְׁתֵּי יָדָיו וְלֹא יִתְּפֹן⁷.
- 19 וְכָלִי זֶה חֹלֵה הוּא, וְשָׁל עַץ הָיָה, וְקִלְפִּי שָׁמוּ.

(2) כתוב בתורה (ויקרא טז, ח): ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. פרטי דיניהם של שני השעירים הללו מבוארים בהלכות הבאות. (3) ברייתא, יומא לו, א. (4) שם. (5) משנה, שם: "של אשכנז (מין עץ) היו, ועשאו בן גמלא של זהב", פירוש, מכספו נדב כשנתמנה כהן גדול. (6) כלומר, רק שתי ידיים ולא יותר. (7) שלא יוכל למשמש בידיו ולהכיר איזה גורל הוא לה' ויוציאו בידו הימנית (סימן טוב היה כשיצא גורל זה בימין). רבא שם לוט, א. וראה רש"י שם. (8) לא קידשוהו בקדושת כלי שרת מפני שהיה של עץ, ואין עושים כלי שרת של עץ (שם).

- 20 ב. היכן מגרילי? בַּמִּזְבֵּחַ הָעֶזְרָה בַּצִּפּוֹן הַמְּזֻבָּח¹⁰.
- 21 מִנִּיחִין שָׁם הַקִּלְפִּי, וּמַעֲמִידִין שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים פְּנִיָּה
- 22 לַמַּעֲרָב וְאַחֲרֵיהֶם לַמִּזְרָח. וְכֵהֵן גְּדוֹל פֶּא לְשָׁם,
- 23 וְהַסָּגָן מִיָּמִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב¹¹ מִשְׁמָאלוֹ. וְשְׁנֵי
- 24 הַשְּׁעִירִים לְפָנָיו, אֶחָד לִיָּמִינוֹ וְאֶחָד לְשְׁמָאלוֹ.

(9) משנה, שם לו, א. (10) כלומר, צפונית מזרחית למזבח, ולא מול קיר המזרח של המזבח. רבינו עומד בשיטתו שבפ"ה מהל' בית הבחירה הט"ו-טז, שאע"פ שהמזבח משוך שבע אמות למחיצתה הצפונית של העזרה, לא נקרא צפון אלא המקום שהוא צפוני מקיר המזבח, היינו ששים אמות וחצי ברוחב לכל אורך העזרה מכותל האולם עד כותל המזרחי של העזרה, היינו שבעים ושש אמות. ראה כסף-משנה ולחם-משנה כאן, ו'תוספות יום-טוב' יומא פ"ג מ"ט. (11) הכהנים חולקו ל-24 משמרות, וכל משמר עבד שבוע אחד, וראש כל משמר מחלק את משמרו לבתי אבות, בית אב ליום, ראה למעלה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ג והי"א.

- 25 ג. ט"ף¹² בַּקִּלְפִּי וְהָעֵלָה שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת בְּשְׁתֵּי יָדָיו¹³
- 26 לְשָׁם שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וּפּוֹתֵחַ יָדָיו. אִם שָׁל שָׁם עֵלָה
- 27 בִּיָּמִינוֹ - הַסָּגָן אֹמֵר: אִישִׁי כֹהֵן גְּדוֹל¹⁴, הַגִּבָּה
- 28 יָמִינָךְ. וְאִם בְּשְׁמָאל עֵלָה - רֹאשׁ בֵּית אָב אֹמֵר לוֹ:
- 29 אִישִׁי כֹהֵן גְּדוֹל, הַגִּבָּה שְׁמָאלָךְ. וְנוֹתֵן שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת
- 30 עַל שְׁנֵיהֶם: שָׁל יָמִין עַל יָמִין, וְשָׁל שְׁמָאל עַל שָׁל
- 31 שְׁמָאל. וְאִם לֹא נָתַן - לֹא עֲכָב¹⁵, אֲלֹא שֶׁחֹסֵר
- 32 מִצְוָה; שֶׁהַנִּתְּחָה מִצְוָה שְׁאִינָה מְעַכֶּבֶת. וְהַגִּבָּה
- 33 מְעַכֶּבֶת, אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה עֲבוּדָה¹⁶. לְפִיכָךְ, הַנִּתְּחָה
- 34 כְּשֶׁרָה בָּזָר, וְהָעֵלִית הַגּוֹרְלוֹת מִן הַקִּלְפִּי פְּסוּלָה
- 35 בָּזָר¹⁷.

(12) חטף, לקיחה פתאומית, כדי שלא יוכל למשמש בגורלות ולבחור איזה לקחת בימין ואיזה בשמאל (ראה למעלה הערה ו). משנה, שם לוט, א. (13) אחד בימין ואחד בשמאל. (14) משנה, שם. (15) לכתחילה צריך להניח את הגורלות על השעירים. ובדיעבד, אם לא הניח ושחט את שעיר החטאת - כשר, שם מ, ב - מסקנות הגמרא שהגרלה

(36) הלכה למשה מסיני. (37) סומך ידי על הקרבן, ומתודה על עבירות המתכפרים, שם לא: מא: (38) משנה שם מא: ובגמרא שם מג: "יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב". (39) כל הנוסחאות הן על פי המשניות שם. רבינו גורס "אנא השם חטאתי וכו' אנא השם כפר", וכן הגירסא במשנה שלפנינו. ורבינו חננאל (שם לה:): מביא דעת ר' חגי בירושלמי (פרק ג הלכה ז) "בראשונה היה אומר אנא השם, ובשניה אנא בשם", ודחה דבריו מפני נוסחת המשנה. אולם בסדר העבודה "אתה כוננת" הנקרא "נוסח ספרד" כתוב כדעת ר' חגי, וכן הוא בתוספתא. (40) שם לוט: (41) ולא כמו שקוראים בכינוי "א-ד-ני", ברא"ש יומא פרק ח סימן יט מביא בשם רב האי גאון, שהיה מזכיר שם בן מ"ב אותיות. (42) כשהזכיר את השם. (43) שהתחילו לקרוא את השם ככתבו, כמו כהן גדול. (44) בזמרה. היה מאריך ומסלסל בזמרה ומבליע את השם. בגמרא קידושין עא. אמרו: "מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים". והמדובר שם בשם בן שתים עשרה אותיות שנמסר רק לכהנים צנועים, והם הזכירוהו בנשיאת כפים בהבלעה.

- 3 ז. כָּל הַכְּהָנִים⁴⁵ וְהָעַם הָעוֹמְדִים בַּעֲזָרָה, כְּשֶׁהֵם
- 4 שׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹהֵן גְּדוֹל
- 5 בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה, הָיוּ פּוֹרְעִים וּמַשְׁתַּחֲוִּים וְנוֹפְלִים
- 6 עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ שָׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
- 7 לְעוֹלָם וָעֶד. שְׁנֵאֲמַר: כִּי שָׁם ה' אֶקְרָא, הָבוּ גִדְל
- 8 לְאַלְהֵינוּ. וּבְשִׁלֻשֵׁת הַיּוֹדִיִּים הָיָה מִתְּפִלָּה לְגִמּוֹר אֶת
- 9 הַשֵּׁם⁴⁶ כְּנֶגֶד הַמְּבָרְכִין, וְאוֹמֵר לָהֶן תְּטַהֲרוּ. וְכָל
- 10 הַיּוֹם כְּשֶׁר לְיָדָיו יוֹם הַנְּפֻרִים⁴⁷ וְלְיָדָיו הַפְּרִים
- 11 הַנְּשָׂרְפִים⁴⁸.

(45) משנה יומא סו. והמרדכי יומא פרק ח גורס רק "והם עונים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וכן גם גירסת הגר"א שם. (46) לא נמצא בתלמוד אלא בפיוטים. (47) משנה מגילה כ: (48) פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח. ראה הלכות שגגות פ"ב ה"א, ופט"ו ה"א.

יום שלישי כ"ח אדר א' ה'תשע"ט

פרק שלישי

(1) יבאר הגורלות שמגריל, אם צריך שיהיו שוין וממה היו והיכן מגריל וכיצד.

- 12 א. שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת² - אֶחָד פְּתוּב עָלָיו לְהַשֵּׁם, וְאֶחָד
- 13 כְּתוּב עָלָיו לְעִזְאֹזֶל. וְהֵם כְּשֵׁרִים מִכָּל דְּבָרִי: בֵּין מִן
- 14 הָעֵץ, בֵּין מִן הָאֶבֶן, בֵּין מִן הַמִּתְכַּת. אֲבָל לֹא יִהְיֶה
- 15 אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, אֶחָד פֶּסֶף וְאֶחָד זָהָב, אֲלֹא
- 16 שְׁנֵיהֶם שְׁוִיִּין⁴. וְשָׁל עַץ הָיָה. וּבְבֵית שְׁנֵי עֲשׂוֹ אוֹתָם
- 17 שָׁל זָהָב⁵. וּמִנִּיחִין שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת בְּכָלִי אֶחָד הַמִּתְחַזֵּק

קלד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ח אדר א' - ספר עבודה - הל' עבודת יוה"כ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 שְׁנֵי הַיָּמִים, דָּם הַפָּר וְדָם הַשְּׁעִיר, וּמִזֶּה מְשַׁנִּיהֶם
28 אַרְבַּע הַזֵּיזוֹת³⁶ עַל אַרְבַּע קָרְנוֹת³⁷ מִזֶּבֶח הַזֶּהב
29 שְׂפֵהִיכָל, וְשִׁבַּע הַזֵּיזוֹת עַל אֲמָצְעוֹ³⁸ שֶׁל מִזְבֵּחַ זֶה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומזה משניהם ארבע הזיזות על ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל כו".

ובסדר העבודה ליוה"כ"פ נכתב "ומזה מדם התערובת", כי כאן רוצה להדגיש שכיון שבמספר שמונה מרומזים ענייני יום הכיפורים,

שהרי תשובה-עילאה היא בספירת הבינה שהיא השמינית, עניינה של ספירת הבינה "אם הבנים שמחה" הוא עניין השמחה, וספירת הבינה היא "רחובות הנהר", הרחבה בתורה ובכל ענייני האדם, כך גם הלשון ארבע הזיזות משניהם - הם שמונה.

(על"פ לקו"ש חכ"ט עמוד 315)

24 כל סדר ההזיזות הוא ע"פ המשנה, שם נג, ב.
25 ברייתא, זבחים מב, א. 26 הכפורות היתה מונחת על הארון שבו מונחים שני לוחות הברית ועוביה טפח.
27 מזה באויר מול הטפח של עובי הכפרת. בגמרא שם נה, א: "נגד עוביה של כפורת". והדם לא נפל על הכפורת אלא על הקרקע סמוך לארון (אפשר גם לפרש כוונת רבינו שזיה במקום לא רחוק יותר מטפח מן הכפורת). 28 "לפני" משמע לא על הכפורת ממש. 29 משנה, שם נג, ב. ובברייתא שם נה, א פירשו: "כשהוא מזה למעלה מצד ידו למטה, וכשהוא מזה למטה מצד ידו למעלה". פירש רבינו חננאל' שם ש"מצדד ידו למטה" הכוונה כף ידו למטה ואצבעותיו למעלה, וכן "מצדד ידו למעלה" הכוונה כף ידו למעלה ואצבעותיו למטה. וכן פירש רש"י שם ('רבינו-תם' בספר הישר, בחידושו ליוםא, כתב בפירוש, שבריייתא זו מפרשת את המשנה, ושכן נוטים דברי רבינו חננאל'. ומוסיף ואומר, שכל ההזיזות נעשו במקום אחד, והוספה זו מנוגדת לשיטת רש"י שם). ורבינו הולך לשיטתו של רבינו חננאל', ראה להלן הערה לד. 30 תורה שבעל-פה. 31 וביחד הן שמונה. 32 כרבי אלעזר שם, ראה 'לחם משנה'. 33 המסך המבדיל בין קודש הקדשים להיכל. 34 בדם הפר כתוב (ויקרא טז, יד): "על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת", מפסוק זה למדו (שם נה). אחת למעלה ושבע למטה בקודש הקדשים. ולמטה (שם טז) כתוב: "וכן יעשה לאוהל מועד", ופירשו חכמים (שם נו): שגם בהיכל יזה כך. 35 לשון המשנה. ורבינו בפירושו שם אומר: כמלקה בשוט, ונראה שכוונתו לפרש שהכה לא עשה תנועה בידו כלפי מעלה ולא כלפי מטה אלא תנועה אופקית כמלקה בשוט, ורק את היד היה מצדד למטה או למעלה כמו שביארנו למעלה ע"פ דעת רבינו חננאל' (רש"י פירש "כמכה ברצועה שמתחיל בין הכתפים ומכה והולך למטה", ברור שהכוונה למלקות בבית-דין). 36 משנה, שם נח, ב. 37 ראה לקמן פ"ד ה"ב הערה כז. 38 פירוש, על גג המזבח, בריחוק מקום מן הקרנות.

מעכבת והנחה אינה מעכבת. 16 שם לט, ב - שהרי כשרה גם בסגן (רש"י שם). 17 ואע"פ שרבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרו של כהן גדול בזר כשרה, והרי שחיטה מעכבת אלא שאינה עבודה (ראה יומא מב). אין לדמות הגרלה לשחיטה, כי שחיטה אינה מצוה מיוחדת לקרבנות, מה-שאי-כן הגרלה (לחם-משנה).

1 ד. וְקוֹשֶׁר לְשׁוֹן¹⁸ שֶׁל זְהוּרִית¹⁹ מִשְׁקַל שְׁתֵּי סֵלָעִים²⁰
2 בְּרֹאשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעֲמִידוֹ כִּנְגַד בֵּית שְׁלֹחַו²¹,
3 וְלִנְשָׁחֻט כִּנְגַד בֵּית שְׁחִטָּתוֹ²². וְשׁוֹחֵט אֶת פֶּר
4 הַחֹטֵאת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַשְּׁעִיר²³ שְׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל
5 לְשֵׁם.

18 משנה, שם מב, ב. 19 צמר צבוע אדום. רגילים היו לקפל את חוטי הצמר בתבנית לשון. 20 כרבי אבין בשם רבי יונתן, שם מג, א. 21 מול השער שדרכו יוציאוהו. 22 לשון המשנה, שם. ובגמרא שאלו אם הכוונה לקשירת זהורית בצוארו או הכוונה שמעמידים את השעיר כנגד בית שחיטתו, והמסקנה שמדובר בקשירה. ורבינו סתם כלשון המשנה. ובפיוט סדר העבודה "אתה כוננת", כתוב: "אף שעיר של שם יעמידנו נגד בית שחיטתו". ותמה הרא"ש בהל' סדר עבודת יום הכיפורים על הפייטן - מהגמרא שהבאנו, עיי"ש. 23 רבינו אינו מקפיד כאן על רציפות הסדר, שהרי בין שחיטת הפר לשחיטת השעיר, הקטיר קטורת והזה דם הפר בפנים, ומפני שרצה להשמיענו דיני ההזיזות בפר ובשעיר, הסמיך כאן שחיטת השעיר לשחיטת הפר, וסמך על הסדר המבואר בפרק הבא.

6 ה. וּמִכְנִיס דָּמָן לְהִיכָל²⁴, וּמִזֶּה מִדָּם שְׁנִיָּהּ בַּיּוֹם
7 הַזֶּה אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ הַזֵּיזוֹת²⁵. וְאֵלוּ הֵן: מִזֶּה תַּחֲלָה
8 מִדָּם הַפָּר שְׁמוֹנֶה הַזֵּיזוֹת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים בֵּין בְּדֵי
9 הָאָרוֹן קְרוֹב לַכִּפְרֹת²⁶ בְּטַפַּח²⁷, שְׁנֹאֲמַר: וּלְפָנֵי
10 הַכִּפְרֹת²⁸ יָזָה וְגוֹמַר. וּמִזֶּה שֵׁם אֶחָת לְמַעַלָּה וְשִׁבַּע
11 לְמַטָּה²⁹. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה³⁰ לָמְדוּ, שֶׁזֶּה שְׁנֹאֲמַר: שִׁבַּע
12 פְּעָמִים - יָזָה יֵתֵר עַל הַזֵּיזָה רִאשׁוֹנָה³¹. וְכָךְ הִזָּה
13 מוֹנָה: אֶחָת. אֶחָת וְאֶחָת. אֶחָת וְשֵׁתִים. אֶחָת וְשָׁלֹשׁ.
14 אֶחָת וְאַרְבַּע. אֶחָת וְחֲמִשׁ. אֶחָת וְשֵׁשׁ. אֶחָת וְשִׁבַּע.
15 וְלָמָּה מוֹנָה כֵּכָה? שְׁמָא יִשְׁכַּח³² וְיִמְנָה הַזֵּיזָה
16 רִאשׁוֹנָה מִכָּלל הַשִּׁבַּע. וְאַחֵר כָּף מִזֶּה מִדָּם הַשְּׁעִיר
17 בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן שְׁמוֹנֶה, אֶחָת לְמַעַלָּה וְשִׁבַּע לְמַטָּה,
18 וּמוֹנָה כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה בְּדָם הַפָּר. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה בְּהִיכָל
19 עַל הַכִּפְרֹת³³ מִדָּם הַפָּר שְׁמוֹנֶה, אֶחָת לְמַעַלָּה וְשִׁבַּע
20 לְמַטָּה, שֶׁכֵּן נֹאמַר בְּדָם הַפָּר: עַל הַכִּפְרֹת וּלְפָנֵי
21 הַכִּפְרֹת³⁴, וּמוֹנָה כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה בְּפָנִים. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה
22 מִדָּם הַשְּׁעִיר כֵּן עַל הַכִּפְרֹת שְׁמוֹנֶה הַזֵּיזוֹת, אֶחָת
23 לְמַעַלָּה וְשִׁבַּע לְמַטָּה, שְׁנֹאֲמַר בְּדָם הַשְּׁעִיר: וְעִשָּׂה
24 אֶת דָּמוֹ פְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר, וּמוֹנָה כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה
25 בְּפָנִים. וְכָל אֵלוּ הַהַזֵּיזוֹת אֵינוֹ מִתְּכַוֵּן בָּהֶן לְהַזִּיז לֹא
26 לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה, אֲלָא כְּמַצְלִיף³⁵. וְאַחֵר כָּף מְעַרְב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ח אדר א' - ספר עבודה - הל' עבודת יוה"כ קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כאן מותר לעשות לפני שהגיע השעיר למדבר, אבל הקריאה בתורה מצויתה אחר שהגיע השעיר למדבר ונגמרה מצותו. ראה שם סח, ב - סוף פרק ששי. (49) ברייתא, שם סז, ב. (50) חוץ לירושלים ונקרא בית הדשן (ראה פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ד). (51) פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח.

ח. כיוון שהגיע⁵² שיעיר למדבר יצא כהן גדול לעזרת הנשים⁵³ לקרות בתורה. ובזמן קריאתו⁵⁴ שורפין הפר והשעיר בבית הדשן. לפיכך, הוראה כהן גדול כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר הנשרפין. ושרפתו כשרה בזר⁵⁵, כמו שבארנו⁵⁶.

(52) משנה, שם סח, ב. (53) שם סט, ב. מימרא של רב חסדא. (54) שם סח, ב במשנה. (55) 'ירושלמי' יומא פ"ו סוף ה"ו (ראה 'שירי קרבן' שם). (56) פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ה.

ט. קריאה זו⁵⁷ אינה עבודה. לפיכך, אם רצה לקרות בבגדי חל לבנים משלו - קורא. ואם רצה לקרות בבגדי לבן - קורא; שבגדי כהן נהנו להנות בהן⁵⁸ שלא בשעת עבודה, כמו שבארנו⁵⁹.

(57) משנה, שם סח, ב. (58) ראה 'תוספות' יומא סט, א - ד"ה בגדי. (59) פ"ח מהל' כלי המקדש הי"א. שם מגביל רבינו את ההיתר ואומר, שרק ביום שהוא עובד מותר ללבוש גם שלא בשעת עבודה.

י. פיצד הוא קורא⁶⁰ יושב⁶¹ בעזרת הנשים, וכל העם עומדין לפניו. וחנון⁶² הנקנסת⁶³ נוטל ספר תורה ונותנו לראש הנקנסת⁶⁴, וראש הנקנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל. עומד וקורא אחרי מות ואף בעשור שבפפרשת מועדות⁶⁵ עד סוף העניין⁶⁶, וגליל את התורה ומניחה בחיקו ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן. ובעשור שבחומש הפקודים⁶⁷ עד סוף הענין קורא אותו על פה. ולמה קורא על פה? לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור⁶⁸. ולמה לא יקרא בספר אחר? לפי שאין אחד קורא בשני ספרים, משום פגם ראשון⁶⁹.

(60) משנה, שם. (61) בגמרא למדו זה, ממה שנאמר למטה במשנה: "וכהן גדול עומד ומקבל", משמע שלפני כן ישב. שם סט, א. (62) בזמן המשנה, קראו לשמש - חזן, כך פירש רש"י כאן, אולם בפירושו על המשנה שבת (יא.) "חזן רואה היכן תינוקות קוראים", כותב רבינו "מלמד תינוקות". ורש"י פירש שם, המקרא בתורה לשבעת הקרואים. ונראה ששני התפקידים היו מוטלים על אדם אחד. (63) בבית המקדש היה מקום מיוחד לתפילה ולקריאה בתורה, ונקרא כנסת או בית-כנסת. בתוספתא חגיגה פ"ב ה"ד כתוב: "ובשבתות וימים טובים נכנסים לבית המדרש שבהר הבית", נראה שכאן היה גם מקום התפילה בבית שני. (64) הממונה על עניני הכנסת, וכל צרכיה נחתכים על פיו (רש"י שם). (65) פרשת אמור

ו. וכל אלו הארבעים ושלש היות טובל אצבעו בדם טבילה על כל היום³⁹, לא שניה שתי היות מטבילה אחת. ושני הדם שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון.

(39) תוספתא יומא פ"ג, ה"ב: על כל הדיה טבילה.

ז. ואחר כך⁴⁰ משלח את השעיר החי ביד איש המוכן⁴¹ להוליכו למדבר. והכל כשרים להוליכו⁴², אלא שעשו כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו. וספות⁴³ היו עושין מירושלים עד תחלת המדבר, ושובת איש אחד או אנשים הרבה בכל ספה וספה מהן, כדי שיהיו מלוין אותו מספה לספה. על כל ספה וספה אומרים לו: הרי מזון והרי מים. אם כשל כחו וצריך לאכל - אוכל. ומעולם לא הצרך אדם לכה. ואנשי הספה האחרונה עומדין בסוף התחום⁴⁴ ורואין את מעשיו מרחוק. פיצד היה עושה? חולק לשון של זהורית שבקנינו⁴⁵, חציו קושר בפסלע וחציו קושר בין שתי קרניו. ודוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד. לא היה מגיע לחצי ההר עד שהוא נעשה איברים איברים. ובא ויושב לו תחת ספה האחרונה⁴⁶ עד שתחשך. ודרבנן⁴⁷ היו עושין, ומניפין בסודרין, כדי שידעו שהגיע שעיר למדבר. ואחר שמשלח את השעיר⁴⁸ ביד מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהיה דמן לפניו, וקורען ומוציא את אמוריהן ונותנם בכלי ומקטירן על גבי המזבח. ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מערות זו בזו⁴⁹ כמין קליעה, ואינו מפרק אותן, ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השרפה⁵⁰, ומנתחין אותן שם בעורן, כמו שבארנו⁵¹.

(40) משנה, שם סז, א. (41) קובעים ערב יום הכיפורים מי יוליך את השעיר, שנאמר בתורה (ויקרא טז, כא): "ושלח ביד איש עתי". (42) שנאמר (שם) "איש" ולא נאמר "כהן". (43) משנה, שם סז, ב. מפירושו על המשנה, משמע שדעתו כרבי מאיר במשנה שם, שעשר סוכות היו ובין סוכה וסוכה מיל (מרחק שמונה ללכת בשבת), ובין הסוכה האחרונה למקום דחיפת השעיר - שני מילים. (44) בסוף המיל הראשון, שהוא גבול היתר ההליכה בשבת ויום הכיפורים. פסק כרבי מאיר נגד רבי יהודה ורבי יוסי בברייתא, מפני שסתם רבי כמותו במשנה, שם. (45) אותה לשון של זהורית שנזכרה למעלה ה"ד. במשנה כאן לא נאמר "בקנינו", וגם למעלה במשנה מא, ב - נאמר "קושר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח" ולא נזכרו קרניים. (46) התיירו לו ללכת יותר מתחום שבת, כדי שלא יישאר לבדו במדבר עד הלילה. (47) אנשים שעומדים על כל הדרך במרחק מסוים זה מזה, וכשהגיע השעיר למדבר מניף האחרון הקרוב למדבר סודרים, וזה שלפניו רואה ומניף גם הוא סודרים, והשלישי רואה ומניף וכן השאר עד שראו בירושלים את הסימן. (48) משנה, שם סז, ב. כל האמור

27 ומקבל ה' וזרקו על המזבח כמזבחם. ואחר כך
28 נכנס להיכל ומקטיר קטרת של שחר ומטיב את
29 הנרות. ומקטיר איברי התמיד והחבתין והנסכים,
30 ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו. ואחר התמיד
31 מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. ואחר
32 כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל,
33 ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל
34 פרו. ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו
35 לדרום ופניו למערב, והפנה עומד ממזרח ופניו
36 למערב. וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה.
37 וכך היה אומר: אָנָּה הַשֵּׁם, חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעִיתִי
38 לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי. אָנָּה הַשֵּׁם, כִּפֹּר נָא לְחַטָּאִים
39 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחָטָאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי
40 לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי. כִּפֹּתוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לֵאמֹר:
41 כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם, מִכָּל
42 חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. ואחר כך מגריל על שני
43 השעירים, וקושר לשון של זהורית בראש המזבחה
44 ומעמידו כנגד בית שלומו, ולנשחט כנגד בית
45 שחיטתו. ובא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו
46 על ראשו ומתודה ודוי שני. וכך הוא אומר: אָנָּה
47 הַשֵּׁם, חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעִיתִי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי וּבְנֵי
48 אֹהֲרִי עִם קְדוֹשֶׁיךָ. אָנָּה הַשֵּׁם, כִּפֹּר נָא לְחַטָּאִים
49 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחָטָאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי
50 לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבִיתִי וּבְנֵי אֹהֲרִי עִם קְדוֹשֶׁיךָ. כִּפֹּתוֹב
51 בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִגְמַר. ואחר כך
52 שוחט את הפר ומקבל את דמו, ונותנו למי שהוא
53 מנדנדו שלא יקרש⁵, [ומניחה] על הרבד⁶ הרביעי
54 של היכל מבחוץ⁷. ונוטל את המחטה וחותרה בה
55 אש מעל המזבח מן הסמוך למערב, שנאמר: מֵעַל
56 הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה', ויורד ומניחה על הרבד שבמזרח.
57 ומציאין לו את הפך וכלי מלא קטרת דקה מן
58 הדקה⁸, וחופן ממנה מלא חפניו, לא מחוקות ולא
59 גדושות¹⁰, אלא טפופות¹¹, הגדול לפי גדלו והקטן
60 לפי קטנו, ונותן לתוך הפך. כִּכָּר בָּאֲרָנוּ, שהולכה
61 בשמאל פוסלת בדם הקדשים ובשאר העבודות,
62 ולפיהן היה מן הדין שיליף המחטה בשמאלו וכפ
63 הקטרת בימינו; אבל מפני כבוד המחטה, ועוד
64 שהיא חמה, אינו יכול לסבלה בשמאלו עד הארון,
65 לפיכך נוטל המחטה בימינו וכפ הקטרת בשמאלו¹²,
66 ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים.
67 מצא הפרכת פרופה¹³. נכנס לקדש הקדשים עד
68 שהוא מגיע לארון. הגיע לארון, נותן המחטה בין
69 שני הבדים. ובבית שני, שלא היה ארון, היה
70 מניחה על אבן השתיה¹⁴. ואוחז שפת הפך בראשי
71 אצבעותיו או בשניו, ומערה הקטרת בגודלו לתוך
72 חפניו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה. וזו

(ויקרא כג, כו). (66) עד תשבתו שבתכם. (67) בפרשת
פינחס (במדבר כט, ד"א), ספר במדבר נקרא חומש
הפקודים, מפני שמתחיל במפקד בני ישראל. ראה למעלה
פ"א ה"א. (68) שלא להטריח את הציבור לחכות עד
שיגללו. (69) שלא יאמרו נמצא פגם (פסול) בספר שקרא
בו תחילה.

1 יא. בעת שקורא⁷⁰ מברך לפניו ולאחריה פדרך
2 שמברכין בבית הכנסת, ומוסיף לאחריה שבע⁷¹
3 ברכות, ואלו הן: רצה ה' אליהנו וכו'. מודים
4 אנחנו לך וכו'. סלח לנו אבינו כי חטאנו וכו',
5 וחותרם בה: ברוך אתה יי, מוחל עונות עמו ישראל
6 ברחמים. הרי שלש ברכות מתקנן⁷². ומברך על
7 המקדש ברכה בפני עצמה. יהיה ענינה, שיעמד
8 המקדש ושכינה בתוכו. וחותרם בה: ברוך אתה יי,
9 שוכן בציון. ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה.
10 ענינה, שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך.
11 וחותרם בה: ברוך אתה יי, הבוחר בישראל. ומברך
12 על הפהנים ברכה בפני עצמה. ענינה, שירצה
13 המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם. וחותרם בה:
14 ברוך אתה יי, מקדש הפהנים. ואחר כך אומר תפלה
15 ותחנון ורנה ובקשה כפי מה שהוא רגיל, וחותרם:
16 הושע ה' עמך ישראל, שעמך ישראל צריכין
17 להושע. ברוך אתה יי, שומע תפלה⁷³.

(70) משנה, שם סח, ב. וגמרא ע, א. (71) במשנה כתוב
"שמונה", אבל שם אמרו: "ומברך עליה" וגם הברכה
שלפני הקריאה בכלל, ורבינו כאן כותב ומוסיף "לאחריה",
ולפיכך כתב "שבע". ושתי הברכות שכל אדם מברך נמנות
כברכה אחת, שאם לא כן הרי תשע ברכות. (בפירושו על
המשנה, סוטה מ, ב - כותב רבינו סדר ברכות אחר. ראה
'תוספות יום-טוב' ותפארת ישראל' כאן). (72) כפי שהן
סדורות בתפילת שמונה-עשרה. (73) רבינו מונה "שומע
תפלה" במנין שבע הברכות, ורש"י במשנה אינו מכניסה
לחשבון שמונה הברכות (רבו השיטות והגירסאות במנין
הברכות, ופירושו כאן הוא לפי הגירסה שלפנינו בהלכה זו).

יום רביעי כ"ט אדר א' ה'תשע"ט

פרק רביעי

(1) יבאר סדר כל המעשים שביום הכיפורים איך היו.

18 א. סדר כל המעשים שביום זה כך הוא: פחצות
19 הלילה מפסיקין² לתרימת הדשן³. ומסדרין את
20 המערכה, ומדשנין את המזבח, פדרך שעושין בכל
21 יום על הסדר שבארנו, עד שגמיעו לשחיטת התמיד.
22 כשיגיעו לשחט את התמיד, פורסין סדין של בוץ⁴
23 בין כהן גדול ובין העם. ולמה של בוץ? כדי שיעביר
24 שעבודת היום כבגדי בוץ. ופושט בגדי חל, וטובל,
25 ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט
26 בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי כ"ט אדר א' – ספר עבודה – הל' עבודת יוה"כ קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 היא עבודה קשה שבמקדש. וצובר¹⁵ את הקטרת על
2 גבי הגחלים בידו לפניו במחתה, כדי שתהיה
3 הקטרת קרובה לארון ורחוקה מפניו, שלא יפנה.
4 וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויוצא. והוא
5 מהלך אחורנית מעט מעט, פניו לקדש ואחוריו
6 להיכל, עד שיצא מן הפרכת. ומתפלל שם בהיכל
7 אחר שיצא תפלה קצרה, שלא להבעית את העם,
8 שמא יאמרו מַת בַּהֵיכָל. וכך היה מתפלל: יהי רצון
9 מלפניך ה' אלהינו, שאם תהיה שנה זו שחונה
10 תהיה גשומה. ולא יסור שבט מבית יהודה. ולא
11 יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה. ואל תפגס
12 לפניך תפלת עובדי דרכים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"סדר כל המעשים שביום זה כך הוא... כשיגיעו לשחוט את התמיד פורסין סדין של בוץ כו".

וצריך להבין, מה נשתנו עבודות תרומת הדשן סידור המערכה ודישון המזבח שאינן צריכות להיעשות על-ידי הכהן הגדול אלא "מפיסין בדרך שעושין בכל יום".

ואין לומר שעבודות אלו אינן חשובות כליכך שיצטרכו להיעשות על-ידי כהן גדול, הלא דברים קל-וחומר: "שחיתת קדשים כשרה בזרים אפילו קדשי-קדשים", ולא עוד אלא שאפילו "פר כהן-גדול של יום הכיפורים אע"פ שנאמר בו ושחט אהרן, אם שחטו זר כשר". ולעומת זאת, הרמת הדשן צריכה כהן, וכן זר שסידר את המערכה "סידורה פסול". ועל-פיה אם שחיתת התמיד ביוה"כ פ צריכה כהן, תרומת הדשן וסידור המערכה על-אחת-כמה- וכמה!

ולאידך, אם עבודות אלו אינן מוכרחות כה"ג דווקא, מדוע תצטרך שחיתת התמיד להיעשות בידי כהן-גדול?

(ע"פ י"ן מלכות ספר עבודה סימן טז)

(2 מטילים גורל. (3 אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום הכיפורים כשרה בכהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי בכהן גדול" זה בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל המאור שם). (4 של פשתן, משנה שם. "ולמה של בוץ? כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בוץ" (גמרא שם לא:). (5 בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי הקטרה זו מקומה בין שחיתת הפר ובין הזיית דמו. (6 שורת מרצפות (בלטות). (7 בזמן שכהן גדול מקטיר הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (8 בערב יום הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת להקטרה למחרת (כריתות ו:). (9 ראשי אצבעות היד נוגעות בכף היד. (10 בין האצבעות וכף היד מפסיקה

כמות ניכרת של קטרת. (11 האצבעות מרוחקות קצת מכף היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח.), בערוך פירש: מידה נכונה ומדוייקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (12 ואף על פי שהולכת דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום הכיפורים לא גזור, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף משנה). (13 מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים בקרסים, משנה שם נב: ותנא קמא אומר שהיו שתי פרוכות, וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב. אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח הייתה פרוכת אחת (שם נד.) ורבינו בבית ראשון מדבר, שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה ארון. (14 שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתיה הייתה נקראת". (15 פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה (ברייאא שם יט:) היינו קרובה יותר לארון.

ב. בשעת הקטרת הקטרת¹⁶ בקדש הקדשים כל העם פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין האולם ולמזבח¹⁷; שאין פורשים מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל בלבד יום ובשעת מתן דמים בהיכל, כמו שבארנו בהלכות תמידין. ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא מנגדו, ונקנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו בהיכל על פן¹⁸ הזֶהב שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל, ושוחט את השעיר ומקבל את דמו, ונקנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא ומניחו על פן הזֶהב שני שבהיכל. ואחר כך נוטל דם הפר מעל הפן ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות. ומניח דם הפר, ונוטל דם השעיר ומזה על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך דם השעיר, ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר, כדי שיתערבו יפה יפה. ועומד לפניו ממזבח הזֶהב בין המזבח והמנורה, ומתחיל להזיות¹⁹ מדם התערבת על קרנות מזבח הזֶהב, והוא מסבב והולך ומזה על הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית, לדרומית מזרחית. ועל פלן הוא נותן מלמטן למעלה²⁰, חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלה למטן, כדי שלא יתלכלכו פליו²¹. וחזרה הגחלים והאפר שבמזבח הזֶהב הילך והילך עד שמגלה זֶהבו, ומזה מדם התערבת על טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום, במקום ששלמו מתנות קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערבי

של ישראל. אבל הגורסים "על שיצא", סוברים שטעם היו"ט הוא על שלא אירע מוות לכה"ג.

(16) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בכוהן לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שהכהן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. (17) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות. והאולם עצמו, שהוא כעין פרוזדור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינו במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטורת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. (18) בסיס. (19) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרחוק. וכן יש לפרש "ומזה" לקמן. (20) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. (21) מכיוון שהקרבן הוא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוב הדם לשרוול כותנתו.

יום חמישי ל' אדר א' ה'תשע"ט

פרק חמישי

(1) יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בבגד לבן בפנים, ודין הקדים דם השעיר לדם הפר.

- א. פל עבודות² שעובד בבגדי לבן בפנים פהיכל³
צריך לעשותן על הסדר שבארנו, ואם הקדים בהן⁴
מעשה לחברו - לא עשה כלום.⁵

(2) משנה יומא ס. וכפירושו של ר' יהודה בברייתא שם. (3) בברייתא שם נאמר: "בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים". ופירש רש"י, שהכוונה לקודש הקדשים, אבל בדברים הנעשים בהיכל אין שינוי סדר פוסל. אולם מדברי רבינו כאן יוצא שהוא מפרש "מבפנים" היינו היכל. ובלחם-משנה הקשה, הרי בזבחים מ. אמרו שלר' יהודה סדר הזאות אינו מעכב, והרי אין הזאות בעזרה? (וביומא מ. אמרו, שלר' יהודה אם הקדים דם הפר במזבח לדם השעיר בהיכל – כשר). ולא מצא יישוב לקושיא זו, ואומר שטעות סופר בדברי רבינו, וצ"ל "לפנים מן ההיכל", כלומר, בקודש הקדשים. (4) אבל עבודות שמחוץ להיכל, או לקודש הקדשים, כגון הגרלה, וידי ושפיכת שירי הדם, אע"פ שהם נעשים בבגדי לבן (בארבעה בגדים) אין הסדר מעכב.

- ב. קטרת שחפנה⁶ קדם שחיטת הפר - לא עשה כלום.⁷ אף על פי שהחפנה בעזרה, צריך פנים בעבודת פנים⁸ היא. וכן שעיר ששחטו קדם מתן דמו של פר - לא עשה כלום.⁹ אף על פי שהשחיטה בעזרה, הרי דמו נכנס לפנים.¹⁰

(5) מימרא של רב חנינא שם. (6) נימוק זה אמרו שם לפי דעת ר' יהודה, שרבינו פוסק כמותו. מכאן שדעת רבינו

1 של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר
2 המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך
3 הוא אומר: אָנָּה הָשֵׁם, חָטָאוּ עוֹו וּפָשְׁעוּ לְפָנֶיךָ
4 עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפֹּר נָא לַחַטָּאִים
5 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפָשְׁעִים שְׁחָטָאוּ וּשְׁפָשְׁעוּ לְפָנֶיךָ
6 עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. כִּכְתוּב בַּתּוֹרָה מִשֶּׁה עֲבָדְךָ: כִּי
7 בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמַר. ואחר כך משלח את
8 השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס
9 דמן לפנים ונותן בפלי, ומשלח השאר לבית הדשן
10 לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר
11 שגיגע השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט
12 בגדי לבן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו
13 ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מפלל
14 קרבנות מוסף היום, ומקריב אילו ואיל העם;
15 שְׁנֵאמַר: וְיֹצֵא וְעֹשֶׂה אֶת עֲלָתוֹ וְאֶת עֲלַת הָעֵם.
16 ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב
17 תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו,
18 ופושט בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לבן, ומקדש.
19 ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הפך ואת
20 המחפה. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לבן, וטובל,
21 ולובש בגדי זהב, ומקדש. ומקטיר קטרת של בין
22 הערבים, ומטיב את הנרות של בין הערבים, כשאר
23 הנמים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי
24 זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל העם
25 מליין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שיצא
26 בשלום מן הקדש.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ויו"ט היה עושה על שיצא בשלום.."

ומקורו במשנה יומא (פ"ז מ"ד), וכתבו המפרשים שסיבת הגירסא "על שיצא" ולא כגירסא אחרת במשנה "בשעה שיצא", היא - שאין יכול לעשות יו"ט בשעה שיוצא שהיא עדיין יוהכ"פ, אלא רק למחרת. אבל כבר הקשו על כך, שאפשר שהיה נמשך עד הערב אחר הטבת הנרות כו' באופן שכשהגיע לביתו היה לילה, וא"כ אפשר לגרוס "בשעה שיצא".

ונראה לומר, ששתי הגירסאות תלויות בשני הטעמים בסיבת היו"ט שהיה עושה הכהן הגדול. האם הוא בתור הודאה על שיצא ממקום סכנה, על-דרך "ארבעה שצריכים להודות כו'", שהרי אם לא היה ראוי לא היה יוצא בחיים, ולכן לא האריך בתפילתו כדי שלא להבעית את ישראל, או שהוא מצד שנתרצו מעשיו לפני ה' ברוך-הוא ויצא בשלום.

ובהתאם לזה, הן שתי הגירסאות "על שיצא" או בשעה שיצא. הגורסים "בשעה שיצא" הוא כטעם על שנתרצתה עבודתו, והיו"ט הוא בהמשך ליוהכ"פ שמכפר עוונותיהם

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי ל' אדר א' – ספר עבודה – הל' עבודת יוה"כ קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

13 שְׁבִיחֵיכֶם וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָם אַחֵר
14 וְיִתְחִיל מִתְחִלַת הַזֵּיוֹת שְׁבִיחֵיכֶם¹⁹.

(18) שם. (19) אבל אינו צריך לחזור ולהזות בקודש הקדשים, מפני שהן כפרה בפני עצמה ונעשתה כמצוותה (ראה בהלכה הסמוכה).

15 ז. גָּמַר²⁰ מִתְּנֹת שְׁבִיחֵיכֶם וְיִתְחִיל לְתֵן עַל מִזְבֵּחַ
16 הַזֶּהב וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָם אַחֵר
17 וּמִתְחִיל מִתְחִלַת מִתְּנֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׁפָלָן פְּפָרָה בְּפָנָי
18 עֶצְמֹן הֵן²¹.

(20) שם. (21) ולפיכך אין אחד מעכב את השני.

19 ח. גָּמַר מִתְּנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר כֶּף נִשְׁפָּף הַדָּם - אֵינוֹ
20 צָרִיךְ לְהִבִּיא דָם אַחֵר; שֶׁשְּׁפִיכָת הַשִּׁינִימִים עַל מִזְבֵּחַ
21 הַחִיצוֹן אֵינָה מְעַכֶּבֶת²². וְאִם דָּם הַפָּר הוּא שֶׁנִּשְׁפָּף
22 קֹדֶם שִׁיגְמֹר כָּל הַמִּתְּנֹת²³ - הָרִי זֶה מְבִיא פָּר אַחֵר,
23 וְיִחְפֹּן קִטְרֶת פֶּעַם שְׁנִיָּה קֹדֶם²⁴ שְׁחִיטַת הַפָּר, וְיִקְטִיר
24 הַקִּטְרֶת, וְאַחֵר כֶּף יָבִיא דָמוֹ וְיִזְהַ מִמֶּנּוּ²⁵.

(22) שם סא. ברייתא ומשנה זכחים מז. (23) אפילו אם נתן כבר המתנות בקודש הקדשים ועל הפרוכת, ולא נתן כל המתנות על מזבח הזהב. (24) הכסף-משנה מגיה "אחר", שהרי למעלה בהלכה ב כתב: קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום. (25) לפי הסדר של הפר הראשון, שהקטורת קודמת להזאות. ובהלכות ה, ז, ו המדובר בדם השעיר.

25 ט. וְאֵין²⁶ מְטֵמֵא בְּגָדִים²⁷ וְאֵין נִשְׂרָף בְּכִית הַדָּשָׁן²⁸
26 אֶלָּא הַפָּר הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבּוֹ נִגְמְרָה הַפְּפָרָה.

(26) שם סא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן, ופסק כרבנן. (27) כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים" (ויקרא טז, כח). (28) ראה למעלה פ, ג ה"ז הערה מח. והפר שדמו נשפך נשרף בעזרה (ראה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד).

27 י. נִתְעַרְב לֹא²⁹ דָם הַפָּר בְּדָם הַשֹּׁעִיר קֹדֶם שִׁיגְמֹר
28 הַהֲזִיזוֹת - נוֹתֵן אֶחָת לְמַעַלָּה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם
29 פָּרֹה³⁰, וְחוּזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעַלָּה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם
30 שֹׁעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְּנָה אַחֲרוֹנָה³¹ - נוֹתֵן אֶחָת
31 לְמַטָּה³² לְשֵׁם פָּר, וְחוּזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעַלָּה וְשֹׁבַע
32 לְמַטָּה לְשֵׁם שֹׁעִיר.

(29) מימרא של ר' ירמיה, שם נז. (30) המדובר כשנתערבו אחר שנתן דם הפר בקודש הקדשים. ומה שאמר אחת למעלה ושבע למטה, הכוונה להזאות שעל הפרוכת. אבל כשנתערבו לפני כן, הרי שחט את השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים ופסול (ראה למעלה הלכה ב), ולפיכך דייק רבינו, וכתב: "קודם שיגמור ההזאות" (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ורש"י שם פירש: קודם שנתן בפנים כלום. ובתוספות שם תמהו על פירושו זה. (31) פירוש, שנתן על הפרוכת מדם הפר, אחת למעלה ושש למטה (רש"י גורס

שהתורה הקפידה לא רק שלא יאחר עבודות פנים אלא גם שלא יקדימן, שאם לא כן היה עליו לנמק שהשחיטה היא צורך פנים. אבל בתוספות ישנים שם ס. ד"ה אבל, כתבו, שאם הקדימן – כשר. ולפי שיטתם, הפסול כאן הוא מפני שהשחיטה היא צורך פנים. (7) מימרא של עולא, שם סא. (8) כלומר, יזה דם הפר וישחוט שעיר אחר. (9) כלומר, ולפיכך השחיטה היא צורך פנים. בגמרא שם לא נמצא נימוק זה ואין אנו צריכים לו כאן, שהרי אפילו אם השחיטה דינה כעבודת חוץ לא עשה כלום, מפני שאיחר מתן דם הפר בקודש הקדשים, כמו שאמרנו ביומא, שאם הקדים מתנות דם הפר שבהיכל למתנות דם השעיר בקודש הקדשים – פסול, ואע"פ שמתנות הפר הם דברים הנעשים מחוץ (ראה למעלה הערה ב גירסת הלחם-משנה, וראה תוספות ישנים שם מ. ד"ה נהי).

1 ג. אֵיל וְשֹׁעִיר הַמוֹסְפִין שֶׁעָשָׂה אוֹתָן קֹדֶם עֲבוֹדַת
2 הַיּוֹם¹⁰ - אֵינָן פְּלוּם¹¹.

(10) פירוש, לפני הזאת דם הפר והשעיר, וזמנם אחר ההזאה ולפני הקטרת אימוריהם (ראה למעלה סוף פ"ד). (11) יעשה עבודות היום, וישחוט איל ושעיר מוסף אחרים. ואע"פ שהם דברים הנעשים בחוץ, נפסלו מפני שהזאת דם הפר והשעיר דברים הנעשים בפנים הם (ראה ההערה הקודמת). לפלא, שרבינו השמיט כאן את אילו של כהן גדול, והרי בסוף פ"ד פסק שזמנו אחר עבודות היום. וצ"ע.

3 ד. הַקָּדִים דָּם הַשֹּׁעִיר¹² לְדָם הַפָּר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים
4 קֹדֶם שִׁיגְמֹר¹³ עֲבוֹדָתוֹ - יִזְהַ מִדָּם הַפָּר כְּמִצְוֹת¹⁴,
5 וְאַחֵר כֶּף יָבִיא שֹׁעִיר אַחֵר וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ וְיִזְהַ מִדָּמוֹ
6 בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים כְּמִצְוֹתוֹ, וְיִפְסֹל הָרֵאשׁוֹן. הַקָּדִים דָּם
7 הַשֹּׁעִיר לְדָם הַפָּר בְּמִתְּנֹת שְׁבִיחֵיכֶם עַל הַפְּרֹכֶת -
8 יִחְזֹר וְיִזְהַ מִדָּם הַשֹּׁעִיר פֶּעַם שְׁנִיָּה לְאַחֵר דָּם הַפָּר¹⁵.

(12) משנה שם ס. (13) כלומר, אע"פ שהתחיל להזות דם הפר אלא שלא גמר את כל ההזאות, והפסיק והזה דם השעיר – פסול. (14) תיבה זו הוסיף רבינו מדעתו, ואינה במשנה. והתכוון לומר שאינו מתחיל ממקום שפסק אלא נותן כל ההזאות כאילו לא נתן כלום. פסק כסתם משנה, ולא כר' אלעזר ור' שמעון בברייתא שם סא. וסובר שדין הקדים כדין נשפך (ראה לקמן בהלכה הסמוכה). (15) ואע"פ ששינוי הסדר אינו פוסל בהיכל (ראה למעלה הערה ב), צריך להזות לכתחילה, ורק בדיעבד אם לא חזר והזה – כשר (לחם-משנה בהלכה א). ולמה אינו כך בדין הקודם? מפני ששם הקדים שחיטת השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים, וזה אי אפשר לתקן, ולפיכך נפסל השעיר הראשון ומביאים אחר במקומו.

9 ה. נִשְׁפָּף הַדָּם¹⁶ עַד שְׁלֹא גָמַר מִתְּנֹת שְׁבִיחֵיכֶם
10 הַקָּדָשִׁים - יָבִיא דָם אַחֵר¹⁷ וְיִחְזֹר וְיִזְהַ מִתְּחִלָּה
11 בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

(16) משנה שם ס. (17) פירוש, ישחוט בהמה אחרת.

12 ו. גָּמַר¹⁸ מִתְּנֹת שְׁבִיחֵיכֶם הַקָּדָשִׁים וְיִתְחִיל בְּמִתְּנֹת

במראה⁴² ובקומה⁴³ ובדמים⁴⁴, ולקחתן פאחת. אף
על פי שאינן שוין - פשרין⁴⁵. לקח אחד מהן היום
ואחד למחר - פשרים.

(41) משנה שם סב. (42) שלא יהיה אחד שחור והשני לבן.
(43) שלא יהיה אחד גבוה מהשני. (44) שיהיה מחירם
שוה. בגמרא שם: דרשו דין זה מהכתוב. (45) שם.

טו. מת אחד מהן⁴⁶: אם עד שלא הגריל מת - יקח
זוג לשני; ואם משהגריל מת - יביא שנים ויגריל
עליהן בתחלה⁴⁷. ורואה אי זהו שמות: אם היה של
שם - אומר: זה שעלה עליו הגורל לשם יתקנים
תחתיו; ואם היה המת של עצאזל - יאמר: זה
שעלה עליו הגורל לעצאזל - יתקנים תחתיו. והשני
מן השנים שהגריל עליהן בסוף⁴⁸ - ירעה עד שיפול
בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה⁴⁹; שאין חטאת
הצבור מתה.

(46) משנה שם. (47) כמו בהגרלה ראשונה. (48) במשנה
כתוב: "והשני ירעה", ורבינו הוסיף: "מן השנים שהגריל
עליהם בסוף". בגמרא שם, נחלקו רב ור' יוחנן בדבר איזה
מהם קרב ואיזה רעה. רב אומר: השני שבזוג ראשון יקרב,
והשני שבזוג שני ירעה. ר' יוחנן אומר להיפך, ופסק רבינו
כרב בניגוד למקובל, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (ביצה
ד.). וכן פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כג,
ראה הערה שם (ראה לחם-משנה). (49) ראה שם פרק ד
הלכה א, והערה שם.

טז. פר ושעיר⁵⁰ של יום הכפורים שאבדו, והפריש
אחרים תחתיהן וקרבן, ונמצאו הראשונים - ירעו
עד שיתאבדו, וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. וכן אם
נמצאו הראשונים קדם שיקרבן אלו - יקרבן
הראשונים⁵¹, וירעו השניים עד שיפול בהן מום,
ויפלו דמיהן לנדבה. שאין חטאת הצבור מתה.

(50) ברייתא שם נ: כר' אליעזר ור' שמעון, נגד דעת ר'
יהודה האומר: ימותו. (51) כרב, ראה הלכה טו, והערה
מו.

יז. המום פוסל⁵² בשעיר המשתלח, אפלו מום
עובר⁵³. וכן אם נעשה מחסר זמן⁵⁴ - נפסל⁵⁵. פגון
שנשחטה אמו לחולה ביום הכפורים. שדחתו
לעצאזל היא שחיטתו⁵⁶.

(52) שם סג: (53) שיתרפא אחר זמן. (54) עכשיו אינו
ראוי, וכשיעבור זמן מסוים יהיה ראוי. (55) שם.
(56) והתורה אמרה (ויקרא כא, כח): "אותו ואת בנו לא
תשחטו ביום אחד", ולפיכך הוא מחוסר זמן, דברי רבא שם
סד. [והמדובר כשנשחטה אמו אחרי ההגרלה, כי אם
נשחטה לפני כן אין אנו צריכים לריבוי מיוחד לשעיר
המשתלח מהכתוב קרבן לה', שהרי הוא פסול מפני ששני
השעירים צריכים להיות ראויים לה', היינו לקרבן חטאת,
ראה שם בגמרא סג:].

"במתנות האחרונות", ופירש שנתן מדם הפר אחת למעלה
ונתערבו הדמים). (32) כך היא גירסתו בגמרא שם נז:
(ורש"י גורס: שבע למטה).

יא. נתחלפו³³ הכוסות ולא ידע אי זה הוא כוס דם
הפר ואי זה הוא כוס דם השעיר - נותן מאחד מהן
אחת למעלה ושבע למטה, ונותן מן השני אחת
למעלה ושבע למטה, (וחוזר ונותן מן הראשון³⁴
אחת למעלה ושבע למטה). נמצא מפל מקום שנתן
מדם הפר ואחריו מדם השעיר.

(33) שם. (34) שמא הכוס הראשונה היא מדם השעיר,
והזה אותו לפני דם הפר, ולכן חוזר ומזה ממנו עוד פעם
אחר הזאת דם הפר, ראה למעלה ה"ד (למחוק את הסוגריים
הסובבים בבא זו בטעות. לעיני בעל כסף-משנה היתה
גירסא עם תוספת מוטעית: "וחוזר ונותן מן השני, אחת
למעלה ושבע למטה". ועל תוספת זו אמר: וצריך למוחקה,
אבל הכבא "וחוזר ונותן מן הראשון" נשארת. ומי שרשם
את הסוגריים, טעה בדברי הכסף-משנה).

יב. קבל דם הפר בשתי כוסות, וקבל דם השעיר
בשתי כוסות, ונתערבו³⁵ מקצת הכוסות³⁶ ולא נודע
כוס דם הפר מכוס דם השעיר - הרי זה מזה כל
ההזיות פמעות מן הכוסות שלא נתערבו, ושופך
שיירי אלו שהיה מהן על היסוד פמעה, ואותן
הכוסות שנתערבו ישפכו לאמה³⁷.

(35) שם. (36) כלומר, שתי כוסות הוא מכיר איזו דם הפר
ואיזו דם השעיר, ושתיים האחרות נתחלפו לו, ואינו יודע
איזוהי דם הפר ואיזוהי דם השעיר (ורש"י פירש שהדמים
מעצמם נתערבו, ולשון הגמרא מוכיחה כפירושו, שאמר:
"מקצת דמים" נתערבו, ולא אמרו "מקצת כוסות". וכנראה
גירסא אחרת היתה לפני רבינו). (37) כעין מרוב היה
באמצע רצפת העזרה, שלתוכה שופכים את הדמים שנפסלו,
והם יוצאים לחוץ דרך חור שבכותל העזרה. כרב פפא,
שהכוסות שנתערבו אין עליהם דין שיריים הנשפכים על
היסוד, מפני שאינן ראויות למזבח.

יג. פרי³⁸ יום הכפורים, אף על פי שפנה גדול קונה
משלו, שנאמר: פר החטאת אשר לו - המקום
הפקיר ממונו בו לכל אחיו הפהנים; שאילו לא היה
להן בו שתפות - לא היו מתפפרין בו. לפיכך, אם
מת פהן גדול קדם שישחט הפר - הפהן שעומד
תחתיו אינו מכיא פר אחר, אלא שוחט את של
ראשון. ואינו חטאת שמתו בעליה שתמות³⁹, שאין
חטאת הרבים מתה. שחט את הפר ומת קדם שיקפד
בדמו - הפהן האחר נכנס בדם זה ומכפר ב⁴⁰.

(38) שם נא: (39) ראה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשים
הלכה א. (40) שם מט: נחלקו ר' חנינא וריש לקיש בדין
זה, ופסק רבינו כריש לקיש, מפני שרב אשי (שם נ.) סובר
כמותו.

יד. שני שעירי יום הכפורים⁴¹ מצותן שיהיו שוין

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי ל' אדר א' – ספר עבודה – הל' עבודת יוה"כ קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 יח. הִיָּה טְרֵפָה - פֶּסוּל; שְׁנֵאמַר: יַעֲמֵד חַיִּי.⁵⁷
בְּקִטְרֹת⁷³, או שְׁנֵאמַר: בְּקִטְרֹת שְׁלֵמָה עִם הַחֲסֵרָה⁷⁴ - 19
20 חֵיב מִיתָה.
- 57) וטריפה אינה חיה. דין זה מקורו בחולין יא: ושם
נימקו: מפני שאין הגורל קובע לעזאזל אלא את הראוי לה',
וטריפה פסולה לקרבן. ורבינו הוסיף נימוק, מפני שהטעם
שאמרו בגמרא, כוחו יפה בנטרף לפני ההגדלה בלבד, ומן
הכתוב אנו לומדים שאפילו אם נטרף אחרי ההגדלה –
נפסל. (משנה-למלך). מפרשי הרמב"ם לא מצאו מקור
לדרשה זו, ונראה שמדעת עצמו למד זאת מהכתוב המובא.
- 2 יט. חֲלָה⁵⁸ הַשְּׁעִיר וְאֵין יָכוֹל לְחַלְף - מְרַפֵּיבו עַל
3 כְּתָפוֹ, וְאָפְלוּ בְּשִׁבְתָּ.
(58) שם סו:
- 4 כ. חֲלָה הַמְּשַׁלַּח⁵⁹ - הָרִי זֶה מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר.⁶⁰
(59) שם. (60) אע"פ שלא הוזמן לכך מאתמול. ראה פ"ג
ההלכה ז.
- 5 כא. נִטְמָא⁶¹ הַמְּשַׁלַּח - הָרִי זֶה נִכְנָס לַמִּקְדָּשׁ⁶²
6 וְנוֹטְלוֹ וְיוֹצֵא; שְׁנֵאמַר: בְּיַד אִישׁ עֲתִי הַמְּדַבֵּרָה -
7 בְּיַד זֶה שֶׁהוֹכֵן, אָפְלוּ נִטְמָא.
- (61) שם. (62) ואע"פ שטמא הנכנס למקדש חייב כרת, אין
שולחים את השעיר בידי אחר טהור. שם דרשו דין זה
מהכתוב.
- 8 כב. דִּחְפוּ וְנָפַל הַשְּׁעִיר וְלֹא מָת - יֵרֵד אַחֲרָיו
9 וְיִמְתְּנוּ⁶³ בְּכָל דָּבָר שֶׁמִּיתָו. וְאִיכָרִי שְׁעִיר זֶה
10 מִתְּרִין בְּהִנְיָה⁶⁴.
- (63) שם. (64) שם סז. מחלוקת בין רב ושמואל, ורבא
מכריע (שם סז): שמותרים "שלא אמרה תורה שלח
לתקלה", פירוש שאם תאמר שהם אסורים בהנאה, אפשר
שייכשלו בהם בני אדם שימצאום ולא ידעו שאיברי שעיר
המשתלח הם וייהנו מהם.
- 11 כג. נִפְחָתָה תִּקְרָה שֶׁל הֵיכָל - לֹא הִיָּה מְזָה;
12 שְׁנֵאמַר: בָּאָהֱל מוֹעֵד⁶⁵.
- (65) ואין אוהל בלי הכיסוי שלמעלה. זבחים מ.
- 13 כד. מְזִבַּח⁶⁶ שֶׁלֹּא נִתְחַנֵּף בְּקִטְרֹת - לֹא יִזָּה עָלָיו;
14 שְׁנֵאמַר: מְזִבַּח קִטְרֹת הַסַּמִּים.
- (66) משנה מנחות מט. שאין מחנכים את המזבח אלא
בקטורת הסמים. ובגמרא נ. משמע שגרסו במשנה "של בין
הרבים", ובברייתא שם נאמר: בקטורת של שחר. ורבינו
כאן סתם והסתמך על מה שכתב למעלה בפ"ג מה' תמידין
ומוספין ה"א "בקטורת של בין הערבים", כהכרעתו של
אביי.
- 15 כה. חֲסֵר⁶⁷ מִן הַקִּטְרֹת אֶחָד מִסַּמְנֵיהָ⁶⁸ או מַעֲלָה
16 עֲשֹׂן⁶⁹ - חֵיב מִיתָה עָלָיָה; שְׁנֵאמַר⁷⁰: וְלֹא יָמוּת פִּי
17 בְּעֵנֵן אֲרָאָה עַל הַפִּפְרֹת. וְכֵן חֵיב מִיתָה עַל בִּיאָתוֹ
18 בְּלֹא מַצֹּה⁷¹. לְפִיכָּה, אִם שָׁגַג בְּבִיאָה⁷² וְהִזִּיד
- (67) בברייתא שם נג. (68) אחד עשר מיני סמנים היו
בקטורת (פ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב). בגמרא כריתות
ו: אמר רב הונא שדבר זה הלכה למשה מסיני, והסימיון את
ההלכה על הכתוב (שמות ל): קח לך סמים. (69) מין צמח
שמעלה עשן רב כשמבעירים אותו, ואינו במנין אחד עשר
הסמנים. שם למדו מן הכתובים שמוסיפים גם מעלה עשן,
שאינו ממיני צמחי בושם. (70) נימוק למעלה עשן. בגמרא
שם מובא גם הפסוק וכסה ענן הקטורת, ואמר רב אשי: חד
למצוה וחד לעכב. ויש לתמוה למה הביא רבינו רק את
הכתוב הראשון בלבד. (71) שהרי לא קיים מצוות הקטרה.
(72) שלא ידע שאסור להכנס לקודש הקדשים בלי מצוה.
(73) ידע שאסור להקטיר קטורת חסרה. (74) וא"כ ביאתו
היתה עם מצוה, אבל עבר והקטיר קטורת חסירה.
- 21 כו. הַקִּטְרִי מִן הַקִּטְרֹת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים כְּזִית
22 בְּהִיכָל - חֵיב מִיתָה⁷⁵.
- (75) בזבחים קט: משמע שלדעת חכמים החולקים על ר'
אליעזר במשנה שם, חייב על הקטרת כזית, ואע"פ ששיעור
הקטרה בקודש הקדשים הוא מלא חפניו. והטעם מפני
שבהיכל כזית הקטרה היא.
- 23 כז. חֲפִינָת הַקִּטְרֹת⁷⁶ - עֲבֹדָה, וְהַמְחֻשְׁבָּה⁷⁷ פּוֹסְלָת
24 פָּה. וְכֵן חֲתִית הַגְּחָלִים⁷⁸ לְקִטְרֹת נִפְסָלָת בְּמַחֲשָׁבָה,
25 שֶׁמְכַשְׂרִי קָרְבָן בְּקָרְבָן.
- (76) בעיא שנפשטה ביומא מח. (77) בהלכות פסולי
המוקדשים פ"ג ה"א מבואר מה הן המחשבות הפסולות.
(78) בעיא שנשארה בתיקו. שם מח: ופסק לחומרא. ופלא
הדבר, למה לא כתב שזה ספק, כמו שכתב בדינים שבהלכה
כח (כסף-משנה).
- 26 כח. חָפֵן בְּרֹאשִׁי אֶצְעֻעוֹתָיו, או מִן הַצִּדִּין, או
27 מִמִּשְׁתָּה לְמַעֲלָה⁷⁹, או שֶׁחָפֵן בְּיָדוֹ זֶה וּבְיָדוֹ זֶה וְקָרַב
28 זֶה לְזֶה⁸⁰, או שֶׁנִּתְפָּזְרָה קִטְרֹת מִיָּדוֹ עַל הָאָרֶץ
29 וְאֶסְפָּהּ⁸¹, או שֶׁחָפֵן חֲבֵרָו וְנָתַן לְחַפְּנָיו⁸², או שֶׁחָפֵן
30 וְמָת וְנִכְנָס שְׁנֵי בָמָה שֶׁחָפֵן רֹאשׁוֹ⁸³ - כָּל אֵלֶּי סָפֵק,
31 וְלֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקִּטְרִי - הִרְצָה.
- (79) החפינה הנכונה היא כשגב יד הכהן על הקטורת,
ומוליכה בלחיצה כשאצבעותיו פשוקות, והקטורת נכנסת
לכף ידו. ואם תחב אצבעותיו לתוך הקטורת והעלה לכף
ידו – פסולה. (80) שלשה דינים אלה הן בעיות שלא
נפשטו (שם מז:). (81) בעיא שלא נפשטה – שם מח.
(82) שם מט. (83) שם. בגמרא אמרו שהבעיא היא רק
לדעת הסוברים שהכהן הגדול אינו חופן שנית את הקטורת
בקודש הקדשים, ומכיוון שרבינו פסק (למעלה פ"ד ה"א)
שחוזר וחופן אין שם בעיא כלל, אלא מחלוקת רב פפא ורב
הונא בריה דרב יהושע. ורבינו לא הכריע כאן הלכה כמי,
ולכן אמר שהוא ספק. ראה לחם-משנה.

17 וגומר ויגדיר. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה
18 לאוכל מבשר עולה¹⁵, הואיל וכלו לשם¹⁶. והוא
19 הדין לשאר כל קדש¹⁷ שהוא להשם לבדו, בין
20 מקדשי המזבח בין מקדשי בך הפית, אם נהנה
21 בהן שנה פרוטה - לוקה. מעל בשגגה¹⁸ - משלם
22 מה שנהנה ותוספת חמש¹⁹, ומביא איל בשני
23 סלעים²⁰ ומקריבו אשם ומתכפר לו. וזהו הנקרא
24 אשם מעילות. שנאמר: וחקטא בשגגה מקדשי ה'
25 והביא את אשמו וגומר. ואת אשר חטא מן הקדש
26 ישלם ואת חמישתו וגומר. ושלום הקרן בתוספת
27 חמש עם הבאת הקרבן - מצות עשה.

(10) ואינו חייב מיתה בידי שמים. פסק כחכמים בברייתא,
פסחים לג, א. (11) לכאורה משמע שנוסף על המלקות, על
המועל גם לשלם. אבל אי אפשר לפרש כך, שהרי רבינו
פסק בפ"א מהל' נערה בתולה ה"א, וכן בפ"ד מהל' חובל
ומזיק ה"ט שאין אדם לוקה ומשלם. ובספר 'הר המוריה'
מפרש: לוקה או משלם. פירוש, במזיד והתרו בו למלקות
- לוקה אבל אינו משלם, כרבי יוחנן בכתובות לב, ב - נגד
דעת עולא, הסובר לוקה ומשלם. וכשלא התרו בו משלם
ואינו לוקה, כרבי יוחנן שם לר, ב - בניגוד לדעת ריש
לקיש. (12) מה שהפסיד להקדש, אבל אם נהנה והקדש
לא הפסיד - פטור משלם. (13) פירוש, הקרן בלבד בלי
כל תוספת. לשון המקרא שם (ה, כד): ושלם אותו בראשו,
אבל בשוגג מוסיף חומש. (14) כלל בידינו, שאין עונשים
אלא על דבר שהתורה הזהירה שלא לעשותו, ובפרשתנו
המובאת למעלה אין כל אזהרה. (15) מכות ז, א. ואפילו
לאחר זריקת הדם. (16) מקטירים אותה על המזבח.
(17) לומדים מעולה (כסף-משנה). אמנם במסכת תמורה לב,
ב - לומד רבי דין מעילה בחטאת ואשם, מהכתוב (ויקרא
ג, טז): "כל חלב לה", אבל שם המדובר בשוגג לחייבו
קרן וחומש ואשם, אבל לא מלקות במזיד. (18) דינו
מפורש במקרא (שם ה, יד-טז). (19) ראה לקמן ה"ה.
(20) בתורה (שם) כתוב: "והביא את אשמו לה' איל וגו'
בערך כסף שקלים". ובי' תורת כהנים' פרשת ויקרא פ"כ,
דרשו: יכול (כלומר, יכול מי שהוא לפרש) דינרים?
תלמוד-לומר "שקלים": יכול שקלי נחושת? תלמוד-לומר
כסף" (גירסת הגר"א). וכן במשנה כריתות כב, א - יביא
אשם בשני סלעים. סתם סלע האמור בתלמוד הוא שקל
הכתוב בתורה, וערכו ארבעה דינרי כסף ורומאיים.

ד. תשלום הקרן²¹ והבאת האשם²² מעפכין הפפרה,
ואין החמש מעפכ; שנאמר: באיל האשם - איל
ואשם²³ מעפכין, ואין החמש מעפכ.

(21) ברייתא, בבא-קמא קיא, א. (22) הקרבן. (23) בגמרא
שם למדו מהמקרא, שאשם הנאמר כאן פירושו - הקרן.

ה. הביא מעילות²⁴ עד שלא הביא אשמו²⁵ - לא
יצא²⁶. נסתפק²⁷ אם מעל או לא מעל - פטור מן
התשלומין ומן הקרבן²⁸. והחמש הרי הוא פתחלת
ההקדש, ואם נהנה בו - מוסיף חמש על החמש²⁹.

1 סליקו להו הלכות עבודת יום הפפורים בסייעתא
2 דשמיא

יום שישי א' אדר ב' ה'תשע"ט

הלכות מעילה

יש בכללן שלש מצות: אחת מצות עשה, ושתיים
מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) לשלם המועל
אשר חטא בתוספת חמש וקרבת. וזהו דין המועל.
(ב) שלא לעבד בקדשים. (ג) שלא לגזול קדשים.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר שאסור ליהנות מקדשי השם והנהנה מהם מעל,
ואם מעל במזיד או בשוגג.

א. אסור להדיוט² להנות מקדשי השם³, בין
מקדשים הקרבת על גבי המזבח בין מקדשי בך
הפית⁴. וכל הנהנה בשנה פרוטה⁵ מקדשי השם -
מעל⁶.

(2) המונח "הדיוט" כולל כאן כל אדם מישראל. כי לגבי ה'
כולם הדיוטות. (3) זה מבואר בתורה (ויקרא ה, יד-טז).
(4) משנה, מעילה טו, א. דברים שהם רכוש הקדש ועומדים
להשתמש בהם לצרכי תיקונים או שיפורים בבנין המקדש
וכדומה, נקראים קדשי בך הפית. (5) משנה, שם יח, א.
הפרוטה היא המטבע הקטנה ביותר בזמן חכמי התלמוד,
ופחות משווה פרוטה נידון כחסר ערך. לקמן פ"ז ה"ח
וה"ט, כותב רבינו, שפטור רק מקרבן ומהוספת חומש, אבל
עבר על איסור תורה ומחויב להחזיר את הקרן. (6) מלשון
הכתוב (שם, יד): "ומעלה בו מעל".

ב. דברים שהתרו באכילה⁷ מן הקרבנות, כגון בשר
חטאת ואשם אחר זריקת דמן או שתי הלחם אחר
זריקת דם שני הפכשים - אין בהן מעילה⁸. אפלו
אכל הור מאלו וכיוצא בהן, הואיל והן מתרין
למקצת בני אדם להנות בהן - כל הנהנה מהן לא
מעל. ואפלו נפסלו ונאסרו באכילה⁹, הואיל והיתה
להן שעת היתר - אין חייבין עליהן מעילה.

(7) משנה, מעילה ב, א. (8) כולם נאכלים לכהנים, ולפיכך
אינם נקראים קדשי ה'. והתורה אמרה (שם): וחטאה
בשגגה מקדשי ה'. (9) במשנה, שם: "כלל אמר רבי
יהושע, כל שהיה לה שעת היתר לכהנים - אין מועלים בה,
וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - מועלים בה. איזו
היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה
ושיצאה". מובן, שמדובר כשנפסלו אחר זריקת הדם והותרו
באכילה.

ג. כל המועל בזדון - לוקה¹⁰, ומשלם¹¹ מה שפגם¹²
מן הקדש בראשו¹³. ואזהרה¹⁴ של מעילה מזה
שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך

- 1 ויכר בארנו³⁰ במה פעמים, שהחמש אחד
2 מארבעה³¹ מן הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו
3 חמשה.

(24) פירוש, קרבן מעילה. (25) קרן (ראה הלכה הקודמת).
(26) הגירסה שלפנינו בברייתא שם, היא להיפך: "מנין שאם
הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא?" והעיר על
זאת הרשב"ד בהשגותיו, אולם אינו חולק על רבינו בדין
עצמו, כי אשם בברייתא פירושו קרבן האשם, ומעילתו
היינו קרן (ראה פירוש רש"י שם), ורבינו הודיע לנו כבר
בהלכה הקודמת שאשם האמור בתורה במקום זה הכוונה
לקרן, ולכן נקט הסגנון המתאים (ראה כסף-משנה בשם
הר"י קורקוס). וגם הברייתא עצמה מפרשת בסופה,
שהאשם היינו קרן. (27) במשנה כריתות כב, א - מחייב
רבי עקיבא אשם תלוי על ספק מעילה, כמו בספק חייבי
כריתות. וחכמים חולקים עליו. ופסק כחכמים. (28) לפי
הענין, מסתיימת כאן ה"ה. (29) בבא-מציעא נד, ב. אמרו
דין זה בזר האוכל תרומה ובגואל שדהו שהקדיש, ומשם
למדנו לחומש של מעילה. (30) הל' תרומות פ"י ה"ב,
ומעשר שני פ"ה ה"א. (31) גמרא, שם נד, א. ובלשון
התלמוד: חומשא מלבר.

- 4 ו. יש דברים שאין חיבין עליהן מעילה מדברי
5 תורה³², אבל אסור להנות בהן מדברי סופרים.
6 והנהנה מהן - משלם קרן בלבד, ואינו מוסיף
7 חמש³³ ואינו מביא אשם.
- 8 ז. כל קדשי מזבח, בין קדשי קדשים בין קדשים
9 קלים, אסורין בגזיה ועבודה. שנאמר: לא תעבד
10 בכור שורך ולא תגז בכור צאנך. והוא הדין לשאר
11 קדשים³⁴. והגזוז את השור או העובד בצאן -
12 לוקה³⁵ מן התורה. ותולש אינו פגוז³⁶. ויראה לי,
13 שאינו לוקה עד שיגזז כדי רחב הסיט³⁷ כפול. לא
14 יהיה זה חמור משבת³⁸.

(41) משנה, בכורות יד, א. (42) פ"א מהל' איסורי מזבח
ה"י. (43) בגמרא שם טו, א - למדו דין זה מהמקרא.
(44) והוא-הדין בגזיה. כך משתמע ממה שכתב למעלה "עד
שתשחט", וכך כתבו ה'תוספות' בפירוש בכורות כה, א -
ד"ה שער. (45) וירדה עליהם קדושת הגוף חמורה.
(46) מום שיתרפא אחר זמן מסוים. (47) מגזירת חכמים.
שם יד, א. (48) מפני שלא חלה עליה מעולם קדושה
חמורה אלא קדושת דמים בלבד, שהרי לא היתה ראויה
למזבח. (49) עם לידתו חלה על גופו קדושה שאין לה
פדיון, ואינו יוצא לחולין לעולם. (50) מצות-עשה לעשר
כל שנה את הבקר והצאן שגולדו באותה שנה (פ"ו מהל'
בכורות ה"א), ואמרה תורה (ויקרא כז, לב): "לא יגאל",
שאינו יוצא לחולין על-ידי פדיון אלא נאכל במומו כבכור
בעל מום. (51) כלומר, עד שיישחט. ראה למעלה הערה
מג. (52) מקור הלכה זו בברייתא מועד קטן יב, א: "תנו
רבנן, אין מרביעים בהמה בחולו של מועד, כיוצא בו
(בדומה לכך) אין מרביעים בבכור ולא בפסולי המוקדשין".
ופירש רש"י שם, שהטעם משום איסור עבודה בקדשים.
ומשמע מדברי רבינו כאן שרק איסור יש בזוה, אבל אינו
לוקה. והטעם, מפני שהאדם אינו עושה עבודה רק הוא
גורם שהבהמה תעבוד (משנה-למלך, ראה השגותיו
החמורות על הכסף-משנה שהביא מקור אחר).
(53) קדשים שנפל בהם מום ואסורים בגזיה ועבודה, כנאמר
למעלה ה"ט. רבינו עוסק כאן בדיני מעילה ואיסורי עבודה
בקדשים ועל איסור זה אינו לוקה, כמו שכתוב בהערה
הקודמת, אבל לוקה הוא משום מרביע כלאים כמו שכתב
בפ"ט מהל' כלאים ה"א. ראה שם טעמו של דבר.

- 34 קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית אסורים בגזיה
ועבודה מדרבנן (לקמן ה"ב). (35) ברייתא, בכורות כה,
א: "מנין ליתן את האמור של זה בזה, ושל זה בזה?
תלמוד-לומר לא תעבוד ולא תגזו". ופירש רש"י: וא"ו
מוסיף על ענין ראשון, וילמדו שניהם זה מזה. (36)
וראה משנה, שם כד, ב. (37) שתות הזרת. כך פירש רבינו
בהל' ערלה פ"ג, ובהל' שבת פ"ג, אולם בפ"ט מהל' שבת
ה"ז, כתב שהסיט כשני שלישי זרת. ראה הערה בהל' פסולי
המוקדשין פ"ט ה"ב. (38) שאינו חייב עד שיגזוז כשיעור
זה. ראה בהערה הקודמת.

14 השַׁעַר מִפָּאן וּמִפָּאן לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לִסְפִּין, וּבִלְבָד
15 שְׁלֹא יִזְיָנוּ⁶⁴ מִמְקוֹמוֹ.

(63) משנה, שם כד, ב. (64) פירוש, שלא יזיז ממקומו את הצמר שתלש אלא יניחו כך שהוא מסובך בצמר הקבוע בעור.

16 יב. קִדְּשִׁי בְּדֵק הַבֵּית⁶⁵ אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי
17 סוּפְרִים⁶⁶, אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אֲסוּרִין. לְפִיכָךְ,
18 הַגּוֹזֵז אוֹתָן אוֹ הַעוֹבֵד בָּהֶן - אֵינּוּ לוֹקֵה, אֲבָל מִפִּין
19 אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת⁶⁷.

(65) מימרא של רבי אלעזר, שם כה, א. (66) כך פירשו שם את דברי רבי אלעזר. (67) מלקות מדרבנן כפי שיקול דעת בית הדין.

20 יג. הַמְקִדִּישׁ⁶⁸ עֹבֵר לְמִזְבֵּחַ⁶⁹ - אָמוּ אֲסוּרָה בְּעִבּוּדָה
21 מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. מִפִּינֵי שְׁעִבּוּדָתָהּ מִכְחֶשֶׁת אֶת הָעֶבֶר,
22 גָּזְרוּ בָּהּ. וְהָרִי הִיא מִתְּרַת בְּגִזָּה, שְׂאִין בְּזָה הַפֶּסֶד
23 לְוֹלֵד. הַקִּדִּישׁ אֲבָר אֲחֵד⁷⁰ מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבֵדֶק
24 הַבֵּית⁷¹ בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי הַדָּבָר סָפֵק אִם אֲסוּרָה
25 כָּלָה בְּגִזָּה⁷² וְעִבּוּדָה⁷³ אוֹ אֵינָהּ אֲסוּרָה, לְפִיכָךְ אֵין
26 לוֹקִין עָלֶיהָ.

(68) תמורה יא, ב. (69) משמע שאם הקדיש העובר לבדק הבית, אמו מותרת בעבודה, ואע"פ שאמר בהלכה הקודמת, שקדשי בדק הבית אסורים בעבודה. והטעם, מפני שבנידון דלפנינו איסור העבודה הוא מדרבנן, לא גזרו על קדשי בדק הבית, שכל איסור העבודה בהם הוא רק מדרבנן. (70) בעיא (שם) שלא נפשטה. (71) הבעיא שם היא אם היא אסורה מן התורה, ואם נאמר שהתורה אסרה גם בהקדיש אבר אחר, גם בקדשי בדק הבית שאסור מדרבנן הדין כך, שכל שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו (הר המוריה). (72) אבל האבר שהקדיש, פשוט שאסור בגיזה. ובשיטה מקובצת' שם פירש שהאיבעיא היא על אותו אבר. (73) בגמרא שלפנינו הבעיא היא בגיזה בלבד, ומשמע שבעבודה לא היה השואל מסופק כלל, שהרי גם אותו האבר יכחיש ע"י העבודה, וכן פירש רש"י שם. ואולי טעות-סופר כאן, ויש למחוק את המילה "ועבודה".

יום ש"ק ב' אדר ב' ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה, ודין כל הקדשים מאימתי מועלים בהם .

27 א. קִדְּשִׁים קָלִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁזִירָק
28 הַדָּם². נִזְרָק הַדָּם - מוֹעֲלִין בְּאַמּוּרִיהֶן עַד שְׁיִצְאוּ
29 לְבֵית הַדָּשָׁן, שְׁהָרִי הֵן לֹאֲשִׁים³, וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר
30 הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. אֲפִלּוּ הַעֵלָה הָאֲמּוּרִין שְׁלָהֶן

1 פְּדֵי לְהִרְאוֹת הַמּוֹם לְמִמְחָה. וְאוֹתוֹ הַשַּׁעַר שְׁתַּלֵּשׁ
2 אוֹ שְׁנֹשֵׁר מִן הַבְּהֵמָה⁵⁵ אוֹ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֹׂר - הָרִי
3 זֶה אֲסוּר בַּהֲנִיָּה, אֲפִלּוּ לְאַחַר שִׁשְׁחֻטּוֹ מִפְּנֵי מוֹמָן;
4 גִּזְרָה שְׂמָא יִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁶, הוֹאִיל וְאֵינָן בָּאִין
5 לְכַפְּרָה⁵⁷. אֲבָל צָמַר הַנוֹשֵׂר מִן הַחֲטָאת וְהָאֶשָׁם -
6 מִתֵּר בַּהֲנִיָּה⁵⁸ לְאַחַר שְׁחִיטָתָן מִפְּנֵי מוֹמָן; הוֹאִיל
7 וּלְכַפְּרָה הֵן בָּאִין, אֵינּוּ מִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁹. וְאִם נִתְּלַשׁ
8 מִן הָעוֹלָה - הָרִי זֶה סָפֵק⁶⁰. וְכָל שִׁתְּלַשׁ מִכָּל
9 הַקִּדְּשִׁים⁶¹ אַחֵר שְׁנִפְּל בָּהֶן מוֹם - הָרִי הוּא מִתֵּר
10 בַּהֲנִיָּה, שְׁהָרִי לֹא תִלֵּשׁ בִּידּוֹ; חוּץ מִן הַבְּכוֹר
11 וְהַמַּעֲשֹׂר⁶², שְׂאֵף הַנִּתְּלַשׁ מִמֶּנּוּ אַחֵר שְׁנִפְּל בּוֹ מוֹם
12 אֲסוּר בַּהֲנִיָּה.

(54) משנה, בכורות כד, ב. (55) שהקדישה לשלמים או לתודה, ומדובר כשנשר לפני שנפל בה מום, אבל כשנשר לאחר שנפל בה מום, כותב רבינו בסוף ההלכה שבכל הקדשים מותר חוץ מבכור ומעשר. ראה בהערה שם. (56) כדי להשתמש בצמר שינשור מהם. פסק כחכמים במשנה, שם כה, ב. (57) ולא איכפת לו אם יישארו בחיים זמן רב. (58) ואפילו נשר לפני שנפל בה מום, דין זה למד רבינו מהאיבעיא של רבי ינאי שם בעולה תמימה שנתלש ממנה צמר, ואמרו שם שבחטאת ואשם אין כל ספק שהצמר מותר, ומזה יוצא שאפילו נתלש לפני שהוממו מותר (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ודוקא הנושר, אבל אם תלש בידים אסור. זה מבואר בגמרא שם: "תולש מי איכא מאן דשרי?" (הלא אין מי שיתיר תולש?). (59) כי מעוניין הוא למהר ולהתכפר. (60) איבעיא, שם. עולה עיקרה לא לכפרה, אבל היא מכפרת עבירות על מצוות-עשה, ולפיכך יש פנים לכאן ולכאן. והאיבעיא לא נפשטה. (61) אפילו עולה ותודה ושלמים, רבי ינאי שם שאל מהו דין הצמר שנתלש מעולה תמימה. ומשמע שאם נתלש מבעלת מום, ידוע היה לו שמוותר. ראה למעלה הערה נז. (62) משנה, שם כה, א. אסרו חכמים בפירוש את הצמר שנתלש מבכור בעל מום, והוא-הדין למעשר, שהרי קדושת הגוף חלה עליו אפילו כשהבהמה היא בעלת מום כמו בבכור, ראה בהלכה הקודמת. ובסיכום הדינים שנאמרו בהלכה זו, יש לקבוע, שבנוגע לצמר של בהמות קדשים מחלק רבינו את הקרבנות לשלשה סוגים: א. בכור ומעשר: ב. שלמים ותודה. ג. חטאת ואשם. עולה אינה סוג בפני עצמו אלא ספק סוג ב' ספק סוג ג'. ופרטי דיניהם הם: צמר שנתלש בידים אסור בכל שלושת הסוגים. נשר מאליו כשהבהמה תמימה - סוג א' וב' אסור, וסוג ג' מותר. נשר מאליו אחרי שנפל בה מום - ב' וג' מותר, א' אסור. עולה היא כאמור ספק ב' או ג', והולכים לחומרא. פירושנו זה מסלק את תמיהתם של האחרונים שכאלו דברי רבינו כאן סותרים למה שאמר למעלה בהלכה זו עצמה: "או שנשר מן הבהמה", והציעו למחוק את התיבות "מן הבהמה", ולפי פירושנו אין כל סתירה.

13 יא. הַשּׁוֹחֵט⁶³ בְּכוֹר אוֹ שְׂאֵר מִקִּדְּשֵׁין - תוֹלֵשׁ אֶת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ב' אדר ב' - ספר עבודה - הלכות מעילה קמה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 שְׁתַּעֲשֶׂה אָפֶר. אִף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקֹדֶשִׁי בְּדֵק הַבֵּית¹⁶,
21 הָרִי נֶאֱמַר בָּהּ: חֲטָאת הִיא. וְתִנָּאִי בֵּית דִּין הוּא,
22 שְׁלֹא יַמְעַל אָדָם בְּאָפֶר הַפֶּרֶה¹⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"פרה אדומה מועלין בה משהוקדשה עד שתיעשה אפר, אע"פ שהיא כקדשי בדק הבית, הרי נאמר בה "חטאת היא", ותנאי בית דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה".

והקשו מפרשי הרמב"ם: א. מהו הלשון "אע"פ שהיא כקדשי בדק הבית", וכי אין מעילה בקדשי בדק הבית? ב. מהמילים "תנאי בית דין הוא, שלא ימעול אדם באפר הפרה", משמע שמדין תורה כן מועלים בה אחר שנעשתה אפר. ולא היא, שהרי לומדים ממה שנאמר "חטאת היא" מלמד שיש מעילה גם באפרה.

ותירצו שמה שכתב "שהיא כקדשי בדק הבית", הכוונה שאינה ממש כמוהם, וכיון שאינה קדשים ממש לא היה מן הדין שימעלו בה "אלא דקריי" רחמנא חטאת". ובנוגע למה שכתב "תנאי בית דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה", איתא בגמ' ש"שתי תקנות הוו, דאורייתא בה מועלין, באפרה אין מועלין", וכיון שראו חכמים שמזלזלים בה גזרו בה מעילה, וכיון שראו שנמנעים מספק הזאות מפני חשש מעילה העמידוה על דאורייתא.

אמנם גם תירוצים אלו קשים:

א: שאם זו כוונת הרמב"ם, היה לו לכתוב בפירוש ובלשון ברורה "אע"פ שאינה קדשי בדק הבית", ולא לכתוב בלשון המשתמעת להיפך "אע"פ שהיא כקדשי בדק הבית".

ב: פשטות הלשון "תנאי בית דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה" הוא שמדרבנן אין מועלין באפרה, אבל מהתורה מועלין גם באפרה.

(עלפי י"ן מלכות' ספר עבודה סימן טו)

16 כלומר, אינה קדשי בדק הבית ממש, אלא כעין קדשי בדק הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. 17 משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בבשרה אבל לא באפרה ומכיוון שראו חכמים שמשתמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסריבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוה על דין תורה.

23 ו. חטאת בהמה ואִשָּׁם וזִבְחֵי שְׁלָמִי צְבוּר¹⁸ -
24 מוֹעֲלִים בְּכֻלָּן מִשֶּׁהֻקְדְּשׁוּ עַד שִׁיזָרַק הֵדֶם; נִזְרַק הֵדֶם
25 - מוֹעֲלִין בְּאֻמְרֵיהֶן עַד שִׁיִּצְאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן, וְאֵין
26 מוֹעֲלִין בְּבָשָׂר. וְכֵן חֲטָאת הָעוֹף - מוֹעֲלִין בָּהּ
27 מִשֶּׁהֻקְדְּשָׁה עַד שִׁיִּזָּה דָּמָה; הִזָּה דָּמָה - אֵין בָּהּ
28 מַעֲלָה. אֲבָל אֲסוּר לְהִנּוּחַ בְּמִרְאֲתָהּ¹⁹ וְנוֹצְתָהּ²⁰,
29 וְהִנְהִיגָהּ בֵּהֶן אַחֵר הִזָּה - לֹא מַעַל.

18 בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם

1 לְמִזְבֵּחַ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שִׁיזָרַק
2 הֵדֶם. הוֹצִיא אֲמֻרֵיהֶן לְחוּץ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין
3 מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שִׁיזָרַק הֵדֶם; נִזְרַק הֵדֶם, אִף עַל פִּי
4 שֶׁעֲדִין הֵן בְּחוּץ וְלֹא הִחְזִירָן - מוֹעֲלִין בָּהֶן⁴.
5 שֶׁהִזְרִיקָה מוֹעֲלֵת לִיִּצְאָה בֵּין לְהִקְלֵל⁵ בֵּין לְהַחְמִיר⁶.

2 אבל אסור מן התורה (משנה למלך). 3 עומדים להקטירה על המזבח. 4 כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. 5 כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שייזרק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. 6 באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה).

6 ב. כָּל קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשֶּׁהֻקְדְּשׁוּ עַד
7 שִׁיזָרַק הֵדֶם. נִזְרַק הֵדֶם - מוֹעֲלִין בָּהֶן בְּדָבָר שֶׁכֻּלּוֹ
8 לְאִשִּׁים עַד שִׁיִּשְׂרָף וְיִצָּא לְבֵית הַדָּשָׁן⁷, וְאֵין מוֹעֲלִין
9 בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

7 אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

10 ג. פִּיֶּצֶד? הָעוֹלָה, אֶחָד עוֹלֵת הָעוֹף וְאֶחָד עוֹלֵת
11 בְּהֶמָּה, וְהַקֶּמֶץ⁸ וְהַלְבוּנָה⁹, וּמִנְחַת פְּתִימִים¹⁰
12 וְהַחֲבִיתִין¹¹ וּמִנְחַת נִסְכִּים¹² - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁעַת
13 הַקֶּדֶשׁ עַד שִׁיִּצְאוּ אַחֵר שְׂרַפְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ לְבֵית
14 הַדָּשָׁן.

8 המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו ומקטיר על המזבח והשיריים נאכלים לכהנים. 9 מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. 10 כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". 11 כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. 12 רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח.

15 ד. וְכֵן פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִין¹³ -
16 מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁעַת הַקֶּדֶשׁ עַד שִׁיִּשְׂרָפוּ וְתִגְמַר
17 שְׂרַפְתָּן בְּבֵית הַדָּשָׁן¹⁴ וְיִתָּפֵן¹⁵ הַבָּשָׂר; אֲבָל קֹדֶם שִׁיתָן
18 - מוֹעֲלִין בּוֹ וְהוּא בְּבֵית הַדָּשָׁן.

13 פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. 14 כאימורי קדשי קדשים. 15 ימס, יתפרק.

19 ה. וְכֵן פָּרָה אֲדָמָה - מוֹעֲלִין בָּהּ מִשֶּׁהֻקְדְּשָׁה עַד

המתנות - התרו השירים³⁰ באכילה³¹ כפשו חטאת²⁰
ואשם.²¹

(28) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיצק על כפו שבע הזאות ואחר כך נותן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נותן על ראשו (ויקרא יד). (29) כחכמים נגד דעת רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. (30) השמן שנשאר בלוג. (31) לכהנים.

יא. כל דמי שחיתת הקדשים³² - אין מועלין בו,²² בין לפני פפרה בין לאחר פפרה, עד שיצא לנחל קדרון³³. יצא לנחל קדרון - מועלין בו³⁴, מפני שהיה נמפר לגנות ודמיו הקדש. אבל המקיז דם לבהמת קדשים - הרי הוא אסור בהנהגה ומועלין בו³⁵; הואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם, הרי הוא כגופה³⁶.

(32) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. (33) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. (34) הראב"ד בהשגותיו כתב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביומא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן. (35) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. (36) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה.

יב. העצמות והגידים והקרנפים והטלפים שפרשו מקדשי קדשים לפני זריקת דמים - מועלין בהן³⁷; פרושו לאחר זריקת דמים - אין מועלין בהן³⁸. עצמות העולה שפרשו לפני זריקה - אין מועלין בהן לאחר זריקה³⁹, שהזריקה מפרת אותם⁴⁰; ואם פרושו אחר זריקה - מועלין בהן לעולם⁴¹. עצמות העולה שפקעו⁴² מעל המזבח קדם חצות הלילה - מועלין בהן⁴³; לאחר חצות - אין מועלין בהן. אף על פי שפקעו קדם חצות, כיון שהגיע חצות הלילה נעשו כל האיברים כמי שנתאכלו ונעשו אפר.³⁸

(37) עד שיזרק הדם, אבל אחר שנזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה). (38) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. (39) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים. (40) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. (41) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא

קדשי קדשים לכל דבר. (19) הזפק. (20) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לד. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כשאר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה.

ז. המנחות - מועלין בהן משהקדשו, אף על פי שעדיין לא נתקדשו בכלי שרת, עד שיקטיר הקמץ. קרב הקמץ - התרו השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקמץ, הואיל והקטרה זו אינה מפרת השירים באכילה - הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו.

ח. לחם הפנים²¹ - מועלין בו משהקדש, אף על פי שעדיין לא נאפה, עד שיקטיר הבזיכין. הקטיר הבזיכין - הטר באכילה. וכן שתי הלחם²² - מועלין בהן משהקדשו, קדם שיאפו, עד שיזרק דם הכבשים. נזרק דם הכבשים - התרו באכילה.

(21) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל ידן מעמידים שני בזיכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. (22) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים.

ט. הנסכים - מועלין בהן משהקדשו. ירדו לשייתין²³ - אין מועלין בהן. מים שמונסכים בחג הספות, כל זמן שהן כפד²⁴ של זהב - אין נהנין²⁵ בהן, ונהנה - לא מעל²⁶; נתנו אותן בצלוחית - מועלין בכלן²⁷, שהרי הן מקבל הנסכים.

(23) חלל תחת המזבח שלתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). (24) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים, ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה מנסכים. (25) מפני שנקחו לצורך הקדש. (26) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. (27) מצוה לנסך שלושה לוגין ואם היו בצלוחית יותר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכלם.

י. לג שמן²⁸ של מצרע - מועלין בו משהקדש בכלי עד שיזרק דם האשם²⁹. נזרק דם האשם - לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו

טז. פל בהמת קדשי קדשים שהיא בעלת מום, בין
שקדם מום קבוע להקדשה בין שקדם הקדשה
למום קבוע, ואפלו היתה מחסר זמן⁴⁷ - מועלין
בהם משהקדשו עד שיפדו. אבל תורין שלא הגיע
זמן⁴⁸ ובני יונה שעבר זמן והן קדשי מזבח, אף
על פי שאסור להנות בהן - הנהגה לא מעלה⁴⁹.
הואיל ואינן ראויין לפדיון - הרי הם פחטאות
המתות, לפיכך אין מועלין בהן.¹⁶

עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסוים
תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך
שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז):
”והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה
וגו’”. וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין
לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת.
(48) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק
קטנים כשרים. (49) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא
שם יב. מנמקים את הבדל דין הבהמה מדין העוף, מפני
שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה
להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל
לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין
פדיון לעוף.

אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה
שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. (42) קפצו
ונפלו על הרצפה. (43) דין זה נאמר במשנה שם גבי
אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרינו משווה עצמות
לאיברים.

יג. גחלת שפקעה מעל המזבח, בין לפני חצות בין
לאחר חצות - לא נהנין ולא מועלין. אבל גחלת
של קדשי בדק הבית - מועלין בה. והשלהבת - לא
נהנין ולא מועלין.¹
²
³
⁴

יד. דשן המזבח החיצון⁴⁴, בין קדם תרמת הדשן
בין אחר הקמה⁴⁵ - מועלין בו.⁵
⁶

(44) כשעורנו על המזבח. (45) ואף על פי שאין מועלים
בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת
הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב
(ויקרא ו, ד) ”והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה”.

טו. דשון המזבח הפנימי ודשון המנורה - לא
נהנין ולא מועלין.⁷
⁸

(46) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן
אצל מזבח החיצון במקום שמניחים תרומת הדשן של מזבח
החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ו אדר א' ב' אדר ב' תשע"ט

יום שני כ"ז אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה עח.

המצוה הע"ח — הצווי שנגצוינו להפריש מעשר
מכל-שיולד לנו בכל-שנה מן-הבהמה השחורה, שנקריב
חלבה ודמה (של בהמת המעשר) ונאכל אנחנו שאריתה
בירושלים. והוא אמרו יתעלה: ”וכל-מעשר בקר וצאן
כל אשר-יעבר תחת השבט העשירי יהיה-קדש לה”
(ויקרא כז, לב) — וזהו מעשר בהמה. וכבר נתבאר דיני
מצוה זו בפרק אחרון מבכורות (כג.). וישם נתבאר,
שמצוה זו נוהגת גם בחוצה לארץ ושלם בפני הבית —
וזהו דין תורה. אבל בגזירה דרבנן, (שכיוון שכדי לאכלו
בזמן הזה על האדם להמתין שיפול בו מום חששו חז"ל) שפא
(מתוך שלא יוכל אדם להמתין כל-כך) יאכל שלא במום —
שהרי אין לנו מקדש (שבמקדש אפשר להתיר אכילתו גם
שלא במום על-ידי הקרבתו) — אמרו: ”אינו נוהג אלא
בפני הבית”; וכשיהא המקדש בנוי — נוהג בארץ
ובחוצה לארץ.³³
³⁴
³⁵
³⁶
³⁷
³⁸
³⁹
⁴⁰
⁴¹
⁴²
⁴³
⁴⁴
⁴⁵
⁴⁶
⁴⁷

יום ראשון כ"ו אדר א' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה קמד. קח.

המצוה הקמ"ד — האזהרה שהזהרנו מלאכול
את-הבכור חוץ לירושלים אם הוא תמים, והוא אמרו:
”לא תוכל לאכל בשעריך וכו' ובכרת בקרך” (דברים יב,
20). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): ”ובכרת” — זה
הבכור, לא בא הכתוב ללמד אלא לזר שאכל בכור בין
לפני זריקת דמים, שעובר בלא-תעשה. הנה נתבאר לך
שלא זה כולל שני ענינים: אזהרה לזר שלא יאכל בכור
תמים וגם אזהרה לפהן על אכילתו חוץ לירושלים.
ובשני הענינים הדין תלוי בבכור תמים; והעובר על לאו
זה — לוקה.¹⁷
¹⁸
¹⁹
²⁰
²¹
²²
²³
²⁴
²⁵
²⁶

המצוה הק"ח — האזהרה שהזהרנו מלפדות בכור
בהמה שחורה, והוא אמרו יתעלה: ”אף בכור-שור או
בכור פֶּשֶׁב או-בכור עֵז לא תפדה קדש הם” (במדבר יח,
30). אבל מתר למכרו כמו שנתבאר במסכת בכורות
(לא-לב). ולשון ספרא (סוף פרשת בחוקותי): ”בבכור הוא
אומר ”לא תפדה” — אבל נמךר הוא”.²⁷
²⁸
²⁹
³⁰
³¹
³²

יום שלישי כ"ח אדר א' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה קט.

מצות עשה סט.

1 המצוה הק"ט — האזהרה שהזהרנו מלמכור מעשר
2 בהמה באיזה אופן שיהיה, והוא אמרו יתעלה במעשר
3 בהמה: "לא יגאל" (ויקרא כז, לג). ולשון ספרא (שם):
4 "במעשר הוא אומר: "לא יגאל" — ואינו נמכר לא חי
5 ולא שחוט, לא תמים ולא בעל מום". וכבר נתבאר דיני
6 מצוה זו עם שלפניה במסכת בכורות (לא): ובירושלמי מסכת
7 מעשר שני (פרק א משנה ב).

8 המצוה הס"ט — הצווי שנצטוינו שיקריב כל-מי
9 ששגג בחטא מן-החטאים הגדולים הידועים קרבן חטאת
10 אמרו יתעלה: "ואם-נפש אחת תחטא בשגגה מעם
11 הארץ" (שם ד, כז). וזו היא חטאת קבועה, כלומר שהיא
12 לעולם חטאת בהמה. וכבר בארנו, שהעברות שחייבים על
13 שגגתן חטאת זו, הן שחייבים על זדון פרת, בתנאי
14 שתהיה מצות לא-תעשה ויהיה בה מעשה (פעולה פיזית),
15 כמו שנתבאר בתחלת פרתות. הלכות מצוה זו פלה כבר
16 נתבארו במסכת הוריות (ח). וכתובות (יט). ובכמה מקומות
17 בשבת (סט. קב). ושבועות (כד). ונבחים.

יום רביעי כ"ט אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה ע.

18 המצוה המשלימה שבעים — הוא הצווי
19 שנצטוינו להקריב קרבן מסים אם יארע לנו ספק באחת
20 מאותן העברות הגדולות שחייבים על זדון פרת ועל
21 שגגתן חטאת קבועה — וקרבן זה נקרא 'אשם תלוי'
22 ואפן הספק הזה אשר אם יארע חייבים עליו אשם תלוי,
23 הוא: כגון שיש לפניו שתי חתיכות חלב, אחת מהן חלב
24 הקליות (שהוא אסור) והאחרת חלב הלב (שהוא מותר),
25 ואכל אחת מהן ואכל אחר את-השניה או שאבדה,
26 ונסתפק ונתעורר אצלו חשש אם החתיכה שאכל היתה
27 המתרת או האסורה — והוא שמקריב קרבן על הספק
28 המתעורר הזה כדי להתכפר בו, וזה נקרא 'אשם תלוי'
29 (שדינו עדיין תלוי ועומד עד שהספק יתברר). אם נתברר
30 אחר-כך, שמה-שאכל הוא חלב הקליות — הרי נתאמת
31 שזו שגגה ויקריב חטאת קבועה. והכתוב האמור בקרבן
32 זה הוא אמרו בפרשת ויקרא: "ואם-נפש כי תחטא
33 ועשתה אחת מכל-מצות ה' אשר לא תעשינה ולא-ידע
34 ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן-הצאן בערפך
35 לאשם אל-הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג
36 והוא לא-ידע" (ויקרא ה, יז-יח) — כלומר: על מה שלא
37 ידע אם שגג או לא שגג. וענין זה קוראים לו חכמים לא
38 הודע, וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פרתות (יז).

יום חמישי ל' אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה ע.

39 המצוה המשלימה שבעים — הוא הצווי
40 שנצטוינו להקריב קרבן מסים אם יארע לנו ספק באחת
41 מאותן העברות הגדולות שחייבים על זדון פרת ועל
42 שגגתן חטאת קבועה — וקרבן זה נקרא 'אשם תלוי'
43 ואפן הספק הזה אשר אם יארע חייבים עליו אשם תלוי,
44 הוא: כגון שיש לפניו שתי חתיכות חלב, אחת מהן חלב
45 הקליות (שהוא אסור) והאחרת חלב הלב (שהוא מותר),
46 ואכל אחת מהן ואכל אחר את-השניה או שאבדה,
47 ונסתפק ונתעורר אצלו חשש אם החתיכה שאכל היתה
48 המתרת או האסורה — והוא שמקריב קרבן על הספק
49 המתעורר הזה כדי להתכפר בו, וזה נקרא 'אשם תלוי'
50 (שדינו עדיין תלוי ועומד עד שהספק יתברר). אם נתברר
51 אחר-כך, שמה-שאכל הוא חלב הקליות — הרי נתאמת
52 שזו שגגה ויקריב חטאת קבועה. והכתוב האמור בקרבן
53 זה הוא אמרו בפרשת ויקרא: "ואם-נפש כי תחטא
54 ועשתה אחת מכל-מצות ה' אשר לא תעשינה ולא-ידע
55 ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן-הצאן בערפך
56 לאשם אל-הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג
57 והוא לא-ידע" (ויקרא ה, יז-יח) — כלומר: על מה שלא
58 ידע אם שגג או לא שגג. וענין זה קוראים לו חכמים
59 לא הודע, וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פרתות
60 (יז).

יום שישי א' אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה עא.

61 המצוה הע"א — הצווי שנצטוינו שמי שעבר
62 עברות מסימות יקריב קרבן אשם ויתכפר לו — וזהו
63 אשם ודאי. העברות שחייבים עליהן קרבן זה הן: מעילה
64 וגזלה וביאת שפחה חרופה (חציה שפחה וחציה בת חורין.
65 כגון שאחד השותפים בה שחררה) ושקר בשבועת פקדון
66 (השומר על פקדון חבירו ונשבע לשקר על אחת הטענות
67 הפוטרות אותו להחזיר הפקדון): כל-המועל בשגגה, והוא
68 שיהנה בשונה פרוטה מן-ההקדש — בין הקדש ביד
69 הפית ובין הקדש מזבח — או הגזל חברו שנה פרוטה
70 ולמעלה ונשבע; או הפא על שפחה חרופה או הכופר
71 בפקדון ונשבע — (וכל אלו) בין בשוגג בין במזיד —
72 הרי זה חייב להקריב קרבן על חטאתו, ואינו קרבן חטאת
73 אלא קרבן אשם; וקרבן זה נקרא 'אשם ודאי' (כי ודאי
74 שגג). אמר יתעלה במעילה: "וחטאה בשגגה מקדשי ה'
75 והביא את-אשמו לה' איל תמים" (ויקרא ה, טו); ואמר:
76 "וכחש בעצמתו בפקדון וגו' ונשבע על-שקר וגו' ואת-
77 אשמו יביא לה' איל תמים" (שם, כא-כב). ואמר: "ואיש
78 כיישכב את-אשה שכבת-זרע והיא שפחה נחרפת לאיש

11 בְּשִׁנְגָה; או נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַעֲדוּת (נשבע כאילו אינו יודע
12 עדות לחברו) לִשְׁקֹר — בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד — הָרִי
13 זֶה מִקְרִיב עַל אֶחָד הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה שִׁיעֲשֶׂה קֶרֶבֶן
14 הַנִּקְרָא: "קֶרֶבֶן עוֹלָה וַיִּוָּרֵד". והוא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְנִפְשׁ
15 כִּי־תִחַטָּא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹה וְגו' או נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע
16 בְּכָל־דָּבָר טָמֵא וְגו' וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְגו' והוא יִדַּע וְאָשֵׁם או
17 נִפְשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתֵּימֵי וְגו' וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְגו'
18 וְהָיָה כִּי־יֵאָשֵׁם וְגו' וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ וְגו' וְאִם־לֹא תִגִּיעַ
19 יָדוֹ וְגו' וְאִם־לֹא תִשָּׁיג יָדוֹ וְגו'" (ויקרא ה, א-יא). וְלִכְּנֹן
20 נִקְרָא 'עוֹלָה וַיִּוָּרֵד' — לְפִי שֶׁאֵינּוּ קְבוּעַ בְּמִין, אֲלֹא פָעַם
21 יוֹכֵא מִמִּין זֶה וּפָעַם מִמִּין אַחֵר, כִּפִּי אֲשֶׁר תִּשָּׁיג יָד
22 הַחוּטָא הַחַיִּב בְּקֶרֶבֶן. וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ גַם דִּינֵי מַצְוָה זוֹ
23 בְּמַסְכֶּת בְּרִיתוֹת (י:) וּבְמַסְכֶּת שְׁבוּעוֹת (ז:).

1 וְגו' וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לֵה' וְגו'" (שם יט, כ-כא). וְכָכָר
2 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצְוֹת אֵלּוּ בְּמַסְכֶּת בְּרִיתוֹת (ט:).

יום ש"ק ב' אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה עב.

3 הַמַּצְוָה הָע"ב — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִקְרִיב קֶרֶבֶן
4 עוֹלָה וַיִּוָּרֵד עַל עֲבֻרוֹת מַסִּימוֹת. הַעֲבֻרוֹת שֶׁחַיִּיבִים עָלֵהֶן
5 קֶרֶבֶן זֶה הֵן: טָמֵאת מִקֹּדֶשׁ וְטָמֵאת קִדְּשִׁי וְשְׁבוּעַת בְּטוּי
6 וְשְׁבוּעַת הַעֲדוּת. מִי שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב מֵאֲבוֹת הַטָּמְאוֹת, כְּמוֹ
7 שֶׁקִּבְּעֵנוּ בְּהַקְדַּמַּת סֵדֶר טְהוֹרוֹת, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁנְגָה
8 — זֹהִי טָמֵאת מִקֹּדֶשׁ; או שֶׁאֲכַל בָּשָׂר קֹדֶשׁ בְּשִׁנְגָה —
9 זֹהִי טָמֵאת קִדְּשִׁי; או שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעַת בְּטוּי (נִשְׁבַּע
10 לַעֲשׂוֹת או שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דָּבָר מִזֶּה, וְלֹא קִיִּים) וְלֹא קִיָּמָה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו אדר"ר.

בעת רצון יזכירום על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע למילוי
משאלות לבבם לטובה בהענין אודותו כותב.

וכיון שהמדובר בבחור הנמצא בגיל הנוער, רואים במוחש אשר דברי חברים אשר בגילו
משפיעים בהרבה הרבה יותר מאשר בקשות והפצרות ופקודות הבאות מאנשים מבוגרים אפילו באם
מסבירים ומשכנעים וכו' וכיון שזהו מתכונת הנוער בכלל עאכ"כ באם ככתבו יש בטבעו של המדובר
ענין המרדנות, ובודאי יש למצוא כמה מבין חבירו של המדובר שינסו לבוא עמו בדברים בכיוון אודותו
כותב, מבלי שיחשוד שמדברים כן ע"פ בקשתו הוא או ע"פ בקשת זוגתו תחי'.

העצה היעוצה בכגון האמור הוא להשתדל שיקבל עליו תפקיד של מנהיג רוחני לקבוצה דתית
או עכ"פ חלק בהנהלת קבוצה דתית, שאז נמשכים לעניני דת מבלי הרגשה שנעשה הדבר במתכוין
ולשמה וכו'.

לכאורה הבא לקמן אין נפק"מ עתה, בכל זה בודאי על ידי הבירור יהי' המצב בהיר יותר,
והוא לברר מהות ההורים של המדובר הנהגתם ומהעיקר האם נולד בטהרה, התועלת בהווה הוא כיון
שעניני תורה ומצוות משפיעים גם על העבר, הרי פעולה עתה מיוחדת ומרוכזת באותו השטח שח"ו
השפיע בכיוון בלתי רצוי אפשר שתשפר ותתקן המצב.

ברכה לבשו"ט בכל האמור.

ירמיה פרק י ג-י

ג פִּי־חֲקוֹת הָעַמִּים הֵבֵל הוּא פִּי־עַץ מִיַּעַר כָּרְתוֹ מַעֲשֵׂה יְדֵי־חֶרֶשׁ בְּמַעְצָד: ד בְּכֶסֶף וּבִזְהָב יִיפְהוּ בְּמַסְמְרוֹת וּבְמַקְבּוֹת יַחְזִקוּם וְלֹא יִפִּיק: ה כְּתוֹמֵר מִקְשָׁה הִמָּה וְלֹא יִדְבְּרוּ נִשְׂוֹא יִנְשְׂוֹא כִּי לֹא יַצְעֲדוּ אֶל־תִּירָאוּ מֶהֱם כִּי־לֹא יָרְעוּ וְגַם־הֵיטִיב אֵין אוֹתָם: ו מֵאֵין כְּמוֹד יִהְיֶה גְדוֹל אֶתָּה וְגְדוֹל שְׁמֶךָ בְּגִבּוֹרָה: ז כִּי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין כְּמוֹד: ח וּבִאֲחַת יַבְעֲרוּ וַיִּכְסְלוּ מוֹסֵר הַבָּלִים עַץ הוּא: ט כֶּסֶף מִרְקָע מִתְרַשֵּׁשׁ יוֹבֵא וְזֶהֱב מֵאוּפֹז מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ וַיִּדִּי צוּרָה תִּכְלֹת וְאֶרְגָּמָן לְבוּשֶׁם מַעֲשֵׂה חֲכָמִים כָּלָם: י וַיִּהְיֶה אֱלֹהִים אֱמֹת הוּא־אֱלֹהִים חַיִּים וּמִלֶּךְ עוֹלָם מִקְצָפוֹ תִרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא־יִכְלֹ גוֹיִם זַעֲמוֹ:

רש"י

(ג) חרש. אומן: מעצד. דולדויר"א בלעז: (ח) ובאחת יבערו. עכו"ם ומה היא האחת מוסר הבלים של עץ שלהם ויתייסרו עליו, יבערו ל' שטות וכן ויכסלו: (ט) מרוקע. מרודד: (י) וה' אלהים אמת. למה כי הוא אלהים חיים ומלך עולם לכך יכול לאמת דבריו אבל בשר ודם אומר לעשות ומת או תשש כחו או יורד מנכסיו ואין בידו לקיים:

מצודת ציון

(ג) כי. אשר: חוקות. ענין דבר קבוע: חרש. אומן עץ: במעצד. שם כלי גדול עשוי לחתוך בו וכן חרש ברזל מעצד (ישעיה מד): (ד) במסמרות. ביתדות וכן וברזל לרוב למסמרים (דה"א כב): ובמקבות. הוא הפטיש כמו ותשם את המקבת בידה (שופטים ד) ויקרא כן ע"ש שראשו א' חד לנקוב בו האבנים: יפיק. ענין כשלון וכן ופיק ברכים (נחום ב): (ה) מקשה. ענין הקשת הקורנס וכן מקשה אחת (שמות ה): נשוא ינשוא. מל' משא וסבל: יצעדו. ענין פסיעות והילוך כמו מטיבי צעד (משלי ל): ירעו. מלשון רעה: אותם. עמהם וכן ואדבר אותך (יחזקאל ב): (ז) יאתה. ענין רצוי כמו ויאותרו הכהנים (מ"ב יג): (ח) יבערו. מלשון בער ושוטה וכן איש בער לא ידע (תהלים צב): ויכסלו. מלשון כסיל: מוסר. ענין תוכחה: (ט) מרקע. מרודד לעשות טסים וכן ועשו אותם רקועי פחים (במדבר וז): מתרשיש. שם מקום: מאופז. מין זהב טוב וכן בכתם אופז (דניאל י): תכלת וארגמן. שמות מיני צבעים חשובים: (י) מקצפו. מל' קצף וזעם: תרעש. ענין תנועה והנדה: יכילו. ענין סבל כמו ומי יכילנו (יזאל ב):

מצודת דוד

(ג) כי חוקות. אשר חוקות העכו"ם הבל הוא גם למולם במה שעושים צורה לצבא השמים ואילו יעבודו: כי עץ. ר"ל אף אם היה הכח ביד צבא השמים להפך הרעה לטובה ע"י העבודה להם מ"מ הבל הוא לעבוד את הצורה כי הלא הוא עץ בעלמא הנכרת מן היער והוא מעשה ידי אומן בכלי המעצד: (ד) ייפהו. מייפה את הצורה בחפוי כסף וזהב ומחזק עליו החפוי ע"י מסמרות ובהכאת המקבות: ולא יפיק. למען לא יהיה נכשל ר"ל שלא יתקלקל להפרד הצפוי ממנו: (ה) כתומר מקשה המה. ר"ל אין הפרש בין אלה הצורות ובין צורת אילן תמר הנעשה בהקשת הקורנס ממתכת כי גם המה כמוהו ולא יוכלו לדבר כמוהו: נשוא ינשוא. מהצורך לשאתו על כתף כי לא יצעדו בעצמם א"כ הואיל וכן אין לך הבל גדול מזה: אל תיראו מהם. ר"ל ועתה ישראל אל תיראו אף מצבא השמים עצמם כי אין בידם לעשות לכם רעה וגם אין עמהם לעשות טובה למי מכם כי הכל בא לכם בהשגחת המקום: (ו) מאין כמודך. ממה שאנו רואים שאין כמודך ה' לכן גדול אתה על כל צבא השמים: בגבורה. במה שאתה מתגבר עליהם לבטל הוראתם: (ז) מי לא יראך. מי לא יפחד ממך

אתה מלך על כל העמים: כי לך יאתה. כי לך נתרצת דבר היראה: כי בכל חכמי וכו'. כי היראה ממך תקועה בלב כל חכמי וכו' ממה שהם רואים שאין כמודך אף בצבא השמים (אבל יחשבו שגם להם מועיל העבודה): (ח) ובאחת. בדבר אחת הם כולם בוערים וכסילים: מוסר הבלים. במה שהם מייסרים ומוכיחים את העם לעבוד להבלי עכו"ם כי הלא עץ הוא, ומה א"כ יעבדו ור"ל אף לפי טעותם שמועיל עבודה לצבא השמים הנה זהו בודאי כסילות לחשוב שגם יועיל העבודה לצורה מעץ: (ט) כסף מרוקע. טסי כסף יובא מתרשיש לצפות בהם את הצורה והזהב יקחו מזהב אופז לייפות בו את הצורה: מעשה חרש. כל עכו"ם נעשה ממעשה חרש וידי צורף העץ עשה החרש והצפוי עשה ידי צורף: לבושם. בגדי הפסילים מתכלת וארגמן: מעשה חכמים כולם. כל הלבושים המה מעשה חכמים וכאומר ואין יעסקו חכמים בדבר שטות כזה: (י) וה'. אבל ה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ר"ל הוא חיי כל הברואים והוא מלך מושל על כל העולם מקצפו תרעש כל יושבי הארץ וכל העכו"ם לא יסבלו זעמו כי כל אשר יחפץ יעשה, ואין ערוך אליו בכל צבא השמים:

איכה פרק ד ט"ב

ט טוֹבִים הָיוּ חֲלֵי־חֶרֶב מִחֲלָלֵי רֶעֶב שֶׁהֵם יוֹבֵב מְדַקְרִים מִתְּנוּבָת שָׂדֵי: י יָדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוֹן יִלְדֵיהֶן הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ בְּשֹׁבֵר בַּת־עָמִי: יא כָּלָה יְהוָה אֶת־חֲמָתוֹ שֶׁפָּדָה חֲרוֹן אַפּוֹ וַיֵּצֵא־אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֶתֶיהָ: יב לֹא הָאֱמִינוּ מִלְכֵי־אֶרֶץ (וכל) כֹּל יֹשְׁבֵי תֵבֶל כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם: יג מִחֲמַטַּאת נְבִיאֶיהָ עֲזָנוֹת בַּחֲנִינָה חֲשָׁפְכִים בְּקֶרֶפֶה דָם צִדִּיקִים: יד נָעוּ עֹרִים בַּחֲצוֹת נִגְאָלוּ בָדָם בְּלֹא יוֹכְלוּ וַנֵּעַ בְּלִבֵּשֵׁיהֶם: טו סוּרוּ טִמָּא קָרָאוּ לָמוֹ סוּרוּ סוּרוּ אֶל־תִּגְעוּ כִּי נָצוּ גִם־נָעוּ אָמְרוּ בְּגוֹיִם לֹא יוֹסִיפוּ לָגוֹר: טז פָּנֵי יְהוָה חִלָּקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבְיטָם פָּנֵי כְהֲנִים לֹא נִשְׂאוּ (זִקְנִים) וַזִּקְנִים לֹא חֲנָנוּ: יז (עוֹדִינָה) עוֹדִינוּ תַכְלִינָה עֵינֵינוּ אֶל־עֲזָרָתָנוּ הִבֵּל בְּצַפִּיתָנוּ צָפִינוּ אֶל־גּוֹי לֹא יוֹשֵׁעַ: יח צָדוּ צַעֲדֵינוּ מַלְכַת בְּרַחֲבֵיתָנוּ קָרַב קָצִינוּ מָלְאוּ יְמֵינוּ פִּי־בָא קָצִינוּ: יט קָלִים הָיוּ רִדְפֵינוּ מִנֹּשְׂרֵי שָׁמַיִם עַל־הָהָרִים דִּלְקָנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ: כ רוּחַ אֲפִינוּ מִשִּׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד בַּשְּׁחִיתוֹתֶם אֲשֶׁר אָמְרָנוּ בְּצִלּוֹ נָחִיָה בְּגוֹיִם: כא שִׁישִׁי וְשִׁמְחִי בַת־אָדָם (יוֹשֶׁבֶת־בֵּיתִי) יוֹשֶׁבֶת בְּאֶרֶץ עֹזֵן גִּם־עַל־לֵךְ תַּעֲכַר־פֹּם תִּשְׁפְּרִי וַתִּתְעַרֵּי: כב תִּם־עֹנֵג לַבַּת־צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתָךְ פֶּקֶד עֹנֵג בַּת־אָדָם גָּלָה עַל־חַמַּטָּתְךָ:

רש"י

(יז) עוֹדִינוּ תַכְלִינָה עֵינֵינוּ אֶל עֲזָרָתָנוּ הִבֵּל כַּשְׁבָּא עֲלֵינוּ הָרַעָה עֲדִיין הָיוּ עֵינֵינוּ צוֹפוֹת אֶל חֵיל פְּרַעָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה ל) וּמִצָּרִים הִבֵּל וְרִיק יַעֲזוּרוּ שֶׁהִיוּ מִבְּטִיחִים אוֹתָנוּ עֲזָרָה וְלֹא כָּאוֹ כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ירמיה לו) הִנֵּה חֵיל פְּרַעָה הֵיוּצֵא לָכֶם לַעֲזָרָה שֶׁב לָאֲרָצוֹ מִצָּרִימָהּ, מִצִּינוּ בַּמִּדְרָשׁ קִינוֹת שֶׁהִיוּ בָּאִים בַּסְּפִינוֹת רִמּוֹ הַקְּבִי' לִים וְהִצִּיף לִפְנֵיהֶם נִדּוּת נְפוּחִים כִּמִּין מֵעִי אִדָם נִנְעָרִים בְּמִים אָמְרוּ זֶה לָזֶה הַנִּדּוּת הִלְלוּ הֵם אֲבוֹתֵינוּ אֲנָשִׁי מִצָּרִים שֶׁטְבַעוּ בֵּים מִחֲמַת הַיְּהוּדִים הִלְלוּ וְאֲנַחְנוּ יוֹצֵאִים לַעֲזָרָתָם עֲמָדוֹ וְחֲזָרוּ לִאֲחֻרֵיהֶם: צִפִּינוּ. חֲכִינוּ: (יח) צָדוּ צַעֲדֵינוּ. אוֹיְבֵינוּ אָרְבוּ אֶת צַעֲדֵינוּ מַלְכַת בְּרַחֲבֵיתָנוּ כִּמוֹ (שְׁמוֹת כא) וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה (שְׁמוֹאל א כד) וְאֵתָה צוּדָה אֶת נַפְשִׁי: (כ) מִשִּׁיחַ ח'. הוּא יֹאשִׁיָהוּ כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ד'ה ב ל"א) וַיִּקְוֶן יִרְמִיָּהוּ עַל יֹאשִׁיָהוּ: בַּשְּׁחִיתוֹתֶם. בְּגוֹמֹת שַׁחֲפָרוֹ: (כ"א) שִׁישִׁי וְשִׁמְחִי בַת אָדָם. נִתְנַבֵּא יִרְמִיָּהוּ עַל חוֹרֶבֶן בֵּית שְׁנֵי שִׁיחֻרְבוֹהוּ רוֹמִיִּים: שִׁישִׁי וְשִׁמְחִי. לִפִּי שְׁעָה אֲבָל סוֹפֶךְ שֶׁגָּם עַלִּיךְ תַּעֲבוֹר כּוֹס הַפּוֹרְעָנוֹת וְתִשְׁכְּרִי מִמֶּנּוּ: וְתִתְעַרֵּי. וְתִקְיָא כִּמוֹ (בְּרַשִׁית כד) וְתַעֲרַדָּה: (כב) תִּם עֹנֵג בַּת צִיּוֹן. לִקִּית עַל כָּל חַטָּאוֹתֶיךָ: לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתָךְ. מַגְלוֹת אָדָם וְלֵהֲלֵךְ עוֹד:

(ט) שֶׁהֵם יוֹבֵב מְדוֹקְרִים וְגו'. חֲלֵי הָרַעָב הָיוּ נְפוּחִים מִרִּיחַ תְּנוּבוֹת הַשְּׂדֵה שֶׁהִיוּ הָאוֹיְבִים צוֹלִים בָּשָׂר עַל הָעֲשָׂבִים חוּץ לַחֹמָה וְהָרִיחַ נִכְנַס לַתּוֹךְ נְפוּחֵי הָרַעָב וְכִרְסֵן נִבְקַעַת וּפְרֶשֶׁם זָב וְהָרִי זֶה מִיתַת נִיווֹל יוֹתֵר מִהֲרוּגֵי חֶרֶב: מְדוֹקְרִים. מְבוֹקְעִים בֵּין נְפִיחַת רַעָב בֵּין בִּיקוּעַ חֶרֶב קָרוֹי דִּקְרִיָה: מִתְּנוּבוֹת שְׂדֵי. מִשְׁרָשִׁים וְעֲשָׂבִים שֶׁמִּלְקִטִּים וְאוֹכְלִים רַב פְּרֶשֶׁם וּמֵאוֹסִם: (י) לְבָרוֹת. לְמֵאכֹל כִּמוֹ (שְׁמוֹאל ב יב) וְלֹא בָרָה אֶתָם לַחֵם (שֶׁם ג) לְהַבְרוֹת אֶת דּוֹד: (י"א) כָּלָה ח' אֶת חַמָּתוֹ. אֲשֶׁר בַּעֲרָה בּוֹ כִּמָּה שָׁנִים עָתָה כָּלָה אוֹתָהּ בַּהֲנַקְמוֹ מֵהֶם: (יג) מִחֲמַטַּאת נְבִיאֶיהָ. שֶׁל שֶׁקֶר הִיתָה לָהּ הָרַעָה הַזֹּאת: (יד) נָעוּ עֹרִים בַּחֲצוֹת. כִּשְׁהִיוּ הָעוֹרִים הוֹלְכִים בְּשׁוֹק הָיוּ נָעִים וְרָגְלֵיהֶם נִשְׁמָטִים בָּדָם הָהָרֻגִים שֶׁהִיוּ הָרַשָּׁעִים הוֹרְגִים בַּתּוֹכָהּ: נִגְאָלוּ בָדָם. נִתְלַכְּלוּ בָדָם עַד אֲשֶׁר לֹא יוֹכְלוּ הַקְּרוֹבִים אֲלֵיהֶם לִיגַע בַּלְבוּשֵׁיהֶם וְהִיוּ קוֹרָאִים אֲלֵיהֶם: (טו) סוּרוּ. מֵעֲלֵינוּ אֶתָם הַטְּמֵאִים הַמְּלוֹכְלָכִים בָּדָם: כִּי נָצוּ. לִשׁוֹן סִרְחוֹן וּלְכַלּוֹךְ כִּמוֹ (ויקרא א) כִּמוֹ מוֹרָאָתוֹ בְּנוֹצָתָהּ דַּמְתַּרְגֵּמִינָן בְּאוֹכְלִיָה כַךְ חִבְרוּ מִנָּחֶם: גַּם נָעוּ. נִשְׁמָטוּ בָדָם: (טז) פָּנֵי ח' חִלָּקָם. פָּנִים שֶׁל זַעַם מֵאֵת הַקְּבִי' חִלָּקָם וְהַפְרִידִם בְּגוֹיִם לִמְעַן אֲשֶׁר פָּנֵי הַכְּהֲנִים לֹא נִשְׂאוּ בְּהִיוֹתָם בְּשִׁלוּתָם:

ו ארבע מדות פמוכרין: מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות – הלוקח יכול לחזור בו; רעות ונמצאו יפות – המוכר יכול לחזור בו; רעות ונמצאו רעות, יפות ונמצאו יפות – אין אחד מהם יכול לחזור בו; שחמתיית ונמצאת לבנה, לבנה ונמצאת שחמתיית, עצים של זית ונמצאו של שקמה, של שקמה ונמצאו של זית, זית ונמצא חמין, חמין ונמצא זית – שניהם יכולין לחזור בהן.
ז המוכר פרות לחברו, מושך ולא מדר – קנה; מדר ולא מושך – לא קנה. אם היה פקח – שוכר את מקומו.

פירוש ברטנורא

ו' מדות. דינים חלוקים זה מזה: מזה: מכר לו חטים יפות. התנה עמו שיתן לו חמין יפות ונמצאו רעות, הוי כאונאה, ולכן יכול לחזור בו מי שנתאנה בלבד, דהוא לוקח, אבל מוכר אינו יכול לחזור בו ואפילו הוקרו החמין הרבה: אין אחד מהן יכול לחזור בו. ואפילו הוקרו או הוזלו, ולא מצי' לוקח למימר אני ליפות נתכוונתי והאי דאמינא רעות משום דרע יאמר הקונה. וכן איפכא לא מצי' מוכר למימר אני לרעות נתכוונתי והאי דאמינא יפות דדרך המוכר לומר לרע טוב: שחמתיית. אדומה. וכל חום (בראשית 5) מתרגמין שחום: ונמצאת לבנה. ואיכא דניחא ליה בהאי ואיכא דניחא ליה בהאי. וכל כהאי גוונא הוי מקח טעות לשניהם ושניהם יכולים לחזור. דאילו ביפות ונמצאו רעות כלי' עלמא נחיא להו ביות: זית ונמצא חמין. איכא דניחא ליה בחמרא ואיכא דניחא ליה בחלא:

ז' מושך. מרשות הרבים בסמטא או בחצר של שניהם, קנה. אבל משיכה ברשות הרבים לא מהניא: אע"פ שלא מדר. וכגון שפסק לו מתחלה הדמים בכך וכך יתן לו המדה. אבל לא פסק לו הדמים, אפי' מדר ומושך לא קנה, דלא סמכא דעתיהו, שהמוכר יכול להעלות הדמים כמו שרצה, והקונה אומר אני קונה אלא בזה: מדר. המוכר ללוקח ברשות הרבים, אפילו בכליו של לוקח, לא קנה, שאין כליו של אדם קונים לו ברשות הרבים. ואם לוקח עצמו מדר,

משניות מבוארות – קהתי

בָּהֶן – לפי שיש כאן מקח טעות לשניהם, שאין זה חמין שאמר למכור לו, ויש שהלוקח מעוניין דווקא במין זה שרצה לקנות, ויש שהמוכר נותן לו למכור דווקא מין זה שרצה למכור לו.

י ו ס ר א ש ו

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנתנו דנה במקח שיש בו אונאה או טעות, מתי יכולים הצדדים לחזור בהם ומתי אינם יכולים לחזור בהם.

ארבע מדות פמוכרין – כלומר ארבעה דינים חלוקים במכירה: **מכר לו** – אדם לחברו, **חטים יפות** – שאמר לו המוכר: חטים יפות אני מוכר לך, **ונמצאו רעות** – שנתן לו חטים גרועות, **הלוקח יכול לחזור בו** – הואיל והוא נתאנה; אבל המוכר, שלא נתאנה, אינו יכול לחזור בו, ואפילו הוקרו החטים בינתיים. **רעות** – מכר לו חטים רעות, **ונמצאו יפות** – כגון שהטעה הלוקח את המוכר ואמר לו: החטים שלך רעות הן, ומתוך כך מכין לו, ואחר כך התברר שהחטים יפות הן (**נימוקי יוסף**), **המוכר יכול לחזור בו** – שהרי נתאנה, אבל לא הלוקח, ואפילו הוזלו החטים, **רעות ונמצאו רעות** – מכר לו חטים ואמר לו שהן רעות, ואמנם נמצאו רעות, ונמצאו **ונמצאו יפות** – שאמר המוכר ללוקח שנתן לו חטים יפות, ונמצאו יפות, **אין אחד מהם יכול לחזור בו** – שאם הוזלו, ורצה הלוקח לחזור בו, והוא בא וטוען: "אני לחטים יפות התכוונתי, ומה שאמרתי לך, שהחטים רעות, משום שכן דרכו של קנה לומר למוכר, שפירותיו רעים, כדי שימכרם לו בזול", אין שומעים לו, ואינו יכול לחזור בו; וכן להיפך, אם הוקרו החטים ורצה המוכר לחזור בו, והוא טוען: "אני לחטים רעות התכוונתי, ומה שאמרתי שהחטים יפות, משום שכן דרכו של מוכר לשבח את סחורתו", אין שומעים לו ואינו יכול לחזור בו (**רשב"ם**; **ברטנורא**); ויש מפרשים: רעות ונמצאו רעות – שאמר המוכר ללוקח שהחטים רעות ונמצאו רעות שברעות, או יפות ונמצאו יפות – שאמר לו שהחטים יפות, ונמצאו יפות שביפות, אין אחד מהם יכול לחזור בו – שהרי רעות או יפות אמר לו, והכל בכלל (**נימוקי יוסף**). והרמב"ם כותב: "רעות ונמצאו רעות, יפות ונמצאו יפות, אף על פי שאינן יפות שאין למעלה מהן ולא רעות שאין למטה מהן, והרי יש שם הונאת שתות. אין אחד מהם יכול לחזור בו, אלא קנה ומחזיר אונאה".
שחמתיית – מכר לו חטים שחומות, **ונמצאת לבנה** – שנתן לו חטים לבנות, או שמכר לו **לבנה ונמצאת שחמתיית** – והרי מינים חלוקים הם, שכן השחמתיית עושה קמח מרובה, והלבנה עושה קמח נאה אבל מעט; וכן המוכר לחברו **עצים של זית ונמצאו של שקמה**, או שמכר לו עצים **של שקמה ונמצאו של זית**, או המוכר לחברו **זית ונמצא חמין**, או שמכר לו **חמין ונמצא זית** – שיש ואדם צריך לחומץ ואינו רוצה ביון, ויש שנותן לו למכור יין ולא חומץ, וכן בשאר הדברים, וכל כיוצא בזה, **שניהם יכולין לחזור**

ב א ו ר מ ש נ ה ז

משנתנו עוסקת בדיני קנין מיטלטלים; וכבר בארנו (קידושין א, ד), שמיטלטלים נקנים בשלוש דרכים: א. בהגבהה; ב. במשיכה; ג. במסירה. שלוש דרכים אלו שונות הן זו מזו, שכן כל דבר שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה, ברם, דברים שאין ההגבהה נוחה בהם נקנים הם במשיכה, ויש דברים שאף המשיכה אינה נוחה בהם, כגון ספינה ותיבה גדולה, אלו נקנים במסירה. כן נבדלות הן שלוש דרכים אלו לגבי מקום הקנין: ההגבהה קונה בכל מקום, ואף ברשות המוכר; המשיכה אינה קונה אלא בסימטה, היינו זווית של רשות הרבים, ובחצר של שניהם; המסירה אינה קונה אלא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם. ברם, כל אחת מדרכי הקנין הללו אינה מועילה אלא לאחר שהמוכר והלוקח פסקו ביניהם את הדמים; שכל זמן שלא פסקו הדמים, אינם סומכים על אותה הקנייה. ויש סוברים, שאם השער של הדבר הנמכר ידוע וקבוע, הרי הקנין מועיל כמו לאחר פסיקת הדמים.

המוכר פרות לחברו – ופסקו את דמיהם, או כגון שקצוב שער הפירות, כך וכך קבים בדינר, כמו שבארנו לעיל, **מושך** – הלוקח את הפירות, וכגון שהיו מונחים בסימטה או בחצר של שניהם, **ולא מדר** – אף על פי שעדיין לא מדר אותם, **קנה** – את הפירות במשיכה, וכגון שלקח מטען של פירות בשקים גדולים, שאין ההגבהה נוחה בהם, הלכך קונה אותם במשיכה. **מדר ולא מושך** – מדר המוכר את הפירות ללוקח, ולא משכס הלוקח, **לא קנה** – אותם; ברם, אם מדר הלוקח, קנה בהגבהה (דעת רוב המפרשים: אבל הראב"ד חולק עליהם; עיין בשיטה מקובצת). והוא הדין אם מדר המוכר לתוך כליו של לוקח, קנה, שכליו של לוקח בסימטה או בחצר של שניהם קונים לו, אלא שבמשנתנו מדובר שמדר המוכר על קרקע הסימטה או לתוך כליו שלו, הלכך לא קנה הלוקח את הפירות עד שימשכסם. ויש מפרשים משנתנו בפירות שהיו מונחים ברשות הרבים, ובאה המשנה ללמדנו, שאם משך הלוקח את הפירות לרשותו או לסימטה, אף על פי שעדיין לא מדר, קנה; אבל אם מדר אותם המוכר, אפילו לתוך כליו של לוקח, ולא משך הלוקח, לא קנה, שאין כליו של אדם קונים לו ברשות הרבים, כיון שאין לו רשות להניחם שם; ברם, אם לוקח עצמו מדר, אפילו ברשות הרבים, קנה בהגבהה (**רשב"ם**; **ברטנורא**); ועיין **תוספות** רבי **עקיבא איגור**. **אם היה פקח** – הלוקח, ורצה ליכות בפירות שלא משכס כדי שלא יוכל המוכר לחזור בו, **שוכר את מקומו** – של הפירות, אם הם מונחים ברשות המוכר, ונמצא מקום הפירות קונה לו בתורת חצרו. **הלוקח פשתן מחברו** –

הלוקח פשטן מחברו – הרי זה לא קנה, עד שיטלטלנו ממקום למקום; ואם היה מחבר לקרקע ותלש פל שהוא – קנה.

ח המוכר יין ושמן לחברו והוקרו או שהוזלו, אם עד שלא נתמלאת המדה – למוכר; משנתמלאת המדה – ללוקח. ואם היה סרסור ביניהם, נשברה החבית – נשברה לפרסור. וחיב להטיף לו שלש טפין. הרפינה ומצה – הרי הוא של מוכר. והחנוני אינו חיב להטיף שלש טפין; רבי יהודה אומר: ערב שבת עם חשכה – פטור.

ט השולח את בנו אצל חנוני ופגדיון בידו, ומדר לו באפר שמן ונתן לו את האפר; שבר את הצלוחית ואבד פירוש ברטנורא

אפילו ברשות הרבים קנה בהגבהה: אם היה פקח. הלוקח: שוכר את מקומו. אם הוא ברשות בעלים. ומקומו קונה לו. ובמשאות גדולות איירי דאין דרכן להגביה, לכך קני במשיכה: עד שיטלטלנו. היינו הגבהה. ואורחא דמלתא נקט, דדרך מנביה לטלטל ממקום למקום: ואם היה מחובר לקרקע. בגמרא מוקי לה כגון שאמר לו מוכר ללוקח לך יפה לי קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה, דכיון ששכרו לעשות מלאכה בקרקע שלו ועשה בו מלאכה כל שהוא, קנה שכירותו, וקנה נמי אותו דבר שרוצה להקנות לו עם השכירות, לפיכך אם תלש כל שהוא קנה:

ח עד שלא נתמלאת המדה למוכר. במידה שאינה של שניהם מיירי, והמשאל השאילה לשניהם, והרי היא שאולה למוכר עד שימלאנה, ומשם ואילך היא שאולה ללוקח, לפיכך עד שלא נתמלאת המדה שהכלי שאול למוכר, לא קנה לוקח, ומשנתמלאת המדה שהכלי שאול ללוקח, קנה לוקח, שקנו לו כליו. ובגמרא מיירי או ברשות הלוקח: היה סרסור ביניהם ונשברה החבית. והיתה החבית שלו: נשברה לפרסור. ולא אמרין שלוחו של לוקח הוא ונשברה ללוקח: וחיב להטיף לו שלש טפין. המוכר ללוקח. מן הנדבך בדפני המדה לאחר שעירה היין והשמן: חרבינה ומיצת. הטה את המדה על צדה לאחר שעירה השמן והטיף שלש טפין, ונתאסף מיצת המדה לשולי הכלי אל מקום אחד: הרי הוא של מוכר. שהרי נתיישב הלוקח ממנו: והחנוני אינו חיב להטיף שלש טפין. לפי שהוא טרוד, שמוכר כל שעה: ר' יהודה אומר. לא אמרו שחנוני פטור מלהטיף שלש טפין, אלא ערב שבת עם חשיכה. ואין הלכה כר' יהודה:

ט השולח בנו. קמן אצל החנוני ובריו פוגדיון שהם שני איסרי, לרביא לו באיסר שמן ואיסר אחד יתן לו, וכן עשה, ושבר התנוק את הצלוחית ונשפך

משניות מבוארות – קהתי

אם היו במידה סימנים (שנתות) לציון חציה, שלישיה ורביעיה, כיון שהגיע לסימן מן הסימנים קנה ראשון ראשון; לא נשנתה משנתנו אלא בכגון שהמידה אינה של שניהם אלא של אחר שהשאילה לשניהם, ובאה המשנה ללמדנו, שקודם שנתמלאת המידה, הרי היא שאולה למוכר, ומשנתמלאת המידה, הרי היא שאולה ללוקח, ומדובר כאן שמודר לו את היין או השמן בסימטה, או בחצר של שניהם, או ברשות לוקח, שדווקא בכגון זה כליו של לוקח קונים לו (דמבי' הלי' מביה ד, ט). ואם היה סרסור ביניהם – המודר ללקוחות בשכר שנותנים לו, נשברה החבית – בשעת המדידה, וכגון שלא נשברה מחמת אונסים אלא משום שלא נזהר יפה במדידה, נשברה לפרסור – וחיב הוא לשלם את ההפסד כדן שומר שכר (תוספות; המאירי). ויש מפרשים, שמדובר כאן בחבית של הסרסור שהשאילה למוכר וללוקח, ובאה המשנה להשמיענו, שאם הסרסור היה שם, אף על פי שהוא לא מדר, כל שנשברה החבית מחמת אונסים, נשברה לו, ואין המוכר והלוקח חייבים לשלם לו, שהרי שאילה בבעלים היא (הראב"ד) וחיב להטיף לו שלש טפין – אגב הענין הקודם מוסיפה המשנה ללמדנו, שהמוכר יין ושמן לחברו חיב להטיף לו שלוש טיפות, כלומר לאחר שעירה המוכר את היין או את השמן לתוך כליו של הלוקח חיב הוא להשהות את המידה על הכלי עד שיטפטפו ממנה עוד שלוש טיפות, טיפה אחר טיפה, הרפינה – היטה המוכר את המידה על צידה לאחר שהטיף ממנה שלוש טיפות. ומצה – את שיירי היין או השמן, כלומר שהניח את המידה על צידה עד שכונסו שיירי המשקים שבדפנות לשולי הכלי, הרי הוא – המיצוי, של מוכר – שכבר נתיישב הלוקח ממנו. והחנוני אינו חיב להטיף שלש טפין – מפני שהוא טרוד בלקוחותיו, ואין לו פנאי לעמוד בכל אחד עד שטיף שלוש טיפות. רבי יהודה אומר: ערב שבת עם חשכה, פטור – כלומר אף החנוני אינו פטור מלהטיף שלוש טיפות אלא בערב שבת עם חשכה, מפני שהשעה דוחקת, אבל בימות החול חיב (גמרא). ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ט

השולח את בנו – הקטן, אצל חנוני – לקנות שמן באיסר, ופגדיון בידו – שהוא שני איסרים (בסלע 1/48) ומדר לו – החנוני באפר שמן ונתן לו את האפר – העודף, שבר – הבן,

שאפשר להגביהו, הרי זה לא קנה, עד שיטלטלנו ממקום למקום – כלומר עד שיגביהנו, כמו שבארנו הטעם בהקדמה למשנתנו, שדברים שדרכם בהגבהה אינם נקנים אלא בהגבהה, ולא במשיכה; ומה שנקטה המשנה "עד שיטלטלנו ממקום למקום" לא דווקא, אלא שדרך המגביהים שאינם מחזירים את החפץ הנקנה למקומו כי אם מיטלטלים אותו למקום אחר, כגון לרשותם, או למקום מיוחד באותה רשות עצמה. ואם היה – הפשתן – במחבר לקרקע ותלש פל שהוא, קנה – הלוקח את כל הפשתן. בגמרא מבואר, שמדובר במשנתנו בכגון שאמר המוכר ללוקח: "לך יפה לך קרקע כל שהוא וקנה כל מה שעליה", כלומר החזק בקרקע על ידי יפוי, שהוא כעין נעל וגדר כל שהוא, ותהא שאולה לך להיות כחצר לענין זה שתקנה מה שעליה (תוספות). הלכך משתלש כל שהוא לשם יפוי הקרקע, קנה את הפשתן כולו. ויש מפרשים שכיון שתלש כל שהוא כדי ליפות את הקרקע קנה את הקרקע בחזקה, וקנה כל מה שעליה מתורת מחובר לקרקע, ואף על פי שלא הקנה לו את הקרקע אלא לשם קניית הפשתן, מכל מקום מועיל קנין זה, לפי שכל המחובר לקרקע הריהו קרקע (רשב"ם; המאירי) ויש גורסים (בגמרא): יפה לי קרקע כל שהוא. ומפרשים שמדובר כאן בפשתן שנתישב ועומד להיתלש, וכל העומד להיתלש כתלוש הוא, לפיכך משתלש כל שהוא, הרי בשכר יפוי ותיוקן הקרקע קנה קרקע, ואגב הקרקע קנה את הפשתן שעליה (רשב"ם; מגיד משנה; ברטנורא; ועיי' "תוספות יום טוב").

י ו ט ו י

באור משנה ח

המוכר יין ושמן לחברו והוקרו או שהוזלו – לאחר שפסקו דמיהם, ורוצה המוכר או הלוקח לחזור בו: אם עד שלא נתמלאת המדה – אם הוקרו או הוזלו קודם שנתמלאת המידה, היינו הכלי שמדר המוכר לתוכה את היין או השמן, למוכר – ברשות המוכר והוקרו או הוזלו: משנתמלאת המדה – אם הוקרו או הוזלו לאחר שנתמלאת המידה, ללוקח – ברשות הלוקח הם, בגמרא מבואר, שאם המידה היא של המוכר, אפילו משנתמלאת, לא קנה הלוקח, שאין כליו של מוכר קונים לו, ואפילו ברשות הלוקח; ואם המידה היא של הלוקח, הרי אפילו קודם שנתמלאת, יש והלוקח קנה, כגון

את האפר – החנוני חיב. רבי יהודה פוטר, שעל מנת פן שלחו. ומודים חכמים לרבי יהודה: בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדר החנוני לתוכה – החנוני פטור.
 י הסיטון מקנה מדותיו אחת לשלשים יום, ובעל הבית – אחת לשנים עשר חדש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חלופ הדברים. החנוני מקנה מדותיו פעמים בשבת, וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת, ומקנה מאזנים על כל משקל ומשקל.
 יא אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בלח. אבל ביבש אינו צריך. וחיב להכריע לו טפח.

פירוש ברטנורא

השמן ואיבר את האיסור שנתן לו החנוני. חנוני חייב. בשמן ובצלוחית ובאיסור. דלא שלח האב את בנו הקטן אל החנוני אלא לאודועי ליה שהוא צריך לשמן, לא שישלח השמן על ידו. ובגמרא פרך, אמאי חייב החנוני על הצלוחית אברה מדעת הוא. שהרי הוא עצמו שלח ביד בנו. ומשני, כגון שנטלה חנוני למוד בה שמן לאחרים, הלכך נעשה גולן עליה וקמה ליה ברשותיה עד דמהדר לה למרה, ואע"ג דאדורה לתנוק לא מפטר מינה: רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו. כי חיב דלשרר ליה חנוני ביד בנו: שהוא פטור. מרמי צלוחית. ואין הלכה כרבי יהודה:
 י הסיטון. סותר שקונה הרבה ביהר וחוזר ומוכר לחנונים מעט מעט: מקנה מדותיו. בשביל היין והשמן שנקרש בתוכם והמדה מתמעטת: ובעל הבית. שאינו מוכר תדיר כסיטון, מקנה פעם אחת בשנה: פעמים בשבת. שהחנוני אינו חייב להטיף שלש מפין כמו שחייב הסיטון ובעל הבית, ומשתייר בכלי ונרבה בו: וממחה. מקנה אבני משקלותיו ששוקל בהן דבר לח: על כל משקל ומשקל. כל פעם ששוקל מקנה:
 יא וחיב להכריע טפח. ממשקל ליטרא ואילך. אבל פחות מליטרא אין צריך הכרע טפח: היה שוקל עין בעין. כגון במקום שלא נהגו להכריע ומעמיד

משניות מבוארות – קהתי

לצרכנים קימעה קימעה.

הסיטון – המוכר לחנונים, כמו שבארנו לעיל, מקנה מדותיו – היינו המידות שמודד בהן דברים לחים, כגון יין או שמן וכיוצא בהם, כמבואר במשנה הבאה, אחת לשלשים יום – שמפני השיירים הנקשרים ונדבקים בדפנות כלי המידה ובשוליו, המידה מתמעטת; ובעל הבית – המוכר לסיטון, ואינו משתמש במידותיו אלא לעתים רחוקות, אחת לשנים עשר חדש – מקנה את מידותיו פעם אחת בשנה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: חלופ הדברים – הסיטון מקנה מידותיו אחת לשנים עשר חדש, שהוא ליטרא והוא מוכר תדיר, אין המשקה נקרש בדפנות המידה, אבל בעל הבית מקנה אחת לשלושים יום, שהוא ליטרא ואינו מוכר תדיר, שיירי המשקה נקרשים ומתייבשים בתוך המידה (רשב"ם). ויש מבארים טעמו של רבן שמעון בן גמליאל, לפי שבעל הבית מוכר לאחד ואונתו מרובה, אבל הסיטון מוכר לכמה חנונים והאונתו מתפזרת, וכיון שאף הם מרוויחים בקנינים לא חשו לאונתו זו (המאירי). ומכל מקום הלכה כגמרא קמא (רשב"ם הל' גניבה ח, יח). החנוני מקנה מדותיו פעמים בשבת – בשבוע, שהוא ליטרא ואינו חייב להשהות את המידה על כלי של הלוקח עד שטיפפו ממנה שלוש טיפות אחרונות, כמו ששינוי לעיל (משנה ח). לפיכך נקשר ונדבק הרבה בדפני המידה; ואפילו רבן שמעון בן גמליאל מודה בזה (רשב"ם). ויש מבארים הטעם, לפי שהחנוני מוכר תדיר יותר מן הסיטון ומבעל הבית, ואין זו אלא דעת תנא קמא (הרשב"ם בשם רבנתי). וממחה – החנוני, היינו מקנה ומנקה, משקלותיו – ששוקל בהן דבר לח, פעם אחת בשבת – פעם בשבוע, ומקנה מאזנים על כל משקל ומשקל – בכל פעם ששוקל בהם, שהוא ליטרא ויש להם בית קיבול, נדבק בהם הרבה (רשב"ם; המאירי: "תפארת ישראל"); והרמב"ם כותב, כדי שלא יחלידו (הל' גניבה ח, יח).

באר משנה יא

אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים – שצריכים לקנה את המידות ואת המשקלות? בלח – במודד ובשוקל דברים לחים, כגון יין או שמן או בשר. אבל ביבש – במודד ובשוקל דברים יבשים כגון פירות, אינו צריך – לקנה, שלא נדבק מהם מאומה. וחיב להכריע לו טפח – שכן המאזניים שעליה הסחורה תרד ותהא נמוכה מחברתה טפח; ומבואר במפרשים: דווקא ממשקל ליטרא ואילך, אבל פחות מליטרא אינו חייב בהכרע של טפח (רשב"ם; ברטנורא); ומדובר כאן במקום שנהגו להכריע (גמרא). הנה שוקל לו עין בעין – בדיוק, ששתי כפות המאזניים שוות, כגון במקום

את הצלוחית – בדרכו מן החנות לביתו, ונשפך השמן, ואבד את האפר – שנתן לו החנוני, החנוני חיב – לשלם את הפונדיון ואת הצלוחית; ומבואר הטעם בגמרא, לפי שלא שלח האב את בנו אלא להודיעו שהוא צריך לשמן, ודעתו היתה שיקח החנוני את הצלוחית והפונדיון מידי הקטן וישלח לו את השמן והעודף בידי שליח בר דעת, וכיון ששלח בידי הקטן שאינו בר דעת, הריהו חייב. ברם, בגמרא שואלים: מפני מה חייב המוכר לשלם בעד הצלוחית, והלא אבידה מדעת היא, שהרי האב עצמו שלח את הצלוחית בידי בנו הקטן? ומשיבים, שמדובר במשנתנו בכגון שנטל החנוני את הצלוחית מידי הקטן ומדר בה שמן לאחרים, והרי נעשה עליה שואל שלא מדעת, שדינו כגולן, הלכך נתחייב באונסיה עד שתוחזר לבעליה. ואף על פי ששאלת הגמרא יש לשאלה אף ביחס לפונדיון, מכל מקום מבואר במפרשים שהוא ליטרא והפונדיון נשאר ביד החנוני, אינו פטור עד שיביאו לידו שווה פונדיון שמן ואיסור; ואילו היה החנוני מחזיר אותו פונדיון עצמו לתינוק, היה אמנם פטור (תוספות; ועיי' "נימוקי יוסף"). רבי יהודה פוטר – את החנוני, שעל מנת פן שלחו – שלח האב את בנו, שישלח החנוני בידו את השמן והאיסור; ואפילו השתמש בצלוחית למוד בה לאחרים, מכל מקום פטור עליה, שלדעת רבי יהודה אינו אלא כשואל, וכיון שהחזיר את הצלוחית למקום ששאלה משם, נפטר מאונסיה (גמרא). ואין הלכה כרבי יהודה. ומודים חכמים לרבי יהודה: בזמן שהצלוחית ביד התינוק – כלומר שלא נטלה למוד בה לאחרים, אף על פי שנטלה למוד לתינוק, ומדר החנוני לתוכה – ובדרכו לביתו שבר התינוק את הצלוחית, החנוני פטור – עליה, שהוא ליטרא והאב עצמו נתן את הצלוחית בידי הקטן, הרי האחריות עליו ואבידה מדעת היא, כמו שבארנו לעיל. ברם, על השמן והאיסור חייב (רשב"ם).

יוסף קאני

באר משנה י

כתוב בתורה (ויקרא יט, לו): "מאזני צדק אבני צדק אפתי צדק והיו צדק יהיה לכם" – אבני צדק הן המשקלות ששוקלים כנגדן; אפתי היא מידת היבש; והיו זה מידת הלח (רש"י). מכאן, שמצוות עשה לצדק המאזניים והמשקלות והמידות יפה יפה, ולדקדק בחשבונן בשעת עשייתן (רמב"ם הל' גניבה ח, א). משנתנו באה ללמד, שהמוכר יין או שמן וכיוצא בזה, צריך לקנות את המידות פעם לזמן מסוים מן השירים הנדבקים בדפנותיהן ובשוליהן, לפי שעל ידי השירים הללו המידות מתמעטות. ויש בזה הבדל בין סוגי המוכרים, שכן שלושה סוגי מוכרים ישנם: א. בעל הבית, היינו המכנס תבואתו משרותיו ויינו מכרמיו ושמןו מיתתו וכן כל שאר הדברים, ומשאייר מהם כדי סיפוק ביתו, ומוכר התאיר לסיטונאים; ב. הסיטון, והוא הלוקח מבעל הבית ומוכר לקמעונאים; ג. החנוני, והוא הקמעונאי, המוכר

מסכת בבא בתרא פרק ששי משנה ג

קנה

הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עֵין בְּעֵין – נוֹתֵן לוֹ גְּרוּמִיּוֹ; אֶחָד לְעֶשְׂרֵה בִּלְחָ – וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בִּיבֵשׁ. מְקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְמוֹד בְּדִקְהָ – לֹא יָמֹד בְּגִסָּה, בְּגִסָּה – לֹא יָמֹד בְּדִקְהָ; לְמַחֹק – לֹא יִגְדֹּשׁ, לְגִדּוּשׁ – לֹא יִמְחֹק.

פ ר ק ש ש י

א הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחֶבְרוֹ וְלֹא צִמְחוּ, וְאִפְלוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרַעוֹנִי גִנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין – חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו.

ב הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחֶבְרוֹ – הֵרִי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רִבְעַת טְנוּפֶת לְסָפָה; תְּאֵנִים – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מִתְּלָעוֹת לְמֵאָה; מִרְתָּף שֶׁל יֵין – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה; קִנְקָנִים בִּשְׂרוֹן – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטְסִיאוֹת לְמֵאָה.

ג הַמוֹכֵר יֵין לְחֶבְרוֹ וְהֶחֱמִיץ – אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו; וְאִם יָדוּעַ שְׂיִינוּ מִחֲמִיץ – הֵרִי זֶה מְקַח טְעוֹת. וְאִם אָמַר פִּירוּשׁ בִּרְטִנּוּרָא

קֵנָה הַמֵּאוּנִים בְּשׁוֹה: נוֹתֵן לוֹ אֶת גְּרוּמִיּוֹ. הִכְרַעְתוּהוּ. לִכֵּל עֶשְׂרֵה לִיטְרָא מוֹסִיף לוֹ עֶשְׂרִית לִיטְרָא, שְׁהוּא אֶחָד לְמֵאָה כְּשִׁמְכּוֹר בִּלְחָ. וּבִיבֵשׁ מוֹסִיף [חֲצִי] עֶשְׂרִית לִיטְרָא לִכֵּל עֶשְׂרִים לִיטְרָא: לְמוֹד בְּדִקְהָ. בְּמִדָּה קִמְנָה: לֹא יָמֹד בְּגִסָּה. בְּמִדָּה גְּדוּלָּה. רַהוּ פְּסִידָא דְּלוֹקָה, שְׂאִין נוֹתֵן לוֹ אֲלֵא הִכְרַע אֶחָד וְהִיא צִרְיָה לִיתָן לוֹ הִכְרַעוֹת רַבּוֹת: לְמַחֹק. לְהַסִּיר מִה שְׁעוּלָה עַל שֶׁפֶת הַמַּדָּה: לֹא יִגְדּוּשׁ. וְאִם עַל פִּי שְׁמוֹסִיף לוֹ בְּרִמּוֹס: לֹא יִמְחֹק. וְאִם עַל פִּי שְׁפוּחַת לוֹ מִן הַרְדִּים:

א הַמוֹכֵר פִּירוֹת. סָתֵם וְלֹא פִירֵשׁ לְאֲכִילָה אוֹ לְזוּרִיעָה: אִפְלוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן. דְּרִבּוּב קוֹנִים אוֹתוֹ לְזוּרִיעָה, מְצִי לְמִימַר אֲנִי לְאֲכִילָה מִכְרָתוֹ. דִּאִין הוֹלֵכִין בְּמִמּוֹן אַחֵר הָרֹב: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר וְכוּ'. בְּנִמְרָא מוֹקִי כוֹלָה מִתְּנִיתִין אֲלִיבָא דְּרִשְׁבִּי"ג וְחִסּוּרִי מַחֲסָרָא וְהִכִּי קִתְּנִי, אִפְלוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו, הֵא זֶרַעוֹנִי גִנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו, דְּבִרִּי רִשְׁבִּי"ג. שְׂרָבִין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר זֶרַעוֹנִי גִנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו, רַהוּ מְקַח טְעוֹת וְדוּרָא לְזוּרִיעָה זְבִינָנָה:

ב הַמְּקַבֵּל פִּירוֹת. שְׁקֵנָה תְּבוּאָה מִחִבְרוֹ. הַלּוֹקָה מְקַבֵּל עָלָיו רֹבַעַת טְנוּפֶת לִכֵּל סָאָה, דֶּרֶךְ תְּבוּאָה בִּכְךָ. וְלֹא יוֹתֵר: עֶשֶׂר מִתְּלָעוֹת. אֲבֻלוֹת מִתְּלָעוֹת. לִכֵּל מֵאָה, דְּהֵינּוּ אֶחָד מְעֵשֶׂר: קוֹסְסוֹת. יֵין רַע. אִם הִמְרַתָּף שֶׁל חֲבִית גְּדוּלוֹת מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר חֲבִית גְּדוּלוֹת. וְאִם הִמְרַתָּף שֶׁל כּוֹת, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר כּוֹת. וְדוֹקָא כְּשֶׁאִמַּר מִרְתָּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, וְלִמְקַפָּה, כְּלוּמַר לְשִׁים בְּתוֹךְ הַחֲבִשִּׁיל. אֲבָל אִם אָמַר מִרְתָּף שֶׁל יֵין אֲנִי מוֹכֵר לָךְ לְמַקְפָּה, צִרְיָה לִיתָן לוֹ יֵין שְׁכּוּלוֹ יִפְהָ. שִׂיין שֶׁל מְקַפָּה צִרְיָה שְׁחִידָה יִפְהָ וּמִתְקִיָּם, שְׂאִין מִסְתַּפְּקִים מִמֶּנּוּ אֲלֵא מַעֲטָא מַעֲטָא. וְאִם אָמַר סָתֵם יֵין אֲנִי מוֹכֵר לָךְ וְלֹא זָכַר לְמַקְפָּה, נוֹתֵן לוֹ יֵין בִּיבּוּנִי הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת. וְאִם אָמַר מִרְתָּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ וְלֹא הוֹכִיר יֵין, אִפְלוּ כוֹלָה חוֹמֵץ הִנְעִי: קִנְקָנִים בִּשְׂרוֹן. בִּאֲרֵץ הַמִּישׁוֹר: מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּטְסִיאוֹת. שְׂאִין מְבוּשָׁלוֹת כָּל צֶרֶךְ, וְהֵן שׁוֹאֲבוֹת הֵיין וּמוֹעֵעוֹת אוֹתוֹ:

ג אֵינוֹ חַיֵּב. הַמוֹכֵר בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו. דְּבִשְׁעַת מְכִירָה יֵין הוּא. וְדוֹקָא שְׁנַעֲשֵׂה חוֹמֵץ בְּכִלּוֹ דְּלוֹקָה, דִּאי בְּכִלּוֹ שֶׁל מוֹכֵר, מְצִי אִמַּר לִיהָ הֵא חֲמוּךְ וְהֵא קִנְקֵךְ,

משניות מבוארות – קהתי

גִּנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין – שְׂאִינָם רְאוּיִים לְאֲכִילָה, אִף אִם נִמְכְּרוּ לוֹ סָתֵם, וְזֶרַע וְלֹא צִמְחוּ, חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו – שְׁמַקָּה טְעוֹת הוּא, שׁוּדָא לְזוּרִיעָה מִכָּרֵם לוֹ, וְאִף תֵּנָא קָמָא סוֹכֵר כֶּךָ, אֲלֵא שְׁלֹדַעַת תֵּנָא קָמָא אִין הַמוֹכֵר מַחֲזִיר לְלוֹקָה אֲלֵא דְמִי זֹרַעוֹנִים בְּלִבְדּוֹ, וְלֹדַעַת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל חַיֵּיב לְהַחֲזִיר לוֹ אִף מִה שֶׁהִפְסִיד בְּזוּרִיעָתוֹ. וְאִין הִלְכָה דְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל (דְּמִבְּרִיטָא בִּפְרִיזוֹס לְמִשְׁתַּנּוּ). וִישׁ מְפָרְשִׁים (לְפִי הַגְּמָרָא), שֶׁמִּשְׁתַּנּוּ כוֹלָה הִיא לְדַעַת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְכֵךְ הִיא שְׁנוּיָה: הַמוֹכֵר פִּירוֹת לְחֶבְרוֹ וְלֹא צִמְחוּ, וְאִפְלוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן. אֵינוֹ חַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו. אֲבָל זֶרַעוֹנִי גִנָּה שְׂאִינָם נֶאֱכָלִים, חַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו: דְּבִרִּי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, שְׁחִידָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרַעוֹנִי גִנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין חַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו (דְּרִשְׁבִּי"ג בִּרְטִנּוּרָא).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחֶבְרוֹ – הֵינּוּ מִינֵי תְּבוּאָה, הֵרִי זֶה – הַלּוֹקָה, מְקַבֵּל עָלָיו רִבְעַת טְנוּפֶת לְסָפָה – רֹבַע קָב פְּסוּלָה לִכֵּל סָאָה תְּבוּאָה שְׁקֵנָה, הֵינּוּ אֶחָד מְעֵשֶׂרִים וָאַרְבַּע, שֶׁהִסָּאָה שֶׁשָּׁה קִבִּים. תְּאֵנִים – הַמוֹכֵר תְּאֵנִים לְחֶבְרוֹ, מְקַבֵּל עָלָיו הַלּוֹקָה עֶשֶׂר מִתְּלָעוֹת לְמֵאָה – עֶשֶׂר תְּאֵנִים מִתְּלָעוֹת (אֲבֻלוֹת תּוֹלַעִים) לִכֵּל מֵאָה תְּאֵנִים, הֵינּוּ עֶשְׂרִית. מִרְתָּף שֶׁל יֵין – הַמוֹכֵר מִרְתָּף שֶׁל יֵין לְחֶבְרוֹ, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת – עֶשֶׂר חֲבִיתוֹת שֶׁל יֵין מְקוּלָקֵל, לְמֵאָה – לִכֵּל מֵאָה חֲבִיתוֹת, הֵינּוּ עֶשְׂרִית (עֵיין בִּבְרִטִנּוּרָא וּבִשְׂאֵר הַמְּפָרְשִׁים, שְׁמִיבִיאִים בְּעֵינֵי זֶה חִילּוּקֵי דִינִים). קִנְקָנִים בִּשְׂרוֹן – הַמוֹכֵר בִּשְׂרוֹן (בְּשִׁפְלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בִּין יִפּוֹ לְחִיפָה) כְּדִים שֶׁל חֶרֶס לְחֶבְרוֹ, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטְסִיאוֹת – קִנְקָנִים שֶׁלֹא נִתְּיִבְשׁוּ כָּל צֶרֶכֶם וְעֶשְׂרִים לְהַתְּבַקֵּעַ, לְמֵאָה – לִכֵּל מֵאָה קִנְקָנִים.

י ו ס ח מ י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ג

הַמוֹכֵר יֵין לְחֶבְרוֹ וְהֶחֱמִיץ – לְאַחֵר שְׁעִירָהוּ הַלּוֹקָה לְתוֹךְ קִנְקָנֵי

שֶׁלֹא נִהְגוּ לְהַכְרִיעַ, נוֹתֵן לוֹ גְּרוּמִיּוֹ – הִכְרַעְתוּהוּ, הֵינּוּ תוֹסַפֶּת עַל הַמִּידָה: אֶחָד לְעֶשְׂרֵה בִּלְחָ – בְּנִמְרָא מְכוּרָא: אֶחָד מְעֵשֶׂרָה לְעֶשְׂרֵה בִּלְחָ, כְּלוּמַר שְׁמוֹסִיף לוֹ בְּדִבְרֵים לְחִים עֶשְׂרִית לִיטְרָא לִכֵּל עֶשֶׂר לִיטְרָאוֹת. וְהֵינּוּ אֶחָד מֵמֵאָה (אֶחָד אֶחָד). וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בִּיבֵשׁ – כְּלוּמַר שְׁבִדְבָרִים יִבְשִׁים מוֹסִיף אֶחָד מְעֵשֶׂרִים בְּלִיטְרָא לִכֵּל עֶשְׂרִים לִיטְרָאוֹת, הֵינּוּ אֶחָד מֵאַרְבַּע מֵאוֹת (רַבֵּעַ אֶחָד). וִישׁ מְפָרְשִׁים: אֶחָד מְעֵשֶׂרִים בְּלִיטְרָא לִכֵּל עֶשֶׂר לִיטְרָאוֹת בִּיבֵשׁ, הֵינּוּ אֶחָד מֵמֵאוֹתִים (רַבֵּנוּ גְּרֹשׁוֹם: הַמֵּאִידִי). דִּין זֶה – נוֹתֵן לוֹ גְּרוּמִיּוֹ – לְמִדֵּים בְּנִמְרָא מִמָּה שֶׁנִּאֲמַר (דְּבָרִים כה, טו): "אֲכֵן שְׁלֵמָה וְצִדֵּק יִהְיֶה לָךְ", שֶׁהוּאֵל וְחִיבַת "צִדֵּק" מִיּוֹתֶרֶת הִיא, דּוֹרְשִׁים מִמֶּנָּה: צִדֵּק מוֹשֵׁל וְתָן לוֹ, כְּלוּמַר אִף עַל פִּי שֶׁשְׁקֵל מִשְׁקַל שֶׁלֵם, מְכַל מְקוֹם חוֹסֵף לוֹ עַל הַמִּשְׁקַל מוֹשֵׁל. מְקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְמוֹד בְּדִקְהָ – בְּמִידָה קִטְנָה, כְּגוֹן קָב, לֹא יָמֹד בְּגִסָּה – בְּמִידָה גְּדוּלָּה, כְּגוֹן סָאָה, שִׁישׁ כָּאֵן הִפְסֵד לְלוֹקָה, שְׁנוֹתָן לוֹ הִכְרַע אֶחָד לִכֵּל הִסָּאָה כְּמוֹ בָּב. וְכֵן מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְמוֹד בְּפִסְפָּה, לֹא יָמֹד בְּדִקְהָ – שִׁישׁ הִפְסֵד לְמוֹכֵר. לְמַחֹק – מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְמַחֹק אֶת פִּי הַמִּידָה, הֵינּוּ לְהַסִּיר מְעִלִּיָּה אֶת הַגְּדוּשׁ, לֹא יִגְדֹּשׁ – וְאִפְלוּ הַלּוֹקָה מוֹסִיף לוֹ דְּמִים בְּעַד הַגְּדוּשׁ; וְכֵן מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְגִדּוּשׁ, לֹא יִמְחֹק – וְאִפְלוּ פוּחַת לוֹ דְּמִים, אֲלֵא מוֹדֵד כְּמִנְהַג הַמִּדְיָנָה, לְפִי שֶׁכָּל שִׁינוֹי כֹּזֵה יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִבּוּאוּ לִידֵי רִמָּאוֹת וְאוֹנָאָה.

י ו ס ר ב י ע י

ב א ו ר מ ש נ ה א

הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחֶבְרוֹ – סָתֵם, וְלֹא פִירֵשׁ אִם לְזוּרִיעָה אִם לְאֲכִילָה, וְזֶרַע הַלּוֹקָה, וְלֹא צִמְחוּ – יִכּוֹל הַמוֹכֵר לֹמַר לְלוֹקָה: לְאֲכִילָה מִכְרָתִים לָךְ, וְאִין כָּאֵן מְקַח טְעוֹת כָּלִל, וְאִפְלוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אִפְלוּ מִכֵּר לוֹ זֶרַע פִּשְׁתָּן, שְׂרֹב בְּנֵי אָדָם אֵין קוֹנִים אוֹתָן אֲלֵא לְזוּרִיעָה, מְכַל מְקוֹם הוּאֵל וּמִקְצַת בְּנֵי אָדָם אוֹכְלִים אוֹתוֹ, אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיּוֹתָיו – שְׂאִין הוֹלְכִים בְּמִמּוֹן אַחֵר הָרֹב, וְלִכֵּן אִפְלוּ בּוֹרַע פִּשְׁתָּן יִכּוֹל לֹמַר לוֹ: לְאֲכִילָה מִכְרָתִי לָךְ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרַעוֹנִי

לו: יין מבשם אני מוכר לך – חייב להעמיד לו עד העצרת; ויטען – משל אשתקד; ויטען – משל שלש שנים.

ד המוכר מקום לחברו לבנות לו בית, וכן המקבל מחברו לבנות לו בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו – בונה ארבע אמות על שש; דברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר: רפת בקר היא זו; הרוצה לעשות רפת בקר – בונה ארבע אמות על שש; בית קטן – שש על שמונה; גדול – שמונה על עשר; מרקלין – עשר על עשר. רומז פחצי ארבו ופחצי רחבו. ראייה לדבר: היכל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכל כבנין ההיכל. ה מי שיש לו בור לפניו מביתו של חברו – נכנס בשעה שדרוך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרוך בני

פירוש ברטנורא

ולא מצי מוכר אמר ליה למה השתית אותו בקנקים כל כך את הוא דאפסדת, דמצי היאך אמר ליה הא מעיקרא הודעתך שלא היה בדעתי להסתפק מן היין אלא מעט מעט: ואם ידוע שיינו מחמיץ. שאינו מתקיים. ואיך אמר ליה דלא בעי ליין אלא למקפה ולשהותו ליקח ממנו מעט מעט: חרי זה מקח טעות. הוזה ליה לאודועי שאין יינו מתקיים: מבושם. דרכו להתקיים עד עצרת. ומשם ואילך החום מקלקלו: ויטען. אם מכר לו יין על מנת שהוא ישן. נותן לו משל אשתקד, מן השנה שעברה הקדמת לו:

ד בית חתנות לבנו. שדרך אדם לעשות לבנו בית כשנושא אשה: בית אלמנות לבתו. כשמת בעלה ושבה אל בית אביה. אבל בחיי בעלה היא אצל בעלה, שאין דרך חתן לדור עם חמיו: רפת בקר הוא זה. וצריך לעשותו גדול יותר: בית קטן. הפחות שבבתים הוא שש על שמונה. והמוכר מקום לחברו סתם לעשות לו בית צריך שיהיה שש על שמונה: גדול. ואם פ' לעשות לו בית גדול: מרקלין. עשוי למושב שרים: רומז כחצי ארכו וכחצי רחבו. אבולחו קאי, דהיינו בבית קטן רומז שבעה, ובבית גדול תשעה, ומרקלין עשר: ראייה לדבר היכל. שהיה ארכו ארבעים ורחבו עשרים ורומז שלשים, שהם חצי ארכו ורחבו: הכל כבנין היכל. איכא דאמרי הא רתנן לעיל רומז כחצי ארכו וכחצי רחבו, ראייה לדבר היכל, רשב"ג קטני לה, שרשב"ג אומר הכל כבנין היכל. ואיכא דאמרי רשב"ג פליג את"ק ואתמורדי קא מתמה, וכי הכל בונים כבנין היכל, אין הדבר תלוי אלא במנהג המדינה:

ה בשעה שבני אדם נכנסים. ביום. ולא שימיהו לעמוד בלילה: זה עושה לו פותחת. שלא יגנוב בעל הבית ממנו בורו. ובעל הבית עושה לו פותחת

משניות מבוארות – קהתי

בקר, מדברי רבי עקיבא היא, כלומר שרבי עקיבא בא ומודה לרבי ישמעאל, שהרוצה לעשות רפת בקר, בונה ארבע על שש, ואף על פי כן פעמים שאדם עושה דירתו כרפת בקר, ולפיכך בית חתנות ובית אלמנות סתם אף הוא שיעורו ארבע על שש. **בית קטן** – הרוצה לבנות לחברו בית קטן שאינו סמוך לבית אחר כבית חתנות ובית אלמנות, אלא בית קטן בפני עצמו, וכגון שאמר לו חברו: עשה לי בית סתם, והרי יכול הקבלן לעשות לו את הקטן שבבתים, בונה **שש על שמונה** – אמות; **גדול** – ואם פירש לו שיעשה לו בית גדול, בונה **שמונה על עשר** – אמות; **מרקלין** – אם קיבל עליו לעשות מרקלין, היינו אולם, בונה **עשר על עשר** – אמות. **רומז** – גובה הבנין, **פחצי ארבו ופחצי רחבו** – מחצית האורך והרוחב כאחת, כלומר שבית קטן גובהו שבע אמות, בית גדול תשע אמות ומרקלין עשר אמות. **ראייה לדבר: היכל** – היכל המקדש שבנה שלמה, שאורכו היה ארבעים אמה ורוחבו עשרים, וגובהו היה שלושים אמה, כחצי אורכו וכחצי רוחבו. **רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכל כבנין ההיכל** – יש מפרשים בגמרא, שהמשנה באה להשמיע, שמה שאמרה "ראייה לדבר: היכל" הרי זו דעת רבן שמעון בן גמליאל, שהוא אומר: הכל כבנין ההיכל: יש מפרשים (טו). שרבן שמעון בן גמליאל בא לחלוק על תנא קמא ואומר בדרך תמיהה: וכי הכל בונים כבנין ההיכל? אלא הכל כמנהג המדינה.

בארנו את המשנה לפי הרשב"ם, וכן מפרשה הראב"ד. אבל הרמב"ם והמאירי והטור מפרשים אותה בדרך אחרת: המוכר מקום לחברו לבנות לו בית – סתם, וכן המקבל מחברו לבנות לו בית חתנות לבנו וכו', בונה ארבע אמות על שש. דברי רבי עקיבא – כלומר שלדעת רבי עקיבא בין בבית סתם ובין בבית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו המידות המינימליות הן ארבע על שש אמות. רבי ישמעאל אומר: רפת בקר היא זו. והרי (אף לדעת רבי עקיבא) הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש. וכיון שכן, בית קטן צריך שיהיה שש על שמונה אמות. ואין הלכה כרבי ישמעאל, ומכל מקום המשנה המשהה הוא לדברי הכל.

י ו ס ש י

באור משנה ה

מי שיש לו בור – של מים, לפניו מביתו של חברו – כגון שקנה ממנו את הבור, וממילא יש לו רשות לעבור דרך הבית לבורו, כמו ששינוי לעיל (ד. ב. ט – ט) לדעת רבי עקיבא. אינו נכנס לשם בכל

(גמרא). **אינו חייב** – המוכר, **באחריותו** – שהואיל ובשעת המכירה יין היה, יכול המוכר לומר ללוקח: קנניך גרמו לו להחמיץ. ברם, אם נשאר היין בקנקי המוכר, מבואר בגמרא, שאם בזמן שקנה את היין אמר לו, שקונה אותו לתבשיל, היינו להשתמש בו מעט מעט, והחמיץ היין, הריהו מחזיר לו; ואם לא אמר לו שצריך את היין לתבשיל, אינו יכול להחזיר לו, שיכול המוכר לומר ללוקח: היה לך לשותותו מיד ולא להשהותו עד שיחמיץ. **ואם ידוע שיינו מחמיץ** – ואמר לו הלוקח שצריך את היין לתבשיל, היינו להשהותו לזמן ארוך, אף על פי שעיריהו הלוקח לתוך קנקיו, **הרי זה מקח טעות** – שהיה המוכר צריך להודיע ללוקח, שינו אינו מתקיים זמן רב. **ואם אמר לו** – המוכר ללוקח: **יין מבשם אני מוכר לך** – יין הממוזג בבשמים, שהוא רגיל להתקיים עד ימות החמה, **חייב להעמיד לו עד העצרת** – חייב המוכר להעמיד לו יין שיתקיים עד חג השבועות, שכן מחג השבועות ואילך עלול היין להתקלקל מחמת החום. **ויטען** – ואם אמר לו: יין ישן אני מוכר לך, **משל אשתקד** – חייב הוא ליתן לו יין מן השנה שעברה; **ויטען** – ואם אמר לו: יין מיושן אני מוכר לך, **משל שלש שנים** – היינו מן השנה שלפני אשתקד, שנמצאו שלוש שנים עם השנה שעומדים בה (רשב"ם); וצריך שיעמוד היין ולא יחמיץ עד חג הסוכות, שהרי זוהי כוונת "מיושן", שיתיישן היין שלוש שנים שלמות (בריתא בגמרא ומפרשים).

באור משנה ד

המוכר מקום לחברו לבנות לו בית – כמפורש להלן: בית חתנות לבנו וכו', **וכן המקבל מחברו לבנות לו** – המקבל עליו לבנות לחברו, **בית חתנות לבנו** – בית סמוך לביתו שידור בו בנו לאחר חתונתו, **ובית אלמנות לבתו** – או בית שתדור בו בתו האלמנה. בגמרא מבואר, שלא נקטה המשנה: "בית חתנות לבנו ובתו", כדי להשמיענו, שאין דרך חתן לדור עם חמיו; **בונה** – הלוקח מקום או הקבלן, **ארבע אמות על שש** – שכן גדלם של בית חתנות ובית אלמנות סתם; **דברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר: רפת בקר היא זו** – ולא דירת אדם, שכן הרוצה לעשות **רפת בקר**, **בונה ארבע אמות על שש** – ואילו בית צריך לעשותו יותר גדול. ויש מפרשים (בגמרא). שהפיסקא "הרוצה לעשות רפת

אדם יוצאין; ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו, אלא ממלא ומשקה מבחוץ. וזה עושה לו פותחת, וזה עושה לו פותחת.

ו מי שיש לו גנה לפניו מגנתו של חברו – נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין; ואינו מכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. והחיצון זורע את הדרך. נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהם – נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שהוא רוצה, ומכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת; וזה וזה אינם רשאים לזרעה.

ז מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד – מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו. דרך היחיד ארבע אמות; דרך הרבים שש עשרה אמה; דרך המלך אין לה שעור; דרך הקבר אין לה שעור. המעמד – דיני צפורי אמרו: בית ארבעת קבין.

פירוש ברטנורא

אחרת באותו פתח הפתוח לבור, שלא יוכל לבא לשאוב בלא דעת בעל הבית, ולא יבא לעולם בביתו של בעל הבית אלא א"כ ישנו לבעל הבית בביתו. ומשום חשד אשתו תקנו כן:

ו מי שיש לו גינה. ונתרצה חיצון לתת לפניו דרך באמצע שדהו: לא יכנס מתוכה. דכיון דמויקו חזק גדול שעובר באמצע שדהו, אנן סהדי דלא נתרצה לו אלא לצורך גינה בלבד, ולא שיכנס לצורך תשמיש אחר: והחיצון זורע. דכיון דבאמצע שדהו הוא, אנן סהדי דלא מחל לו הדרך לגמרי ושלא יוכל הוא לזרעה: וזה וזה אין רשאים לזרעה. דכיון דמן הצד הוא, להלויך גירא יתרהו לו:

ז מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו. שהחזיקו רבים לעבור שם לעולם: ושלו לא הגיעו. ויש לרבים שני הדרכים. דקיימא לן מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו: דרך היחיד. המוכר לחבירו דרך תוך שדהו צריך ליתן לו ארבע אמות: דרך המלך אין לו שעור. שהמלך פורץ גדר לפניו לעשות לו דרך: דרך הקבר. שנשואין המת לקברו, אין לו שעור. תקנת חכמים היא משום יקרא דמת. ולא שיכולים לפרוץ גדר בדרך המלך, אלא שיכולים המלוין את המת לעבור על גבי זרעים ואין צריכים לנמות לכאן ולכאן: בית ארבעת קבין. הוא [שלשים ושלוש אמות ושני טפחים] רוחב באורך חמשים אמה.

משניות מבוארות – קהתי

אחרת – אבל אינו רשאי לקצר על ידיה את הדרך כדי להיכנס מתוך גינתו לשדה אחרת, שלא הסכים לתת לו את הדרך אלא לצורך גינתו בלבד, **וזה וזה** – בין בעל הגינה החיצונית ובין בעל הגינה הפנימית, **אינם רשאים לזרעה** – שהואיל והדרך מן הצד היא, הרי היא מיוחדת להליכה בלבד.

שבת קדוש

באור משנה ז

מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו – כגון שהחזיקו רבים לעבור בה מעולם, או שבעל השדה נתן להם מתחילה את הדרך **(ורשב"ט)** – נטל את הדרך לעצמו וזרעה, **ונתן להם מן הצד** – דרך אחרת בצד שדהו, והחזיקו בה רבים, **מה שנתן נתן** – הדרך החדשה שנתן, הרי היא של רבים, שכבר זכו בה, **ושלו** – הדרך הישנה שנטלה לעצמו, **לא הגיעו** – לא עברה לרשותו, וזכאים הרבים להוסיף ולעבור בה; בגמרא מבואר הטעם, שכל מיצר שהחזיקו בו רבים (כלומר שהשווהו ותיקנוהו להלויך, והבעלים ידעו ושתקו – **ורשב"ט**), אסור לקלקלו, ואף על פי שעשה את הדבר בטעות, מכל מקום קנסותו חכמים, והואיל והזיק את הרבים, שיש בני רשות הרבים שהדרך החדשה אינה נוחה להם. ברם, אלו שהחזיקו בדרך החדשה, הרי הם זכו בה **(ינימוקי יוסף)**. **דרך היחיד** – המוכר לחבירו דרך בתוך שדהו, **ארבע אמות** – חייב ליתן לו דרך ברוחב ארבע אמות. **דרך הרבים** – ואם מכר לו דרך לרבים, **שש עשרה אמה** – ברוחב חייב ליתן לו, שסתם דרך שבתורה רחבה שש עשרה אמה, כמו שלמדים מעגלות המשכן **(גמרא שבת צט, א)**. **דרך המלך אין לה שעור** – ברוחב, שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך (משנה; סנהדרין ב, ד). יש מפרשים, שהלכה זו שנשנתה כאן דרך אגב **(ורשב"ט)**; ויש מפרשים, שכונת המשנה במי שמכר לחבירו דרך ואמר לו: "דרך המלך" – אני מוכר לך **(חמאדי)**; ועיין **ורב"ט** **הל' מכירה כא, י**. **דרך הקבר** – להעביר בה את המת לקבורה, **אין לה שעור** – שמשוש כבוד המת תיקנו חכמים, שיהיו המלווים את המת רשאים לעבור מכאן ומכאן כפי הצורך, ולא יהיו חייבים לדחוק עצמם לפי רוחב הדרך. **המעמד** – המוכר לחבירו מקום למעמד, שהחזורים מקבוצת המת היו נוהגים לישב ולעמוד שם שבע פעמים, והיה אחד מהם

שעה שירצה, אלא **נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין** – היינו בשעות היום בלבד, ולא שיטריח את חברו לקום בלילה ולפתוח לו. **ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו** – כשהוא רוצה להשקות את בהמתו, אינו רשאי להכניס שם את בהמתו דרך ביתו של חבירו, כדי להשקותה מבורו, **אלא ממלא** – מים מן הבור, **ומשקה מבחוץ** – שלא נשתעבר לו בית של חברו להכניס בהמותיו לשם **(חמאדי)**. **וזה עושה לו פותחת** – מנעול לבור, **וזה עושה לו פותחת** – כלומר בעל הבור עושה מנעול לבור, שלא ישאב בעל הבית מים מבורו, ובעל הבית עושה אף הוא מנעול לבור, שלא יוכל בעל הבור לבוא לשאוב מים מבורו שלא בידעתו, ומבואר הטעם בגמרא: משום חשד אשתו. היינו שלא יוצאו הבריות לעז על אשתו **(ינימוקי יוסף)**.

באור משנה ו

מי שיש לו גנה לפניו מגנתו של חברו – ויש לו רשות לעבור דרך גינת חברו לגינתו, כמו שבארנו בענין הבור במשנה הקודמת, או כגון שותפים שחלקו, ונתרצה בעל הגינה החיצונית לתת דרך לבעל הגינה הפנימית, **נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין** – שהואיל ודריסת רגלו בגינתו מזקת לו, אינו יכול לעבור שם אלא בשעות שבעלי הגינות רגילים להיכנס ולצאת **(ורשב"ט)**; **ואינו מכניס לתוכה תגרין** – אינו רשאי להכניס שם סוחרים, למכור להם פירות גינתו, **ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת** – שאם אינו צריך לגינתו, אלא הוא רוצה לעבור דרכה לשדה אחרת, כדי לקצר את הדרך, אסור לו לעבור דרך גינת חברו, שאינו זכאי להשתמש בדרך זו אלא לצורך גינתו בלבד ולא לצורך אחר. **והחיצון זורע** – בעל הגינה החיצונית, **זורע את הדרך** – רשאי לזרוע את הדרך, שהואיל והוא באמצע גינתו, בודאי לא שיעבדה לו לגמרי ויכל לזרעה. **נתנו לו** – בית דין **(ורשב"ט)**, **דרך מן הצד** – דרך העוברת בצד הגינה החיצונית ולא באמצע, **מדעת שניהם** – בהסכמת שני בעלי הגינות, **נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שהוא רוצה** – שהרי אינו מויקו בעבור שם, **ומכניס לתוכה תגרין** – ורשאי להכניס סוחרים לשם, כדי למכור להם פירות גינתו, **ולא יכנס מתוכה לתוך שדה**

ח המזכיר מקום לחברו לעשות לו קבר, וכן המקבל מחברו לעשות לו קבר – עושה תוכה של מערה ארבע אמות על שש, ופותח לתוכה שמונה פוכין: שלשה מכאן ושלשה מכאן ושנים מנגד; והפוכין ארבע אמות ורומן שבקעה ורחבן ששה. רבי שמעון אומר: עושה תוכה של מערה שש אמות על שמונה, ופותח לתוכה שלשה עשר פוד: ארבעה מכאן וארבעה מכאן ושלשה מנגדן ואחד מימין הפתח ואחד מן השמאל. ועושה חצר על פי המערה, שש על שש, כמלא המטה וקובריה; ופותח לתוכה שתי מערות: אחת מכאן ואחת מכאן. רבי שמעון אומר: ארבע, לארבע רוחותיה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכל לפי הפלע.

פירוש ברטנורא

ומקום המעמד הוא שהיו עושים שבעה מעמדות שבעה מושבות כשהיו חורין מלקבור המת, כנגד שבעה הכלים שבתחלת ספר קהלת: **ח המקבל מחבירו**. בקבולת שיחפור לו קבר: ארבע אמות. רוחב, ושש באורך: שמונה פוכין. שלש מכאן ושלש מכאן. לשני צדדים של אורך המערה. ושתיים כנגד הנכנס למערה. וכל קבר וקבר ארבע אמות אורך ורוחב ששה מפותח ורום שבעה. נמצא בין כל קבר וקבר שמן הצדדים אמה ומחצה. ובין השנים שמכנגד שתי אמות: **הכל לפי הפלע**. אם המקום קשה אין המקבל חייב לחפור אלא שש אמות באורך וארבע ברוחב כדברי ת"ק. ואם המקום רך ותיחות חייב המקבל לחפור שש על שמונה כדברי רבי שמעון. והלכה כח"ק:

משניות מבוארות – קהתי

כא, ו, שיש לו שיסה אחת בענין הרווחים שבין הכוכים, ואף הרב מברטנורא מפרש לפי הרמב"ם). **רבי שמעון אומר: עושה תוכה של מערה שש אמות** – רוחב, על שמונה – אמות אורך, ופותח לתוכה שלשה עשר פוד: ארבעה מכאן – לאורך המערה מצד ימין, וארבעה מכאן – לצד שמאל, שהואיל ויש באורך המערה שמונה אמות, אפשר לעשות שם ארבעה פוכין, שכן ארבע אמות לארבעת הכוכים, שלוש אמות לריווח שבין הכוכים, ושני חצאי אמה לשני הקצוות, הרי שמונה אמות, ושלשה – כוכים, מנגדן – בכותל שכנגד פתח המערה; שכן שלושת הכוכים שלוש אמות, שני הרווחים שביניהם – שתי אמות, ושני חצאי אמה שבקצוות, הרי שש אמות; נמצאו אחד עשר כוכים, ואחד מימין הפתח ואחד מן השמאל – הרי שלושה עשר. בגמרא מבארים, שאין הכוונה כאן שעשו כוכים משני הצדדים של הפתח, אלא שעשו את שני הכוכים הנוספים בשתי זוויות הכותל שכנגד הפתח, אחד בזווית שממין ואחד בזווית שמשמאל, כזו:

ועושה – הלוקח מקום או המקבל עליו לחצוב קבר, חצר על פי המערה – כלומר לפני המערה, שש על שש – אמות, כמלא המטה וקובריה – כדי שיוכלו להיכנס לתוכה המיטה עם נושאה, שהם קוברי המת, ופותח לתוכה – לתוך חצר זו, שתי מערות: אחת מכאן – כזו שלמעלה, ואחת מכאן – מערות פותח לתוך חצר זו, לארבע רוחותיה – של החצר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: **הכל לפי הפלע** – שאם המקום הוא סלע קשה, אין המקבל חייב לחפור אלא מערות של שש על ארבע, כדברי תנא קמא, ואם הוא אדמה תחוחה, חייב המקבל לחפור מערות של שמונה על שש אמות, כדברי רבי שמעון, והוא הדין לגבי מספר המערות (ורמב"ם). והלכה כנא קמא.

קורא בכל פעם: "עמדו יקרים עמודי, שבו יקרים שבו" (גמרא). ומכאן נקרא המקום המיוחד לכך: "מעמד ומושב" (ורמב"ם), ויש מפרשים, שכן היו נוהגים בשעה היו נושאים את המת לקברו (רש"י מגילה כג, ב; הרמב"ם), דגני צפוני אמרו: בית ארבעת קבין – מקום זה צריך להיות שטח שאפשר לזרוע בו ארבעה קבים, והוא חמישים אמה אורך על שלושים ושלוש ושליש אמות רוחב.

באור משנה ח

נוהגים היו בימיהם לעשות בתי קברות משפחתיים. כל משפחה היתה קונה מקום באדמה סלעית, כעין חצר, והיו חופרים באדמת החצר מערות מערות, מערה לכל בית אב, ובקירות של כל מערה היו תוצבים את הקברים, הנקראים "כוכים"; פיות הכוכים היו פתוחים אל המערה, והיו מניחים בתוך הכוכן את הארון שהמת בתוכו, וסותמים את פי הכוכן באבנים ובסיד וכיצא כזה. משנתנו דנה במידות של קבר משפחה סתם.

המזכיר מקום לחברו לעשות לו קבר – לחצוב לו קבר משפחה, וכן המקבל מחברו לעשות לו קבר – שקיבל עליו לעשות לחברו בקרקעו קבר משפחה, עושה תוכה של מערה ארבע אמות על שש – ארבע אמות ברוחב על שש אמות באורך; ובתוספתא מבואר, שגובה המערה ארבע אמות, ופותח לתוכה – לתוך המערה, שמונה פוכין – שקעים שמניחים בתוכם את ארונות המתים, שלשה מכאן ושלשה מכאן – שלושה כוכים לאורך המערה מימין ושלשה משמאל, ושנים מנגדן – ושני כוכים בקיר שכנגד פתח המערה, כזו:

והפוכין ארבע אמות – בעומק, ורומן – וגובה הכוכין, שבקעה – טפחים, ורחבן ששה – טפחים, שהם אמה; נמצא ריווח של אמה אחת בין כוכן לכוכן ושני חצאי אמה בקצותיו של כל צד, ומכאן שהיו באורך מכל צד שלושה כוכים שהם שלוש אמות, ושני רוחותם שבין הכוכים שהם שתי אמות, ושני חצאי אמה בקצוות, הרי שש אמות, ובקיר שממול הכניסה היו שני כוכים שהם שתי אמות, אמה אחת ריווח ביניהם ושני חצאי אמה שבקצוות, הרי ארבע אמות. (ורמב"ם; המאירי; ועיין רמב"ם הל' מכירה

"אדם לעמל יולד" . . ממלאכה כפשוטה בענייני העולם, ועד למלאכה שנקראת מלאכת הקודש, "מלאכת שמים", שעניינה לעשות מהעולם – קדושה.

משיחת פרשת ויקהל-פקודי, ה'תשכ"ח

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

לא יגרע מצדיק עיניו — נותן עיניו במעשה הצדיקים לשלם להם אף לימים רבים מדה במדה. וכתה ויצא ממנה שאול — שהיה צנוע. וכה ויצאת ממנו אסתר — בתרגום של מגילה מייחס מרדכי ועושהו עשירי לשאול, ומשאול עד בנימין. וכתב "היא אסתר בת דוד". ואין לו ראייה אחרת בכתובים שיצאה משאול. מסרתן — ללאה, והוא צניעות, שלא יתפרסם הדבר שמסר לה סימנין. שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו — וסיפיה דקרא "ויושיבם לנצח ויגבהו" והיינו גדולה לדורות. ואם הניס דעתו כו' — הכי סמכי קראי: "ויושיבם לנצח ויגבהו ואם אסורים בזקים" על ידי שמגביהין עצמן — באין לידי עניות ויסורים. וטובלת — מחמת נקיות, שלא תהא מאוסה לצדיק משכיבתו של אחשוורוש.

דף יא ע"ב: אמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (איוב לו ז) 'לא יגרע מצדיק עיניו', והיינו שאין ה' מסיר עיניו מלהתבונן במעשים הטובים של הצדיקים, ומשלם להם שכר אף אחר זמן רב מדה כנגד מדה. ולפיכך, בשכר צניעות שהיתה בה ברחל [כמבואר להלן] וכתה ויצא ממנה שאול שהיה צנוע [כמבואר להלן]. ובשכר צניעות שהיה בו בשאול, וכה ויצאת ממנו אסתר שהיתה צנועה, הרי שה' משלם לצדיקים אף אחר זמן רב מדה כנגד מדה.

מבארת הגמרא: ומאי צניעות היתה בה ברחל, דכתיב (בראשית כט יב) 'ויגרע יעקב לרחל כי אחי אביה הוא', ויש לתמוה שהלא אביה של רחל הוא לבן שהיה אח של רבקה, ואם כן קשה, וכי יעקב אחי אביה של רחל הוא, ורחל בן רבקה אחות אביה הוא. אלא כך אמר לה יעקב לרחל, מינסבת לי - האם תנשאי לי, אמרה ליה, אין - מסכימה אני, מיהו אבא רמאה הוא, ואם תרצה לישא אותי הוא ירמה אותך ולא יכלת ליה להנצל מרמאותו. ועל כך השיב יעקב ואמר לה, 'אחיו' אבא ברמאות, ואני יכול לרמות כמוהו. אמרה ליה רחל, ומי שרי לצדיקי לסגויי [-ללכת] ברמאות - ברמאות. אמר לה אין, כלומר, אף שאסור לרמות, אבל כדי להנצל מרמאות הרמאי מותר לרמותו, כמו שנאמר בשירת דוד (שמואל ב' כב כז) על דרכי ה' עם בריותיו, 'עם נכר תתבר' - לאיש ברור ונקי תשלם בבריות, כפי מעשיו, 'ועם עקש תתפל' - עם ההולך בעקמימות, תתנהג במדתו ותרמהו כדי שלא ירמה אותך. אמר לה יעקב, ומאי רמיותא שירצה אבין לרמות. אמרה ליה רחל, אית לי אחתא דקשישא מינאי - יש לי אחות שגדולה ממני, ולא מנסיב לי מקמה - ולא יסכים להשיאני לפניה, ובשעת נישואי יכניסה אצלך במקומי. כיון ששמע זאת יעקב, מסר לה סימנים שתתן לו כשתכנס אצלו בליל הנישואין, ובכך ידע שלא נתנו לו את אחותה. לבסוף כי מטא ליליא - כשהגיע ליל הנישואין, ראתה רחל שאביה עומד להכניס את לאה במקומה, אמרה רחל לעצמה, השתא מיכספא אחתא - עתה כשתיכנס אחותי ולא תדע את הסימנים, ישלחנה יעקב ותתבייש, לכך מסרתנינהו ניתלה - מסרה את הסימנים ללאה. מוסיפה הגמרא: ותיינו - לפי זה מובן מה דכתיב (בראשית כט כה) 'ויהי בבקר והנה היא לאה', דמפלל זה משמע דער השתא [-שעד הבוקר] לאו לאה היא, וקשה, הרי כבר בערב באה אליו לאה. אלא, שמתוך סימנין שמסרה רחל ללאה, ונתנה לאה סימנים אלו ליעקב, חשב שהיא רחל, ולא הוה ידע שהיא לאה ער השתא - עד הבוקר כשראה אותה.

לעיל אמר רבי אלעזר שרחל היתה צנועה, ולפיכך וכתה ויצא ממנה שאול שהיה צנוע. מבררת הגמרא: ומה צניעות היתה בשאול. מבארת הגמרא: שמצאנו ששתק ולא פירסם דברים מכוסים, דכתיב אחרי שמשח שמואל את שאול למלך וחזר לביתו, שאלו דודו מה אמר לו שמואל, והשיב לו שאול (שמואל א' י טז), 'הגיד לנו כי נמצאו האתונות, ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל', הרי שצנוע היה ולא רצה לפרסם הדבר, ולכן וכה ויצאת ממנו אסתר ששתקה ולא גילתה את עמה ומולדתה.

אגב שהביאה הגמרא את מה שדרש רבי אלעזר על תחילת הפסוק באיוב, מביאה את דרשתו על סוף הפסוק: ואמר רבי אלעזר, בשחקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם, הוא פוסק אותה גם לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, שנאמר (איוב לו ז) 'ואת מלכים לפסא וישיבם לנצח ויגבהו' (וגו') - שמגביהם לדורות. אמנם כל זה רק אם נוהג בענוה, ואם הניס דעתו - שמתגאה, תקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר (שם לו זח) 'ויגבהו, ואם אסורים בזקים וגו' ילקדון בחבלי עני'. הרי שבא לידי עניות ויסורין.

ואת מאמר מרדכי אסתר עשה'. לפי פשוטו הוא מיותר, שכבר נאמר 'אין אסתר מוגדת מולדתה ואת עמה פאשר צוה עליה מרדכי'. אמר רבי ירמיה, בא ללמד שהיתה אסתר מראה דם נדה לחכמים שיפסקו לה אם טהורה היא. פאשר היתה באמנה אתו'. משמע שהמשיכה להתנהג עם מרדכי בעלה כמו לפני שנלקחה ממנו. אמר רבה בר לימא (משמיה דרב), למדנו מזה, שהיתה אסתר עומדת בחיקו של אחשוורוש וטובלת לשם נקיות, שלא תהיה מאוסה למרדכי הצדיק אחר שכיבת אחשוורוש, ויושבת בחיקו של מרדכי כבתחילה.

ואת מאמר מרדכי אסתר עשה'. לפי פשוטו הוא מיותר, שכבר נאמר 'אין אסתר מוגדת מולדתה ואת עמה פאשר צוה עליה מרדכי'. אמר רבי ירמיה, בא ללמד שהיתה אסתר מראה דם נדה לחכמים שיפסקו לה אם טהורה היא. פאשר היתה באמנה אתו'. משמע שהמשיכה להתנהג עם מרדכי בעלה כמו לפני שנלקחה ממנו. אמר רבה בר לימא (משמיה דרב), למדנו מזה, שהיתה אסתר עומדת בחיקו של אחשוורוש וטובלת לשם נקיות, שלא תהיה מאוסה למרדכי הצדיק אחר שכיבת אחשוורוש, ויושבת בחיקו של מרדכי כבתחילה.

גמרא

הגמרא מביאה מעשה שממנו למדים מהו שיעור נטילת הגיד.
מספרת הגמרא: אדם ששמו **בַּר פִּיּוּלִי** הָיָה קָאֵי קְמִיָּה דְשִׁמּוּאֵל –
היה עומד לפני שמואל וְקָא מְנַקֵּחַ אִמְטָא – ומנקר את הירך מגיד
הנשה שבה, ולא היה מחטטו אלא הָיָה קָא נָאִים לִיה – היה גוממו
מלמעלה, כשיטת רבי יהודה במשנתו הסובר שדי בגמימת הגיד
מלמעלה. אָמַר לִיה שמואל חות בִּיה טָפִי – רד וחתוך בו יותר
בעומק הבשר, הִשְׁתָּא לֹא חוּתְקָה כְּפִיתָא לִי אִיסְפּוּרָא – אם לא
ראיתוך עתה, כיצד אתה מנקר את הירך, היית מאכילני דבר
איסור. אֲתִירַת – נבהל בר פיולי ומחמת פחדו נָפַל כְּכִנְיָא מְנִידָה –
נפל סכינו מידו. אָמַר לִיה שמואל לֹא תִירַת – אל תפחד, שאין
אני חושד בך שאתה עם הארץ או רשע, כיון דְאִוְרִי לָךְ כְּרַבִּי יְהוּדָה
אוֹרִי לָךְ – שמי שהורה לך לעשות כן פסק כרבי יהודה הסובר
שמספיק לגמון את הגיד מלמעלה, אבל אני סבור שההלכה
כתנא קמא שצריך לחטוט את הגיד גם מלמטה ולכן אמרתי לך
לחתוך את הגיד יותר.
הגמרא מבארת מה לומדים ממעשה זה: אָמַר רב שְׁשֶׁת, מָאִי דְשִׁקֵּל
בַּר פִּיּוּלִי – מה שנטל בר פיולי מעובי הגיד ולפני שגער בו שמואל
הוא רק את החלק האסור מדְאִוְרִיִּיתָא לְשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה.
מסיקה הגמרא מדבריו: מְכַלְל דְשִׁירִי בר פיולי מעובי הגיד את מה
שאסור מְדַרְבְּנָן לְשִׁיטתו של רבי יהודה, שהרי אמר שבר פיולי נטל
בגמימתו רק את החלק שלדעת רבי יהודה אסור מן התורה,
משמע שסבור שיש חלק שאותו אוסר רבי יהודה מדרבנן, דהיינו
שלדעתו רבי יהודה מצריך לשרש את הגיד לגמרי על כל פנים
מדרבנן.
מקשה הגמרא: אָלֵא דְאִוְרִי לִיה כְּמָאן אוֹרִי לִיה – אם כן מי שהורה
לבר פיולי שדי בגמימת הגיד כפי מי הורה, הרי גם לדעת רבי
יהודה צריך ליטול את כל עוביו מדרבנן.
מתרצת הגמרא: אָלֵא צִרִיךְ לומר שכך אָמַר רב שְׁשֶׁת, מָאִי דְשִׁקֵּל
בַּר פִּיּוּלִי – מה שנטל בר פיולי מעובי הגיד, הוא את החלק האסור
מדְאִוְרִיִּיתָא בין לשיטת רבי מאיר ובין לשיטת רבי יהודה, דהיינו
שנטל רק את החלק המגולה שאינו מובלע בבשר, וּמָאִי דְשִׁירִי –
ומה ששייר מן הגיד ולא נטל, הוא את החלק שאסור רק מְדַרְבְּנָן
לְשִׁיטתו של רבי מאיר, הסובר שמדרבנן לא די בגמימת הגיד אלא
צריך לחטט ולשרש את כולו, דְאִי רַבִּי יְהוּדָה אִפִּילוּ מְדַרְבְּנָן שְׁרִי –
שהרי לשיטת רבי יהודה רק את החלק שמעל הבשר צריך לגמון,
אבל החלק המובלע בבשר גם מדרבנן מותר ואין צריך לחטטו.
נמצא שמי שהורה לבר פיולי שדי בגמימת הגיד ואין צריך לחטטו
כלל סבר כרבי יהודה.
הגמרא דנה בגיד הנשה הפנימי שמתפשט לאורך כל הירך
שאיסורו מן התורה, האם צריך ליטולו לכל אורכו, או שצריך
ליטול רק את אותו חלק של גיד המונח על כף הירך. שנינו
במשנה: הָאוּכֵל מְגִיד הַנֶּשֶׁה כּוּית לּוּקָה אַרְבַּעִים [ובו]: אָמַר
שְׁמוּאֵל לֹא אִסְרָה הַתּוֹרָה בְּאִכִּילָהּ אָלֵא רַק אֶת חֶלֶק הַגִּיד שְׁמוֹנָה
עַל חֶפֶץ בְּלֶבֶד, אבל את כל אורך הגיד לא אסרה ואין צורך ליטולו,
שְׁנָאִמַר (בראשית לב א) 'עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה'
אֲשֶׁר עַל כֶּף הַיָּרֵךְ, משמע שרק מה שמונח על כף הירך נאסר ולא
מה שמונח בכל אורך הירך.
אָמַר רַב פִּפְא, דְּבִרִי שְׁמוּאֵל כְּתָנָאִי – שנינים במחלוקת תנאים,
שכן שנינו בברייתא. אָבָל – אבל את כל הגיד וְאִין בּוּ בְּיַת חֵיב
מלקות. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר אינו חייב מלקות עַד שִׁנְיָא בּוּ בְּיַת.
מבארת הגמרא: מָאִי טַעְמָא דְרַבָּנָן הַסּוֹבְרִים שְׁבִיכָתָא גִיד שֶׁלם
חייבים מלקות אפילו כשאין בו כוית, משום שהגיד בְּרִיה (בפני
עַצְמָהּ) הִיא, ושנינו במסכת מכות (א.) שעל אכילת בריה שלמה
לוקים אפילו כשאין בה כוית.

וְלֹא כְּהֶרְדִּין – ולא מחזירים אבידה בְּכִבְיֻתָּא עֵינָא – שאם בא
המאבד ואמר שאין לו בה סימן אבל מכיר הוא אותה בהכרה
ברורה שהיא שלו, אין מחזירים לו על פי טביעות העין, משמע
שסימן עדיף מטביעות עין. הִשְׁתָּא דְשִׁמְעִיתִיהּ לִהְיִי שְׁמַעְתָּתָא –
עכשיו ששמעתי לשמועות הללו שמתירים בשר שנתעלם מן העין
על פי טביעות עין, אִמְנִינָא מְכִיבֻתָּא עֵינָא עֲדִידָא – אני אומר
שטביעות עין עדיפה מסימן.
הגמרא מביאה הכרח לכך: דְאִי לֹא תִמָּא חֵבִי – שאם לא תאמר
כך, שניתן לסמוך על טביעות עין באיסורים, הִיאָךְ סוּמָא ו–עיוור]
מוֹתֵר בְּאִשְׁתִּי הִרִי אִינוּ רואה אותה, וְכֵּן אָדָם אִידֵּי מוֹתֵרִין
בְּנִשְׁתִּיתָּהּ בְּלִילָהּ, הִרִי מחמת החשיכה אינם רואים אותן ויש להם
לחשוש שמא היא אחת מהעריות שנוצרמה לביתם. אָלֵא בהכרח
שההיתר הוא משום שיש להם הבחנה והכרה בְּכִבְיֻתָּא עֵינָא
דְקָלָא – בקולן של נשותיהן ולכן הם מותרים בהן. הָכָא נָמִי – אף
כאן בבשר שנתעלם מן העין וכן בשאר איסורים בְּכִבְיֻתָּא עֵינָא –
אפשר לסמוך על טביעות עין. ואחרי שמוכח שבאיסורים אפשר
לסמוך על טביעות עין, אף לענין אבידה יש לומר שטביעות עין
עדיפה.
הוכחה שנייה: אָמַר רב יִצְחָק בְּרִיה דְרַב מִשְׁרָשָׁא, תַּדַּע שטביעות
עין עדיפה מסימן, דְאִילוּ אִתּוּ בְּתִירִי – שהרי אם באו שני אנשים
וְאָמְרִי, פְּלִינָא דְהָאִי סִימְנִיה וְהָאִי סִימְנִיה קָטַל נַפְשָׁא – איש פלוני
שיש לו כך וכך סימנים בגופו או כך וכך סימנים בכליו הרג את
הנפש, לֹא קָטְלִין לִיה – אין הורגים אותו על פי עדותם, וְאִילוּ
אָמְרִי אִיתִי לָן מְכִיבֻתָּא עֵינָא כְּנִיָּה – ואילו אמרו שיש לנו הבחנה
והכרה ברורה באיש זה שהרג את הנפש קָטְלִין לִיה – הורגים
אותו, הִרִי שטביעות עין עדיפה מסימן.
הוכחה שלישית: אָמַר רב אִשִּׁי, תַּדַּע שטביעות עין עדיפה מסימן,
דְאִילוּ אָמַר לִיה אִינִישׁ לְשִׁלּוּחִיהּ – שהרי אם אמר אדם לשלוחו
כְּרִיָּה לְפִלְגִינָא דְהָאִי סִימְנִיה וְהָאִי סִימְנִיה – קרא לי לאדם פלוני
שכך וכך סימני סָפֵק יָדַע לִיה סָפֵק לֹא יָדַע לִיה – לא בטוח שידע
השליח על פי אותם סימנים מיהו אותו אדם שנשלח לקרותו,
וְאִילוּ אִיתִי לִיה מְכִיבֻתָּא עֵינָא כְּנִיָּה – אבל אם השליח היה מכיר את
אותו אדם, בוודאי כִּי חָזִי לִיה יָדַע לִיה – כשיראנו ידע שהוא האדם
שאליו נשלח לקרותו, אם כן מוכח שעל ידי הכרה ברורה יכול
אדם להבחין יותר מאשר על פי סימן.

משנה
משנתנו דנה מהו השיעור שצריך ליטול מעובי הגיד המונח על
כף הירך. אומרת המשנה: הַנּוֹטֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה מִירֵךְ הַבְּהֵמָה צִרִיךְ
שִׁיטּוֹל אֶת כּוּלָּהּ – את כל עובי הגיד, לפי שגיד הנשה מונח בחלקו
על כף בשר הירך ובחלקו הוא טמון בתוך כף הבשר, לכן צריך
לחפש אחריו ולחתוך בעומק הבשר את כל הגיד ושרשיו. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמַר כְּדִי לְקַיֵּם בּוּ מְצִינָה נְטִילָה, דהיינו שלא צריך לחתוך
את כל הגיד הטמון בתוך כף הבשר, אלא רק את מה שמגולה
ונראה על הכף.
המשנה ממשיכה לדון בעונשו של האוכל גיד הנשה: הָאוּכֵל
חֲתִיכָה מְגִיד הַנֶּשֶׁה בְּשִׁיעוֹר בְּיַת, שהוא שיעור האכילה המחייב
בכל האיסורים, אף על פי שלא אבל את כולו סוּפֵי אַרְבָּעִים
מלקות. וכן אם אָכְלוּ וְאִין בּוּ בְּיַת – אבל את כל הגיד אף על פי
שלא היה בו כוית חֵיב מלקות, משום שהגיד נחשב לבריה שעל
אכילתה אפילו ששיעורה כל שהוא חייבים מלקות. אָבָל מִנָּה –
מגיד הנשה שבירך הימנית בְּיַת מִנָּה? ומגיד הנשה שבירך
השמאלית בְּיַת, סוּפֵי שְׁמוֹנִים מלקות, משום שחייבין בין על ירך
ימין ובין על ירך שמאל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר אִינוּ סוּפֵי אָלֵא אַרְבָּעִים,
משום שלדעתו אין איסור גיד הנשה נוהג אלא בירך הימנית,
נמצא שאכל רק כוית איסור אחד.

הרבנים ובעלי תורה נקראים עיני העדה וראשי אלפי ישראל, וכשהראש הוא בריא אזי גם הגוף בריא.

חולין. פרק שביעי – גיד הנשה דף צו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קסא רש"י תוספות

להני שמעתתא – דשרי איסור בטביעות עינא. בטביעות עינא דקלא – שנתן דעתו להכירה בקול. ומאבידה לא ילפינן, דהתם משום חימוד הממון חיישין דלמא משקר, דאמר מר (מכות כגב): גול ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן. תדע – דטביעות עינא עדיפא. פלגיא דהבי סימניה – "פלוגי הרג את הנפש, ואין אנו מכירין בו מעולם אלא סימנן כן וכך היו בגופו ובכליו של הורג".

טביעות עינא אית לן בגייה – ומכירין אנו בו. ואילו אית ליה – לשלית. טביעות עינא – שמכירו. משננה שיטול את כולו – יחטט אחריו. וסתם משנה, רבי מאיר, דאמר (חולין צבב): חטיטה בעי. אבל ואין בו כוית – משום דבריה הוא, וחיוב בכל שהוא, ובדאמרין במסכת מכות (גא): אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב? אמרו לו: מפני שהיא כביריתה. אינו כופא אלא ארבעים – דאינו נוהג אלא באחת. גמרא בר פיולי – כך שמו. נאים ליה – כרבי יהודה, לא היה מחטט, אלא גומס מלמעלה. אמר ליה לא תירחת – לא בעם הארץ ולא ברשע אני חושד. דאורי לך – לעשות כן, כרבי יהודה אורי לך. ופאי דשייר דרבנן לרבי מאיר – דמדרבנן הוא דבעי רבי מאיר חטיטה. שעל הכף – דאף על פי שהגיד ארוך, אין אסור אלא מה ששוכב על הכף. כף – בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם, והגיד הארוך שוכב מקצתו על גבי אותו בשר. אמר רב פפא כתנאי – כדמפרש ואילו, דרבנן אית להו דשמואל, ורבי יהודה לית ליה דשמואל. סתם אכילה – בבית. ורבנן

ולא מהדרין בטביעות עינא. השתא דשמעתין הוה להני שמעתתא, אמינא: טביעות עינא עדיפא. דאי לא תימא הכי, היאך סומא מותר באשת? ובגני אדם איך מותרין בגשותיהן בלילה? אלא בטביעות עינא דקלא, הכא נמי בטביעות עינא. אמר רב יצחק בריה דרב משירשיא: תדע, דאילו אתו בתרי, ואמרי: פלגיא, דהאי סימניה והאי סימניה, קטל נפשא – לא קטלינן ליה. ואילו אמרי: אית לן טביעות עינא בגייה – קטלינן ליה. אמר רב אשי: תדע, דאילו אמר ליה איניש לשלוחיה: קרייה לפלגיא, דהאי סימניה והאי סימניה – ספק ידע ליה ספק לא ידע ליה. ואילו אית ליה טביעות עינא בגייה – כי חזי ליה, ידע ליה. משננה הנוטל גיד הנשה, צריך שיטול את כולו. רבי יהודה אומר: כדי לקיים בו מצות נטילה. האוכל מגיד הנשה כוית – סופג ארבעים, אכלו ואין בו כוית – חייב. אבל מזה כוית ומזה כוית – סופג שמונים. רבי יהודה אומר: אינו סופג אלא ארבעים. גמרא בר פיולי הוה קאי קמיה דשמואל וקא מנקה אטמא, הוה קא גאים ליה. אמר ליה: חות ביה טפי! השתא לא חזית, ספיתא לי איסורא! איתתה, נפל ספינא מידיה. אמר ליה: לא תירחת, דאורי לך – כרבי יהודה אורי לך. אמר רב ששת: מאי דשקל בר פיולי דאורייתא לרבי יהודה. מכלל דשייר דרבנן לרבי יהודה, אלא אמר רב ששת: מאי דשקל בר פיולי רבי יהודה – אפילו מדרבנן שרי. "האוכל מגיד הנשה" [וכו']. אמר שמואל: לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד, שנאמר: "על כף היתך". אמר רב פפא, כתנאי: אכלו ואין בו כוית – חייב, רבי יהודה אומר: עד שיהא בו כוית. מאי טעמא דרבנן – בריה (בפני עצמה) היא. – ורבי

ולא מהדרין בטביעות עינא – תימא: דשאני התם, דחדשין ליה דילמא משקר שאינה שלו, דהא לצורכא מרבנן מהדרין בטביעות עינא! ויש לומר: דהכא מיירי בטביעות עין כל דהו. והא מהדרין לצורכא מרבנן בטביעות עינא – דהיינו בטביעות עין גמור. דכל הני אמוראי דהכא, לא היה להם טביעות עין גמור. דאי לא הכי, מה היה להם לישאל! אי הוה ידיע – בודאי לא הוה מסופקם כלל! פלגיא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה – ואם תאמר: והלא משיאין אשה על פי סימנים, להך לישנא דאמר רבא סימנן דאורייתא. בפרק בתרא דבימות (קכא), ואם לאחר שנשאת באו עדים שזינתה – קטלינן לה. דסמכין אסימנן להחזיקה בחזקת אשת איש מן השני. ואפילו נהביר, על ידי עדים שבעלה הראשון כבר היה מת בשעת הזנות, ולא אמרינן: שמא בעלה היה חי בשעת קידושה, ואין קידושה קדושין ויש לומר: דבבי האי גזונא נמי לא סמכין אסימנן למיקטלה ולהחזיקה באשת איש מן השני, אלא אמרינן: שמא היה חי בעלה, ולא הוה קידושה קדושין. וכן אם נשאת על פי עד אחד, וזינתה – לא קטלינן לה, אף על פי שבעלה הראשון נודע שהיה מת כבר בשעת הזנות. דלא לכל דבר מהמימנן ליה. דאין האוחז יורדים לנחלה על פיו, וגם צרתה אסורה, ואם תאמר: והיאך מחזירין שטר חוב בסימנים, והא אי אתו סחדי ואמרי – "פלוגי דהאי סימניה והאי סימניה ליה דלמיה" – לא מפקינן ליה לומר: דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו, שיאמר "שלי הוא" – מהדרין שפיר. אבל ממון שביד הבעלים – אין להוציאו על ידי סימנן. דהבי נמי לא הוה מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סחדי ואמרי – "הוא חפץ, דהאי סימניה והאי סימניה דפלגיא הוא". מכלל דשייר דרבנן לרבי יהודה – לא באורה משמע דלרבי יהודה נמי אית ליה דאורייתא ודרבנן, ולרבי מאיר הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה. כדאמרן בסמוך: דשקל דאורייתא לרבי מאיר, ולרבי יהודה – דרבנן נמי לא שייח. אבל אין נראה לומר כן, דאם כן, הוה שלשה מחלוקות בדאורייתא. דרבי יהודה פליג אההוא תנא דאמר "לא אסרה תורה אלא שעל

הכף בלבד", כדאמר בסמוך. ולא מסתברא לומר כן. דבשלמא רבי יהודה ותנא קמא ידיה פליגי בדרש "דעל כף הידך" כדשמואל, אלא רבי מאיר ורבי יהודה, במאי פליגי? ואם תאמר: ומנא לן דשקל בר פיולי דאורייתא לרבי מאיר? דילמא סבר רבי מאיר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד, וליכא אלא שני מחלוקות ויש לומר כיון דמחמר רבי מאיר בחטיטה, לא מסתברא דמיקל בדאורייתא טפי מדרבי יהודה. ותנא קמא דרבי יהודה דאי אין ממוזי בחטיטה, כיון דמיקל בדאורייתא. ואם תאמר: והא שמואל סבר כרבי מאיר, דאמר ליה: חות ביה טפי, וקאמרין לקמן דשמואל קאמר להווא שמעתא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד! ויש לומר: דשמואל אליבא דתנא דמנותין דאמר "אכלו ואין בו כוית, חייב" קאמר "ולא אסרה תורה" כו', וליה לא סבירא ליה. וכדאי גזונא אמר שמואל בפרק "אלמנה ינונת" (כתובות עא), דמציתא אלמנה לעצמה. והיינו, כאנשי יהודה, כדמוכח התם. ובפרק "נערה שנתפתה" (שם נדא) שמעין ליה לשמואל שפוסק כהדיא דהלכה כאנשי גליל. צריך שיטול את כולו – לענין חטיטה – סתם כרבי מאיר, ולענין דנאמנא – סתם כרבי יהודה לעיל (פטב). דקתני, וחכמים אמרי: נאמנים. מאי טעמא דרבנן בריה היא – ובסוף פירקין (קכב) נמי אמרינן כי האי גזונא: אבל צפור טהורה בחיה – ככל שחייב, במיתתה בבית. אבל צפור טמאה, בין בחיה בין במיתתה – בכל שהוא. דאבר מן החי ועוף טמא חשיבא להו בריה. ואם תאמר: מאי שנא דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיב טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בבית, ולא חשיבא בריה? וכן טבל לא חשיב ליה רבנן בריה במכות (זא) ויש לומר: דהיינו טעמא דהני, דכי אמר רחמנא "לא תאכל גיד" ו"לא תאכל עוף טמא", וכן אבאר מן החי – כאילו פירש: בין גדול ובין קטן, וכולו מיקר "גיד" ו"עוף", ובלבד שיהיו שלמים. אבל נבלה – חתיכה ממי משמע "נבלה". וכן טבל, דאי היה כתיב "אל תאכל חטה של טבל" – אז הוה חשיב בריה. וכן משמע פרק שלשי דשבועות (כאב). דקאמר: היכן מצוין באוכל כל שדו שחייב ופריך: ולא? הרי מפרש – פירשו: "שבועה שלא אוכל כל שהוא". ומנשי: מפרש נמי כבירה דמי. משמע דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב שלא תאכל בין גדול ובין קטן, ואם תאמר: דתנן בפרק "אלו חן חולקין" (מכות יגא), כמה יאכל מן הטבל וידה חייב? רבי שמעון אומר: בכל שהוא, וחכמים אמרי: בכיות. אמר להם רבי שמעון: אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא – שחייב? אמר לו רבי: שדיא כביריתה. אמר להם: אף חטה כביריתה. ומסיק בגמרא: דלרבי שמעון, כל שהוא למכות, אפילו קמח. ולדבריהם דרבנן קאמר "אורו לי מיהת דחטה אחת כביריתה בכל שהוא", ורבנן, בריית נשמה – חשיבא, דחטה – לא חשיבא. והשתא קשה: הרי גיד ואבר מן החי, דחשיבי בריה. אלמא, לא תליא מילתא בנשמה. ואפילו הוה נשמה בחטה – לא חשיבא בריה. כדפרישית, דלא דמי למפרש. ד"לא תאכל טבלי" כתיב, ולא כתיב "לא תאכל חטה של טבלי" ונראה לפרש: דרבנן דלרבי רבי שמעון קא מחזירי ליה: לדידך, אפילו הוה חטה נשמה – לא חשיבי ליה בריה. דלא דמי למפרש. כדפרישית. אלא לדידך, דחשבת ליה בריה. אלמא, לית לך טעמא דמפרש, מכל מקום לא דמי לנמלה. דלנמלה איכא נשמה. וקשה: היכן מצוין כוה, שמשכיב טעם לדבריו, והם עצמם אינם סוברין שיהיה הדבר תלוי בנשמה? ויש לומר: דכי האי גזונא אשכחן בפרק "התערובת" (ובחים עא), דתניא: אברי תמימים שנתערבו באברי בעלת מום – רבי אליעזר אומר: יקרבו, ורואה אני את בשר בעלת מום כאילו הם עצים. וחכמים אמרי: לא יקרבו. ועל בריחן אליעזר גופיה ליה ליה דאי טעמא. דהא ברובע ורביע מודה ליה רבי, אמר רבא: רואה אני אותם כאילו הם עצים". אלא עיקר טעמא, כדמפרש בגמרא: "מום הם לא ירעו", הא על ידי תערובת – ירעו. ולדבריהם דרבנן קאמר להו, כדאמר התם. ומיהו שם מיישב יותר, דמתוך הברייא אומר כן הגמרא. אבל בפרק בתרא דמכות (זא), מי דוחק התלמוד לומר דרבנן משיבין תשובה לרבי שמעון לדבריו, מה שאין סוברין, כיון דאין לא במשנה ולא בברייא. ואם תאמר: ורבי שמעון, דחשיב חטה בריה, היאך תרומה עולה במאה ואחד, הא אמרינן לקמן (קא) דבריה לא בטלה, גבי גיד? וכי תימא: דהתם היינו טעמא, וכשנטול – נולד האיסור עמו, כמו גיד ושרצים ואבר מן החי ועופות טמאים. אבל תרומה – מותר עד שימרח. אבתי

ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו! וועיין עוד תוספות וזבחים עבא דיבור המתחיל "וליצטלו".

ורבי יהודה אכילה כתיב ביה – ואם תאמר: ודרי נמלה ושאר שרצים, דכתיב בהו אכילה, ומחייב בכל שהוא. כדתנן בפרק בתרא דמכות (יגא), ולא פליג רבי יהודה! ויש לומר: דאכילה דהתם איצטריך, דאי איכא ארבעה או חמשה זיתים, דחייב בחד זית. אבל הכא אמרינן דלרבי יהודה מ'אשר על הכף' נפקא. והכי אמרינן

במעילה פרק "קדשי מזבח" (טזב.) אבל שרצים

– לוקה עליו בכזית, דאכילה כתיב בהו. ואם

תאמר: דאמרינן ב'אלו חן הלוקין' (מבול טזב.)

ריסק תשעה נמלים ואחד חי, והשלימו לכזית

– לוקה שש. חמש, משום בריה דשרץ. ואחת,

משום נבלה. למה לי שיהא חד חי, דהויא

בריה. בלאו הכי נמי, כיון שיש בהם כזית

לוקה חמש משום שרץ, כיון דאכילה כתיב

בזה, כדפרישית. ואחד, משום נבלה ויש לומר:

דהאי אלאו דשרצים, דכתיב בלשון אכילה,

לקי משום כזית שרץ. אלא יש לאו דשרץ, דלא

כתיב בהו אכילה, כגון "אל תשקצו" (ויקרא

יא), וההיא לא לקי אלא בדי משום בריה.

ואם תאמר: ואבתי למה לי חי? אפילו מת נמי

חשיב בריה, כדאמרינן בסוף פרקין (חולין קבב.)

טמאה, בין בחיה בין במיתה – בכל שחיטה

יש לומר: דלא נקט "חי" לאפוקי מת, אלא

פירוש "חי": שלם, לאפוקי ריסק. כדאמר גבי

כלים: שבידיו זו היא מיתתו. ואם תאמר: הא

אמרינן בסוף פרקין (שסא.) אבר מן החי, צריך

שיאכל כזית, דאכילה כתיב ביה. דלמא הא

דכתיב ביה אכילה, למימר דמחייב בכזית, אף

על גב דאית ביה ארבעה או חמשה זיתים? ויש:

לומר: דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם.

דהיינו, בשר גידים ועצמות. מדלא אשכחן בסוף

פרקין (חולין קגב.) לריש לקיש דפטר חלקן

מכפפים, דמחייב אלא בגרומיתא ועירתא. והיינו

טעמא ד'לא תאכל הנפש עם הבשר', דרשנין מיניה (חולין קבב.) אבר מן החי דאסור.

משמע, עד שיאכל אבר שלם. **דפריש** איסוריה בבבליה ירך – לשון "איסוריה" לא

אתי שפיר, דלא אסרינן אלא שעל הכף בלבד. ובספר רבינו גרשום כתיב "דמשוך

בבבליה ירך". ויש לישב לשון "איסוריה" – דהכי קאמר: דפשיט גיד של איסור בבבליה

ירך. **אם** יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה – לאו בגיד לחודיה משערין, דבכדי קליפה

שכביבין מסייע לגיד לאסור. דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו. ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן "חתיכה עצמה נעשה נבלה" אלא בבשר בחלב, אתי שפיר.

משמע קצת דאין הרוטב מסייע לשאר חתיכות, אם יש בהם לבטל הגיד, אלא היך לבדו. מדלא קאמר "אם יש בהן וברוטב בנותן טעם" בר, והאי, לפירוש הקונטרס נחא, דפירש

פרק "כל הבשר" (חולין קקא.) גבי "טיפת חלב" בר, דקאמר בגמרא: לא שנו אלא שיעיר וכסה, אבל לא ניער וכסה – חתיכה עצמה נעשה נבלה בר. ופירש בקונטרס: דכי ניער

הקדרה – מוליך את הטפה בכל הקדרה, ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה. וכן כי כסה הקדרה – עלות הרתחויות משוליה לפה, עלות הטפה בכל הקדרה. משמע

שרצה לומר: שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקצתה בתוך הרוטב, אי לא ניער וכסה – אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה. ומיירי הכא בשלא ניער וכסה.

ולרבינו יצחק נראה: דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה היא מקצתה ברוטב – לא בעינן ניער וכסה. והתם איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב – דאז אין מתפשט, אלא בניער

וכסה. וזהו מצי למימר: לא שנו אלא בחתיכה מקצתה ברוטב, אלא מילתא דפסיקא ליה נקט "בשניער וכסה" – דאז בכל ענין הרוטב מנסה כל החתיכות, ואפילו היהת כולה

חתיכה חוץ לרוטב. והכא דקאמר "אם יש בה בנותן טעם" – היינו, על ידי שלא היה בה עם הרוטב ששים לבטל טעם הגיד. **אבל** נצלה קולף ואוכל עד שמגיע בר – ואם

תאמר: מאי קא משמע לן? פשיטא דלא מצי למימר דאז הדין נצלה. דאם כן, למה לי נתבשל – דמשעת מליחה נאסר, דמליח הרי הוא כרותח דצלי, כדאמר בסמוך. ובשלא מליחה

אי אפשר לבשל, דאין הבשר יוצא מדי דמו, עד שתחלוני יפה יפה ויש לומר: דקא משמע לן דלא נאמר "נתבשל" דמליחה נאסר. וכן נוגעת זו בו, מאי הוי צונן וצונן דהוא ומשני: נדי דקליפה לא

(דברי הימים ב' לה) "ויבשל (את) הפסח". וכן דאז נתנן (חולין קטב.) חלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו – קורעו לאתווי בשוול. ובעי למידק בריש "כיצד צולין" (פסחים

עדב.) דבבולעו כן פולטו. אלמא, "לאחר בשול" דקתני – היינו לאחר צלייתו. דאי בקדרה – הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה.

עד שמגיע לגיד – לאו דווקא עד שמגיע לגיד נמש, דהא צריך שיניח כדי קליפה סמוך לגיד, ואפילו כדי נטילה צריך שיניח. כדאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים עדב.) נטף

מרוטבו על החרס, חזר אליו – טיול את מקומו, ולא סגי בקליפה. אם לא נתלק, דשמא רובת מתפשט יותר מגיד. ומיזו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לצלי בקליפה,

דלא מצינו קליפה נוכרת לענין צלי אלא ב"כיצד צולין" (שם עוא.) ב"חם לתוך צונן", דשמואל אמר: קולף, דתתאה גבר, אדמיך ליה בלע, ואפשר דרותח דצלי בלע טפי.

ולקמן בפרק "כל הבשר" (קבב.) דאמר רב: ההוא בר גולא דנפל לגו כדא דבכא דצלי, בעי קליפה – התם אפילו בצונן איירי. ומשום דבר יונה רכין טובא, ובלע. וגבי "צורר

אדם בשר וגבינה במטפת חזר, ואינו רשוי, ונבלד שחי' ונוגעת זו בו", דאמרין (חולין קוב.) בגמרא: וכן נוגעת זו בו, מאי הוי צונן וצונן דהוא ומשני: נדי דקליפה לא

בעי, דהדחה מי לא בעי? – לאו משום דצלי סגי ליה בקליפה, אלא הכי קאמר: "נדי דקליפה לא בעי" כמו בחם לתוך צונן, "הדחה מי לא בעי?". וכן הא דאמר לעיל בפרק

קמא (תב.) דלמנא דאמר: בית השחיטה רותח, קולף – שאני התם, דשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא, כדאמרינן פרק "כיצד צולין" (פסחים עדב.) סכו בשמן של תרומה,

אם חברת כהנים – יאכלו. ואם של ישראל, אם צלי הוא – יקלחו את הציצין. ומפרש אפילו למנא דאמר תתאה גבר: שאני סיכה, דמשוה עבדי ליה. **אפילו** מריש אונן

– שרחוק מן החלב. ולא דווקא משום דראש הגדי למטה בשהיה שצולין אותו בשפוד בתנור. דכן דרך, כדמשמע בריש "כיצד צולין" (פסחים עדא.) שתוחבו לתוך פיו עד בית

נקבותו, וצד העב של שפוד הופך למטה, כדי שלא יפול, ומייד דאיכא החלב על הראש. אלא אפילו היה הראש למעלה – אסור, דמנפצע חלב מלמעלה. דהא צונן לתוך חם

– אסור למנא דאמר תתאה גבר, ולא סגי בקליפה. ומה שנוהג בשמולחים בשר הרבה ומניחין בניגית, ופעמים חתיכה אחת חצייה לתוך הציצין וצוליה חוץ לציר, וחותכין מה

שבתוך הציצין משלדין דאסור. ומה שחורץ וציר, מתור. ולא אמרינן: שפעפע הדם למעלה, ויאסור כל החתיכה, כדאמר גבי חלב פי לומר: דאז דרכו של דם לפעפע. אלא

אודרבה, אמרינן דדם משרק כשנופל על הבשר, ולא מביעל דרך הליכתו. כל שכן דלא מפעפע למעלה. ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הציצין, לא אמרינן דנעשה נבלה

מתחת הדם, וחזרו ואוסר מה שחורץ לציר דמנפצע, לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך "חתיכה עצמה נעשת נבלה" אלא בבשר בחלב. ובלא הכי נמי: כיון דלא אפשר

האיסור להתפשט חוץ לציר – שרי. דלא אמרינן "חתיכה עצמה נעשת נבלה" ואוסרת את כל החתיכות, אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה, דומיא דטפת חלב. תדע:

דבכל

ורבנן **ההוא** – לאשמועינן אתא, דאף על גב דלא אכיל כוליה – מחייב בכזית. דלא תימא: לא מחייב עד דאכיל לכוליה, ולעולם כל היכא דאכל כוליה – לא בעינן כזית. ורבי יהודה – ההוא לא איצטריך לאשמועינן, דמ'אשר על כף הירך" נפקא דלא בעינן עד דאכיל ליה לכוליה. דאפילו לא אכל אלא מה שעל הכף –

חייב, ובלבד שתהא שם אכילה. דבבבליה ירך

– ולית ליה דשמואל, אלא כל מקום

שיאכל ממנו כזית – חייב. ורבנן **ההוא** –

"הירך" לאשמועינן אתא: דאין אסור אלא

פנימי, דפשיט איסוריה בבבליה ירך.

משנה כבשר בלפת – רואין כאילו

הירך לפתות, והגיד בשר, ואילו היה נתון

טעם בשר כשיעור הגיד לפתות – הירך

אסור. דשיעורין הלכה למשה מסיני, וגמיני

דבוכי משערין, דאף על פי שאילו היה

כרוב או קפלוט, היה צריך פחות או יותר.

שנתבשל עם הגידים – של היתר. בזמן

שמיכרו – משליכו לחוץ, ואין כאן אלא

פליטתו. **בנותן טעם** – אם יש בנותן טעם

בכל אלו. **בזמן אסורין** – ולקמן מפרש:

דנתון טעם בזמן מנייה, שאין אדם יכול

להבחין, שיעירוהו בששים. **ואם לאו** כולן

אסורין – דבכל אחד יש לומר: זה הוא.

ובגמרא פריך: ליבטל ברובא **בזמן שמיכרו**

– לחתיכות האיסור – משערין בנותן

טעם. ואי אין בהן כדי לתת טעם בשל היתר,

הרי השאר מותרות. ואם אין מכיר, כל

החתיכות אסורות, דכל אחת יש לחוש

ולומר: שמא זו היא. והרובט – מותר, אם

אין בחתיכות האיסור כדי לתת טעם בכל

החתיכות והקידה וחרוטב. **גמרא** לא שנו

– דכי יש בו בנותן טעם, כל הירך אסורה.

אלא שנתבשל – שחרוטב מעלה הטעם בכל הבשר. **אבל נצלה** – עמו – נצמת

בתוכו, ואינו מפעפע ויוצא בבשר. **קולף** ואוכל – כלומר, חורק ענין ואוכל, עד

שמגיע לגיד. **בחלבו** – שלא נטל חלב הכליות. **אפילו מראש אונן** – שאין שם

חלב. אלמא, פשיט איסוריה בבבליה.

מנפצע

שפיר. והאי, לפירוש הקונטרס נחא, דפירש

פרק "כל הבשר" (חולין קקא.) גבי "טיפת חלב" בר, דקאמר בגמרא: לא שנו אלא שיעיר וכסה, אבל לא ניער וכסה – חתיכה עצמה נעשה נבלה בר. ופירש בקונטרס: דכי ניער

הקדרה – מוליך את הטפה בכל הקדרה, ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה. וכן כי כסה הקדרה – עלות הרתחויות משוליה לפה, עלות הטפה בכל הקדרה. משמע

שרצה לומר: שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקצתה בתוך הרוטב, אי לא ניער וכסה – אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה. ומיירי הכא בשלא ניער וכסה.

ולרבינו יצחק נראה: דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה היא מקצתה ברוטב – לא בעינן ניער וכסה. והתם איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב – דאז אין מתפשט, אלא בניער

וכסה. וזהו מצי למימר: לא שנו אלא בחתיכה מקצתה ברוטב, אלא מילתא דפסיקא ליה נקט "בשניער וכסה" – דאז בכל ענין הרוטב מנסה כל החתיכות, ואפילו היהת כולה

חתיכה חוץ לרוטב. והכא דקאמר "אם יש בה בנותן טעם" – היינו, על ידי שלא היה בה עם הרוטב ששים לבטל טעם הגיד. **אבל** נצלה קולף ואוכל עד שמגיע בר – ואם

תאמר: מאי קא משמע לן? פשיטא דלא מצי למימר דאז הדין נצלה. דאם כן, למה לי נתבשל – דמשעת מליחה נאסר, דמליח הרי הוא כרותח דצלי, כדאמר בסמוך. ובשלא מליחה

אי אפשר לבשל, דאין הבשר יוצא מדי דמו, עד שתחלוני יפה יפה ויש לומר: דקא משמע לן דלא נאמר "נתבשל" דמליחה נאסר. וכן נוגעת זו בו, מאי הוי צונן וצונן דהוא ומשני: נדי דקליפה לא

(דברי הימים ב' לה) "ויבשל (את) הפסח". וכן דאז נתנן (חולין קטב.) חלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו – קורעו לאתווי בשוול. ובעי למידק בריש "כיצד צולין" (פסחים

עדב.) דבבולעו כן פולטו. אלמא, "לאחר בשול" דקתני – היינו לאחר צלייתו. דאי בקדרה – הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה.

עד שמגיע לגיד – לאו דווקא עד שמגיע לגיד נמש, דהא צריך שיניח כדי קליפה סמוך לגיד, ואפילו כדי נטילה צריך שיניח. כדאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים עדב.) נטף

מרוטבו על החרס, חזר אליו – טיול את מקומו, ולא סגי בקליפה. אם לא נתלק, דשמא רובת מתפשט יותר מגיד. ומיזו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לצלי בקליפה,

דלא מצינו קליפה נוכרת לענין צלי אלא ב"כיצד צולין" (שם עוא.) ב"חם לתוך צונן", דשמואל אמר: קולף, דתתאה גבר, אדמיך ליה בלע, ואפשר דרותח דצלי בלע טפי.

ולקמן בפרק "כל הבשר" (קבב.) דאמר רב: ההוא בר גולא דנפל לגו כדא דבכא דצלי, בעי קליפה – התם אפילו בצונן איירי. ומשום דבר יונה רכין טובא, ובלע. וגבי "צורר

אדם בשר וגבינה במטפת חזר, ואינו רשוי, ונבלד שחי' ונוגעת זו בו", דאמרין (חולין קוב.) בגמרא: וכן נוגעת זו בו, מאי הוי צונן וצונן דהוא ומשני: נדי דקליפה לא

בעי, דהדחה מי לא בעי? – לאו משום דצלי סגי ליה בקליפה, אלא הכי קאמר: "נדי דקליפה לא בעי" כמו בחם לתוך צונן, "הדחה מי לא בעי?". וכן הא דאמר לעיל בפרק

קמא (תב.) דלמנא דאמר: בית השחיטה רותח, קולף – שאני התם, דשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא, כדאמרינן פרק "כיצד צולין" (פסחים עדב.) סכו בשמן של תרומה,

אם חברת כהנים – יאכלו. ואם של ישראל, אם צלי הוא – יקלחו את הציצין. ומפרש אפילו למנא דאמר תתאה גבר: שאני סיכה, דמשוה עבדי ליה. **אפילו** מריש אונן

– שרחוק מן החלב. ולא דווקא משום דראש הגדי למטה בשהיה שצולין אותו בשפוד בתנור. דכן דרך, כדמשמע בריש "כיצד צולין" (פסחים עדא.) שתוחבו לתוך פיו עד בית

נקבותו, וצד העב של שפוד הופך למטה, כדי שלא יפול, ומייד דאיכא החלב על הראש. אלא אפילו היה הראש למעלה – אסור, דמנפצע חלב מלמעלה. דהא צונן לתוך חם

– אסור למנא דאמר תתאה גבר, ולא סגי בקליפה. ומה שנוהג בשמולחים בשר הרבה ומניחין בניגית, ופעמים חתיכה אחת חצייה לתוך הציצין וצוליה חוץ לציר, וחותכין מה

שבתוך הציצין משלדין דאסור. ומה שחורץ וציר, מתור. ולא אמרינן: שפעפע הדם למעלה, ויאסור כל החתיכה, כדאמר גבי חלב פי לומר: דאז דרכו של דם לפעפע. אלא

אודרבה, אמרינן דדם משרק כשנופל על הבשר, ולא מביעל דרך הליכתו. כל שכן דלא מפעפע למעלה. ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הציצין, לא אמרינן דנעשה נבלה

מתחת הדם, וחזרו ואוסר מה שחורץ לציר דמנפצע, לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך "חתיכה עצמה נעשת נבלה" אלא בבשר בחלב. ובלא הכי נמי: כיון דלא אפשר

האיסור להתפשט חוץ לציר – שרי. דלא אמרינן "חתיכה עצמה נעשת נבלה" ואוסרת את כל החתיכות, אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה, דומיא דטפת חלב. תדע:

דבכל

עמו, באיזה אופן נאסר התבשיל ובאיזה אופן לא נאסר: ירד
שנתבשל בה גיד הנשה, ולאחר שבישלה הוציא את הגיד מתוכה
והשליכו, אם יש בה – בירך גנותן טעם של איסור, דהיינו שהטעם
של הגיד מורגש בה, הרי ירד זו אסורה באכילה, ואם טעם הגיד
לא מורגש בה התבשיל מותר באכילה. מבארת המשנה: כיצד
משערין אותה – האין משערים אם יש טעם גיד בירך, כבשר בלפת
– לוקחים בשר בשיעור הגיד שנתבשל עם הירך וכן לוקחים
לפתות שהן מין ירך מר בשיעור הירך ובודקים אם כמות כוז של
בשר נותנת טעם בכמות כוז של לפת, אם על פי הבדיקה טעם
הבשר נרגש בלפת בידוע שאף טעם הגיד נרגש בירך והתבשיל
אסור, ואם על פי הבדיקה אין טעם בשר בלפת בידוע שאין טעם
גיד בירך והתבשיל מותר.
המשנה מוסיפה לדון בגיד אסור שנתבשל עם גידים מותרים, וכן
בתערובת שאר איסורים באיזה אופן נאסרה כל התערובת: גיד
הנשה שנתבשל עם שאר הגידים המותרים באכילה, גופן שמכירין
– שידוע להבחין מי הוא גיד הנשה, משליכו החוצה ונמצא
שנשאר בתבשיל רק טעם אסור שנפלט ממנו בשעת הבישול, ולכן
אם יש באיסור גנותן טעם – בכדי ליתן טעם בגידין המותרים
וברוטב כולם אסורים, ואם אין בו בכדי ליתן טעם כולם מותרים.
ואם לאו – ואם אינו מכיר את גיד הנשה שנתערב בתוכם, בולין
אסורין – כל הגידים אסורים, משום שעל כל אחד ואחד יש
לחשוש שמא הוא הגיד האסור, והרמבם בגנותן טעם – אבל הרוטב
שבתבשיל לא נאסר אלא רק באופן שנתן בו גיד הנשה טעם.
ובן הדין בחתיכה של נבלה, ובן הדין בחתיכה של דג טמא האסורה
באכילה שנתבשלה עם החתיכות המותרות באכילה, גופן שמכירין
– שמכיר את החתיכות האסורות משליכן החוצה, ואת השאר
משערים גנותן טעם, שאם יש בחתיכות האסורות בכדי ליתן טעם
בחתיכות המותרות כולן אסורות, ואם אין בחתיכות האסורות
בכדי ליתן טעם הרי הן מותרות. ואם לאו – ואם אינו מכיר את
החתיכות האסורות בולין אסורין – כל החתיכות אסורות משום
שעל כל אחת יש לחשוש שמא היא החתיכה האסורה, והרמבם
גנותן טעם – אבל הרוטב שבתבשיל לא נאסר אלא רק באופן
שנתנו בו החתיכות האסורות טעם.

גמרא

הגמרא מבארת שיש חילוק בדין המשנה בין בישול לצליה: אמר
שמואל לא שנו במשנה שירך שנתבשלה עם גיד הנשה ונתן בה
טעם כולה אסורה אלא דווקא באופן שנתבשל הגיד בה, שאז
הרוטב מעלה את טעם הגיד בכל הירך, אבל אם הגיד נצלח בה,
קולף מבשר הירך חתיכה אחר חתיכה ואוכל עד שמגיע לגיד
ומשליכו, משום שבצליה הנעשית בלא רוטב אין הטעם האסור
מתפשט בכל החתיכה.
מקשה הגמרא: איני – האם הדין כן, והאמר רב הונא גדי שלא ניטל
ממנו חלב הכליות האסור באכילה וצלאו בחלב – עם החלב
שבתוכו אסור לאכול ממנו אפילו מראש אוננו, אף על פי שאין שם
חלב כלל. והטעם משום שגם בצליה מתפשט האיסור בכלו, ואם
כן מדוע התיר שמואל באכילה ירך שצלאה עם גידה.

ירד יחודה שאומר שגם על אכילת גיד שלם אין לוקים אלא אם
כן אכל כזית סבר, אכילה כתיבה ביה, כמו שנאמר (בראשית לב ג)
על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו', ומאחר וכתבה
התורה את האיסור בלשון אכילה, משמע שלא אסרה התורה את
הגיד גם כשאכלו כולו אלא באופן שיש בו שיעור 'אכילה' שהוא
כזית.
שואלת הגמרא: וירבן – מדוע לרבנן נאמר האיסור בלשון אכילה,
הרי לשיטתם באכילת גיד שלם לוקים אפילו כשאין בו כזית.
מיישבת הגמרא: הרי 'אכילה' נאמרה כדי להשמיענו דבי אית
ביה – שכשיש בגיד שיעור של ארבעה וחמשה ויתים ואכל רק חד
כזית מיחייב, אף על פי שלא אכל את כולו, אבל אם אכל את כולו
אף על פי שלא היה בו כזית חייב.
שואלת הגמרא: וירבן יחודה, מהיכן למד שאם היה בגיד כמה
כזיתים ואכל כזית אחד חייב, הרי התורה אסרה את גיד הנשה,
ואולי כוונתה שרק באכילת כל הגיד חייבים. משיבה הגמרא:
מ'אשר על כף החרד נפקא, משמעות הפסוק היא שבכדי להתחייב
לא צריך לאכול את כל הגיד, אלא די באכילת חלק מהגיד
הנמצא על כף הירך, ובלבד שיהיה באכילתו שיעור כזית.
שואלת הגמרא: וירבן שסברו שמשלשון אכילה לומדים שבכדי
להתחייב מלקות לא צריך לאכול את כל הגיד, מה למדו ממה
שאמרה התורה 'על כף הירך'. מיישבת הגמרא: הווא – 'על כף
הירך' מיבעי ליה – צריך להם לברשמואל – בכדי להשמיענו את
דינו של שמואל, דאמר שמואל לא אסרה התורה אלא רק את
החלק של הגיד שמונח על כף החרד בלבד, אבל את כל אורך הגיד
לא אסרה התורה ואין צורך ליטלו.
מבארת הגמרא: וירבן יחודה שלא דרש כן, חלק על רבנן וסבר
ש'ה'רד' כתיב, ומאחר ותיבה זו מיותרת יש ללמוד ממנה שהתורה
אסרה ככולה ירד – את כל הגיד המתפשט לאורך הירך ולא רק
את החלק שעל הכף. וירבן, שאמרו שלא אסרה התורה אלא רק
את חלק הגיד המונח על כף הירך סברו, שהווא – מזהיר
לומדים שהתורה אסרה רק את הגיד הפנימי, דפשיט איסוריה
בכוליה ירד – שהוא הגיד האסור המתפשט והולך בכל הירך,
לאפוקי – להוציא את הגיד החיצון שאינו מתפשט בכל הירך ולא
– שלא נאסר כלל מן התורה, ולעולם שעל הכף – ומכל מקום גם
הגיד הפנימי לא נאסר כולו אלא רק החלק שנמצא על הכף
בלבד. נמצא שדברי שמואל הם כשיטת רבנן, אבל לרבי יהודה
כל הגיד המתפשט באורך הירך אסור מן התורה.
מקשה הגמרא: והלא ה'רד' – תיבת 'כף' מיבעי ליה למעוטי עוף
דלית ליה כף – נצרכת לנו כדי להשמיענו שרק גיד הנשה של
בהמה נאסר, אבל גיד הנשה של עוף לא נאסר משום שאין לו כף
ירך כפי שנתבאר לעיל (בבב), והאין למדו רבנן ורבי יהודה מתיבה
זו דינים אחרים. מתרצת הגמרא: הרי כף כתיב – תיבת 'כף'
נזכרת פעמיים באותו פסוק, כפי שנאמר (בראשית לב ג) 'אשר על
כף החרד וגו' כי נגע בכף ירך יעקב וגו', ולכן ניתן ללמוד מ'כף'
ראשונה את מה שדרשו רבנן ורבי יהודה, ומ'כף' שניה למעט גיד
הנשה של עוף.

משנה

משנתינו עוסקת בגיד הנשה שלא ניטל מן הירך אלא נתבשל

מִשּׁוּם שְׁבַת־עֲרֻבָת מִיֵּן בְּשֵׁאִינוּ מִיָּנֹה הוֹלְכִים מִן הַתּוֹרָה אַחֵר
הַטֵּעַם, וְכָל שֵׁשׁ בְּתַבְשִׁיל טַעַם אִיסוּר כּוֹלֹ נֹאסֵר.
הַגְמָרָא מְבָאֵרָת מַה יּוֹצֵא לְדִינָא מִהֶפְסֵק שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן: **אָמַר רַבָּא,**
מֵרִישׁ הָיָה קָא קִשְׁיָא לִי – קוֹדֵם שֶׁשְׁמַעְתִּי אֶת הַפֶּסֶק שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן
הָיָה קֶשֶׁה לִי עַל הָא דְתַנְיָא – מַה שֶּׁשְׁנִינוּ בְּבֵרֵייתָא, **קִנְדָּה שְׁבִשְׁל**
בְּה בִשָּׁר לֹא יִבְשָׁל בְּה חֲלָב, מִשּׁוּם שֶׁמִּחְמַת הַבִּישׁוּל בִּלְעָה הַקְדִּירָה
מִן הַבֶּשֶׂר, וְעַתָּה שֶׁמִּבְשֵׁל בַּה חֲלָב הִיא פּוֹלְטָת אֶת טַעַם הַבֶּשֶׂר
לְתוֹךְ הַחֲלָב. **וְאָם** עֶבֶר וְכֶשֶׁל בַּה חֲלָב, מִשְׁעָרִים אִם יֵשׁ בְּאִיסוּר
נִתָּן טַעַם, דִּהְיִינוּ שֶׁאִם יֵשׁ בַּחֲלָב טַעַם בֶּשֶׂר הַחֲלָב אִסוּר, וְאִם אֵין
בּו טַעַם בֶּשֶׂר הַחֲלָב מוֹתֵר. וְכֵן קְדִירָה שֶׁהַתְּבַשֵּׁל בַּה תְּרוּמָה לֹא
יִבְשָׁל בְּה חוֹלִין, מִשּׁוּם שֶׁהַקְדִּירָה בִּלְעָה בְּתַחֲלִילָה תְּרוּמָה, וְעַתָּה
שֶׁמִּבְשֵׁל בַּה חוֹלִין הִיא פּוֹלְטָת אֶת הַטַּעַם שֶׁל הַתְּרוּמָה לְתוֹךְ
הַחוֹלִין. **וְאָם** עֶבֶר וְכֶשֶׁל בַּה חוֹלִין מִשְׁעָרִים אֶת הָאִיסוּר בְּנִתּוֹן טַעַם,
שֶׁאִם יֵשׁ בַּחוֹלִין טַעַם תְּרוּמָה הַתְּבַשֵּׁל אִסוּר, וְאִם אֵין בַּחוֹלִין טַעַם
תְּרוּמָה הַתְּבַשֵּׁל מוֹתֵר. וְהִיא קֶשֶׁה לִי, הֲאֵין נִתֵּן לְדַעַת אִם יֵשׁ
בְּהִיתֵר טַעַם אִיסוּר, **בְּשִׁלְמָא תְּרוּמָה** – אֲמַנָּם הָדִין שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבִּי
תְּרוּמָה מוֹבֵן מִשּׁוּם דְּמָעִים לֶה בְּהֵן – שֶׁשִּׁיךְ לַתֵּת לַכֹּהֵן שֶׁהַחוֹלִין
וְהַתְּרוּמָה מוֹתֵרִים לוֹ שִׁטְעָם אֶת הַתְּבַשֵּׁל וַיֹּאמֶר אִם נִרְגַּשׁ בּו
טַעַם תְּרוּמָה אוֹ לֹא, **אֵלָּא** – אֲבָל בְּתַעֲרֻבָת בִּשָּׁר בְּחֲלָב מֵאֵן טַעַם
לִיָּה – מִי יוֹכֵל לְטַעֵם אֶת הַתְּבַשֵּׁל אִם מִרְגִּישִׁים בּו טַעַם בֶּשֶׂר, הֲרִי
תַעֲרֻבָת בֶּשֶׂר וְחֲלָב אִסוּרָה לְכָל. אוֹלַם הִשְׁתָּא דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
סְמִיכִין אֶקְפִּילָא אֶרְמָאָה – עֲכָשִׁי שֶׁשְׁמַעְתִּי שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן הִתִּיר
בְּבִלְכִית בִּאֵילֶפֶס לְסַמּוֹךְ עַל נַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, **הָבָא נָמִי** – גַּם
כֹּאן בְּתַעֲרֻבָת בֶּשֶׂר בַּחֲלָב סְמִיכִין אֶקְפִּילָא אֶרְמָאָה – נִתֵּן לְסַמּוֹךְ
עַל נַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שִׁטְעָם אֶת הַתְּבַשֵּׁל וַיֹּאמֶר אִם יֵשׁ בּו
טַעַם בֶּשֶׂר, וּמִמִּילָא מוֹבֵן מַה שֶׁאִמְרָה הַבְּרֵייתָא לְגַבִּי קְדִירָה
שֶׁבִישָׁל בַּה בֶּשֶׂר וְאַחֵר כִּךְ בִּישָׁל בַּה חֲלָב שֶׁמִּשְׁעָרִים אֶת הָאִיסוּר
בְּנִתּוֹן טַעַם, דִּהְיִינוּ שִׁיתֵּנו אֶת הַתְּבַשֵּׁל לְנַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים
שִׁטְעָם אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אִם נִרְגַּשׁ בּו טַעַם בֶּשֶׂר אוֹ לֹא.
נִמְצְאוּ לַמִּדִּים שִׁישְׁנָם תַּעֲרֻבָת שְׁמַתִּירִים אוֹתָן עַל יְדֵי טַעִימָת
נַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וּמֵאִידִךְ יִשְׁנָם מִקּוֹמוֹת שֶׁלֹּא נִזְכַּר בָּהֶם
הַצּוֹרֵךְ לְהַטְעִים נַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וַיִּשְׁנָם מִקּוֹמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם
שֶׁהַתַּעֲרֻבָת מוֹתֵרָת בְּשִׁשִּׁים. הַגְמָרָא מְבָאֵרָת הֵיכָן נֶאֱמַר כָּל דִּין
וְדִין: **(ד') אָמַר רַבָּא, אָמַר רַבִּנָּן בְּמַעֲמָא** – בְּכַמָּה מִקּוֹמוֹת שְׁנִינוּ
שֶׁמִּשְׁעָרִים אֶת הַתַּעֲרֻבָת בְּנִתּוֹן טַעַם, וְאֵין צוֹרֵךְ לְהַטְעִים אוֹתָהּ
לְנַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, **וְאָמַר רַבִּנָּן בְּקַפִּיָּא** – וּבְכַמָּה מִקּוֹמוֹת שְׁנִינוּ
שֶׁבּוֹדְקִים אֶת הָאִיסוּר עַל יְדֵי טַעִימָת נַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, כִּפִּי
שֶׁאִמַּר רַבִּי יוֹחָנָן לְעֵיל,

מִתַּרְצַת הַגְמָרָא: **שֵׁאִי חֲלָב דְּמַפְעָפֵעַ** – שׁוֹנֵה חֲלָב מִן הַגִּיד, מִשּׁוּם
שֶׁהַחֲלָב כּוֹלֹ שׁוֹמֵן וְגַם עַל יְדֵי צִלְיָה הוּא הוֹלֵךְ וּמִתַּפְשֵׁט בְּכָל
הַבֶּשֶׂר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן גִּיד שֶׁאֵין בּו שׁוֹמֵן אֲלֵא טַעַם בִּלְבַד, וְהַטַּעַם
אֵינוֹ מִתַּפְשֵׁט בְּכָל הַבֶּשֶׂר עַל יְדֵי הַצִּלְיָה אֲלֵא נִשְׁאֵר בְּתוֹךְ הַגִּיד
עַצְמוֹ. אֲבָל עַל יְדֵי בִישׁוּל הוּא יִכּוֹל לְהַתַּפְשֵׁט מִשּׁוּם שֶׁהַרְתִּיחָהּ
וְהוֹרֵט בְּמוֹלִיכִים אֶת טַעְמוֹ בְּכָל הַבֶּשֶׂר.
הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל דִּינוֹ שֶׁל רַב הוֹנָא. מְקַשָּׁה הַגְמָרָא: **וְבַחֲלָב אָסוּר**
– הֵאֵם נִכּוֹן הַדְּבַר שֶׁחֲלָב מִתַּפְשֵׁט עַל יְדֵי צִלְיָה בְּכָל הַבֶּשֶׂר וְאוֹסֵר
אֶת כּוֹלֹ, **וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חִנָּה, עוֹבְדָא הָיָה קָמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן** –
מַעֲשֵׂה הָיָה לְפָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בְּכַנְיִשְׁתָּא דְמַעֲזָן – בֵּית כְּנַסֵּת שְׁבַמְעוֹן,
בְּגִידֵי שְׂצִלָּא בְּחֲלָבֹ – בְּגִידֵי שֶׁנִּצְעֲלָה עִם חֲלָב הַכִּלְיוֹת שָׁבוּ שֶׁאִסוּר
בְּאִכְלָהָ, **וְאָתוּ וְשִׁילָוִה לְרַבִּי יוֹחָנָן** – וּבֵאוּ וּשְׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן אִם
הַגִּיד מוֹתֵר בְּאִכְלָה אוֹ אִסוּר בְּאִכְלָה, **וְאָמַר לָהֶם קוֹלָף וְאוֹכֵל עַד**
שְׁמִנְיָע לְחֲלָבֹ – מוֹתֵר לְקַלֵּף וּלְאוֹכֵל אֶת בֶּשֶׂר הַגִּיד עַד שִׁיגִיעוֹ
לְחַלָּב הַכִּלְיוֹת וְאוֹתוֹ יִשְׁלִיכוּ. הֲרִי שֶׁלְדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן גַּם בֶּשֶׂר
שֶׁנִּצְעֲלָה עִם חֲלָבוֹ מוֹתֵר בְּאִכְלָה, וְהֵאִיךְ אִמְרָה הַגְמָרָא כְּדַבֵּר
פְּשׁוּט שֶׁבֶשֶׂר שֶׁנִּצְעֲלָה עִם חֲלָב אִסוּר בְּאִכְלָה.
הַגְמָרָא מִתַּרְצַת עַל קוּשִׁיא זֹו שֶׁלֹּשָׁה תִּירוּצִים. תִּירוּץ אֶחָד:
שִׁשּׁוֹנֵה הַמְקָרָה הָיָה מִשּׁוּם שֶׁהַחֲלָב כָּחֹשׁ הָיָה – הָיָה כָּחוּשׁ, וְאֵין
חֲלָב כֹּזֵה מִפְּעָפֵעַ בְּכָל הַבֶּשֶׂר, אֲבָל כִּשְׁהַחֲלָב מִפּוֹטָם גַּם בִּצִּלְיָה
הוּא מִתַּפְשֵׁט בְּכָל הַבֶּשֶׂר וְאוֹסֵר אֶת כּוֹלֹ.
תִּירוּץ שֵׁנִי: **רַב הוֹנָא בַּר יְהוֹדָה אָמַר**, שֶׁהַמַּעֲשֵׂה שָׁבָא לְפָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן
לֹא הָיָה בְּגִידֵי שֶׁנִּצְעֲלָה עִם חֲלָבוֹ, אֲלֵא בְּחִלְיָא בְּחֲלָלָה הָיָה – בְּכִלְיָה
שֶׁנִּצְעֲלָה עִם הַחֲלָב שֶׁעֲלִיהָ וְשִׁרְיָא – וְהִתִּירָה רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם
שֶׁלְכִלְיָה יֵשׁ קְרוֹם דֵּק שֶׁמִּקִּיף אוֹתָהּ מִכָּל צַדִּידָהּ, וְהַקְרוֹם הַזֶּה
חוֹרֵץ בֵּין הַכִּלְיָה לְחֲלָב שֶׁעֲלִיהָ וּמַעֲכָב אֶת הַחֲלָב מִלְּהַתַּפְשֵׁט
בְּתוֹכָהּ. אֲבָל בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין חֲצִיצָה בֵּין הַחֲלָב לְבֶשֶׂר בּוֹדֵאִי שֶׁגַּם עַל
יְדֵי צִלְיָה מִתַּפְשֵׁט הַחֲלָב בְּכָל הַבֶּשֶׂר וְאוֹסֵר אוֹתוֹ, וְלִכֵּן גְּדִי
שֶׁצִּלְאוּהוּ עִם חֲלָבוֹ נֹאסֵר כּוֹלֹ.
תִּירוּץ שְׁלִישִׁי: **רַבִּי בַר רַב אִידָא אָמַר**, שֶׁהַמַּעֲשֵׂה שְׁהוּבָא לְפָנֵי רַבִּי
יוֹחָנָן לֹא הָיָה בְּגִידֵי שֶׁנִּצְעֲלָה עִם חֲלָבוֹ כָּלֹל, אֲלֵא בְּבִילְכִית בְּאֵילֶפֶס
הָיָה – בְּדִגִּים קִטְנִים טַמְאִים הָאִסוּרִים בְּאִכְלָה שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ בְּקְדִירָה
עִם חֲתִיכוֹת בֶּשֶׂר הַמוֹתֵרוֹת בְּאִכְלָה הִיא הַמַּעֲשֵׂה, **וְאָתוּ וְשִׁילָוִה**
לְרַבִּי יוֹחָנָן – וּבֵאוּ וּשְׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן הֵאֵם הַתְּבַשֵּׁל מוֹתֵר אוֹ
אִסוּר, **וְאָמַר לָהֶם לִיטְעָמִיָּה קְפִילָא אֶרְמָאָה** – שִׁיתֵּנו אֶת הַתְּבַשֵּׁל
לְנַחְתוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים הַבְּקִי בְּטַעֲמִים בְּכַדִּי שִׁטְעָם אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר
אִם מִרְגִּישׁ בּו טַעַם דְּגִים, אִם יֹאמֶר שֶׁאֵינוֹ מִרְגִּישׁ בּו טַעַם דְּגִים
הַתְּבַשֵּׁל מוֹתֵר, וְאִם יֹאמֶר שֶׁשֵׁשׁ בּו טַעַם דְּגִים אוֹי הַתְּבַשֵּׁל אִסוּר

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אדר"ר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

... בצער קראתי כתבו ע"ד פי' שהפסיק הנחת תפילין דר"ת. וחלק הצער - מהקור רוח בו כותב

עד"ז! אף שבדואי יודע שלכמה וכמה דיעות אי"ז כלל ענין של הידור.

ובנדו"ד הרי עאכ"כ - כיון שכמה שנים הניחם. [כתבו בא לידי - לאחר ראותי את פ'].

בטח ויודע מהשינויים לטוב - לאחר כניסת אלה שכתב אודותם.

חולין. פרק שביעי – גיד הנשה דף צו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קסה רש"י תוספות

1 מפעפע – בלעז טרישנלש'ט, מבצע'ן הוולך ומתפשט בכל הבשר. כוליא
2 בחלבה הוה ושריא – משום דמפסיק קרמא. כילכית – שקץ דגים קטנים.
3 באילפס – של בשר. ליטעמיה קפילא – נחתום גוי, ואשמועינן דמותר לסמוך
4 עליו לפי תומו, ולא יודיעוהו שצריך לו לדבר איסור והיתר. מעים לה כהן
5 – ששניהם מותרין לו, החולין והתרומה.

6 אמור רבנן בפעמא – בכמה מקומות
7 ששנינו בנותן טעם. ואמור רבנן בקפילא
8 כדאמר רבי יוחנן ואמור

9 הוה. רב הונא בר יהודה אמר: פוליא בחלבה הוה, ושריא. רבין בר רב אדא אמר: פילכית
10 באילפס הוה, ואתו שיליה לרבי יוחנן, ואמר להו: ליטעמיה קפילא ארמאה. אמר רבא: מריש
הוה קא קשיא לי הא דתניא, קדרה שבשל בה בשר – לא יבשל בה חלב, ואם בשל – בנותן
טעם. תרויבה – לא יבשל בה חולין, ואם בשל – בנותן טעם. בשלמא תרויבה – מעים לה
בהן, אלא, בשר בחלב – מאן מעים ליה? השתא דאמר רבי יוחנן: סמכינן אקפילא ארמאה,
הכא נמי – סמכינן אקפילא ארמאה. דאמר רבא: אמור רבנן בפעמא, ואמור רבנן בקפילא,

1 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
2 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
3 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
4 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
5 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
6 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
7 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
8 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
9 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא
10 ואמר רבא: אמור רבנן בקפילא

1 דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה, אמאי אין אותו כדי קליפה חזר ואוסר מה שאכלו
2 ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא: לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי
3 קליפה. ודבר רבי אליעזר ממייץ היה מחלק: משום דלא אמרינן "חתיכה עצמה נעשה
4 נבלה" במקצת חתיכה, אלא בכל החתיכה, ואין זה טעם. ועוד תרע, דאי לא תימא הכי,
5 אין לך בשר מותר לעולם, דהא קיימא לן דכל
6 הבשר הנמלח, כשהיה במלחו יום או ימים –
7 יש בו טעם מלח יותר. ואפילו לא, אמר רבא
8 דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם, יחזור
9 ויאסור את הבשר אלא צריך לומר: משום דאף
10 על פי שנבלע בבשר טעם המלח, טעם הדם
11 שבמלח אין נבלע בו כלל.

12 שאני חלב דמפעפע – לכך אסור אפילו
13 הראש, דהא דאמרינן: נטף מותרטובי על
14 החרס חזר אליו – טיול את מקומו, וחו לא.
15 היינו, משום דרוטב אינו מפעפע כל כך, דציר
16 בעלמא הוא, ולא שומן. ואם תאמר: אם כן,
17 במתניתין איכא שומן בגיד דמפעפע, ואפילו
18 נצלה נמי ליתסר כוליה ונראה לרבינו תם:
19 דשמנו של גיד אינו מפעפע, ודבר רבינו מאיר

20 מפרש: כיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא מדרבנן, דגורו ביה אטו הגיד, כשאין הגיד אוסר – גם בו לא החמירו. ולפירוש, למאי דקיימא לן דאין בנותן טעם,
21 אפילו נתבשל – לא אוסר, כמו שאין הגיד אוסר. ורבינא דאסר בסמוך גבי "הנהו אטמחא" צריך לומר: דסבר דיש בגידין בנותן טעם, כתנא דמתניתין. ההוא כחוש הוה – מפרש
22 רבינו תם: כחוש הוה, ולכך שרי, דחלב כחוש אינו מפעפע. ועוד יש לומר: כחוש הוה, ויש בו מעט חלב, ובטל בששים. כוליא בחלבה הוה ושריא – לפי שזיה הקרום מפסיק.
23 ונראה שצריך ליתסר מן הכוליא כדי קליפה לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמרינן לעיל (עגא) תלתא קרימי הוה ואם תאמר: ליתסר כוליא משום דמפעפע בה לובן כוליא
24 דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל (עגב) לובן כוליא כדאמרינן דממרט ליה ויש לומר: כיון דלא אסור אלא מדרבנן אינו אוסר את הכוליא. אבל בשר בחלב מאן טעים ליה – והא דלא
25 פריך אמתניתין (חולין ג'ב) דייןך שנתבשל בה גיד הנשה: מאן טעים ליה? משום דמשערין ליה בבשר בלפת. אבל קשה דאמתניתין דפריך "כל הבשר" (חולין ק"הא) ד"הם חלב
26 שנפלה על חתיכת בשר, אם יש בה בנותן טעם? וכי הוה מצי למפריך, וכן אמתניתין דפריך בתרא דמסכת עבודה זרה (עגא) יין במים, ומים ביין – בנותן טעמו ויש לומר: דהם חלב
27 לשער בששים, אבל הכא אין קל לשער מה שבלעו בקדרה אלא על ידי טעימה. אי נמי: דמשמע ליה דרך ברייתא, דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם:
28 אקפילא – אף על גב דגוי הוא, כיון דקפילא הוא – לא משקך, שלא יפסיד אומנתו. אמר רבא: אמור רבנן בששים – לקמן בפרק "כל הבשר" (קטא) פסק הקונטרס כרבי יהודה,
29 דמין במינו לא בטיל, מודקם ליה רבי בשיטתיה, דקאמר: נראין דברי רבי יהודה. ורב ושמואל נמי, דאמרי תרוייהו: כל איסורים שבתורה במינו במשוח, ותניא כוותיהו במסכת עבודה
30 זרה בפרק בתרא (עגא). ואף על גב דאפילו עיליהו רבי יוחנן וריש לקיש התם, ותניא נמי כוותיהו – שמעינן נמי לאביי ורבא, דבתראי הו, דקמו כרב ושמואל, דאיתמור: חלל לנו
31 חמורא בר, במסכת עבודה זרה פרק בתרא (סא), ובמסכת פסחים (לא), נמי פסיק רבא: הלכתא, חמץ בזמנו, בין במינו בין שלא במינו – במשוח, כרב. וטעמא דרב מפרש התם: דרב
32 לטעמיה, דאמר: כל איסורין שבתורה, במינו – במשוח, ושלא במינו – גור רב אטו במינו בחמץ, משום דלא בדילי אינשי מניה, ואחו לזולתי ביה. עד כאן לשון הקונטרס. ורבינו
33 תם אומר: דכל זה אינו ראיה, דאין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי אלעזר, דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם:
34 (ערוכין מזב). ורבי יהושע בן לוי נמי אית ליה לקמן (עגא) בשמעתין דמין במינו נמי בטיל, דילין מ"זרוע בשלה, דהוי מין במינו. ורבי יהושע בן לוי בר סוכא הוא, והלכה כמותו
35 בכל מקום, ואפילו לגבי רבי יוחנן, כדמשמע בפרק בתרא דמגילה (כזא), דאמר רב פפי משמיה דרבא: מבי כנישתא לבי רבנן – שרי, מבי רבנן לבי כנישתא – אסור. ורב פפא משמיה
36 דרבא אמר איפכא. וקאמר התם: כוותיה דרב פפי משתבא, דאמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש. ואף על גב דרבי יוחנן פליג עליה, כדאייתא התם, מיייתי
37 ראיה מרבי יהושע בן לוי. ומידו רבינו תם בעצמו היה דוחה: דהא דפליג רבי יוחנן התם, דקאמר: "את הבית הגדול" – בית שמגדלין בו תפלה, "אף שמגדלין בו תפלה" קאמר. להכי
38 מיייתי מרבי יהושע בן לוי, דלרב פפא דאמר איפכא – לא הוי לא כרבי יהושע בן לוי, ולא כרבי יוחנן. ומכל מקום יש ראיה: דבסדר תנאים ואמוראים פוסק הלכה כרבי יהושע בן
39 לוי בכל מקום. והודיא ד"חמורא לכו חלא, וחמורא חרוא עינבי" אמר רבינו תם: דאיכא לאוקומי בטבל ויין נסך, דמודי בהו רבי יוחנן, כדאמרינן במסכת עבודה זרה (עגא) שרי, ויש
40 דהא רבא גופיה אית ליה הכא דמין במינו דליכא לסיקם אטעמיה, בששים. ורבינו תם אפריש היה דוחה. דהכא איירי בתמא דרבי עיבא (דב), וגבי שמואל, כדאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם:
41 להם דין מין בשאינו מינו – דהא רבא אויל בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה בתר שמא. ואין נראה לומר כן: דכיון דאול בתר שמא – לא היה קורא אותו "מין במינו", ובי"חמוץ
42 רבא" (מנחות כגא) נמי קאמר רבא: קסבר רבי יהודה, כל מין ומינו ודבר אחר בו – מכלל דרבא גופיה לא סבייר ליה הכי. ובפרק "כל שעה" (פסחים לא) דאמר רבא: הלכתא, חמץ
43 בזמנו בין במינו בין שלא במינו ממשוה כרב – לא גרס רבינו תם "במשוה כרב", וכן משמע בחלכות גדולות שלא היה תיוב בספרים "כרב", שכתב שם: מלל יחיד רבא שיעורא
44 למילתיה, שמע מינה: דאסור במשוח כרב. ועל פי הלכות גדולות מוגה בספרים. אלא גרסין "אסור" – פירוש: בנותן טעם, כרבי יוחנן דהתם, ושם מפורש אמאי לא פסיק בהדיא
45 כרבי יוחנן. וכן פסק בשאלות דרב אחא: דרבא כרבי יוחנן. ומכל מקום לא היה רבינו תם פוסק הלכה למעשה לחמץ בפסח, וכשהוי מוציאן חטה בתרנגולת ורוחת בפסח – היה
46 מצריך להשהותה עד אחר הפסח. ואמר רבינו תם: דאף על גב דתנן באהלות (פרק א' משנה א') בעופות ודברים – כדי שתפול לאור השמש, דברי רבי שמעון – אפילו ליפלין איסור
47 מטומאה, דחשיב כמנוכח, הא פליג התם רבי יהודה בן בתירא, וקאמר: בעופות ודברים – מעת לעת, ובשל תורה – הלך אחר המחמיר. ואפילו גרס "במשוח כרב" – דילמא שאני
48 חמץ, דחמיר טפי, דעובר ב"כל ידאה", ולא בדילי מניה. ואף על גב דאמר מפרש התם טעמא, דקאמר: רב לטעמיה בו – רבא פסיק כרב, ולא מטעמיה. וטעמיה דרב: משום דסבר
49 בעלמא דמין במינו – במשוח, וגורנין בפסח שלא במינו אטו מינו. אבל לרבא, אף על גב דבכל איסורין הוי בנותן טעם, אפילו במינו, מחמיר לאסור בפסח במשוח, אפילו שלא במינו.
50 ועוד: דבספרים ישנים לא גרסין "רב לטעמיה", אלא הכי גרסין: "הוא רב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל איסורין שבתורה שלא במינו, בנותן טעם". ומשני: רב דור בחמץ שלא במינו
51 אטו מינו. והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך, בברייתא דמסייע לרבי יוחנן – משום דטבל ויין נסך הוי שלא במינו בנותן טעם, וחמץ אפילו שלא במינו במשוח. ואף רבי
52 יהודה גאון פסק דוקא בחמץ קאי רבא כרב, אבל בשאר איסורין – הילכתא כרבי יוחנן וריש לקיש. ועוד הביא רבינו תם ראיה: דבפרק "התעורבות" (ובחים עטב) משמע ד"חריץ"
53 סבר רבי אלעזר בן עקיב דמין במינו כרב, ואמאי רבי אלעזר בן עקיב קב ויין נסך, ויין נסך דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם: דאמר רבינו תם:
54 בו, דקאמר: שפיר עבדו דאחיבו עליה. דמאי שנא חטים בשעורין דלא, דמין בשאינו מינו בטיל. חטין בחטין נמי, נמי דלרבי יהודה לא בטיל, דלרבנן מיבטל בטיל, משמע: דהכי
55 הלכתא, ולהכי אחיבו עליה. אף על גב דרבי יהודה מייירי התם, מכלל דרישא רבנן, מכל מקום רבנן התם לא איירי במין במינו. ובהלכות גדולות של אספמאי פוסק: דחתיכה בחתיכות
56 – בנותן טעם, ומילתא דרבא ד"אמור רבנן בששים" אייתי לפסק הלכה. ובקונטרס גופיה פסק בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (סא), גבי פלוגתא דאביי ורבא, דהלכתא כרבי יוחנן,
57 דסבר: בנותן טעם. ויין נסך, דקאמר התם במשוח – אמור רבינו תם: דדוקא ביין שנתנסך לפני עבודה זרה, דהא אמתניתין ד"יין ביין ומים במים" קאי, ומים במים אי אפשר להיות
58 אלא בנתנסך. ובתשובות הגאונים (ובכתב יד) רבינו יוסף טוב עלם מצא רבינו תם: יין נסך שנתנסך לפני עבודה זרה – אסור בהנאה, ואינו כול אפילו באלף. כמו ששנינו ואילו אסורין,
59 ואיסורין בכל שהוא וכו'. מכלל דסתם יינם ושאר איסורין, דחץ משכר ויין נסך, בין במינו בין שלא במינו – בנותן טעם. וקאמר: אמתניתין ד"יין ביין ומים במים" מן הווס והחזיר
60 לחבית – אסור. קדח במינקת, ונפלה ממנו טיפה – אסור. מפני שטיפת יין אסורה ואוסרת בכל שהוא. משמע דסתם יינם אוסר בכל שהוא ויש לומר: דאיתא כרבי יהודה, דאמר:
61 מין במינו לא בטיל. וההיא דקנישקין, דקדים ופסיק גוי – אסור, בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עגב), אף על גב דלא מיתסר אלא טיפה דהוגעת בפיו, דקסבר: נצוק אינו חבור,
62 מודשרי בקדים ופסק ישראל – יש לפרש: דהאי "אסור" דקאמר, היינו דאסור לכתחלה לעשות, דאין מנטילין איסור לכתחלה. אי נמי: למאן דאמר מין במינו בכל שהוא, קאמר דאסור.

איכא דאמרי בקדרה עצמה – תימה: אם שיעור עובי הקדרה כחמישים זיתים, ונתן בה מים כשיעור עשרה זיתים, ובשל באותן המים כוית חלב – היאך יתבטל אותו כוית חלב במים? הא פשיטא שיש במים טעם חלבו ונראה לפרש: דהכא מיירי כגון דליתיה לאיסורא בעניה. ודבילע בה בקדרה כוית חלב, והיא היתה כבר בלועה מהיתר,

ואחר כך חזר ובשל היתר – דמשערין בקדרה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה. **כל** איסורין שבתורה משערין אותו כאילו הן בצל וקפלוט – מדלא נקט "כבשר בלפת", כדקתני במתניתין (חולין צ"ג.) גבי גיד הנשה, משמע דאין שיעורן שיה. דגיד לא ידוב טעמו כולי האי, הוא דמשערין כבשר בלפת. אבל שאר איסורים, ידביי טעמא טפי – משערין בבצל וקפלוט. ומדאמר רב נחמן, גיד בששים, משמע דבשל בלפת הוה שיעורא בששים. ולפי זה פליג רבי יוחנן אדרבא דלעיל, דאמר: כל איסורין שבתורה בששים, וכרבא קימא לן, דהוא בתרא, וכן פסקין בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (ס"ט.) גבי "עכברא כשיבאר". ו**בחל** מן המנין – ואם תאמר: כיון דכחל עצמו אסור, כדאמרין בסמוך, אם כן נימא "דחתיבה עצמה נעשה נבלה", וליבעי ששים לבד מכלהו ויש לומר: דהאי דאסור, לאו משום שיהא טעם חלב בכחל יותר מבשאר בשר, אלא לפי שיש בו גומות, והחלב כנוס לתוכו, ויש באותו חלב טעם בשר. ואי אפשר להפרישו מן החלב, מאחר שנחבשל, דהוה לא מוגיא ליה קריעה. ואם תאמר: מזה טעם הכחל עצמו אסור? והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ, ותפשט ונפלט בשוה לכל החתיכות, כדאמר דמשערין בבוליה. ופרקי נמי: אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור? משמע דפשיטא ליה שיוצא כולו, כמו שאפרש בסמוך? ויש לומר: לפי שנתחלת בשולו, קודם שיצא החלב לגמרי, נאסר החלב שבכחל, מפני טעם הבשר שבו, ואז לא היה יכול לצאת בקריעה. דילכך אף לאחר שנגמר בישראל, שכבר יצא כולו, ותי לא לישתרי. דאפשר לסוחטו – אסור. ואפילו למאן דאמר אפשר לסוחטו, מותר – הכא גורנין שמא יאכלנו קודם שיצא כולו. ואף על גב דגבי "גישרא דאסמיק" (חולין צ"ג.) שרינן כי שפדיה בשפודא לבתר שנצלה לגמרי, ולא גורנין דלמא אתי למיכל קודם גמר צלייתו – שאני התם שדרך הדם לצאת על ידי מליחה הצליה. ולכך צולחה, כדי להוציא דמו. גם לבסוף פירש כל הדם לגמרי, ונפלט לחוץ. אבל הכא, כשיצא נמי כל החלב, מכל מקום נשאר הוא בקדרה, אלא שמתבטל. ואי שריא לבסוף, אתי למיכלניה קודם.

ובחל עצמו אסור – יש ספרים דגרסי: "אסור,

היבא דלא קריעה ובשליה בהדי בשר". ואם תאמר: כי בשל ליה נמי לחודה – ליתסר, משום טעם בשר החלב שבחבל שבגומותיו ויש לומר: משום לישנא קמא דרב בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ט.) דאמר: לא קרע – אינו עובר עליה, ומותר. וכן צריך להגמיר בשנתבשל עם הבשר.

אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור – דכיון דבבוליה משערין, אם כן נפיק כוליה. אבל אי במה דנפיק מנייה משערין, אתי שפיר דאוסר קדרה אחרת, דלא נפיק כוליה. ואם תאמר: ודלמא הא דמשערין בבוליה, משום דמספקא לן אי נפיק כוליה. ולכך נפל לקדרה אחרת – אוסר, משום דלמא לא נפיק כוליה ויש לומר: דזה פשוט לו, ואין ספק בדבר, וידוע דהוה להם אם יוצא כולו או מקצתו. ועוד: דמספק לא היה אסור קדרה אחרת, כיון דחלב שחוטת דרבנן. ועוד נראה לפרש: ד"אלא מעתה" קאי אהא דאמר "ובחל מן המנין", אלמא לא חשבינן ליה חתיבה דאיסורא, ולא אתי לאלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו. ואם כן, נפל לקדרה אחרת – לא יאסור, דכל מה שסופו לצאת מן החלב יצא בקדרה ראשונה. **נפל** לקדרה אחרת אל יאסור – הא לא פריך "הוא גופיה לא ליתסר", כדפירשתי לעיל. **ביצה** בששים – והוא הדין בשאר איסורין, וביצה איצטרך ליה, משום דאיכא ביצה טמאה דלא אסרה, כדאמרי אינשי דמאי בעלמא דהא.

ואמור רבנן: ב'ששים. הלכך: מין ב'שאניו מיונו דהיתרא – במעמא, דאיסורא – בקפילא. ומין ב'מינו דליכא למיקם אטעמא, אי נמי מין ב'שאניו מיונו דאיסורא דליכא קפילא – ב'ששים. הנהו אטממהתא דאימליחו בי ריש גלותא בגידא נשיא, רבינא – אסר, רב אחא בר רב אשי – שרי. אתו שיליה למר בר רב אשי, אמר להו: אבא שרי, אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא, מאי דעתיד, דאמר שמואל: מליח הרי הוא פרוחת, פבוש – הרי הוא פמבושל, והאמר שמואל: לא שנו – אלא שנתבשל בה, אבל נצלה בה – קולף ואוכל עד שמוציא לגיד! וכי תימא, מאי "פרוחת" דקאמר – פרוחת דמבושל, והא מוקאמר "פבוש הרי הוא פמבושל", מפקל דרוחת דצלי קאמר! קשיא. אמר רבי חנינא: פשהו משערין, משערין ברוטב, ובקיפה, ובחתיכות, ובקדרה. איכא דאמרי: בקדרה עצמה, ואיכא דאמרי: במאי דבלעה קדרה. אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: כל איסורין שבתורה משערין כאילו הן בצל וקפלוט. אמר ליה רבי אבא לאביו: ולשערניהו בפלפלין וחבלין, דאפילו באלף לא במלין! אמר ליה: שיעור חכמים דאין נותן טעם באיסורין יותר מפקל וקפלוט. אמר רב נחמן: גיד בששים – ואין גיד מן המנין, פחל בששים – ובחל מן המנין. ביצה בששים – ואין ביצה מן המנין. אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא: ובחל עצמו – אסור, ואי נפל לקדרה אחרת – אוסר. אמר רב אשי, פי הוינן בי רב פהנא איבעיא לן: כי משערין – בדידיה משערין, או במאי דנפיק מניה משערין? פשיטא דבדידיה משערין, דאי במה דנפיק מניה, מנא ידעינן? אלא מעתה, נפל לקדרה אחרת לא יאסר! כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא: ובחל עצמו – אסור, שויהו רבנן פחתיה דנבלה. ביצה בששים ואין ביצה מן המנין. אמר ליה רב אידי בר אבין לאביו: למימרא דיהבה טעמא? והא אמרי אינשי כי מיא דביעי בעלמא! אמר ליה: הכא במאי עסקינן

בביצה

ואמור רבנן בששים – בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (ס"ט.) פסקין להבטא בכל איסורין שבתורה (בששים), בין בשר בחלב ובין שאר איסורין בששים. מין בשאניו מיונו – שהאדם יכול להבחין טעמו, ושניהם של היתר, שיכול בן ברית לטעמו, כגון תרומה וחולין. **במעמא** – טעימנו כהן, אם אין תרומה נותנת טעם בחולין – יאכל התבשיל אף לזרים. **דאיסורא** – כגון בשר בחלב, שאין בן ברית יכול לטעמו, סמכין אקפילא. **ומין במינו** – בין דהיתרא ובין דאיסורא, דליכא להבחין טעמו. **אי נמי מין בשאניו מיונו דאיסורא** – **ולכא קפילא** – גוי דליטעמיה, משערין בששים. **מאי דעתיד** – דאסרת ליה? אי משום דשמואל דאמר כו', והא רותם – גיד דהכא שרי, דהאמר שמואל: קולף ואוכל. **כבוש** – בחומץ ותבלין, וכבש כהן איסור והיתר יחד. שולני"ר בלעו. **בשהו משערין** – האיסור בששים, ומשערין אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקפה ובחתיכות ובקדרה. **קיפה** – פונדיליא, דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה. **במאי דבלעה קדרה** – האם קרניוהו כשנפל שם קודם שנתמעט, ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם, ואין בהיתר ששים בו – אומרים כמה בלעה קדרה מן ההיתר. לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה, ונתמעט בבליעת הקדרה, אבל בקדרה עצמה לא משערין. וכיון דאפילו לישנא, ואיסורא דאורייתא היא – אזלינן לחומרא, ולא משערין בקדרה, ועיקר הדבר – כמות שהוא בא לפנינו משערין ליה. ולא משערין במאי דבלעה קדרה מן ההיתר, לפי שאף מן האיסור נבלע, ונתמעט מכמות שזיה, וכדאמרין לקמן (צ"ח.) אטו דהיתרא בלע, דאיסורא לא בלע! **כל איסורין שבתורה** – לבד גיד הנשה, דכבשר בלפת הוא. **משערין** – אותם כאילו האיסור בעל או קפלוט, ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו – אוסר. ובהך איסורי דלא מצי למיטעמינהו קאמר, כגון מין ומינו. ואי נמי: שאניו מיונו דאיסורא, וליכא קפילא. ואבתי לא איפסיק להבטא בששים. **פלפלין** – נותנים טעם באלף כמותן. שיעור חכמים – אין באיסורין כמותן טעם יותר מבצל וקפלוט. **ואין גיד מן המנין** – דבעינן ששים דהיתר לבד מנייה. אבל כחל, הואיל ומין היתר הוא, אם נתבשל עם הבשר – משערין ליה בששים לבהדי דידיה. **ביצה** – של עוף טמא. **ובחל עצמו אסור** – שהרי הבשר נתן בו טעם, והוא לא נתן טעם בבשר, לפי שמועט היה. **בדידיה משערין** – דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו. **אי במאי דנפיק מניה** – אין צריכין שיהא בהיתר אלא בששים מה שפלט זה. דהאי מאי דאתי קמן, לאו בקדרה הוא, ומישדא שרינן ליה לבר. **אלא מעתה** – הואיל ובדידיה משערין, הא איבטל כוליה, שדחך כל עצמו בתבשיל. **דאי לא הכי**, אמאי בעית ששים כמות כולו. וכיון דכוליה בטלחיה, נפל בקדרה אחרת – אל יאסר. **כיון דאמר רב יצחק כו'** – מפני שבתולה נאסר עד שלא נצטמק, משנתנה הקדרה בו טעם – מיד נאסר. ומאז שווה רבנן בחתיכת איסור שהיא לעולם אסורה, כדאמר במתניתין: בזמן שמכיר כו'. **למימרא דיהבה טעמא** – כי מבשלה בהדי אחריני.

בקושיא.

דבדרי רבא המובאים לעיל נתבאר שכשנתערבו איסור והיתר ואי אפשר לדעת אם יש בהיתר טעם איסור, האיסור בטל בששים. הגמרא מבארת אלו דברים מצטרפים לשיעור ששים לבטל את האיסור: **אמר רבי הנינא, בשהן משערין את האיסור שנפל לתוך תבשיל של היתר, משערין שיהיה בו יחס של כזית איסור אחד כנגד ששים כזיתים של היתר הנמצאים ברוטב של התבשיל, ובתחיתות המותרות, ובקדרה ובוואר לקמן, שכל אלו מצטרפים לששים כזיתים בכדי לבטל את האיסור.**

ונחלקו האמוראים בפירוש דבריו שהקדרה מצטרפת להיתר לבטל את האיסור: **איבא דאמרי –** יש אומרים שכונתו שמשערים בדפנות של הקדרה עצמה, כלומר שגם החרסים של הקדרה מצטרפים להיתר לבטל את האיסור. **ואיבא דאמרי –** ויש אומרים שמשערים במאי דקלעה קדרה – במה שבלעה הקדרה מן ההיתר, דהיינו שאם נפלה חתיכת איסור לתוך תבשיל של היתר ונתבשלו יחדיו, והיתה כמות ההיתר שבתבשיל ידועה מתחילה, אך לא היה ידוע מה היתה כמות האיסור שנפל, ועתה כשבאו האיסור וההיתר לפנינו לאחר שנתבשלו ושיערנו את כמות האיסור וההיתר לא נמצאו ששים בהיתר כנגד האיסור, משערים כמה בלעה הקדרה מן ההיתר משעת נפילת האיסור ועד עתה, ומשערים כמות זו להיתר שלפנינו.

במשנה שנינו שכשנתבשל גיד הנשה עם הירך משערים את האיסור כבשר בלפת. הגמרא מבארת שבשאר איסורים משערים באופן אחר: **אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, כל איסורין שבתורה חוץ מגיד הנשה שנתערבו במאכל של היתר באופן שאי אפשר לדעת אם טעמם מורגש בהיתר, משערין כאילו הן בצל וקפלוט –** משערים את האיסורים כאילו הם בצל או קפלוט שנתערבו בתבשיל, ובודקים אם כמות כזו של בצל או קפלוט נותנת טעם בתבשיל, ואם מתברר שהיא נותנת טעם בידוע שמרמישים את טעם האיסור בהיתר וכל התבשיל נאסר באכילה.

אמר ליה רבי אבהו לאבין, מדוע קבעו חכמים שמשערים את האיסורים בבצל או קפלוט, ולשערניהו בפלפלין ותבלין דאפילו באלף לא פטלין – שישערו אותם כאילו הם פלפלין ותבלין שיש בהם טעם רב מאד, עד כדי שיכולים ליתן טעם אפילו באלף כמותן. **אמר ליה, כך שיערו חכמים דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט –** שאין להם איסור שיהא נותן טעם יותר מבצל וקפלוט ועל כן שיערו את חכמים.

לעיל נתבאר שכל האיסורים שבתורה בטלים בששים. הגמרא מבארת האם צריך שיהיה ששים בהיתר מלבד האיסור, או שצריך שיהיה ששים בהיתר יחד עם האיסור: **אמר רב נחמן, גיד הנשה שנתערב בגידים אחרים בטל בששים, ואין גיד הנשה מן המנין, דהיינו שצריך שיהיה ששים גיד היתר כנגד גיד הנשה. אבל פחל –** דדי הבהמה שכנסו בהם חלב) שנתבשל עם בשר, הואיל והכחל מצד עצמו ככל חתיכת בשר שהוא דבר המותר לגמרי, אלא שנאסר באכילה מדרבנא מחמת החלב שכנסו בגומות שבתוכו, לפיכך אמרו חכמים שיהא בטל בששים ופחל מן המנין – והכחל בתוך מנין הששים, דהיינו שדי שיהיה בהיתר רק חמשים ותשע כזיתים מלבדו. **פינה אסורה שנתערבה בביצים מותרות ונתבשלה עמן בטלה בששים, ואין הפינה האסורה מן המנין, אלא צריך שיהיה ששים ביצים מותרות כנגדה.**

הגמרא מבארת מה דינו של הכחל בעצמו לאחר שנתערב: **אמר רבי יוחנן בריה דרב משירישא, ופחל עצמו אפילו לאחר שנתערב בחמשים ותשע חתיכות בשר אסור באכילה, משום שבחלב הכנסו בגומותיו יש טעם בשר, הגם שבבשר הכחל עצמו אין טעם חלב הואיל ושיעור החלב מועט שהרי בקדיה יש ששים כנגדו. והיוצא לדינא מכך דאין –** שאם נפל הכחל לקדרה אחרת ואין בה ששים כנגדו הרי הוא אוסר את כל התערובת. הגמרא ממשיכה לבאר את דין תערובת כחל: **אמר רב אשי, כי**

וכן אמור רבנן במסכת עבודה זרה (טז) שכל האיסורים שבתורה בטלים בששים. וצריך לדעת באיזה אופן נאמר כל דין ודין. הלכה יש לומר שהדינים נחלקים לשלושה סוגי תערובות. א. בתערובת מן בשר או מין, דהיינו כשנתערבו שני מינים שונים שניתן להבחין בטעם של כל מין ומין, ושניהם מינים דהיתר – של היתר שיש אדם מישראל שיכול לטעום ולעמוד על הטעם, כגון קדיה שבישל בה גריסין של תרומה ואחר כך בישל בה עדשים של חולין ששניהם מותרים לכהן, אולם לזר הם אסורים מחמת התרומה המעורבת בהם, מתירים את האיסור בפנימא, דהיינו שיתנו את התבשיל לכהן שיטעם אם נרגש בחולין טעם תרומה, ואם אין בו טעם תרומה יאכל התבשיל גם לזרים. ב. בתערובת מין בשאינו מינו דאפסורא, דהיינו כשנתערבו שני דברים משני מינים שונים שבהצטרפותם חל איסור לכל אדם מישראל, כגון תערובת בשר בקלב שאין אדם מישראל יכול לטעום את התבשיל אם נרגש בו טעם בשר וחלב, מתירים את האיסור בקפליא – על ידי נחתום עובד כוכבים שיטעם את התבשיל ויאמר אם נרגש בו טעם בשר וחלב. ג. ובתערובת מין במינו, דהיינו כשנתערבו שני דברים ממין אחד, בין באופן שנתערב דבר היתר בדבר היתר, ובין באופן שנתערב דבר אסור בדבר מותר דלכא למיקם אפסורא – שאי אפשר לעמוד על הטעם לעולם לפי שטעמם שווה, אי נמי בתערובת מין בשאינו מינו דאפסורא – של איסור כגון בשר בחלב ודלכא קפליא – ובמקום שאין מצוי נחתום עובד כוכבים שיכול לטעום את התבשיל, מתירים את האיסור בששים, כגון שאם נתערב כזית איסור בתוך היתר צריך ששים כזיתים של היתר כנגדו בכדי לבטל את האיסור, ואם אין ששים כזיתים בהיתר כנגד כזית איסור התערובת אסורה.

הגמרא דנה בענין ירך שנמלחה עם גידה. מספרת הגמרא: **הנהו אפסורא דאפסורא כי ריש גולהא בגידא נשיא –** אותן ירכים שנמלחו בביתו של ראש הגולה עם גיד הנשה שבהן, **רבינא אמר את הירכים באכילה משום שבלעו משומן הגיד, רב אחא בר רב אשי –** שרי – היתרין באכילה. אתו שילוח למר בר רב אשי – באו ושאלו את מר בר רב אשי האם הירכים מותרות באכילה או אסורות, **אמר להו, אבא –** (רב אשי) שרי – היתר.

אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא, מאי דעתך – מהי דעתך שאסרת את הירכים באכילה, אם משום מה דאמר שמואל מליח – דבר שנמלח במלח הרי הוא ברוח – דינו כדבר שצלאוהו עם גבי האש והרתיחוהו, וקבוצ – איסור היתר שנכבשו יחדיו בחומץ ותבלין הרי הוא בקבוצ – דינו כדבר שבישלוהו בקדיה, ועל כן אתה סבור שכשם שאנו אוסרים איסור והיתר שנצלו יחדיו, כך יש לאסור איסור והיתר שנמלחו יחדיו, וממילא יש לאסור את הירכים כיון שבלעו משומן הגיד על ידי המליחה. והאמר שמואל לעיל (צ) לא שנו – לא שנינו במשנה שירך שנתבשל בה גיד הנשה ונתן בה טעם נאסרה כל הירך, אלא באופן שהגיד נתבשל בה, שאז הרוטב המתבשל מוליך את הטעם בכל הבשר, אבל אם הגיד נצלה בה קולף מבשר הירך ואוכל עד שפניע לגיד ומשליכו, לפי שבצליה אין הטעם מתפשט בכל החתיכה. ומכיון שמליחה דינה כצליה אף כאן היה צריך להיות הדין שיהיה מותר לקלף מבשר הירך ולאכול עד הגיד עצמו, ומדוע אסרת את כל הירך. ובי תיקא – ואם תאמר מאי ברוח דקאמר – שכונת שמואל במה שאמר שמליח דינו כרוח הדין שיהיה מותר לקלף מבשר שהרתיחוהו על ידי בישול ולא על ידי צליה, ומשום כך אסרת, כי מליחה דינה כבישול וכשם שבמבשל ירך עם גידה כל הירך נאסרה, כך במליח ירך עם גידה כל הירך נאסרה. והאמר שמואל – שהרי מזה שאמר שמואל בהמשך דבריו שקבוצ הרי הוא בקבוצ, מפל – (מוכח) שמה שאמר בתחילה שמליח הרי הוא כרוח, דרוח דפלי קאמר – כוונתו לרתיחה שבאה על ידי צליה ולא על ידי בישול. ואם כן כשם שבצולה ירך עם גידה הירך מותרת באכילה, כך במולח ירך עם גידה כל הירך מותרת באכילה. מסיימת הגמרא: **קשיא –** דברי רבינא שאסר את הירכים נשאר

לצרף את בליעת האיסור לאיסור. ועל כן יש לשער את הכל כמו
שאנו רואים עתה.
הגמרא מבארת מהו שיעור הביטול של חצי שיעור. מספרת
הגמרא: **ההוא פלגא דזיתא דתרבא** – מעשה בחצי כזית חלב דנפל
בדיקולא דבשרא – שנפל לתוך קדירה גדולה של בשר ככר מר בר
רב אשי לשעוריה – לשער את כמות ההיתר בתלתין פלגי זיתא –
בשלישים חצאי זיתים ולהתיר בכך את התערובת, אף על פי שאין
בה ששים כנגד האיסור, אמר ליה אבוי – אמר לו ורב אשי אבוי,
לאו אמנא לך לא תולול בשיעורין דרבנן – האם לא אמרתי לך
שאינן לזולל בשיעורי הביטול אפילו באיסורים דרבנן, ועל כן גם
אם נאמר שחצי שיעור אסור רק מדרבנן צריך לשער בששים.
ועוד – ויתירה מזאת האמר רבי יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה
אלא שאין לוקים עליו, ואם כן בודאי שהיה לך לשער בששים
חצאי זיתים, כדין כל איסורי תורה שאינם בטלים אלא בששים.
עוד בענין שיעור הביטול של ביצה אסורה: אמר רב שמן בר אבא,
אמר רב אידי בר אבא בר רבא, אמר רב פרידא, אמר רב נחום,
אמר רב פרידא משום זון אהרן ורבי יעקב שמיה דבי נשיא – בבית
הנשיא אמרו ביצה האסורה באכילה שנתערבה בתוך ששים
ביצים מותרות, כל התערובות אסורה באכילה. אבל אם נתערבה
ביצה אסורה בתוך ששים ואחת ביצים של היתר, התערובת
מוותרת באכילה. ולא פירש בדבריו האם שיעור הששים והששים
ואחת אינם כוללים את הביצה האסורה, או שיעורו הששים והששים
בר אבא, ראיה ודקדק במה שאתה עושה כדי שלא תטעה ותכשיל
את האנשים שסומכים עליך, בכך שאמרת שביצה נכילה
היתר ואומר ביצה בששים אסורה בששים ואחת מותרת, ומכיון
שלא פירשת אם השיעורים כוללים את הביצה האסורה או לא,
יבואו האנשים לטעות ולחשוב שהם כוללים את הביצה האסורה,
ויבואו להתירה בששים ביצים מותרות מלבדה, והלא זה ספק אם
הביצה האסורה נכילה, שהרי שני גידולי הדיו נשאלו על כך ולא
פירשו את הדבר, והם רבי יעקב בר אבא ורבי שמאלא בר נחמני,
תרוניהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי – שניהם אמרו בשם רבי
יהושע בן לוי ביצה אסורה שנתערבה בששים ביצים של היתר
התערובת אסורה, נתערבה בששים ואחת ביצים של היתר
התערובת מותרת, ואיכא להו – ושאלו אותם בני הישיבה, מה
שאמרתם בשם רבי יהושע בן לוי שביצה בששים ואחת מותרת,
האם הכוונה שיש בתערובת ששים ואחת ביצים ביהודה –
ביחד עם הביצה האסורה, או דילמא לבר מיצה – או אולי צריך
ששים ואחת חוץ מהביצה האסורה, ולא פשיט – ולא נפשט הספק,
ומר פשיט לה מפשיט – ואתה אומר את דבריך בפשיטות, ואינך
אומר שאינך יודע אם ביצה בששים ואחת מותרת היינו ששים
ואחת כולל הביצה האסורה, או ששים ואחת מלבד הביצה
האסורה.
הגמרא מביאה את מסקנת הדברים: אמרם – נאמר בבית המדרש,
אמר רבי חלבא אמר רב הונא, ביצה אסורה שנתערבה בששים
ביצים של היתר והיא – האסורה מלבד הששים, כל התערובת
אסורה. נתערבה בששים ואחת ביצים של היתר והיא – האסורה
מלבד הששים ואחת, כל התערובת מותרת.
הגמרא חוזרת לענין ביטול חצי כזית ומביאה כמה מעשים דומים
בענין זה. מספרת הגמרא: **ההוא דאמא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי**
– מעשה באדם אחד שבא לפני רבן גמליאל בר רבי ושאל אותו
מה הדין בחצי כזית חלב שנפל לתוך יורה של בשר רותחת, אמר
ליה רבן גמליאל, וכי אבא – רבין לא שיער כשבא מעשה כזה
לפניו בארבעים ושבע חצאי זיתים של היתר כנגד האיסור והתיר,
אם כן מוכח שלא צריך ששים בכדי לבטל חצי כזית איסור, ואף
אני אשער ואתיר את התערובת בארבעים וחמש חצאי זיתים של
היתר כנגד האיסור.
עוד מספרת הגמרא: **ההוא דאמא לקמיה דרבי שמעון בר רבי**
ושאל אותו מה הדין בחצי כזית חלב שנפל לתוך יורה של בשר

בביצת אפרוח – בביצה שיש בה אפרוח שנתבשלה עם ביצים
אחרות שהבשר נותן בהן טעם, ובין אם היא של עוף טמא בין אם
היא של עוף טהור הרי היא נבילה ואוסרת את האחרות בנותן
טעם, אכל ביצה טמאה – של עוף טמא בלא אפרוח לא – אינה
אוסרת את האחרות משום שאינה נותנת בהן טעם.
מקשה הגמרא: **איתביה**, האין אפשר לומר שביצה של עוף טמא
אינה אוסרת את האחרות, והרי שינוי בברייתא ביצים מהורות
ששלקן ושישלקן עם ביצים טמאות, אם יש בהן – בביצים
הטמאות ננותן טעם – בכדי ליתן טעם בטהורות כולן אסורות,
מוכח מהברייתא שגם ביצה של עוף טמא נותנת טעם ואוסרת את
האחרות. מתרצת הגמרא: **הכא נמי בביצת אפרוח** – גם כאן
בברייתא מדובר בביצה שיש בה אפרוח, ואמאי קרי לה טמאה –
ולמה היא קוראת לה ביצה טמאה הרי אפילו ביצה של עוף טהור
שיש בה אפרוח אוסרת. כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה – כיון
שיש בה אפרוח ודינה כנבילה קוראת לה הברייתא ביצה טמאה.
מקשה הגמרא: **והא מדקתני סיפא** – והרי מזה שושנינו בסיפא של
הברייתא ביצים ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן, אם יש בהן
ננותן טעם כולן אסורות, מכלל – מוכח מכך דרישא דלית בה
אפרוח עסקינן – שהרישא של הברייתא עוסקת בביצה טמאה
שאין בה אפרוח, ואף על פי כן היא אוסרת את הביצים האחרות.
ואין לומר שגם הרישא מדברת דווקא בביצה שיש בה אפרוח, כי
מדוע יכפול התנא דין זה פעמיים. מתרצת הגמרא: באמת גם
הרישא מדברת בביצה אפרוח, ודחנא בספא פירוש קא מפריש –
בא לפרש את הרישא, וזו כוונתו, ביצים מהורות ששלקן עם ביצים
טמאות, אם יש בהן ננותן טעם כולן אסורות, ביצה – באיזה ביצים
טמאות שאוסרות את הטהורות מדובר, כגון ששלקן – שבישל
ביצים טהורות ונמצא אפרוח באחת מהן ומחמתו נטמאה.
מוכיחה הגמרא: **הכי נמי מסתברא** – כך גם מסתבר לומר, דאי
סלקא דעתך רישא דלית בה אפרוח – שאם יעלה על דעתך לומר
שהרישא מדברת בביצה טמאה שאין בה אפרוח, מה חידש לנו
התנא בסיפא, הלא השתא דלית בה אפרוח אסורה – אם השמיענו
ברישא שביצה טמאה אף שאין בה טעם אוסרת את האחרות,
דאית בה אפרוח מיפיקא – וכי צריך להוסיף ולהשמיענו שגם ביצת
אפרוח שהיא נבילה אוסרת את האחרות, הרי דין זה נלמד בכל
שכן, שאם דבר טמא שאין בו טעם אוסר, כל שכן שדבר טמא
שיש בו טעם יאסור.
דוחה הגמרא: **אי משום הא לא אירא** – אם מחמת הדוכחה זו אנו
אומרים שהרישא מדברת בביצה שיש בה אפרוח אין זו ראיה,
כיון שאפשר לומר שתנא סיפא ללגוי רישא – שהתנא השמיענו
את הדין של הסיפא אף על פי שהוא לכאורה מיותר כדי לגלות
ולבאר את הרישא, שלא תאמר לולא הסיפא שכוונת התנא
ברישא לביצה טמאה דאית בה אפרוח שהתערבה באחרות,
ותדייק מכך שדווקא ביצה כזו אוסרת את האחרות, אכל ביצה
טמאה דלית בה אפרוח שהתערבה באחרות שריא – התערובת
מותרת, לפיכך שנה לנו התנא בסיפא ביצה דאית בה אפרוח,
מכלל – כדי שיהא מוכח מכך דרישא דלית בה אפרוח – שברישא
הוא מדבר בביצה טמאה שאין בה אפרוח ואפילו הכי אסורה –
ואף על פי כן היא אוסרת את כל הביצים הטהורות שנתערבה
בהן.
הגמרא דנה אם ניתן לצרף להיתר את מה שבלעה הקדירה.
מספרת הגמרא: **ההוא כזיתא דתרבא** – מעשה בכזית חלב דנפל
בדיקולא דבשרא – שנפל לתוך קדירה גדולה של בשר ונתבשל
שם, ככר רב (אשי) לשעוריה – לשער כמות של ששים
בהיתר כמא דכלע דיקולא – עם מה שבלעה הקדירה מן הבשר
המותר, ולצרפו ביחד עם חתיכות ההיתר שבקדירה לבטל את
האיסור, ואת האיסור היה משער כמו שנמצא כעת לפנינו, אמרי
ליה רבנן – אמרו לו תלמידי הישיבה לרב אשי, אבוי דהיתרא כלע
דאיסורא לא כלע – וכי הקדירה בלעה רק מן ההיתר ולא מן
האיסור, ואם אנו מצרפים את בליעת ההיתר להיתר כך יש לנו

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף צח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קסט רש"י תוספות

אפרוח - שהבשר נותן טעם, ולא שנא טמאה ולא שנא טהורה דנבלה היא. אבל טמאה - בלא אפרוח - לא. כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה - ואפילו של עוף טהור. ביצים טהורות - ששלקן כו'. מכלל דרישא - דנקט "טמאה" - טמאה ממש קאמר, ולא אפרוח. דאי בטהורה ואפרוח, תרתי למה לוי? כיצד ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהם - חו

היא טומאתו, ובזמן שטהורה. השתא דלית בה אפרוח - אשמועינן דיהבא טעמא ואסורה, ואף על גב דמאי בעלמא הוא. יש בה אפרוח - אפילו טהורה. מיבעיא - כל שכן דיהבא טעמא. דהא אפרוח נבלה היא בדיקולא - קלחת. סבר רב אשי לשעוריה - היתרא, ולאוספי עלה מה שבלעה קורה, כדי לבלע את האסור. והאסור היה משער כמו שהוא בא לפניו, מצומקת. רבנן - תלמידים. דאיסורא לא בלע - בתמיה. אף האסור נצטמק, וכשנפל היה בו יותר. אלא הכל משערים כמות שאנו רואים בתלתין פלגי דית - משום דלא היה בשעור, היה מלול בבטלו, ולא בעי כשיעור. לא תלול בשעוריה דרבנן - כלומר, אפילו במיד דלא מיתסר מדאורייתא, לא תולול בשעוריה. ועוד: הא - מדאורייתא אסור, דחצי שיעור אסור מן התורה. וחצי שיעור מנף? תלמוד לומר "כל חלב". בפרק בתרא דיומא (ע"א), ראה שאתה מטיל בה גבול - ראה מה אתה עושה, שלא תבטל, ותכביל הסמוכים עליך. שאתה מטיל בה גבול להתירה בששים ואחת, ואינך מפרש: אי בהדי דידה, אי כבר מינה. והשומעים יעלה על דעתם: בהדי דידה. ודרי שני גדולי הדור נשאלה מהם, ולא פירשוהו. ומאן ניהו? רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני. ואיבעיא להו גרסינן. ששים מיעוט - שאינך מטיל שום ספק בדבר, לומר: ואיני יודע אם היא מן המנין של ששים ואחת או לא. בששים ואחת והיא - דהו להו ששים וששים. ההוא דאתא כו' - פלגא דיתא דאיסורא הוה, וכן עובדא דרבי שמעון בר רבי. אבא - הלא בא מעשה כזה לפניו, ולא מצא אלא ארבעים ושבע, והחזיר שמע מינה: לאו ששים בעי. אף אני מתיר בזה, שאיני מוצא בו אלא ארבעים וחמש. ולי נראה, דהבי קאמר: אבא לא שיער בארבעים ושבע, אני אשער בארבעים וחמש? לתלמוד, אבא בא לפני מעשה, והיה יכול לבטלו בארבעים ושבע, ושיערו להתיר, ואסר. ואני אתירנו בארבעים וחמש? וללשון זה אין צריך לפרש בחצי ויהי, אלא אף בשעור שלם. הא איכא שלשים משערינן - בתמיה. ובולי האי מי מזולין? נחמא - כלומר, למה באת לישאל עליו, והלא אפילו שלשים אין בו בהיתר כמות האיסור? ולא דוקא קאמר ליה, אלא דבר שאינו יכול לעמוד. כלומר, כלום יש שם אפילו שלשים? ואף על פי שאינו נותר בכך. בששים - היכא דבדקניה, ולא ידעב טעמא. אי נמי: ליכא למיקם אשמוא, כגון מין ומינו. אבל דיכא דבדקניה, ודיב טעמא - לעולם טעמא לא בטיל, כדאמר בבבא דוכתי. ולקמן (צ"א) נמי אמרינן: יש בהן בנותן טעם, בין שיש להעלות במאה ואחד, ובין שאין בו

בביצת אפרוח, אבל טמאה - לא. איתביה: ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות. אם יש בהן בנותן טעם - פולן אסורות! הכא נמי - בביצת אפרוח. ואפאי קרי לה "טמאה"? כיון דאית בה אפרוח קרי לה "טמאה". - והא מדרקתני סיפא: ביצים ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן, אם יש בהן בנותן טעם - פולן אסורות, מפלג דרישא, דלית בה אפרוח עסקינן! - פירוש קא מפרש, ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות, אם יש בהן בנותן טעם - פולן אסורות, כיצד, פגון ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך: רישא דלית בה אפרוח, השתא דלית בה אפרוח - אסורה, דאית בה אפרוח מיבעיא! - אי משום הא - לא אידיא, תנא סיפא לגלוי רישא, שלא תאמר: רישא - דאית בה אפרוח, אבל לית בה אפרוח - שריא, תנא סיפא דאית בה אפרוח, מפלג דרישא - דלית בה אפרוח, ואפילו הכי אסירא. ההוא פותא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא, סבר רב אשי לשעוריה כמאי דכלע דיקולא. אמרי ליה רבנן לרב אשי: אטו דהיתרא כלע, דאיסורא לא בלע? ההוא פלגא דיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא, סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דיתא. אמר ליה אבוא: לאו אמנא קד לא תולול בשעורין דרבנן? ועוד, האמר רבי יוחנן: חצי שיעור אסור מן התורה. אמר רב שמן בר אבא, אמר רב אידי בר אידי בר

בביצת אפרוח - והוא הדין בשאר, בנמצא בה דם, דשדא תיכלא בבולה. ונראה דטמאה שהיא קלופה, אפשר דאסורה. ובירושלמי גבי יעולי ביצים משמע: דיש חילוק בין קלופות לשאין קלופות, ושמן לענין זה נמי יש חילוק. והא דלא משני הכא "הא בקלופה, הא בשאינה קלופה" - משום דסתם ביצים מבשלים אותן בקליפתן.

פירוש קא מפרש - הכא לא פריך: אי הכי, "אסורות" "אסורות" למה לך, וכן בבבא דוכתי, ובבבא דוכתי פריך. דנפל בדיקולא דבשרא - בערוך חברו בהדי "הא ניימא, ודיקולא שפיל" - פירוש: קלחא. וכתוב בתשובת הגאונים, דהבי קאמר: דנפל לירה גדולה, שיש בה שיעור דיקולא. וקשה: כיון דלאו דיקולא נפל, מאי קאמר "סבר רב אשי לשעוריה במאי דכלע דיקולא"? ובקונטרס פירש: "דיקולא" - קלחת. וקלחת הוא כלי שמבשלין בה בשר, כדאמר ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע"א), כל שלשים יום מוחרף להם גיהנם כבשר בקלחת. ואפשר דקרי ליה "דיקולא" - משום הרתיחות שעולות בתוכו, שנקראים "דיקלי", כדאמר פרק "כל שעד" (פסחים ט"ב), אמר רב יוסף, לא ליחלט אבינש תרתי חזי בהדי הדדי, דילמא אול חדא בצדי דחברתה, ולא סליק ליה דיקולא דמאי מארבע רוחות. ואיבעיא להו בששים ואחד כו' - ומכלא פירש בהדיא "בששים והיא, מותרת" ליכא למיפשט מדי, דשמן רבי ירשע בן לוי עצמו הוא מסופק. ומיזר קשה דלקמן קאמר רבי ירשע בן לוי כל איסורין שבתורה בששים. משמע, בששים של היתר, כמו "גיד בששים", ואין גיד מן המנין? ויש לומר: דהתם משמיה דבר קפרא קאמר לה, אבל הכא מדרקאמר "בששים אסור" משמע שפיר דבששים של היתר נמי אסור. להכי אית לן למימר, דלדידיה הוה מספקא ליה. איסורין שבתורה בששים - פירש בקונטרס: דאף כי לא ידעב טעמא, בעי ששים. ואין נראה, ומה שהביא רביה מלקמן, אפשר לקמן בעזרת השם יתברך.

אין גרשם, אמר לוי בר פרתא, אמר רבי נחום, אמר רבי פירייס משום זקן אחר ורבי יעקב שמיה, דבי נשיאה אמרו: ביצה, בששים - אסורה, בששים ואחת - מותרת. אמר רבי ירמיה לרב שמן בר אבא: ראה שאתה מטיל בה גבול היתר, שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את הדבר: רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני, תרניהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי: ביצה, בששים - אסורה, בששים ואחת - מותרת. ואיבעיא להו: בששים ואחת, בהדי דידה, או דילמא כבר מינה? ולא פשיט, ומר פשיט לה מפשט! אתמר, אמר רבי חלבון, אמר רב הונא: ביצה, בששים והיא - אסורה, בששים ואחת והיא - מותרת. ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי, אמר ליה: אבא לא שיער בארבעים ושבע, ואני אשער בארבעים וחמש. ההוא דאתא לקמיה דרבי שמעון בר רבי, אמר ליה: אבא לא שיער בארבעים וחמש, ואני אשער בארבעים ושלש. ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא, אמר ליה: פלום יש שלשים? טעמא - דליכא שלשים, הא איכא שלשים - משערינן! - אמר רבי חנינא: גוזמא. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה - בששים. אמר לפניו רבי שמואל בר רב יצחק: רבי, אתה אומר כן? הכי אמר רב אסי, אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה - במאה. ושניהם לא למדות אלא מ"ורוע בשלח", דכתיב: "ולקח הפהן את הורע בשלח" וגו', ותניא: "בשלח" אין

כדאמר בבבא דוכתי. ולקמן (צ"א) נמי אמרינן: יש בהן בנותן טעם, בין שיש להעלות במאה ואחד, ובין שאין בו - אסור. וכי לא ידעב טעמא, בעינן ששים לבטוליה, כדלקמן, דקתני: אין בהן בנותן טעם, בין שיש להעלות כו' - מותר. דאמרינן: אין בהן להעלות במאה ואחת, אלא במאי? לאו, בששים. אלמא, כי לא ידעב טעמא נמי בעינן ששים למר ומאה למר. ושניהם לא למדות למר. ושניהם לא למילף מינה, מצית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא. דהא הכא איכא למימר: דאי שלא במינו, הוה ידעב טעמא. אפילו הכי רבנן אומרו, ואמרו: טעמא לא בטיל. ורוע - של איל נזיר הוא המורס ממנו, ומניפין אותו, וניתן לכוך ואסור לזרים. והאיל כולו נאכל לבעליו, דהא שלמים הוא.

אין בשלה אלא שלמה — פירש בקונטרס דלא נתפרש באיזה לשון. ונראה לפרש: דמשמע "בשלה" — כמו: בשל לה, למ"ד גרושה ומפיק ד"א. כמו: שיש לה. כלומר, כמו שהיא. **דבולי** — עלמא בהדי איל מבשל לה — דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. אבל לאיבא דאמרי דבקרדה אחרת מבשל לה לתנא קמא, מצינא אותו מידי פשוטו.

מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה — פירש

בקותסר: דהיינו תנא קמא, ו"שלימה"
 2 דקאמר — היינו, דאין מחובקין לחיובות.
 3 והשתא לא חוי "מור סבר" קמא ללישנא קמא,
 4 כ"מור סבר" קמא דאיכא דאמר, דהוי רבי
 5 שמעון ונראה לפרש: מ"מ סבר: מחזק לא הדר
 6 מבשל לה — דהינו, רבי שמעון בן יוחאי. אבל
 7 תנא קמא סבר דמבשל הדר מחזק. והיינו
 8 "שלימה" דקאמר — שתתא מחוברת לאור
 9 ביטול. והשתא חוי "מור סבר" קמא רבי שמעון
 10 בן יוחאי, כמו לאידך לישנא. ומידו ללישנא
 בתרא צריך לומר: "שלימה" דהינו, שלא
 יתחבנה תיתכח.

ומאן דאמר בששים סבר בשר עצמותו כ' — לאו דרשא גמורה היא למלץ מניה לענין מין בשאינו מינו, דשעם בעיקר דאורייתא. דהבא מין במינו הוא, ודמאורייתא בטילה ברובא. אלא בששים ונמא קבלה היתה בידם, ואסמכזה אהאי קרא. ומכל מקום פריך שפיר מהא דתניא "הוה היתר הבא מכלל איסור" — משמע שיש כאן היתר, כדבטלמא איסור כיצא בו. **למא** למעשה שרץ איסורין כסבור — ואם תאמר, ומאי קושיא, דילמא היינו דוקא לענין שאין מבטלין איסור לבתחילה, והבא שרץ! וש' לומר, ולשון "הוה היתר הבא מכלל איסור" משמע מכלל דבר האסור לאבילה. **מאן** חזית דגמירין מהא כ' — ואף על גב דלחומרא מקשינן, כיון דאיבא לאוקומי קרא ד"הם הפר" בשלץ, כרמנן ב"הוקומי רבה" (נחת כבב), אתא על רבנן פריך, דאדורבה נייגמא חבא ללקולא. וכן בסמוך פריך, דאדורבה נייגמא חבא

לְקוֹלָא, דְּאִיבָא לְאוֹקוּמִי קָרָא דְחֻטָּאת וּדְמִשְׁרַת לְחִיתִּיר מַצְטָרֵף לְאִיסוּר, וְצִרִיבִי, כְּדִאמְרֵי בִּפְרָק "שְׁלֹשָׁה מִינִין" (גִּזְרֵי לֹב), **לְחֻמְרָא** גְּמִרְנִין וּדְמִדְאוּרִייתָא בְּרֹבָא בְּשִׁיל — וְאִם תֵּאמָר: הֲאֵה תִּינַח בְּמִינוּ, אֲבָל כְּשֵׁאִינוּ מִנוּ — לֹא בְּשִׁיל, דְּטַעַם כְּעִיקֵר דְּאוּרִייתָא: וְהִשְׁ לִמּוּ: דְּלֹא דְרִשָּׁא גְמוּרָה הִיא, כְּדִפְרִישִׁית, וְלַעֲנֵן מִן בְּמִינוּ גְמִרְנִין לְחֻמְרָא, וּבִשְׁאִינוּ מִנוּ קִים לְהוּ בְּרִיתוֹ מַשְׁמִישׁ לִמְר וּמֵאֵה לִמְר פֹּסֶס הֲטַעַם, וְאִסְמִכְיִנְהוּ מִנוּ אֵיזֵי אֵתָא. קָרָא: וְעוֹד וְדִימְנִין פֹּסֶס בְּדִחוֹת מַשְׁמִישׁ אִם מֵאֵה, אִם כֹּה לֹא יִלְפִינָא לְאִיסוּר עַד שְׁשִׁים מִשְׁמִישׁ — חֻמְרָא עֲבֵלמָא הוּא. **רַבָּא** אָמַר לֹא נִצְרָא לֹא לְטַעַם כְּעִיקֵר בְּדִקְדִישׁ אֲסוּר — פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרִס: דִּ"הוּ" — לְמַעֲטִי שְׁאֵר קְדִישִׁים, אֲבָל חוֹלִין — שְׁפִיר יִלְפִינָה מִינֵיהּ לְמֵאֵה וְשְׁשִׁים. דְּמִדְאוּרִייתָא בְּשִׁיל בְּרֹב, וְלַפְּנִין מֵאֵה לְחֻמְרָא, דְּלֹא יִכְטֵל אֵלֵא בְּמֵאֵה וְשְׁשִׁים. מַשְׁמַע דְּרִצָּה לִמּוּר: דְּטַעַם כְּעִיקֵר דְּקִאמֵר — לֹא לְטַעַם גְּמוּר הוּא. דְּהֵא בְּשִׁיל בְּמֵאֵה וְשְׁשִׁים, אֵלֵא טַעַם כֹּה דִּיעָא קִאמֵר. וְגַם צִרִיךְ לִמּוּר: כְּדִאֵיזֵי גְמוּרָא גְּטוּתֵא בְּקִדְשִׁים, וְאִם עַל גַּב לֹה אֵיזֵי אֵלֵא מַשְׁהוּ. וְכֹי פִרְךְ: "לְיֹלֵגִם מִינֵיהּ" — הֵינֵן, וְלִשְׁתֹּרֵף אֵלֵא בְּשִׁר קְדִישִׁים בְּמֵאֵה וְשְׁשִׁים, כְּדוּרַע בְּשִׁיל. וְהִשְׁתֹּא תִימָה: כִּין דְּהִבָּא לֹא אִלְשִׁיטֵי טַעַם גְּמוּר אֵלֵא בְּבֵל שְׁהוּא, מִי דִּחְקוּ לְפִרֵשׁ דְּרִבָּא אֵלֵא לִיה טַעַם כְּעִיקֵר בְּחוֹלִין לֹא אִדְאוּרִייתָא? כִּין דְּהִבָּא לֹא אִיירִי טַעַם גְּמוּר אֵלֵא בְּבֵל שְׁהוּא, כְּדִפְרִישִׁית: וְעוֹד תִּימָה: דַּעַל בְּרִיחַךְ אֵין כֹּל שְׁהוּא אֲסוּר בְּקִדְשִׁים. דְּלֹא אֲסִר בְּמַשְׁהוּ אֵלֵא עוֹלִין דְּקֵא לְרַבִּין, וּמִין בְּמִינוּ לְרִבִּי יוֹרְדֵה, דְּבִאֲמִרְנִין בְּהִירִשׁ "הִקְוִימִן רַבָּה" (מִנְחוֹת כִּבָּא, כִּגֵּא). וְכֹה בִּפְרָק "הִתְעוֹרַבְתָּ" (זִבְחֵי עֹזָא), בְּרִישׁ: הִפְגִּיל דְּחֻטָּאת וְהִטְמֵא שְׁבָלְךָ וְהָא וְהָא וְאֲכָלְךָ — פְּטוּר. קִאמֵר: שְׁטַע מִינֵהּ, נֹתֵן טַעַם בְּרֹב — לֹא אִדְאוּרִייתָא. אֲלֵמָא מַשְׁמַע דְּאִלְוִי כֹה לִנְתִיב

טעם – לא אסר במינוי. חרוע בשלה וחטאת דשמעתין – במינוי עסקינן. ועוד אמר ב"ה במינוי בטיל. אלמא אין כל שהוא אוסר בקדשים, וכן בכמה דוכותין; ונראה לפרש: דהב' ד"משרת". אלא נקט קדשים – משום דבזרוע בשלה, דהיי קדשים קאי. והבא שרי, דפי' שיש משמנות הדורע הרבה על אותו מקצה, עד שלא יהא רוב באותו מקצה למלול, וחדשה נמורה היא ולא אסמכתא. דמדריב' עקיבא נשמע לרבנן, דריש לה לחיתוי מצ' בפרק "כל הבשר" (חולין קחא). שמע מינה, טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא. דהם דליכא נתון טעם נמא אמר לך רבא: דרך ביטול אסרה תורה. פירושו: לעולם דרבנן חתם דרבא רבי יוחנן: טעמו ולא ממשו – אסור, ואין לוקן עליו, ודחינן, במשנה, דאדאורייתא כרובא ולא יומצא; אסור ואין לוקן עליו – הוא הדין אפילו טעמו וממנו, אם אין מכירי. אלא

אין "בשלה" אלא שלמה: רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין "בשלה" אלא שנתבשלה עם האיל. דכילי עלמא: בהדי איל מבשל לה, מר סבר: מחתך לה ותדר מבשל לה, ומר סבר: מבשל לה ותדר מחתך לה. ואי בעית אימא, דכילי עלמא - מחתך לה ותדר מבשל לה. מיהו, מר סבר: בהדי איל מבשל לה, ומר סבר: בקדרה אחת מבשל לה. ללישנא קמא - אליבא דרבנן, ללישנא בתרא - אליבא דרבי שמעון בן יוחאי. מאן דאמר בששים, סבר: בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערין, והוה ליה ביששים. מאן דאמר במאה, סבר: בשר בהדי בשר משערין, והוה ליה במאה. - ומי ילפינן מינה? והתנא: והו היתר הבא מכלל אסור, "והו" למעוטי מאי - לא למעוטי כל איסורין שבתורה? - אמר אביי: לא נצרכא אלא לרבי יהודה, דאמר: מין במינו - לא בטיל, קא משמע לן: דהכא בטיל - וליגמר מיניה! - גלי רחמנא "ולקח מדם חפר ומדם השעיר" - תרניוהו בהדי הדדי נינהו ולא בטלי. - ומאי הוית דגמריה מהאיך, ליגמר מהאי! - חדוש הוא, ומחדוש לא גמרינן. - אי הכי, למאה וששים נמי לא ליגמר! - אטו אנו לקולא גמרינן, לחומרא גמרינן, דמדאורייתא - ברוכא בטיל, רבא אמר: לא נצרכא אלא למעם פוקר, דבקדשים אסור, קא משמע לן דהכא שרי.

וְלִיגְמַר

וְלִיגֹמֵר

אין בשלה אלא שלימה — לא נתפרש באיזה לשון. דבולי עלמא — תנא קמא
ורבי שמעון. בהדי איל מבשל לה — דאין מקרא יוצא מיד פשוט, וקרא משמע
ידעם האיל מבשלו. תנא קמא סבר מחתך לה — מן האיל, והדר מבשל לה
בהדיה. ואשמועינן: שלימה מבשלה, ואינו מחתכה לחתיכות. ורבי שמעון אתא
לאשמועינן דבכח דמאמר מחוברת אלא
מבשלה ללישנא קמא כו' — והשתא קא
מסיים למלחיה דאמרן לעיל: "ושניהם לא
למדוריה" ללישנא קמא, דאוקמינן דבין תנא
קמא ובין רבי שמעון בהדי איל מבשל לה —
ילפי הניך אמוראי דלעיל מ"זרוע בשלה",
אליבא דרב רבי הכל. ללישנא בתרא —
דאוקמינן תנא קמא דבבבא אחרת מבשל
לה — ילפי מילתיהו מרבי שמעון, דחזינן
דבשל היתר בהדי איסור. ובורע יש עצם
הרבה ובשר מועט, שהכתף אינו בכלל
"רורע", דהנין בפרק "חורוץ" (חולין קל"ב),
איהו זרוע? מן הפרק של ארכובה, עד גף
של יד, אשפדלו. בשר וועצם — חזרע.
בהדי בשר דאשמועינן — דאמר משערין וקם
להו לרבנן דששים איכא, ושרייה דרמנא.
ומאן דאמר מאה — סבר: עצם לא בעיא
לשעוריה, דהא לא פליט טעמא מינה. וכי
משערת בשר דרורע בהדי בשר דאיל, איכא
מאה. וזה היתר — הניתר מכלל איסור,
שהיה בלע איל מן חזרוע, והתירו לך
הכתוב. לא למעוטי — שאר איסורים, דלא
ילפינן להו מניינה? לא נצרכא — האי "זהר".
אלא לרבי יהודה דאמר — במנחות (כ"ב),
מין במינו — לא בסיל, ובבאי איל — בסיל.
להכי אמר "זהר" — דלא ילפינן מנייה
דליבטל סבבינו. אבל מן שבאינו מינו —
דילפינן מנייה למאה וששים, למר כדאית לה
ולמר כדאית ליה. דליבטל מנייה — לבטולי
מין במינו. ולקח מדרס חפר ומדרס השעיר —
ב"אחרי מות" גבי קרנות מזבח הפנימי,
וקסבר רבי יהודה: שמערה דם שניהם לכלי אחד, והדרב ידוע שדם הפר מרובה
מדם השעיר, וקרי ליה "דם השעיר" — אלמא לא מבטל ליה. חרש הוא —
דחלחלה היתר לבטל האיסור. אטו אמן — דאמרין מנייה מאה או ששים,
קולת הוא, דתימא: חרש הוא דחריש דרמנא ואקל גביה, ולא גמרינן מניינה? דהא
חומראי היא — דלא תימא: ליבטול ברובא. וחומראי שפיר גמרינן מנייה, דכל שכן
הוא: ומה איל נזיר, דאקל גביה, לא אקל אלא במאה או בששים — כל שכן
באיסורי אחריני. דמדאורייתא — כלומר, אי לאו מהאי גמרינן, ומשוין ביטול
טעם כשאר בטולי דאורייתא. ברובא הוה לן לבטולי, דכתיב (שמות כג) "אחרי
רבים להטות". למעם כעיקר — נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו
של איסור, ולהא מילתא קתני "זהר" — למעוטי שאר קדשים. אבל חולין, שפיר
גמרינן מנייה למאה וששים. דהא קים לן מ"אחרי רבים להטות" דבטלי ברובא,
ויילפינן מהכא לחחמיר דלא ליבטיל אלא במאה. ורובא לית לן טעם כעיקר
בחולין, כדמפרש ואזיל: מדאורייתא — ברובא בטיל, אלא מדרבנן. והכי נמי
שמעינן ליה לרבי יוחנן במסכת עבודה זרה (ס"א), כל שטעמו ולא ממשו — אין
לוקוק עליו. והא דילפינן ליה בפסחים (מד"א) מניור "רמשרת" ליתן טעם כעיקר —
סביבא להו אמוראי בתרא, דאסמכתא בעלמא הוא, גלאו מילף הוא. דהוה להו
נזיר וגיעולי וזהם שני כתובין הבאין כאחד. אי נמי: גיעולי גוים — חרש הוא,
כדאמרינן ר' יוחנן. לזהרנן מנייה איסור.

וליגמר

ז' רב"ה" (מנחות כג.) שתי מנחות שנקמצו ותתערבו — בדטל ברוב, לרובן דאמרי: מין יידיי בטעם גמור, בדקדשים אסור, מקרא ד"חטאת". והוא הדין דבחולין אסור, מקרא שם שהורע ומקצת מן האיל היו חוץ לרובם, ונותן הורעו טעם במה שחיו. וזימנן נמי "ענין שיבשל היתיר הכתוב. ורבה לא פליג ארבי יוחנן, ד"משרתי" אתא לטעם כעיקר, לאיסור דלקי. והוא הדין דלרובנן, דמוקי לה לטעם כעיקר, נמי לקי. והא דאמר אבוי קן, ממשר בחלב מאי טעמא לא גמירין להו? דחדוש הוא. אי חדוש הוא — אף על גב דבעלמא הוא. כלומר, מהבא לא תידוק, ובפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (סזא) דאמר לו, וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין — כגון שהאיסור בעין, ומכירו. וכי קתני: טעמו לזאת דפסיקא נקט בכל ענין, אי נמי: נקט "ולא ממשו" — לרבותא, דאפילו עיני דאדם

חולין דף צח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קצא

למעט, אלא לשית דבי יהודה, דאמר מין במינו לא בטיל – הסובר
לגבי כל איסורים שבתורה שאם נתערב דבר איסור בדבר היתר
שהוא ממינו אינו בטל לעולם, ולפיכך היה הדין נותן שלא תבטל
הזרוע באיל שהיה ממנו היא, קא משמע לן דהבא בטיל – לכך
משמענו התנא שכאן בטלה הזרוע באיל אף על פי שהיא ממנו,
ואין למדים מכאן לשאר תערובות מין במינו, אמנם לענין ביטול
איסור בהיתר שאינו מין ניתן ללמוד מזרוע בשלה ששיעור
הביטול הוא בשישים או במאה.
מקשה הגמרא: וליגמר מיניה – היה לו לרבי יהודה ללמוד מכאן
לכל התורה שאיסור בטל בשישים או מאה של היתר, אף
בתערובות של מין במינו, ומדוע הוא סובר שמין במינו אינו בטל
לעולם.
מתרצת הגמרא: גלי רחמנא – גילתה התורה שמין במינו אינו בטל,
שנאמר בעבודת יום הכיפורים לגבי הזאות הדם על מזבח הפנימי
הקדש ניקחו – שניהם דם הפר ודם השעיר מעורבים זה בזה, ודמו
של פר מרובה מדם של שעיר עיזים, ולא בטיל – ואף על פי כן אין
דם השעיר מתבטל בדם הפר, שהרי קראו הכתוב 'דם השעיר',
ובהכרח יש ללמוד מכך שמין במינו אינו מתבטל לעולם.
שבה הגמרא ומקשה: ומאי חזית דנקרית פהא דליגמר פהא – מה
ראית ללמוד מדם הפר והשעיר שמין במינו אינו בטל, היה לך
ללמוד מזרוע בשלה המתבטלת באיל אף על פי שהיא ממנו.
מתרצת הגמרא: דין זרוע בשלה חזיש הוא, שהרי בכל מקום
אסור לכתחילה לבטל איסור בהיתר, ואילו כאן ציותה התורה
לבשל את הזרוע יחד עם האיל, ומחידוש לא נגרינן – ומדין שהוא
חידוש אין אנו יכולים ללמוד לכל התורה שמין במינו בטל, לפי
שיתכן לומר שכשם שהקילה בו התורה שמוותר לבטל האיסור
לכתחילה כך הקילה בו לבטל מין במינו, אך בשאר מקומות אין
הדין כן.
שבה הגמרא ומקשה: אי הכי – אם כן, שדין זרוע בשלה חידוש
הוא ואי אפשר ללמוד הימנו לכל התורה, למאה וששים נמי לא
ליגמר – אף לענין ביטול מין בשאינו מין אין לך ללמוד משם
שיהא בטל בשישים או במאה, לפי שיתכן לומר ששם הקילה
התורה יותר משאר מקומות.
מתרצת הגמרא: אטו אנון לזקלא נגרינן – וכי לומדים אנו משם
להקל, לחומרא נגרינן – אין אנו למדים משם אלא להחמיר,
דמאדאורייתא ברוכא בטיל – שהרי מן התורה איסור שנתערב ברוב
של היתר בטל, ואילו מזרוע בשלה למדנו אנו להחמיר שאין די
ברוב סתם אלא צריך לבטל בשישים או מאה של היתר. ומאחר
וחומרא היא ניתן ללמוד זאת מזרוע בשלה, שאף על פי שהקילה
בה תורה לבטל איסור לכתחילה מכל מקום החמירה בה להצריך
ביטול בשישים או במאה, וקל וחומר לשאר מקומות שאסור
לבטל איסורם לכתחילה, שודאי הדבר שאינם בטלים אלא
בשישים או מאה של היתר.
הגמרא מיישבת את דברי הברייתא 'זהו היתר הבא מכלל איסור'
באופן נוסף: דאמר אביי, לא נצרכא – לא הוצרכה הברייתא למעט
שאר מקומות, אלא לענין דין ששם בעיקר, דהיינו, שאיסור הנותן
טעם בדבר של היתר דנים אנו טעם זה כאילו הוא גופו של איסור,
אף כשהאיסור עצמו אינו נמצא בתערובת, דבקדשים אסור –
שלענין דיני קדשים נאסר דבר היתר שקיבל טעם מן האיסור,
ולפיכך היה הדין נותן שאף לענין זרוע בשלה יהא הדין כן, שיאסר
האיל כולו לזרים מחמת הטעם שנתנה בו הזרוע, קא משמע לן
דהבא שרי – לכך משמענו התנא שכאן מותר האיל באכילה
לזרים, אך שקיבל טעם מן הזרוע שאינה מותרת אלא לכהנים, אך
אין לומדים מכאן לשאר קדשים. אמנם לענין חולין אין אומרים
'טעם בעיקר' מן התורה, ולפיכך ניתן ללמוד את דינים מזרוע
בשלה, שבטל האיסור בשישים או במאה של היתר.

אין כוונת הכתוב באומרו 'בשלה' אלא שליטה, דהיינו, שיבשל את
זרוע האיל בשלימותה. אלו דברי תנא קמא. רבי שמעון בן יוחאי
אומר, אין כוונת הכתוב באומרו 'בשלה' מן האיל, אלא ללמוד
שנתבשל הזרוע יחד עם האיל.
ומבארת הגמרא את מחלוקתם בשני אופנים: האופן הראשון,
דבולי עלמא – בין תנא קמא ובין רבי שמעון, סוברים דבהרי איל
מבשל לה – שצריך לבשל את הזרוע יחד עם האיל, אלא שנחלקו
אמיתי יש לחתוכה הימנו. מר – (תנא קמא) סבר, קתהף לה וחדר
מבשל לה – תחילה הוא חותך את הזרוע מן האיל, ולאחר מכן
מבשלם יחד בכלי אחד. ומר – (רבי שמעון בר יוחאי) סבר, מבשל
לה וחדר קתהף לה – תחילה הוא מבשלם יחדיו ורק לאחר
הבישול חותך את הזרוע מן האיל.
מוסיפה הגמרא לבאר את מחלוקתם באופן אחר: ואי בעית אימא
– ואם תרצה תוכל לפרש, דבולי עלמא קתהף לה וחדר מבשל לה
– שהכל סוברים שתחילה יש לחתוך את הזרוע מן האיל ורק
לאחר מכן לבשלם, מיהו – אמנם בענין זה הם נחלקו, מר – (רבי
שמעון) סבר, בהרי איל מבשל לה – יש לבשל את הזרוע יחד עם
האיל בכלי אחד, ומר – (תנא קמא) סבר – בקדרה אחרת מבשל לה,
ואינו מבשלם יחד.
עתה שבה הגמרא לפרש כיצד לומדים האמוראים את דיני
הביטול מזרוע של איל נזיר: ללישנא קמא – לפי האופן הראשון
שנתבאר במחלוקת התנאים, אי לומדים מכאן דין ביטול אליבא
דבבא רבא – לשיטת כולם, בין לתנא קמא ובין לרבי שמעון, שהרי
לדעת הכל נתבשלה זרוע האיל שהיא אסורה לזרים יחד עם
האיל כולו המותר לזרים, וצריך לומר בזה דין ביטול. אמנם
ללישנא בתרא – לפי האופן השני שנתבאר במחלוקת התנאים, אין
ללמוד מכאן דיני ביטול אלא אליבא – (לשיטתו) דרבי שמעון בן
יוחאי, הסובר שהזרוע מתבשלת יחד עם האיל, שהרי לדברי תנא
קמא הזרוע והאיל מתבשלים בכלים נפרדים, ואין כאן דין ביטול
כלל.
ועתה מפרשת הגמרא את סברות מחלוקת האמוראים, האם
איסורים בטלים בשישים של היתר או במאה: מאן דאמר בששים
– רבי חייה בר אבא הסובר (לעיל ע"א) שכל איסורים שבתורה
בטלים בשישים של היתר, סבר בשך ובעצמות בהרי בשך ובעצמות
משערין – סובר שמשערים את הבשר והעצמות של הזרוע כלפי
הבשר והעצמות של האיל, והנה ליה בששים – וקבלה היתה ביד
הכמים שיש באיל בשר ועצמות פי שישם מן הזרוע, ומאחר
והתירה התורה את האיל באכילה ישראל יש ללמוד שכל
איסורים שבתורה בטלים בשישים של היתר. מאן דאמר במאה –
ורב אסי הסובר (ס) שכל איסורים שבתורה אינם בטלים אלא
במאה של היתר, סבר בשך בהרי בשך משערין – סובר שמשערים
את בשר הזרוע כלפי בשר האיל, ואילו העצמות של הזרוע ושל
האיל אינם מן המנין, והנה ליה במאה – ויש בבשר האיל פי מאה
מבשר הזרוע, לפי שהבשר שבוזרע מועט הוא, ויש ללמוד מכאן
שכל איסורים שבתורה אינם בטלים אלא כשיש כנגדם מאה של
היתר.
הגמרא מקשה על מה שנתבאר שלומדים דין ביטול בשישים או
במאה מזרוע בשלה: ומי ליפני מינה – וכי ניתן ללמוד דין ביטול
בכל איסורים שבתורה מזרוע בשלה, והתניא – והרי שנינו
בברייתא, על דין ביטול הזרוע באיל, זהו היתר הבא מכלל איסור,
כלומר, זהו מקום שהתירה בו תורה דבר האסור בשאר מקומות,
שהרי התירה את האיל לזרים אף שבלע מן הזרוע. מדייקת
הגמרא, זהו למעוטי מאי – תיבת 'זהו' מה באה למעט, לאו – האם
אין לומר, שהכוונה בזה למעוטי כל איסורין שבתורה שאינם
בטלים בשישים או במאה כזרוע בשלה, ואם כן, כיצד למדים
האמוראים מכאן לדיני ביטול שבכל התורה.
מתרצת הגמרא: אמי אמי, לא נצרכא – לא הוצרכה הברייתא

44 שאר מקומות, שאין למדים אותם מזרוע בשלה, אלא לענין דין
45 מקום חתך – המקום שבו חותכים את הזרוע מן האיל, דאמר מר
46 – שכן שנינו לעיל (סו) דמקום חתך בעלמא אסור – שבכל מקום
47 שמפרידים היתר מאיסור נאסר מקום החתך באכילה, והכא שרי
48 – ואילו כאן לגבי זרוע בשלה מותר מקום החתך באכילה לזרים,
49 ולענין זה אין למדים מזרוע בשלה לשאר איסורים, אך לענין
50 שמתבטל איסור במאה או בששים של היתר ניתן ללמוד משם
51 לכל התורה.
52 הגמרא מקשה על הסובר שכל איסורים שבתורה בטלים במאה:
53 יתיב (ישוב) רב דימי, וקאמר לה להא שמעתא – ואמר הלכה זו
54 בשם רב שמואל בר רב יצחק, שכל איסורים שבתורה בטלים
55 במאה. אמר ליה אבי לרב דימי, וכי כל איסורי שפתייה אינם
56 בטלים אלא במאה של היתר, והתנן – והרי שנינו במשנה במסכת
57 ערלה (פ"ב מ"ז), המבררת, למא (לענין מהו) אמרו חכמים, שכל
58 המזמין עיסה של חולין על ידי שאר של תרומה, ומתבטל – או
59 מתבטל תבשיל של חולין בתבלין של תרומה, ומדמע – או מערב
60 ומבשל חולין ותרומה כאחד, אימתי אמרו חכמים שיש להחמיר
61 בתערובת זו. מבאר המשנה, שיש להחמיר בתערובת של מין
62 ומינו. דהיינו, כאשר תערבה תרומה בחולין שהוא ממין הולכים
63 בזה להחמיר. וממשיכה המשנה לברר, באיזה אופן אמרו חכמים
64 שלעיתים יש להקל בתערובות אלו ולעיתים יש להחמיר.
65 ומבאר, שדין זה נאמר בתערובת של מין ושאינו מינו, דהיינו,
66 כאשר אין התרומה מאותו המין של החולין אזי פעמים הולכים
67 בזה להקל ופעמים להחמיר. וקתני סיפא – ונתבאר ענין זה בסיפא
68 של המשנה (שם מ"ז), המבררת, להקל ולהחמיר בתערובת של מין
69 ושאינו מינו, ביצר, כלומר, אימתי הולכים להקל ואימתי להחמיר.
70 ומבאר המשנה, גריסין (פוליס טחונים) של תרומה שנתבטלו עם
71 העדשים של חולין, אם יש בהם גנותן מעם – אם נותנים הגריסים
72 טעם בעדשים, אזי אין בהם גנותן מעם – וכי לא נותנים את
73 הגריסים במאה ואחד, דהיינו, שיש בעדשים מאה ואחד פעמים
74 כנגד הגריסים, ובין אם אין בהן כדי להעלות במאה ואחד, בכל ענין
75 כל התבשיל אסור, לפי שטעם אינו בטל. ובאופן זה הולכים
76 להחמיר. אבל אם אין בהן גנותן מעם, דהיינו, שאין טעם הגריסים
77 ניכר בעדשים, אזי הולכים להקל, ובין שיש בהן (בעדשים) כדי
78 להעלות את הגריסים במאה ואחד, ובין אם אין בהן כדי להעלות
79 במאה ואחד, הרי זה מותר.
80 מבואר מדברי המשנה, שבתערובת מין בשאינו מינו אף אם אין
81 בהן בעדשים כדי להעלות את הגריסים במאה ואחד, מכל מקום
82 התרומה בטלה, אם אינה נותנת טעם בחולין. מבררת הגמרא:
83 אלא במאה – בכמה חולין צריך לבטל תרומה זו, לאו – האם אין
84 לומר שדי לבטלה בששים של חולין, ואם כן יש ללמוד מכאן לכל
85 איסורים שבתורה, שבמקום שאין האיסור נותן טעם בהיתר הרי
86 הוא בטל בששים ואין צריך לבטלו במאה.

1 מקשה הגמרא: וליקמר מיניה – אם כן, יש ללמוד מזרוע בשלה
2 לכל הקדשים, כגון נותר או פיגול, שאף אם נתנו טעם יהיו בטלים
3 בששים או במאה.
4 מתרצת הגמרא: גלי רחמנא – גילתה התורה גבי – אצל קרבן
5 הפסח הנותן טעם באחר 'כל אשר יגע בקשרה וקדש' (ויקרא ו ב),
6 דהיינו שכל מאכל או קרבן הנוגע בה ובולע ממנה דינו להיות
7 כמות, שאם חטאת זו פסולה, תפסל – היא הנוגע בה פסול כמותה,
8 ואם חטאת זו קשרה, תאכל כחמור שבה – יאכל הקרבן שנגע בה
9 כפי חומר החטאת, וכגון אם בלע קרבן שלמים מן החטאת, יהא
10 דינו חמור כמותה, ולא יאכל אלא ליום ולילה, ולזכרי כהונה,
11 ולפנים מן הקלעים.
12 ומתבאר מדין זה, שבשר קדשים הנותן טעם באחר נידון אותו
13 הטעם כאילו הוא גוף האיסור ואינו בטל, ולפיכך אי אפשר ללמוד
14 דין שאר קדשים מזרוע בשלה להקל לבטלם בששים או במאה.
15 שבה הגמרא ומקשה: ומאי חזית דגמרינן מהאיר ליקמר מהאי – מה
16 ראית ללמוד דין שאר קדשים מחטאת להחמיר, שאינם בטלים
17 בששים או במאה, הרי ניתן ללמוד את דינם להקל מדין זרוע
18 בשלה המתבטלת באיל.
19 מתרצת הגמרא: דין זרוע בשלה חידוש הוא, שהרי בכל מקום
20 אסור לכתחילה לבטל איסור בהיתר, ואילו כאן ציוותה התורה
21 לבשל את הזרוע יחד עם האיל, ומחדוש לא גמרינן – ומדין שהוא
22 חידוש אין אנו יכולים ללמוד להקל בכל קדשים לבטל את טעמם
23 בששים או במאה, לפי שיתכן לומר שכשם שהקילה התורה
24 בזרוע בשלה שמותר לבטל האיסור לכתחילה כך הקילה בזה
25 לבטל את טעם האיסור, אך בשאר קדשים אין הדין כן.
26 שבה הגמרא ומקשה: אי הכי – אם כן, שדין זרוע בשלה חידוש
27 הוא ואי אפשר ללמוד הימנו לשאר קדשים, למא וששים נמי לא
28 ליקמר – אף לענין חולין אין לך ללמוד משם שיהיו בטלים בששים
29 או במאה, לפי שיתכן לומר ששם הקילה התורה יותר משאר
30 מקומות.
31 מתרצת הגמרא: אמו אנו לקולא קא גמרינן – וכי לומדים אנו משם
32 להקל בחולין, להחמיר קא גמרינן – אין אנו למדים משם אלא
33 להחמיר, דמאורייתא ריבוא פטיל – שהרי מן התורה איסור של
34 חולין שנתערב ברוב של היתר בטל, אף אם נתן האיסור טעם
35 בהיתר, ואילו מזרוע בשלה למדים אנו להחמיר שאין די ברוב
36 סתם אלא צריך לבטל האיסור בששים או במאה של היתר.
37 ומאחר וחומרא היא ניתן ללמוד זאת מזרוע בשלה, שאף על פי
38 שהקילה בה תורה לבטל איסור לכתחילה מכל מקום החמירה בה
39 להצריך ביטול בששים או במאה, וקל וחומר לשאר מקומות
40 שאסור לבטל איסורם לכתחילה, שודאי הדבר שאינם בטלים
41 אלא בששים או במאה של היתר.
42 הגמרא מביאה ביאור נוסף בדברי הבריייתא 'זהו היתר הבא מכלל
43 איסור: רבינא אמר, לא נצרכא – לא הוצרכה הבריייתא למעט

אגרות קודש

ב"ה, ו' אדר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

בודאי ידוע לו שיטתי שבזמן הזה בפרט הנה בכל השיעורים הנלמדים ברבים צריך להוסיף
איזה רגעים בלימוד בהלכות הצריכות לדעתן בחיי היום יומים ובודאי גם הוא משתדל בזה.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל מתוך בריאות הנכונה.

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף צט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קעג רש"י תוספות

וּלְיִגְמָר מִיָּנִיהַ — לַמִּשְׁרֵי אֶף שֶׁאֵר קִדְשִׁים בְּשִׁשִּׁים אוּ מֵאָה, כִּגּוֹן נֹתֵר אוּ פִּגְלוֹ.
לְחַיִּית כְּמוֹהַ — הִנּוּגַע בָּהּ וּבִלְע מִמֶּנָּה. שֶׁאֵם פִּסּוּלָה — הִיא, יִפְסֵל הַבּוֹלֵעַ. וְאֵם
כְּשֶׁרָה — הִיא, תֹּאכַל זֶה כְּחֹמֶר שִׁבְחָתָא. שֶׁאִפִּילוֹ הֵן שְׁלֵמִים — אֶסְרוּן לֵאכֹל
אֶלֶּא לִזְכִּיר כְּתוּבָה לַיּוֹם וְלַיְלָה וּלְפָנִים מִן הַקְּלָעִים. וּמֵחֵבֵא גִמְרִין לְכָל אִסּוּרֵי
קִדְשִׁים, דְּלֹא בִטְלֵי לַגְּמִיר. לְיִגְמָר מֵהָא —

וּלְיִגְמָר מִיָּנִיהַ! - גִּלְיָ רַחֲמָנָא גִּבִּי חֲטָאת "כָּל אֲשֶׁר יַגַּע
בְּכִשְׁרָה יִקְדָּשׁ", לְחַיִּית כְּמוֹהַ, שֶׁאֵם פִּסּוּלָה - תַּפְסֵל,
וְאֵם כְּשֶׁרָה - תֹּאכַל כְּחֹמֶר שְׁבָה. - וּמֵאִי חַיִּית
הַגְּמִירִין מֵהָאִיד, לְיִגְמָר מֵהָאִי! - חֲדוּשׁ הוּא, וּמִחֲדוּשׁ
לֹא גִמְרִין. אִי הֵכִי, לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים נִמִּי לֹא לְיִגְמָר!
- אֲמַר אֲנִי לְקוּלָּא קָא גִמְרִין? לְחֻמְרָא קָא גִמְרִין,
דְּמִדְאִירִייתָא - בְּרוּבָא בְּטִיל. רַבִּינָא אָמַר: לֹא נִצְרָכָא
אֶלָּא לְמִקּוּם חֲתָךְ, דְּאָמַר: מִקּוּם חֲתָךְ בְּעִלְמָא אָסוּר,
וְהָכָא שְׂרִי. יְתִיב רַב דִּימִי וְקָאֻר לֵה לְהָא שְׁמַעְתָּא.
אָמַר לִיה אֲבִי: וְכָל אִיסּוּרִין שְׁבִתּוּרָה בְּמֵאָה? וְהִתְנִן:
לְמֵה אָמְרוּ כָּל הַחֲמִיזִין וּמִתְבַּל וּמִדְּפַע לְהַחֲמִיר -
מִיָּן וּמִיָּנִי, לְהִקָּל וּלְהַחֲמִיר - מִיָּן וְשִׁאֲנִי מִיָּנִי, וְקִתְנִי
סִיפָא: לְהִקָּל וּלְהַחֲמִיר מִיָּן וְשִׁאֲנִי מִיָּנִי, בִּיעֵד -
גְּרִיסִין שְׁנַתְּבָשְׁלוּ עִם הָעֲדִישִׁים, אִם יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתָן
טַעַם, בִּין יֵשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, בִּין אִין בָּהֶן
לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד - אָסוּר. אִין בָּהֶן בְּנוֹתָן
טַעַם, בִּין שִׁישׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, בִּין
אִין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד - מוֹתֵר. אִין בָּהֶן
לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד אֶלָּא בְּמֵאָה - לֹא בְּשִׁשִּׁים? -
לֹא

מֵמֵאָה. וְקָאֻר: שֶׁאֵם חֲזוּרָה לְתוֹךְ הַתְּשֻׁעִים וְתִשְׁעָה — מִקְדָּשְׁתָּן. מִכָּאֵן אִמְרוּ:
תְּרוּמָה בְּמֵאָה עִם הָאִסּוּר — אִסּוּרָה, בְּמֵאָה וְחֵדָּא — מוֹתֵרָת. וְהָכָא, כִּיֵּן דְּנוֹתֵנָת
טַעַם, אֶף עַל פִּי שִׁישׁ כָּאֵן הִיתֵר כִּדִּי לְבָטֵל אִסּוּר — אִסּוּר, וְטַעַמָּא לֹא בִטְלֵל. הִרִי
לְהַחֲמִיר. אִין בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם — אֶף עַל פִּי שֶׁאֵן כָּאֵן הִיתֵר כִּדִּי לְבָטֵל — מוֹתֵר.
דְּכִי בַעֲיִן אַחַד מִמֵּאָה — הִיכָא דְאִסּוּרָא בַעֲיִנָּהּ הוּא, כִּגּוֹן חֲטִין בַּחֲטִין, אוּ כָּל דְּבֵר
שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל, אֲבָל הָכָא דְלִיתִיהּ בַעֲיִנָּה — לֹא בַעֲיִן אַחַד וּמֵאָה. הִרִי "לְהַקָּל".
אֲבָל מִיָּן וּמִיָּנִי — לַעֲוֹלָה לְהַחֲמִיר, כִּדְאִמְרִין לְקַמֵּן דְּלֹא מִשְׁתַּרְתִּי עַד דְּאִיכָא תִּרְתִּי
לְטִיבוֹתָא: אִין נֹתֵן טַעַם, וְאִחַד וּמֵאָה. קִתְנִי — מִיִּידָא דְכִי לֹא יְהִיב טַעַמָּא — לֹא
בַעֲיִן מֵאָה וְאִחַד, וּבְמֵאִי בִטְלֵי? לֹא, בְּשִׁשִּׁים! אֲלֵמָא, בִּיטּוּלָא הִיכָא דְלִיכָא טַעַמָּא
— בְּשִׁשִּׁים הוּא!

לֹא

מֵהָא מוֹקֵי לְהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר לְכוּלֵי עֲלָמָא, וְטַעַם כַּעֲיָק מִפּוֹק לִיה מִמִּשְׁתֵּר, וְלִרְבִּי עֲקִיבָא מַנְיַעֲלִי גִּיּוּסִי לִכְן נִרְאָה לְרַבִּינוּ תַּם: דְּגִרְסִין הָכָא "לֹא נִצְרָכָא אֶלֶּא לְהִיתֵר מִצְטָרֵף
לְאִסּוּר", דְּבַכֵּל עֵינִי תִּתִּיר הַכְּתוּב, וְאִפִּילוֹ שֶׁ חֲזִי זִית בַּעֲן מִשְׁמַנִּיתָּ שֶׁל זֵרֹעַ עַל תְּחִיתָהּ הָאִיל שֶׁחֹץ לְרוֹטֵב. וּמִיָּדוּ אֵין צִירֵךְ לְהִיגֵה הַסְּפָרִים, דְּאִיכָא לְמִימָר דְּנִקֵּט הִדְרִשָּׁה תְּפִשּׁוּתָהּ.
דִּאי לֹא קָרָא ד"מִשְׁתֵּר" וְדִיגְעוּלֵי גִיּוּסִי דִּאֲתוּ לְטַעַם כַּעֲיָק, הוּא מוֹקֵמִי קָרָא דְחֻטָּאת לְטַעַם כַּעֲיָק, וְלֹא לְהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר, וְכִי הָאִי גִיּוּסִי אִיכָא בְּכַמָּה דּוֹכִינִן. וְעַד יֵשׁ לִמְרָה:
דְּסוּגִיָּא דְּהָבָא אֲתִיָּא כִי סוּגִיָּא דְּנִדִּיר פֶּרֶךְ "שְׁלֹשָׁה מִינִין" (לזב), דְּגִרְסִין תַּתָּם: וְרַבִּין תִּיפּוֹק לְהוּ דְּהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר מִחֻטָּאת? וּמִשְׁנִי: תַּתָּם נִמִּי לְטַעַם כַּעֲיָק הוּא דִּאֲתָא. וְאֶף עַל גִּב
ד"מִשְׁתֵּר" וְכִי אֲתִי לְטַעַם כַּעֲיָק — מִצְרֵךְ צִרְכִּי. דִּאי כְּתִב רַחֲמָנָא חֻטָּאת — הִיא אֲמִינָא: נִדִּיר לֹא אֲתִי מִינִיהּ, דְּנִדִּיר מִקְדָּשִׁים לֹא יִלְפִינֵן. וְאִי כְּתִב רַחֲמָנָא חֻטָּאת — הִיא אֲמִינָא: חֻטָּאת
מִנְדִּיר לֹא יִלְפִינֵן, דְּחִמְרִי אִסּוּר — דְּאִפִּילוֹ חֲרָץ אִסִּיר לִיה. תֹּאכַל כְּחֹמֶר שֶׁבַח — רַבִּינוּ חֲנַנְיָא גִּיס "תֹּאכַל כְּחֹמֶר שֶׁבַח", מִשְׁמַע דְּאִיכָא חֻמְרָא שְׁלֵמִים דְּלִיכָא בְּחֻטָּאת. כִּגּוֹן
שִׁבְשֵׁל שְׁלֵמִים דִּאֲתַמְלֹךְ בְּקִדְרִיהּ דְּחֻטָּאת הִדּוּסִים, דְּרַמִּינֵן עֲלֵיהּ חֻמְרָא דְּחֻטָּאת — לְאִסּוּר לִזְרִים לְנִשְׁמִי וְלַעֲבָדִים, וְחֻמְרָא דְּשְׁלֵמִים — שֶׁאֵין נֹאכְלִין אֶלֶּא עַד הַלֵּילָה, וְחֻטָּאת שֶׁל הַיּוֹם
זִמְן אֲכִילָתָהּ עַד לְמָחָר. לֹא נִצְרָכָא אֶלֶּא לְמִקּוּם חֲתָךְ — דְּבַעֲלָמָא אִסּוּר. כִּגּוֹן שְׁהִיכָא הַעֲוֵר אֶת יָדוֹ לְחוּץ, דְּנִפְקָא לֵן בְּפֶרֶךְ "בְּחֵמָה הַמְקֻשָּׁה" (חולין סח), דְּמִקּוּם חֲתָךְ אִסּוּר,
מִדְּאֲעֲטָרֵךְ פִּרְשָׁה חֲחוּרִי, אֲבָל מִקּוּם חֲתָךְ. מִכָּל דִּאי לֹא חֲחוּרִי — אִסּוּר. וְנִרְאָה: שֶׁאֵר קִדְשִׁים, כִּגּוֹן חֻזָּה וְשׁוֹךְ וְאִמְרוּרִי, שִׁי נִמִּי מִקּוּם חֲתָךְ שְׁלֵחֵם. דִּהִלֵּל לֹא אֲשַׁכְּחִין קָרָא בּוֹרֵעַ
בְּשִׁלָּה יוֹתֵר מִבְּשָׂאֵר קִדְשִׁים. וְאִי יִלְפִי בָּהוּ מַעֲבֹר דְּאִסּוּר מִקּוּם חֲתָךְ, בּוֹרֵעַ בְּשִׁלָּה נִמִּי לִיתֵּר! אֶלֶּא כְּבוֹלֵן לֹא אִסֵּר הַכְּתוּב מִקּוּם חֲתָךְ, דּוֹרֵעַ בְּשִׁלָּה חֻזָּה וְשׁוֹךְ וְאִמְרוּרִים צִחַּה הַכְּתוּב
לְהִסִּי, וְלֹא מִקּוּם חֲתָךְ. וְהִיא דְּקָאֻר הָכָא דְּבַעֲלָמָא אִסּוּר — הִינֵן, בֹּאֵר שִׁיכָא לְחוּץ, וְהָכָא שִׁי כָּל קִדְשִׁים. וְלִכְךָ לֹא פֶּרֶךְ הָכָא "מֵאִי חַיִּית דְּגִמְרָת" כו', כְּדִפְרִיךְ אֲמַרְיָן. אֲחִין
בָּהֶם בְּנוֹתָן טַעַם אֶף עַל פִּי שֶׁאֵן בָּהֶן כִּדִּי לְהַעֲלוֹת מוֹתֵר — פִּירֵשׁ בְּקִנְטֵרִס: וְכִי בַעֲיִן מֵאָה וְאִחַד — הִינֵן, הִיכָא דְאִסּוּר בַּעֲיִנָּה. אֲבָל הָכָא דְלִיתִיהּ בַּעֲיִנָּה — לֹא בַעֲיִן מֵאָה וְאִחַד.
אֲלֵמָא צִירֵךְ לִזְמֹר לְפִירוּשׁוֹ דְּהָבָא מִיִּידִי כִגּוֹן שְׁחִסִּי הַגִּרְסִים מוֹתֵר הַעֲדָשִׁים. דִּאֵו אִי אֲפִשֵׁר לְחִסְרִים, שֶׁאִינוּ מִכִּינִן, וְאִיכָא מִמְּשׁוֹת הָאִיסוּר — הִיא צִירֵךְ מֵאָה וְאִחַד. וְקִשָּׁה לְפִירוּשָׁה:
אֲמַרְיָא נִקֵּט רִישָׁא "שֶׁאֵר שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפֵּל לְתוֹךְ עֵיסֶה שֶׁל חֲטִין", דְּהִי מִיָּן בְּמִינֵי, אִפִּילוֹ בְּשִׁלָּה בְּמִינֵי נִמִּי בַעֲיִן מֵאָה וְאִחַד, הִיכָא דִּאִיתִיהּ לְאִסּוּר בַּעֲיִנָּה? וִישׁ לִמְרָה: דְּנִקֵּט מִיָּן בְּמִינֵי,
דְּאִפִּילוֹ הִסִּיר אַחֲרֵי כֵן הַשְׁאֹר, בַּעֲיִן מֵאָה וְאִחַד לְבָטֵל. אֲבָל שֶׁלֹּא בְּמִינֵי, לֹא בַעֲיִן. וְנִרְאָה: דִּאֵין צִירֵךְ לְחִדּוֹק כֵּן, שְׁדִּיאֵינוּ מִיָּן בִּטְל בְּשִׁשִּׁים כְּשֶׁאֵר אִיסּוּרִין, אִפִּילוֹ אִיתִיהּ לְאִיסּוּרָא
בַּעֲיִנָּה, כִּיֵּן דִּיאֵינוּ מִכִּיֵּר. וּבְמִינֵי הוּא דְּבַעֲיִן מֵאָה וְאִחַד, דִּהִיא דְּרִירִשִׁין בְּסִפְרֵי: "אֵת מִקְדָּשׁ מִמֶּנּוּ" — מִמֶּנּוּ שֶׁנִּפֵּל לְתוֹכוֹ הִרִי הוּא מִקְדָּשׁ, בְּמִינֵי כְּתִיב. תֹּאכַל בְּמֵאִי לֹא בְּשִׁשִּׁים —
וְאֵם תִּאֲמַר: דִּהִיא דְּבִטֵּל הָכָא בְּשִׁשִּׁים הִינֵן טַעַמִּיהּ כֵּן, וְאִפִּילוֹ בְּפָחוֹת הִיא בִטְל אִי טַעַמִּיהּ כֵּן וְאִין נֹתֵן טַעַם, וְלֹא כְּמוֹ שִׁפְרִישׁ בְּקִנְטֵרִס לַעֲלֵל. אֲבָל כִּסְתָמָא בַּעֲיִן מֵאָה וְאִחַד
לְבַטְלָהּ, דִּהִיא רִישָׁא נִמִּי קִתְנִי "אֵם כֵּן בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם, אִסּוּר אִפִּילוֹ שֶׁל לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאִחַד — וְכִי אֵין לֹא לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאִחַד" דְּאִירִישָׁא, קָאִי. אֲלֵמָא לְהִיב דִּהִיא גִיּוּסִי: לֹא מִשְׁמוּעִין
לִיה לְמִיתִי "אֵין בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם", וְתוֹ אֵין בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם.

וְעַד יֵשׁ לִמְרָה: דְּהִתָּם אִירִי בְּשִׁלָּה בְּמִינֵי, וְהִיכָא דְאִיכָא כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס קָרִי לִיה
"טַעַמָּא מִמִּשְׁתֵּר", וְהִיכָא דְלִיכָא כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס קָרִי לִיה "טַעַמָּא וְלֹא מִמִּשְׁתֵּר". וְהִרְבִּי
רַבִּי יוֹסֵף מֵאֲוִרִילִינִיזִי הִיא מִפְרִשָּׁה: דִּאֶף עַל גִּב טַעַם כַּעֲיָק דְּאִוִרִייתָא. לֹא לִקֵּי אֲטַעַם,
אִפִּילוֹ שֶׁלֹּא בְּמִינֵי — דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר לֵה כְּרִבִּי עֲקִיבָא. דִּילִיף טַעַם כַּעֲיָק מַנְיַעֲלִי גִיּוּסִי,
וְלִיכָא אֶלֶּא עֵשָׂה ד"תְּעַבְדוּ בָּשָׂר", דְּמַצְרֵךְ
לִיבִין וְהַגְּעֵלָה. וְרַבִּינוּ תַּם הִשִּׁיב לֵה: דִּאֵית לֵן
לְמִימָר דִּאֲהֲרִינוּרֵי וְלִאִסּוּרִין, כִּדְאִמְרִין
ב"הִלְקוֹחַ עוֹבֵר פֶּרֶת" (בְּבִרּוֹת טו), דִּתְנֵן:
הִגּוּזוּ הָעוֹבֵר, פִּירוּשׁ: בְּפִסּוּלֵי הַמּוֹקֵדֶשִׁין —
סוֹפֵג אֶת הָאֲרֵבִעִים, וְאֶף עַל גִּב דְּלֹא נִפְקָא לֵן
אֶלֶּא מ"תּוֹבָח" וְלֹא גִיּוּה. אֶלֶּא הִינֵן טַעַמָּא:
מִשּׁוּם דִּאֲהֲרִיָּה לְאִסּוּרִיָּה ד"לֹא תַעֲבֹד וְלֹא
תִגּוּז". מִיָּדוּ לֹא דְמִי כֵן: דְּהִתָּם מִשְׁמַע דְּאִי
דִּאֲהֲרִיָּה, וְהִכִּי קָאֻר: "תּוֹבָח" — זְבִיחָה
הַתִּרְתִּי לֶךְ בְּקִדְשִׁים שְׁדוּמָמוּ, וְלֹא גִיּוּה. וְהִיא
דְּקָאֻר בִּירוּשְׁלַיִם דְּעִרְלָה בְּפֶרֶךְ שְׁנִי, אִמְרוּ רַבִּי
יוֹחָנָן: כֵּל נִתְּנִי טַעַם — אֵין לִקּוֹץ עֲלֵיהֶם, חֲזִין
מִנּוֹתָן טַעַם דְּנִדִּירֵי יֵשׁ לִמְרָה: דְּבִדְחִיתֵר מִצְטָרֵף
לְאִסּוּר אִירִי, דְּהִכִּי אִיתָא כְּבִידָא בְּפֶרֶךְ "זָאֵל
עוֹבֵרִין" (פִּסְחוֹסִים מג), וּבְפֶרֶךְ "שְׁלֹשָׁה מִינִין"
(נִזִּיר להב), אִמְרוּ רַבִּי אֲבָדוּ אִמְרוּ רַבִּי יוֹחָנָן: כֵּל
אִיסּוּרִין שִׁבְתּוּרָה אֵין הִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר, חֲזִין
מֵאִיסּוּרֵי נִזְרִי. וְקָרִי לִיה בִּירוּשְׁלַיִם "נֹתֵן טַעַם".
וְאֵם תִּאֲמַר: אֵם טַעַם כַּעֲיָק דְּאִוִרִייתָא, מֵאִי
פֶּרֶךְ בְּפֶרֶךְ "אֵלֹ עוֹבֵרִין" וּבְפֶרֶךְ "שְׁלֹשָׁה מִינִין"
גְּבִי "שְׁתִּי קוֹפּוֹת, אַחַת שֶׁל חוּלִין, וְאַחַת שֶׁל
תְּרוּמָה, וּלְפָתִיחַן שְׁתִּי סִינִין" כו', וּפֶרֶךְ מִינִי:
וְאִי אֲמַרְתָּ כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס דְּאִוִרִייתָא,
אֲמַרְיָא אֲמַרְיָן "שֶׁאֵין אִוִּמְרִי? הַשְׁתָּא כִי נִמִּי
אֲמַרְיָן כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס לֹא דְאִוִרִייתָא,

תְּקִשָּׁה לִיה: אֲמַרְיָא אִמְרוּ "שֶׁאֵין אִוִּמְרִי", כִּיֵּן טַעַם כַּעֲיָק דְּאִוִרִייתָא? וִישׁ לִמְרָה: דְּהִתָּם
אִירִי בְּמִינֵי. וְכֵן מִשְׁמַע בְּסוֹף הָעִרְלָ" (בְּמִצְוֹת פבב), דְּמוֹקֵי לֵה רִישׁ לְקִישׁ: וְהוּא שְׂרָבו
חוּלִין עַל הַתְּרוּמָה, וּמִיָּן שֶׁלֹּא בְּמִינֵי לֵן שִׁיךְ רַבִּי. וְאֵם תִּאֲמַר: וְאִי בְּמִינֵי, כִּיֵּן דְּרַבִּי —
בִּטְלֵי לֵהוּ בְּרֹבָא, אִפִּילוֹ אִיכָא כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס וִישׁ לִמְרָה: דְּמִכָּל מִקּוּם פֶּרֶךְ, דִּאי
כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס דְּאִוִרִייתָא, יֵשׁ לֵנו לְהַחֲמִיר אֶף בְּמִינֵי. וְלִית לֵן לְמִימָר "שֶׁאֵין
אִוִּמְרִי", כִּיֵּן דְּלִקֵּי בְּשֶׁאֵינוּ מִיָּנִי. וּמִיָּדוּ קִשָּׁה: דְּסוּגִיָּא ד"זָאֵל עוֹבֵרִין" (פִּסְחוֹסִים מג), וְדִפְרֵךְ
"שְׁלֹשָׁה מִינִין" (נִזִּיר להב), אֲלִיבָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְרַבִּי יוֹחָנָן מוֹקֵי לֵה ב"הִעֲרֵל" (בְּמִצְוֹת פבא),
אֶף עַל גִּב דְּלֹא רַבּוּ. וְאֵם כֵּן, כִּי נִמִּי כּוֹיֵת בְּכִדִּי אֲכִילָת פֶּרֶס לֹא דְאִוִרִייתָא, תְּקִישִׁי לִיה:
אֲמַרְיָא אֲמַרְיָן "שֶׁאֵין אִוִּמְרִי", דִּיֵּין דְּלֹא רַבּוּ, סְפִיקָא דְּאִוִרִייתָא הִיא וִישׁ לִמְרָה: דְּהוּא מִצְוָה
לְמִימָר "וְלִטְעֻמֶּךָ", וְכִי הָאִי נִיָּן שֶׁ בְּכַמָּה דּוֹכִי. גִּלְיָ רַחֲמָנָא חֻטָּאת כו', דְּלִיכָא מֵאָה וְאִחַד
רַבִּינוּ תַּם: דְּהִיא קָרָא דְּחֻטָּאת מִיִּיתִי הָכָא לְטַעַם כַּעֲיָק, וּבְפֶרֶךְ "אֵלֹ עוֹבֵרִין" (פִּסְחוֹסִים
מגא) מוֹקֵי לְהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר לְכוּלֵי עֲלָמָא, וְטַעַם כַּעֲיָק מִפּוֹק לִיה מִמִּשְׁתֵּר, וְלִרְבִּי עֲקִיבָא מַנְיַעֲלִי גִיּוּסִי לִכְן נִרְאָה לְרַבִּינוּ תַּם: דְּגִרְסִין הָכָא "לֹא נִצְרָכָא אֶלֶּא לְהִיתֵר מִצְטָרֵף
לְאִסּוּר", דְּבַכֵּל עֵינִי תִּתִּיר הַכְּתוּב, וְאִפִּילוֹ שֶׁ חֲזִי זִית בַּעֲן מִשְׁמַנִּיתָּ שֶׁל זֵרֹעַ עַל תְּחִיתָהּ הָאִיל שֶׁחֹץ לְרוֹטֵב. וּמִיָּדוּ אֵין צִירֵךְ לְהִיגֵה הַסְּפָרִים, דְּאִיכָא לְמִימָר דְּנִקֵּט הִדְרִשָּׁה תְּפִשּׁוּתָהּ.
דִּאי לֹא קָרָא ד"מִשְׁתֵּר" וְדִיגְעוּלֵי גִיּוּסִי דִּאֲתוּ לְטַעַם כַּעֲיָק, הוּא מוֹקֵמִי קָרָא דְחֻטָּאת לְטַעַם כַּעֲיָק, וְלֹא לְהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר, וְכִי הָאִי גִיּוּסִי אִיכָא בְּכַמָּה דּוֹכִינִן. וְעַד יֵשׁ לִמְרָה:
דְּסוּגִיָּא דְּהָבָא אֲתִיָּא כִי סוּגִיָּא דְּנִדִּיר פֶּרֶךְ "שְׁלֹשָׁה מִינִין" (לזב), דְּגִרְסִין תַּתָּם: וְרַבִּין תִּיפּוֹק לְהוּ דְּהִיתֵר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר מִחֻטָּאת? וּמִשְׁנִי: תַּתָּם נִמִּי לְטַעַם כַּעֲיָק הוּא דִּאֲתָא. וְאֶף עַל גִּב
ד"מִשְׁתֵּר" וְכִי אֲתִי לְטַעַם כַּעֲיָק — מִצְרֵךְ צִרְכִּי. דִּאי כְּתִב רַחֲמָנָא חֻטָּאת — הִיא אֲמִינָא:

למאָ — פירש בקונטרס: והכי קאמו, אין ברוך להעלות במאָה ואחד של היתר, אלא מאָה של היתר לכד האיסור — מותר. ופריך: והא מדרשא מין במינו, שאתה הולך בו כל שעה להחמיר, אפילו הכי בטיל במאָה, כי ליתא נותן טעם, דקנינין אין ברוך העלות כן באין בו כדי להחמיר — אסור. וסלקא דעתך: מאָה ואחד, ביהדי איסור קאמו. אלא, במאָה כדיל למאָה, מכלל דסיפא —

לֹא, בְּמֵאָה. - וְהָא מְדַרְשָׁא בְּמֵאָה, הוּא סִיפָא
בְּשִׁשִּׁים. דְּקִתְּנִי רִישָׁא: לְהַחֲמִיר - מִזַּן וּמִינֹה,
כִּיצַד, שְׂאוּר שֶׁל חֲפוּץ שֶׁנֶּפֶל לַעֲפֹת חֲפוּץ, וְיֵשׁ
בּו כְּדֵי לְחַמֵּץ, בֵּין יֵשׁ בּו כְּדֵי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה
וְאַחֵר, בֵּין אֵין בּו כְּדֵי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחֵר -
אֲסוּר. אֵין בּו לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחֵר, בֵּין שִׁשִּׁים
בּו כְּדֵי לְחַמֵּץ, בֵּין אֵין בּו כְּדֵי לְחַמֵּץ - אֲסוּר,
רִישָׁא וְסִיפָא בְּמֵאָה?! - לֹא, רִישָׁא - בְּמֵאָה
וְחֵר, וְסִיפָא - בְּמֵאָה. - וְכִי יֵשׁ בּו כְּדֵי לְחַמֵּץ,
בְּמֵאָה וְחֵר אֲמַאי לֹא בְּטוּלוֹ? אִישְׁתִּיק. אָמַר לִיה:
דְּלֵמָּא שְׂאֵנִי שְׂאוּר דְּחִימוּצֹו קִשְׁהָ? - אָמַר לִיה:
אֲדַכְּרֵתָן מִילְתָּא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא:
לֹא כָּל הַשִּׁיעוּרִין שְׂוִין, שְׁהֵרִי צִיר שִׁיעוּרֹו קְרוֹב
לְמֵאתָתִים. דִּתְּנֹן, דְּג מָמָא - צִירוֹ אֲסוּר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמַר: רְבִיעִית בְּסֵאתִים. וְהָאֻמַּר רַבִּי יְהוּדָה מִזַּן בְּטוּלוֹ
לֹא בְּטוּלוֹ! - שְׂאֵנִי צִיר, דְּזִיעָה בְּעֻלְמָא הוּא. "כִּיצַד
מִשְׁעָרֵינוּ". אָמַר רַב חוּנָא: כְּבֶשֶׂר בְּרָאשִׁי לְפִתּוֹת.
מִתְּנִיתִין דְּלֹא כְּהָא תִּנְא, דִּתְּנִיא, רַבִּי יִשְׁמַעְלָא בְּנֹה
שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמַר: אֵין בְּגִידִין בְּגוּתָן טַעַם.
הֵהוּא דְּאֵתָא לְקַמְהִי דְּרַבִּי חֲנִינָא, הָוָה יִתִּיב רַבִּי
יְהוּדָה בֶּר וּבִינָא אֲבָבָא, כִּי נֶפֶס אָמַר לִיה: מַאי אָמַר
קֵד? אָמַר לִיה: שְׂרָא נִתְּלִיה. אָמַר לִיה: הֲדַר עֲלִיָּה
לְקַמְהִי! אָמַר: מָאן הָאֵי דְקָא מַצְעֵר לִי? וַיֵּל אוּקְמָא
לִיה לְמָאן דִּיתִיב אֲבָבָא: אֵין בְּגִידִין בְּגוּתָן טַעַם. כִּי
אֵתוּ לְקַמְהִי דְּרַבִּי אָמִי, מִשְׁדַּר לְהוּ לְקַמְהִי דְּרַבִּי יִצְחָק
בֶּן חֲלוּב, דְּמוּרֵי בֵּה לְהִיתִירָא מִשּׁוּם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
לֵוִי, וְלִיה לֹא סְבִירָא לִיה. וְהִלְכְּתָא: אֵין בְּגִידִין בְּגוּתָן
טַעַם. "גִּיד הַנֶּשֶׁה שְׁנַתְּכֶשֶׁל". - וְלִכְמוּל בְּרוּבָא!

דהעמדה לא חשיבא טעמא, הוא הדין חזקתא ומשני: שאור שאני, דחמוצו קשה. **והאמר** רבי יהודה מין במינו לא בטיל — הקשה רבינו תם: לישני "הא ידידה", הא דרביה, משמיה דרבן גמליאל, כדמשני בפרק "התערובות" (ובחים עט,א) ויש לומר:

דבאב אית ליה שנינא אחירית. ואם תאמר: והלא סתם ציר יש בו מים, כדאמרינן 'הכל
 סלק את מינו כמי שאינו', ושאינ מינו רבה עליו ומבטלה ויש לומר: הדבאב מיייר בציר שא
 יש בו משקל עשרה חזים ביהודה, שהוא חמש זחיים בגליל, דג טמא, צירו אסור. פירושו:
 מדקאמר "שיעורו קרוב למאיתם", אלמא כל הזמאתים מבטלים הרביעית. דאי לא בטלי
 פירושו: לא אסור אלא מדרבנן. ומיהו ציר שרצים — אסור דאורייתא. דהניא ביהורז ודור
 קאמור חתם: ורצוים, דאי כתב שרצים כו'. ובפרק קמא דבבבורות (ו.ב) דפריך: טעמא דכתב
 — שרי. והתניא: "הטמאים" — לאסור צירן ורועבן כו'. אף על גב דבתורת כהנים דריש
 פרק "כל הבשר" (חולין קי.ב), לרב דאסר בשר שחיה דאדמילתו עם בשר טרפה מהטמא
 דהא לכל הפחות ציר אסור מדרבנן, אלא טעמא מיהו: דהא שרי בשר בשמלוח וזה עם
 ליה בתורת כהנים מדכתבי: "טמאים הם לכם", ודגים דליקא, רבא. לא אסר

בראש לפתות — פירש בקונטרס: ירק של לפת, ואין משמעו כן בסגנון דברי פרק "כזו" (קדחב) אמרינן: מכבדו

והלכתא אין בגידין בנותן טעם — למאי דקימא לך: אין בגידין בנותן טעם, גיד הנשה א שנאמר "לא תאכלנו" כ' — משמע נמי איסור הנאה. ופרקי: דריי גיד כו! ומש

דאסור. ואין לתמוה על מה שמוכרחי ניקור בשר לגוים, אף על פי שמעורב בו גיד — דגוי

לגוי, לפי שמתכבד בו טפי כשהוא שלם. ומתניתין (חולין צגב) "דשולח אדם ירך לגוי" כ

אין בגידין בנותן טעם — דוקא בקונטרס: דוקא בר, אבל שמנו יש בו נותן

מאיר דלא הווינו בשמוי יוחר

אחד וזמאח של דחיתר, אלא זמאח של דחיתר
אח — שאתה הולך בו כל שעה להחמיר במין
יבא נותן טעם. מכלל דסיפא במין ושאינו מינו
הם: שזה אינו צריך זמאח ואחד כשאינו נותן
טעם, וזה צריך. דקתני **רישא שאור** של
חמים כו' — דהיינו, מין ומינו. **יש בו כדי**
לחמץ — דהיינו, נותן טעם — לעולם לא
אין בו אחד וזמאח — אפילו אין בו כדי
לחמץ — אסור. והיינו, "להחמיר", דהא
במין ושאינו מינו אמרו כי ליבא טעמא לא
בעי זמאח ואחד, והבא בעינן מאה ואחד.
אלמא, בהא דקא חמיר מינה אי איבא מאה
ואחד — שרי, וקא סלקא דעתך: במאה
ואחד בודי איסורא קאמרי. אלמא, במאה
— בטיל. **רישא וסיפא במאה** — בתמיה.
לא רישא במאה אחד — לבד מאיסורא.
וסיפא במאה — לבד מאיסורא. ופרכינן —
אי רישא במאה אחד דדיתר קאמרי, אמאי
קתני "יש בו כדי לחמץ", אף על פי שיש מאה
ואחד — אסור, ובי איבא ידידיה טעמא כולי
האי? **אישייתין** — רבי דימי. **אמר ליה** —
אבוי. **דלמא שני שאור** שישמוצו קשה —
יש שקשה מחבירו. **לא כל השיעורים שוים**
— ליתן טעם. **רביעית** — של ציר טמא
אוסר סאתים של ציר טהור, או של דבר
אחר. וסאתים הוו מאתן רביעיות נבי תמני.
קב — ארבעה לוגין, ולוג — ארבע רביעיות,
שש עשרה לקב. וסאתים — ששת קבין,
לשלשה קבין — ארבעה ושמונה רביעיות,
וכן ארבעה זימנין. **בראשי לפתות** — ירק
של לפת. ולי נראה: שראש הלפת מתוק
מזנו, ושעם העשר ניכר בזכות הלפת
בשיעור מועט. אבל בראשי לפתות אינו
ניכר אלא בשיעור גמור. **תוסיתין** — דקתני:
גדי אף על פי שמכירו, אמאי את התבשיל
מפני טעמו — דלא כי האי תנא. **אין בנדים**
בנותן טעם — ומשליכו, והשאר מותר.
וליה **לא סבירא ליה** — לרבי אמר
לאבשריהוה. ומיהו כיון דמשמיה דרבי
ידועש בן לוי שרי ליה, לא מחזי בידיהוה.
והילכתא **אין בנדים בנותן טעם** — ובין
ליכס, ומותר. ודוקא בה, אבל שמונו שי בנותן
טעם — ובלבד **כרובא** — כי אין מכיזו?

הניחא
 הם הארץ, משיקו במים והוא טהור. ואם כן, אמרת: עם דג טהור – כל גרב שהוא מחוץ סאתים, אם אין תותן מים, מן. יתקלקלו הדגים. אי נמי יש לומר: קרוב למאיתם. **שאיני** ציר ידיעה בעלמא הוא – יציקו ורובטן וקופה שלקו. ודרשא גמורה היא, דהא גמול', הא לאו הכי הוה אמיתא: חלב בתמה טמאה וקופה שלקו, אסמכתא בעלמא היא. והא דפרקינן לכוז' עמ דג טמא, מותר – פריך פסיד מדג אבשר, כיון דצריך קרא בשריך, ובבבבנה טמאה נמי דריש לה 'דטמאים' לאסור ציר ל טרפה:

לפתות, משמע שזן השרשן שבקקע. וכן בשבת (פסחים כב, א), דפריך לרבי אבהו דאמר: כל מקום וסיק; דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם, ה"נ נמי כן, ולא על הגיד. ומיהו ירך שלימה אסור לשלוח ; אין בגידין בנותן טעם, וגיד הנשה אסור בהנאה. א, דיבור המתחיל "שאני" פירשתי בשם הרב רבי

חולין דף צט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצה

הַשֵּׁב רַב דִּימִי לֵאבִי: לֹא – אֵין דִּי לְבַטֵּל אֶת הַתְּרוּמָה בְּשֵׁשִׁים שֶׁל
חולין, אלא בְּמֵאָה. וְכוּנָתָהּ הַמְשָׁנָה כִּךְ הִיא, שֶׁאֵפִילוֹ אִם אֵין בַּחֲלוּלִין
מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַד הַתְּרוּמָה אֵלֶּא מֵאָה בְּלִבְדּוֹ, מִכָּל מְקוֹם הַתְּרוּמָה
בְּטֵלָה.
הַקְשָׁה אֲבִי לֵרַב דִּימִי: וְהָאֵל מְדַרְשָׁא בְּמֵאָה הָיָה – הִרִי מֵאֲחֵר
וְהִרִישָׁא שֶׁל הַמְשָׁנָה שֶׁם, הָעוֹסֶקֶת בְּבִטּוּלָא מִן בְּמִינוֹ, מִפְּרִשְׁתָּ שְׂדֵי
שִׂיחָא מֵאָה שֶׁל חולין כִּנְגַד הַתְּרוּמָה. כְּשֶׁאֵין הַתְּרוּמָה נוֹתֶנֶת טַעַם
בַּחֲלוּלִין, אִם כֵּן בְּהִכְרַח צָרִיךְ לִמְרַם שֶׁהִסְפִּיא הָעוֹסֶקֶת בְּבִטּוּלָא מִן
בְּשֵׁשִׁים מִינֵהּ, דִּי לֹא בְּשֵׁשִׁים שֶׁל חולין כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, וְהוּא הַחִילּוּק
שֶׁבִּינֵיהֶם, שֶׁהִרִי נִתְבָּאֵר בְּמִשְׁנָה שִׁישׁ לְהַחֲמִיר בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּמִינוֹ
יִתֵּר מִבַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ.
וּמִפְּרָשׁ אֲבִי אֶת דְּבָרֵיהּ: דְּקָתְנִי רִישָׁא – שֶׁהִרִי שֶׁנִּינוּ בְּרִישָׁא (עֲרֵלָה
פ"ב מ"ז), שֶׁמִּבְרַרְתָּ הַמְשָׁנָה דִּין זֶה שֶׁאֲמַרְנוּ חֲכָמִים שִׁישׁ לְהַחֲמִיר
בַּתְּעֻרְבָּת מִן וּמִינוֹ, בְּצִידָא – בְּאִיזָה אֹפֹן אֲמֹרִים הִדְבַּרְסִים.
וּמִבְּאֵרְתָּ הַמְשָׁנָה, כִּגוֹן שְׁאֹר שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁנִּפְּלָא לְעִסְתָּ
חֲמִין שֶׁל חולין, וְיֵשׁ בּוֹ [בִּשְׁאֹר] בְּרִי לְחֲמִין אֶת הָעִיסָה, בֵּין אִם יֵשׁ
בּוֹ [בְּעִיסָה] בְּרִי לְהַעֲלוֹת אֶת הַשְּׁאֹר בְּמֵאָה וְאַחַד, דִּהִינוּ, שִׁישׁ
בַּחֲלוּלִין מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, וּבֵין אִם אֵין בּוֹ בְּרִי לְהַעֲלוֹת
בְּמֵאָה וְאַחַד, אֲסוּרָה, לִפִּי שֶׁהַשְּׁאֹר נוֹתֵן טַעַם בְּעִיסָה, וְטַעַם אֵינוֹ
בְּטֵל. וְאִם אֵין בּוֹ [בְּעִיסָה] לְהַעֲלוֹת אֶת הַשְּׁאֹר בְּמֵאָה וְאַחַד, אֲזִי
בֵּין שִׁישׁ בּוֹ [בִּשְׁאֹר] בְּרִי לְחֲמִין אֶת הָעִיסָה וּבֵין אֵין בּוֹ בְּרִי לְחֲמִין,
אֲסוּרָה. כְּלוּמֹר, שְׂכִידֵי הַתִּהְיִי אֶת הָעִיסָה צָרִיךְ לִשְׁנֵי תֵּנָאִים, הָאֶחָד,
שֶׁלֹּא יִתֵּן הַשְּׁאֹר טַעַם בְּעִיסָה. וְהַשֵּׁנִי, שִׂיחָא בְּעִיסַת הַחֲלוּלִין מֵאָה
וְאַחַד כִּנְגַד הַשְּׁאֹר שֶׁל תְּרוּמָה. נִמְצָא, שֶׁאֵף כֹּאשֶׁר אֵין הַשְּׁאֹר
נוֹתֵן טַעַם בְּעִיסָה צָרִיךְ שִׂיחָא בֵּה מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַד, וְהוּא הַחוּמוּרָא
שִׁישׁ בְּמִין וּמִינוֹ, שֶׁהִרִי בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ אֵין צָרִיךְ שִׂיחָא
בַּחֲלוּלִין מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, אִם אֵין הַתְּרוּמָה נוֹתֶנֶת טַעַם
בַּחֲלוּלִין.
וְסִבַּר אֲבִי, שְׁכוּנָתָהּ הַמְשָׁנָה הִיא שֶׁאֵם אֵין בְּשֹׁר כְּדִי לְחַמֵּץ אֶת
הָעִיסָה דִּי שִׂיחָא בַּחֲלוּלִין מֵאָה כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, וּבְצִירוֹף הָאֶחָד שֶׁל
הַתְּרוּמָה יֵשׁ כֹּאן תְּעֻרְבָּת שֶׁל מֵאָה וְאַחַד, וּבְטֵל הָאִיסוּר. וְעַל כֵּךְ
מִקְשָׁה אֲבִי לֵרַב דִּימִי: לְדַבְּרִיךְ שֶׁאֵף בְּסִיפָא הָעוֹסֶקֶת בַּתְּעֻרְבָּת
מִן בְּשֵׁאִין מִינוֹ אֵין הַתְּרוּמָה בְּטֵלָה אֵלֶּא בְּמֵאָה שֶׁל חולין, יִקְשָׁה
וְכִי רִישָׁא וְסִיפָא בְּמֵאָה – הָאֵם בֵּין בְּרִישָׁא הָעוֹסֶקֶת בַּתְּעֻרְבָּת מִן
בְּמִינוֹ וּבֵין בְּסִיפָא הָעוֹסֶקֶת בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ צָרִיךְ שִׂיחָא
מֵאָה בַּחֲלוּלִין כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, אִם כֵּן, בְּמֵה חֲמוּרָה תְּעֻרְבָּת מִן
בְּמִינוֹ יִתֵּר מִתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ.
אֵלֶּא בְּהִכְרַח צָרִיךְ לִמְרַם, שֶׁבְּרִישָׁא הָעוֹסֶקֶת בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּמִינוֹ
צָרִיךְ שִׂיחָא בַּחֲלוּלִין מֵאָה כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, וְאִילוֹ בְּסִיפָא הָעוֹסֶקֶת
בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִין מִינוֹ דִּי שִׂיחָא בַּחֲלוּלִין שִׁישִׁים כִּנְגַד הַתְּרוּמָה,
וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאן לְכָל אִיסוּרִים שְׁבִטּוּלָה בְּשֵׁשִׁים שֶׁל
הִיתֵר.
הַשֵּׁב רַב דִּימִי לֵאבִי: לֹא – אֵין הִדְבַּר כֵּן, אֵלֶּא בְּרִישָׁא הָעוֹסֶקֶת
בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּמִינוֹ אֵין הַתְּרוּמָה בְּטִילָה אֵלֶּא בְּאֹפֹן שִׁישׁ מֵאָה
וְאַחַד [וְאִיסוּר] שֶׁל חולין, חוּץ מִן הָאֶחָד שֶׁל הַתְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּהֵם,
וְאִילוֹ בְּסִיפָא הָעוֹסֶקֶת בַּתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ בְּטִילָה הַתְּרוּמָה
בְּמֵאָה שֶׁל חולין. וְלַעֲנִין זֶה אֲמַרְהָ הַמְשָׁנָה שְׁחֲמוּרָה תְּעֻרְבָּת מִן
בְּמִינוֹ יִתֵּר מִתְּעֻרְבָּת מִן בְּשֵׁאִין מִינוֹ.
הַקְשָׁה אֲבִי לֵרַב דִּימִי: נִתְבָּאֵר לְדַבְּרִיךְ שֶׁהִרִישָׁא עוֹסֶקֶת בְּאֹפֹן
שִׁישׁ בַּחֲלוּלִין מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַד הַתְּרוּמָה, וְאֵף עַל פִּי כֵּן אֵין הַשְּׁאֹר
בְּטֵל בְּעִיסָה אֵלֶּא אִם כֵּן אֵין בּוֹ כְּדִי לְחַמְצָה. וְעַל כֵּךְ יֵשׁ לְתַמּוּהָ,
וְכִי יֵשׁ בּוֹ – אֵף אִם יֵשׁ בּוֹ בְּשֹׁר שֶׁל תְּרוּמָה בְּרִי לְחֲמִין אֶת
הָעִיסָה, מִכָּל מְקוֹם בְּמֵאָה וְאַחַד אֲמַאי לֹא בְּטִיל – מִדְּרֻעֵה אֵינוֹ מֵתַטֵּל
בְּמֵאָה וְאַחַד שֶׁל חולין, וְכִי יֵשׁ דְּבַר הַנוֹתֵן טַעַם כָּל כֵּךְ חוּץ הַנִּיכָר
אֵף בְּמֵאָה וְאַחַד שֶׁכִּנְגַדוֹ.
אִשְׁתֵּיתִי – נִשְׁתַּתֵּק רַב דִּימִי, וְלֹא יָדַע לְהַשִּׁיב עַל קוֹשִׁיתוֹ שֶׁל אֲבִי.
אֲמַר לִיה אֲבִי לֵרַב דִּימִי, דְּלָמָּה – שְׁמָא יִתְכֵּן לִישֵׁב קוֹשִׁיא זֶה,
וְלִמְרַם דְּשֵׁאִי שְׁאֹר דְּחִימוּצֵי קִשָּׁה – שֶׁשְּׁאֹר שׁוֹנָה מִשְׁאֵר נוֹתֵנִי
טַעַם, שִׁישׁ בּוֹ כֵּחַ חוּץ לְחַמֵּץ הָעִיסָה, וְלִפְיִכֵּךְ פֻּעְמִים שֶׁהוּא נוֹתֵן
טַעַם אֵפִילוֹ בְּעִיסָה שִׁישׁ בֵּה מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַדוֹ.
אֲמַר לִיה רַב דִּימִי לֵאבִי, אֲרִכְרֶתָּ, מִלְּתָא – הַזְכֵּרְתָּ לִי דְּבַר הַלְכָה,

דְּאֲמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לֹא כָּל הַשִּׁיעוּרִין שְׁוִין, כְּלוּמֹר, אֵין כָּל
הַמֵּאכִלִים שׁוִים בְּשִׁיעוּר הַטַּעַם שֶׁהֵם נוֹתֵנִים בְּמֵה שֶׁהֵם מִתְּעַרְבִים
בּוֹ, שְׁהִירִי צִיר שֶׁל דְּגִים טִמְאִים שִׁיעוּרֵיהֶם קָרוֹב לְמֵאֲתִים – צָרִיךְ שִׂיחָא
בְּהִיתֵר קָרוֹב לְמֵאֲתִים כִּנְגַדוֹ, כְּדִי לְבַטֵּל אֶת טַעְמוֹ הַחוּק, וְאֵין הוּא
דּוּמָה לְשֹׂאֵר אִיסוּרִים שְׁבִטּוּלָה בְּשִׁישִׁים, דְּתֵּנִן – שֶׁכֵּךְ
שִׁנִּינוּ בְּמִסְכַּת תְּרוּמוֹת (פ"י מ"ח), דֵּן מֵאָה צִירוֹ אֲסוּרָה, בְּרִי יְהוּדָה
אֲמַר, אִם נִתְעַרְבָּה רְכִישִׁית צִיר שֶׁל דָּג טִמָּא בְּמֵאֲתִים שֶׁל צִיר דְּגִים
טְהוֹרִים אֲסוּרָה הַתְּעֻרְבָּת כּוּלָּהּ, אֵךְ אִם יֵשׁ פָּחוֹת מִרְבִּיעִית
בְּסֵאִתִּים הַתְּעֻרְבָּת מוֹתֶרֶת. וְשִׁיעוּר סֵאִתִּים יֵשׁ בּוֹ קָרוֹב
לְמֵאֲתִים רְבִיעִית, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאן שֶׁאֵין כָּל הַשִּׁיעוּרִים שׁוִים,
אֵלֶּא יֵשׁ אִיסוּרִים הַנוֹתֵנִים טַעַם אֵפִילוֹ בְּשִׁיעוּר גְּדוֹל שֶׁל הִיתֵר,
וְלִפְיִכֵּךְ יֵשׁ לִמְרַם כֵּן אֵף לְגַבִּי שְׁאֹר, שִׁיכּוֹל לִיתֵּן טַעַם אֵף בְּעִיסָה
שִׁישׁ בֵּה מֵאָה וְאַחַד כִּנְגַדוֹ.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: כִּיִּצַּד יִתְכֵּן שְׂרָבִי יְהוּדָה סוֹבֵר שְׂצִיר דָּג טִמָּא בְּטֵל
בְּצִיר דְּגִים טְהוֹרִים, וְהָאֲמַר – וְהִירִי אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁמִין בְּמִינוֹ לֹא
בְּטִיל לְעוֹלָם.
מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא: שְׂאֵנִי צִיר דְּוִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא – שׁוֹנָה הִדְבַּר לְגַבִּי
צִיר, שֶׁאֵינוֹ מִבְּשַׁר הִדָּג הַטִּמָּא אֵלֶּא רֶק לְחוֹת הַיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְאֵין
אִיסוּרוֹ אֵלֶּא מִדְּרַבְנָן, וְלִפְיִכֵּךְ לֹא הַחֲמִיר בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְאֲסוּר
תְּעֻרְבָּת מִן בְּמִינוֹ לְעוֹלָם, אֵלֶּא נִיתֵן לְבַטֵּלוֹ כְּשִׁישׁ קָרוֹב לְמֵאֲתִים
הִיתֵר כִּנְגַדוֹ.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה: בְּצִידָא מְשַׁעְרִין כְּבִשֶׁר בַּלְפָּת. אֲמַר רַב הוֹנָא, כּוּנָתָהּ
דְּבִרֵּי הַמְשָׁנָה הִיא שֶׁמְשַׁעְרִים כְּבִשֶׁר בְּרִישָׁא לְפָתוֹת – בְּעִלֵּי הַלְפַת.
הַגִּמְרָא מִבְּאֵרְתָּ שֶׁמְשַׁנְתִּינוּ אֵינָה כְּשִׁית רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: מְתִנִּיתִין –
מְשַׁנְתִּינוּ הַסּוֹבֵרֶת שְׂגִיד הַנֶּשֶׁה הַנוֹתֵן טַעַם בַּתְּבִשִּׁיל הִרִי הוּא
אֲסוּרָה, דְּלֹא בְּתֵאֵי תֵּנָא – אֵינָה כְּשִׁית תֵּנָא זֶה, דְּתֵנָא בְּרִישִׁיתָא,
רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנֵי שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אֲמַר, אֵין גְּנִידִין בְּנוֹתֵן
טַעַם – אֵין הַגִּיד נוֹתֵן טַעַם בַּתְּבִשִּׁיל שֶׁהוּא מִתְעַרֵּב בּוֹ, מֵאֲחֵר
שֶׁהוּא יֵשֵׁב כַּעַץ, וְלִפְיִכֵּךְ דִּי בּוּזָה שִׁיּוּצִיא אֶת הַגִּיד עֲצוּם מִן
הַתְּעֻרְבָּת, וְהַתְּבִשִּׁיל מוֹתֵר בְּאִכְלָה.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה בַּעֲנִין זֶה: הָהוּא דְּתֵאֵי לְקָפִיָּה – מַעֲשֶׂה הִיָּה
בְּאִדָּם שְׁבָא לִפְנֵי דְּרַבִּי חֲנִינָא, כְּדִי לְשׁוּאֹלוֹ עַל גִּיד שֶׁנִּתְעַרֵּב
בַּתְּבִשִּׁיל אִם אֲסוּרָה. הָהוּא יוֹתִיב – הִיָּה יוֹשֵׁב רַבִּי יְהוּדָה בְּרִישִׁיתָא
אֲבָבָא – בַּתְּחַת בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא. כִּי נִפְּקַ – כֹּאשֶׁר יֵצֵא אוֹתוֹ
אִדָּם, לְאַחַר שֶׁשָּׂאֵל אֶת שְׁאֵלוֹ מִרְבִּי חֲנִינָא, אֲמַר לִיה – שָׂאֵל רַבִּי
יְהוּדָה בְּרִי זְבִינָא לְאוֹתוֹ אִדָּם, מֵאֵי אֲמַר לָךְ – מֵה פֶּסֶק לָךְ רַבִּי חֲנִינָא
שְׂרָאִי וְהִתְלִיָּה – רַבִּי חֲנִינָא הִתִּיר לִי אֶת הַתְּבִשִּׁיל. אֲמַר לִיה רַבִּי
יְהוּדָה בְּרִי זְבִינָא, הִדָּר עֲנִי לִי לְקָפִיָּה – הִכְנַס שׁוֹב אֶת שְׁאֵלְתְּךָ לִפְנֵי
רַבִּי חֲנִינָא, שְׁמָא לֹא הִבֵּין אֶת דְּבָרֶיךָ וְלִפְיִכֵּךְ הִתִּיר לָךְ, חוֹר אוֹתוֹ
אִדָּם וְנִכְנַס לְרַבִּי חֲנִינָא וְשָׂאֵלוֹ שְׁנִית. אֲמַר לוֹ רַבִּי חֲנִינָא, מֵאֵי הָאֵי
דְּקָא מְצַעֵר לִי – מִי הוּא זֶה הַמְצַעֵר אוֹתִי וְשׁוֹלֵחַ אוֹתְךָ לְשָׂאֵל שׁוֹב,
וְיֵל אֲמַר לִיה לְמָאן דְּתֵיבִים אֲבָבָא – לָךְ אֲמַר לוֹ לֹחַ שְׁיֹשֵׁב בַּתְּחַת,
[אֵין גְּנִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם] – אֵין הַגִּידִים נוֹתֵנִים טַעַם בְּמֵאכֵל, וְלִפְיִכֵּךְ
אֵין מְקוֹם לְאֲסוּר הַתְּבִשִּׁיל שֶׁנִּתְעַרֵּב בּוֹ הַגִּיד.
כִּי אֲתוֹ לְקָפִיָּה דְּרַבִּי אֲמַי – כֹּאשֶׁר הָיוּ בָּאִים לִפְנֵי רַבִּי אֲמִי לְשׁוּאֹלוֹ
בַּעֲנִין גִּיד שֶׁנִּתְעַרֵּב בַּתְּבִשִּׁיל, מְשַׁעְרֵי לָהּ לְקָפִיָּה – הִיָּה שׁוֹלֵחַ אֶת
הַשְּׁאוּלִים לִפְנֵי דְּרַבִּי יִצְחָק בֶּן חֲלֹבִי, דְּמוֹרֵי בֵּה לְחִיתִּירָא – שֶׁהִיָּה
מִדְּרָה בּוּזָה הִיתֵר מְשׁוּם [מִשְׁמוֹ] דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, וְלִיָּה לֹא בְּקִידָא
לִיָּה – אֵךְ רַבִּי אֲמִי לֹא הִיָּה סוֹבֵר כֵּן, וְלִפְיִכֵּךְ לֹא הוֹרָה בּוּזָה הִיתֵר
בְּעֲצוּמוֹ, אֵךְ מֵאִידֵךְ לֹא רָצָה לְמַחוֹת בִּידֵם מֵאֲחֵר וְהוֹרִי בּוּזָה הִיתֵר
מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא: וְהִלְכָּתָא, אֵין גְּנִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וְלִפְיִכֵּךְ אֵין גִּיד
הַנֶּשֶׁה אוֹסֵר אֶת הַתְּבִשִּׁיל שֶׁנִּתְעַרֵּב בּוֹ.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה (לעיל צ"ה): גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁנִּתְבִּשֵּׁל עִם הַגִּידִים, בּוֹמֵן
שִׁמְכִירוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם, וְאִם לֹאוֹ כּוֹלֵן אֲסוּרִי, וְהוֹרֵטֵב בְּנוֹתֵן טַעַם.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: מִדְּרֻעֵה בְּאֹפֹן שֶׁאֵינוֹ מִמִּידָּה אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה בַּתּוֹךְ
הַתְּעֻרְבָּת אוֹסֵר הוּא אֵף אֶת הַגִּידִים הַמוֹתֵרִים, וְלִפְיִכֵּךְ בְּרִישָׁא –
הִרִי מִן הַדִּין שֶׁיִּתְבַּטֵּל גִּיד הַנֶּשֶׁה הָאֲסוּר בְּרִבּוֹ הַגִּידִים הַמוֹתֵרִים,
וְיִתְרִי כּוֹלֵם בְּאִכְלָה.

לקדירה שיש בה חתיכות כשירות של בשר או דגים, אינה אוסרת
 את כל התערובת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ופירורים דקים
 של בשר ותבלינים המתאספים בתחתית הקדירה וכתחיתות.
 כלומר, אם על ידי צירוף הרוטב והקיפה והחתיכות הכשירות יש
 בהם פי ששים מן החתיכה של האיסור, בטל האיסור הנפלט מן
 החתיכה, והתערובת מותרת באכילה. אך אם אין בהם ששים
 כנגדה, נמצא שחתיכת האיסור נתנה טעם בתבשיל, ולפיכך כולו
 נאסר.
 אופן רב אמורא עליה – העמיד רב מתורגמן לפניו, כדי לדרוש
 ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מדבריו של רבה בר בר חנה, ודרש
 לאסור אף באופן שיש בתערובת ששים כנגד החתיכה של
 האיסור, כיון שנתן – שהרי אם נתנה החתיכה של איסור טעם
 מתחילה בחתיכה אחת של היתר שהיתה בצידה, אזי החתיכה
 עצמה של היתר נעשית בחתיכה של נבלה ממש, ומעתה הרי היא
 אוסרת את כל שאר החתיכות של היתר כולן, מפני שהן מינה, ורב
 סובר כשיתר רבי יהודה שימין במינו אינו בטל.
 הגמרא מבררת את דברי רב: אמר ליה רב ספרא לאביו, מכדי –
 הרי, רב שאמר שהחתיכה שנעשית נבילה אוסרת את כל
 החתיכות מפני שהן בני מינה, כמאן אמרה לשמעיה – כשיתר מי
 אמר כן, כרבי יהודה, דאמר מין מינו לא בטל – הסובר שהיתר
 אינו מבטל איסור שהוא ממינו, אף אם יש בו ששים כנגדו. ואם כן
 יש להקשות, מאי אריא כי נתן טעם – מדוע נקט רב את דינו
 באופן שנתנה החתיכה של נבילה טעם תחילה בחתיכה של היתר
 שהיתה בצידה, אפילו כי לא נתן טעם נמי – הרי אף אם לא נתנה
 תחילה טעם בחתיכה אחת, אלא נתערבה מיד בכל החתיכות
 שבקדירה, גם יהיה הדין כן, שאוסרת היא את כולן אפילו אם יש
 בהיתר פי ששים מן האיסור, שהרי אף חתיכת הנבילה עצמה היא
 מאותו המין של חתיכות ההיתר, ומין במינו אינו בטל.
 הגמרא מיישבת קושיא זו בשני אופנים: האופן האחד. אמר ליה
 אביו לרב ספרא, הלא כמאן עסקינן – באיזה אופן עוסק רב,
 כשקדם וסילקו – כשקדם וסילק את חתיכת האיסור מן הקדירה
 מיד לאחר שנתנה טעם בחתיכה אחת של היתר, קודם שנתערבה
 בשאר החתיכות שבקדירה, ונמצא שאם נתנה חתיכת האיסור
 טעם מתחילה בחתיכה אחת של היתר, נעשית אותה חתיכה
 כנבילה, ומעתה אוסרת היא את שאר החתיכות שבקדירה מפני
 שהן ממנינה, ואפילו אם יש בהן ששים כדי לבטלה. אבל אילו לא
 היתה חתיכת הנבילה נותנת טעם תחילה בחתיכה אחת של היתר,
 היתה הקדירה כולה מותרת, לפי שהוציא את האיסור קודם
 שיתערב טעמו בהיתר.
 האופן השני: רבא אמר,

מתרצת הגמרא: בריה שאני – שונה הדבר לגבי גיד, שהוא בריה
 של דבר שלם, ועל כן יש לו חשיבות ואינו בטל, ולפיכך אם אינו
 מכיר את גיד הנשה בתוך שאר הגידים אין תקנה לתערובת זו.
 שנינו במשנה: וכן חתיכה של נבלה וכו' וכן חתיכה של דג טמא
 שנתבשלו עם החתיכות, בזמן שמכירן בנותן טעם, ואם לאו כולן
 אסורות, והרוטב בנותן טעם.
 מקשה הגמרא: מדוע באופן שכיר את חתיכת הנבילה היא
 אוסרת את כל החתיכות, ותבטל חתיכת הנבילה ברוב של חתיכות היתר.
 ממשכיה הגמרא: הניחא למאן דאמר – קושיא זו מיושבת לדעת
 הסובר את שדרבו לימנות – שרק דבר הנמנה תמיד, בזה שנינו
 מחמת חשיבותו, עליו שנינו במסכת ערלה (פ"ג מ"ז) שאין בו דין
 ביטול, אזי מבואר הדבר שאף חתיכת נבילה פעמים היא נמנית,
 ולפיכך אין מועיל לה ביטול. אלא למאן דאמר – אבל לדעת
 הסובר את שדרבו לימנות – שרק דבר הנמנה תמיד, בזה שנינו
 במסכת ערלה שאינו מתבטל, אבל דבר העשוי ליתן גם באומד
 מועיל בו ביטול, אף אם נמנה לפעמים, מאי אכא למימר – כיצד
 אפשר ליישב את משנתנו, הרי חתיכת נבילה יש המוכרים אותה
 באומד, ואם כן מדוע אינה בטלה בחתיכות של היתר.
 מתרצת הגמרא: שאני – שונה הדבר לגבי חתיכה של בשר, הואיל
 וראויה להתכבד בה לפני האורחים, כלומר, יש לה חשיבות משום
 שאפשר להתכבד בה על ידי נתינתה לאורחים, ולפיכך אין מועיל
 בה ביטול ברוב.
 הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה להשמיענו דין זה בשני
 אופנים: וצריכא – המשנה הוצרכה להשמיענו שאין מועיל ביטול,
 הן לענין גיד הנשה והן לענין חתיכה של נבילה. דאי אשמיעין –
 שאילו היתה המשנה משמיעה דין זה רק לגבי גיד הנשה, סבורים
 היינו לומר שדווקא בזה אין מועיל ביטול משום דברייה היא – דבר
 שלם הוא ויש לו חשיבות, אכל חתיכה של נבילה שאינה בריה
 אימא לא – סבורים היינו שאין לומר כן, אלא מועיל בה ביטול,
 ולפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שאף היא אינה בטלה. ואי
 אשמיעין – ואילו היתה המשנה משמיעה דין זה רק לגבי חתיכה
 של נבילה, סבורים היינו לומר שדווקא בזה אין מועיל ביטול
 הואיל וחשובה היא וראויה להתכבד בה לפני האורחים, אכל גיד
 הנשה שאינו ראוי להתכבד בו לפני האורחים אימא לא – סבורים
 היינו שאין לומר כן, אלא מועיל בו ביטול, ועל כן הוצרכה
 המשנה להשמיענו שאף הוא אינו בטל.
 מסיקה הגמרא: צריכא – אכן הוצרכה המשנה לכתוב את שני
 האופנים.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדיני ביטול: דרש רבה בר בר
 חנה, חתיכה של בשר נבלה ושל או חתיכה של דג טמא, שנפלו

אגרות קודש

ב"ה, ה' אדר"ר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח טבת בו כותב אודות היחסים שבינו ובין זוגתו תחי'.

הנה ידוע עד כמה הפליגו רז"ל בהענין דשלום בית ואיש וזכו שכינה שריו ביניהם
 ובמילא צריך להרבות ריעות על זוגתו תחי' שתשוב לביתה ואשר מכאן ולהבא ישרה השלום ובמילא
 גם השמחה במעונם. ובודאי משים לב למרז"ל אשר נשים דעתם קלה והאשה דמעתה מצויה ושערי
 דמעו לא ננעלו ובמילא בעינים כמו אלו יש על הבעל לוותר במילי דארעא עד כמה שאפשר ובפרט
 בנדון ידידי שיש להתחשב עם השפעת היחסים שביניהם על ילדיהם שיחיו ובשים לב לגודל ערך
 הדברים הנה בודאי כשיתבונן ימצא הדרכים המתאימים להביא בפועל את השלום והשי"ת יצליחו...

בברכה המחכה לבשו"ט.

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף ק עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קעז רש"י תוספות

הניחא למאן דאמר — במסכת ביצה (ג.ב.) כל שדרכו לימנות שנינו — במסכת
ערלה (פרק ג משנה ו) גבי חבילי תילתן דלא בטיל. הא נמי פעמים שנמנית —
דאדם עשוי למנות חתיכותיו למנן אורחים שזימן. אלא למאן דאמר את שדרכו
— מיוחד למנן, הוא דלא טל, כגון תבלין. אבל דבר העשוי לינות באומר, אף
על פי שנמנה לפעמים — בטל, אמאי לא
בטלה? חתיכה של נבלה — ומכירה. אינה
אוסרת — בפליטתה. עד שיהא בה כדי ליתן
טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אויך רב
אמורא עליה — העמיד מתורגמן לפניו
לדרוש ולהשמיע לרבים, שלא ילמדו מרבה
בר בר תנה. כיון שנתנה טעם בחתיכה —
אחת שהיתה בצדה תמיד. או שנתבשלה
תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות
בקדרה. ולא היה בו ששים באיסור, ונתנה
הנבלה טעם בה, ואחר כך נתן שאר
החתיכות בקדרה. חתיכה — זו שקבלה
טעם הנבלה, נעשת נבלה עצמה. ואוסרת
כל החתיכות כולן מפני שהן מינה — וקא
סלקא דעתך: מפני שהן מינה — לא בטלי,
ואפילו יש בהן כדי ביטול שתיקה. רב —
דאמר "מפני שהן מינה", כמאן אמרה רבי?
אפילו לא נתנה טעם — בחתיכה שבצדה
— לא בטלה נמי, דהא נבלה גופה מיניהו
היא. ולא בטלה. בשקדים וסלקן — לאיסור,
וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה.
הלכך, נתנה טעם בראשונה — הרי זו חזרת
ואוסרת, ואי לאו — במאי מיתסר?
ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשת נבלה
לאסור חברותיה בפליטתה.

קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם, ולא משום דסבר דבטלי. והא דקאמר "למעוטי" — היינו למעוטי, דלא חשיב ליה. ובהני גוגא יש בריש פרק קמא דבבא קמא (ה.ב.)
דמנינא דמתניתין למעוטי דרבי חייא. ודרבי חייא למעוטי דרבי אשעאי, ולא משום דפליגי. אבל קשה: דכי פריך התם "וליתני נמי חתיכת נבלה?", אמאי לא משני: דלא תני לה,
משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין. כדמשני התם אהא דפריך התם "וליתני נמי אגוזי פריך ורומני באדון", ומשני: הא תנא התם הראוי לערלה וכו'! יש לומר: דהכי פריך התם:
"וליתני נמי חתיכת נבלה", ואי משום דכבר תנא ליה הכא — אם כן, לא ליתני חתיכת בשר בחלב, כיון דכבר אשמעינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהוי דבר שבמניין
ומשני: דהווא תנא תרתי אית ליה. ולפירושו זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה — בטל לדחותא תנא, ולכן לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב, ופליגי אתנא דהכא. חתיכה
עצמה נעשת נבלה — פירש בקונטרס: שנתבשלה תחילה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה, ולא היה בו ששים באיסור, ונתנה הנבלה טעם בה. ואחר כך נתן שאר החתיכות
בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה — חתיכה עצמה נעשת נבלה. ואוסרת כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה. וקשה לפירושו: דאם כן, גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה
על ידי טעם הנבלה, ובסומך משמע דמבטלין לחתיכות על ידי רוטב, דהוי שאינו מינו. והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה, ואוסר כל הרוטב שאחריו כן, מפני שהוא מינה,
ויצטרך שיהא ששים בחתיכה שנתן אחריו כן לבטל הרוטב דמעיקרא אלא יש לומר דמיידי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב, וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב.
ונעשת חתיכה היתר נבלה — לפי שבלעת טעם נבלה. דאין בהן ששים לבטל הטעם. ואחר כך בשמנערי הקדרה — אוסרת כל החתיכות, מפני שהן מינה. ובשקדים וסלקן — את
האיסור. ואם תאמר: למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה, אפילו לא נתנה טעם נמי, דהא במינה אוסרת בכל דהו! ואומר רבינו תם: דנדי דהיא גופה מינה ששים בכל שהוא,
מכל מקום לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות, כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא על ידי כל שהוא. ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך: דאפילו כי נתנה בה טעם — אין
ההיתר נעשה נבלה, שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה, אלא כנגד האיסור הבלוע. הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל, כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה — חשיב
האיסור כאילו הוא בעין, ואוסרת כל החתיכות במשנהו. אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה — לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה, שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד.
וכיון שלא נתנה טעם בחתיכה — הוי האיסור כמאן דליתיה, דלא הוי כאילו הוא בעין, ולא אסר אלא חתיכה ראשונה. שאין ההיתר נעשה איסור, ולא אסר שאר חתיכות. ודוקא
גבי טפת חלב אמרינן לקמן בפרק "כל הבשר" (ק.הא) דחתיכה עצמה נעשת נבלה, וצריך ששים כנגד כל החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחד — משום דכל חד וחד באפה נפשיה
שרי, וכי יאתגזו בהדי הדדי, אסור. הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה, אם אבל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב. ולכן צריך ברוטב ששים. לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טיפת
חלב. אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה, חזרה ונתנה טעם ברוטב — אין צריך אלא ששים לבטל האיסור שנבלע בחתיכה, ואין צריך שיעור ששים של אותה חתיכה.
וקשה לפירושו: לרבא דמשני "אפילו תימא לא קדם וסלקי", מאי מהני ליה חתיכה של היתר שנאסרה מתחלה ונעשת נבלה, והלא לעולם אין צריך ששים ברוטב אלא כדי לבטל
חתיכה של נבלה לבדה, ולא בעינן ששים לבטל שתי חתיכות של נבלה ושל היתר שנאסרה על ידו! יש לומר: כגון שנתמעשה הנבלה הרבה כמנו שהיתה קודם שנבלע טעמו
בחתיכה של היתר. והשאת לפי שנתנה טעם בשל היתר — צריך ששים כנגד כל מה שהיתה מתחלה, ואין שיעור ברוטב לבטלה. אבל לא נתנה בה טעם — אין צריך ששים, אלא
כנגד מה שנאסר בנבלה, ויש שיעור ברוטב לבטלה. ורב דאתא לפלוגי אדרבה בר בר חנה, לא היה צריך רב לומר אלא "חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות", מפני שהן מינה,
אלא אגב אורחיה אשמעינן דדוקא נתנה בה טעם — נבלה, אבל לא נתנה בה טעם נבלה — לא. ורבינו אפרים עליו השלום היה מביא ראיא מאת דאמר לעיל (ז.ה.א.) חזקא בויאת
דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא, "רדיקולא" הוא סל מלא חתיכות של בשר רותח. ולא אמר שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפל עליה בוית חלב ותאסור שאר חתיכות שאין בהן ששים
כנגד כולה, לפי שבאותה חתיכה עצמה לא היה בה כדי לבטל הבוית, אלא משערין הבוית בכל הבשר שבסל. ואין משם ראיא כלל, "רדיקולא" היינו קלחה, וכדפירש הקונטרס
וכדפירשנו לעיל. ואפילו אם נאמר "רדיקולא" הוא סל, כדמשמע הכא ובכל דוכתא — אין ראיא משם, דממה נפשך, אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה, כמו שפירשנו לעיל —
אם כן, אין אסור אלא החתיכה שנפלה עליה החלב, והשאר מותרות. ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה — אם כן, ברין הוא שכל החתיכות מסייעות לבטל. ולא אמרינן שתעשה
נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב, מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות. מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר, דאם אין נוטין טעם — מותר, אף על פי שקודם
שתתפשט הטפה נתן טעם במקום נפילתה. ולא אמרינן שיעשה אותה הבשר נבלה, כיון דסוף הטפה להתפשט בכל החתיכה. משום לפי מה שפירשתי לעיל בשם דרב רבי אלא ר' אלעזר
מנזי"ן, דבתי חתיכה אין שייך לומר שתעשה נבלה — אין ראיא משם. ואין ראיא לרבינו אפרים מאת דאמר (תרומות פרק ה משנה ו) אין המדומע מדמע, ללא כל שחבול, אבל
אמרינן שיעשה חבל תרומה — דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר על ידי בליעה. ולפירושו נחא הא דאמר גבי יין נסך בסוף מסכת עבודה זרה (ע.ג.ב.) יין נסך שנפל לבור,

דאיכא למאן דאמר: אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף, רואין ההיתר כאילו אינו, ושאר מים רבים עליו ומבטלין אותו. ולא אמר שיש עצמו של היתר נעשה איסור, ליחשב כאילו הוא יין נסך, ויצטרך מן המים כדי לבטל כל היין. ומזהו יש לומר: דהתם מיירי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם של היתר שבבור, ולא נאסר אלא על ידי כל שהוא. וכיון דלא היו

אלא משהו — לא אמרינן חתיכה עצמה נעשת

נבלה, כדפרישית לעיל. אף על גב דלא דמי,

דלעיל לא אמרינן אלא לענין שלא תאסור

האחרות, אבל היא עצמה נאסרה במשהו, וכיון

שנאסרה — אסורה לעולם, למאן דאמר (חולין

קחא) אפשר לסוחטו — אסור. ומכל מקום יש

לומר: דהוהא דשרי בעבודת זרה, אפילו נפלו

המים לבסוף, יסבור: אפשר לסוחטו — מותר.

והיה מותר כמון כן חתיכה עצמה. ומדקאמר הוהא

נפל חומר הדתיבא בגו מיא דאיסורא — בנותן

טעם, וכי ליכא נותן טעם — שרי, אין ראייה

לפירושו. דאיכא למימר: דאיירי כגון שנפל כל

ההיתר בבת אחת, שנתבטל לאלתר האיסור.

אבל אם לא נפל בבת אחת — ראשון ראשון

נעשה איסור, ועושה יין נסך לאסור הבא אחריו,

כדפרישית בפרק "כיסור הדם" (חולין פא, ו) ולפי

פירוש רבינו אפרים ודאי נידא מה שצוה הכתוב

להגיעל כלי מדין, דהשתא יורה גדולה שאי

אפשר להגיעל בתוך כלי אחד היכי משתריא? הא

אין במים ששים לבטל האיסור! ואי שיחזור

ומגיעלה בשניה — והלא המים הראשונים נעשו

נבלה, וחוזרין ואוסרין ואי לא משערין אלא

באיסור עצמו, נידא. דהוה אף לומר: דכשאין בת

יומא מגיעלין אותה, דהא לא אסרה תורה אלא

קדרה בת יומא. ואין ראייה גמורה מכאן, דאיכא

למימר דלא אמרה תורה להגיעל אלא בלים

קטנים בתוך כלי גדול, שיהיה במים ששים כדי

לבטל האיסור. וכתב רבינו יהודה: דנראה לרבינו

יעקב להחמיר בדבר, כיון דאין ראייה ברורה. והיו

מין ומינו ודבר אחר כו' — אמר רבינו שמואל בן

מאיר: דכמו שצריך שיהיה ברוב כד לבטל

החתיכה דאיסור, כך צריך גמי שיהיה ששים

בחתיכה של היתר לבטל מן הרוטב כשיעור שתי

החתיכות. דמכיון שנבלע הרוטב בחתיכה

האיסור, נעשה נבלה. וכשנבלע אחריו כמנמה —

איסר שאר הרוטב מפני שהוא מינו. דהכי אמרינן

בפרק "כל הבשר" (חולין קחא) גבי "כדית בשר

שנפל לתוך יורה של חלב", אמר רב: בשר —

אסור, חלב — מותר. ואי אמרת: אפשר לסוחטו

אסור, אמאי חלב מותר? חלב נבלה היא פירושו:

דחלב שנבלע בבשר — נעשה נבלה, וכשנפלט

אחר כך — אסור כל החלב, מפני שהוא מינו.

סלף את מינו כמי שאינו ואת שאינו מינו רבה

עליו ומבטלו — הקשה רבינו אפרים:

דאמר בפרק "הלוקח בהמה" (בכורות כבא) הלוקח ציר של עם הארץ, משיקו במים,

וטורח. אי רובא מים — טורח לזה בהשקה, ואי רובא ציר — לאו בר קיבול טומאה הוא.

והנך מיעוטא דמים, בטלי ברובא. וקאמר: לא שנו אלא לטבול בו פיתו, אבל לקדרה —

מצא מין את מינו ונעור. והשתא דיאן ניעור? אמאי לא קאמר: סלק את מינו כמי שאינו,

ושאינו מינו, דהיינו הציר, רבה על שם טומאה ומבטלין לעולם. הציר שהוא רוב, מבטל

אותם מים הטומאים! ויש לומר: דלא דמי, דהכא אין מינו נאסר אלא מכח האיסור

שנתערב בו, ואי אפשר להבדילו, ובכל מקום שישנו, היתר הוא. ולפיכך שייך לומר שם

"סלף". אבל התם, דמינו עצמו מטמא מחמת מנוג מים טמאים, אין שייך לומר "סלף".

וכי תימא אין בגידין בנותן טעם — לפי זה היה יכול להקשות ממיתנין: דמאי קאמר

שרי יהודה? אפילו מבני יעקב נאסר, ועדיין בהמה טמאה מותרת להן, דמשמע דמטעם

זה יש לחלל איסורא גיד איסורא טומאה, כמו שפירש בסמוך במסכתא, ואמר: דיקא נמי דקדנ כו'.

וכן היה יכול להקשות למאי דבעי מעיקרא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דאיסור

חל על איסור חלב. ונראה להרוב דבינו שמואל דיש ליישוב: דסלקא דעתך דרבי יהודה דטעמא דהנא קמא כרבי שמעון דבסמוך, משום "מי שגידו אסור ובשרו מותר, יצא" כו'

ולחכי פריך רבי יהודה: והלא אף לבני יעקב נאסר, ועדיין בהמה טמאה בשרה מותרת. **אבל** טעמא נהוג — היה יכול להקשות: דאמרינן בפרק "בהמה המקשה" (מנחות עה,א): הפילה

נפל — חלבו כחלב היה, וחדשים קא גרמי לה, אלא עריפא מיניה פריך. דאיכא למאן דאמר התם דאסור, דאוריז גרים, ובהמה טמאה כאוריז דמאי, כיון דלא שייך בה "כל בהמה

תאכלו". ועוד יש לומר: דילמא שאני חלב, דרממנא אמר "כל חלב שור או כשב או עז", ואין זה שור או כשב ועז. אבל גיד אסר הכתוב כל מקום שישנו על הדף.

ורבי

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו, הוי מין ומינו ודבר

אחר, וכל מין ומינו ודבר אחר - סלק את מינו כמי

שאינו, ושאינו מינו - רבה עליו ומבטלו. **משנה** נהוג

בטהורה ואינו נהוג בפמא. רבי יהודה אומר: אף

בפמא. **אמר** רבי יהודה: והלא מבני יעקב נאסר גיד

הנשה, ועדיין בהמה טמאה מותרת להן! **אמרו** לו:

בסיני נאמר, **אף** שנתבב במקומו. **גמרא** וסבר רבי

יהודה איסור חל על איסור? והתניא, רבי יהודה

אומר: יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית

הבליעה? תלמוד לומר "נבלה וטרפה לא יאכל

למאנה כה" - מי שאיסורו משום "כל תאכל נבלה",

יצא זה שאין איסורו משום "כל תאכל נבלה", **אף**

משום "כל תאכל למאנה"! **וכי** תימא, קסבר: אין

בגידין בנותן טעם, ובפמא נמי, איסור גיד - איכא,

איסור טומאה - ליכא, וסבר רבי יהודה אין בגידין

בנותן טעם? והתניא: האוכל גיד הנשה של בהמה

טמאה - רבי יהודה מחייב שתים, ורבי שמעון פוטרי!

- **לעולם** קסבר: יש בגידין בנותן טעם, וקסבר: נהוג

בשילי, דאיסור גיד ואיסור טומאה - ביהי הדדי

קאתי. - ומי מצית אמרת נהוג בשילי, והתנן: נהוג

בשילי. רבי יהודה אומר: אינו נהוג בשילי, והלבו

מותרי - הני מילי, גבי מהורה, דרממנא אמר: "כל

בבהמה... תאכלו", אבל בפמא נהוג. - ומי מצית

אמרת דתרייהו ביהי הדדי קאתו? והתנן, על אלו

טומאות הנייר מנלה: על המת, ועל פזית מן המת.

וקשיא לן: על פזית מן המת מנלה, על המת פזיל לא

כל ששן? ואמר רבי יוחנן: לא נצרכא אלא לנפל שלא

נתקשרו אבריו בגידין. **אלמא:** איסור טומאה קדים! -

אף על גב דאיסור טומאה קדים, אתי איסור גיד חייל

עליה, שכן איסורו נהוג בכני נה. דיקא נמי, דקתני,

אמר רבי יהודה: והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה,

ועדיין בהמה טמאה מותרת להם. גופא, האוכל גיד

הנשה של בהמה טמאה - רבי יהודה מחייב שתים,

ורבי

נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טז,א). הנייר

מנלה — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, דכתבי (במדבר ו) "והמים הראשונים

יפלו", ומגלה חוחרו ומונוה, דכתבי "זולגה ראשו ביום שהרתר". **שלא** נתקשרו —

דליכא עדיין כותב בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלאמא תולה בגורן

אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חייל עליהו. ומשני **אף** על

דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה — שכן איסור חמור הוא, ויש בו כח

לחל על אחרים. ומזה חומרו? שנוהג בבני נח לרבי יהודה, כדתנן: "והלא מבני יעקב"

כו'. דיקא נמי — דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא, מדיליך מבני יעקב,

דקודם מתן תורה בני נח הוו.

הבי

נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טז,א). הנייר

מנלה — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, דכתבי (במדבר ו) "והמים הראשונים

יפלו", ומגלה חוחרו ומונוה, דכתבי "זולגה ראשו ביום שהרתר". **שלא** נתקשרו —

דליכא עדיין כותב בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלאמא תולה בגורן

אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חייל עליהו. ומשני **אף** על

דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה — שכן איסור חמור הוא, ויש בו כח

לחל על אחרים. ומזה חומרו? שנוהג בבני נח לרבי יהודה, כדתנן: "והלא מבני יעקב"

כו'. דיקא נמי — דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא, מדיליך מבני יעקב,

דקודם מתן תורה בני נח הוו.

הבי

נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טז,א). הנייר

מנלה — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, דכתבי (במדבר ו) "והמים הראשונים

יפלו", ומגלה חוחרו ומונוה, דכתבי "זולגה ראשו ביום שהרתר". **שלא** נתקשרו —

דליכא עדיין כותב בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלאמא תולה בגורן

אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חייל עליהו. ומשני **אף** על

דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה — שכן איסור חמור הוא, ויש בו כח

לחל על אחרים. ומזה חומרו? שנוהג בבני נח לרבי יהודה, כדתנן: "והלא מבני יעקב"

כו'. דיקא נמי — דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא, מדיליך מבני יעקב,

דקודם מתן תורה בני נח הוו.

ורבי

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו — ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכת

היתר קמיתא. דכל מין ומינו — כגון נבלה ושחוטת. **ודבר** אחר — כגון תבלין ורוטב,

מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו. אלא סלקוהו כמי שאינו בקדרה זו,

ונשארו הנבלה והרוטב, ובטלה נבלה ברובט ובקיפה. הלכך נהנה טעם בראשונה

תחלה, בעוד שלא רבה הרוטב עליה, ואחר

כן נתן מים וקיפה וחתיכות — בתוספת החתיכה

ראשונה על הנבלה. ואסרת הכל, מפני שזך

מינה, ולא מצו חתיכות לבטלה, ואף על פי

שיש בהן יותר מששים. והרוטב לבדו אין בו

כדי לבטל שניהם. **משנה** ואינו נהוג בממאה

— שאם אבל גיד הנשה של טמאה, למאן

דאמר יש בגידין טעם — לוקה משום טמאה,

ולאו משום גיד. ולמאן דאמר אין טעם בגידין

— פטור מכלום, דבטהורה עץ הוא, והותרה

חייבה עליה, אבל בטמאה — אינו נהוג. **מבני**

יעקב נאסר — דכתבי (בראשית לב) "על כן"

וגו', ועדיין טמאה מותרת להן עד מתן תורה.

אמרו לו — פסוק זה שהזהירו עליה, בסיני

נאמר, ועד שיש לא הוזהרו. ואלא שנתבב

במקומו, — לאתר שנאמר בסיני, וכתב וסודר

משה את התורה, כתב המקרא הזה על

המעשה: על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן

שלא יאכלו גיד. **גמרא** איסור חל על איסור

— דקא סלקא דעתך: משום טומאה ומשום

גיד קמחייב ליה. הכי גרסינן: יכול תהא נבלת

עוף טמא מטמא בבית הבליעה תלמוד לומר

(ביו) נבלה וטרפה לא יאכל למאנה כל —

מפני שהיא מטמא באכילה זו, ובנבלת עוף

מיתוקם בתורת כהנים ובמסכת נדה (מב,ב).

והכא הכי קאמר: יכול אף נבלת עוף טמא

במשמע? תלמוד לומר "נבלה וטרפה לא

יאכל למאנה" — מי שאיסורו משום "כל

תאכל נבלה" הוא אומר לך ששומאם בה, יצא

זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף

טמא. ומדקאמר: אין איסורו משום נבלה,

אלמא סבירא ליה לא אתיא איסור נבלה

וחייל איסור טמאה? **וכי** תימא קסבר אין

בגידין בנותן טעם — ואין כאן איסור טומאה,

אלא איסור גיד. **ופרי** שמעון פוטרי — לגמרי

משמע. ולקמיה פריש טעמא. **אמר** רבי גרסינן:

לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר

נהוג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה כו' —

משעת יצירת ולד חלו שניהם, לפיכך חייב

לעולם על שניהם. **אינו** נהוג בשליל — ועל

כרחק איסור טומאה חל על השליל, שהרי כל

יצירתו טומאה. ואיסור גיד אינו חל עד

שנולד, והכי חייל איסור טומאה? **כל**

בהמה — ואפילו חלבו וגידו, דמהאי קרא

נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טז,א). הנייר

מנלה — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, דכתבי (במדבר ו) "והמים הראשונים

יפלו", ומגלה חוחרו ומונוה, דכתבי "זולגה ראשו ביום שהרתר". **שלא** נתקשרו —

דליכא עדיין כותב בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלאמא תולה בגורן

אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חייל עליהו. ומשני **אף** על

דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה — שכן איסור חמור הוא, ויש בו כח

לחל על אחרים. ומזה חומרו? שנוהג בבני נח לרבי יהודה, כדתנן: "והלא מבני יעקב"

כו'. דיקא נמי — דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא, מדיליך מבני יעקב,

דקודם מתן תורה בני נח הוו.

הבי

נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, בפרק "בהמה המקשה" (חולין טז,א). הנייר

מנלה — אם האהיל עליהם — טמא נזיר, דכתבי (במדבר ו) "והמים הראשונים

יפלו", ומגלה חוחרו ומונוה, דכתבי "זולגה ראשו ביום שהרתר". **שלא** נתקשרו —

דליכא עדיין כותב בשר בכוליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלאמא תולה בגורן

אברים קודם לגידין. ושמע מינה שם טומאה קדים חייל עליהו. ומשני **אף** על

דאיסור טומאה קדים אתי איס

חולין דף ק עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קעט

מִמָּאָה, שאיסור בל תאכל נבילה אינו חל על איסור בל תאכל
טמאה, ומוכח מהבביתא, שלדעת רבי יהודה אין איסור חל על
איסור, וקשה על המבואר במשנתו שלדעתו איסור חל על
איסור.
הגמרא מנסה לומר אופן אחר בביאור דעת רבי יהודה: וְכִי תֵימָא
שבאמת רבי יהודה סובר שאין איסור חל על איסור, ומה שנוהג
איסור גיד בבמהה טמאה הוא מפני שקפכר שאין בגידין גנותן מעם
– אין בגידין של הבמהה את הטעם של הבשר, ואינם נאסרים
משום טמאה, שהם כחתיכת עץ בעלמא, ומשום כך בִּמְמָאָה נִמְי
איסור גיד אִימָא איסור טומאה לִיכָא – גם בבמהה טמאה יש רק
איסור גיד ולא איסור טמאה, ולא שייך כאן אין איסור חל על
איסור.
דוחה הגמרא: אם כך, שוב יקשה סתירה בדבריו, וכי סָבַר רַבִּי
יהודה שאין בגידין גנותן מעם, והתניא, האוכל גיד הנשה של בהמה
מִמָּאָה, רַבִּי יְהוּדָה מַחֲבִיב שְׂתִים אחת משום איסור טמאה, ואחת
משום איסור גיד, וְרַבִּי שְׁמֵעוֹן פּוֹשֵׁר, ומוכח שלרבי יהודה יש
בגידין גנותן טעם, שהרי מחייב גם משום בהמה טמאה.
ניסיון נוסף (שלישי) בביאור דעת רבי יהודה: לְעוֹלָם קָפַר שֵׁשׁ
בגידין גנותן מעם, והטעם שיש איסור גיד בבמהה טמאה, הוא
מפני שקפכר שאיסור גיד נוהג גם בְּשִׁלִּיל – בעובר הנמצא במעי
אמו, דמשום כך וְשַׁאֲסוֹר גִּיד חַל מִיד בשעת יצירתו איסור גיד
וְאִסוֹר טוֹמְאָה בְּהִי דְרַבִּי קָהֲנִי – שני איסורים חלים יחד על
הגיד, ולכן אין להקשות הרי אין איסור חל על איסור, שלכולי
עלמא שני איסורים יכולים לחול בבת אחת.
דוחה הגמרא: וְכִי מְצִית אֲמַרְתָּ – האם תוכל לומר שלדעת רבי
יהודה איסור גיד הנשה נוהג בְּשִׁלִּיל, וְהִתְנָה – והלא שנינו במשנה
(לעיל 108), איסור גיד הנשה נוהג בְּשִׁלִּיל, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אֵינוֹ נוֹהֵג
בְּשִׁלִּיל, וגם חֲלָבָה שֶׁל הַשְּׁלִיל מוֹתֵר בִּאֲכִילָה, ומבואר שדעת רבי
יהודה שאיסור גיד הנשה אינו נוהג בשליל. מתרצת הגמרא: הֲנִי
מִילִי – בדברים אלו שאמר רבי יהודה שאין איסור גיד הנשה נוהג
בשליל, אינם אלא לַצִּי בהמה מְהוּרָה, דְּרַחֲמָנָא אִמֵּר (דברים יו ד)
יָכֹל בְּהֵמָה וגו' בְּהֵמָה אֲתָה תֹאכְלוּ, ומפסוק זה למדים שהשליל
הנמצא בתוך הבהמה מותר באכילה על ידי שחיטת הבהמה,
וסובר רבי יהודה שכל השליל בכלל ההיתר ואפילו גיד הנשה
שוב, אֲבָל בְּהֵמָה מִמָּאָה נוֹהֵג איסור גיד הנשה גם בשליל.
הגמרא דוחה מטעם אחר: וְכִי מְצִית אֲמַרְתָּ דְּרַבִּי יְהוּדָה
קָהֲנִי – האם תוכל לומר ששני איסורים חלים בבת אחת מפני
שאיסור גיד חל על שליל, וְהִתְנָה (דבר מוט) לגבי גיד שנטמא, על
אִלוֹ טוֹמְאָתָה, הַנִּזְיֵר מְגַלַּח – באיזה סוג טמאה הוא צריך לטהר את
עצמו מטומאתו, ולאחר מכן לגלח את כל שערו, ולהתחיל למנות
את ימי נזירותו מחדש, על הַמֵּת – אם נטמא על ידי מת, וְעַל בְּצִית
מִן הַמֵּת – וכן אם נטמא רק על ידי כזית מן המת.
הגמרא מביאה את מה שקשה במשנה זו, ומה שסותר רבי יוחנן,
כדי לדחות את האופן השלישי בביאור דעת רבי יהודה: וְכַשְׁמָלָא לָן,
אם אפילו על בְּצִית מִן הַמֵּת הוא מְגַלַּח, עַל הַמֵּת בִּלְוִי לֹא כָל שֶׁכֶּן,
ומדוע הוצרכה המשנה לומר שהנזיר מגלח על המת. וְאֲמַר רַבִּי
יְהוֹנָן, לֹא נִצְרָכָא – לא הוצרכה המשנה לומר זאת, אֲלָא לְגַבֵּי נִזְיֵר
שנטמא מִנְּפֶל שְׁעָדִין לֹא נִתְקַשְׁרוּ – התחברו אֲבָרָיו בְּגִידִין,
שבמצב זה עדיין אין בו כזית בשר, והוצרכה המשנה לחדש
שמשמא מדין מת שלם.
הגמרא מסיקה את קושייתה מדברי רבי יוחנן: אֲלָמָּה – מוכח ממה
שאמר רבי יוחנן שבתחילת יצירת העובר אין אבריו מקושרים
בגידים, שאיסור טוֹמְאָה קָרִים לאיסור גיד, שהרי מדבריו יוצא
שהאברים נוצרים לפני הגידים, ואם כך איסור טמאה חל מיד
עוד לפני שנוצרו הגידים.
מסקנת הגמרא בביאור דעת רבי יהודה: אלא ביאור דעת רבי
יהודה הוא, שאין על גַּב אִסוֹר טוֹמְאָה קָרִים לאיסור גיד, מכל
מקום אתִי אִסוֹר גִּיד חֲלִיל עָלֶיהָ – יכול לבוא איסור גיד ולחול
עליו, ואין אומרים אין איסור חל על איסור, והטעם, שֶׁכֶּן אִסוֹרוֹ

אִפְּלוֹ תֵימָא –[תאמר] שמדובר באופן שלא קָרִים וְכַלְקֵן לאיסור מן
הקדירה, מכל מקום אין נאסרות שאר החתיכות אלא משום
חתיכת ההיתר שקיבלה מתחילה טעם מחתיכת הנבילה, ולא
מחמת הנבילה עצמה, משום דְּהוּ – יש בקדירה זו תערובת של
מִין וּמִינוֹ, דהיינו חתיכת בשר הנבילה שנתערבה בחתיכות של
בשר שחוט, ויש בתערובת זו אף דָּבָר אֲחֵר – מין אחר של היתר,
שהם הרוטב והתבלינים שאינם ממינו של האיסור. וְכָלֵל הוא
בידינו, שבכל תערובת של 'מין ומינו' וְדָבָר אֲחֵר' הדין הוא שיש
לְפָלֵק אֶת מִינוֹ מִמִּינוֹ – יש לדון את ההיתר שהוא ממין
האיסור כאילו אינו נמצא בתערובת זו, דהיינו, שאין הוא מבטל
את האיסור ואף אינו מוסיף עליו, וְשִׁאֲרֵי מִינוֹ רַבָּה עָלָיו וּמִכְבָּלָיו –
ושאר ההיתר שבתערובת שאינו ממינו של האיסור יכול לבטל
את האיסור אם יש בו הרבה כנגדו. ואף כאן יש לומר כן,
שמסלקים את חתיכות בשר ההיתר כאילו אינן בקדירה זו,
והרוטב והקיפה של ההיתר מבטלים את חתיכת האיסור, אם יש
בהם פי ששים כנגדה, שהרי אין הם ממינו של האיסור, ובאופן
כזה מודה רבי יהודה שהאיסור בטל אם אינו נותן טעם בהיתר.
ובכך מיישב רבא מדוע נקט רב באופן כזה שנתנה החתיכה של
איסור טעם מתחילה בחתיכה של היתר קודם שנתערבה בתוך
הרוטב, לפי שאילו לא היתה נותנת בה טעם היה הרוטב של
ההיתר מבטל את חתיכת האיסור, אם היה בו פי ששים כנגדה, אך
עתה שנעשתה החתיכה של היתר כחתיכה של נבילה אין הרוטב
מבטל את האיסור אלא אם כן יש בו פי ששים כנגד שתי
החתיכות.

משנה

המשנה ממשיכה לעסוק בפרטי איסור אכילת גיד הנשה, ותבאר
אם האיסור נוהג רק בבמהה טהורה או גם בטמאה: איסור אכילת
גיד הנשה נוהג רק בְּהֵמָה מְהוּרָה המותרת באכילה, וְאֵינוֹ נוֹהֵג
בְּהֵמָה מִמָּאָה האסורה באכילה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, נוֹהֵג אִף
בְּהֵמָה מִמָּאָה.
רבי יהודה מבאר את דבריו: אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה, וְהִלָּא מוֹזְמָנָם שֶׁל בְּנֵי
יַעֲקֹב כְּבָר נִאָּסַר גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְהִי בּוֹמָנָם עֲדִין הִיתָה בְּהֵמָה מִמָּאָה
מוֹתֵר לָהֶן, ואם כך איסור גיד הנשה חמור יותר מאיסור בהמה
טהורה, ומושם כך יכול איסור זה לחול על איסור בהמה טמאה,
ואין אומרים שאין איסור חל על איסור.
חכמים דוחים את ההוכחה: אִמֵּרוּ לוֹ חכמים, באמת איסור גיד
הנשה רק בְּסִינֵי נִאָּסַר ולא לבני יעקב, אֲלָא שְׁנֵיכֶם בְּמִקְוָם – אלא
שמשא רבינו כתב המעשה אצל יעקב ובניו, כדי ללמדנו את טעם
האיסור.

גמרא

שנינו במשנה, שלרבי יהודה איסור גיד הנשה נוהג גם בבמהה
טמאה, והבינה הגמרא, שאף על פי שהיא כבר אסורה באכילה
ככל בהמה טמאה, מכל מקום חל עליה איסור גיד, שאיסור חל
על איסור. הגמרא מקשה סתירה בדעת רבי יהודה: וְכִי סָבַר רַבִּי
יהודה שְׁאִיסוֹר חַל עַל אִסוֹר, וכמבואר במשנתו שלדעתו איסור
גיד חל על איסור טמאה, וְהִתְנָא, בענין מה שנאמר בתורה
שהאוכל נבילת עוף טהור מטמא את עצמו ואת בגדיו, רַבִּי יְהוּדָה
אֹמֵר, יָכוֹל הֵייתִי לומר שְׁתֵּהָא נְבִילַת עוֹף טָמֵא מְטַמֵּא את הַבְּגָדִים
של מי שאכלה והכניסה בְּבִית הַבְּלִיעָה, וכמו שהדין באוכל נבילת
עוף טהור, תִּלְמוּד לומר (ויקרא כב ח), 'נְבִילָה וְטֶרֶף לֹא יֹאכַל לְטֶמְאָה
בָּהּ' – שיהיה אדם מלאכול נבילת עוף משום שעל ידי כן הוא
נטמא ונאסר באכילת קדשים, ודרשו חכמים מהפסוק שאין
טמאה זו אמורה אלא בְּמִי שְׁאִיסוֹרוֹ –[איסור אכילתו] משום כל
הנאכל נְבִילָה וְהֵייתִי נבילת עוף טהור, יָצָא וְהֵייתִי נבילת עוף
טמא, שְׁאִין אִיסוֹרוֹ משום כל הנאכל נְבִילָה, אֲלָא משום כל הנאכל

48 אוֹמֵר, דווקא אדם טָמֵא שְׂאֵבֵל אֶת בשר הקודש הַהוּא חָיִיב
 49 חטאת, אבל טָמֵא שְׂאֵבֵל אֶת בשר הקודש הַטָּמֵא פְטוּר מחטאת,
 50 משום שֶׁלֹא אָבֵל אֵלָּא דָּבָר טָמֵא, ואין חייבים משום טומאת הגוף
 51 על בשר קודש טמא. אָמְרוּ לוֹ חכמים, הרי אֵף טָמֵא שְׂאֵבֵל אֶת
 52 הַהוּא, כִּיִּן שֶׁנֶּעֱנֶה בּוֹ הַאֹכֵל לִפְנֵי שאכל אותו, מִדּוּ טָמֵאֵהוּ
 53 בנגיעה זו, ולמה חייבתו התורה כרת, הרי לדעתך טמא שאכל את
 54 הטמא פטור, אלא מוכח שחלוקה בין טמא שאכל את הטהור
 55 לבין טמא שאכל את הטמא.
 56 הגמרא מבררת במה נחלקו חכמים ורבי יוסי, כדי לבאר מִנֵּן
 57 הוכיח רבא שלרבי יוסי אין איסור חל על איסור אפילו בכולל.
 58 שואלת הגמרא: שְׂפִיר קָא אָמְרִי לִיה רַבִּין לְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי – טענה
 59 נכונה טענו חכמים לרבי יוסי הגלילי, ומה יענה על כך. וְאָמַר רַבָּא
 60 לתרץ שאלה זו, שְׂבָאֹפֶן שֶׁנִּמְצָא הַגּוֹף של האדם האוכל את בשר
 61 הקדשים וְאַחֲרֵי כֵן נִמְצָא הַבָּשָׂר עֲצוּמוֹ, אֵבֶן כּוֹלֵי עֲלֵמָא בֵּין חַכְמִים
 62 בֵּין רַבִּי יוֹסִי לֹא פְלִיגִי – לא נחלקו דְּחִיבִי כרת, משום דְּאִיסוּר
 63 טומאת הגוף שהוא בְּכָרְתָּ קָדִים לאיסור טומאת בשר, ולא שייך
 64 לומר אין איסור חל על איסור, ולכן לא קשה על רבי יוסי מדוע
 65 חייבה התורה בטמא שאכל את הטהור, שהרי באופן זה קדמה
 66 טומאת הגוף לטומאת בשר. כִּי פְלִיגִי – חכמים ורבי יוסי נחלקו
 67 רק בְּנִמְצָא הַבָּשָׂר תַּחְלָה וְאַחֲרֵי כֵן נִמְצָא הַגּוֹף, רַבִּין אֵית לָהּ –
 68 חכמים סוברים, שְׂאִיסוּר חל על איסור בְּכֹלֵל, מִכּוּן דְּמִנּוּ –
 69 שמתוך דְּמִיחֵיבִי משום טומאת הגוף אֲחֻתִּיכוֹת בשר הטהורות
 70 דְּעֵלְמָא – הנמצאים בעולם, מִיחֵיב נָמִי אֲחֻתִּיכוֹת טָמֵאֵהוּ משום
 71 טומאת הגוף, אף על פי שכבר יש עליה איסור טומאת בשר, ולכן
 72 חייב כרת משום טומאת הגוף. וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, לִית לִיה – אינו
 73 סובר שְׂאִיסוּר חל על איסור בְּכֹלֵל, דְּמִנּוּ לֹא אָמְרִין – שאין
 74 אומרים שְׂאִיסוּר חל על איסור מתוך שחל על דברים אחרים, ולכן
 75 פטור מכרת כשקדמה טומאת הבשר, שאין איסור טומאת הגוף
 76 חל על איסור טומאת בשר.
 77 הגמרא מקשה על ביאור זה, לפי מה שאמר רבא בתחילת הסוגיא
 78 שרבי יוסי הגלילי מודה שְׂאִיסוּר חל על איסור בכולל אם האיסור
 79 השני חמור יותר. מקשה הגמרא: וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי שֶׁאִמַּר שְׂאִיסוּר
 80 טומאת הגוף אינו חל על איסור טומאת בשר אף על פי שהוא
 81 כולל חתיכות בשר נוספות, נָהִי – אמנם נכון דְּאִיסוּר כּוֹלֵל לִית לִיה
 82 – שהוא סובר שאין איסור חל על איסור בכולל כְּאֹפֶן שֶׁהָאִיסוּר
 83 השני הוא אִיסוּר קָל, אבל כאן בעניננו, שִׁבָּא אִיסוּר חָמוֹר וְחָלוּ
 84 עַל אִיסוּר קָל יוֹתֵר, וְכַאֲרֵיכֵן – ומהו אותו איסור חמור, מִטְּמֵאת
 85 הַגּוֹף, שצריך לחל על איסור טומאת בשר, שְׂתִּירִי אִיסוּר מִטְּמֵאת
 86 הַגּוֹף בְּכָרְתָּ וְחָמוֹר מאיסור טומאת בשר שאינו בכרת, ומדוע סובר
 87 רבי יוסי שטומאת הגוף אינו חל על טומאת בשר, הרי רבא אמר
 88 בדעת רבי יוסי שְׂאִיסוּר חָמוֹר חל על איסור קל בכולל.
 89 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲשֵׁי, מֵאֵן לִימָא לָן – מי יאמר לנו
 90 דְּמִטְּמֵאת הַגּוֹף הַחֲמוּרָה מִטְּמֵאת בשר, דְּלִמָּא – אולי מִטְּמֵאת בָּשָׂר
 91 הַחֲמוּרָה מִטְּמֵאת הַגּוֹף, משום דְּבִשְׂר לִית לִיה – אין לו אפשרות
 92 מִיִּתְרָה בְּמִקְוֵה, מה שאין כן בטומאת הגוף שהאדם שנטמא יכול
 93 להטהר על ידי טבילה במקוה, ובכך היא קלה יותר מִטְּמֵאת בשר.

1 וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר בֵּין מִשּׁוּם גִּיד הַנֶּשֶׁה וּבֵין מִשּׁוּם טוֹמָא.
 2 הגמרא מבררת את טעמו של רבי שמעון שפוטרי בין משום גִּיד
 3 הַנֶּשֶׁה וּבֵין מִשּׁוּם טוֹמָא. מקשה הגמרא: וְטַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן,
 4 מֵה נִפְשֵׁף – מה שתאמר קשה הוא, שהרי אִי תִאֲמַר שֶׁלִּדְעוֹתוֹ
 5 אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, לִיחֵיב נָמִי מִשּׁוּם גִּיד – שיתחייב גם משום
 6 טומאה וגם משום גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְאִי תִאֲמַר שֶׁלִּדְעוֹתוֹ אֵין אִיסוּר חָל
 7 עַל אִיסוּר, לִיחֵיב מִשּׁוּם מִטְּמֵאת דְּקָדִים – שיתחייב על כל פנים
 8 משום טומאה שקדמה לאיסור גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְאִי תִאֲמַר שֶׁהֵטַעַם
 9 שֶׁפּוֹטֵר מִשּׁוּם טוֹמָא, הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּגִידִין בְּגִיטָה מִטְּמֵא – אין
 10 בגידין טעם בשר, לִיחֵיב מִשּׁוּם גִּיד – שיתחייב משום גִּיד, שמאחר
 11 ואין בו איסור טומאה לא שייך לומר אין איסור חל על איסור.
 12 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, לְעוֹלָם קָבֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵין בְּגִידִים
 13 בְּגִיטָה מִטְּמֵא – ולכן פטור משום טומאה, וְשִׁאֲנִי הָתֵם – והטעם שרבי
 14 שמעון פוטר גם משום גִּיד הַנֶּשֶׁה, הוּא מִשּׁוּם דְּאָמַר קָרָא – שנאמר
 15 בַּפֶּסֶק (בראשית לב לו) 'עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה',
 16 ומשמע, שרק את הגיד אין לאכול אבל את הבשר אפשר לאכול,
 17 וּמוֹכַח שֶׁהַפֶּסֶק מְדַבֵּר רַק בְּמִי שֶׁגִּידוֹ אִיסוּר וּבִשְׂרֵהּ מוֹתֵר, יִצְתָּה זֶה
 18 – בהמה טמאה, שֶׁגִּידוֹ אִיסוּר וּבִשְׂרֵהּ אִיסוּר, שבה לא נאמר איסור
 19 גִּיד הַנֶּשֶׁה.
 20 הסוגיא הבאה תדון בכלל המפורסם 'אין איסור חל על איסור'.
 21 בנדון זה יש כמה וכמה אופנים, וסוגיא זו דנה בשלשה מהם: א.
 22 האם איסור חל על איסור ב'כולל'. ב. האם איסור חל על איסור
 23 ב'מסויף'. ג. האם איסור חל על איסור ב'חמור', דהיינו כשהאיסור
 24 השני חמור מן הראשון. רב יהודה מביא בשם רב אופן באוכל גִּיד
 25 הַנֶּשֶׁה, שדינו תלוי במחלוקת רבי מאיר וחכמים אם איסור חל על
 26 איסור ב'כולל': אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָאֵבֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל בְּלֵהָ,
 27 רַבִּי מֵאִיר חֲתִיב שְׂתִים, משום נבילה ומשום גִּיד, שְׂאִיסוּר נְבִילָה
 28 יכול לחל על איסור גִּיד, משום שכולל את כל הבהמה, ולדעת
 29 רבי מאיר איסור חל על איסור ב'כולל', וְחֲכָמִים אֹמְרִים אֵינוּ חֲיִיב
 30 אֵלָּא אֲחֵת מִשּׁוּם גִּיד, ולא משום נבילה, שאין איסור חל על איסור
 31 אפילו ב'כולל', וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּאֹכֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁל
 32 עוֹלָה וְשֶׁל שׂוֹר הַנֶּסְקָל שְׂחִיב שְׂתִים משום גִּיד ומשום עולה, או
 33 שוֹר הַנֶּסְקָל, שמאחר והם כוללים את כל הבהמה, הם חלים על
 34 איסור גִּיד הַנֶּשֶׁה, והטעם לכך, שְׂאִיסוּרִים אֵלוֹ חֲמוּרִים יוֹתֵר
 35 מאיסור גִּיד הַנֶּשֶׁה בכך שאסורים בהנאה, ובאיסור חמור מודים
 36 חכמים שְׂאִיסוּר חל על איסור ב'כולל'.
 37 הגמרא מבררת מי הם אותם חכמים הסוברים שְׂאִיסוּר חל על
 38 איסור בכולל רק בחמור. מבררת הגמרא: וְכַאֲרֵיכֵן הָאֵי תָנָא – מי הוא
 39 התנא, דְּבָאִיסוּר כּוֹלֵל אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר לִית לִיה – שאינו מסכים
 40 שְׂאִיסוּר חל על איסור באיסור כולל, אבל אִיסוּר כּוֹלֵל בְּאִיסוּר
 41 חָמוֹר אֵית לִיה – ומסכים שְׂאִיסוּר חל על איסור בכולל באיסור
 42 חמור.
 43 משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי הִיא, דְּתַנֵּן בַּמִּשְׁנָה
 44 (ובחים קו), אדם טָמֵא שְׂאֵבֵל בְּשׁוּגַג בִּשְׂר קָדֵשׁ, כִּיִּן אֵם אֵכֵל בִּשְׂר
 45 קָדֵשׁ טָמֵא, כִּיִּן אֵם אֵכֵל בִּשְׂר קָדֵשׁ טָהוֹר, חָיִיב חטאת, כַּמְבוֹאֵר
 46 בתורה (ויקרא א ז א) שהאוכל קדשים בטומאת הגוף חייב כרת,
 47 והאוכל בשוגג דבר שזדונו כרת, חייב חטאת. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי

יש עניינים בעולם שהאדם צריך להיות בתנועה של חסד וקרוב אליהם, שהם העניינים שבהם מקיימים המצוות.

יש עניינים בעולם שביחס אליהם צריך האדם להיות בתנועה של גבורה להתרחק מהם, שהם כל העניינים שאינם לשם שמים כו'.
ממאמר פרשת ויקהל-פקודי, ה'תשכ"ח

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף קא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קפא רש"י תוספות

הבי גרסינן: מה נפשך, אי קסבר איסור חל על איסור - ליחייב נמי משום גיד, ואי אין איסור חל על איסור - ליחייב משום טומאה דקדים. ואי קסבר אין בגידין בנותן טעם - ליחייב משום גיד - כלומר, ואי אין בגידין בנותן טעם, ומשום הכי פטור משום טומאה - ליחייב משום גיד. דהא ליכא למיפטריה

הכא משום דאין איסור חל על איסור, דהא ליכא טומאה. אמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנותן טעם - לפיכך אין כאן טומאה. ומשום גיד נמי ליכא, דקסבר: אינו נוהג בטמאה. וטעמא, לאו משום דאין איסור חל על איסור, אלא דמעטיה קרא בהדיא. דאמר קרא בר. הכי גרסינן: אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבלה - רבי מאיר מחייב שתיים בר. ומודים הבכמים באוכל גיד של עולה - דחמרי איסורה או של שור הנסקל, ומאי חומרייהו? שאסורין בהנאה. דמחייב שתיים - וטעמא כדמפרש. ומאן האי תנא - הבכמים. דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה - הכי גרסינן, והיינו פירשה: איסור אין חל משנולדה. וקודם שנתגבלה - היה גידה אסור, ובשרה מותר, וכשנתגבלה - נאסר אף בשרה. ואף על גב דשם נבלה הוה ליה למיחל נמי על גיד, משום טעמא דכולל, שהוה כולל את הבשר עמו ליאסר. ואיכא למימור: אפילו למאן דאמר אין איסור חל על איסור, הא איסור נבלה חייל. דמגו דחייל אבשר דהוה מותר, חייל נמי אגיד, שכוללו עם הבשר - אפילו הכי, אמרו רבנן דלא חייל. ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה - והכיבא דאיסור אחרון אית ביה תרתין, כולל ומוסיף, כגון עולה או שור הנסקל. דמעיקרא כשנולדה - היה גידה אסור, ובשרה מותר. והקדישה או נגחה - נאסר אף בשרה, הרי זה כולל. והגיד הזה, מתחלה היה אסור באכילה ומותר בהנאה, ובשקדיש - חל עליו איסור הקדש, לאוסרו בהנאה. שאין כאן איסור חל על איסור, שמה ששיר הראשון מוסיף השני, וכי הכי דחייל עליה שם הקדש לאוסרו בהנאה, על כרחך חל עליו אף באכילה, שאם אכלו - יתחייב שתיים. ואף על גב דבאכילה אסור ועומד היה, ואין איסור חל על איסור - האי הואיל דחייל להנאה, חייל נמי אף לאכילה. רבי יוסי הגלילי היא - דשמעין ליה דלית ליה כולל באיסור קל, ומיהו באיסור חמור לא שמעיה דפליג. חייב - חטאת. שהאוכל קדשים בטומאת הגוף - זדונו ברת, כדכתיב (ויקרא ז) "והנפש אשר תאכל בשר" וגו'. כיון שנגע בו בטמאה - קודם שיאכלנו, ואפילו הכי חייביה קרא. ואמר רבא - גרסינן. בנשמת הגוף ואחר כך נשמת הבשר - דטמא שאכל טהור, וטמאה במגעו, שקדמה טומאת גופו לטומאת קדש - מודי רבי יוסי דחייב. דכיון דאיטמי גופיה, איתסר בקדש זה באיסור ברת. וכי הדר ואיטמי בשר - איסור ברת דטומאת הגוף לא פקעה. הכי גרסינן: דבולי עלמא לא פליגי דחייב דאיסור ברת קדים כי פליגי בנשמת הבשר - תחלה, ונאסר על כהנים בלא בעלמא, "והבשר אשר יגע" וגו'. רבנן אית להו איסור חל על איסור על ידי כולל, והאי איסור טומאת הגוף כולל הוא - דכולל טהורות שהיו מותרות לו והטומאות שהיו אסורות לו, ומגו דחייל אטהורות, חייל נמי אטמאות, ויש כאן איסור כולל.

ורבי

כולל, מצי סבר איסור בת אחת! לכן נראה לרבינו יצחק: דהשתא סלקא דעתך דלאו איסור בת אחת הוא, אלא חשיב שבת קדים, משום דקביעא וקיימא. אבל קשה: דאי לא איסור בת אחת הוא, אם כן, שבת היא למה, לפי שישטא דחייב משום דשבת קדים!

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור בר - הוה מצי למימור: הא רבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל, ואפילו חמור על קל, גבי "האוכל נבלה ביום הכפרים". אלא דבלאו הכי פריך שפיר. מאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה - איסור כולל הוא זה כשנתגבלה. ואם תאמר: איסור מוסיף הוא, דמגו דאיתוסף בה איסור לגבה כשנתגבלה, איתוסף נמי להדיטו! ויש לומר: דסבר במוסף בה דאמר בריש פירקין (גא), דגיד נמי אסור לגבה.

איסור כולל באיסור חמור אית ליה - הא דאמרין בפרק "אמור לו" (בכירות יד,א): אקדשה, מגו דאיתוסף בה איסור הנאה, לא נקט לשון "איתוסף" משום דחשיב בכך איסור מוסיף, דהא קרי ליה חבא איסור כולל, אלא כלומר איתוסף בה דחמורא זו. ואין כולל ד"איסור כולל" דקאמר חבא - לאו דוקא, אלא איסור הנאה חשיב איסור מוסיף, כיון דמעיקרא הוה שרי בהנאה - דאם כן ארמייתו הכא רבי יוסי הגלילי, דלא שמעין אלא דלית ליה איסור כולל באיסור קל, אבל לא דאית ליה באיסור חמור, לא אשכחן, אלא מסברא דאמרין דאית ליה. משום דלא שמעין ליה דפליג, כי הכי דשמעין ליה לרבי שמעון גבי "האוכל נבלה ביום הכפרים". הוה ליה לאתויי רבי יוסי דאית ליה בפרק "ארבעה אחין" (יבמות לב,א) אשת איש ונעשית חמותו - נידון משום אשת איש, דלית ליה איסור כולל. ואמרין דמודה רבי יוסי באיסור מוסיף. ועוד: אי איסור הנאה איסור מוסיף הוא, מאי פריך בסמוך "ורבי יוסי הגלילי, נהי דאיסור כולל לית ליה, יבא איסור חמור ויחול על איסור קל?" - ודילמא לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור, ואיסור מוסיף אית ליה! אלא דאי איסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף, אלא איסור חמור בעלמא. וכן צריך לפרש בסוף פרק "כל הבשר" (חולין ק"ג). גבי הא דפריך "וסבר שמואל איסור חל על איסור".

שפיר

קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי - וידעין היו דלא איירי כשתחוב לו חבירו לתוך פיו, מדקאמרי ליה הכי. **בנשמת** הגוף ואחר כך נשמת הבשר כולי עלמא לא פליגי דחייב דאיסור ברת קדים - ותו לא פקע. ולא גרסינן "דאיסור מוסיף הוא" - דלא איירי חבא לאיחויבי תרתין, אלא לאיחויבי חטאת משום טומאת הגוף. והא דקאמרי ליה רבנן "כיון שנגע בו, טמאהו" - היו סבורין רבנן דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחולל ועומד הוא, וגמר מתרומו

דפטרין בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג), טמא האוכל תרומה טמאה, משום דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" - פטר לזו שמוחללת ועומדת. ואם תאמר: לרבנן דפרכי מיכי נגע בו טמאהו, היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה? הא מכי נגע בו טמאהו ויש לומר: כגון שתחוב לו חבירו. והכא לא פרכי ליה רבנן אלא משום דידעי דלא איירי בתחוב לו, כדפרשנו. אי נמי: בשלא נבשרה או בגילושא במי פירות. ועוד: לפי האמת, אפילו הוכשרה משכחת לה, כגון שנשמת הגוף, ואחר כך נשמתה התרומה, כדאמרין חבא, ואיצטרך קרא דפטר במחוללת שנשמת תחלה, ואצטרך קרא לאשמעין דילפינן מהתם בעלמא דאין איסור חל על איסור. ולמאן דאמר איסור חל על איסור בעלמא - שאני התם, דגלי קרא. וכן משמע לקמן בפרק "כל הבשר" (שם) וועיין עוד תוספות סנהדרין פ"ג בבור המתחיל "פרט לזו". ו**ואיסור** כולל לית ליה והתניא בר - פירש בקנטרס: ואף על גב דאיסור בת אחת הוא - מאן דלית ליה איסור כולל, לית ליה איסור בת אחת. ואין נראה לרבינו יצחק, דהא בפרק "ארבעה אחים" (יבמות לג,ב) פריך: השתא באיסור כולל מחייב תרתין, באיסור בת אחת מבעיא? אלמא אפילו מאן דלית ליה איסור

כולל, מצי סבר איסור בת אחת! לכן נראה לרבינו יצחק: דהשתא סלקא דעתך דלאו איסור בת אחת הוא, אלא חשיב שבת קדים, משום דקביעא וקיימא. אבל קשה: דאי לא איסור בת אחת הוא, אם כן, שבת היא למה, לפי שישטא דחייב משום דשבת קדים!

תלמוד לומר שבת היא יום הכפורים הוא — ואם תאמר: ומאי פריך? שאני הכא דגלי קרא! ויש לומר: דפריך, וליגמר מיניה. וליכא למימר: דאדרבה ניגמר מתרומה דפטרין, בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג,ב) מ'ומותו בו כי יחללוהו" — דלחומה מקשינן, וילפינן מהכא. והא דאמר התם: בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור, וגבי בשר בחלב שאני דגלי קרא "גיד" — לרבות חלב ממה. ולא יליף מבשר

ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור פולל? והתניא: שבת ויום הכפורים, שגג ועשה מלאכה, מנן שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו - תלמוד לומר "שבת היא", "יום הכפורים הוא", דכרי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: אינו חייב אלא אחת! - שלח רבין משום דרבי יוסי ברבי חנינא: כך הצעה של משנה, ואיפוך. שלח רב יצחק בר יעקב בר יוחנן משום דרבי יוחנן: לדברי רבי יוסי הגלילי, למאי דאפכו, שגג בשבת והידי ביום הכפורים - חייב, הידי בשבת ושגג ביום הכפורים - פטור. מאי טעמא? אמר רבי: שבת - קביעא וקיימא, יום הכפורים - פי דינא דקא קבעי ליה. אמר ליה רבא: סוף סוף, תרנייהו ביהדי הדרי קאתו! אלא אמר רבא, שמדא הוה, ושלחו מתם: דיקא דכפורי דהא שחא - שבתא הוא. וכן פי אתא רבין וכל נחותי, אמרה פרכא. "אמר רבי יהודה: והלא מבני יעקב" (וכו.). תניא, אמרו לו לרבי יהודה: וכי נאמר "על פן לא יאכלו בני יעקב"? והלא לא נאמר אלא "בני ישראל", ולא נקראו "בני ישראל" עד סיני! אלא, בסניי נאמר, אלא שנכתב במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם. מתיב רבא: "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם!" - לאחר מעשה; אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מההיא שעמא ליחסר! - אמר ליה: וכי תורה פגמים פגמים ניתנה? ההוא שעמא - לאו שעת מעשה הוא ולא שעת מתן תורה הוא. תנו רבנן: אבר מן החי נהג בבמה חיה ועוף, בין טמאין ובין טהורין, דברי רבי יהודה ורבי אלעזר. וחכמים אומרים: אינו נהג אלא בטהורין. אמר רבי יוחנן: ושנייה מקרא אחר דרשו. "רק חזק לבליתי אכל הדרם פי הדרם הוא הנפש לא

1 חלב לחומה — היינו משום דבשר בחלב חרש
2 הוא. ואית ספרים דגרסי התם: "ונגמר מיניה:
3 חרש הוא." **רבי** עקיבא אומר אינו חייב אלא
4 אחת — למאי דפירש בקונטרס שהוא איסור בת
5 אחת. וכן הוא במסכתא, קשה: דתנן בפרק "ים
6 שחיטה" (כריתות כ"ג,א) התיבת חלב חולין
7 והתיבת חלב קדש ואכל אחת מהם, ואינו יודע
8 איזה מהם אבל — מבאי חטאת. ורבי עקיבא
9 אומר: אף אשם תלוי. אלמא אית ליה איסור חל
10 על איסור, וכל שכן איסור בת אחת! ומיהו יש
11 לומר: דקדשים שאני, כדאמר התם בסוף פרקא:
12 דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על
13 איסור, בקדשים אית ליה. אך הקשה הרב רבינו
14 שמואל מוורודין, מהא דתנן בפרק "כל הבשר"
15 (חולין ק"ג,א), רבי עקיבא אומר: חיה ועוף אינם מן
16 החור, שאמר "ולא תבשל גיד" שלש פעמים —
17 פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה. ופריך בגמרא (שם
18 קט"א): הני הא אפקינוהו לכרשמואל! ומשני:
19 קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור, וחלב ממה
20 לא צריך קרא. והכא משמע דאפילו בבת אחת
21 לית ליה ואף על גב דאמר הכא "איפוך" — לאו
22 מכת קרישא אמת אמר הכי ועוד: למאי דפרישנא
23 דהכא פריך משום דסלקא דעתך דלא הוי איסור
24 בת אחת, למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא
25 אמר "איפוך"! ויש לומר: הדהם פריך משום
26 שמואל, דאי סבירא ליה כרבי עקיבא בחיה ועוף
27 ובהמה טמאה היכי דריש? ומשני: דקסבר שמואל
28 איסור חל על איסור בלא קרא.
29 **הידי** בשבת ושגג ביום הכפורים פטור — ואם
30 תאמר: והא לרבי עקיבא נמי פטור,
31 דהא אינו שב מדידתו, דמדיד הוא על השבת
32 דחמיר, דבסקילה? ויש לומר: דאפילו הכי
33 חמיר ליה יום הכפורים, לפי שהוא יום כפרה
34 ומחילה. **ויום** הכפורים דהאי שחא שבתא
35 הוא — ולא שחא כאן "אתם, ואפילו מדידים",
36 כיון דלא נקבע בעשור לחדש, ודוקא אקביעות
37 החדש אמרין ליה. **לאחר** מעשה — פירש
38 בקונטרס: לאחר אותו מעשה שנאבד עמו לזמן
39 מרובה בבואו מפני ארם והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל". והא דקאמר לעיל: לא
40 נקרא "ישראל" עד סיני — היינו לענין מצות. ופריך: "מההיא שעתא ליחסר, מההיא
41 דרישאו בני ישראל?" ומשני: הדיא שעתא לא שעת מעשה היה דנשיית גיד, ולא
42 שעת מתן תורה. ולא רסרין ממההיא מעשה ליחסר" — דמשמע מעשה דנשיית הגיד,
43 כמו "לאחר מעשה" דקאי אנשיית גיד. ואם נאמר ד"לאחר מעשה" קאי אברכה שברבו
44 המלאך והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך, וכן "מההיא מעשה ליחסר" —
45 מכל מקום לא הוי כמו "האי שעתא לאו שעת מעשה הוי", דקאי אנשיית גיד.
46 ורבי

הגלילי מפתר ליה שמוע מינה לאו איסור בת אחת חשיב ליה, וכי פטר ליה — מיום הכפורים פטר ליה, וכי חיד בשבת — על כרחך פטור משניהם לדברי רבי יוסי הגלילי. **למאי דאפכא** — ומקמינא דאיהו פטר. שגג בשבת — ששכח שהוא שבת. והידי **באיסור** — ואהויה יודע שהוא יום הכפורים. **חייב** — חטאת משום שוגג שבת. אבל שגג באיסור יום הכפורים, ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת — פטור משתיקו, וטעמא מפרש ואזיל. **אמר אביי** — קסבר רבי יוחנן: דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי (הגלילי) בשגג בזה ובה — ארשבת קמחייב ליה, דאיהו קדמיה, ואדיום הכפורים הוא דפטר ליה. הלכך, כי הידי בשבת ושגג ביום הכפורים — פטור לגמרי, דאין מבאין קרבן על המזיד. סוף סוף תרנייהו ביהדי הדרי קאתו — ואין כאן אחרון, ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי, משום דקסבר: כיון דבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור, באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא. ואי נמי הידי באחד מהן — הרי שגגת חבירו עומדת, חייב. **אלא אמר רבא** — והוא דשלח רב יצחק דאדיום הכפורים מפטר — לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי, ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי — לא הוי דרית מעושה, אלא משום ההוא — וגורו שלעושי יום הכפורים. ושלחו מתם יום הכפורים **האידנא שבתא הוא** — עשו יום הכפורים בשבת, אף על פי שאינו חל להיות בו, כדי שלא תשתכח תורת יום הכפורים. והאויבים לא יבינו בו, משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה. והאידנא יום הכפורים קאמר רב יצחק דאם שגג בו לחיות בשבת פטור — דהא לאו יום הכפורים הוא, ואין שגגתו שגגה. **ולא נקראו בני ישראל עד הרי סיני** — ולקמיה מקשי ליה. **אלא** — מקרא זה לא נאמר עד סיני, אלא לאחר שקבלו משה בסניי ובא לכתוב את התורה, כתב אותה אזהרה אצל המעשה. לידע כו'. **לאחר מעשה** — לאחר אותו מעשה שנאבד עמו לזמן מרובה בבואו מפני ארם, והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל", דכתיב (בראשית לה) "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל" וגו'. **מההיא שעתא** — דרישאו בני ישראל" ליחסר.

ורבי יוסי לית ליה [איסור] כולל — ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר, ואין כאן כרת. אלמא שמעין ליה דלית ליה כולל. הלכך תנא דלעיל דלית ליה כולל — רבי יוסי הגלילי היא, ואשמועינן תנא דלעיל דבאיסור חמור אית ליה כולל. ופריכין: ובא איסור חמור דכרת, ויחול עליה, דהא אמרת דמדה הוא באיסור חמור, והכא איתוסף ביה כרת! ומשני: דילמא הא חמירא דלית ליה טהרה במקוה, וההיא דלעיל איכא לאוקומה אליביה, דלא שמעין ליה באיסור חמור דלית ליה כולל. ואף על גב דלרבי שמעון נמי שמעין בעלמא דלית ליה כולל, דחניא, רבי שמעון אומר: האוכל נבלה ביום הכפורים — פטור מחטאת, שאין יום הכפורים חל על איסור נבלה. ואף על גב דאיסור איסור כולל הוא, שכולל איסור ודיתר לאוסרן יחד — אפילו הכי אליביה לא מצינו לאוקומה, משום דהא אף באיסור חמור אית ליה דלא חייל. דהא יום הכפורים כרת, ונבלה לאו בעלמא הוא, ואפילו הכי לא חייל. ותנא דלעיל סבר דבאיסור חמור אמרין כולל. שבת יום הכפורים — שחל להיות בשבת. **שבת היא לה'** — בשבת בראשית כתיב, דמשמע: שאם בא איסור אחר עמה — יתחייב על שמה בפני עצמה, כדכתיב "היא". וכן גבי יום הכפורים דכתיב "הוא". והני איסור בת אחת נינהו, דהא ביהדי הדרי אתו כשקשר חיוס, מיהו אי אמרת בשלמא אית ליה לרבי יוסי הגלילי באיסור כולל או מוסיף דחיילי אשאר איסורין — איכא למימר: משום הכי מתחייב אתרווייהו. דהא אי נמי הוא אפשר דקדמיה חד לחבריה, הוה אתי חבריה וחילי עליה. דשבת לגבי יום הכפורים — איסור מוסיף הוא. דאי הוה יום הכפורים קדים — הוה חייב על דון מלאכה כרת, וכי אתי שבת — איתוסף ביה מיתת בית דין, ויום הכפורים לגבי שבת — איסור כולל, דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה, מיגו דאיסור באכילה משום יום הכפורים, איתסר ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים. אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסיף לא חיילי, כי אתו אהדי אמאי חיילי תרנייהו? שלח רבין כך ודאי הצעת חמשה — במקום שנשנית שם, אבל משובשת היא, ואיפוך.

וחוה הדין דמצוי למימר דסבירא ליה לרבי יוסי הגלילי דאף על גב דאיסור כולל לא חייל, איסור בת אחת חייל. ומיהו רבי יוסי ברבי חנינא סבר דמאן דלית ליה איסור כולל, לית ליה נמי איסור בת אחת. ופלוגתא היא ביכמות בפרק שליש (ל"ג,א). כך נראה בעיני. ואני שמעתי: דשבת חשיב לה כקדומה, משום דקביעא וקיימא. ויום הכפורים חשיב אחרון, משום דבי דינא מקדשי ליה, כדלקמן. ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתו, טעמיה משום כולל. וקשיא לי בגוזה: למאי דקא מותיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכו? סוף סוף תרנייהו ביהדי הדרי קאתו, מאי תיובתיה? הא רב יצחק לדברי רבי יוסי הגלילי קאמר, ורבי יוסי מיום הכפורים פטר ליה, וכי חיד בשבת — על כרחך פטור משניהם לדברי רבי יוסי הגלילי. ואהויה יודע שהוא יום הכפורים. **חייב** — חטאת משום שוגג שבת. אבל שגג באיסור יום הכפורים, ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת — פטור משתיקו, וטעמא מפרש ואזיל. **אמר אביי** — קסבר רבי יוחנן: דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי (הגלילי) בשגג בזה ובה — ארשבת קמחייב ליה, דאיהו קדמיה, ואדיום הכפורים הוא דפטר ליה. הלכך, כי הידי בשבת ושגג ביום הכפורים — פטור לגמרי, דאין מבאין קרבן על המזיד. סוף סוף תרנייהו ביהדי הדרי קאתו — ואין כאן אחרון, ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי, משום דקסבר: כיון דבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור, באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא. ואי נמי הידי באחד מהן — הרי שגגת חבירו עומדת, חייב. **אלא אמר רבא** — והוא דשלח רב יצחק דאדיום הכפורים מפטר — לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי, ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי — לא הוי דרית מעושה, אלא משום ההוא — וגורו שלעושי יום הכפורים. ושלחו מתם יום הכפורים **האידנא שבתא הוא** — עשו יום הכפורים בשבת, אף על פי שאינו חל להיות בו, כדי שלא תשתכח תורת יום הכפורים. והאויבים לא יבינו בו, משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה. והאידנא יום הכפורים קאמר רב יצחק דאם שגג בו לחיות בשבת פטור — דהא לאו יום הכפורים הוא, ואין שגגתו שגגה. **ולא נקראו בני ישראל עד הרי סיני** — ולקמיה מקשי ליה. **אלא** — מקרא זה לא נאמר עד סיני, אלא לאחר שקבלו משה בסניי ובא לכתוב את התורה, כתב אותה אזהרה אצל המעשה. לידע כו'. **לאחר מעשה** — לאחר אותו מעשה שנאבד עמו לזמן מרובה בבואו מפני ארם, והקדוש ברוך הוא קרא "ישראל", דכתיב (בראשית לה) "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל" וגו'. **מההיא שעתא** — דרישאו בני ישראל" ליחסר.

חולין דף קא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קפג

הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבא שלרבי יוסי הגלילי אין איסור
 חל על איסור בכולל. מקשה הגמרא: וכי רבי יוסי הגלילי לית ליה
 איסור בכולל – אינו סובר שאיסור חל על איסור בכולל, והתנאי –
 בברייתא, שבת ויום הכיפורים – אם חל יום הכיפורים להיות
 בשבת, ושגג וקשה מלאכה, מנן שתיב חטאת על זה בעצמו ועל זה
 בעצמו – גם משום שבת וגם משום יום הכיפורים, ואין אומרים
 שאין איסור חל על איסור, תלמוד לומר – (ויקרא כג א) "שבת היא",
 שלעולם איסור שבת קיים בפני עצמו גם אם חל בו יום הכיפורים,
 וכן 'יום הכיפורים הוא' (שם כג ב) שלעולם איסור יום הכיפורים קיים
 בפני עצמו, גם אם חל להיות בשבת, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי
 עקיבא אומר, אינו חייב אלא אחת, שאין איסור חל על איסור,
 ומאחר ואם היו באים זה אחר זה לא היה חל אלא האיסור
 הראשון, גם כששני האיסורים באים יחד אין לחייב אלא על אחד
 מהם. ורבי יוסי הגלילי שמחייב שתיים, סובר שאיסור חל על איסור
 בכולל ובמוסוף. ואיסור שבת מוסף הוא שיש בו חיוב מיתת בית
 דין, ואיסור יום הכיפורים נחשב לכולל, שכולל גם איסור אכילה,
 ומכיון שכשם באים זה אחר זה שניהם חלים, גם כאשר הם באים
 יחד חייב שתיים. ומוכח שדעת רבי יוסי הגלילי שאיסור חל על
 איסור בכולל ובמוסוף.
 הגמרא מביאה יישוב על קושיא זו: שלח רבין משום דרבי יוסי דרבי
 הנינא ליישב את הקושיא, כך הוצעה של משנה ואיפוך – כך אמנם
 היתה הצעת המשנה הזו, ששנו אותה, אולם צריך להופכה,
 שרבי עקיבא מחייב שתיים ורבי יוסי הגלילי אחת, שהרי סובר
 שאין איסור חל על איסור גם באיסור כולל.
 הגמרא מביאה חידוש דין שנאמר משמו של רבי יוחנן, לדעת רבי
 יוסי שאינו מחייב אלא אחת: שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורא
 משום דרבי יוחנן, לדברי רבי יוסי הגלילי למאי דאפסן – לפי מה
 שהפכנו את השיטות בברייתא שרבי יוסי הגלילי אינו מחייב אלא
 אחת, אם אדם עשה מלאכה ביום הכיפורים שחל בשבת, ושגג
 בשבת וחוץ ליום הכיפורים, ששכח ששבת היום, וידע שיום
 הכיפורים היום, חייב חטאת, ואולם הויד בשבת ושגג ביום
 הכיפורים פטור מחטאת, שכל חיובו רק משום איסור שבת.
 שואלת הגמרא: מאי טעמא – מה הטעם לפטור, והרי יש לחיובו
 חטאת משום איסור יום הכיפורים ששגג לגבי.
 עונה הגמרא: אמר אביי, שבת קביעא וקביעא – שבת קבועה
 ועומדת גם ללא קביעת בית דין, ואינה תלויה בקביעות החדוש,
 אולם יום הכיפורים בי דינא דקא קבעי ליה – בית דין קובע מתי
 יחול, שהרי תלוי בקביעות החדוש, ובית דין הוא זה שמקדש את
 החדוש, ולכן איסור שבת נחשב כקודם לו, שאיסורו נקבע קודם
 איסור יום הכיפורים, וזהו טעמו של רבי יוסי הגלילי שאינו מחייב
 אלא אחת, שאין איסור יום הכיפורים יכול לחול על איסור שבת,
 שדעתו שאין איסור חל על איסור אפילו בכולל, ולכן הויד בשבת
 ושגג ביום הכיפורים פטור מחטאת, שאיסור יום הכיפורים לא חל,
 ולגבי איסור שבת היה מויד.
 רבא מקשה על ביאורו של אביי בדברי רב יצחק: אמר ליה רבא,
 סוף סוף תרנויהו ביהדי קאתו – סוף סוף שני האיסורים באים
 יחד בתחילת היום, ומה בכך שיום הכיפורים תלוי בקביעת
 החדוש, הרי בפועל שניהם באים בבת אחת, אלא צריך לומר
 שמה שרבי יוסי הגלילי אינו מחייב אלא אחת, הוא משום שהוא
 סובר שמכיון שאין איסור חל על איסור גם בכולל ומוסוף, לכן גם
 כאשר שני האיסורים באים בבת אחת אין לחייב אלא רק על אחד
 מהם, ואם כך, באופן שהויד באחד ושגג בשני, יש לחיובו חטאת,
 שהרי יש מקום לחיובו בין מצד שבת ובין מצד יום הכיפורים.
 רבא מבאר את דברי רב יצחק באופן אחר, שלא נאמרו לגבי
 מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי, אלא בענין אחר: אלא אמר

רבא, שמקדא הוה – דברי רב יצחק נאמרו כשהיתה גזירת שמד
 שלא לקיים את מצות יום הכיפורים, ושלחו סתם – מארץ ישראל,
 דיומא דכפורי דהא שבתא שבתא הוא – שיקיימו את מצות יום
 הכיפורים בשבת אף על פי שבאותה שנה הוא חל ביום אחר, כדי
 שלא תשתכח מצוה זו, ובשבת אין לחשוש שהגויים ירגישו בדבר,
 שהרי בין כך נמנעים מעשיית מלאכה משום שבת. ועל אופן זה
 אמר רב יצחק שאם הויד בשבת ושגג ביום הכיפורים פטור
 מחטאת, שהרי באמת לא יום הכיפורים היה.
 וכן כי אתא רבין וכל נחזיתא אמרין דרבא – ואכן כשבאו רבין וכל
 אלו שירדו מארץ ישראל לבלל, הסכימו עם רבא.
 במשנתנו נחלקו רבי יהודה וחכמים אם נוהג איסור גיד הנשה
 בבמהה טמאה, ורבי יהודה הביא ראיה לשיטתו שנוהג בה, מכך
 שאוהרת אכילת גיד הנשה נאמרה עוד לפני מתן תורה. שנינו
 במשנה: אמר רבי יהודה והלא זמזמן בני יעקב נאסר גיד הנשה
 כשעדיין היתה בהמה טמאה מותרת [ובי], ומאחר שאיסורו חמור
 שכולל גם את בני נח, לפיכך חל הוא גם על איסור בהמה טמאה.
 תניא בברייתא, אמרו לו חכמים לרבי יהודה תשובה על ראייתו,
 וכי נאמר [בפסוק זה] האוסר את אכילת גיד הנשה [על בן לא
 יאכלו] בני יעקב את גיד הנשה, שמשמעו שנאסר עליהם מאותה
 שעה שנאבק יעקב עם המלאך, כשהיו עדיין קרואים 'בני יעקב',
 והלא לא נאמר אלא על בן לא יאכלו 'בני ישראל' את גיד הנשה,
 ולא נקראו בשם 'בני ישראל', עד סיני כשקבלו את התורה. אלא
 ודאי בסיני נאמר איסור זה, ולא קודם לכן, אלא שנקבץ במקומו –
 לאחר שנאמר בסיני, סידר משה את התורה, וכתב אוהרת איסור
 זה בענין האבקו של יעקב עם המלאך, כדי לידע [להודיע] לבני
 ישראל מאיזה טעם נאסר להם גיד הנשה, ומאחר שנאסר עליהם
 גיד הנשה רק במתן תורה, אינו חל על הטמאות, שאין איסור חל
 על איסור.
 הגמרא מקשה על מה ששנינו בברייתא שלא נקראו 'בני ישראל',
 עד דעת מתן תורה: מתיב רבא, הרי נאמר כשירד יעקב למצרים,
 'וישאו בני ישראל את יעקב אביהם' (בראשית מו ה), הרי שעוד קודם
 מתן תורה נקראו 'בני ישראל', ומעתה יש לנו לומר שגם בזמן
 האבקו של יעקב עם המלאך ונשיית הגיד נקראו כן, והוזהרו עליו
 אז. מתרצת הגמרא: לאחר משה האבקו עם המלאך, ולאחר
 שקראו הקדוש ברוך הוא ישראל, והיה זה זמן רב אחר בואו מפדן
 ארם, מאז נקראו בני יעקב 'בני ישראל', ולכן בשעה שירדו
 למצרים נקראו בשם הזה, אבל בזמן מלחמתו עם המלאך [ושהיה
 זה מיד בבואו מפדן ארם] לא נקראו 'בני ישראל' שהרי אז עדיין
 לא היה שמו ישראל. אמר ליה [הקשהו] רב אחא בריה דרבא לרב
 אשי, אם כן מההיא שעתא שנשאו את אביהם ונקראו 'בני ישראל'
 ליתסר – יאסר עליהם גיד הנשה. אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה
 דרבא, וכי תורה פקעים פקעים [פרקים פרקים] ניתנה, והלא
 ההוא שעתא שנשאו את אביהם, לאו שעת משה האבקו עם
 המלאך הוא, שאז הזמן להזהיר על הגיד, ולא שעת מתן תורה
 הוא, שאז ניתנו המצוות, ולכן אין להסב את אוהרת הגיד על
 אותו זמן, אלא אז על זמן המאבק עם המלאך או על זמן מתן
 תורה, ובוה נחלקו ר' יהודה וחכמים.
 הגמרא מביאה ברייתא הדנה באלו דברים נוהג איסור אבר מן
 החי, בדומה למחלוקת במשנתנו בענין גיד הנשה: תני רבנן, אמר
 מן חיה נהג בבהמה חיה ועוף בין ממיא ובין מהורין דברי רבי יהודה
 ורבי אלעזר. וחכמים אומרים אינו נוהג אלא במהורין. אמר רבי יוחנן
 ושנייה – חכמים, ורבי יהודה ורבי אלעזר, מקרא אחד דרשו. נאמר
 בתורה בענין איסור אכילת דם (דברים יב כג) 'רק חוק לגבלתי אבל
 הדם כי הדם הוא הנפש'

שלמות התשובה היא כאשר הדבר בא לידי פועל באותו פרק ובאותו מקום, ועומד בניסיון כו'.

הח, בן נח מוֹהֵר עָלָיו עַל הַטְּמָאִים בַּטְּהוֹרִים, וַיִּשְׂרָאֵל אִינוּ מוֹהֵר
 אֱלֹא עַל הַטְּהוֹרִין בְּלִבָּה. מִשְׁמַע שֶׁאֵפִילוּ לְדַעַת חֲכָמִים שִׁישְׂרָאֵל
 אֲסוּר רַק בְּטַהוֹרִים, בֵּן נַח אֲסוּר אֶף בְּטַמָּאִים.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה שְׁתֵּי דְעוּת בְּנוֹסָה גִירְסַת הַסִּיפָא שֶׁל הַבְּרִייתָא:
 אִיכָא דְאָמְרִי – יֵשׁ שְׂגִירָא, וַיִּשְׂרָאֵל אִינוּ מוֹהֵר אֱלֹא בַּטְּהוֹרָה
 (בְּלִשׁוֹן יְחִיד), כְּלוֹמֵר בְּבַהֲמָה טְהוֹרָה בְּלִבָּד וְלֹא בְּחַיָּה וְעוֹף, וְרַבִּי
 מֵאִיר – כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר. אִיכָא דְאָמְרִי וַיִּשְׂרָאֵל אִינוּ מוֹהֵר אֱלֹא
 בַּטְּהוֹרִים, וְרַבִּנָּה – וְכַשִּׁיתָּ חֲכָמִים הַסּוֹבְרִים שְׂכַל הַטְּהוֹרִים נֶאֱסָרוּ
 בְּאֶבֶר מִן הַחֵי.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה רֵאשִׁיָּה נּוֹסֶפֶת לְדַבְרֵי רַב גִּידֵל: אֲמַר רַב שְׁשִׁיזִי אֶף אֲנִי
 נָמִי תִּנְיָא בְּמִשְׁנָה כְּרַב גִּידֵל, שְׁשִׁיזִי (טְהוֹרָה פִּי מִג), 'אֶכֶל אֲבִיר מִן
 הַחֵי מִקְּנָה – מַעוֹף טֵמָא, אִינוּ סוֹפֵג אֲרֻכְעִים, כְּדַעַת חֲכָמִים שֶׁאֲמָרוּ
 שֶׁאֵין חֵיבִים עַל טֵמָאִים מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי. וְאֵין שְׁחִיפָה
 מִטְּהוֹרָתָה, אֵת הָעוֹף הַטֵּמָא לֹאכִילָהּ. וּמִבְּאֵר רַב שִׁיזִי אֵת רֵאשִׁיתוֹ,
 בְּמֵאִיר – בְּמִי מְדוֹבֵר מֵה שְׁשִׁיזִי שֶׁאֵין שְׁחִיתָה מִטְּהוֹרָתָה. אִילִיכָא
 בִּישְׂרָאֵל, פְּשִׁיטָא דְאֵין שְׁחִיפָה מִטְּהוֹרָתָה, שְׁחִירָה שְׁחִיטָה אִינְהָ
 מְתִירָה אֱלֹא אֵת הַטְּהוֹרִים, וְלִמָּה הוֹצֵרָה הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ
 זֹאת. אֱלֹא לֹא בְּכֵי נָח, וּמִשְׁמִיעֵנוּ שֶׁאֵפִילוּ שְׁחָטוּ וְחָתְךְ מִמֶּנּוּ אֶבֶר
 בְּעוֹדוֹ מִפְּרָכָס (שְׂבִכְכוּן) הַיִּשְׂרָאֵל בְּטַהוֹרָה מוֹתֵר) אֲסוּר בֵּן נַח
 לֹאכֶל, מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי, מִכָּלָל – הִרִי מוֹכַח מִכָּאן, דְּאֲסוּר בֵּן נַח
 בְּאֶבֶר מִן הַחֵי שֶׁל טֵמָאִים בְּטַהוֹרִים, אֵפִילוּ לְחֲכָמִים הַסּוֹבְרִים
 שִׁישְׂרָאֵל אֵין בְּטַמָּאִים אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה עוֹד אֲמָרָא שְׁפִירָא שֶׁאֵת הַמִּשְׁנָה כְּדַבְרֵי רַב שִׁיזִי:
 רַבִּי מְנַי בְּרַב פְּפִישׁ רַבִּי מְהִירִישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אִסְפִּיא, שְׁבִירִישָׁא
 שִׁיזִי שֶׁאֵין נִעְנָשִׁים עַל אֶבֶר מִן הַחֵי שֶׁל עוֹף טֵמָא, מִשְׁמַע שֶׁאֵין
 אֶבֶר מִן הַחֵי נוֹהֵג בְּטַמָּאִים, וּבִסְפִיא אֲמָרוּ שֶׁאֵין שְׁחִיתוֹ מְתִירָה
 לֹאכִילָהּ בְּעוֹדוֹ מִפְּרָכָס, מִשְׁמַע שֶׁנוֹהֵג בּוֹ אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי.
 וּמִשְׁנֵי רַבִּי מְנַי, רִישָׁא בִּישְׂרָאֵל, וְלִכּוֹן אֵין לּוֹקִים עֲלָיו, כִּי אֵין נוֹהֵג
 בָּהֶם אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי בְּטַמָּאִים. וְסִפִּיא בְּכֵי נָח, וּבְבִנֵי נַח נוֹהֵג
 אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי גַם בְּטַמָּאִים.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה הַלְכָה נּוֹסֶפֶת בְּעֵינֵי אֶבֶר מִן הַחֵי: אֲמַר רַב, אֲבִיר מִן
 הַחֵי צָרִיךְ בִּצֵּית כְּדִי לְהַתְחִיב עֲלָיו. מֵאִי מַעְמָא, אֶכֶלֶה בְּתִיבָה בֵּיתָה,
 שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תֹאכַל' הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר, וְאֶכֶלֶה מִשְׁמַעָה בְּכוֹזִית.
 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל רַב מִהַמִּשְׁנָה שֶׁהוֹבָאָה לַעֲלִי: מִתִּיב רַב עֲמִירָם
 עַל רַב, שִׁיזִי בְּמִשְׁנָה, אֶכֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיר מִן הַחֵי מִקְּנָה – מַעוֹף טֵמָא,
 אִינוּ סוֹפֵג אֶת הָאֲרֻכְעִים, וְאֵין שְׁחִיפָה מִטְּהוֹרָתָה. וְקִשָּׁה עַל רַב
 מְהִירִישָׁא שְׁשִׁיזִי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל לּוֹקֵה עֲלָיו, שְׁחִירָה בְּטַהוֹרָתָה. וְקִשָּׁה עַל רַב
 כֹּאן כְּשֶׁאֶכֶל שִׁיעוֹר שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי לְהַתְחִיב מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי,
 אֵילוּ הִיתָה טְהוֹרָה, שֶׁאֵם אֵין בּוֹ שִׁיעוֹר פְּשׁוּט הוּא שֶׁאֵין לּוֹקִים
 עֲלָיו, וְאִי סִלְקָא דְעָתִיד בְּעֵינֵי בִצֵּית כְּדִי לְהַתְחִיב מִשּׁוּם אֶבֶר מִן
 הַחֵי, מִדּוּעַ אִינוּ לּוֹקֵה, תִּפְסוּק לִיָּה שֶׁגַם בְּלֹא אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי יֵשׁ
 לוֹ לִלְקוֹת, מִשּׁוּם דְּקָאֶכֶל בִּצֵּית מִבְּשֶׂר עוֹף טֵמָא. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא:
 יֵשׁ לְפָרֵשׁ אֵת הַמִּשְׁנָה בְּדָאֲמַר רַב נֶחֱמָן לְפָרֵשׁ אֵת הַבְּרִייתָא
 הַמּוֹבָאָה לְהֵלֵךְ (ע"פ), שְׁמִדּוֹבֵר בָּהּ, בְּמִשְׁחָהוּ בְּשֶׂר – שֶׁאֵין בְּאֶבֶר כּוֹזֵת
 בְּשֶׂר, רַק שִׁיעוֹר מִשְׁחָהוּ, וְגִידִין וְעֲצָמוֹת מִשְׁלִימִים אוֹתוֹ לְשִׁיעוֹר
 כּוֹזֵת. וְהָא נָמִי – כִּמוֹן שֶׁן לְפָרֵשׁ כֹּאן, שְׁמִדּוֹבֵר בְּמִשְׁחָהוּ בְּשֶׂר,
 וְגִידִין וְעֲצָמוֹת מִשְׁלִימִים לְשִׁיעוֹר כּוֹזֵת, שֶׁמִּשּׁוּם אוֹכֵל עוֹף טֵמָא
 אִינוּ לּוֹקֵה עֲלָיו, כִּיוֵּן שֶׁאֵין בּוֹ כּוֹזֵת בְּשֶׂר, וְהַגִּידִים וְהַעֲצָמוֹת אֵינֶם
 אֲסוּרִים מִשּׁוּם אוֹכֵל עוֹף טֵמָא, כִּיוֵּן שֶׁאֵין בָּהֶם טַעַם בְּשֶׂר, אֲבָל
 מִצַּד אֶבֶר מִן הַחֵי הִיא לּוֹקֵה עֲלָיו אֵילוּ הִיא טְהוֹרָה, שֶׁאֵין צָרִיךְ
 שִׁיחָה בּוֹ כּוֹזֵת מִהַבְּשֶׂר לְבָד, אֲלֹא כִיוֵּן שֶׁהוּא אֶבֶר שֶׁלֹּם וִישׁ בּוֹ
 כּוֹזֵת חֵיבִים עֲלָיו, וְרַק מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹף טֵמָא אֵין לּוֹקֵן עֲלָיו, כִּי
 אֵין אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי נוֹהֵג בְּטַמָּא.
 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה שֶׁרַב סוֹתֵר דְּבָרֵי עֲצָמוֹ בְּעֵינֵי שִׁיעוֹר הָאֲסוּר שֶׁל
 אֶבֶר מִן הַחֵי: תָּא שְׁמַע, דְּאֲמַר רַב

לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר, וְדִרְשׁוּ מִכָּאן לֹא תֹאכַל מִן הַבֶּשֶׂר
 בְּעוֹד שֶׁהִנֵּפֶשׁ בּוֹ, דְּהֵינּוּ אֶבֶר מִן הַחֵי. רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי אֱלֵעָזָר סְבִירָה
 שֶׁהַתּוֹרָה הִקִּישָׁה אֵת אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי לֹאֲסוּר דָּם, לְלַמְּדֵנוּ, כֹּל
 דְּבַר שֶׁאֵתָּה מִצְוָה עַל דָּמוֹ – שֶׁלֹּא לֹאכֹל אֵת דָּמוֹ, אֵתָּה מִצְוָה עַל
 אֲבִירָיו, שֶׁלֹּא לֹאכֹל מִן הַחֵי. וְהֵינּוּ בְּעֵלֵי חַיִּים טְמָאִין נָמִי, הוֹאִיל
 וְאֵתָּה מִצְוָה עַל דָּמוֹ, אֵתָּה מִצְוָה גַם עַל אֲבִירָיו שֶׁלָּהֶם. וְרַבִּנָּה סְבִירָה,
 נֶאֱמַר 'לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר' – כֹּאשֶׁר דָּם הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר
 לֹא תֹאכַל אוֹתוֹ, אֱלֹא בְּשֶׂר לְחוֹדֵיהָ – הַבֶּשֶׂר בְּפִנִּי עֲצָמוֹ לֹאֲחֹר
 שִׁיעָא מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶשׁ (וְכַלּוֹמֵר לֹאֲחֹר שְׁחִיתָה) תֹּאכִלְנוּ, הִרִי שֶׁהַפְּסוּק
 מְדַבֵּר בְּבֶשֶׂר שֶׁאֵתָּה רָאוּי לֹאכֹל, וּמַעֲתָה יֵשׁ לְלַמּוֹד תַּחֲלִיל
 הַפְּסוּק מִסּוּפּוֹ לְדַרְשׁוֹ כִּךְ, כֹּל שֶׁבְּשֶׂרָהּ מוֹתֵר אֵתָּה מִצְוָה עַל אֲבִירָיו
 שֶׁלֹּא לֹאכֹל מִן הַחֵי, וְכֹל שֶׁאֵין בְּשֶׂרָהּ מוֹתֵר, דְּהֵינּוּ בְּשֶׂר הַטֵּמָאִים,
 אִי אֵתָּה מִצְוָה עַל אֲבִירָיו.
 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל רַבִּי יְהוֹדָה: וְרַבִּי יְהוֹדָה לָמָּה לִיָּה קָרָא – מִדּוּעַ
 הוֹצִירָה לְדַרְשׁוֹ מִהַפְּסוּק שֶׁאֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי נוֹהֵג אֶף בְּטַמָּאִים,
 הִרִי אֲפֻשֶׁר לְלַמּוֹד זֹאת מִסְבָּרָא, כִּי לִיָּה וְיִבּוּאֵי אֲסוּר אֲבִיר מִן הַחֵי
 לִיחֹל (וְיִחֹל) עַל אֲסוּר טֵמָאָה – עַל אֲסוּר בְּהִמָּה טֵמָאָה, שֶׁכֵּן
 אֲסוּרוֹ חֲמוֹר, שְׁנוֹהֵג גַּם בְּכֵי נָח, וְהֵלֵךְ רַבִּי יְהוֹדָה סוֹבֵר שֶׁאֲסוּר
 חֲמוֹר חַל עַל אֲסוּר קֵל. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אֵין חֵי נָמִי – נִבּוֹן הוּא
 שֶׁלְּדַעַת רַבִּי יְהוֹדָה לֹא הוֹצִירָנוּ לְדַרְשַׁת הַפְּסוּק, וְכִי אִיִּצְטְרִיךְ קָרָא
 – וְהִדְרִישָׁה הוֹצִירָה לְדַעַת רַבִּי אֱלֵעָזָר הַסּוֹבֵר כְּדַעַת רַבִּי יְהוֹדָה
 לַעֲנֵן שֶׁאֶבֶר מִן הַחֵי נוֹהֵג בְּטַמָּאָה, אֲבָל אִינוּ סוֹבֵר כְּמוֹתוֹ שֶׁאֲסוּר
 חַל עַל אֲסוּר בְּאִיסוּר חֲמוֹר, לִכְךָ הוֹצִירָנוּ לְדַרְשׁוֹ מִהַפְּסוּק שֶׁאֶבֶר
 מִן הַחֵי נוֹהֵג בְּטַמָּאָה.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה רֵאשִׁיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן מְבִרִייתָא: תִּנְיָא נָמִי חֵי, שְׁחֲכָמִים
 וְרַבִּי אֱלֵעָזָר שִׁנְיָהם דִּרְשׁוּ אֵת אוֹתוֹ הַפְּסוּק, אֲבִיר מִן הַחֵי נוֹהֵג
 בְּבִתְּהָה חֵי וְעוֹף, בֵּין טֵמָאָה בֵּין טְהוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים יב כג) 'רַק
 חֵי וְכָלִי אֶכֶל הָדָם', וְדוֹרְשִׁים, כֹּל שֶׁאֵתָּה מִצְוָה עַל דָּמוֹ, אֵתָּה
 מִצְוָה עַל אֲבִירָיו, וְכֹל שֶׁאִי אֵתָּה מִצְוָה עַל דָּמוֹ, כְּגוֹן דִּגִּים וְחֻגְבִּים,
 אִי אֵתָּה מִצְוָה עַל אֲבִירָיו, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלֵעָזָר. וְחֲכָמִים אֲמָרִים, אִינוּ
 נוֹהֵג אֶבֶר מִן הַחֵי אֱלֹא בַּטְּהוֹרִין, שְׁנֵאֲמַר 'לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר'
 אֱלֹא אֲכֹל בְּשֶׂר לְחוֹדֵיהָ, וְדוֹרְשִׁים, כֹּל שֶׁבְּשֶׂרָהּ מוֹתֵר אֵתָּה מִצְוָה
 עַל אֲבִירָיו וְכֹל שֶׁאֵין בְּשֶׂרָהּ מוֹתֵר אֵין אֵתָּה מִצְוָה עַל אֲבִירָיו. עַד כֹּאן
 הָרֵאשִׁי לְרַבִּי יוֹחָנָן. מוֹסִיפָה הַבְּרִייתָא דַּעַה נּוֹסֶפֶת, רַבִּי מֵאִיר אֲמָר
 אִינוּ נוֹהֵג אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי אֱלֹא 'בְּבִתְּהָה' טְהוֹרָה בְּלִבָּה, וְלֹא
 בַּחֲיוֹת וְעוֹפּוֹת וְאֵפִילוּ טְהוֹרִים.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה אֵת טַעְמֵהּ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר: (סִימָן, שְׁמוּאֵל, שִׁילָא,
 שִׁימִי) הֵם שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת שֶׁנִּחְלָקוּ בָּהֶם בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מֵה הִיא
 שְׁמוֹ שֶׁל אֲבִיו שֶׁל רַבָּה, בַּעַל הַשְׁמוּעָה, שִׁפִּירָשׁ אֵת טַעְמֵהּ שֶׁל רַבִּי
 מֵאִיר. אֲמַר רַבָּה בְּרַב שְׁמוּאֵל אֲמַר רַב חֲסָדָא, וְאִיתִיכָא – וִישׁ אֲוִמִּירִים
 שֶׁאֲמַר זֹאת בֶּשֶׂם רַב יוֹסֵף. וְאֲמַרִי לָהּ (וִישׁ אֲוִמִּירִים) אֲמַר רַבָּה בְּרַב
 שִׁילָא (וְשִׁהִיָּה הַר רַבָּה בְּרַב שִׁילָא, וְלֹא רַבָּה בְּרַב שְׁמוּאֵל) אֲמַר רַב
 חֲסָדָא, וְאִיתִיכָא רַב יוֹסֵף. וְאֲמַרִי לָהּ רַבָּה בְּרַב שִׁימִי (וְשִׁהִיָּה בְּנוֹ שֶׁל
 שִׁימִי) אֲמַר רַב חֲסָדָא, וְאִיתִיכָא רַב יוֹסֵף, מֵאִי מַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר
 שֶׁאֲמַר שֶׁאִינוּ נוֹהֵג אֱלֹא בְּבַהֲמָה טְהוֹרָה. אֲמַר קָרָא (שֶׁם פְּסוּק כ"א)
 'וְזָכַחְתָּ מִכָּכָרְךָ וּמִצְאָנְךָ' פְּסוּק זֶה מְדַבֵּר בְּאֶכֶלֶת בְּשֶׂר חוֹלִין, וְסוּמוֹךְ
 לוֹ נֶאֱמַר (שֶׁם פְּסוּק כ"ב) 'לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר' (וּשְׁמַמְנוּ לְמַדּוֹ
 אֲסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי) לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֲסוּר זֶה נוֹהֵג רַק בְּבָקָר וְצֹאן.
 הַגְמָרָא מוֹסִיפָה בִּיאוֹר בְּעֵינֵי מַחְלוקַת הַתַּנָּאִים בְּדִין אֶבֶר מִן הַחֵי:
 אֲמַר רַב גִּידֵל אֲמַר רַב, מִחְלוקַת רַבִּי יְהוֹדָה וְחֲכָמִים שֶׁנִּחְלָקוּ אִם
 אֶבֶר מִן הַחֵי נוֹהֵג בְּטַמָּאִים, הִיא רַק בִּישְׂרָאֵל, אֶכֶל בְּכֵי נָח דְּבָרֵי
 הַבֶּל, מוֹהֵר הוּא עַל הַטְּמָאִין בַּטְּהוֹרִים, שְׁחִירָה כֹּל טַעְמָם שֶׁל חֲכָמִים
 שֶׁאֲמָרוּ שֶׁאִינוּ נוֹהֵג אֱלֹא בְּטַהוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁדִּרְשׁוּ, כֹּל שֶׁאֵין בְּשֶׂר
 מוֹתֵר בְּאֶכֶלֶה אִינוּ נֶאֱסָר מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי, נִמְצָא שְׁגוּי מוֹתֵר
 בְּבֶשֶׂר טֵמָאָה, נֶאֱסָר הוּא בּוֹ מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי.
 הַגְמָרָא מוֹכִיחָה מְבִרִייתָא כְּדַבְרֵי רַב גִּידֵל: תִּנְיָא נָמִי חֵי, אֲבִיר מִן

נוסף על מילוי הוראת הרופאים שתשאל בעצתם, תתחזק בביטחונה בהשם יתברך המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, ואז הרי נאמר, ה' לי לא אירא

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף קב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קפה רש"י תוספות

לא תאכל הנפש עם הבשר — לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו, וזו היא אזהרה לאבר מן החי. **טמאין אתה מצווה על דמן** — בכריתות בפרק "דם שחיטה" (בא.א). לא יצאו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שטים. **לא תאכל הנפש עם הבשר** — משמע: הא אין דם הנפש עמו — אכול. **שכן איסורו נוהג בבני נח** — שאף הם הוזהרו עליו.

דכתיב (בראשית ט) "אך בשר בנפשו דמו" וגו', ורבי יהודה לא שמעין ליה גבי גיד לעיל (ק,ב) דמשום האי טעמא חילי אטמאה, שכן איסורו נוהג בבני נח. **כי איצטריך קרא** — לאסרו, לרבי אלעזר איצטריך, דאסר ליה בטמאה כרבי יהודה, ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור, אי לאו דכתיבה קרא. **תניא נמי הכי** — כרבי יוחנן, דרבי אלעזר ורבנן מהאי קרא ילפי. **וכל שאי אתה מצווה על דמו** — דגים וחגבים. **אלא בבמה טהורה** — ולא בחיה ועוף, ואף על פי שזון טהורין. **מכרך ומצאנך** — וכתיב בתריה אבר מן החי. **אבל בן נח מוזהר** — על הכל, דכל דקרינא ביה: בשר לחודיה אכול, קרינא ביה: אבר מן החי לא תאכל. **אית דאמרי** טהור — קתני, ואבהמה קאי, כרבי מאיר. ואית דאמרי "טהורין" קתני, ואף חיה ועוף במשמע. **אף אנן נמי תנינא** — במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין, והתם (פרק א משנה א) קאמר: שלשה עשר דבר נאמרו בנבלת בשר טהור, וכך וכך בנבלת עוף טמא, וזו היא מקו. **אבל אבר מן החי מוטנה** — בעוף טמא קא מיירי. **אינו סופג** — וקסבר: אינו נוהג בטמאין, כרבנן. הכי גריסין: ואין שחיטתה מטהרתה — ואעוף טמא קאי, וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה. וזאת דנקיט לה לשון נקבה — משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה, דתנן בה הכי: נבלת עוף טמא צריכה מחשבה כו'. **במאי** — קתני סיפא "אין שחיטתו מטהרתה"? אי נימא בישראל — פשיטא, דהא טמא הוא, והא ליכא לפרושי: מטהרתו מידי טומאת נבלות — דעוף טמא אין לו שום טומאה, אפילו בבית הבליעה. ועל כרחך "אין מתיירת" באבילה קאמר. אלא לבן נח קאמר, שאין שחיטתו מתיירת לו באבילה כל זמן שהוא מפרס, כדאמרין בפרק שני (חולין לג,א) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא כו', וגבי טהורה הוא דאמרין שחיטה מכשרא ליה לבן נח, מיגו דמכשרא ליה לישראל. דליכא מידי דלישראל שרי, ולגו אסור. שמעין מינה: דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על הטומאה באבר מן החי. **רמי רישא אסיפא** — קתני רישא "אינו סופג" — אלמא, אין אבר מן החי נוהג בטמאין. וחדר תני "אין שחיטתו מטהרתו", וליכא לאוקומיא אלא באבר מן החי — אלמא, נוהג. **רישא בישראל וסיפא בבני נח** — ורבנן היא.

ורבי יהודה למא ליה קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול איסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח — פירוש: כדשמעין ליה לעיל (ק,ב) גבי גיד, דההוא טעמא חילי איסור טומאה, ואם תאמר: ודילמא מהבא יליף: ויש לומר: דלא מצי למילף מהבא, דאיסור מוסף הוא, דאיתוסף ביה איסור אבר מן החי לבני נח. אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב, ולא חיי אלא איסור חמור. **כי** איצטריך לרבי אלעזר — ואם תאמר: אי קסבר בהמה בחיה לאברים עומדת, אם כן איסור בת אחת הוא. ואפילו למאן דלית ליה בחמור, על קל מודה: ויש לומר: דאיסור טומאה קדים, בעוד שלא נקשרו אברים בגידים.

ורבי מאיר אמר אינו נוהג אלא בהמה טהורה בלבד — הקשה רבינו אפרים: דתנן בריש משכת טהרות, שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת בשר טהור כו', והאיכא אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים, ומליקה ושחיטה מטהרת טרפתה מטומאתה, דברי רבי מאיר: ויש לומר: דדברי רבי מאיר לא קאי אכולה מילתא, אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה. דפליג עליה רבי יהודה בזבחים בסוף פרק "טבול יום" (ק,ה). דהא דקתני נמי חרבי דטמא טומאת אוכלין כבבירא, לא אתי כרבי מאיר. ולא אמרין: מדסיפא רבי מאיר, רישא נמי רבי מאיר. ומיהו לפי מה שריצה התלמוד לדקדק שם: מדסיפא רבי מאיר, רישא נמי רבי מאיר, קשה: דאדרבה, מדמציעתא דאבר מן החי לאו רבי מאיר, רישא נמי לאו רבי מאיר: ויש לומר: דהוה מצי למימר "ולייטעמק". וקצת קשה לשון הגמרא התם, דקאמר: מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאה: רבי מאיר, אמאי צריך לדקדק בענין זה, הא קתני בה בחדיא "דברי רבי מאיר"?

אלא לאו בבני נח — דאין שחיטתו מתיירת באבילה כל זמן שמפרסת, גבי נבלת עוף טהור. דקתני רישא "ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה", ולא קתני ד"אין שחיטה מטהרתה", כדקתני סיפא, גבי טהורה דוקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח, מנו דמכשרה לישראל, דליכא מידי דלשחיטה שרי ולגו איסור. ותימא: דהקשה דלך משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפרק שני (לג,א) דאין מומנין גיל עג בני מעים: ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כוותיה, וקושיה המשנה אינה פשוטה כל כך.

אבל ארבעים, ואין שחיטתה מטהרתה. **במאי?** אילימא בישראל - פשיטא דאין שחיטתה מטהרתה. **אלא לאו בבני נח, מפלל דאסור. רבי מני** פר פטוש רמי **רישא אסיפא, ומשני: רישא בישראל, וסיפא** - **בבן נח. אבר מן החי צריך פזית, מאי טעמא** - אכילה פתיכה ביה. **מתיב רב עמרם: אבל אבר מן החי מוטנה** - אינו סופג את הארבעים ואין שחיטתה מטהרתה. ואי סלקא דעתך דענין פזית, תיפוק ליה דקאכל פזית! - **בדאמר רב נחמן: במישהו בשר גידין ועצמות. הכא נמי, במישהו בשר גידין ועצמות. תא שמע, דאמר רב:** **אכל**

ומעיקרא כי רמיה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח, ומיהו לא הוה ידע טעמא. וחדר פשטה דאפילו למאן דאמר אין נוהג בטמאין, בישראל הוא דקאמר. דקרינא ביה: כל שאין בשרו מותר, אי אתה מצווה על אבריו. אבל בבן נח — מודה. **אבר מן החי צריך כוית** — אף על גב דתרי קראי תיבי, חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי, לא תימא דאתרבי אבר, אף על גב דאין בו שיעור. אלא דאי יש בו שיעור בענין, דאין אבילה בפחות מכוית. **אבל אבר מן החי מוטנה** — מעוף טמא. **אינו סופג** — דאינו נוהג בטמאין. ועל כרחך בדאיכא שיעור, דאיסור אבר מן החי בטהורה עסקין. דאי ליכא שיעור — פשיטא דאינו סופג. ואי סלקא דעתך איסור אבר מן החי בכוית, והכי נמי דאכל כוית — אמאי אינו סופג והא איכא כוית, ואיכא לאו ד"לא (ואכלו) כי שקץ הם" (ויקרא יא)? **בדאמר רב נחמן** — לקמן. **במישהו בשר גידין ועצמות** — משלימין לכוית, דמשום טומאה חל מחייב, דאין בגידין ועצמות טעם טמא, ממוש אבר מחייב. דלחכי פלגיהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי — דמחייב אאבר אף על גב דאין שיעור בשר, ואבשר אף על פי שאינו אבר.

אכל צפור כו' הכא נמי במשחו בשר גידים ועצמות – ובין הכל צריך שיהא כזית.
ולא הוי כ"משהו" דסיפא, דהוי בריה, דהוי משחו וממש. **שאין** בו כזית ואכלו
רבי פטר – פירש בקונטרס: דקסבר דאין אבר מן החי בשלימה. ומיהו אי איכא כזית
– הוה מחיב, דלא גרע מבשר מן החי דמחייב בכזית, דהא נמי בשר הוא. וקשה

לפירושו: דאמר בסמוך "אכל אבר מן החי,
ובשר מן הטורפה – רבי יוחנן אמר: חייב שתיים, 1
וריש לקיש אמר: אינו חייב אלא אחת". ומוקי 2
לה בבבאמה אחת ונטרפה עם יציאת רובה, 3
וקסבר ריש לקיש: דלאו לאברים עומדת, ולא 4
אתי איסור אבר מן החי וחילל איסור טרפה. 5
והשתא מכל מקום לחייב שתיים, משום טרפה 6
ובשר מן החי דקאתו בהדי הדדי? ויש לדחות: 7
כגון שאין באבר זה כזית בשר, דלא מחייב 8
משום בשר מן החי. והא דריב משום טרפה – 9
היינו כשלח בשר מטרפה אחרת, והשלים 10
לכזית. ודוחק הוא. ועוד: דאם כן, אמאי לא 11
חילל עליה איסור אבר מן החי, כיון דליכא 12
מטרפה אלא חצי שיעור. דברקב בתרא דיומא 13
(עגב) ופירש שליש דשבעות (כאב) תניא: 14
שבעה עשר אונקיות טרפות ונבלות שקצים 15
ורמשים" – חייב. ומוקי לה ריש לקיש: במפרש 16
חצי שיעור. אלמא, אף על גב דלא חילל איסור 17
שבעה אכזית, משום דמושבע ועומד הוא, 18
מכל מקום חילל חוצץ כזית? ונראה לפרש: כי 19
היכי דלאו לאברים עומדת, הכי נמי לאו 20
לחתיכת בשר עומדת. והא דנקט "צפור שאין 21
בו כזית" – לרבותא דרבי אלעזר נקט, דאפילו 22
הכי מחייב. ועוד נראה לרבינו יצחק: דאפילו 23
למאן דאמר לאברים עומדת, מודה דלאו 24
לחתיכת בשר עומדת בחייה. דאמר רבי יוחנן 25
בסמוך: אבל חלב מן החי מן הטורפה – חייב 26
שלשה, ומוקי לה בנטרפה עם יציאת רובה, 27
ובחמה לאברים עומדת. דאתי איסור טרפה 28
וחלב ואבר מן החי בהדי הדדי. והשתא, אמאי 29
נקט טרפה, בלאו טרפה איכא שלשה: אבר מן 30
החי, ובשר מן החי, וחלבו אלא ודאי בחמה 31
בחייה, לאו לחתיכת בשר עומדת, ולא אתי 32
חילל על שאר איסורים. **ובשר** בשדה טרפה 33
זה בשר מן החי – מדכתיב "בשרה" – דריש, 34
דמשמע: שפירש ממקומו. ואף על גב דאצטרך 35
לבשר שיצא חוץ ממחיצתו, כדאמר בפרק 36
"בחמה המקשה" (חולין סחג) – כולוהו דריש 37
מיניה. **אכל** אבר מן החי ובשר מן החי לרבי 38
יוחנן חייב שתיים – ואף על גב דאין לוקין על 39
לאו שבכללות – הני מילי היכא דלא מפרש 40
בקרא, כגון (שמות יב) "אל תאכלו כי אם צלי 41
אש" ו"מכל אדם יעשה מגפן היין" (בבבא דו). 42
אבל "ובשר בשדה טרפה", דמפרשינן: בשר 43
וטרפה – לא חשיב ליה לאו שבכללות, כמו 44
נא ומבושל, ודחין ווג, דמפרש בקרא – לקי. 45
וכגון אלמנה וגרושה – דלקי לכולי עלמא. 46
לרבי יוחנן אינו חייב אלא אחת – משום 47
דמוח קרא נפקי. ואף על גב דנא 48
ומבושל לקי שתיים – שאני התם דכתיב בו"ז "ובשר", דקאי א"אל תאכלו". והכא נמי, 49
אי הוה כתיב "בשרה וטרפה לא תאכלו" – הוה לוקה שתיים לרבי יוחנן, משום בשר מן 50
החי ובשר מן הטורפה.

מר

מן החי ובשר מן החי – והכי משמע: לא תאכל הנפש, ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה. לרבי יוחנן חייב שתיים – דתרי לאוי איכא, ואף על גב דבחדא אכילה
וחדא התראה אכלינהו – מחייב תרת. **אלא אחת** – דחד לאו הוא. וכיון דבחדא אכילה וחדא התראה וחד לאו הוא – חדא הוא דמחייב, וכן כולן. לרבי הכי
חייב שתיים – דבין למר ובין למר, מתרי קראי נפקי.

בחייה **בכל** שהוא – משום אבר מן החי. אלמא, לא בעינן ביה כזית. במיתתה
בכזית – דנבנלה, אכילה כתיבא. וכל אכילה – בכזית, בר מאבר מן החי,
דרבייה קרא וקפיד אאבר לחדידה. **טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל** שהוא –
חייב, דבריה היא, ולא צריכה שיעור. כדתנן ב"בא לו חלוקין" (מכות יג,א) באוכל
נמלה כל שהוא, שהוא חייב משום שהוא
בכרייתתה. אלמא, בריה אסורה בכל שהוא.
אבל לאו דנבלה – ליכא לחיובי משום
בריה, דכשנבראת לא היה עליה שום נבלה.
הלכך אלאו דנבלה לא מחייב עד כזית.
קתני מיהא בטורה בחייה בכל שהוא נבל
צפור – והיא טהורה. **רבי פומר** – מפרש
ואזיל, דקסבר: אין אבר מן החי בשלימה,
דלאו "אבר" מקריא. ומיהו אי איכא כזית,
הוה מחייב – דלא גרע מבשר מן החי,
דמחייב עלה בכזית, דהא נמי בשר הוא.
ורבי אלעזר רבי שמעון מחייב – דקסבר:
שלימה, אין לך אבר מן החי גדול מזה,
ובאבר לא בעינא כזית. חנקה ואכלה – אין
כאן אלא איסור נבלה, ואנבלה לא מחייב
משום בריה, וכזית בעינן. **לאברים** עומדת
– לנתחה עומדת. הלכך, כל אבר ואבר
שבה קריי "אבר" בפני עצמו, ויש כאן משום
אבר מן החי, דמחייב בכל דהו. ומיהו חדא
הוא דמחייב, דחדא התראה היא. **לאו**
לאברים עומדת – עד שתשחט, ואין כאן
שם "אבר" אלא אם כן הפרישו. אבל דכולי
עלמא לאבר לא בעינן כזית, כדקתני: קל
וחומר על אבר ממנה חייב, ולא פליג רבי.
במשחו בשר – הא דקתני "שאין בו כזית"
– כשאין בו כזית בשר, אלא משחו, וגידין
ועצמות משלימין לכזית. **מי איכא מידי** –
עוף כחוש כל כך? דבבבליה **ליכא** כזית
בשר – והוא גדול, שבאותו מאבריו איכא
כזית במשחו בשר, וגידין ועצמות משלימין,
דקתני "על אבר ממנה חייב", ואמרת
דבכזית עסקינן, ורישא קתני "שאין בו כזית",
ומוקמינן דליכא כזית בשר? קלניא – עוף
כחוש מאד. קלניא עוף **טמא** הוא – ונהי
דליכא איסור נבלה בפרות מכזית, איסור
טמא מיהא איכא, דבריה היא. דאמר רבי,
טמאה בין בחייה ובין במיתתה – בכל
שהוא. כעין קלניא – עוף טהור שהוא
כחוש כעין קלניא. **אם תמצא לומר** – אם
תמצא באחד מדבריו של רבי בעלמא דאית
ליה מחשבת אונקין, אם חישב לאוכלן
כענין זה. שמה מחשבה – ואולינן בתרה.
חישב לאוכלה – לצפור זה שאין בה כזית.
אבר אבר – גלי אדעתיה דלאברים עומדת.
וכי אכלה שלימה, נמי "אבר" קרינא ביה.
אכיל ליה אחד לא מחייב – דלא "אבר"
מיקריא, לחייב עליה בכל שהוא. **לאוכלה**
מתה – דגלי דעתיה דבחייה לאו לאברים
עומדת. **לא תאכל נפש עם הבשר זה אבר**

מן החי – דאבר חי מקרינן "נפש" – שאם יחתכנו, אינו עושה חלפין, שלא ישוב
עוד, כנפש הנטולה שאינה חוזרת. והכי משמע: לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר,
בעוד החיות עם הבשר. **ובשר בשדה** – משמע: שפירש ממקומו, וזהו בשר מן
החי. "וטרפה" – כמשמעו. וריש לקיש אמר **לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר**

מן החי ובשר מן החי – והכי משמע: לא תאכל הנפש, ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה. לרבי יוחנן חייב שתיים – דתרי לאוי איכא, ואף על גב דבחדא אכילה
וחדא התראה אכלינהו – מחייב תרת. **אלא אחת** – דחד לאו הוא. וכיון דבחדא אכילה וחדא התראה וחד לאו הוא – חדא הוא דמחייב, וכן כולן. לרבי הכי
חייב שתיים – דבין למר ובין למר, מתרי קראי נפקי.

אָבֵל צִפּוֹר מְהוּרָה בְּתִיָּה – שלא שחטה, חייב עליה מלקות משום
אבר מן החי, אפילו בציפור שגודלה כִּל שְׁהוּא, משום שאבר מן
החי אינו צריך שיעור. ואם אכלה בְּמִיתָתָהּ חייב עליה רק בְּכִיָּיתָהּ,
משום שאיסור נבלה שיעורו בכזית. וציפור מְמַאָה שאכלה
שלימה, כִּין אם אכלה בְּתִיָּהּ בֵּין בְּמִיתָתָהּ, חייב עליה כָּבֵל שְׁהוּא,
משום שאיסורו משום אוכל עוף שהיא שלימה נחשבת
'בריה', ובריה אינה צריכה שיעור. הרי מבואר בדברי רב שאבר
מן החי צריך כזית, וסותר את דבריו לעיל שאמר שצריך
כזית. מתרצת הגמרא: הָאָם נָמִי – גם כאן כשאמר רב שחייבים
בכל שהוא, כוונתו, כְּמִשְׁהוּ בָּשָׂר, אבל גִּידִים וְעֲצָמוֹת משלימים
לשיעור כזית.

הגמרא מקשה על רב מברייטא: הָאָם שָׁמַע, נָטַל צִפּוֹר טהורה שָׁאִין
בֹּו פִּתָּה וְאָכְלוּ כשהוא חי, רַבִּי פּוֹשֵׁר משום אבר מן החי, שסובר
שעוף שלם לא נקרא אבר. ורַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיב,
שסובר שעוף שלם אין לו אבר מן החי גדול מזה, ואבר מן החי
אינו צריך כזית. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי שְׁמַעוֹן, מדין קָל וְחוֹמֶר יש
לחייב על עוף שלם משום אבר מן החי, שאם עַל אָבֶר מִמֶּנָּה חֵיב,
עַל כּוֹלָה לֹא כָּל שָׁכֵן. מוסיפה הברייטא, תִּנְקָה וְאָכְלָה, דְּכָרִי הֵבֵל
אינו חייב אלא בְּכִיָּיתָהּ, כי משמטה איסורה משום נבלה ששיעורה
בכזית. מקשה הגמרא על רב: עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבִּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר
בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵלֶּא בַּעוֹף שִׁלְמָה, דְּמַר וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן
כָּכָר, בהמה (והוא הדין עוף) – בעודה חיה ושלמה, לנתוחה
לְאִבְרֵיהֶם אִמַּר עוֹמְדִת, ולחומר יש לכל אבר אמנה שבה שם אבר
בפני עצמו, ולפיכך האוכל את כולה עובר על איסור אבר מן החי,
שחייבים עליו בכל שהוא. וְיָמַר וְרַבִּי כָכָר, בְּתִיָּה לֹא לְאִבְרֵיהֶם
עוֹמְדִת עד שתשחט, ואין עליו שם אבר מן החי עד שיפרישו מן
הבהמה, ולפיכך אינו חייב על עוף שלם משום אבר מן החי. ואם
כן משמע שאם אכל אבר מהעוף, דְּכּוֹלִי עֲלֵמָא מִיָּהּ – כולם
מודים מכל מקום, דְּלֹא בְּעִיָּין פִּתָּה, שהרי רבי אלעזר בר רבי
שמעון אמר בדבריו הקל וחומר שלו 'על אבר אמנה חייב' אפילו
אם אין בו כזית, ורבי לא נחלק עליו בזה. וקשה על רב שאמר
שצריך כזית. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמִּי, מַה שִּׁשְׁנִינוּ 'ציפור
שאין בו כזית, הכוונה כְּמִשְׁהוּ בָּשָׂר – שבשר אין בו כזית אלא
משהו, אבל גִּידִים וְעֲצָמוֹת משלימים לכזית, וגם רב שאמר שצריך
כזית, נתכוין ביחד עם הגידים והעצמות.

הגמרא מקשה על תירוצו של רב נחמן: וְיָמַר אִיבָא מִיָּד – וכי יש
דבר ו–[עוף] כזה שהוא כחוש כל כך, דְּכּוֹלִיָּהּ ו–[שבכל העוף] לית
בִּיה פִּתָּה בָּשָׂר, שהרי באופן זה מדברת הברייטא, כמו ששנינו
ברישא 'נטל עוף שאין בו כזית, וְקָבַד אָבֶר – והוא גדול כל כך
שבאבר אחד שבו, אִית בְּתִיָּה, כְּמִשְׁהוּ בָּשָׂר וְגִידִין וְעֲצָמוֹת משלימין,
כמו שאמר רבי אלעזר בר רבי שמעון 'אם על אבר ממנה חייב',
ולדעת רב נחמן הכוונה שיש בו כזית. מתרצת הגמרא, אָמַר רַב
שְׁרֵבְיָא, אֵין – מצינו כן, בְּקִלְיָתָא – שהוא עוף כחוש בשר מאד.
הגמרא מקשה על תירוצו של רב שרביא: אִיבָא סִיפָא של
הברייטא, תִּנְקָה וְאָכְלָה דְּכָרִי הֵבֵל בְּכִיָּיתָהּ, שאיסורו משום נבלה
ששיעורה בכזית. וקשה, וְהָא קִלְיָתָא עוֹף טָמֵא הוּא, וְאָמַר רַב,
האוכל בהמה או ציפור מְמַאָה כשהיא שלימה, כִּין בְּתִיָּהּ בֵּין
בְּמִיתָתָהּ שיעורה כְּמִשְׁהוּ, משום שהיא בריה, ואם כן אף שאין
איסור נבלה בפחות מכזית, אבל יש לחייבו משום אוכל עוף טמא.
מתרצת הגמרא: אֵלֶּא יש ליישב הברייטא בעוף טהור שהוא כחוש
בשר בְּעִין עוֹף קִלְיָתָא, ובעוף טהור אין לחייבו אלא משום נבלה
ששיעורה בכזית.

הגמרא מוסיפה לרזן במחלוקת התנאים בענין ציפור חיה אם
עומדת לאברים אם לא: אָמַר רַבָּא, אִם תִּמְצָא לוֹמַר כָּכָר רַבִּי

מְחַשְׁבֵּת אוֹכְלִין שְׁמָה מְחַשְׁבָּה – אם תמצא באחד מדברי רבי באיזה
מקום שהוא, שסובר שמחשבתו של אדם שחושב לאכול דבר
באופן מסוים, הרי היא מחשבה הקובעת והולכים אחריה, נמצאנו
למדים, שאם חֵיבָב על ציפור זו שאין בה כזית בשר, לְאִוְכְלָהּ
בחייה אָבֶר אָבֶר, ולבסוף אָכְלָה כוֹלָה כשהיא שלימה, יהיה חֵיבָב
אף לרבי שאמר לאו לאברים עומדת, שהרי גילה דעתו שעומדת
לאברים, וכל על אבריה שם 'אבר' גם כשאכלה שלימה.
הגמרא מקשה על רבא: אָמַר לִיה אֲבִי לרבא, וְיָמַר אִיבָא מִיָּד – וכי
ישנו כדבר הזה, דְּאִילוּ אָכִיל לִיה אָבֶר לֹא מִיָּתִיב – אם יאכל אדם
אחר את הציפור לא יתחייב עליה משום אבר מן החי, שהרי רבי
סובר שאינה עומדת לאברים, וְאָכִיל לִיה הָאִי מִיָּתִיב – ואילו אם
יאכלנה זה שחשב עליה יתחייב, וכיצד אפשר שעל אותו מעשה
עצמו זה יתחייב וזה לא. אָמַר לִיה רבא לאבבי, אין בכך קושיא, וְהָ
לְפִי מְחַשְׁבָּתוּ וְהָ לְפִי מְחַשְׁבָּתוּ. אכן בכל אחד הולכים לפי
מחשבתו.
וְאָמַר רַבָּא, אִם תִּמְצָא לוֹמַר כָּכָר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן מְחַשְׁבֵּת
אוֹכְלִין שְׁמָה מְחַשְׁבָּה, נמצא שאם חֵיבָב לְאִוְכְלָהּ את הציפור
כשהיא מְתָה, וגילה בדעתו שאינה עומדת לנתוחה לאברים
בחייה, ולבסוף אָכְלָה כשהיא חִיָּה, פְּטוּר, משום שעל פי מחשבתו
אין עליה שם אבר. אָמַר לִיה אֲבִי לרבא, וְיָמַר אִיבָא מִיָּד, דְּאִילוּ
אָכִיל לִיה אדם אחר את הציפור, מְתִיב, שרבי אלעזר בר רבי
שמעון סובר שסתמה עומדת לנתוחה לאברים, ואילו אם אָכִיל לִיה
הָאִי – זה שחשב עליה, יהיה פְּטוּר. אָמַר לִיה רבא לאבבי, וְהָ לְפִי
מְחַשְׁבָּתוּ וְהָ לְפִי מְחַשְׁבָּתוּ.
הגמרא מביאה מחלוקת בענין המקור מן התורה לאיסור אבר מן
החי ובשר מן החי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נֹאמַר (דברים יב) 'לֹא תֹאכֵל
הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר', וְהָ מְלַמְּדֵנוּ עַל אִיסוּר אִבְלִית אָבֶר מִן הַחִי, שאבר
נקרא 'נפש' כי הוא דומה לנפש בכך שאם יתחכנו אינו חוזר לגדול
עוד, כנפש הנטולה שאינה חוזרת. ונֹאמַר עוד (שמות כב ז) 'וְכָשָׁר
בַּשָּׂדֶה תִּרְפָּה לֹא תֹאכֵלוּ', וְהָ מְלַמְּדֵנוּ עַל אִיסוּר אִבְלִית בָּשָׂר מִן הַחִי
וְכָשָׁר מִן הַטֶּרֶף – מבהמה טריפה. שתיבת 'בשדה' משמעה
שפירש ונתלש הבשר ממקומו שלא כדרכו, היינו בחיי הבהמה,
והיינו בשר מן החי, ו'טריפה' היא כמשמעה, שהבהמה נטרפה על
ידי חיות רעות שדרסו אותה והטילו בה ארס ואינה יכולה לחיות
עוד, ואף שעדיין לא מתה הרי היא אסורה, ולא מועילה לה
שחיטה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, 'לֹא תֹאכֵל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר' וְהָ
אָבֶר מִן הַחִי וְכָשָׁר מִן הַחִי – מפסוק זה יש לדרוש את שני
האיסורים, שדורשים 'לֹא תֹאכֵל הַנֶּפֶשׁ' דהיינו האבר, ו'לֹא תֹאכֵל
הַבָּשָׂר', כל זמן שהנפש עם הבשר. והפסוק 'וְכָשָׁר בַּשָּׂדֶה תִּרְפָּה לֹא
תֹאכֵלוּ', וְהָ בָּשָׂר מִן הַטֶּרֶף.
הגמרא מבארת את החילוקים בין רבי יוחנן לריש לקיש: אָכֵל אָבֶר
מִן הַחִי וְכָשָׁר מִן הַחִי באכילה אחת, לְרַבִּי יוֹחָנָן חֵיב שְׁתֵּי, כי יש
כאן שני לאוין, שהרי הם למדים משני פסוקים, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לָקִישׁ אֵינוּ חֵיב אֵלֶּא אַחַת, כי על שניהם נאמר לאו אחד. חילוק
נוסף, אָכֵל בָּשָׂר מִן הַחִי וְכָשָׁר מִן הַטֶּרֶף, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ חֵיב
שְׁתֵּי, ששני לאוים הם, שלמדים משני פסוקים. לְרַבִּי יוֹחָנָן אֵינוּ
חֵיב אֵלֶּא אַחַת, כי איסור בשר מן החי ואיסור טריפה שניהם
למדים מפסוק אחד. אבל אָכֵל אָבֶר מִן הַחִי וְכָשָׁר מִן הַטֶּרֶף, לְרַבִּי
הֵבֵל חֵיב שְׁתֵּי, כי לכולי עלמא למדים שני איסורים אלו משני
פסוקים.
הגמרא מקשה על מה שאמרנו שכשאכל אבר מן החי ובשר מן
הטריפה חייב שתים לדברי הכל, מדברי ריש לקיש במקום אחר
שאמר שחייב רק אחת: וְרַבִּינָהוּ,

הגאולה העתידה תהיה באופן שאפילו יהודי אחד לא יישאר בגלות, ועל-דרך-זה בנוגע לכל אחד מישראל, הגאולה היא בכל הפרטים שבו.

ממאמר פרשת ויקהל-פקודי, ה'תשכ"ח

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 סג. מותר לתלות מצנפת בצוארו למי שיש לו מפה רענח בראשו רענח או בזרועו רענח ולצאת בו לרשות הרבים
2 וכן לכוף סמרטוטין¹⁹⁷ על היד או על האצבע שיש בו מפה רענח ולצאת בהם לרשות הרבים וכל שכן
3 אם כרוכים על המפה ממש כמו שנתפאר למעלה⁵¹² (עין שם הפעם):

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סעיף סג

ביאורי הלכה

- רעז] שיש לו מכה - ואפילו אין לו מכה אלא לובש משולש להחזיק יד כואבת⁵⁰⁸.
רעח] מכה בראשו - בקונטרס השלחן הגיה: בידו⁵⁰⁹.
רעט] או בזרועו - כדרך מי שיש לו מכה בידו שאינו רפא] בו מכה - וכל שכן גבס וכיוצא בו⁵¹¹.

ציונים והוספות

- (508) ראה לעיל על סעיף יח שגם דבר שאינו מרפא נחשב כמלבוש, ועפ"י הוא הדין לכל דבר הבא להקל עליו כמו צמר גפן באוון הכואבת, וכן חגורת שבר או כל חגורת בריאות אחרת (וכן פסק בשש"כ פ"ח ס"כ).
(509) ושם בהערה נט: ז"ל השו"ע: מותר לתלות מצנפת בצוארו למי שיש לו מכה בראשו או בזרועו, ואינו מובן מה שייכות תליית המצנפת בצואר למי שיש לו מכה בראשו, ומוכרח שצ"ל "מכה בידו" שכן הדרך במי שיש לו מכה בידו וקשה לו לפשוט היד למטה, תולין לו מצנפת בצוארו ומכניס היד לתוך המצנפת ותולה אותה, וגם בשו"ע הבי"י ישנם דפוסים שנשתבשו וכתבו מכה בראשו, ובלבוש כתוב מכה בידו. וז"ל המשנ"ב: מכה בידו כצ"ל, וכן נדפס בעו"ש ובתו"ש, ומה שנמצא באיזה דפוס בראשו הט"ס הוא עכ"ל.
ונראה שהוקשה להמעתיק של שו"ע רבינו כפל הלשון "בידו או בזרועו" דהיינו הך. והלך לחפש בשו"ע הבי"י ומצא הגרסא המשובשת ובלי עיון תיקן כן בהעתיקות שו"ע רבינו ז"ל, ולא דק. ע"כ.
אלא שדברי קונטרס השלחן עצ"ע לא רק מחמת הכפילות "בידו או בזרועו" אלא גם דמי שיש לו מכה בידו (דהיינו

בחלק התחתון), אין דרכו לתלות הזרוע או היד במצנפת, והיה אפשר לפרש שהכוונה לתחבושת אורטופדית הניתנת על הצוואר לאחר תפיסת או כיפוף הצוואר (ראה לעיל שב'מכה' בנידון דידן נכלל גם כאב).
אמנם הגהת קונטרס השלחן (וכן הוא בקצות השלחן סי' קטו בדה"ש ס"ק מב) מסתמכת על הגהת המשנ"ב (בשו"ע הבי"י), והלשון בב"י ובלבוש.
(510) קצות השלחן סי' קטו בדה"ש ס"ק מב.
(511) גבס וכיוצא בו אינם להגנה ומניעת כאב בלבד, אלא מסייעים בריפוי והם כתכשיט המבואר לעיל סעיף יט.
(512) סעיף יח: מפני שהם לו כמו מלבוש (ודלא כמשנ"ב ס"ק קפ שהם תכשיט).
מה שכתב כל שכן אם כרוכים על המכה ממש אף שבמג"א ס"ק סב (מקור הדברים) נאמר: והוא הדין בכרוכים על המכה ממש, הוא ע"פ המבואר לעיל על סעיף יח שהסמרטוט נחשב כלבוש בפני עצמו (וודאי שאין צריך לצאת בו שעה אחת ביום (ראה משנ"ב ס"ק קפב)), וכשבא להגנת הגוף כגון שהוא מונח על המכה נוסף בו עוד גדר של מלבוש.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות ציצית - לפי לוח "רב יומי"

- 1 יד כשם שטלית שאולה אינה בתורת חיוב ציצית כך
2 ציצית שאולין אינן ציצית כלל ואינן פוטרין את הבגד
3 שנאמר ועשו להם משלהם ואינן נקראין שאולין אלא אם
4 כן התנה עמו המשאיל שיחזיר לו אותן החוטין בעצמן
5 ששאלם ממנו אבל אם אינו צריך להחזיר לו אותן החוטין
6 בעצמן אין זה נקרא שאלה אלא הלוואה והרי הם כשלו
7 ממש ולכן מותר להטיל אותם בבגד אפילו לכתחלה ואפילו
8 אם התנה עם המשאיל שיחזיר לו אותן החוטין עצמן אפ"ה
9 אינן פסולין אלא אם כן אין המשאיל יודע שהוא שואל
10 אותם ממנו לשם ציצית רק שהוא סובר שרוצה לעשות בהם
- 11 מלאכה אחרת אבל אם המשאיל יודע שהשואל רוצה
12 להטיל החוטין בבגד לשם ציצית ואדעתא דהכי השאילים
13 לו מותר השואל להטילם בבגד ואפילו לכתחילה דהוה
14 כאלו נתנה לו במתנה על מנת להחזיר וכמ"ש לעיל גבי
15 טלית שאולה בסעיף ז':
16 טו טלית של שותפין חייבת בציצית שנאמר על כנפי
17 בגדיהם וגו' לשון רבים לרבות של שותפין:
סימן יד דיני ציצית שעשאן נכרי ונשים וטלית שאולה:
א מותר להתיר ציצית מבגד זה וליתנם בבגד אחר ואין

1 בזה משום ביזוי מצוה לבגד שמתירין ממנו כיון שעושין
2 מיד בבגד אחר:

3 **ב** ואם נפסק חוט אחד מהח' חוטיין אע"פ שנשתייר בו כדי
4 עניבה אסור לכתחלה לעשותו בבגד אחר דקודם עשיית
5 החוטיין בבגד צריך להיות כל חוט מהח' חוטיין ארוך י"ב
6 גודלין כמו שנכתבאר בס' י"א:

7 **ג** ואם ירצה לקשור בחוט שנפסק עוד חוט אחר כדי
8 להשלימה ליי"ב גודלין הרשות בידו ויכול לעשותה
9 בבגד אחר אפילו לכתחלה משום דהקשירה חשובה חיבור
10 גמור כאלו הן חוט אחד ממש:

11 *

12 **ד** במה דברים אמורים שהקשירה מועלת לעשותן חוט
13 אחד כשנקשרו קודם עשיית החוטיין בבגד אבל אם
14 לאחר שהטיל החוטיין בבגד נפסק חוט אחד מד' חוטיין
15 הארוכין ולא נשתייר בו כדי עניבה בענין שהציצית פסולה
16 אין מועיל לו לתקנו ע"י שיקשור בו עוד חוט כיון שכבר
17 נפסלה הציצית אין מועיל לו להכשירה אלא א"כ עושה
18 מעשה בעיקר עשיית הציצית בבגד דהיינו שיתיר הציצית
19 הפסולה מן הבגד ויקשור את החוט ויחזור ויטילה בבגד
20 בכשרות אבל אם אינו עושה מעשה בעיקר עשיית הציצית
21 בבגד אין קשירת החוט מועלת כלום שהרי אמרה תורה
22 גדילים תעשה ולא מן העשוי כבר בפיסול כמו שנכתבאר
23 בסימן יו"ד עיין שם:

24 **ה** אסור להתיר ציצית מבגד אם אין בדעתו להטילן בבגד
25 אחר מפני שהוא מבטל בחנם מצות בגד זה שמתיר
26 אותם ממנה אבל אם אינו מבטל מצותה כגון שהוא רוצה
27 לעשות מהבגד בגד אחר שלא יהיה לה ד' כנפות או שהוא
28 רוצה למכרה לנכרי מותר להתיר הציצית ממנו כיון שאז
29 אין הבגד בר חיובא אינו מבטל שום מצוה ממנו בהתרת
30 הציצית (ולכן מותר להתיר הציצית מטלית של מתים) (ועיין
31 ביו"ד סי' שנ"א) וכ"ש אם הוא מתיר הציצית ממנו כדי
32 לעשות בו ציצית אחרים יותר יפים או מפני שנפסק אחד
33 מהראשים והוא רוצה להטיל בו ציצית אחרים שלמים
34 אע"פ שהציצית הראשונים כשרים מכל מקום רשאי
35 להתירם ולהטיל ציצית אחרים תחתיהם:

36 **ו** אין יכול ליקח הכנף כמו שהוא עם ציצית התלויים בה
37 ולתפרה בבגד אחר ואפילו אינו נוטל כנף הבגד לברו
38 אלא חותך חתיכת בגד גדולה סביב הכנף ותופרה עם הכנף
39 שבה שהציצית תלויה בו בבגד אחר שיש בו ג' כנפות אסור
40 לעשות כן ואם עשה כן הרי הציצית הזאת שהובאה מבגד
41 אחר פסולים שנאמר ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם
42 שבשעת עשיית הציצית על כנף צריך שיהיה הכנף מחובר
43 לעיקר הבגד ואז פוטרין הציצית את הבגד אבל זו הציצית
44 שהובאה מבגד אחר כיון שבשעת עשייתה בהכנף לא היה
45 הכנף מחובר להבגד זה לכן אינה פוטרת את הבגד הזה עד
46 שיתיר אותה מן הכנף ויחזור ויטילנה בו לאחר שיהיה הכנף
47 מחובר לבגד זה:

48 *

49 **ז** במה דברים אמורים כשאין בחתיכה ההיא שמביא מבגד

50 אחר שיעור טלית שחייבת בציצית שיתבאר בס' ט"ז אבל
51 אם יש בה שיעור טלית שחייבת בציצית אין צריך להתיר
52 הציצית ממנה כשיתפרנו בבגד אחר שיש בו כבר ג' ציצית
53 תלויים שהרי בשעת עשיית הציצית היה הכנף מחובר לעיקר
54 הבגד דהיינו לחתיכה זו כיון שיש בה שיעור טלית או היא
55 נקראת עיקר הבגד ואין צריך לומר שאם אינו רוצה לתפור
56 החתיכה ההיא שיש בה שיעור טלית בבגד אחר אלא רוצה
57 להתעטף בה לבדה שא"צ להתיר ממנה הציצית הראשונה
58 אלא מטיל בה עוד ג' ציצית ומתעטף בה:

59 **ח** טלית מצוייצת כהלכתה שחלקוה לב' חלקים ובכל חלק
60 יש בו שיעור טלית שחייבת בציצית ונשאר לכל חלק
61 ציצית א' או ב' ונמלך לחזור ולתפרם ככראשונה א"צ
62 להתיר הציצית ולחזור ולהטילם כשיתפרם שהרי לא נפסלו
63 הציצית במה שחלקו הטלית לשנים כיון שהציצית נשארו
64 תלויין בחתיכת בגד שיש בו שיעור טלית ויש בה ד' כנפות
65 לכן עדיין שם ציצית כשרים עליהם אלא שנתפרדו הציצית
66 זו מזו ואין הפרדה זו פוסלתן שהרי כל הציצית שבעולם
67 מטילין אותן בבגד זה אחר זה:

68 **ט** במה דברים אמורים שבכל חלק וחלק לבדו יש בו
69 שיעור טלית שחייבת בציצית אבל אם בחלק אחד
70 ממנה אין בו שיעור טלית אזי כשירצה לחזור ולתפרם צריך
71 להתיר הציצית מהחלק שאין בו שיעור טלית ולחזור
72 ולהטיל אחר שיתפרם שהרי הציצית הזאת כבר נפסלה בעת
73 שנחלקה הטלית לשנים מפני שהיתה תלויה בחתיכה שאין
74 בה שיעור טלית והיא פטורה מן הציצית לגמרי וכיון שכבר
75 נפסלה הציצית שוב אינה מתכשרת ממילא ע"י מה שיתפור
76 את ב' החלקים זה אל זה כיון שאינו עושה מעשה כגוף
77 הציצית [ו]התורה אמרה גדילים תעשה ולא מן העשוי כבר
78 בפיסול:

79 *

80 **י** במה דברים אמורים כשחתך את הטלית לב' חלקים
81 מופרדים או שנקרע לב' חלקים מופרדים אבל אם לא
82 נתפרדו [החלקים] לגמרי אלא הם מחוברים זה לזה מעט
83 אם יש בחיבור ההוא כרוחב ג' גודלין הרי הם כאלו הם
84 מחוברים לגמרי ולא נחלקו כלל ולכן כשרוצה לחזור
85 ולתפרם אין צריך להתיר הציצית אפילו מן החלק שאין בו
86 שיעור טלית אבל אם אין בחיבור ההוא רוחב ג' גודלין הרי
87 הם חשובין כנפרדים לגמרי ולכן כשיתפרם צריך להתיר
88 הציצית מהחלק שאין בו שיעור טלית ויחזור ויטילה לאחר
89 התפירה:

90 **יא** אבל יש אומרים שהציצית לא נפסלה כלל בשביל
91 שהיא תלויה בחתיכת בגד שאין בה שיעור טלית כיון
92 שהיא תלויה בכנף כדרך כל הציצית התלויות בכנף ולכן
93 אם יש בקרן של חתיכה ההיא שנחתכה או נקרעה מן
94 הטלית ג' גודלין על ג' גודלין שזה שיעור הראוי להיות
95 נקרא כנף הרי הציצית התלויה באותה החתיכה עומדת
96 בכשרותה ולא נפסלה כלל ולכן א"צ להתירה מן החתיכה
97 ולחזור ולהטילה אחר שיתפרנה אבל אם אין בקרן של
98 אותה החתיכה מקום שהציצית תלויה בו ג' גודלין על ג'
99 גודלין אפילו לא נפרדה החתיכה לגמרי מן הטלית אלא

שאינן שם שיעור מלא קשר אגודל מפני ששיעור זה לא
נאמר אלא בשעת עשיית הציצית בבגד כמו שכתוב סי' יא
ואם נקרה ונשתייר כל שהוא ותפרה ואח"כ הטיל בו ציצית
כשרה אע"פ שאין שם הרחקת שיעור מלא קשר אגודל לבד
ממקום התפור מפני שהתפירה חשובה חיבור לענין שיהיה
מקום התפור נחשב כשלם לגמרי אפילו לפי הסברא
הראשונה שנתבאר בסמוך כיון שנשתייר כל שהוא שלא
נקרע:

טז אם נקרה הכנף במקום הראוי להטיל בו ציצית דהיינו
תוך ג' גודלין לשפת הכנף ולמעלה ממלא קשר אגודל
משפת הכנף יש אומרים שאפילו אין שם אלא קרע משהו
לא יתפרנו בחוט הראוי לציצית כגון אם הטלית של פשתן
לא יתפור את הקרע בחוטי פשתן רק בחוטי משי או שאר
מינים ואם הטלית של משי לא יתפרנו בחוטי משי ואם
הטלית של צמר לא יתפרנו בשל צמר אלא בשל משי או
בשאר מינים ואיסור זה הוא גזירת חכמים שמא ישתתיר
מחוט התפירה ויניחנו שם בכנף לשם ציצית ויוסיף עליו ז'
חוטין דהיינו ג' חוטין ארוכין ויכפול כל א' לב' וחוט א'
קצר יקשרנו בראש החוט שנשתייר מהתפירה וחוט זה הוא
פסול מפני שלא נטווה לשם ציצית ולפי סברא זו אפילו אין
שום קרע בכנף רק שתופר סביב הנקב שהציצית תלויה בו
כדי שלא יתרחב הנקב וכן התופר חתיכת בגד בכנפי הטלית
אם הוא תופר בחוט שראוי לעשות ממנו ציצית לזו הטלית
צריך לזהר שלא תהא שום תפירה תוך ג' גודלין לשפת
הכנף ולמעלה ממלא קשר אגודל משפת הכנף מטעם
שנתבאר אע"פ שיש חולקים על סברא זו מכל מקום יש
להחמיר במקום שאפשר ואפילו לסברא זו אין איסור אלא
א"כ תופר בחוט לבן אבל בחוט צבוע אין לחוש שמא
יצרפנו לשאר חוטי הציצית דעכשיו אין נוהגין כלל לעשות
ציצית צבועים:

סימן טו אם להתיר הציצית מבגד לבגד ודין נקרה הטלית:

*

א שיעור טלית שחייבת בציצית שיעור חכמים אם היא
גדולה כל כך שקטן שהגיע לכלל חינוך מצות ציצית
דהיינו שהוא בן ט' שנים שאז הוא מתהלך לבדו בשוק
וטליתו עליו וא"צ לשמור טליתו שלא יאבד ממנו ואם הוא
מתכסה בה ראשו ורוב אורך גופו ורוב רחבו וגדול בן י"ג
שנים הלוכשה אינו מתבייש לצאת בה באקראי לשוק היא
נקראת כסות וחייבת בציצית ואסור להתלבש בה בלא
ציצית אפילו בביתו ואם אין הקטן בן ט' שנים מתכסה בה
ראשו ורובו אע"פ שהגדול בן י"ג שנים יוצא בה באקראי
לשוק בטלה דעתו אצל כל אדם מפני שאינה נקראת כסות
כלל ולכן היא פטורה מן הציצית וי"א שאם הקטן בן ט'
מתכסה בה ראשו ורובו אע"פ שאין גדול בן י"ג שנים יוצא
בה באקראי לשוק היא נקראת כסות וחייבת בציצית והלכה
כסברא הראשונה לכן צריך [ליזהר] שלא לעשות טלית קטן
פחות מזה השיעור שנתבאר לפי הסברא הראשונה ואם
רצה להתלבש בטלית שהיא פחותה מזה השיעור יטיל בה
ציצית כדי לחוש לסברא האחרונה אבל לא יכרך עליה:

עדיין נשארת מחוברת להטלית אם אין באורך מקום
חיבורה כרוחב ג' גודלין הרי היא כמופרדת לגמרי מן
הטלית ונפסלה הציצית התלויה בה מפני שהיא תלויה
בדבר שאין נקרא כנף כלל ולכן כשירצה לתפור החתיכה
עם הטלית צריך להתיר הציצית הפסולה התלויה בה ולחזור
ולהטילה בה או שיעשה בה ציצית חדשה ולענין הלכה יש
להחמיר כסברא הראשונה היכי דאפשר אבל אם אי אפשר
בענין אחר כגון שאותה הציצית שנפסלה נפסק בה אחד
מהחוטין ונשתייר בה כדי עניבה שאע"פ שהיא כשרה מכל
מקום אי אפשר להתירה מן הבגד ולחזור ולהטילה כמ"ש
בראש הסי' וציצית אחרים אינן מצויין כלל יש לסמוך על
סברא האחרונה:

*

יב אם נחתך או נקרע הכנף ונפרד לגמרי מן הטלית ואין
בו במקום שהציצית תלויה בו ג' גודלין על ג' גודלין
שיעור הראוי להיות נקרא בגד יש אומרים שאותו הכנף
נפסל מלהטיל בה ציצית אפילו אם ירצה להתיר אותה
הציצית התלויה בו ולהטיל בו ציצית אחרת חדשה אחר
התפירה משום דאיתו הכנף כיון שאין עליו שם בגד שהרי
אין בו ג' על ג' גודלין לכן אין התפירה מועלת לו לחברו
עם הטלית ואע"פ שהוא מחובר בו הרי הוא נחשב כמפורד
ממנו ואינו נחשב בכלל הטלית והציצית התלויה בו אינה
פוטרת את הטלית אפילו הטיל בו את הציצית לאחר שתפרו
עם הטלית שהרי אין הציצית תלויה בטלית כלל והרי הכנף
הזה נחשב לאחר התפירה כמו הגדיל (שקורין לייסט)
שכתוב בסי' יא שאין מטילין בו ציצית מפני שאינו נחשב
מכלל הטלית ואע"פ"כ הוא עולה לשיעור ג' גודלין ולשיעור
מלא קשר אגודל עיין שם ואע"פ שיש חולקין על סברא זו
מכל מקום במקום שאפשר יש להחמיר:

יג במה דברים אמורים שנפרד הכנף לגמרי מן הטלית
אבל אם לא נפרד ממנו לגמרי אע"פ שאין באורך מקום
חיבורם ג' גודלין מכל מקום כיון שנשאר מחובר מעט
מועלת לו התפירה שיתפרנו בטלית שיהיה נחשב על ידי כן
בכלל הטלית ולכן הציצית שיטיל בו אחר התפירה פוטרת
הטלית הזה לדברי הכל:

יד ונוהגין לתפור חתיכת בגד בכנפי הטלית משום דרוב
בגדים אפילו חדשים יש בהן תפירה תוך ג' אגודלין
לשפת הבגד ולסברא הראשונה שנתבאר בסמוך אין להיות
שום חתיכת בגד תפורה תוך ג' גודלין לשפת הבגד במקום
הטלת הציצית לכן נותנין במקום הטלת הציצית חתיכת בגד
של ג' גודלין על ג' גודלין שאין בה שום תפירה כדי שיהיה
הציצית תלויה על מקום הראוי להיות כנף ואפילו אם
החתיכה ההיא שנותנין בכנפות הטלית היא של עור אין
בכך כלום שהרי הטלית של בגד וכנפיה של עור חייבת
בציצית כמ"ש סי' יו"ד:

*

טז אם נקרע כנף הטלית מהנקב שהציצית תלויה בו
ולמטה עד שפת הטלית אם קדמה הטלת ציצית בכנף
להקרה שאותה הציצית היתה שם בשעת הקרע כשרה אע"פ

'לקוטי תורה' פרשת פקודי – הפרשה החסידית

אלה פקודי המשכן¹

27 השתלשלות העולמות; שלכך השגת אלהות הוא בו
28 בהסתר וצמצום גדול, ו"החשך יכסה ארץ" (ישעיה ס, ב).
29 ו"נתאנה הקדוש ברוך הוא להיות" בו דוקא בחינת
30 "דירה" וגילוי אלקותו יתברך – להאיר את החשך דוקא.
31 והיינו על ידי תורה ומצוות. ובנודע ממאמר רז"ל:
32 "פה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
33 מכל חיי העולם הבא" – לפי שעל ידי זה ממשיך גילוי
34 אלקות יותר מבחינת "חיי העולם הבא" כו.
35 והנה המשכת דירה זו וגילוי זה, הוא על ידי
36 דאיתפאיא סטרא אחרא דוקא, שהוא היצר הרע. וכמו
37 שכתוב בזהר פרשת תרומה דף קכ"ח: "כד אתפאיא
38 סטרא אחרא – אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא
39 לעילא על כולא כו"⁸. ומתחלה צריך להיות אתפאיא,
40 ואחר כך בחינת "אתהפאיא חשוכא לנהורא"⁹.
41 וענין אתפאיא זו – היינו בכל ה' חושים: כמו בראיה
42 – "עוצם עיני מראות ברע" (ישעיה לג, טו); וכן בשמיעה
43 כו¹⁰; וכן בדבור ומעשה; וכן במחשבה ומדות הנפש –
44 "קדש עצמך במותר לך"¹¹. ועל ידי זה יבא לבחינת
45 אתהפאיא – להיות ה' חושים ומחשבה שלו – ממש בלי
46 לאור אינסוף ברוך הוא.
47 וזהו שנאמר על ישראל (ירמיה ז, ד): "היכל ה' המה" –
48 פירוש "היכל הוי"; היינו כי מצות עשה ומצות לא-
49 תעשה תלוי בשם הוי', כמו שיתבאר לקמן, מצות עשה
50 בו"ה, ומצות לא תעשה בו"ה. לכן על ידי קיום המצוות
51 עשה ולא תעשה נעשים בחינת "היכל" וכלי לגילוי שם
52 הוי'ה ממש, אשר זהו ענין "ושכנתי בתוכם". וכמו
53 שיתבאר לקמן בענין "פקודי המשכן משכן העדות כו".

1 "אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'" (פרשתנו לח, כא);
2 הנה ידוע הקושאי³ במקראות אלו – אומרו: "משכן
3 משכן" שני פעמים.
4 וגם מה שכתוב (שם): "אשר פקד על פי משה" – והנה
5 ליה למימר: "אשר פקד משה".
6 וגם אומרו (שם): "עבודת הלויים" – מה ענין עבודת
7 הלויים שהיתה במסעות לישא את המשכן⁴ – מה שייך
8 זה אצל "פקודי המשכן"?
9 וגם מה שכתוב (שם): "עבודת הלויים ביד איתמר" –
10 ולמה לא נזכר גם כן מה שהיה ביד אלעזר? (וכמבאר
11 קושיות אלו ב"אלשיך").
12 והענין הוא:
13 כי הנה ענין המשכן הוא השראת השכינה בישראל.
14 וכמו שכתוב (תרומה כה, ח): "ושכנתי בתוכם"; וכתבי:
15 "היכל ה' המה" (בירמיה סימן ז, ד); והוא במאמר רז"ל:
16 "נתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים" –
17 וצריך להבין, והלא גם בלאו הכי כתיב (ירמיה כג, כד): "את
18 השמים ואת הארץ אני מלא"?
19 אף הענין:
20 כי "דירה" זו – היינו שהיה בחינת גילוי אלקותו
21 יתברך. והיינו "בתחתונים" דוקא, דפירוש "תחתונים" אין
22 רוצה לומר במקום, שהרי הוא יתברך אינו בגדר מקום,
23 וכמו שכתוב (תשא לג, כא): "הנה מקום אתי"⁶;
24 רק פירוש "עליונים" ו"תחתונים" – היינו במעלה
25 ומדרגה, שעולם הזה השפל הוא היותר תחתון ושפל
26 במדרגה. דהיינו, שהוא סוף ותכלית כל המדרגות,

עולם ואין העולם מקומו" (בראשית רבה פרשה סח, ט. ובכמה מקומות).

7. (אבות ד, יז)

8. (כאשר נכפפת הסטרא אחרא" (הצד האחר). מתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה על הכל). (וענין גם כן (זהר) ריש פרשת יתרו (סו, ב)).

9. (הפיתת החושך לאור).

10. (ראה קונטרס "העבודה" פרק ב).

11. (יבמות כ, א. ספרי פרשת ראה יז, כא. ראה תניא פרק ל).

1. (נאמר שבת פרשת ויקהל-פקודי, החדש, מברכים החדש ניסן, כ"ה אדר תקס"ו. הנחת אדמור"ה האמצעי נדפסה בתורת חיים שמות תרנ"ה, ב).

2. "אשר פקד על פי משה, עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הבהין".

3. (תנחומא פקודי ב. שמות רבה פרשה נא, ג. פירוש רש"י על הפסוק).

4. (במדבר א, נ. נשא ה, כב ואילך).

5. (תנחומא נשא, טז. וראה שם בקוטי ג. בראשית רבה סוף פרשה ג. במדבר רבה פרשה יג, ו).

6. (אמרו חז"ל: "אתרי טפילה לך" (שמות רבה פרשה מה, ו). "הוא מקומו של

וְהָיָה י"ה לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת ו"ה, שֶׁהָיָה י"ה הוּא שֵׁם
בְּפָנֵי עֲצָמוֹ.
גַּם פִּירוּשׁ "יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא"¹⁶, יֵשׁ מְפָרְשִׁים: שֵׁם י"ה
רַבָּא כִּי כְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"טוֹר אוֹרַח חַיִּים" רִישׁ סִימָן נ"ו. וְכֵמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר גַּם בֵּן בַּעֲנִין "הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ" (נִצְבִּים כֵּט,
כח) – י"ה¹⁷, "וְהַנִּגְלוֹת" – ו"ה־נִּגְלוֹת כו'.
וְכֵן "שְׁמִי" – לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת "זְכָרִי", כְּמוֹכֵן מִמֶּה
שֶׁכְּתוּב בְּגִמְרֵא סוֹף פֶּרֶק ג' דְּפִסְחִים¹⁸.
וְאִם כֵּן, הֲלֹא תַעֲשֶׂה הֵם גְּבוּהִים מִמִּצּוֹת עֲשֵׂה. וְלִכְּנֹן
עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשֵׁב – לֹא זֶה מִשֵּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִין
לו'¹⁹, מִה שֶׁאֵין בֵּן בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה – "תִּשְׁוֶבָה תוֹלָה
כו'. וְהֵינּוּ לְפִי שְׁנִמְשָׁכִים מִבְּחִינַת י"ה²⁰. וְזֶה יִפְלֹא
לְכֹאדָּרָה: שֶׁהָיָה הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה עֲנִיָּם גִּילּוֹי וְהַמְשָׁכָה
אֱלֻקוֹת עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה זֶה, דְּרַמ"ח פְּקוּדֵין הֵם רַמ"ח
אֲבָרִין דְּמִלְכָּא²¹; וּבִלְאִי תַעֲשֶׂה לִיכָּא שׁוּם מַעֲשֵׂה, רַק
שׁוֹשֵׁב וְאֵינוֹ עוֹבֵר עֲבִירָה – אִם כֵּן, אִיךָ יִהְיֶה זֶה גְּדוֹל
מִהָעוֹשֶׂה מִצְוֹת עֲשֵׂה?
אֶף הָעֵנִין, דְּאֶדְרָבָה, הִיא הַנוֹתֶנֶת: דְּלִפִּי שֶׁשָּׂרָשׁ
הֲלֹא תַעֲשֶׂה – מִמָּקוֹם גְּבוּהָ מֵאֵד, מִבְּחִינַת י"ה, עַל כֵּן
אֵין לָהֶם בָּלִים לְמִטָּה, רַק עַל יְדֵי "שֵׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה" כו'.

וְהוּא עֲנִין "בֶּאֱרִץ לֹא זִרְעָה" (יִרְמְיָה ב, ג) – פִּירוּשׁ:
שֶׁהָיְרָעָה הִיא בְּחִינַת "לֹא", הֵינּוּ בְּקִיּוֹם בְּחִינַת "לֹא",
דִּהֵינּוּ שְׁמִירַת מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה – וְהוּא מִמְּשִׁיךְ מִבְּחִינַת
אֲשֶׁר "לֹא יֵשֵׁב אָדָם שֵׁם" (יִרְמְיָה ב, ו), הֵינּוּ לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת
מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁהֵם בְּחִינַת "אָדָם" – רַמ"ח אֲבָרִין דְּמִלְכָּא²²
כו'.

וְהוּא עֲנִין מֵאֵמֶר רז"ל²³: "עֲתִידִים צְדִיקִים שִׂיאֵמְרוּ
לְפָנֵיהֶם קְדוּשׁ", וְהֵינּוּ, מִשׁוּם שֶׁעַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת הֵם
מִמְּשִׁיכִים עַל נַפְשָׁם גִּילּוֹי אוֹר אֵין סוֹף, מִה שֶׁהוּא בְּחִינַת
קְדוּשׁ וּמוֹבְדֵל כו' – וְלִכְּנֹן נִגְדַּ ג' פְּעָמִים "קְדוּשׁ" נֵאֵמֶר
עֲלֵיהֶם "הֵיכַל ה' הִמָּה" ג' פְּעָמִים²⁴ (בְּיִרְמְיָה סִימָן ז', דו).
וְהֵינּוּ ג' בְּחִינַת לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ – מִחֻשְׁבָּה וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה,
שֶׁבֶן תְּלוּין קִיּוֹם כָּל הַמִּצְוֹת²⁵.

וְהֵינּוּ ה"דִּירָה בַּתְּחוּתוֹנִים", שֶׁהֵינּוּ הַנִּשְׁמוֹת נַעֲשִׂים
בְּעוֹלָם־הַזֶּה, בְּגוֹף דּוֹקָא – כָּלִי לְבַחֲנִית "קְדוּשׁ" וּמוֹבְדֵל.
וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב (הוֹשֵׁעַ יא, ט): "בְּקִרְבֶּךָ קְדוּשׁ". וְהוּא "וְשִׁכְנִיתִי
בְּתוֹכְכֶם" דּוֹקָא. וְכֵל זֶה נַעֲשֵׂה עַל יְדֵי אֲתַכְפִּיָּא סֹטְרָא
אַחֲרָא בְּ"טוֹר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב כו'" (תְּהִלִּים לז, טו).

קִיצוּר. עֲנִין הַמְשָׁכֵן – "וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְכֶם", דִּירָה בַּתְּחוּתוֹנִים.
וְהֵינּוּ עַל יְדֵי אֲתַכְפִּיָּא וְאֲתַפְּכָא. "הֵיכַל ה' הִמָּה" ג' פְּעָמִים –
כְּנִגְדַּ ג' פְּעָמִים "קְדוּשׁ":

ב. וְהִנֵּה צִרִיךְ לְהַבִּין הַטַּעַם: לָמָּה "אֲסַתְלַק יִקְרָא
דְּקוּדָשָׁא בְּרִירָהוּא" דּוֹקָא מִמֶּה ד' אֲתַכְפִּיָּא סֹטְרָא
אַחֲרָא – וְהִלָּא אֵין הַסֹּטְרָא אַחֲרָא תוֹפֵס מְקוֹם כָּלִל
בַּהֲשִׁתְלָשְׁלוֹת כִּידוּעַ, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב: "שְׁמִמִּית בִּידֵים
תִּתַּפֵּשׁ כו'²⁶?

אֶף הָעֵנִין וְיִכּוֹן בַּהֲקָדִים שָׂרָשׁ עֲנִין מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה:

כִּי הִנֵּה יְדוּעַ מִה שֶׁכְּתוּב בַּתְּקוּנָה זֶהר בַּהֲקָדְמָה דף ד',
סוֹף עֲמוּד ב', וְדף ה' עֲמוּד א', עַל פֶּסוּק (שְׁמוֹת ג, טו) "זֶה שְׁמִי
לְעֹלָם, וְזֶה זְכָרִי: שְׁמִי עִם י"ה – שֵׁם־ה' לֹא תַעֲשֶׂה, ו"ה
עִם זְכָרִי – רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה.

16. (נוסח הקדוש).

12. (בבא בתרא עה, ב).

13. (ראה גם לקושי תורה שלח לה, ג).

14. (ועיין מה שנתבאר לקמן שלח נא, ג) בדבור המתחיל "וישלח יהושע", בהפטרך דפירת שלח.

ועיין מה שנתבאר מענין ג' פעמים "אֶרֶץ" – ב"תורה אור" ריש פרשת בראשית, בדבור המתחיל "השמים כסאי". ועיין מזה בשל"ה ריש פרשת ויחי. ועיין ברע"א מהימנא פרשת עקב, דף ער"ב, סוף עמוד ב'. ובהרמ"ז שם. ועיין מה שנתבאר בפירוש "היכל", סוף דבור המתחיל "כי אתה נרי" (תורה אור מא, א).

15. (והיא בהיכלי מלך. משלי ל, כח. בלומר, כמו ה"שמימית" ועבכישו שחולכת ב"חזרי מלך" ואינה תופסת מקום כלל, כך כל בחינת ההשתלשלות דאב"ע אינו תופס מקום כלל לגבי עצמות אור אין סוף ברור הוא. והיינו לעצם רוממות עצמות ומהות האור אין סוף, כי נבדל בערך לגמרי גם מבחינת מקור להשתלשלות, ואם כן הרי היה האור המאיר מאתו לכל ההשתלשלות בהשוואה אחת. אור התורה ואתחנן (דברים כרך א) רפו, א. ובכמה מקומות).

17. (כן הלשון בתקוני זהר ריש תקון כב וְשֵׁם תִּקּוֹן ע דף קכט, א. קנח, א. תקונים מזהר חדש קא, ב).

18. (ג, א: "ישמו אֶחָד", מאי "אֶחָד" – אֶטוּ הַאֲיִדְנָא לֹא שְׁמוֹ אֶחָד הוּא? אִמֵּר רַב נַחֲמָן בִּר יִצְחָק: לֹא כְּעוֹלָם־הַזֶּה הָעוֹלָם־הַבָּא: הָעוֹלָם־הַזֶּה – נִקְבָּה בִּיּוֹד ה' וְנִקְרָא בְּאֵלֶּיךָ דְּלִית, אֲבָל לְעוֹלָם־הַבָּא כוֹלּוֹ אֶחָד – נִקְרָא בִּיּוֹד ה' וְנִקְבָּה בִּיּוֹד ה'." סֵבֶר רַבָּא לְמַדְרָשָׁה בְּפִרְקָא, אִמֵּר לִיה הַהוּא סָבָא: 'לְעֹלָם' כְּתִיב.

רַב אֲבִינָא רַמִּי: כְּתִיב, "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדוֹר דוֹר". אִמֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא: לֹא כְּשֶׁאֲנִי נִקְבָּה אֲנִי נִקְרָא – נִקְבָּה אֲנִי בִּיּוֹד ה' וְנִקְרָא אֲנִי בְּאֵלֶּיךָ דְּלִית).

19. (קדושין לט, ב).

20. וכמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "לְבָאָר עֲנִין יוֹם הַכַּפּוּרִים" (לקמן יום הכפורים סח, א).

21. (ראה זהר חלק ב משפטים קיח, א. קיז, ב. תקוני זהר תקון ל, דף עד סוף עמוד א).

וגרמוהי חד" – הוא על ידי רמ"ח מצות עשה. כגון, על
ידי צדקה וגמילות חסדים נמשך בבחינת "חסד – דרועא
ימינא"²⁴; ועל ידי קיום מצות דינים נמשך ב"גבורה –
דרועא שמאלא"; וכן על ידי אתערותא דלתתא –
כש"כובש את יצרו", שהוא גם כן בחינת גבורה, כמאמר
רז"ל: "איזהו גבור כו"²⁷.

ועל פי זה יובן גם כן ענין מעלת עסק התורה על כל
שאר המצות:

כי הנה יש ב' מדרגות בבחינת רמ"ח אברים: האחד
– האברים החיצונים, והב' – אברים הפנימיים. ועל דרך
משל באדם התחתון: אברים הפנימיים – בהם הוא
התלבשות פנימיות החיות יותר מבאברים החיצונים.
ולכך רוב אברים הפנימיים נקובתם במשהו, מה שאין כן
באברים החיצונים²⁸.

והנמשל יובן, דאף על פי ש"אין לו גוף ולא דמות
הגוף"²⁹, עם כל זה "דברה תורה כלשון בני אדם"³⁰, ויש
שם גם כן בחינת פנימיות וחיצוניות.

ודרך כלל, הנה מצות עסק התורה הוא בבחינת
מבחינת אברים הפנימיים. כי "אורייתא מחכמה
נפקת"³¹, ובתיב בחכמה (קלהל ח, א): "חכמת אדם תאיר
פניו"; וכענין "צהבו פניו של רבי אבא על ידי שמצא
תוספתא חדתא"³², שעל ידי זה יש הארת פנים – כך
נמשך למעלה להיות "אור ה' פניו אליך" (ישא ו, כה) –
בחינת פנימיות.

וכמאמר רז"ל³³: "כל הקורא ושונה, הקדוש ברוך"
הוא קורא ושונה כנגדו". וענין זה ש"הקדוש ברוך הוא
קורא ושונה כנגדו", הוא גילוי בחינת אור אין-סוף
בחכמה עילאה, כי מצד עצמו אינו מערף בחינת חכמה
כלל, והרי זה גילוי בחינת פנימיות. וכמו במוח שבראש
שם גילוי פנימית החיות. וזהו "כי באור פניך נתת לנו . .
תורת חיים כו"³⁴.

ואמנם בעסק מעשה המצות הוא ההמשכה בבחינת
אברים החיצונים, כמשל: על ידי גמילות חסדים נמשך

יובן זה בהקדים תחלה ענין מצות עשה, שהם
רמ"ח אברים דמלכא, ושס"ה לא-תעשה הם שס"ה
גידים, שבהן הדם²². והנה פירוש "אברים" הוא, על דרך
משל האבר הוא כלי לחיות הנפש שמלוכש בו, כמו כח
השכל – מלוכש בראש, וכח המעשה – בידיים.

והנה מבואר ב"בינונים" חלק א', פרק נ"א: איך שהחיות
המלוכש בהאברים הוא רק בחינת גילוי והארה מהנפש,
דאילו הנפש עצמה לא שיין לומר שמתחלקת לרמ"ח
אברים כו, וגם הגילוי ממנה מאיר ומתלבש במוחין,
והארה נמשך משם לשאר כל האברים, ומקבל כל אבר
כח וחיות הראוי לו כפי מזגו כו. יענין שם באריכות.

אמנם מכל מקום מובן, שהארה זו מחיות הנפש
שככל אבר מתאחד עם עצמות הנפש והיו לאחדים
ממש, שהנפש היא המשכלת בשכל שבמוח, והיא
המדברת כו²³; ובהסתלק הנפש מהגוף מסתלקים כל
הכחות שהיו נמשכים ממנה בהאברים, הרי מובן,
שהכחות והחיות שברמ"ח אברים מתאחדים עם הנפש
ממש, ועם כל זה שוכנים כל אחד בכלי מיוחד, כל אחד
ואחד בפני עצמו – להיותם הארה מהנפש כו.

וכך יובן על דרך משל למעלה – ענין רמ"ח אברים
דמלכא, שהוא כמאמר הידוע²⁴: "איהו וחיהי חו, איהו וגרמוהי חד".

כי "חיהי" הוא האור והחיות הנמשך מאין-סוף
ברוך הוא להיות מתלבש בבחינת חסד. והנה החסד
נקרא "דרועא"²⁵ – שהוא אבר וכלי לאור וחיות זה
הפשוט הנמשך מאין-סוף ברוך הוא, ד"לאו מכל אינון
מדות איהו כלל"²⁶. והרי אם כן "איהו וחיהי חו",
שאר וחיות זה מיוחד במקורו – אין-סוף ברוך הוא,
וכנ"ל במשל התאחדות החיות שבהאבר במקורו – הוא
עצם הנשמה; וגם "איהו וגרמוהי חו", שהוא יתברך
וגמדת חסדו כו מיוחדים בתכלית.

והנה המשכה זו, שיתלבש אור אין-סוף ב"רמ"ח
אברים דמלכא" על דרך משל, להיות "איהו וחיהי

27. ("כובש את יצרו" . אבות ד, א.) וענין מה שנתבאר מזה באריכות
בדבור המתחיל "מלשה ידבר" (תורה אור טו, ד).

28. (ראה חולין מב, א.)

29. (על פי פיוט "גידל").

30. (ברכות לא, ב.)

31. (והר חלק ב משפטים קכא, א. וראה שם יתרו פה, א.)

32. (ירושלמי שבת פרק ח, הלכה א.)

33. (ראה ילקוט שמעוני איכה התרלד. תנא דבי אליהו רבה ריש פרק יח.)

34. (נוסח תפלת העמידה).

22. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה
לנשמע" (לקמן במדבר יג, א.) ובדבור המתחיל "לסוסתי ברכבי" (לקמן
שיר השירים יב, ב.)

23. (וענין מה שנתבאר בענין משל זה באריכות על פסוק "וידבר"
דעשרת הדברות (לקמן במדבר טו, ד).)

24. (הוא החיות הנמשכת ממנו (האורות) אחד, הוא וכליו אחד. תקוני זהר
בהקדמה דף ט, סוף עמוד ב.)

25. (תקוני זהר בהקדמה, "פתח אליהו" דף יז, ב: "חסד – דרועא ימינא ודרוע
ימין, גבורה – דרועא שמאלא ודרוע שמאלו").

26. (שם).

וביאור ענין לשון "נסתרות" שנקרא בן בחינת י"ה: 28
 דהנה בתיב (איוב כח, יב): "והחכמה מאין תמצא", פירוש: 29
 שהחכמה היא ראשית הגילוי בהשתלשלות⁴², והוא 30
 הי"ד דשם הויה. ועל זה אמרו רז"ל⁴³: "ביו"ד נברא 31
 העולם הבא", פירוש: שמהחכמה נמשך בבחינת בינה, 32
 שהוא הבנת והשגת אלקות, שממנה שרש העולם הבא 33
 – "יושבין ונהנין כו"⁴⁴; "להנחיל אוהבי יש"⁴⁵. 34

וזהו בחינת י"ש מאין: כי החכמה היא עדיין בחינת 35
 אין – בחדמ"ה – לפי ש"מאין תמצא". ואמנם, בחינת 36
 האין שממנו תמצא החכמה הוא בחינה שלפני כל 37
 ההשתלשלות דשם הויה. ועל זה אמרו בספר יצירה⁴⁶: 38
 "לפני אחד מה אתה סופר", וכמאמר⁴⁷: "אנת הוא חד 39
 ולא בחושבן". ושם הוא למעלה משום השגה וגילוי, 40
 ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל"⁴⁸, רק החכמה ש"מאין 41
 תמצא" הוא ראשית הגילוי. 42

וזהו שאמרו רז"ל⁴⁹: "כברירתו של עולם – ברישא 43
 חשוכא והדר נהורא": כי "נהורא" היינו בחינת חכמה – 44
 ראשית הגילוי. וכדי להיות התהוות החכמה מאין, הוא 45
 על ידי "ברישא חשוכא", שמוכרח להיות העלם והסתר 46
 תחלה, שלא יתגלה מהבחינת אין שלמעלה מהחכמה. 47
 ועל זה נאמר (תהלים יח, יב): "ישת חשך סתר"⁵⁰. ועל ידי 48
 חשך והעלם זה נמשך אחר כך להיות בחינת "נהורא" 49
 בחכמה – ראשית הגילוי. 50

ומרומז באות יו"ד, שהוא רק נקודה אחת: כי עיקר 51
 ומקור – הוא מה שבבחינת העלם, "ישת חשך סתר"; 52
 והגילוי משם – רק הארה קטנה, בחינת יו"ד, נקודה 53
 בעלמא⁵¹. ומיו"ד נמשך בבחינת ה'. וזהו שנקראו 54
 "הנסתרות" – שהם בחינת עלמא דאתבסא. 55

בבחינת חסד – דרועא ימינא כו". ולכן "תלמוד-תורה 1
 כנגד כולם"³⁵, להיותו בבחינת הפנימיות. 2

וכמו על דרך משל, החיות שבמוחין כולל כללות כל 3
 החיות של הרמ"ח אברים³⁶, כך התורה היא המוחין של כללות 4
 המצות³⁷. והיינו שהיא מוחין דין³⁸. 5

וזהו "הנגלת לנו ולבנינו" הן תורה ומצות, אותיות 6
 ו"ה שבשם הויה: הי"ו הוא בעסק התורה – שיהיה 7
 "הקדוש ברוך-הוא קורא ושונה כנגדו", והח"א הוא 8
 במעשה המצות. וזהו "זכרי עם ו"ה" שעולה רמ"ה, 9
 היינו שעל ידי מצות-עשה נמשך יחוד ו"ה. 10

(ופירוש "זכרי עם ו"ה": הנה לפירוש הגמרא סוף פרק ג' 11
 דפסחים משמע, ד"זכרי" זהו הקריאה של הו"ו כמו שנקרא 12
 בשם אדנות. והיינו, כי קיום המצות צריך להיות בבחינת 13
 קבלת-עול, בחינת עבד שעובד את האדון, ועל זה מורה שם 14
 אדני³⁹. 15

ואם כן, פירוש "זכרי עם ו"ה" – שעל ידי מצות-עשה 16
 ממשיכים גילוי שם הויה בשם אדנות. על דרך מה שכתוב 17
 (תהלים ב, ב) "וה' בדיכל קדשו כו"; וכענין כוונת אמן, שהוא 18
 חיבור הו"ו-אדני⁴⁰). 19

קיצור. ענין "שמי עם י"ה" – שס"ה לא-תעשה, "זכרי עם 20
 ו"ה" – רמ"ח מצות עשה. מדוע לא-תעשה גבוהים ממצות 21
 עשה. פירוש רמ"ח מצות עשה הם רמ"ח אברים דמלכא. 22
 המשכות אור אין-סוף בעשר ספירות, חסד כו⁴¹. והתורה היא 23
 אברים הפנימים כו. ופירוש "זכרי עם ו"ה": 24

ג. אבל "שמי עם י"ה" – שס"ה לא-תעשה, הן נמשכים 25
 מבחינת י"ה, שעל זה נאמר: "הנסתרות לה' אלקינו" – 26
 שהם למעלה מבחינת ו"ה. 27

35. (פאה א, א. שבת קכז, א).

36. כמו שנתבאר ב"ספר של ביונים" פרק נ"א הנ"ל.

37. וכמו שנתבאר בביאור על פסוק "ויהי קול מעל לרקיע כו".

38. כמו שנתבאר על פסוק "השמים כסאי" (תורה אור בתחלתו).

39. וכמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "ועתה יגדל נא כח אדני".

40. וענין מה שנתבאר מזה בביאור על פסוק "שובה ישאל" (לקמן שיר השירים סה, ד).

41. וב"מאורי אור" אות זי"ן, סעיף י"ג פירש ד"זכרי" בדכונא, ז"א כו. וענין בהקדמות תקוני זהר דף ד', עמוד ב'. ודף ה', עמוד א'. ובתיקון כ"ב, דף ס"ב, עמוד ב'. וב"לקוטי תורה ומתאריזלו" פרשת בראשית, בהקדמותו לטעמי מצות. ומה שנתבאר בדבור המתחיל "זכור את יום השבת לקדשו".

41. וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "אני ישנה ולבי ער", גבי "רעיתי".

42. (ראה עין חיים שער דרושי אבי"ע פרק א).

43. (מנחות כט, ב).

44. (ברכות יז, א: העולם הבא . . צדיקים יושבין . . ונהנים מזיו השכינה).

45. (עקצין בסופה: "עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח, כא): 'להנחיל אהבי יש'").

46. (פרק א, משנה ז).

47. (תקוני זהר בהקדמה "פתח אליהו", יז, א).

48. (שם).

49. (שבת עז, ב).

50. (וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "שחורה אני ונאנה" (לקמן שיר השירים ג, א) – "אש שחורה על גבי אש לבנה").

51. (וענין מה שנתבאר מענין יו"ד דשם הו"ו, ב"ביאורי הזהר" פרשת אחרי (עו, ג), על פי המאמר שם דף ע"ט, עמוד ב': "הביאו עלי כפרה").

דָּם" (אחרי יו, יב). והוא, לפי ששרשם מבחינת "ישות חשך" 38
 סתרו", שאינו בא עכשיו בהשגה נגלית, רק בבחינת 39
 השגת השלילה כו, לכך הכלי למטה להמשיך גילוי זה 40
 אי אפשר להיות על ידי מצות-עשה, שהיא "קום ועשה" 41
 – שהרי האתרוג הוא על דרך משל כלי ואבר להאור 42
 הנמשך, והוא רק מבחינת ו"ה – והנגלות, שנמשך 43
 בכלים להיות מושג, הלכך יש למטה גם כן כלי לזה 44
 ב"קום ועשה". 45

מה שאין כן לבחינת "ישות חשך סתרו" לא שיך כלי, 46
 דהא "לית מחשבה תפיסת ביה" כלל, רק על ידי 47
 לא-תעשה – שלא לעשות המנגד, והוא החלב, שהוא 48
 מנגד ומסתיר לבחינת השראת הקדושה האלקית, 49
 שאינו שורה רק בבחינת הביטול, והוא בחינת חכמה – 50
 כחמה. ולכן נקרא החכמה "אמת", כמו שנתבאר ב"בינונים" 51
 פרק ל"ה בהגהה. 52

ואם כן, נמשך בחכמה אפס קצתו בבחינת גילוי 53
 מבחינת "ישות חשך סתרו" על ידי ביטול זה, כמו 54
 שנתבאר לעיל בפירוש "ברישא חשוכא והדר נהורא" 55
 כו, לכך אכילת החלב הוא מנגד ומסתיר בחינת הביטול 56
 ומונע הגילוי. 57

ועל ידי שיושב ולא עובר העבירה שבאה לידו, הרי 58
 זה ממשיך מבחינת ו"ה – הנסתרות כנ"ל, כי אי אפשר 59
 להיות מהם המושך – רק על ידי בחינה כזו שהוא ענין 60
 השלילה מן המנגד כו. וכמו שכתוב (אמור כב, לב) "ולא 61
 תחללו" – לא תעשו חלל וחסרון⁵⁷, ועל ידי זה ממילא 62
 ישכון כו. 63

וזהו בחינת ענין "בארץ לא זרועה", בחינת 'לא' 64
 דלא-תעשה הוא למעלה מבחינת 'הן' דמצות-עשה, כי 65
 "ברישא חשוכא כו", "ישות חשך סתרו". 66

(ופירוש "שמי עם ו"ה", הנה לפי מה שכתוב בגמרא סוף 67
 פרק ג' דפסחים הנ"ל – "שמי" היינו שם הוי' כמו שכתב – ואם 68
 כן מהו "שמי עם ו"ה"? 69

אך יש לומר, על פי מה שכתוב ב"בחי" פרשת בשלח, דף 70
 פ"ו, עמוד ג'⁵⁸, על פסוק (בשלח טו, ב) "עזי וזמרת י"ה", וזה לשונו: 71
 ומצאתי במדרש תלים בפסוק "עזי וזמרת י"ה": בעולם- 72
 הזה מקלסין אותו בשתי אותיות, אבל לעולם-הבא – בשש 73
 אותיות, שנאמר (ישעיה כו, דא) "כי בוי"ה הויה צור עולמים". 74

(ונקראו גם כן "מעמקים"⁵², ועל זה נאמר (תהלים צב, ו): "מאד 1
 עמקי מחשבותיך"⁵³). 2

ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "אלה מסעי" (לקמן מסעי 3
 צג, ג), בענין שהחכמה נקרא "אמת", וזהו ענין "חותמו של 4
 הקדוש ברוך-הוא אמת"⁵⁴. ומשם מובן מעלת החכמה, 5
 הנקרא י"ה – על המדות, שהן בחינות ו"ה. 6

ונקראו חכמה ובינה גם כן "מעני הישועה" (ישעיה יב, ג), כמו 7
 שכתוב ב"מאורי אור" שם, סעיף פ"ד) 8

והנה משם הוא שרש הלא-תעשה. כי הנה להיות 9
 עכשיו גילוי מבחינת "הנסתרות", בחינת "ישות חשך" 10
 סתרו", אי אפשר כלל להיות הגילוי, אפילו למעלה 11
 בעולמות העליונים, בהשגת המהות ממש, מאחר ד"לית 12
 מחשבה תפיסת ביה כלל", רק ענין הגילוי הוא ההשגה 13
 איך שאינו מושג, ושאין אפשר שיהיה בו השגה, ונקרא 14
 ענין השגה זו "דרך השלילה"; 15

כמו ענין "חכים ולא בחכמה ידיעא"⁵⁵ – אי אפשר 16
 להיות השגת מהות בחינת "חכים", רק שגשגול איך 17
 ד"לא בחכמה ידיעא", שאינו מערך וסוג ומהות החכמה 18
 שבהנבראים. שהחכמה שבהנבראים הוא דבר נוסף על 19
 עצמותו, מה שאין כן הוא יתברך וחכמתו אחד. ודבר 20
 זה אי אפשר להשיג איך הוא, רק שנודע השלילה ד"לא 21
 בחכמה ידיעא כו". 22

וכן, הרי מן השכל שבאדם לא יתהווה שום דבר – 23
 וחכמתו יתברך הוא המהווה יש מאין הבריאה, כמו 24
 שכתוב (תהלים קד, כד): "בחכמה עשית", הרי דבר זה אי 25
 אפשר להשיג איך מבחינת החכמה יהיה הויה מאין 26
 ליש, הרי שאין אפשר להשיג המהות, רק השלילה ד"לא 27
 בחכמה ידיעא כו". 28

(ובענין השלילה יש גם כן מדרגות השגות רבות לאין קץ. 29
 שהרי אנו לא נוכל רק להשיג איך ד"לא בחכמה ידיעא" – 30
 שאינו מערך השכל אנושי. והרי יש מדרגות אין קץ ב"חכמה 31
 ידיעא" עצמו, שהיא חכמה דבי"ע, וגן-עדן העליון כו. ושם 32
 ישיגו איך שאינו מערך חכמה ידיעא דגן-עדן כו, וגם יושג 33
 יותר מהו הענין "לא בחכמה ידיעא", ואיך ענין השלילה. 34
 והמבין יבין) 35

ומשם נמשכו שרש מצות לא-תעשה, שענינם גם כן 36
 הוא השלילה במעשה: "לא תאכל חלב"⁵⁶; "לא תאכל 37

55. (תקוני זהר שם).

56. (ויקרא ג, יו: 'כל חלב וכל דם לא תאכלו').

57. (ראה לקוטי תורה אמור לג, ב. ויקרא ד, ד. ובבבא מקומות).

58. (הוצאת שעוועל עמוד קל).

52. כמו שכתוב ב"מאורי אור" אות מ"ם, סוף פרק ז'. וביזהר חלק ג', סוף פרשת ויקרא (כו, א). ונדף רס"ה עמוד ב'. ובפרשת בשלח דף ס"ג עמוד ב'.

53. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "באתי לגני" (לקמן שיר השירים ג, ד).

54. (שבת נה, א)

ב"ירושלים שלמעלה". – כן פירש מורנו הרב משה אלשיך (בתלים שם – סימן קכ"ב).

ובכתב בשל"ה ריש פרשת ויחי, דלפי פשוטו, 'ירושלים שלמעלה' הוא ירושלים אשר בכאן, בארץ הקדש כו'; אמנם יש גבוה מעל גבוה⁶¹. כי 'ירושלים שלמעלה' הוא שם אד' – בגימטריא היכל, שהוא היכל לשם הוי', אשר עליו נאמר (חבקוק ב, כ): 'וזה' ביהיכל קדשו כו', והוא ענן חיבור ויחוד ו"ה; ו'ירושלים שלמעלה' – חיבור חכמה ובינה, סוד חיבור ויחוד י"ה. והוא מה' פרדס" שער ח', פרק י"ג.

והיינו: כי ירושלים פירוש יראת-שמים⁶². ונודע שיש יראת-תתאה ויראת-עילאה. וגם ב' בחינות שלום, כמו שכתוב (ישעיה נב, יט): "שלום שלום – לרחוק ולקרוב", שהן ב' בחינות יחודים והמשכבות הנ"ל: דבחינת י"ה – הנמשך על ידי קיום מצות לא-תעשה; ובחינת ו"ה – הנמשך על ידי קיום מצות עשה כנ"ל. וזהו ענן 'יראת-שמים שלמעלה' – שבבחינת ו"ה, ו'יראת-שמים שלמעלה' – בבחינת י"ה.

ועל זה נאמר "ששם עליו שבטים כו", שבמלותם בירושלים שלמעלה על ידי קיום מצות עשה – עליו בשניהם. וכמו שיתבאר אם ירצה השם.

ועל ירושלים שלמעלה, על זה נאמר "שבטי י"ה עדות לישראל", שירושלים שלמעלה זהו חיבור ויחוד י"ה, ואזי נקראו גם כן נשמות ישראל "שבטי י"ה עדות לישראל".

פי הנה על דרך משל: ענן עדות ועדים – שהיא הגדה הנאמנת – אין שייך אלא על דבר הנסתר ונעלם מעיני הכל, על זה צריך עדות שיעידו על זה, אבל על דבר הנגלה אין צריך ואין שייך עדות. ואפילו על מלתא דעבידא לאגלוי⁶³ ממש מיד, לא הצריכה התורה עדות.

כמו כן על דרך משל, פירוש "עדות לישראל", זהו על ירושלים שלמעלה, שהוא בחינת י"ה, הנקרא עלמא דאתבטיא⁶⁴.

פי בחינת יחוד ו"ה, שהוא ענן אור הנמשך בכלים, זהו הנקרא 'עלמא דאתגליא', ולכן נקרא 'ירושלים שלמעלה'.

62. (בראשית רבה נב, י"ד).

63. (דבר העתיד להתגלות. ראש השנה כב, ב).

64. (ראה תניא פרק כו. וראה זהר חלק א בראשית יח, א. ויצא קנב, א בסתרי תורה. קנב, ריש עמוד ב. זהר חלק ב ואך אט, ב)

והיינו, שהפסוק זה נאמר (בישעיה סימן כ"ו, א) גבי "ביום ההוא יושר השיר הזה", שהוא שיר זכר, שלעתיד-לבא, לכן אזי מקלסין אותו בשש אותיות, דהיינו שבחינת י"ה שהוא עבשיו בבחינת "מעמקים", שלא נגלה כלל בחיות העולמות, שמקור ושרש חיותם מבחינת ו"ה, הנה לעולם-הבא ימשך בבחינת גילוי. ולכן הוסיף על שם י"ה – כללות שם הוי'. וזהו "שמי עם י"ה כו".

עוד יש לומר, על פי מה שנתבאר ב"תורה אור" (נו, א), סוף דבור המתחיל "וארא אל אברהם", פירוש "ושמי הוי' לא נודעתי" (וארא ו, א): "לא הודעתי אין פתיב כאן, אלא נודעתי כו" – אני בעצמי – בחינת יחיד כו" עיין שם. אם כן, פירוש "שמי עם י"ה", היינו בחינה זו ד"שמי הוי' לא נודעתי" נמשך ומתגלה בבחינת י"ה, על ידי קיום מצות לא-תעשה כו'.

ועיין מה שנתבאר במקום אחר בענן "בשעה שישאל ענין יראה שמייה רבא מברך הקדוש ברוך-הוא מנענע בראשו כו"⁵⁹. וממה שכתוב שם יוכן גם כן פירוש "שמי", דהיינו "שמייה רבא" שנמשך בבחינת י"ה, דהיינו ענן "מנענע בראשו כו". וב"מאורי אור" פירש בענן אחר. :

קיצור. ענן "החכמה מאין תמצא". "ברישא חשוכא – ינשת חשך סתור", "וזהר נהורא". ומשם שרש הלא-תעשה, כי לפי ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" ואינו מושג בבחינת הוי', רק בבחינת השליה, על כן על זה באו המצות לא-תעשה, שהם גם כן בבחינת לא, למנוע הדבר המסתיר לבחינת הביטול. פירוש "שמי עם י"ה". :

ד. וזהו מה שכתוב (תהלים קכב, ד): "ששם עליו שבטים שבטי י"ה עדות לישראל להודות לשם הוי'".

פירוש: "ששם עליו" – היינו ב"ירושלים הבנויה בעיר שחוברה כו" (שם, א). ופירשו בגמרא (פרק קמא דתענית, דף ה', עמוד א'): דפירוש "בעיר שחוברה לה" היינו "ירושלים שלמעלה". והיינו כמאמר רז"ל פרק ב' דחגיגה (יב, ב), שבבעה רקיעים – ובול – שבו ירושלים, ובית-המקדש, ומזבח כו"⁶⁰.

ופירוש: "ששם עליו", היינו ב"עיר שחוברה לה", דהיינו ב"ירושלים שלמעלה" – שבמלותם בשלש רגלים ב"ירושלים שלמעלה" להראות פני ה', הנה בהיותם ב"ירושלים שלמעלה" – "שם עליו" בשניהם, דהיינו גם

59. (ברכות ג, סוף עמוד א).

60. "אמר רבי יהודה: שני רקיעים הן... ריש לקיש אמר, שבעה... 'ובול' שבו ירושלים, ובית המקדש, ומזבח כנוי, ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, שנאמר (מלכים א ח"ג): 'בנה בניה בית ובול לך מכון לשבתך עולמים'".

61. (על פי קהלת ה, ז: 'גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם').

1 וכמו בענין התורה, שיש בה נגלה ונסתר, הנה אף
2 ש"הנסתרות לה" אלקינו, רק "הנגלות לנו ולבנינו", עם
3 כל זה, הנה מן "הנגלות" יש עדות לכל משכיל על דבר
4 על "הנסתרות". וכמו שאנו יודעין מהגוף שהוא חי
5 ומדבר - אנו יודעין שיש לנו נפש כו, כך מהמצות
6 גשמיות "הנגלות לנו" יש עדות על פנימיותו.⁷¹
7 ועל דרך זה יתפרש ענין "עדות לישראל" - פירוש:
8 "ישראל" הוא בחינת אדם-דלעילא שעל הפסא⁷² וכו'.
9 כפודע⁷³. והוא בחינת ו"ה, שנקרא "נגלות" לגבי ו"ה
10 שנקרא "נסתרות".
11 ואמנם עם כל זה נמשך מבחינת ו"ה להתלבש בו"ה,
12 דהיינו ענין מוחיד-ד"א הנמשך בו מחכמה-ובינה. רק
13 שזו ההארה אינה כמו שהיא למעלה בבחינת ו"ה
14 עצמו. בחינת "ישת חשך סתר", כי נתצמצמה עד
15 שתוכל להתלבש בבחינת ו"ה. ועם כל זה היא מבחינת
16 ו"ה, ולמעלה מעלה מבחינת ו"ה, על כן נקראת
17 "עדות", שהיא עדות ממש על בחינת הנסתרות - "ישת
18 חשך סתר".
19 דאף על פי שכמו שהן במהותן ועצמותן אי אפשר
20 להן להתגלות למטה, מכל מקום נמשך משם בחינת
21 גילוי אור בישראל-דלעילא, עד שהוא עדות ממש על
22 בחינת ו"ה.
23 והיינו עדות אותיות דעות, בסוד "אל דעות הויה"
24 (שמואל א' ב, ג), והוא בחינת הדעת, הממשיך ההמשכה
25 מבחינת ו"ה, שהן חכמה-ובינה לבחינת ו"ה, שהן בחינת
26 המדות.⁷⁴
27 וכן גם כן בכל אחד מישראל למטה, על דרך מה
28 שכתוב ברבות (וישלח, סוף פרשה ט"ו) בפירוש "י"ה עדות
29 לישראל": "י"ה מעיד עליהן שהן בני אבותיהן כו".
30 והענין, כמו שכתוב ברבות כי תשא (סוף פרשה מ"ו), על
31 פסוק (ישעיה סד, ז) "ועתה ה' אבינו אתה כו": "ובפניהם הם

1 וזהו ענין 'זכרי עם ו"ה': זכרי היינו שם אדני, שהוא
2 הנקרא ירושלים שלמטה כנ"ל, כי הוא מקור לבי"ע,
3 והוא בסדר ההשתלשלות, ואין שיער על זה עדות.
4 אבל י"ה נקרא 'עלמא דאתפסיא', שהוא למעלה
5 מסדר ההשתלשלות, ואינו נתפס כלל בשום כלי כו, כי
6 "לית מחשבה תפיסא ביה כלל". ולכן על המשכת בחינה
7 זו נאמר "שבטי יה עדות לישראל", שעם היות שאין
8 מושג המהות ממש, יש עדות על זה. והיינו כי עדות
9 אותיות דעות⁶⁵. ועל זה נאמר (תהלים עח, ה): "ויקם עדות
10 ביעקב", ובתיב (תהלים קלב, יב): "ועדותי זו אלמדם"⁶⁶.
11 ויש לבאר פירוש "עדות לישראל":
12 על דרך אמרם ז"ל בנר מערבי⁶⁷: "עדות היא
13 שהשכינה שורה בישראל", ופירוש ה"עדות" הוא: על
14 ידי "שהיה נותן בה שמן כמדת חברותיה", ואף על פי כן
15 היתה דולקת יותר הרבה מהם, עד ש"ממנה היה מתחיל
16 ובה היה מסיים", הרי זה עדות על השראת השכינה.
17 והרי עם כל זה, ענין זה הוא עשייה גשמית - שהנר
18 דולק יותר, ואינו ערוך למהות השראת השכינה שהוא
19 גילוי אלקות. ועם כל זה הוא עדות ממש על זה, שגם
20 זה, עם היותו מעשה גשמי, הוא עדות ממש על השראת
21 השכינה אף על פי שאין ערוך זה לזה.
22 וכך פירוש כאן בענין "עדות לישראל": על ידי שהיו
23 עומדים צפופים ומשתחוים רווחים כו"⁶⁸ - עדות היא
24 "ששם עלו" בירושלים שלמעלה. כמו שכתב מורנו הרב
25 משה אלשיך⁶⁹.
26 וכך על דרך זה המצות נקראים "עדות", כמו שכתוב
27 (תהלים קט, יד): "בדרך עדותיך ששתי". והיינו, שהעצמית
28 הם סימן לבחינת "שער רישיה כעמר נקא כו" (דניאל ז, ט)
29 וכן התפילין - לגבי "תפילין דמארי עלמא"⁷⁰; והסופה -
30 למקיפים עליונים. והרי במהותן אין ערוך זה לזה, אף
31 על פי כן הן עדות זה לזה.

65. (רמ"ז בזהר שופטים ערה, א).

68. (אבות ה, ה).

69. (על הפסוק "ששם עלו שבטים וגו'" הובא לעיל).

70. (ברכות ו, א).

71. וכמו שנתבאר כל זה במקום אחר, על פסוק "וידעת היום כו".

72. (אדם) . . שעל הפסא: יחזקאל א, כו: "וממעל לרקיע . . דמות כסא, ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה".

73. וכמו שנתבאר במקום אחר - בדבור המתחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק כו".

74. וענין בן-ספר שלו בינונים" חלק א', פרק ג'. וענין באדרא זוטא דף רצ"א, עמוד א': "דעת דהיא סהדוּתא (= עדות) כו".

66. וענין מה שנתבאר כהאי גוונא בדבור המתחיל "וידעת היום" (לקמן ואמתחן ד, ב), להפריש בין 'ממלא כל עלמין' ובין 'סובב כל עלמין', שבבחינת 'ממלא כל עלמין' נאמר (איוב יט, כו): "ומבשרי אחזה אלוה" - "אחזה" ממש. אבל בבחינת 'סובב כל עלמין' נאמר (בשלח יד, לא): "ויאמינו בהויה". ומכל מקום נאמר (ואמתחן ד, טז): "וידעת היום" - שיהיה נמשך בבחינת דעת ממש כו.

67. (שבת כב, ב): "מתיב רב ששת (אמר כד, ג): 'מחזין לפרוכת' . . העדות יערוך" - וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו? אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי 'עדות'? אמר רב: זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים".

קדושת ה', ומעורר וממשיך מבחינת יו"ד ה"י – בחינת
 "הנסתרות לה" אלקינו", ישת חשך סתרו⁸⁰, שלמעלה
 ממצות עשה כנ"ל:

קיצור. "ששם עליו כו" בבחינת "כעיר שחבורה כו". ירושלים
 שלמטה – בחינת ה' אחרונה, וירושלים שלמעלה – ה'
 ראשונה. וזהו ענין "שכטים – שבטי י"ה עדות לישראל", כי
 היא עלמא דאתבסאי, על פן על זה שייך עדות.

וכן המצות נקראים "דרך עדותיך": תפילין – על "תפילין
 דמארי עלמא". פן גם בעלמא דאתגליא מאיר בחינת "עדות"
 – אותיות "דעות", מבחינת עלמא דאתבסאי. וכן גם בנפש
 האדם מאיר בחינת י"ה. (ופירוש "להודות" – כי ברכה והודאה,
 זהו כענין מצות עשה ומצות לא תעשה):

ה. וזהו "אלה פקודי המשפן משפן העדות" – כפל
 לומר ב' פעמים "משפן", והם ב' בחינות הנ"ל –
 דירושלים שלמטה ובחינת "כעיר שחבורה לה כו".

והיינו, שעל ידי מצות עשה נעשה בחינת יחוד ו"ה
 דהי". וזהו בחינת "משפן" סתם, "ושכנתי בתוכם",
 בחינת השקטת השכינה ה' תתאה "השוכן אתם" (אחרי טו),
 ויחוד ה' עם בחינת הוא'ו. וכענין "קדוש ברו'ו",
 שהוא המשכת הארה מבחינת קדש העליון, והוא נמשך
 על ידי רמ"ח מצות עשה.

ואחר כך "משפן העדות" הוא בחינת י"ה. וזהו גם פן
 ענין "קדש העליון", מה שלמעלה מבחינת "קדוש"
 בוי"ו⁸¹, והוא הנמשך על ידי מצות לא תעשה.

וביאור הדברים:

הנה פירוש "אלה פקודי", לשון "אלה" הוא כמו
 שכתוב (ישעיה מ, כו): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא
 אלה". כי "אלה" הוא לשון גילוי, ו"מי" הוא לשון נסתר
 – דקיימא לשאלה⁸²: מי הוא זה ואיזהו! – שלא נודע
 מהותו.

והענין:

כי "אלה" הוא בחינת המדות, שנקראים "הנגלות"
 כנ"ל, ונמשכים ונולדים מן השכל; והתבוננות הוא
 בחינת בינה – "אם הבנים"⁸³ (תהלים קיג, ט) שנקרא "מי"⁸⁴.

1 ניכרים, שנאמר (ישעיה סימן א', ט): "כל רואיהם יכירום
 2 כי הם זרע ברך ה'".

3 והיינו על ידי שיש בכל אחד בחינת שם הוי' ממש⁷⁵:
 4 בחינת יו"ד הוא בחינת ביטול אליו יתברך שלמעלה
 5 מדעת ושכל המושג⁷⁶; ובחינת ה' הוא ענין התבוננות
 6 בגדולת ה'. וב' בחינות אלו נקראו "תרין ריעין דלא
 7 מתפרשין"⁷⁷; ונקרא "נקודה בהיכלא"⁷⁸, שהה"א
 8 וההתבוננות הוא היכל לגילוי בחינת הביטול של הוי"ד
 9 כו. וזהו ענין "י"ה עדות לישראל כו", ששם עליו כו". וזהו
 10 הנמשך ומתגלה על ידי קיום מצות לא תעשה, שענינם
 11 בחינת אתבסאי וביטול.

12 וזהו "ששם עליו כו להודות לשם הוי'":

13 כי פירוש "להודות" היינו בבחינת הודאה וביטול
 14 לבחינה שלמעלה מההשגה, מה ד"לית מחשבה תפיסא
 15 ביה כלל". וכנודע שיש הפרש בין ברכה להודאה,
 16 דהברכה ענינו ההמשכה בבחינת גילוי, אבל הודאה
 17 היינו בבחינה שלמעלה מהשגה וגילוי⁷⁹.

18 ועל דרך זה הוא ההפרש גם פן בין מצות עשה
 19 ומצות לא תעשה:

20 **דמצות עשה** שהן בבחינת ו"ה, בחינת רמ"ח אברים,
 21 שהאור נמשך בבחינת גילוי בתוך הכלי – זהו כמו
 22 בחינת ברכה. ולכן מברכים על הרבה מצות עשה.

23 אבל בחינת לא תעשה, שהן בבחינת י"ה, עלמא
 24 דאתבסאי, אינו נתפס בשום השגה, רק בבחינת הודאה.
 25 ולכן אין בה 'קום ועשה' להיות בבחינת כלי, כי אם
 26 בבחינת 'לא'. וזהו "שבטי יה עדות לישראל להודות
 27 לשם הוי'", שבבחינה זו אין שייך – רק הודאה כו.

28 ובכל זה יובן גם פן הטעם דעל ידי "אתבסאי סטרא"
 29 אחרא אסתלק יקרא דקדושא בריה' הוא לעילא: כי זו
 30 היא בחינת ומדרגת הלא תעשה – שהוא בחינת "ולא
 31 תחללו כו" (אמור כב, לב), להיות "עוצם עיניו מראות ברע
 32 וכו"; וכן בשאר כל החושים; וכן בפנימית המדות, שלא
 33 להמשך אחר התאוות ואהבות גופנים אשר לא לה'
 34 המה; וכן בשאר כל המדות, כנודע ומבואר בספרים,
 35 הרי כל זה הוא ענין להסיר הכיסוי המסתיר ומונע אור

75. כמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "ראה אנכי נותן".

76. וכמו שנתבאר ב'ספר של ובינונים', פרק י"ח.

77. (ראה זר חלק ג ונקרא ד, א).

78. (זהר חלק א בהקדמה ו, א. תקני זהר תקן ה, יט א. תקן בט עב, סוף עמוד ב).

79. וכמו שנתבאר סוף דבור המתחיל "יהיה אתה יודוך אחיך" (תורה אור מה, ג). וב"ביאור על פסוק אתה הצבת כל גבולות ארץ' כו", ענין שם.

80. (תהלים יח, יב).

81. ענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "צאנה וראינה בנות ציון" (לקוטי תורה שיר השירים כא, ב).

82. (זהר חלק א בהקדמה א, א).

83. (ראה זהר חלק א ותיי רט, א).

84. (זהר חלק ב משפטים קיז, א).

מצוה מרמ"ח מצות עשה נמשך בחינת יחוד לפי בחינת
המצוה ההיא ושרשה למעלה.
וזהו שכתוב ברבות, באיכה על פסוק (א, טז) "על אלה
אני בוכיה":
על ביטול תורה – הדא הוא דכתיב (בחקותי כו, מו. ראה
יב, א): "אלה החקים והמשפטים"; על ביטול קרבנות –
הדא הוא דכתיב (פנחס כט, לט): "אלה תעשו לה'
במועדיכם".
דהיינו, כי על ידי כל זה נמשך בחינת "אלה פקודי
המשכן", בחינת ההמשכה מ'סובב כל עלמין' ב'ממלא
כל עלמין', שזהו הנקרא "אלה". ולכן בחורבן בית'
המקדש נאמר "על אלה אני בוכיה", היינו על הסתלקות
האור והגילוי הנקרא "אלה כו" – שחזר למקורו בבחינת
העלם. וכמו שכתוב בזהר חלק א', ויגש, דף ר"י, עמוד א':
"בגין דוי'ו אתרחק ואסתלק מינה, וכדין"י (ימיה לא, יד):
רחל מבכה כו", עיין שם.
וכל זה הוא בחינת "משכן" סתם, והוא אותיות ו"ה,
שנקרא "והנגלות", וזהו "אלה" – לשון התגלות
בדלעיל; אבל "משכן העדות" הוא בחינת משכן'
דלעילא, בבחינת ירושלים שלמעלה. דהיינו בחינת י"ה
שנקרא "נסתרות" כנ"ל. ולכך נקרא "משכן העדות",
דעדות שייך על הנסתרות דוקא כנ"ל. וכמו שנתבאר
לעיל בפירוש "שבטי י"ה עדות לישראל". ויחוד זה
ד"ה, הוא על ידי המצות לא-תעשה, ששרשן מבחינת
י"ה כנ"ל.
(ושיני בחינות אלו הוא בחינת שכינתא-תתאה ושכינתא-
עלאה"י.⁹⁰

ועיין מה שנתבאר מזה על פסוק "שיר השירים כו"⁹¹, שהם
ב' בחינות מסירת-נפש דקריאת-שמע – ב' "אחד" ו"בכל
נפשך". וכמו שיתבאר גם בן לקמן, דפסוק ראשון
דקריאת-שמע הוא בחינת "משכן העדות", ופסוק
ו"אזהבת" הוא בחינת משכן סתם):

קיצור. ענין "אלה", "מי ברא אלה" – וא"ו מדות הכלולים
מא"ו. "קדוש" בוי"ו. ששה סדרי משנה. "אלה המצות" זהו
"פקודי המשכן", יחוד ו"ה. וזהו "על אלה אני בוכיה". ו"משכן
העדות" זהו בחינת י"ה:

וכנודע בפירוש "לך ה' הגדולה והגבורה וגו'" (דברי הימים
א' כט, יא), שהן ששה מדות, וכולם בטלים במקורם – "לך
ה' כו"; אותיות "לך" הם 'נ' שיערי בינה', שהוא בחינת
"מי ברא אלה".
והנה נקראו הששה מדות "אלה" – כי כל מדה
כלולה מכל הששה עולה מספר ל"ו, שהוא בגימטריא
'אלה'. וגם 'אלה' אותיות 'לאה'⁸⁵ שילדה ששה בנים⁸⁶,
הם ששה מדות הנ"ל. נמצא "אלה" הוא בחינת וא"ו
דשם הוי", דהיינו ששה מדות שכל אחד כלול מששה.
וזהו ענין ששה סדרי משנה, שהן בחינת הששה
מדות העליונות למעלה, ולמטה – מלובשים בשיתא
סדרי משנה; וזרעים, מועד כו, וכל סדר כלול מן כל
הששה – כי הרי סדר וזרעים כלול גם מדינים דסדר
מועד ושאר הסדרים, וכן סדר מועד כלול מכולם, וכן
שאר הסדרים – ועל ידי זה עולה מספר "אלה".
וזהו "אלה פקודי המשכן":
פירוש "פקודי" הוא כמו ענין "ופקדת נון" (איוב ה, כד),
וכמאמר רז"ל⁸⁷: "חייב אדם לפקוד את אשתו", שהיחוד
נקרא "פקידה".
ופירוש "פקודי המשכן", שהמשכן הוא בחינת ה"א
אחרונה דשם ה' כנ"ל, הנקרא "שכינה" – והיא מקור
ושרש נשמות ישראל.
ולזהו "פקודי המשכן" – בחינת יחוד ו"ה, הוא על
ידי בחינת "אלה", שית סדרי משנה; שעל ידי עסק
התורה שבבחינת ו' נעשה יחוד ו"ה, והוא בחינת "יחוד
קדושא בריך-הוא ושכינתיה"⁸⁸ שנעשה על ידי עסק
התורה.
כי פירוש "קודשא בריך-הוא" היינו "קדוש" בוא"ו,
מה שנמשך הארה מבחינת קדש-העליון להיות מאיר
בבחינת ממלא כל עלמין' הנקרא שכינה⁸⁹. וכן גם על
ידי שאר כל רמ"ח מצות עשה נעשה יחוד זה.
ונקרא גם בן "אלה" – כמו שכתוב (בחקותי כו, לד. מסעי לו,
ג): "אלה המצות", וכתיב (ואתחנן ד, מה): "אלה העדות
והחוקים"; וכמו שכתוב (אמור כג, ד. לו): "אלה מועדי
הוי"ו"⁹⁰.

וזהו שכתוב 'פקודי' – לשון רבים – כי על ידי כל

90. ועיין ברבות ריש פרשה ויקהל.

91. (משום שא"ו התרחק והסתלק ממנה, ואז).

92. (תקוני זרע עט, א. קנה, א. תקונים מזהר חדש ק, ד. קנה, ב. שם קא, ד. קסו, ב. שם קח, א. קעג, ב. שם קיד, ג. זהר חלק א, כו, א. ג, ב).

93. (לקמן שיר השירים א, א).

85. (עץ חיים דרוש יעקב ולאח פרק ב. מאורי אור א סעיף פא).

86. (ויצא ל, ב).

87. (ערוכין ק, ב. יבמות סב, ב).

88. (נוסח "לשם יחוד" שאומרים לפני עשיית המצות).

89. (וכמו שנתבאר פירוש וענין יחוד זה באריכות על פסוק "ששים
המזה מלכות כו" (לקמן שיר השירים מ, ג ואילך), עיין שם).

36 "וּתְבוֹאֵי בְעֵדֵי עֲדִיִּים": שָׁזְבוּ לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה. שְׁעַל
37 זֶה נֶאֱמַר (שיר השירים ג, יא): "בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם
38 חַתּוּנָתוֹ", וְקִשְׁרוֹ לָהֶם גַּם בֵּן שְׁנֵי כְתָרִים כו', כנ"ל.
39 וְהַעֲנִין: כִּי הִ"עֵטְרָה" הוּא בְּחִינַת מְקִיף, דְּהֵינּוּ מֵה
40 שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְבֹא בְּהַתְגַּלּוּת בְּהַשְׁגַּת הַמַּהוּת; וְהוּא
41 בְּחִינַת "יֵשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ"; בְּחִינַת "רַעְיָא דְכָל רַעְיוֹן"⁹⁷;
42 "אֲנָכִי" – "מִי שְׁאֲנָכִי"⁹⁸, "סִתְיָמָא דְכָל סִתְיָמִין"⁹⁹; "נוֹרָא
43 תְּהִלּוֹת" (בְּשַׁלַּח טו, יא); "דְּלֵא יָדַע לִיה בֵּר אִיהוּ"¹⁰⁰ – שְׁמִשָּׁם
44 נִמְשָׁךְ לָהֶם הָאֲרָה.
45 וְהוּא כִּמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בְּעֵנִין הֲלֵא-תַעֲשֶׂה, שְׁעַל
46 יָדָם נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת י"ה הַנִּקְרָא "נִסְתָּרוֹת". וְעַל בֵּן נִקְרָא
47 "מִשְׁכַּן הָעֵדוּת" – לְשׁוֹן "עֵדִי" וְקִישׁוֹט כִּמּוֹ "עֵדִי עֲדִיִּים";
48 וְגַם הוּא לְשׁוֹן נִצְחִיּוּת כִּמּוֹ "עֵדִי עֵד", כִּי בְּחִינַת כְּתָרִים
49 הַנִּ"ל הֵם הַמְשַׁכֵּת אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, וְהָרִי בְּחִינַת
50 אֵין-סוֹף – כְּשֵׁמוֹ בֵּן הוּא, לְמַעַלָּה עַד אֵין קֶץ, וְכַמֵּאָמַר¹⁰¹:
51 "הַכֵּל יְרוֹמָמוּךְ סֵלָה", שֵׁשׁ עֲלִיּוֹת אֵין קֶץ בְּהַשְׁגַּת
52 אֱלֻקוֹת. כִּי בִ"כָּל מְקוֹם שְׁנֶאֱמַר 'נִצָּח', 'סֵלָה', 'וְעַד' – אֵין
53 לוֹ הַפְּסֵק"¹⁰². וְהֵינּוּ שָׁזְבוּ לְבְּחִינַת הַנִּצְחִיּוּת.
54 וְגַם בְּפִירוּשׁ "עֵדִי עֲדִיִּים" יֵשׁ לוֹמַר שְׁנִכְלָל גַּם בֵּן
55 לְשׁוֹן "עַד" הַפְּשׁוּט – כִּמּוֹ "עַד פֹּה תְּבוֹא" (בְּאִיּוֹב סִימָן ל"ח,
56 יא), וְכִמּוֹ "עַד כָּאֵן תַּחֲנוּם שְׁבַת"¹⁰³.
57 וְגַם פִּירוּשׁ זֶה עוֹלָה בְּקִנְיָה אֶחָד עִם פִּירוּשׁ הַנִּ"ל,
58 וְהוּא: כִּי לְהִיּוֹת שְׁהַמְשָׁכָה זֶה שְׁהִיא מִבְּחִינַת "יֵשֶׁת חֹשֶׁךְ
59 סִתְרוֹ" וְ"סִתְיָמָא דְכָל סִתְיָמִין", דְ"לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא
60 בִּיהַ בְּלָל", עַל בֵּן נֶאֱמַר עַל זֶה לְשׁוֹן "עַד", רוּצָה לוֹמַר,
61 עַד כָּאֵן שִׁיּוֹף בְּחִינַת הַשְׁגָּה, "וְלֵא עַד בְּכָלֵל" – שְׂאִין
62 בְּבְּחִינַת הַכְּתָר וְהַמְקִיף שׁוּם הַשְׁגָּה כְּלָל. וְכַעֲנִין מֵה
63 שְׁכָתוֹב בְּזֹהָר רִישׁ פְּרָשַׁת בְּרָאשִׁית דָּף א', עֲמוּד ב' עַל פְּסוּק
64 "מִי בָרָא אֱלֹהִי": "דְּהָא לְעִילָא לִית תַּמָּן שְׂאֵלָה כו'". עֵין
65 שָׁם.
66 וְמֵה שְׁכָתוֹב "עֵדִי עֲדִיִּים" – לְשׁוֹן רַבִּים, רוּצָה לוֹמַר,
67 שְׂאִין שִׁיעוֹר כְּלָל לְעֲדִיִּים וְכְתָרִים – עַד רוּם הַמַּעַלּוֹת,
68 בְּעִילּוֹי אַחֵר עִילּוֹי, זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, מֵאַחֵר שְׁהוּא אֵין-סוֹף.
69 (אֵי נָמִי יֵשׁ לוֹמַר: עֵדִי – א'. עֲדִיִּים – ב'. בְּעֵנִין "קֹדֶשׁ
70 הַקֹּדֶשִׁים", דְּפִירֵשׁ בִּ"פִּרְדֵּס" בִּ"עֲרֵכִי הַכִּינּוּיִים" עֲרָךְ קֹדֶשׁ:

1 וְהִנֵּה לְהִבִּין מַעַט עוֹד בְּפִירוּשׁ וְעֵנִין "מִשְׁכַּן הָעֵדוּת"
2 "וְעֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל", הִנֵּה מִלְכָּד הַפִּירוּשׁ הַנֶּזְכֵּר לְעִיל,
3 שְׁהוּא לְשׁוֹן עֵדוּת לְפִי שְׁהוּא בְּחִינַת עֲלֵמָא-דְּאַתְפְּסִיא,
4 יֵשׁ עוֹד טַעַם לְמֵה שְׁנִקְרָא עֵדוּת.
5 וְיֻזְבֵּן בְּהִקְדָּם תַּחֲלָה עֵנִין הַפְּסוּק (בִּיחֻזְקָאֵל סִימָן י"ו, ז'):
6 "רִבְכָּה כְּצִמְחַ הַשְּׂדֶה נִתְתִּיף, וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבּוֹאִי
7 בְּעֵדִי עֲדִיִּים". וְהִבִּיא רִשִׁי" שָׁם ב' פִּירוּשִׁים:
8 הָא' – לְשׁוֹן "עַד", כִּמּוֹ "בְּטָחוֹ בְּה' עֲדִי עַד" (בִּישְׁעִיָּה
9 סִימָן כ"ו, ד.),
10 הַשְּׁנִי – לְשׁוֹן "עֵדִי", דְּהֵינּוּ עֵנִין קִישׁוּטִים. כִּמּוֹ "אֵת
11 עֲדִים מִהָר חוֹרֵב" (תְּשָׁא לֵג, ו), שְׂאֵמְרוּ רַ"ל (פָּרָק ט' דְּשִׁבְתָּ,
12 דָּף פ"ח, עֲמוּד א'), שֶׁהֵן "שְׁנֵי כְתָרִים שְׁקִשְׁרוּ לָהֶן, אֶחָד
13 כְּנֶגֶד נַעֲשֶׂה וְאֶחָד כְּנֶגֶד נִשְׁמָע".
14 וּפִירוּשׁ "כְּצִמְחַ הַשְּׂדֶה": הֵינּוּ עַל דֶּרֶךְ מִשַּׁל צִמְח
15 הַשְּׂדֶה, שְׁלֵא יִצְמַח כִּי אִם אַחֵר בִּישׁוּל וְהַתְּכַלּוּתוֹ בְּכַח
16 הַצִּמְחָה. וְהוּא עֵנִין רִקְבוֹן הַגִּרְעִין, שְׁנַעֲשֶׂה בְּחִינַת אֵין
17 וְנִכְלָל בְּכַח הַצִּמְחָה, וְאַחֵר כִּי יִצְמִיחַ בּוֹ כַח הַצִּמְחָה.
18 וְהַטַּעַם הוּא, לְפִי שְׁלֵא יֻכַּל לְהִיּוֹת הַתְּהוּוֹת יֵשׁ מִיֵּשׁ כִּי
19 אִם כְּאֶשֶׁר יָבֵא בְּחִינַת הַיֵּשׁ לְבְּחִינַת הַבִּישׁוּל בְּאֵין
20 תַּחֲלָה⁹⁴.
21 וְכִּי יֻזְבֵּן בְּכִנְסַת-יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת מִצְרִים, שְׁהִיוּ
22 מִשׁוּעָבָדִים שָׁם בְּתַכְלִית – שְׁזֹהוּ כְּמִשַּׁל רִקְבוֹן הַגִּרְעִין,
23 וְהֵינּוּ בְּחִינַת "לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְבָּה" (תְּהִלִּים נא, ט), עַד שְׁנַעֲשׂוּ
24 בְּבְּחִינַת אֵין.
25 וְעַל יְדֵי זֶה אַחֵר כִּי "וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבּוֹאִי":
26 "וְתִגְדְּלִי" עַל דֶּרֶךְ "כִּי מִי גוֹי גְּדוֹל כו'" (וְאַתְחַנֵּן ד, ז), וְכִמּוֹ
27 שְׁכָתוֹב בְּרַבּוֹת רִישׁ פְּרָשָׁה לָךְ לָךְ, עַל פְּסוּק (יב, ב)
28 "וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גְּדוֹל": "אוֹתָהּ אוֹמְרָה שְׁכָתוֹב בְּה' כִּי מִי גוֹי
29 גְּדוֹל" – אַעֲמִיד מִמֶּךָ. וְהֵינּוּ כִּמּוֹ שְׁכָתוֹב (הַאֲזִינוּ לֵב, ט); "כִּי
30 חִלַּק הוֹי" עֲמוּד, שְׂאֵמְרָ בּוֹ (יִתְרוֹ ית, יא): "גְּדוֹל הוֹי" כו'. וְהוּא
31 "וְקִרְבָּתָנוּ מִלְכָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל"⁹⁵.
32 גַּם עַל דֶּרֶךְ מֵה שְׁנִתְבָּאָר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִי בְּשַׁלַּח פְּרַעֲה"
33 (תּוֹרָה אֹר סא, א), שְׁמִכְרָרִים בְּחִינַת הַנִּצְוִצִּים שְׁנִפְלוּ מַעוֹלָם
34 הַתְּהוֹ, מֵה שְׁלִקַּח הַבְּכוֹרָה מִעֲשׂוֹ שְׁנִקְרָא (תּוֹלָדוֹת כו, א)
35 "בְּנוֹ הַגְּדוֹל" כו'. וְעַל דֶּרֶךְ "וְהָאוֹפָנִים [...] בְּרַעַשׁ גְּדוֹל"⁹⁶.

99. (אֲדָרָא זֻטָּא רַפְתָּ, א. זֹהָר חֵלֶק ב תְּרוּמָה קמז, ב).

100. (רֵאזָה זֹהָר חֵלֶק ב וְיִקְהַל דָּף רי, ב. חֵלֶק ג נִשְׂא דָּף קכט, ב. דָּף קמ, ב. אֲדָרָא זֻטָּא דָּף רַפְתָּ, א).

101. (בִּרְכַּת יוֹצֵר דְּשִׁבְתָּ).

102. (עֲרוּבִין נד, א). (וְעֵינִין בְּזֹהָר פְּרָשַׁת וִיקְרָא, דָּף כ', סוֹף עֲמוּד א', מַעֲנִין סֵלָה. וְבִ"מִקְדָּשׁ מִלֶּךְ" שָׁם).

103. (תְּהִיָּה טו, א).

94. (וְעֵינִין מֵה שְׁנִתְבָּאָר מִזֶּה בִ"תּוֹרָה אֹר", בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "קַחוּ מֵאוֹתָכֶם תְּרוּמָה").

95. (בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע דְּשִׁחְרִית).

96. (בִּרְכַּת יוֹצֵר). וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר – בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם" (לִקְמֵן הַאֲזִינוּ עַד, ד וְאֵילָךְ).

97. (אֲדָרָא זֻטָּא רַפְתָּ, ב).

98. (זֹהָר חֵלֶק א קסז, ב).

וזהו שמצינו ברבי עקיבא, שהיה כורע ומשתחוה עד
ש'אדם מניחו בווית זו ומוצאו בווית אחרת'¹⁰⁵, לפי שאי
אפשר להמשכה זו לזו בגילוי בשכל ודעת או כלי
המדות, אלא רק על ידי בחינת הביטול, שהוא ענין
ההשתחוה שבשמונה-עשרה בנודע'¹⁰⁶ :

קיצור. עוד יש לומר פירוש "משכן העדות" – מלשון "ותבואי
בעדי עדיים", ופירוש רש"י שני פירושים: לשון "עדים מהר
חורב", בחינת כתרם; ולשון "עדי עד" – נצחיות, "יהלוק סלה"
(תהלים פד, ה), גם לשון "עד פה תבוא". ועל זה אמר "אשר פקד
על פי משה" :

ז. ועל פי זה יובן גם כן מעט ענין הפסח ואכילת מצה:
דהנה פסוק "רִבְכָּה בָצְמַח הַשָּׂדֶה כו', ותבואי בעדי
עדיים כו'", (שהוא בחינת "משכן העדות" כנ"ל) נאמר על
יציאת מצרים. והיינו שזכו בליל א' דפסח לבחינת גילוי
יחודם עליונים הנ"ל. דהיינו אפילו יחוד י"ה, שהוא
מבחינת "ישת חשך סתר" – נגלה עליהם אז. במאמר:
"שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים"¹⁰⁷. ולהיות כי
מבחינת גילוי זה נמשך "עדות לישראל" כדלעיל, ולכן
נאמר על זה "ותבואי בעדי עדיים" – וככל הפירושים
שנתבאר לעיל בזה – הכל היה הגילוי מזה בליל א'
דפסח, ולכן נצטוו לאכול מצה.

ובכתיב: "מצות יאכל את שבעת הימים" (סוף פרשת בא
י"ג, ז). ולשון זה לפי פשוטו אינו מובן – דהיה ליה
למימר "בשבעת הימים", אבל "את שבעת הימים"
משמע שיאכילו מצה את ז' הימים עצמן – וזה תמוה!
אבל לפי האמת אתי שפיר, כי הנה ז' הימים הן ז'
מדות – חסד וגבורה כו', שהן נמשכים מבחינת ו"ה דשם
הויה. הוי"ו הוא ששה מדות שבפסוק "לך ה' הגדולה
כו", והשביעית היא בחינת הה"א, שהיא בחינת "לך ה'
הממלכה כו'". ומדות אלו ישנם גם כן בנפש, והוא
בחינת האהבה הנמשכת מצד השכל וההתבוננות
בגדולת הבורא יתברך, כשפשיג איך "כי הוא חייך כו'"
(נצבים ל, ב), ושמודש בכל יום מעשה בראשית כו'.
שמהתבוננות זו יולד האהבה או היראה, וכנ"ל בענין
"מי ברא אלה כו'".

דפירוש "קדש" הוא כתר, ו"קדשים" הם חכמה ובינה כו'. ועל
דרך זה הוא ענין "עדי עדיים", דהיינו גם כן יחוד חכמה-בינה.
שמקור ההמשכה – מבחינת "ישת חשך סתר", שהוא בחינת
כתר. וזהו ענין יחוד י"ה הנמשך על ידי קיום ושמירת
הלא-תעשה.

ועיין מה שנתבאר בפרשת שמות (תורה אור נג, ב), בדבור
המתחיל "זה שמי", בענין "איה סופר". ופירוש "איה" היינו: י"ה
הם חכמה ובינה, והאלף – פלא, וזהו בחינת כתר.

עוד יש לומר בפירוש "עדי עדיים": על פי מה שנתבאר
לעיל דעדיים אלו הוא בחינת "עדות לישראל", והם בחינת
"תרין עטרין", הנזכר באדר"א וזט"א דף רצ"א, עמוד א', והדעת
כוללם יחד – וזהו "עדי עדיים". ופירוש: ה"תרין עטרין" הם
בחינת מדות שלמעלה מהשכל הנמשכים ומתלבשים במדות
שלמטה מהשכל, וההמשכה הוא על ידי הדעת. וכמו שנתבאר
במקום אחר¹⁰⁴

וזהו ענין "משכן העדות", שמבואר למעלה שהוא
בחינת יחוד י"ה, שנקרא עלמא דאתכסא, ולכך שייך
על זה לשון עדות – ועתה יובן גם כן בתוספת טעם
שהוא גם כן לשון עדי וקישוט, ומבחינת כתרם אלו
נמשך להיות "עדות לישראל" גם כן, וזהו "ותבואי בעדי
עדיים" כו'.

וזהו "אשר פקד על פי משה" – הכוונה בזה, ש"משכן
העדות" דוקא הוא "פקד על פי משה", ואדסמיק ליה
קאי:

כי מתחלה כתיב "אלה פקודי המשכן", שהוא ענין
יחוד ו"ה, שנקרא "פקודי המשכן", דהיינו משכן סתר,
ה' תתאה. שייחוד זה הוא על ידי בחינת "אלה" – ששה
סדרי משנה ורמ"ח מצות-עשה כנ"ל;

ועתה אומר, איך ש"משכן העדות", שהוא בחינת
יחוד י"ה, הוא "פקד על פי משה", שעל ידי בחינת משה
נעשה פקידה זו ויחוד זה. כי משה הוא בחינת הביטול,
כמו שכתוב (בשלה טו, ז): "ונחנו מ"ה", ומבואר למעלה,
דהמשכה זו מבחינת י"ה הוא דוקא על ידי הביטול, כמו
שנתבאר לעיל בפירוש "ששם עלו שבטים כו', להודות
כו'".

לא-תעשה הוא ענין אחד עם ההמשכה שבתפלת שמונה-
עשרה.

ועיין מה שנתבאר מענין תפלת שמונה-עשרה: בדבור המתחיל "הויה
אתה" (תורה אור מה, א). וסוף דבור המתחיל "השמים כסא" (תורה אור
א, א)

¹⁰⁷. (הגדה של פסח). כמו שנתבאר פירוש זה במקום אחר – בדבור
המתחיל "קול דודי כו'" (לקמן שיר השירים יד, א).

¹⁰⁴. ועיין ברע"א מהימנא פרשת שופטים, דף ער"ה, עמוד א'. ובפירוש
הרמ"ז שם מענין "עדות כו'", ומבואר במקום אחר נראה באורי הזהר
להצמח צדק חלק ב עמוד תתרכט ואילך.

¹⁰⁵. (ברכות לא, א): "כך היה מנהגו של רבי עקיבא... וכשהיה מתפלל בינו
לבין עצמו – אדם מניחו בווית זו ומוצאו בווית אחרת. וכל כך למה? מפני
בריעות והשתחויות".

¹⁰⁶. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "שימני כחותם"
לקמן שיר השירים מה, א), דההמשכה שעל ידי שמירת מצות

והאתערותא דלתתא דספירת העומר, ידוע שהיא
התהפכות השבע מדות דנפש הבהמית, וכל מדה כלולה מזו,
שהייתה כולם לה - ובחינה זו הוא בחינת ומדרגת "שבעת
הימים", בחינת ו"ה הנ". ואחר כך מתגלה על ידי זה ממילא
אחר כך ביום החמישים - מבחינת "עדי עד"ים הנ", שלמעלה
מבחינת ו"ה.

ולכן נאמר (אמור כג, טז): "תספרו חמשים יום" - ובאמת אין
סופרים רק מ"ט?

אלא שעל ידי ספירת המ"ט יום מתגלה ממילא שער
החמשים, כי הוא מבחינת ומדרגת י"ה, וכבר נתבאר, דשם
הוא מדרגת הלא תעשה, שענינם בבחינת "שב ואל תעשה"
ולא בבחינת "קום ועשה" - מפני שאין לו כלי כו', על כן גם
במצות הספירה אין צריך לספור כמו בשבעה שבועות
ד"מצוה למימי יומי כו'¹⁰⁹, כי הוא מבחינת ו"ה, מה שאין
בן בחינה זו - ההמשכה משער הנו"ן, רק שנמשך
ממילא על ידי קדימת ספירת ו' שבועות, שהוא בחינת
התהפכות המדות כו', ולא תחללו כו', שעל ידי זה יומשך
אחר כך גילוי זה ממילא. וכענין "ואתם תחרישון" (בשלח יד, ד),
כמו שנתבאר במקום אחר¹¹⁰.

וזהו עיקר ענין "עדי עד"ים הנ", שזו וכו' לגילוי הכתרים
כו', והוא בחינה גבוה יותר, כי בחינת עד"ים הנ"ל הם כלי קץ
כנ"ל.

נמצא העולה מזה, שכליל פסח נמשך גילוי בכנסת
ישראל - בחינת גילוי יחודים הנ"ל מבחינת ו"ה ומבחינת י"ה,
באתערותא דלעילא על ידי אכילת מצה, וזהו שכתוב "מצות
יאכל את שבעת הימים". ואחר כך מסתלקת ההמשכה,
וחוזרים וממשיכים על ידי אתערותא דלתתא בספירת העומר
ו' שבועות, ואזי מתגלה בשבועות בחינת "עדי עד"ים הנ"ל
בשעת קבלת התורה):

קיצור. ועל דרך זה יובן ענין אכילת מצה - בחינת ביטול
ואתכפאי, להיות "בצמח השדה" - בחינת אין, ועל ידי זה
"ותרבי ותגדלי כו'". ובחג השבועות - בחינת "בעטרה כו'",
שהוא ענין "בעדי עד"ים:

ח. והנה בסדר התפלה אנו מוצאים ככל ענין הנ"ל
בפירוש "אלה פקודי המשכן משכן העדות כו'".

אמנם למעלה מזה היא האהבה והדיקות הנמשכת
מצד ההתבוננות בעצמות אור אין-סוף, שמצד מהותו
ועצמותו - בלא חשיב השבח הזה של ביטול העולמות
אליו יתברך. כי במהותו ועצמותו "לית מחשבה תפיסא
ביה כלל", וחיות כל העולמות הוא רק על ידי מחשבה
אחת כו'. ובחינת אהבה זו נקרא "עדי עד"ים, והוא
בחינת "תרין עשרין" הנ"ל, הנמשכים מבחינת המדות
שלמעלה מהשכל ומתגלים במדות שלמטה מהשכל,
והוא ההמשכה מבחינת י"ה בור"ה.

וכדי שיזכו ישראל לבחינת גילוי זה בפסח - כי
ביציאת מצרים היה עדיין בבחינת קטנות, "בצמח
השדה" בתחלתו, ולא היה להם, רק האהבה וזוטא ולא
אהבה רבה הנ"ל בבחינת "עדי עד"ים - לכן כדי
שיגיעו לגילוי זה נצטוו לאכול מצה, שענין המצה הוא
המשכת בחינת מ"ה, והוא בחינת הביטול. כמו שנתבאר
לעין, שאין במצה התנשאות כמו בחמץ ושאור כו'.
ובחינת ביטול זה, הוא שבו ועל ידו נמשך מבחינת י"ה,
כנ"ל בענין "משכן העדות אשר פקד על פי משה דוקא.
וזהו "מצות יאכל את שבעת הימים": פירוש "יאכל"
הוא לשון מפעיל, דהיינו שיאכילו את ו' הימים ממצה.
והענין הוא, להמשיך מבחינת מ"ה שבמצה בכל ו'
המדות, להיות נמשך בהם מבחינת הביטול דמ"ה, ואז
יוכלו כנסת ישראל לקבל מבחינת יחוד העליון די"ה,
שזהו בחינת "עדות לישראל" ו"עדי עד"ים¹⁰⁸.

והנה, אכילת מצה היא הכנה לקבלת התורה
שבשבועות. כי על קבלת התורה נאמר: "בעטרה
שעטרה לו אמו", שהוא בחינת התגלות "רעוא דכל
רעין" ו"סתמיא דכל סתימין", וגם "קשרו להם שני
כתרים", שזהו ענין "עדי עד"ים הנ"ל - ולכך הוצרכו
תחלה לאכילת מצה, שהוא בחינת הביטול כו'.

(והנה, עם היות כי בליל א' דפסח מתגלה גם כן בחינת
"עדי עד"ים הנ"ל, אף הגילוי הזה הוא אז ממילא, דהיינו
אתערותא דלעילא שלא על ידי אתערותא דלתתא; ולכן
נקרא "פסח" - לשון דילוג, כנודע בענין "מדלג על ההרים כו'")
(שיר השירים ב, ח). ואחר ליל א' דפסח מסתלק גילוי זה, ולכך
אחר כך מתחיל מצות ספירת העומר ו' שבועות - כדי להמשיך
גילוי יחודים הנ"ל על ידי אתערותא דלתתא.

108. (ועיין מענין "מצות יאכל את שבעת הימים", בדבור המתחיל
לקבץ מה שכתוב בהגדה "מצה זו" כו' (לקמן צו יא, א).

ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "קחו מאתכם תרומה"
(תורה אור פט, א), דמצה ו"לחם עוני" וזהו בחינת אתכפאי כו', עיין
שם, ומבואר לעיל בענין לא תעשה, שעל ידי "אתכפאי
סטרא אחרא", על ידי זה "אסתלק יקרא דקודשא בריך
הוא", שעל ידי זה נמשך מבחינת יחוד י"ה, שהוא "משכן

העדות". ולכן על דרך זה, על ידי בחינת המצה נמשך בחינת
ו"תבואי בעדי עד"ים".

ועיין גם כן ב"פרי עץ חיים" שער חג המצות, פרק א', מענין "ותרבי
ותגדלי ותבואי בעדי עד"ים עיין שם).

109. (מנחות סו, א. חגיגה יו, ב).

110. (ראה לקמן צו טו, ג. תורת חיים נח נג, א. שער האמונה פרק יז).

שנעשה גם בחינת יחוד העליון בבחינת "משכן העדות" הנ"ל. וזהו בענין פירוש "ירושלים הבנויה כעיר שחופרה לה", שמחבר בחינת ירושלים שלמטה שהוא יחוד ו"ה, לבחינת ירושלים שלמעלה שהוא בחינת י"ה, והיו לאחדים ממש.

וכך הוא ענין פסוקי דומרה לפני קריאת שמע, ענין הכנה לרומם הנפש עד שתוכל לייחד יחוד העליון בפסוק ראשון דקריאת שמע באמרו "הוי אלקינו". דהיינו גם כן חיבור ויחוד בחינת הארת הנשמה המלוכשת בגוף עם מקורה ושרשה שלמעלה – בחינת מזליה¹¹⁶.

וזהו "ששם עלו שבטים שבטי י"ה", שמתחברים בחינת שבטים דבריאה עם שרשן ומקורן שבאצילות הנקרא "שבטי י"ה". והיינו "ששם עלו" בבחינת "ירושלים הבנויה כעיר שחופרה כו", שהוא חיבור והתקשרות בחינת "משכן" עם "משכן העדות", דהיינו "שחופרה לה יחודו" ממש.

וזהו ענין עבודת הלוי: כי לוי – מלשון לוייה וחיבור¹¹⁷; וכמו שכתוב (פרח יח, כג): "ועבד הלוי הוא", דהיינו עלמא דאתפסא הנקרא "הוא", שעבודת הלויים – לקשר ולחבר בחינת עלמא דאתפסא עם עלמא דאתגליא¹¹⁸.

וזהו "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים כו": דהנה פשט הכתוב משמעו, שעל פי משה פקד עבודת הלויים. כי מה שאמר "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר כו", קאי "אשר פקד" – גם על מה שלאחריו דהיינו "עבודת הלויים", וגם על מה שלפניו והוא "משכן העדות". וכך רצונו לומר: "אלה פקודי כו משכן העדות אשר פקד – המשכן על פי משה – עבודת הלויים לשאת המשכן". ועל שניהם אומר "אשר פקד כו". ומה שאמר "ביד איתמר" – ענין שלישי הוא, ש"ביד איתמר" כל העבודה הזאת כו.

(וביאר ענין "אשר פקד על פי משה" – גם עבודת הלויים לשאת המשכן כו): הנה אותיות פקד הם אותיות דפק¹¹⁹.

דהנה ידוע, שבפסוק ראשון דקריאת שמע (ואתחנן ו, ד): "שמע ישראל ה' אלקינו כו" הוא בחינת יחודא עילאה ד"ה הנ"ל, הנקרא "הנסתרות לה' אלקינו כו", והוא ענין "משכן העדות אשר פקד על פי משה כו"; ובפסוק (שם, ה) "ואהבתו..." בכל לבבך כו" – הענין הוא בבחינת אהבה הנמשכת מהשכל והטעם¹¹¹, והוא ענין יחודא תתאה, כמו שכתוב "אלה פקודי המשכן כו", וכנ"ל בענין "שאו מרום כו וראו מי ברא אלה כו".

אך הנה קודם קריאת שמע תקנו אנשי כנסת הגדולה – פסוקי דומרה. והענין של פסוקי דומרה הוא, כדי שיוכלו להגיע בפסוק ראשון דקריאת שמע ליחוד העליון ד"ה אלקינו הנקרא "נסתרות" כנ"ל. ואם לא השיר והזמרה בפסוקי דומרה אי אפשר לבא למדרגת היחוד הזה כו. וזה היה עבודת הלויים בשיר וזמרה כו. והיו נושאים את המשכן, וכמו שכתוב: "בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן" (בפרשת בהעלותך י"ד, י"ז); בני קהת נושאי המקדש¹¹², וכתוב: "ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים" (במדבר א', י"א)¹¹³.

אך הטעם איך שעל ידי פסוקי דומרה בשיר וזמרה דוקא יגיעו לבחינת היחוד העליון הזה, יובן בהקדים תחלה ענין שיר הלויים כו. דהנה בתיב: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (ביחזקאל סימן א', י"ד). ופירש רש"י: "גלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרת לחזור ולכנוס, כך כו"¹¹⁴.

וכך נפשי האלקית שבאדם, שנקראת "נר הוי", וכמו שכתוב (משלי כ, כו): "נר ה' נשמת אדם", צריך להיות עולה ויורד בבחינת רצוא ושוב בתמידות בלתי הפסק, והוא ב' מיני התפעלות הללו זה את זה בתמידות. וכמו שכתוב "והחיות רצוא ושוב", פירוש: אחר הרצוא שוב, ואחר השוב רצוא, וכן חוזר חלילה¹¹⁵. ועל ידי זה עולה נפשי האלקית ממדרגה למדרגה עד רום המעלות כו. וזהו ענין שיר הלויים על הקרבן.

וזהו גם כן הענין שנשאו את המשכן כו – מפני שעל ידי השיר ברצוא ושוב מגביהים ומרוממים למשכן, עד

111. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "בכ"ה בכסלו" (אולי הכונה לתורה אור טז, ב)).

112. (על פי בהעלותך י, כא: "ונסעו הקהתים נשיאי המקדש").

113. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "שאו את ראש כו למשפחותם לבית אבותם" (לקמן במדבר א, א)).

114. ("בשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויה למעלה מהן, כמו שמפורש בענין, נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע, וממהרות להשיב את ראשן").

115. וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "וכל העם רואים את הקולות"

(תורה אור עג, ד).

116. כמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "יונתי בחגי הסלע" (לקמן שיר השירים טז, ד).

117. ("ולזה אישי אלי" – ויצא כט, לד).

118. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "אז לשיר משה ובני ישראל" (תורה אור סב, א). ובדבור המתחיל "אשירה להנני" (תורה אור סג, א). ועיין בזה חלק ב', פקודי, דף רכ"א, עמוד ב'. ובפ'שית קרח, דף קע"ח, עמוד ב').

119. (ראה קהלת יעקב ערך דפק בשם כתבי האריז"ל).

והנה, בחינת הכלי לאור דרצוא ושוב הוא הדבור
בדברי תורה דוקא. וכמו שאומרים בפרשה דקריאת
שמע אחר "ואהבת" ברצוא ושוב כנ"ל: "ודברת בם
בשבתך בביתך כו" (ואתחנן ו' ז). פירוש "ודברת": שתמשיך
רצוא ושוב הזה בבחינת כלי, והוא באותיות התורה.
ודוקא כשיש בדבור זה בחינת הביטול. ועל דרך
המבואר במקום אחר, על פסוק (ישעיה נא, טו) "ואשים דברי
בפיר", שאינו – רק כלי ל"דבר ה' זו הלכה" ¹²⁵ שאומר
בפיו, ואזי הדבור – בחינת כלי לרצוא ושוב.

וזהו "על פי משה": פירוש "משה" דוקא, שמושה היה
בבחינת ביטול עד שאמר (עקב יא, טו): "ונתתי עשב",
דהיינו לפי שאינו דבר ומחות בפני עצמו, כי אם בטל
לגמרי ו"שכינה מדברת מתוך גרונו כו" ¹²⁶. וכמו כן בכל
אדם יש ניצוץ והארת בחינת משה ¹²⁷, דהיינו, על ידי
קריאת שמע למסור נפשו ב"אחד" בביטול ממש, על ידי
זה אחר כך "נתן לשוני אמרתך כו" (תהלים קט, קעב) –
"אמרתך" ממש.

וזהו "ביד איתמר": פירוש "איתמר" – מלשון "אתמר"
הנזכר בגמרא תמיד, דפירושו – איתמר – שממילא
איתמר ונדבר. וכענין "אז נדברו יראי ה'" (מלאכי ג, טו),
שענינו הוא ענין הדיבור אשר הוא בא ממילא ומאליו,
ששייך לומר "נדברו" – לשון נפעל ממילא. שאם הדבור
בא מצד עצמו, היה לו לומר 'מדברים' או 'דוברים',
אלא "נדברו" היינו כאשר נדבר הדבור בהם ממילא.
וכך הענין בפירוש איתמר בלשון תרגום – שנאמר
ממילא כו.

והוא בדבר ה' שנאמר ממילא, מפני שהדבור של
האדם הוא בתכלית הביטול בעצמותו, עד שאין הדיבור
בא מצד עצמו כלל, אלא נדבר בו "דבר ה' זו ההלכה"
ממילא ומאליו, וכענין "אז נדברו יראי ה' כו".

וזהו כדוגמת לימוד המשניות שלמד הרב "בית יוסף",
שאמר לו המגיד ¹²⁸: "אני המשנה המדברת בפיר כו".
וכענין "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה כו". וזהו

וכמבואר בספרי הקבלה, שהדפק שרשו מבחינת
אחוריים דחכמה ¹²⁰ (והוא שם כפ"ד ¹²¹ – אחוריים דאבא
כו). וכמו שכתוב (שיר השירים ה, ב): "קול דודי דופק כו".
והענין הוא: דבחינת רצוא ושוב הנ"ל שרשו נמשך
מבחינת הדפק. כי אנו רואים בחוש שיש בדפק ענין
עליה וענין ירידה. דהיינו הסתלקות החיות והתפשטות
החיות, והם באים זה אחר זה בתמידות, והוא ענין הדפק
בלב שהוא הנשימה; וגם בדפק היד נרגש העלאה
והמשכה זו בתמידות ¹²².

וכך למעלה – בחינת "רצוא ושוב כמראה הבזק",
שעבודת הלויים לשאת המשכן, שרשם הוא מבחינת
הדפק העליון, שהוא בחינת הסתלקות והתפשטות.
והוא מה שאמר "אשר פקד על פי משה עבודת הלויים",
שהוא מבחינת אחוריים דמ"ה דמשה, שהן אותיות
דפ"ק – היפך אותיות פקד. אף "משכן העדות פקד על
פי משה" – מבחינת פנימיות כו, כנ"ל.

ואמנם דוקא בחכמה הוא שיש התפשטות
והסתלקות, והוא בא בהתלבשות בדפק; אבל בבחינת
בינה אין שם הסתלקות אלא התפשטות בלבד, והיינו
ענין הדים המתפשט בשם"ה גידים, שנאמר בו (ראה יב, כג):
"כי הדים הוא הנפש", דהיינו עיקר המחיה.

אף על ידי בחינת החכמה נעשה בגידי הדים – בחינת
הדפק כו. והן בחינת יחוד עליון הנ"ל די"ה – על ידי
מצות לא תעשה, ד"לאו קודם להן כו" ¹²³. וזהו "קול
דודי דופק", שהוא יחוד חכמה ובינה, "תריץ ריעין כו".
וזהו "אשר פקד על פי משה" גם עבודת הלויים ברצוא
ושוב למטה, ועל ידי זה יש בלויים יכולת להעלות בחינת
המשכן לבחינת "משכן העדות" – לקשרם ולחברם יחדו
כעיר שחוברת כו" ¹²⁴.

ומה שאמר "ביד איתמר בן אהרן כו", הענין הוא:
שלא ישאר האדם רק בבחינה זו דרצוא ושוב בלבד, כי
אין זה תכלית הכוונה, אלא צריך שימשיך זה בבחינת
כלי, שישכון בו בחינת הביטול הזה בבחינת רצוא ושוב.

¹²⁰ ויקרא את בת לוי" (שם) וזהו בחינת מלכות – משכן סתם כו, ענין שם.

¹²⁵ (שבת קלח, ב. ברייתא יג, ב).

¹²⁶ (שמות רבה פרשה ג, טו. ויקרא רבה פרשה ב, ג. מכילתא שמות יח, יט) וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "משה ידבר כו" (תורה אור סו, ד).

¹²⁷ (ראה תהיני וזה תקון סט קיב, א. קיד, א. ועוד. וראה תורה אור סח, ג במראי מקומות שם. וראה רש"י חולין צג, א דבור המתחיל "משה". תניא פרק מד: "אפס קצחו... מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור". וראה לקוטי שיחות חלק ו עמוד 177 הערה 44.

¹²⁸ (מגיד מישרים ריש פרשת ויקרא).

¹²⁰ (ראה לקוטי תורה להאריך פרשת ויקרא בטעמי המצוות מצות ביקור חולים. מאורי אור אות ד סעיף יט. אות פ סעיף יג).

¹²¹ (ידיד, ידיד הי, ידיד הי, ידיד הי, ידיד הי) – עולה כפ"ד. פרי עץ חיים שער הקמירות פרק ה).

¹²² (וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "אני ישנה" (לקמן שיר השירים לד, א), גבי "קול דודי דופק").

¹²³ (ראה המשך "סוף טוב של ראש השנה" תרס"ו עמוד קלו. ושם נסמן).

¹²⁴ וענין בזה חלק ב' פרשת שמות, דף י"א, סוף עמוד ב', על פסוק (שמות ב, א): "ויקח איש מבית לוי", וב"מקדש מלך" שם, ד"בית לוי" וזהו בחינת חכמה ובינה, והיינו "משכן העדות".

27 בפסוק זה ד"אלה פקודי כו", על דרך "איתמר בן אהרן
28 הכהן".

29 ופירושו: "אהרן הכהן", ידוע שהוא בחינת אהבה רבה
30 דכהנא רבא, והוא הממשך הכח הזה להיות כל סדר
31 העבודה הזאת¹²⁹.

32 גם כל עסק הלויים היה על ידי אהרן, וכמו שכתוב
33 (במדבר ד, יט): "אהרן ובניו יבואו, וישמו אותם איש איש על
34 עבודתו כו", ובתיב¹³⁰: "וילוו אליך וישרתוך כו", כי
35 תכלית ההעלאה שעל ידי הלויים הוא בשביל ההמשכה
36 שעל ידי אהרן – "זקן אהרן כו" (תהלים קלג, ב), שהוא
37 הלכות התורה כו. וכמו שנתבאר במקום אחר.

38 והנה כל זה עכשיו. אבל לעתיד לבא כתיב: "ביום
39 ההוא יהיה", שבחינות ו"ה, שהוא בחינת ירושלים
40 שלמטה, יהיו במדריגת י"ה ממש, שהוא בחינת "משכן
41 העדות". כי מה שעכשיו אינו מושג כלל, רק בבחינת
42 שלילה כו, יומשך לעתיד לבא בבחינת גלוי, וזהו "דירה
43 בתחתונים" – בבחינת ו"ה דוקא.

44 ולכן נאמר אלעתידי לבוא לשון "והיה" – "והיה ביום
45 ההוא כו", דפירוש "והיה" היינו שבחינת ו"ה קודם
46 לבחינת י"ה, לפי שיהיה דירה בתחתונים כו.:

47 **קיצור.** ענין שבסדר התפלה בכל יום נמצא כל זה, כי
48 פסוקי דמזמרה זהו כענין בחינת עבודת הלויים, ועל ידי זה מגיע
49 ב"שמע ישראל" לבחינת יחודא עילאה. וזהו "פקד על פי
50 משה". ומלמעלה למטה זהו בחינת איתמר, על דרך "אז נדברו
51 יראי ה'".:

1 ענין "ודברת בם" שאחר "ואהבת", שהוא לעשות כלי
2 בבחינת הביטול להיות "ואשים דברי בפיך כו".

3 נמצא שיש כאן חיבור "משכן" עם "משכן העדות",
4 להיות "בעיר שחוברה לה" מלמטה למעלה ומלמעלה
5 למטה. היינו: על ידי עבודת הלויים זהו ההעלאה
6 מלמטה למעלה על ידי רצוא ושוב, וזהו "ובחנות
7 המשכן יקימו אותו הלויים" (במדבר א, נא) – להעלותו
8 למעלה מעלה; ואחר כך על ידי עסק התורה "בד
9 איתמר" זהו החיבור י"ה עם ו"ה מלמעלה למטה כו.

10 וכענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ראה אנכי"
11 (לקמן פרשת ראה יח, ד), בפירוש "יהא שמייה רבא" – שם י"ה
12 יתגדל ויתרבה ויומשך בבחינת ו"ה כו, ולא יהיה "בס
13 י"ה" (בשלח יז, טז) – התכסות בחינת י"ה מבחינת ו"ה. וכל
14 זה "פקד על פי משה" וכו'.

15 וכן לענין מעשה המצות – המה גם בן בחינת כלים,
16 אלא שהן מתחלקים באופנים שונים, ועם כל זה, הרי
17 כללות כולם שהיא בחינת כלי לשכון בו בחינת קדושה
18 העליונה. וכמו שכתוב (שלא טו, מ): "ועשיתם את כל
19 מצותי והייתם קדשים לאלקיכם. אני ה' אלקיכם", שיש
20 בזה בחינת ההעלאה וההמשכה כנ"ל. והמצוה היא
21 בחינת כלי לזה, כמו שכתוב (משלי ו, כג) "כי נר מצוה".
22 וצריך להיות "שמחה של מצוה", שעל ידי זה נמשך
23 הגלוי מבחינת עלמא דאתפסא, בחינת י"ה כו, כי
24 השמחה היא בבינה הנקראת "משכן העדות".

25 ונמצא כללות סדר התפלה בפסוקי דמזמרה וקריאת
26 שמע: "ואהבת", "ודברת בם כו" – היינו בסדר האמור

130. (קרח יח, ב. ושמע: ע"ק).

129. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "בהעלותך את הנרות" (ראה
לקמן בהעלותך כט, ג ואילך. נשא בא, א). ובענין "כשמן הטוב כו יורד על
הזקן זקן אהרן כו" (תהלים קלג, ב).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

9 ומאמר סתום הוא בחי' המחשבה של אותו המאמר
10 שהוא נשאר בבחי' ההעל' במחשב' עד"מ שיש לכל
11 דיבור בפ"ע בחי' המחשבה שלו בהעל' תחלה כו. אך
12 הנה יש בחי' מחשבה הנק' מחשבה אחת ובחי'
13 מחשבה אחת שכוללת כל המחשבו' פרטיות בצירופי'
14 רבים ושונים ונק' מחשבה כללית והיא פשוטה בלתי
15 מורכבת מציור אותיות עדיין בדרך פרט רק דרך כלל
16 עדיין שכולל כללו' הענין בסקירה א' וע"כ נק' מחשבה

1 (לא) והנה להבין כל זה בתוס' ביאור יש להקדים
2 הקדמה אחת והוא בענין מ"ש את הוי"ה
3 האמרת היום כו' פי' האמרת לשון מפעיל שהפעיל את
4 האמירה אצלו שיאמר כידוע והיינו על ידי התעוררות
5 בהעלאת מ"ן כידוע. וביאור הדברים הנה ידוע בענין
6 י' מאמרות שיש בהן ב' מדריגות מאמר פתוח ומאמר
7 סתום מאמר פתוח הוא בחי' הדיבור דעשרה מאמרות
8 שבא לידי גילוי מאין ליש כמו מאמר יהי אור וכה"ג

33 בכלל הכל נכללו בסקירה אחת במחשבה הכללית שבי'
34 מאמרות דאבי"ע עד רום המעלות כנ"ל וד"ל וזהו
35 שאמרו רז"ל והלא במאמר אחד יכול להבראות כו'
36 שהוא מאמר דבראשית בחי' מחשבה אחת הנ"ל
37 שכולל' יחד רק שנחלקו ל' מאמרות כו' והנה אנו
38 אומרים מחדש בכל יום מעשה בראשית וכן ידוע שבכל
39 שבת ושבת מתחדש מע"ב כי כל שבת ושבת מאיר בו
40 מבחי' שבת בראשית מאחר שמחדש בכל יום מע"ב כו'
41 וכל זה יש להבין למה צריך לחדש מ"ב מאחר שכבר
42 נמשך המאמר הכללי ונחלק לפרטים במחשבה ובדיבור
43 ג"כ ודבריו חיים כו' וכמ"ש ודבר אלקינו יקום כו'
44 וכתוב בדבר ה' שמים נעשו כו' וכתוב לעולם דברך נצב
45 כו'. אך הנה פי' מחדש מעשה בראשית היינו לחדש
46 מחדש לבחי' המחשבה הכללי' הנ"ל שנק' בראשית
47 בכלל וכמו שאמר בראשית נמי מאמר הוא והוא הכולל
48 לכל המאמרו' כנ"ל והטעם שצריך חידוש הענין הוא כי
49 הנה הגם שנקרא מחשבה אחת מחשבה פשוטה בלי
50 התחלקות אותיות עדיין כנ"ל מ"מ מאחר שנק' מחשבה
51 כללית עכ"פ הרי היא בחי' מחשבה אחת לבד המיוחדת
52 להיות בחי' כלל לפרטי' האלה לבד ואין לה ערך כלל
53 וכלל לגבי עצמות המחשבה הפשוטה בתכלית עד
54 שבחי' מחשבה זו הכללית שכוללת צמצום גדול הוא
55 שמתצמצם בחי' העצמות לחשוב מחשבה זו וע"כ נק'
56 מחשבה אחת ע"ש בחי' הצמצום כמו עד"מ שצמצום
57 גדול לחשוב רק מחשבה אחת לבד כמו לחשוב רק
58 מחשבה אחת להיות לו בנין וכה"ג הגם שהיא כללי'
59 לגבי פרטי המחשבות שיוצאים ממנה אבל היא בחי'
60 צמצום גדול לגבי כח המחשבה העצמי כו' וא"כ הרי
61 צריך לעורר תמיד בבעל המחשבה הזאת רצון חדש
62 שהוא לחדש רצונו במחשבה זו תמיד שיחפוץ בה
63 ובלתי ההתעוררות יסתלק רצונו ממנה כי בחי' ירידה
64 וצמצום גדול היא אצלו כו' וד"ל:

חינוך. להבין הפרש שבין תפלה לתורה. טד"9

1 אחת לבד ואח"כ נתגלו ריבוי מחשבות פרטי' מהעלם
2 מחשבה זו הכללית שכוללם יחד וכמו עד"מ מי שעולה
3 במחשבתו ורצונו שיהיה לו בנין נאה ה"ז בחי' מחשבה
4 כללית עדיין בלי התחלקות אותיות מחשבות פרטי' איך
5 ובאיזה אופן יהיה פרטיות מעשה הבנין אבל ממחשבה
6 אחת זו כוללות בסקירה אחת כל ריבוי המחשבות
7 פרטיות שאח"כ באופני' שונים ואין לך כל פרט ופרט
8 שבמחשבות הללו שלא היה נכלל במחשבה כללית זו
9 כידוע דהפרט אינו דבר נבדל מן הכלל כי הכלל כוללם
10 יחד רק שהפרט יוצא מן הכלל מן ההעלם לגילוי לבד
11 וגם לאחר יציאתו לגילוי אינו בחי' נבדל מן הכלל כי
12 עיקר קיומו אינו רק מן הכלל שאם אין כלל אין פרט
13 וכמ"ש בזה דפרט אצטריך לכלל וגם כלל אצטריך
14 לפרט כו' וכמ"ש במ"א וכך יובן בפרטי המאמרות
15 שנק' מאמר סתום שיש מחשבה כללית שכוללת יחד
16 בסקירה אחת הנק' מחשבה אחת והוא מ"ש שבמחשבה
17 אחת צופה ומביט עד סוף כל הדורות דהיינו שכל
18 דורות פרטיות שיוצאים מכללות המחשבה הזאת
19 הנקרא מחשבה אחת הנה מחשבה זו הכללית צופה
20 ומביט לכללותם יחד מראש לסוף ולמעלה יותר היינו
21 מ"ש קורא הדורות מראש, מראש דא"ק ולמעלה יותר
22 היינו גם בעצמות טהירו עילאה דגליף גליפו כו' הן
23 בחי' אותיות פרטי' שבמחשבה הפשוטה שבעצמות
24 אא"ס כו' ובחי' מחשבה הפשוטה היינו טרם שיגלה בה
25 בחי' התחלקות אותיות שכוללם יחד בסקירה אחת
26 וצופה ומביט בה מראש דקו שבא"ק עד סוף כל
27 הדורות כסוף רגלי העשיה כו' וד"ל. ודרך פרט מה
28 שצופה ומביט עד סוף כל הדורות היינו כל שית' אלפי
29 שני דהוי עלמא שנק' ששת ימי בראשית בכלל כמ"ש
30 כי אלף שנים כיום כו' ושרשם בו"ק דז"א ושרש שרשם
31 בא"א וא"ק עד בחי' עצמו המאציל כידוע וכל הדורות
32 שנמשכים כל ששת ימי"ב בכלל גם עד האלף הז' ועד

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

7 שמתלבש ומאיר בתוכיותם שז"ס העשרה מאמרות
8 דכתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים (תלים קי"ט פ"ט)
9 כדפי' בלק"א ח"ב (פ"א) וא"כ יפלא למה העשי'
10 בבחי' פירוד, אבל הטעם לפי שהארה זו אינה מאירה
11 כמו שהיא בעצמותה אלא מתעלמת בלבושים רבים עד
12 שאע"פ שיחי' ממנה המקבל עכ"ז לא יראנה עד"מ.

1 (ב) והענין כי ההפרש בין בחי' אור האצ"י לא"ק הוא
2 כי האצ"י הוא האור הבא ומאיר בבחי'
3 התלבשות והעלמים רבים וכנודע דל' כלים דז"א
4 מתלבשים בב"ע, הפנימי' בבריאה, והתיכונים ביצי',
5 והחיצוניים בעשי' והארה זו היא מאירה ממש בבחי'
6 פנימי' המקבלים להחיות הנמצאים דעשי' ע"י

34 כפי שרש נשמתו כי ההארה הזאת נמשכת תחלה באצי'
35 וזהו ענין גילוי ה"ח שנמשכים ממ"ה דא"ק שע"י
36 המילה הם מתגלים בנו"ה דז"א במקום הגילוי ואח"כ
37 ע"י הפריעה ביסוד ומשם למטה עד שמאיר ג"כ בנפש
38 האדם, ולזאת המילה בשמיני דוקא כי היא מבחי' א"ק
39 ששם שרש מלך השמיני הדר שהוא שם מ"ה שממצחא
40 דא"ק הנ"ל והוא למעלה מגילוי אלקות שבשבת שהוא
41 מבחי' הנק' שביעי כי ששת ימים הם ימי המעשה
42 והירידה והשביעית היא העלי' למעלה כדכתיב כי בו
43 שבת וגו' (בראשית ב' ג') אמנם מקורם ושורשם המוריד
44 והמעלה הוא ענין בחי' השמינית דשם מ"ה דא"ק מלך
45 השמיני כנ"ל, וזוהי הכוונה במה שאמרנו לעיל ח"ב
46 פ"א שהמילה היא בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת
47 כי אינה כמו שאר מ"ע שע"י האתרוג מתעורר בחי'
48 אתרוג שלמעלה עד"מ משא"כ במילה שהגילוי הוא
49 מבחי' גבוה מאד נעלה שא"א לעוררה בדרך זה כי אין
50 לו כלי למטה כלל כ"א ע"י העברת המונע והמנגד היא
51 הערלה ממילא ומעצמו יאיר אורו (וכמ"ש במ"א בענין
52 הל"ת שהם למעלה ממ"ע ואפשר לומר שלכן אין
53 חייבים כרת על שום מ"ע כ"א על ל"ת מלבד מילה
54 ופסח וגם בפסח כתיב וכל ערל לא יאכל בו (שמות י"ב
55 מ"ח) כי הכרת שתכרת הנפש לגמרי משרשה אינה אלא
56 ע"י הפגם שמגיע בשרש שרשה בחי' א"ק כי אתם
57 קרוים אדם, והמ"י) וכל המצות שעשה אאע"ה לא נק'
58 תמים עד שמל וכדאי' ספ"ג דנדרים (דף ל"ב א') משום
59 שהתמימות היא ההארה משלימותא דכולהו בחי' א"ק
60 הכולל כל ההשתלשלות וזהו ע"י המילה דוקא משא"כ
61 הנבואה שמאצי' הי' לו תחלה כנ"ל אבל לגילוי הארה זו
62 נצטוו למול ואז נק' אדם כי אתם קרוים אדם (יבמות
63 ס"א א') ע"ש ההארה דא"ק שבהם כנ"ל וכמ"ש ג"כ
64 בענין מצות פרי' ורבי' בסדר בראשית ע"ש, וגם נת'
65 בתורה ע"פ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא
66 נפלאת כו' (דברים ל' י"א) ע"ש:

מצות מילה

1 ואמנם ענין העילוי בשבת הוא לקבל האצי' שלא ע"י
2 העלמים כ"כ ועכ"פ לפי שאור האצי' מתלבש בפנימי'
3 המקבל ע"י לבושים ע"כ אין הקליפות מונעים אורו
4 ויוכל להאיר באדם גם בהיות הערלה נמצאת בו כמו
5 שמצינו שהי' אברהם נביא גם טרם שנמול והנבואה הוא
6 ענין גילוי הארת האצי' לחזות גילוי אלקותו ית'
7 שלמעלה מהטבע דעשי' כי מאחר שיוכל להתלבש
8 בלבושים רבים הנה בהם ועל ידם יהי' מתעלם
9 מהקליפות הנק' ערלה כנ"ל וכמו כן אנו שומרים השבת
10 בין הגוים הנמשכים מהיכלות החיצוני' והשבת הוא
11 גילוי האצי' (וגם הערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה
12 ישנו בשמירת השבת) אלא שזהו ע"י לבושים, משא"כ
13 בחי' א"ק שהוא רצונו ית' הנק' רעוא דכל רעוין אשר
14 איננו מאיר בבחי' התלבשות בלבושים והעלמים
15 וכמשנת"ל שכולל אצי' ועשי' כאחד כי הוא שוה
16 ומשוה שניהם ומופלא מהם אלא הארתו הוא בבחי'
17 מקיף ולכן רגלי א"ק מסתיימים בעשי' משא"כ אור
18 האצי' הרי יש מסך בינו לבריאה וכו' והטעם הוא כי
19 ענין הארת האצי' הוא להתלבש בתוכיות המקבל וזה
20 א"א כ"א ע"י מסכים והעלמו' כנ"ל משא"כ א"ק הוא
21 מקיף לכולם וכוללם יחד, אמנם זאת היא תורת האדם
22 בעוה"ז להמשיך גילוי אלקות מההעלם אל הגילוי
23 ולזאת כשימשיך העלם דא"ק לידי גילוי בבי"ע ובנפש
24 האדם ורצונו לומר שיאיר בבחי' גילוי ממש ולא בבחי'
25 מקיף כנ"ל הנה אז עכ"פ מצטרך להעביר הקליפות כי
26 מאחר שאין אורו מתלבש בלבושי' כי הוא בחי' א"ס
27 אשר לא יכילוהו הלבושים הנה אם יאיר כך ייהנו
28 הקליפות ממנו וגם הם מונעים אורו באמת כי לרשע
29 אמר אלקים מה לך כו' (תלים נ' ט"ז) ואין אני והוא
30 יכולים לדור בעולם א' (סוטה ה' א') ולזאת כשכורתים
31 הערלה ומעבירים הקליפות כפי שנת"ל מאיר הארת
32 א"ק בבן ישראל הנוול כי נעשה גופו טהור וקדוש
33 להאיר תוס' עילוי בנפשו מבחי' א"ק הנ"ל ע"י אבי"ע

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

6 ובכדי להבין זה צ"ל כללות ענין נטילת ידים, וגם
7 צ"ל מפני מה תיקנו הברכה על נטילת ידים,
8 הי' להם לתקן לברך על רחיצת ידים, ויש מי שאומרי'
9 שהטעם הוא מפני שהכלי שרוחצין בו קורי' אותה
10 בגמ' נטלא, וגם זה צריך להבין דהלא זה הטעם אין

1 **שערך** כעדר העזים שגלשו מהר הגלעד, הנה כתיב
2 ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות,
3 משמע שהידים עושים שינוי בכללות האדם, כי הגם
4 שהקול קול יעקב מ"מ ע"י שהידים ידי עשו לא הכירו,
5 וצ"ל הענין מפני מה הוא ואיך פועלי' כ"כ כו'.

ממילי דעלמא והן מלימוד התורה, הרי אינו יודע עדיין
מהותו האין ומה הוא, אלא כאשר בא לידי השגה
והבנה, וההשגה וההבנה הוא ע"י אותיות המחשבה,
ואם בריקת וסקירת השכל אינו יודע בלי אותיות המח',
מכ"ש קדמות השכל, ועיקר ההרגש מאותיות הוא
באותיות המחשבה, ולכן נק' בשם בריאה יש מאין, כי
לפי ב' הפי' בפ' אין, שאין הוא הארה בעלמא או אין
שאינו מושג, הפי' הוא שהוא דבר חדש, כי לא יתכן
לומר שמציאות היש כמו שהוא עכשיו הי' כלול בהאין
הקדום למציאת היש שאל"כ הי' השתלשלות, אלא
שהי' שם באופן אחר וא"כ הי' דבר חדש, וזהו
שאמרו שהבריאה היא דבר מלא דבר, שהכוונה הוא
שהוא מלא דבר ממש, שהאין יתכן לומר שיהי'
מציאות כזה קודם, אלא הוא מלא דבר, שא"ל לנו
לכנות ע"ז שם דבר מאחר שאינו מושג, רק שדוגמתו
יש באצי' אבל הוא רוחניות יותר באין ערוך, וכערך
ריחוק הבורא מהנברא שהרי כלים דאצי' הם חד עם
בחי' איהו לברוא בהן וע"י יש מאין כמ"ש בד"ה איהו
וחיהי באגה"ק, ולפ"ז אין הפי' מבריאה שהוא דבר
חדש שלא הי' כלל אלא שנק' דבר חדש ע"ש שלא
הי' מהות כזה בבחי' הרגש הבריאה כמו שהוא עכשיו.
וכן יובן באותיות המחשבה שהגם שהיו האותיות
קודם בקדמות השכל, אלא מפני ששם הי' באופן אחר
בלי הרגש כלל נק' מחשבה דבר חדש, כי פעולת
המחשבה שמביא גילוי ההעלם העצמי לגבי עצמו,
וה"ז העלם וגילוי, וא"כ כמו שהי' בהעלם הי' העלם
וא"ל לכנות לו שם אלא כמו שהוא בא לידי גילוי
וכשבא לידי גילוי הי' מחשבה. ועד"ז הוא מל' דאצי'
הנעשית עתיק לבריאה כי עתיק דבריאה נעשה מגילוי
ההעלם דמל' דאצי' כמו שהוא באצי'.

ד"ה שערך כעדר הענים (הנחה מוגה) (א)

שייך כ"א דוקא כשנוטל ידיו בכלי, אבל אם מטביל את
הידים במים אין שייך זה הטעם. ובאמת יש בזה
פלוגתא בין הפוסקים אם לברך על טבילת ידים או על
נט"י, והמג"א הכריע דאם הם מים הראויים לנטילה
ג"כ, דיש דברים הפוסלים לנטילה וכשרים לטבילה, אז
יברך על נט"י אפי' לפי דעת הסוברים לברך על טבילת
ידים, ולפ"ז אין שייך הטעם דהכלי נק' נטלא שהרי
הוא טובל ידיו, ואם מחמת שצריך להגביה הידים הי'
דוקא כשנוטל ידיו, אבל כשטובל ידיו א"צ להגביהם
כמש"פ בש"ע. ובכדי להבין זה צ"ל מפני מה שייכא
הנטילה דוקא לידים, דהרי הטעם לנט"י שחרית כדי
להעביר הרוח רעה השורה על הידים, והרוח רעה הוא
מחמת השינה, או הלילה בלא שינה גורמת הרוח רעה
ולמה הידי' דוקא. ולאכילה ג"כ הטעם משום סרך
תרומה מפני שהידים עסקניות, וגם זה אינו מובן למה
הדקדוק דוקא על הידים, אך הענין הוא מפני שבהידים
מלובש כח המעשה שהוא כח היותר אחרון שבנפש
ולכן יוכל להיות משם ניקות החיצונים.

והענין כי הנה כתיב לכבודי בראתיו יצרתיו אף
עשיתיו כנגד ג' עולמות ביי"ע, בריאה יש
מאין, וצורת החומר, ועשי', והם כנגד ג' בחי' מחשבה
דיבור ומעשה, מחשבה הוא כנגד בריאה שאותיות
המחשבה הוא דבר חדש, כי ראשית ההרגש מאותיות
הוא במחשבה, והגם כי שרש האותיות הם מקדמות
השכל וכמ"ש באגה"ק ובבה"ז כי ה' מוצאות הפה
בומ"ף מהשפתיים וכו' אינם אלא שבהם וע"י עובר
הדיבור כמ"ש בס"י וקבעם בפה, אבל שרש האותיות
הוא מקדמות השכל ודיבור שרשו ממדבר, מ"מ הרי
שם אינם מורגשים עדיין והרי הם כאילו אינם, והראי'
דכאשר נופל לאדם איזה בריקת וסקירת השכל הן

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

היפך המוחין האמיתיים וכמאמר¹⁷ כל גיא שומה, - כל
המתגאה הוא שומה והפוך מחכם, ואמיתית המוחין
הוא להיות בבחינת ביטול דוקא, שלכן אמרו¹⁸ חכמינו
ז"ל "איזהו חכם? - הלומד מכל אדם".
וזהו לפי שענין המוחין הוא שמבין ומשיג מה שלמעלה

והביטול הזה במדות הוא מהמוחין שהם בבחינת ביטול
- המידות מצד עצמם חשים כישות כיון שכל ענין
המידה הוא הרגשת עצמו, אך על ידי שמאיר בהם
המוחין יש גם בהם את ענין הביטול, שזהו כל ענין
המוחין להיות בבחינת הביטול דוקא, דענין הישות הוא

הפנימי שטמון בהשכלה - למעלה ממנו - מהאדם - ופועל
 (הביטול) אבל לא ההשגה עצמה פועלת את הביטול,
 כלומר, בכל ההשכלה יש את החיצוניות שלה - ההסבר
 השכלי של הענין, ויש את הפנימיות - מהות העניין
 הטמון בהשכלה. ועל זה מבאר, שלא ההשגה עצמה
 מביאה את הביטול אלא התוכן הפנימי שבה.
 [ולדוגמא, ניתן להתבונן בחכמת התכונה והכוכבים
 ולהרגיש את העוצמה שבחכמה זו, וממילא להרגיש את
 אפסיות האדם. לעומת זאת, ניתן להתבונן באותה
 חכמה ולהשיג את האינפורמציה החיצונית שבה בלבד,
 וממילא לחשוב "איזה חכם אני שהצלחתי לתפוס את
 תכונת השמים והכוכבים", שבאופן כזה השגת החכמה
 לא הביאה אותו לביטול, אלא אדרבא להגברת הישות,
 וזה בגלל שהאדם תפס והשיג רק את חיצוניות ההשגה,
 ולא הולך שלב אחד קדימה ומתבונן מה אומר לו הענין
 הטמון בהשגה, וכדומה].
 והמוחין דסטרס אחרא אינם בליים ראויים לקבל אור כיון
 שמציאות הכלי אצלם היא הגוברת, ואינם מוכנים
 להתבטל ולהתמסר לאור שנמשך מלמעלה, ועל כן אין
 הדבר המושג נרגש בהם ורק ההשגה עצמה, לכן הן
 בבחינת יש בו,
 ובשביל להבין את ההבדל שבין מוחין דקדושה למוחין
 דקליפה, ממחיש לנו הרבי נ"ע כיצד הם מתייחסים
 לאותו ענין - השגת הגדלות האלוקות - וכל אחד מהם
 מבין את הדברים בצורה אחרת:
 וזהו שהגם שמכניס - גם במוחין דקליפה - ענינים
 באלקות כמו בריאה יש מאין וכהאי גוונא (ועל זה
 הדרך), שזה שהעולם מתהווה יש מאין, הוא דבר שגם
 השכל האנושי מבין ומסכים איתו, ומכל מקום - אף
 שיש להם ידיעה זו, אינם מתבטלים בזה, מפני שאצלם
 הוא רק ההשגה לבד - במוחין דקליפה, האדם חושב
 רק על ההשכלה שבדבר - מהו אופן התהוות, מה הם
 ההוכחות לזה וכו', ועצם הענין - ההכרה שיש בורא
 שמהווה אותו בכל רגע מאין ליש ועל כן הוא אין ואפס
 כלפיו, אין להם שום שייכות כלל בו, ולכן נשארים
 בישות למרות ההשכלה אבל מוחין דקדושה הרי הם
 בליים הראויים להאור דבהשגת ענין אלקי נרגש הענין
 המושג שזה פועל הביטול בו).
 כלומר, יכולה להיות השכלה מסויימת - לדוגמא,
 ההשכלה בחכמת הבורא שברא את העולם - אך היחס
 לאותה השכלה יהיה שונה בתכלית מצד המוחין של
 הקדושה ומצד המוחין של הקליפה.

ממנו הרי זה פועל בחינת ביטול בנפש בו' - כיון שענין
 המוחין לאמיתתם הוא לתפוס את העילוי שבכל דבר,
 פועלים המוחין ביטול על ידי תפיסת אותו עילוי.
 המידות מצד עצמם לעומת זאת (כפי שנתבאר בפרק
 הקודם), נמשכים אל מה שלמטה ממנו.
 (והמוחין דסטרס אחרא - השכל של 'הצד האחר',
 הקליפה, הן בבחינת ישות וכמו שכתוב¹⁹ ראיתי איש
 חכם בעיניו יש תקוה לכסיל ממנו בו', שפירשו,
 "כאשר תראה איש חושב עצמו בעיניו לחכם ולא כן
 הוא הנה יש תקוה להמחזיק עצמו לכסיל יותר ממנו כי
 הוא ילמד ויתחכם אבל המחזיק עצמו לחכם לא יחפון
 ללמוד מזולתו"²⁰ ובדיוע²¹ בענין יתרו, שנקרא בהן און
 בו', שהיא חכמה של קליפה, ואיננה חכמה אמיתית
 ולכן היא בבחינת ישות. אבל בקדושה ענין המוחין הן
 בבחינת ביטול דוקא בו',
 ויש לומר הביאור בהבדל שבין מוחין דקדושה למוחין
 דקליפה, לפי שהמוחין דקדושה - השכל של הקדושה
 מחפש את האמת כמו שהיא ולא את הדברים כמו שהם
 מצד הישות שלו, ולכן מוחין אלו הן בליים להענין
 המובן המושג שנרגש הענין המושג - כיון שבאופן
 הלימוד של מוחין דקדושה אין ישות, הם כלים להכיל
 את העוצמה שבדבר ולהתבטל אליו, ועל כן הם בבחינת
 ביטול,
 כלומר, אף שגם המוחין של הקדושה הם ענין של כלי
 ואינם אור (וכפי שנתבאר, שאור במהותו הוא בדביקות
 והתכללות במקורו, ואילו עצם המושג 'כלי' הוא כבר
 ענין של מציאות, שיש לו תפיסת מקום ומציאות
 מוגדרת בפני עצמה), לכלים של קדושה יש נכונות
 ורצון אמיתי לבחון את הדברים כפי שהם לאמיתתם
 ולהתבטל אליהם, הם אומרים כביכול "אנו מוסרים את
 עצמנו אל הדבר עצמו ומנסים להשיג את הדבר כפי
 שהוא לאמיתתו", וכיון שכך, מאיר בהם הענין עצמו
 והם בבחינת ביטול לעילוי שבענין.
 ולכן, אף שמדובר כאן בעולם של שכל והשגה שמצד
 מהותו הוא ענין של מציאות, הרי שכל של קדושה
 מאפשר התמסרות להשגת ענין שנעלה וגבוה ממנו,
 ומצד עילוי הענין הוא מתבטל כלפיו. וכמו באדם
 שלומד תורה ומשיגה בשכלו, התורה היא האור והאדם
 המשיג הוא הכלי. ובאופן הלימוד של הקדושה, האדם
 המשיג שמצד עצמו הוא מציאות, מוכן למסור את
 עצמו לענין ולהתבטל כלפיו.
 דהרי הביטול הוא מהענין המושג במוחו (שוהו - הענין

ע' רג. ספר החקירה הוספה ג, שרשים (קמח, ב). תורת חיים
 לכ"ק אדמו"ר האמצעי, שמות ח"ב, פרשת יתרו, זהר כו' ת"ח
 ברזא דשמא קדישא (רסט, ד).

19. משלי כו, יב.
 20. מצודת דוד על הפסוק.
 21. ראה גם ביאורי זוהר לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, חלק א

את הדבר כפי שהוא לאמיתתו, וממילא נשאר בישותו,
ואף שמבין את ההשכלה עצמה, זה לא מביא אותו
למסקנה המתבקשת מזה.
נעל דרך 'עיתונאי' המסקר ענין כל שהוא, שגישתו אל
הדבר היא מתוך מקום חיצוני, שלא הולך להתפעל
מהדבר אלא רק לסקר אותו, ויכול להיות ניצב מול ענין
עוצמתי וגדול, אך כיון שהגישה שלו אל הדבר היא
חיצונית בלבד - כלומר, לסקר את הדבר בלבד - אין
זה משפיע עליו.

שבת פרשת וירא

תער"ג

מצד המוחין של הקדושה, ירגיש האדם את התוכן
הפנימי והמשמעות של זה שהבורא מהווה ומחדש אותו
בכל רגע וזה יפעל בו ביטול פנימי. כיון שהענין המושג
מצד עצמו הוא מאוד נעלה, כאשר מרגיש אותו האדם,
יתבטל אליו.
לעומת זאת מצד המוחין של הקליפה, ישיג האדם רק
את החיצוניות - היינו, האינפורמציה - מבלי להרגיש
את העילוי הטמון בהשכלה, ולכן ישאר עדיין בישותו.
והסיבה לזה, כיון שהקליפה גורמת לאדם שלא רואה

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - ה'ש"ת

שאלה: מדוע עיקר הנס הוא שנדדה שנת המלך? ומהו ענין שינת מלכו של עולם?
כשאדם ער, כל כחותיו וחושיו בגילוי, וניכרות מעלותיהם. בשינה כחותיו בהעלם
ובחלישות, ולא ניכרת מעלת המוחין על המדות.

ובעת השנה הנה אז הכחות הם מסתלקים ומתעלמים,
והסתלקות זו איננה סלוק גמור חס ושלום, שְׁהָרִי גַם
אז יִשָּׁנָם הכחות ופועלים פְּעֻלָּתָם, אֲלָא שְׁאִינוּ כְּמוֹ
שֶׁהוּא פְּעֻלָּתָם בַּעַת שֶׁהוּא עֵר, דִּהְיָה כָּלִלוֹת עֲנִין
הַתְּלַבְּשׁוֹת הכחות בְּאֶבְרֵי הַגּוֹף שֶׁהֵם כָּלִים אֶל כַּחוֹת
הַנֶּפֶשׁ, הֵנָּה אֵין זֶה שֶׁהַכַּחוֹת מְחִיִּים - בְּאַלְעָבֶן - אֶת
הָאֲבָרִים, דִּהְאֲבָרִים הָרִי יֵשׁ לָהֶם חַיִּית בְּפִנִּי עֲצָמָה
הַמְּחִיָּה אוֹתָם, וְהַכַּחוֹת הֵנָּה עֲנִינָם הוּא מֵה שְׁפּוֹעֵלִים
בְּהָאֲבָרִים, הֵנָּה פְּעֻלּוֹת אֱלוֹ הָרִי הכחות פּוֹעֲלִים
בְּהָאֲבָרִים גַּם בַּעַת הַשָּׁנָה, וְכְּמוֹ שְׁאִינוּ רוֹאִים כְּמוֹחַשׁ
בְּעִנְיַן הַחֲלוּמֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲנִינֵי הַשְׁפָּלָה מִדּוֹת
וּמִחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, וּמִי שֶׁעֲסָקוּ בַּתּוֹרָה וְעַבּוּדָה
בְּמִסִּירָה וּנְתִינָה זֹכָה אֲשֶׁר בַּעַת הַשָּׁנָה מְשִׁיג הַשְּׁגוֹת
גְּדוּלוֹת בַּתּוֹרָה וּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְכֵן בְּרָאִיה שְׁמִיעָה
וּמִחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה וְהִדּוּמָה בְּכָל הַכַּחוֹת, לְפִי
שֶׁהַכַּחוֹת פּוֹעֲלִים גַּם בַּעַת הַשָּׁנָה אֲלָא שֶׁהוּא בְּחִלְשׁוֹת,
וְעוֹד הִפְרֵשׁ בֵּין עֵר לְיָשׁן, שֶׁבִּשְׂעָה שֶׁהוּא עֵר אֵין נֶכֶר
מַעֲלַת הַכַּחוֹת זֶה עַל זֶה, דִּהְיָה גַם בְּלְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ יֵשׁ
יִתְרוֹן זֶה עַל זֶה, דְּלְבוּשׁ הַמַּעֲשֶׂה בָּא בְּדָבָר הַנֶּפְרָד²,
לְבוּשׁ הַדְּבוּר בָּא בְּדָבָר הַנֶּכְבֵּד, מִדּוֹת הֵן נַעֲלוֹת יוֹתֵר

"בְּלִילָה" הוּא¹ נִדְרָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת
סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים". וַאֲיֵתָא בְּמִנְהֵגֵי
מִהָרִי"ל, דְּמִ"בְּלִילָה" הוּא² צְרִיכִים לְהִגְבִּיֵה אֶת קוּלּוֹ
בְּקִרְיָאָתוֹ, לְפִי שְׁנֵהוּ עָקֵר הַנֶּס. וְצָרִיף לְהִבִּין מֵהוּ זֶה
שֶׁנִּדְרָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וְהִיָּה עֵר, הֵנָּה זֵהוּ עָקֵר הַנֶּס,
וְלִכְאוּרָה הֵנָּה עָקֵר הַנֶּס הוּא בְּקִשְׁת אֶסְתֵּר וְתַחֲנוּנֶיהָ "כִּי
נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי" כו'. אֲךָ הָעֲנִין הוּא, דִּהְיָה אֵיִתָּא
בְּיִלְקוּט³, "בְּלִילָה" הוּא נִדְרָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, זֶה מִלְכּוֹ שֶׁל
עוֹלָם. וְכִי שְׁנָה יֵשׁ לְפִנִּי, אֲלָא כְּשִׁישְׁרָאֵל חוּטְאִין
עוֹשֶׂה עֲצָמוֹ כְּיֵשׁ, שְׁנֵאֲמֵר לְמָה תִּישֵׁן ה', וְכְּשִׁעוֹשִׁין
רְצוֹנוֹ הֵנָּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישֵׁן". וְצָרִיף לְהִבִּין מֵהוּ עֲנִין
הַשָּׁנָה לְמַעֲלָה, וְלְמָה תְּלִוי זֶה בַּעֲבוּדַת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
דְּכְשִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׁין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם אֵין הוּא יִתְבָּרֵךְ
בְּכִיכּוֹל עֵר, וְכֹאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל חוּטְאִין לְפִנִּי עוֹשֶׂה עֲצָמוֹ
כְּיֵשׁ. וְהֵנָּה עֵר וְיִישֵׁן הוּא בְּאֶפֶן הַגְּלוּיִים שְׁלִמְעֵלָה, עֵר
הוּא גְּלוֹי אֹר עֲצָמִי וְיִישֵׁן הוּא שְׁהַגְּלוֹי הוּא חִיצוֹנִיּוּת
הָאוֹר בְּלְבָד, וּמִבְּשָׂרֵי אֲחִיָּה אֲלָקָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאֶדָם
לְמַטָּה, דְּבִשְׂעָה שֶׁהָאֶדָם עֵר הֵנָּה כָּל הַכַּחוֹת וְהַחוּשִׁים
וְגַם לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ מִחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה הֵם בְּהַתְּגַלּוּת
וְהַמְּשָׁכָה טוֹבָה וּפּוֹעֲלִים פְּעֻלָּתָם כָּל כַּח וְכַח לְפִי עֲנִינֵיו,

(2) שמעוני במקומו.

(3) ראה בראשית רבה פרשה מא, ו. קונטרס עץ החיים פרק

(*) נדפס בספר המאמרים ה'ת"ש ע' 5 ואילך, ההערות ומראי מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.

(1) אסתר ו, א. וראה בכל הנ"ל קונטרס פורים, תש"ח.

1 ממחשבה, והמחין חכמה-בינה-דעת הם נעלים ביותר, 2 ויש להן שליטה על הכחות והמדות, וכמאמר רבינו 3 [הזקן] נשמתו עין⁴ שהמה שליט על הלב בתולדותו,

4 אכל בעת השנה הגה כל הכחות שוין ואין נפר מעלת 5 המחין על שאר הכחות, ובעת השנה יכול להיות חבור 6 שני כחות הפכים באפן בלתי מסדר.

7 שינה ברוחניות: העלם האור ואינו מאיר בגילוי, ונגרמת הגלות שלא ניכרת מעלת ישראל 8 בעולם, אבל כשהאור מאיר בגילוי, כמו בזמן שלמה המלך – הכל בטלים לפני נשמות 9 ישראל, כי הם מקור כל ההמשכות בעולם

10 (ב) והדגמא מזה יובן למעלה, דענין השנה הוא העלם 11 האור והסתלקותו, כמאמר⁵ "וכד אנת 12 תסתלק מנייהו, אשתארו פלהו שמהן כגופא בלא 13 נשמתא"⁶. ומה שאומר "תסתלק", אין זה סליק לגמרי 14 חס ושלום, שהרי נמשך חיות חדש, שגם בזמן הגלות 15 מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שבכל עת 16 ובכל רגע נמשך חיות חדש, אלא שהוא בבחינת העלם 17 ואינו מאיר בגלוי, כדגמת פעלת הכחות בעת השנה 18 שהם בתלישות, וכשם שבעת השנה אינו נפר מעלת 19 ויתרון המחין, הגה בן הוא דכאשר האור הוא בהעלם 20 אינו מאיר במחין העליונים, הינו נשמות ישראל⁶, ואינו 21 מאיר בגלוי בעולם. והגם דלגבי אור אין סוף ברוך הוא 22 אין זה נוגע כלל אם האור הוא בגלוי או שהאור הוא 23 בהעלם, הגה זהו לגבי אור אין סוף ברוך הוא [דאינו 24 נוגע כלל, אבל לגבי למטה נעשה מזה ענין הגלות, 25 וכמו שהוא בגשמיות באדם למטה דכאשר הכחות 26 מאירים בגלוי ופועלים פעלתם בסדר מסדר אז נפר 27 יתרון המחין ומעלתם, דכל הכחות וחושים ולבושי

28 הנפש מתבטלים לפניהם והמחין פועלים בהם, וכמו בן 29 הוא דכאשר האור הוא בגלוי אז נפר מעלת המחין שהם 30 נשמות ישראל, כמו שכתוב⁷ "השקיפה ממעון קדשך 31 מן השמים", שהוא ענין התורה, אז "יברך את עמך את 32 ישראל" שנקיים לדבר חשוב, וידוע דנשמות ישראל 33 הם מקור כל ההמשכות בעולם, דזהו ענין נסח הפרכות 34 "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם", דתחלה הוא 35 "אלקינו", אלקה שלנו, ואחר כך "מלך העולם", 36 ההמשכה בעולם, ואז הכל בטלים לפניהם, וכמו בימי 37 שלמה דנקימא סיחרא באשלמותא⁸ היו הכל בטלים 38 לפניו והיה מושל ושלט על עמים רבים, וכן היה בימי 39 מרדכי ואסתר דכתיב⁹ "ורבים מעמי הארץ מתיידיים פי 40 נפל פחד היהודים עליהם", אשר בן היה בכל עת וזמן 41 שהאורות העליונים האירו בגלוי, וכמו בזמן הבית 42 שהיה גלוי אלקות במוחש, וכמאמר¹⁰ "כדרך שבא 43 לראות כך בא לראות", וראו הענינים שלמעלה מהטבע 44 במוחש בהעשרה נסים שהיו בבית המקדש¹¹, וכללות 45 ישראל עמדי במעלה ומדרגה גבה.

פורים, ש"ת

(9) אסתר ח, יז.
(10) חגיגה ב, א.
(11) אולי יש לומר דבדוקא נקט אלו, כי הם היו ניסים ידועים לכל (עיין יומא כא, א) מה שאין כן בזמן הגלות שאפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו.

(4) תניא פרק יב, על פי זוהר חלק ג רכד, א.
(5) בסוף הקדמת תיקוני זוהר.
(6) זוהר חלק ב קח, ב.
(7) דברים כו, טו. וראה בזה תורה אור [מאמר] דיבור המתחיל כי עמך מקור חיים.
(8) זוהר חלק א קנ, א. וראה גם כן שמות רבה פרשה טו, כו.

א. וכאשר אתה תסתלק מהם, נשארים כל השמות (הכלים) כגוף בלי נשמה. ב. שהירח היה קיים בשלימותו.

ספר השיחות – ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

שיחה ד'

1 הגדולים ביותר, אם אין הם מסודרים, גאונותם 2 מתנדפת וכשרונותיהם מתייבשים ואינם נותנים פרי. 3 אלה שברכם השי"ת בחוש בענין הסדר, הרי גם אם 4 הם בעלי כשרון רגילים, יש להם הצלחה גדולה 5 בלימודים ויוצרים חידושים גדולים. 6 את נשיאי החסידות בירך השי"ת בכשרונות 7 שונים גדולים ביותר, ובתוכם גם בכשרון הסדר. 8 סדר הוא אחד מהיסודות הראשיים בכל דבר. הן 9 ביחיד והן ברבים, בכל דבר מהווה הסדר אחד 10 מהיסודות העיקריים. 11 סדר מביא הצלחה בחייו ובעבודתו של היחיד, 12 ויותר מכך בחיים ובעבודת הרבים. 13 בחיים אנו רואים במוחש שבעלי הכשרונות

היראה והפחד מלשגות, המלה חטא פירושה חסרון, 42
זה שמסור התמסרות חזקה לדבר מסויים - מפחד 43
מעשיית שגיאה. 44

חכם וירא חטא, זה אומן וכלי אומנתו בידו. 45
האומן, האומנות והכלים הרוחניים, שבקוים כלליים 46
דומים לאומן, לאומנות ולכלים הגשמיים, אך דבר זה 47
אמור רק בקוים הכלליים של כשרון והתמסרות. 48
ואילו בתוכן הנושא של האומנות הרוחנית, משמעות 49
חכם וירא חטא היא אחרת לגמרי מאשר בעל 50
הכשרון וההתמסרות באומנות גשמית. 51

יש ליכור תמיד היטב ריחוק הערך בין רוחניות 52
לגשמיות. לאמיתו של דבר היו צריכים לומר על כך 53
את הביטוי "אין ערוך" בין רוחניות לגשמיות, אלא 54
מפני שהשי"ת, - שטבע הטוב להטיב, ככתוב⁴⁷ עלה 55
כביכול ברצונו יתברך להטיב לברואיו ולתת להם 56
בינה שיהיה להם מושג מה בדבר רוחני, - עשה גם 57
ברוחניות קוים כלליים כאלה שיהיה בהם משום 58
שוויון מה, ולכן אומרים לגבי גשמיות ורוחניות 59
הביטוי ריחוק הערך. 60

לומדי חסידות והמתבוננים במושגים שהם 61
לומדים, יודעים מה משמעות ריחוק הערך בין 62
רוחניות לגשמיות ויכול שיהיה להם מושג במשמעות 63
חכם וירא חטא שזה אומן וכלי אומנתו בידו, והם 64
יודעים הפלאת הערך של רוחניות לגבי גשמיות. 65

* * *

ידוע לכל שכדי לחדש שיטה מסויימת, לבססה 67
ולהביאה בחיים, מן ההכרח להשתמש בכוחות 68
ותכונות רוחניות וגשמיות גדולים, ועל כולם 69
בהתמסרות מסירות נפשית, להניח ולהרחיק לא רק 70
את ה"אני" של העולם הזה, אלא גם להניח ולהרחיק 71
את ה"אני" של העולם הבא, שכן עיקר ותכלית הכל 72
הוא השיטה שיש בה משום זכות וטובת הרבים, ועל 73
כך צריכים למסור את הנפש. 74

אלה היודעים דברי ימי תולדות החסידות בשורש 75
שרשה, על התגלות השיטה בתקופתה הראשונה⁴⁸ 76
בשלוש דורות הנשיאות של: הצדיק הגאון ר' אלי' 77
בעל שם מוירמייזא, הצדיק הגאון ר' יואל בעל שם 78
מזאמושטש, הצדיק הגאון ר' אדם בעל שם 79
מרופשיץ; ודברי הימים של תורת החסידות בתקופה 80
השניה בשני דורות הנשיאות של מורנו הבעל שם 81
טוב ממזיבז', ומורנו הרב המגיד ממזריטש; ודברי 82

כולם, החל ממורנו הבעל שם טוב, היו סדרנים בלתי 1
רגילים שחידשו הרבה בחכמת ההסתדרות⁴⁴. 2

הסתדרות מן ההכרח שיהיה לה תכסים מסויים, 3
ותכסים זה יצרו נשיאי החסידות. הם הבינו איך לנצל 4
את ההסתדרות, ואכן ניצלו אותה בכשרון הנעלה 5
ביותר ובמדה הרצינית המלאה. 6

כלל ידוע ומפורסם ש"אין אומן בלא כלים"⁴⁵, 7
וכשם שלא יכול להיות אומן בלי כלי האומנות, אף 8
לא יכולה להיות אומנות בלי כלים. האומן הגדול 9
ביותר זקוק לכלים, והאומנות הקטנה ביותר איננה 10
יכולה להיות בלי כלים. הכלים מוציאים לאור את 11
כשרונות האומן, ויוצרים את האומנות הגדולה 12
ביותר. 13

* * *

הכלל ש"אין אומנות בלא כלים" היא ברוחניות 15
כפי שהיא בגשמיות. כשם שבאומנות גשמית נזקקים 16
לכלים המקשרים את כשרון האומן ליופי ותועלת 17
האומנות, כך גם האומנות הרוחנית נזקקת לכלים 18
הקושרים את כשרון האומן עם היופי והתועלת של 19
האומנות. 20

ברור הדבר שאין אומן ואין אומנות בלא כלים, 21
וכן ברור הדבר שהאומנות הרוחנית דומה לאומנות 22
הגשמית, אך יחד עם זה, מן ההכרח להוסיף, 23
שהשוויון שבין האומן, האומנות והכלים הרוחניים, 24
לאומן, לאומנות ולכלים הגשמיים, הוא בקוים 25
כלליים, כמו משל ונמשל. אך בתפיסה פנימית, הרי 26
הם נושאים שונים לגמרי, שהקוים הכלליים השווים 27
ביניהם, נאבדים לנוכח העדינות העשירה של הנושא 28
הרוחני. 29

דוגמא לדבר: 30

אומן בגשמיות צריך להיות בעל כשרון באותה 31
חכמה שהוא עומד לבצע את האומנות, ועליו להיות 32
מסור לדבר שהוא עושה, שלא ישגה. כלומר שנושא 33
הענין הוא כשרון והתמסרות. 34
כך גם באומן ברוחניות, עליו להיות בעל כשרון 35
ומסור לדבר שהוא עושה. הקוים הכלליים שווים, 36
אך תוכן הנושא של האומן והתמסרותו שונים לגמרי 37
באומנות הרוחנית. 38

כתוב⁴⁶ חכם וירא חטא - הרי זה אומן וכלי 39
אומנתו בידו. 40

חכם - היינו בעל כשרון, ירא חטא - היינו 41

(46) אבות דרבי נתן פכ"ב.

(47) עץ חיים.

(48) ראה שיחת חי אלול תש"א.

(44) ראה "אבות החסידות" ("התמים" חוברת ב עמ' מג) "היום יום"

ע' סח.

(45) פרי מגדים לאו"ח בהקדמה באגרת הראשונה.

השם "משפיע" הוא תואר כללי של המלמד
התורות והמאמרים החסידיים עם החסידים שבעדתו
ומספר להם סיפורים שונים, אך ביסודו של דבר
השם "משפיע" משמעו השפעה גדולה של המשפיע
על עדת החסידים.
המשפיעים בעדת החסידים היו שונים באישיותם,
לפעמים היה המשפיע גם הרב או המורה הוראה של
העדה, או השוחט או המלמד, ולפעמים לא כיהן
ה"משפיע" באף אחד מהתפקידים האמורים והיה
ה"משפיע" בלבד, עליו היה מוטל כל התפקיד של
ההדרכה החסידית באותה עדה של עדת החסידים.
בדור השלישי של נשיאי חב"ד, בזמן נשיאותו של
הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק בעל "צמח צדק"
זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע, היה נהוג סדר קבוע של
קביעת משפיעים חסידיים בערים ובישובים בהם גרו
חסידי חב"ד.
עבודת המשפיעים היתה מסודרת לפי אופן תנאי
המקום, הזמנים הקבועים ללימוד חסידות היו
מתחלקים ליושבי אוהל בנפרד ולבעלי עסקים
בנפרד, ואילו ההתוועדויות ביומא דפגרא [בימי חג]
היתה מיועדת לכולם בשווה, התוועדות יחד של
רעים-אהובים, בני תורה ואנשים פשוטים, עניים
ועשירים בשווה.

ש"ק פרשת שמות, כ"א טבת ה'תש"ב

ימי תורת חסידות חב"ד כפי שנתגלתה ונתבצעה
בחיים על ידי חמשת דורות נשיאי חסידות חב"ד
במשך למעלה ממאה וחמשים שנה, כל אלה יודעים
באלו כוחות ותכונות אלקיים רוחניים נתברכו כל
נשיאי החסידות, ואיזו מסירות נפש על-אנושית
היתה לנשיאי החסידות בכל שלשת התקופות על
שיטת החסידות, ואין פלא כלל על ההצלחה הבלתי
מוגבלת בה בירך השי"ת את שיטתם ועבודתם
הקדושה.
לא כאן המקום ולא כעת הוא הזמן לדבר אפילו
לא בקווים קצרים, על העבודה העל-אנושית
שנעשתה במשך למעלה משלש מאות שנה, אלא
אעמוד על חלק אחד מכשרון הסדר שבורכו בו
נשיאי חב"ד, ואשר בעזרתו יתברך יצרו את
ההסתדרות החסידית הכלל עולמית.

* * *

ההסתדרות החסידית עניפה מאד, היא מקיפה
את כל משך החיים, לא רק את היחיד ואת חיי
המשפחה, אלא גם את החיים הכלליים, ובהתאם
למה שחשבתי לספר ולומר, אעמוד על פרט אחד
בהסתדרות החסידית, והוא סדר קביעת משפיעים
בעדת החסידים⁴⁹.

(49) ראה שיחת חה"פ ה'תש"ג אות נ"ן.

אגרות קודש

ב"ה, ח' ניסן, תרצ"ב
ריגא

אל כבוד הקהלה העברית אשר בעי"ת
לאדז יעיי"א ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ומלבד זה שלחתי לארבעה האנשים הנקובים במכתבים
(אשר שלש הם למקומות רחוקים, אשר אין חשבון לשלוח
להם קמח של פסח, שהי' מתקבל לאחר הפסח כאמור,
וע"כ לא שלחתי להם קמח של פסח כלל, רק) מיני בשר
ושומן וצוקער, שיהי' להם על חג הפסח (דברים אלו אם
יתקבלו בתוך הפסח ג"כ טוב).

והנני מצרף בזה רשימה מפורטת עם חשבון למי
נשלחו החבילות ומה נשלחו וכמה עולה, וביחד שלשה
עשר חבילות שעולים לסך 44.39 דאללאר, ונמצא נשאר
מהסך 135 דאללאר סך 90.07 דאללאר.

מלבד זה הנני מצרף בזה את שוברות הפאסט על שלש
עשרה חבילות הללו, למען יהי' להם לראי אשר החבילות
הללו נשלחו.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

ח. ליבערמאן

אג"ק מוהריי"צ כרך יז

מכתבם מיום א' ניסן התקבל במוצש"ק ג' ניסן,
והסכום 135 דאללאר נתקבל ביום ב' ה' ניסן, ומפני
שנשתהה השובר מעת כתבי את מכתבי ביום כ"ג אדי"ש,
שאז עדיין אפשר הי' לשלוח קמח של פסח אפילו
למקומות הרחוקים, משא"כ ביום ה' ניסן, כבר הי' הזמן
קצר מכדי שיתקבל הקמח על חג הפסח (ומלבד זה הנה
בינתיים נשתנתה הרשימה ששלחתי אליהם, אשר אחדים
מהם קבלו ממקומות אחרים), ואשר על כן שלחתי רק
תשעה חבילות של קמח פסח למקומות הקרובים ביותר,
אשר יקבלו במועד, ויספיקו עוד לאפות מצות על חה"פ,

פרשת פקודי

לח אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר
פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדַת הָלוֹאִים בְּיַד אִיתָמָר
בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ^ב וּבְצִלְאֵל בֶּן־אֹוֹרִי בֶן־חֹור
לְמִטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֵׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ^ג וְאֵתוֹ אֶהֱלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ
לְמִטֵּה־דָן חֹרֵשׁ וְחָשֵׁב וְרָקֵם בַּתְּכֵלֶת וּבָאֲרָגְמָן
וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׂשֵׁ: ^ד כֹּהֵן (לוי) כֹּהֵן כָּל־הַזֹּהֵב
הָעָשׂוֹי לְמִלְאכָה כָּל מִלְאכַת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי |
זֶהב הַתְּנוּפָה תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים כֶּפֶר וּשְׁבַע מֵאוֹת
וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ה וְכֶסֶף פְּקוּדֵי
הָעֵדָה מֵאֵת כֶּפֶר וְאַלְפָּה וּשְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה
וּשְׁבַעִים שֶׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ו בָּקַע לְגִלְגָּלֶת
מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הַעֹבֵר
עַל־הַפְּקוּדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה לְשֵׁשׁ־
מֵאוֹת אֶלְפָּה וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים: ^ז וַיְהִי מֵאֵת כֶּפֶר הַכֶּסֶף לְצַקֵּת אֶת
אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנֵי הַפֶּרֶכֶת מֵאֵת אֲדָנִים
לְמֵאֵת הַכֶּפֶר כֶּפֶר לְאֲדָן: (ישראל) ^ח כֹּה וְאֶת־הָאֶלְפָּה
וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים עָשָׂה וַיֹּם
לְעֹמֻדִים וְצִפָּה רֹאשִׁיהֶם וַחֲשֵׁק אֹתָם:
^ט וַנַּחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּפֶר וְאַלְפִים
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל: ^י וַיַּעַשׂ כֹּה אֶת־אֲדָנֵי פֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבֵּחַ הַנְּחָשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר
הַנְּחָשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: ^{יא} וְאֶת־
אֲדָנֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֶת־אֲדָנֵי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֵת
כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֵת הַחֹצֵר סָבִיב:
לט ^א וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
עָשׂוּ בְגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדָשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כֹּהֵן אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג עמ' 931)

מִשְׁכַּן הָעֵדֻת (לח, כא)

עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹתֵר לָהֶם הַקֶּבֶ"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה (רש"י)

הֵינּוּ שֶׁהַמִּשְׁכָּן מִכְפָּר עַל חַטָּא הָעֶגְלָה וְשׁוֹלֵל אוֹתוֹ. וַיֵּשׁ
לְבָאֵר, דְּהִנֵּה מִשְׁמַעוֹת הַמִּשְׁכָּן הִיא, שְׁיִהְיֶה עוֹשֶׂה מִדְּבָרֵי
הָרְשׁוּת שְׁלוֹ 'מִקְדָּשׁ' לְהַקְבִּי, וְעֲבֹדָה זוֹ בָּאָה מִהַכֶּהֱ
שְׁ"אִין עוֹד מִלְּבָדוֹ", וְהַעוֹלָם וּמִלּוּאוֹ אֵינוֹ אֵלָּא "הָאָרֶז וְכַח
אֵלָקִי". וְהַכֶּהֱ נִאֻמָּנָה זוֹ - הִיא הַנִּגּוּד הַמִּחְלָט שֶׁל חַטָּא
הָעֶגְלָה, שֶׁכֵּן 'עֲבֹדָה זָרָה' אֵין פְּרוּשָׁה כְּפִירָה בַּה' דְּוָקָא, אֵלָּא
גַּם הַמִּחְשָׁבָה שֶׁיֵּשׁ 'דְּבָר' כֹּל שֶׁהוּא מִלְּבַד ה'.

שני ^ב וַיַּעַשׂ אֶת־הָאָפֶד וְזֶהב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר: ^ג וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי
הַזֹּהֵב וְקִצְצֵן פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת
וּבְתוֹךְ הָאֲרָגְמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ
הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חָשֵׁב: ^ד כְּתִיב מִשְׁזֹר עֲשׂוּלוֹ חִבְרַת
עַל־שָׁנִי כְּתִיב קְצוּתוֹ קִרִי קְצוּתוֹ חִפְרִי: ^ה וְהַשֵּׁשׁ
אֶפְרָתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ זֶהב
תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר כֹּהֵן
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^ו וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי
הַשֹּׁהַם מִסֶּבֶת מִשְׁבַּצַּת זֶהב מִפְּתִיחַת פְּתוּחֵי
חוֹתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ז וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל
כְּתִיבֵת הָאָפֶד אֲבָנֵי זָפְרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^ח וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן
מַעֲשֵׂה חָשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אָפֶד זֶהב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר: ^ט רְבֹועַ הָיָה כְּפֹל
עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֲרָכּוֹ וּזְרֵת רָחְבּוֹ כְּפֹל:
^י וַיְמַלְאוּ־כּוֹ אֲרַבְעָה טוּרֵי אֲבָן טוּר אֶדָם פְּטִידָה
וּבִרְקַת הַטּוּר הָאֶחָד: ^{יא} וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סַפִּיר
וַיְהִלֵּם: ^{יב} וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שִׁבּוֹ וַאֲחִלְמָה:
^{יג} וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תִרְשִׁישׁ שֹׁהַם וַיִּשְׁפֹּה מוֹסַפֵּת
מִשְׁבַּצַּת זֶהב בְּמִלְאָתָם: ^{יד} וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל־שְׁמוֹתָם
פְּתוּחֵי חֹתֶם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבַט:
^{טו} וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרַת גְּבֵלֶת מַעֲשֵׂה עֶבֶת
זֶהב טָהוֹר: ^{טז} וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבַּצַּת זֶהב וּשְׁתֵּי
טְבַעֲת זֶהב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטְּבַעֲת עַל־שָׁנִי
קְצוֹת הַחֹשֶׁן: ^{יז} וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הַעֲבֹתֹת הַזֶּהב עַל־

טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קָדֵשׁ לַיהוָה: ^א וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^ב וַתְּכַל פַּלְעֲבֹדֶת מִשְׁפֵּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרִי: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לו עמ' 159)

וְאֵת הָאֲבִגְט שֶׁשׁ מִשְׁנֵי וַתְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי (לט, כט)

צָמָר (תְּכֵלֶת אֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי) וּפְשֶׁתָן (שֵׁשׁ) הֵם חֲסֵד וּגְבוּרָה, שְׁנֵי הַפָּסִים, וְלָכֵן אֵין חֲבוּרֵן עוֹלָה יָפֵה. אֲכַל בְּמָקוֹם שֶׁל גְּלוּי אֹרֹךְ נֶעְלָה אֶפְשָׁר לַחֲבֹר אוֹתָם, כִּי שְׁנֵיהֶם מִתְּבַטְּלִים בַּפְּנֵי הָאוֹר, וְכֵמוּ בְּטוֹל שָׁרֵי הַמְּלָךְ בְּשַׁעוּמִידִים לַפְּנֵי הַמְּלָךְ. וְלָכֵן בְּמִקְדָּשׁ, שֶׁסָּם הָאִיר אֹרֹךְ נֶעְלָה, אֵין אֲסוּר שַׁעֲטָנִי. וְזֶה הִנֵּה בְּאֲבִגְט בְּדָקָא, שֶׁשְׁעִנְנוּ "הַכּוֹן לְקִרְאָת אֱלֹקֶיךָ יִשְׂרָאֵל", הַקְּבָנָה לַעֲמֹד לַפְּנֵי הַמְּלָךְ.

רְבִיעִי ^א וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁפָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כְּלָיו קְרָסָיו קְרָשָׁיו כְּחֵיב בְּרִיחוֹ קְרִי בְּרִיחוֹ וְעַמְדָּיו וְאֲדָנָיו: ^ב וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְּאֻדָּמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֶרְת הַתְּחָשִׁים וְאֶת־פָּרֶכֶת הַמָּסָךְ: ^ג אֶת־אֲרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת־בְּדָיו וְאֶת־הַפָּפֶרֶת: ^ד אֶת־הַשְּׁלָחַן אֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־לֶחֶם הַפָּנִים: ^ה אֶת־הַמְּנִירָה הַטְּהוֹרָה אֶת־גִּרְתָּיה גֵּרֶת הַמְּעֻרְכָה וְאֶת־כָּל־כְּלָיהָ וְאֶת־שְׁמֹן הַמָּאֹר: ^ו וְאֶת־מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב וְאֶת־שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה וְאֶת־קַמָּרֶת הַסַּפִּימִים וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל: ^ז אֶת־מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדָיו וְאֶת־כָּל־כְּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: ^ח אֶת־קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמָּסָךְ לְשַׁעַר הַחֹצֵר אֶת־מִיתָרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת־כָּל־כְּלָיָה עֲבֹדֶת הַמִּשְׁפָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: ^ט אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקָדֵשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן: ^י כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרִי בְּנֵי

שְׁתֵּי הַטְּבָעֹת עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן: ^י וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֶל־מֹל פָּנָיו: ^י וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טְבָעֹת זָהָב וַיִּשְׁמְנוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָה: ^י וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טְבָעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְתֹפֶת הָאֶפֶד מִלְמַטָּה מִמּוֹל פָּנָיו לַעֲמֹת מִחֲבֵרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד: ^כ וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטְּבָעָתוֹ אֶל־טְבָעֹת הָאֶפֶד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִית עַל־חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח כרך א עמ' 314)

וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד (לט, כא)

הָאֶפֶד – שֶׁ"חֹגֶר אוֹתוֹ מְאַחֲרָיו .. וּמִגִּיעַ עַד עֲקָבָיו", שִׁיף לַחֲלָק הָכִי נִמּוּךְ וְהָכִי חִיצוֹנִי שְׁבָאָדָם. וְאֵלּוּ הַחֹשֶׁן – שֶׁ"תְּלִי . . עַל לְבוֹ מִלְּפָנָיו", שִׁיף לַחֲלָק הָכִי נֶעְלָה וְהָכִי פְּנִימִי שָׁבוּ ("מִלְּפָנָיו" גַּם מִלְּשׁוֹן פְּנִימִיּוּת, פְּנִימִיּוּת הֶלֶב). וְזֶהוּ וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד – גַּם הַדְּבָרִים הָכִי נִמּוּכִים וְהָכִי חִיצוֹנִיִּים שְׁבָאָדָם צָרִיכִים לְהִיטֵּת מִחֲבָרִים לְדְבָרִים הָכִי נֶעְלָמִים וְהָכִי פְּנִימִיִּים שָׁבוּ.

שְׁלִישִׁי ^ב וַיַּעֲשׂ אֶת־מַעֲיֵל הָאֶפֶד מַעֲשֵׂה אֲרָג כָּלִיל תְּכֵלֶת: ^ג וּפִיר־הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכּוֹ כְּפִי תַחֲרָא שְׁפָה לְפָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע: ^ד וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל רְמוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מִשְׁנֵי: ^ה וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנִי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים בְּתוֹךְ הָרְמָנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרְמָנִים: ^ו פַּעֲמָן וְרִמּוֹן פַּעֲמָן וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב לְשָׂרֵת בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: ^ז וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּתָנֹת שֶׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: ^ח וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֶׁשׁ וְאֶת־פָּאָרִי הַמְּגֻבָּעֶת שֶׁשׁ וְאֶת־מִכְנָסֵי הַבֶּד שֶׁשׁ מִשְׁנֵי: ^ט וְאֶת־הָאֲבִגְט שֶׁשׁ מִשְׁנֵי וַתְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רָקִם בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^י וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיצִיֹן גִּזְר־הַקֹּדֶשׁ זָהָב

כַּאֲשֶׁר מִשַּׁחַת אֶת־אֲבֵיהֶם וְכַהֲנוּ לִי וְהִיתָה
לְהִיֵּת לָהֶם מִשַּׁחַתָּם לְכַהֲנַת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן
עָשָׂה: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 294)

והלפשת את אהרן את בגדי הקדש . . ואת בגיו . . כְּתָנָה
(מ, יג"ד)

עבודתו של אהרן ביום השמיני למלואים פעלה את
שלמות מציאות ה'משכן' (ושכנתי בתוכם), וכפי שפיתב
רש"י (שמיני ט, כג) שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו נפעלה
השראת השכינה. ויש לומר, שלכן היה צריך להיות כל
ההכנה לעבודה זו, היינו הלפשת כל "בגדי הקדש" (לא רק
הכתנת), על-ידי משה, כי הוא זה שעושה את המשכן (ראה
רש"י לעיל לט, לג: ומשה העמידו).

ששי י ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד
לחדש חוקם המשכן: ויקם משה את
המשכן ויתן את־אדניו וישם את־קרשיו ויתן
את־בריחיו ויקם את־עמודיו: ויפרש את
האהל על־המשכן וישם את־מכסה האהל
עליו מלמעלה כאשר צוה יהוה את־משה: ׀
ויקח ויתן את־העדרת אל־הארץ וישם את־
הבדים על־הארץ ויתן את־הכפרת על־הארץ
מלמעלה: ׀ ויבא את־הארץ אל־המשכן וישם
את פרכת המסך ויסך על ארון העדות כאשר
צוה יהוה את־משה: ׀ ויתן את־השלחן
באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ
לפרכת: ׀ ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה
כאשר צוה יהוה את־משה: ׀ ׀ וישם
את־המנורה באהל מועד נכח השלחן על ירך
המשכן נגבה: ׀ ויעל הנרת לפני יהוה כאשר
צוה יהוה את־משה: ׀ ׀ וישם את־מזבח
הזהב באהל מועד לפני הפרכת: ׀ ויקטר
עליו קטרת סמים כאשר צוה יהוה את־
משה: ׀

יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַעֲבֹדָה: ׀ וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־
הַמְּלָאכָה וְהֵנִיחַ עִשּׂוֹ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כֵּן
עָשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 183)

ויביאו את המשכן אל משה (לט, לג)

נראה במקימו, והוא נזקף וקם מאליו (רש"י)

יש לשאל, מדוע היתה הקמת המשכן בדרך זו. ויש
לומר, דהנה במשך שבועת ימי המלואים נעשתה עבודת
המשכן מכחם של בני ישראל בדרך 'אתצרותא דלתתא'.
ואף שבעבודה זו יש חביבות מיוחדת, אין בכחה להביא את
השראת השכינה לעולם: לזה יש צורך בפעלה הבאה מכחו
של הקב"ה, בדרך 'אתצרותא דלעילא'.

חמישי כ ויבבר יהוה אל־משה לאמר:
ביום־החדש הראשון באחד לחדש תקים
את־משכן אהל מועד: וישמת שם את ארון
העדות וסכת על־הארץ את־הפרכת: ובהבאת
את־השלחן וערכת את־ערביו והבאת את־
המנורה והעלית את־נרתיה: ונתתה את־מזבח
הזהב לקטרת לפני ארון העדת ושמית את־
מסך הפתח למשכן: ונתתה את מזבח העלה
לפני פתח משכן אהל־מועד: ונתת את־הכפיר
בין־אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים:
וְשַׁמֶּת אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנָתַתְּ אֶת־מִסְדָּ שְׁעַר
הַחֹצֵר: ׀ וְלָקַחְתָּ אֶת־שֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחַת
אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: וּמִשַּׁחַת אֶת־מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה
הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים: ׀ וּמִשַּׁחַת אֶת־הַכִּפֹּר
וְאֶת־כִּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ: ׀ וְהַקְרַכְתָּ אֶת־אֶהָרָן
וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם
בַּמַּיִם: ׀ וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֶהָרָן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
וּמִשַּׁחַת אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכֵהֵן לִי: ׀ וְאֶת־בָּנָיו
תַּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתָנָת: ׀ וּמִשַּׁחַת אֹתָם

חצי קריש

וַתַּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אֲמַן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא
כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
מְשִׁיחָהּ. אֲמַן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמַן יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיְתַפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָהּ דְקֻדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אֲמַן לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמַן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 475)

ובהעלות הענן . . יסעו בני ישראל (מ, לו)

בסיים פרשתנו, העוסקת בהשראת השכינה במשכן,
מספר על מסעות המשכן, היינו הסתלקות השכינה, ענן ה'
ולש לבאר, דהנה תכלית המשכן היא עשיית "דירה לו" תבדוק
בתחתונים"; וכונה זו מתבצעת בעקר על-ידיה שהמשכן
נותן כח, שגם ב'מסע הגלות' (כי המסעות רומזים לברור
'מדבר העמים' בזמן הגלות), שאז אין גלוי שכינה, מקורים
את העולם, כך שגם שם מאיר אלקות.

מפטיר: וַיִּבְרַח הָעֵנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וּבָכּוּר יְהוָה
מִלֵּא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ה' וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־
אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּבָכּוּר יְהוָה מִלֵּא
אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ה' וּבַהֲעֹלֹת הָעֵנָן מַעַל הַמִּשְׁכָּן
יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם: ה' וְאִם־לֹא יַעֲלֶה
הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלָתוֹ: ה' כִּי עָנָן יְהוָה
עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה לֵילָה בּוֹ לְעֵינֵי
כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א עמ' 165)

וַיִּתֵּן אֶת אֲדֹנָיו (מ, יח)

קְרָשִׁים – רומזים לנחות הפנימיים, שכל ומדות. וריעות
– רומזים לנחות המקיפים, תענוג ורצון. אֲדֹנִים – רומזים
לבטול, שהוא דרגה פחותה יותר מן העבודות הפרטיות
האמורות, אבל הוא יסודם. ולכן היו האֲדֹנִים החלק הנמוך
ביותר שבמשכן, אך היו יסוד המשכן כלו, גם של הקרשים
והריעות. ואף התחלת עבודת היום היא הודאה ובטול –
"מודה אני" ו"הודו".

שביעי: וַיִּשֶׂם אֶת־מִסַּךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן: כח וְאֵת
מִזְבַּח הָעֹלָה שֶׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל
עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ס וַיִּשֶׂם אֶת־הַפֶּיֶר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד
וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמָהּ מִיִּם לְרַחֲצָה: לא וַיִּרְחֲצוּ
מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־בְּנֵי אֶת־יִידֵיהֶם וְאֶת־
רַגְלֵיהֶם: לב כְּבָאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקִרְבָּתָם
אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶ�ה: ס וַיִּקֶּם אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן
וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסַּךְ שַׁעַר הַחֹצֵר וּכְלֵי מֹשֶׁה
אֶת־הַמְּלָאכָה: פ וַיִּבְרַח הָעֵנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וּבָכּוּר יְהוָה מִלֵּא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ה' וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה
לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּבָכּוּר
יְהוָה מִלֵּא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ה' וּבַהֲעֹלֹת הָעֵנָן מַעַל
הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם: ה' וְאִם־
לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלָתוֹ: ה' כִּי עָנָן יְהוָה
עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה לֵילָה בּוֹ לְעֵינֵי
כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן. *

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזַּק

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מוֹכִיחִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֹּאמְרִים בְּאַמֶּת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

הפטרה לפרשת פקודי לקריאה בציבור

ולשמו"ת במלכים א פרק ז

וַיָּבֹאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־הָעָם אֶל־הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר עָשָׂה
הַמֶּלֶךְ שָׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ שָׁלֹמֹה
אֶת־קָדְשֵׁי יְדֹן אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־
הַזָּהָב וְאֶת־הַכֵּלִים נָתַן בְּאֵצְרוֹת בֵּית
יְהוָה: ח אֲזוּ יַקְהֵל שָׁלֹמֹה אֶת־זָקְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי
הָאֲבֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלֹמֹה

יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן:
וַיִּקְהָלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים
בַּחֹג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: וַיָּבֹאוּ כָּל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁאוּ
הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאֲרוֹן: וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם:

אֶהֱלֵמוֹעַד וְאֶת־כָּל־כְּלִי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְיַעֲלֹוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים הָאֵלֶּה׃

נָא וְהַשְׁלֵם כְּלִי-הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר
עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה
וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת-קִדְשֵׁי ׀
מֵת שֶׁהִקְדִּישׁ דָּוִד אָבִיו אֶת־
הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֶּלִים
נָתַן בְּאֲצֻרֹת בֵּית יְהוָה:
אֹז בְּאֶשֶׁר נִשְׁלַחַם כָּל מְלָאכַת
הַבָּנִין יִקְחֵל שְׁלֹמֹה אֶת־זָקְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי הַמִּפְסוֹת
וְנִשְׂאֵי הָאֲבֹת הַנִּשְׂאִים לְכָל
בְּתֵי הָאֲבֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יִרְשָׁלָם לְהַעֲלֹז
אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר
דָּוִד הִיא צִיּוֹן שֶׁם הָעֹלָהוּ
דָּוִד כִּשְׁהִבִּיאוּ מִבֵּית עֹזֶבֶר אֲדָרֹם:
בַּיּוֹמָהּלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־
אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים
חֹדֶשׁ מִשְׁרִי בַחֲג קֹדֶם חַג
הַפִּסּוֹת הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי:
גַּוְיָבֹאוּ כָל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁאוּ
הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאֲרוֹן וְלֹא חֲלוּם: כִּי
הַכִּנִּסְמוֹדֵה לְקֹדֶשׁ תִּקְדָּשִׁים: דַּוְיַעֲלוּ
מִבְּעֵזֶן אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־
חֲלוּם אֵת אוֹהֵל מוֹעֵד וְכֵלָיו:

שי למורא

עטרת מרים

ה וְהַמִּלֵּךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדֹת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אֹתוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מִזִּבְחִים צֶאֱן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ מִרְבִּי: וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל־תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, וְעָמְדוּ

בָּאָרֶץ: ז פִּי הַכְּרוּבִים תַּחֲלָה פָּרָשִׁים בְּנָפִים אֶל־מְקוֹם עֲמִידַת הָאָרוֹן וַיִּהְיֶה הָאָרוֹן בְּפָנִים נִמּוֹ וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים בָּנָם עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בְּדִיו מִלְמַעְלָה: ח וַיֹּאדְכּוּ הַכֹּהֲנִים וַיִּרְאוּ רֵאשִׁי הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר הַבַּיִת וַיִּחַקֵּן וּבִלְטִין בַּחוּצָה, שְׁהִיתָה מֹל הַפֶּתַח, וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם בְּאוֹתָהּ הַנֶּחֱסָה וַיִּצָּב עַד הַיּוֹם הַזֶּה עַד אֲשֶׁר נִגְנוּ בַיּוֹם יְאִשְׁהוּ: ט אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָנִים וְשָׁבִי לַחֹת וְהִסְפַּר תּוֹרָה וְכָל מֹה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה נִכְלָל בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת אֲשֶׁר הֵנִיחַ שָׁם מֹשֶׁה בַּחֲרִב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וַיְהִי בְצֵאתָ הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ אַחֵר שֶׁהִעֲמִידוּ שָׁם הָאָרוֹן וְהָעֵנָן עָנָן עִשָּׂן מֵלֹא אֶת־בַּיִת יְהוָה: יא וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד בַּחֲזֵק וַיִּבְעֲרוּ לְשָׂרֵת מִפְּנֵי הָעֵנָן כִּי־מָלָא כְבוֹד־יְהוָה הוּא הָעֵנָן שֶׁנֶּכֶר אֶת־בַּיִת יְהוָה: יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה בִּשְׂרָאָה הָעֵנָן אָמַר: רֹאֵה אֲנִי שֶׁחֲשִׁכְתָּה שׁוֹרָה בַּבַּיִת שְׁבִיחִי, כִּי יְהוָה אָמַר לִשְׁכֵּן בְּעֶרְפֶּל וְעֶרְפֶּל הוּא עַב הָעֵנָן, כִּמּוֹ שְׂנָאֵמֶר (ויקרא טו ב): כִּי בָעֵנָן אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת: יג הוֹאִיל וּבָאָה הַשְׁכִּינָה אִם בֵּן בְּנָה בְּנִיתִי בֵּית וְכָל לֶךְ וְלֹא תִהְיֶה עֲמִיל בָּחֶסֶד, וְהוּא יְהוָה מְכוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת פָּנָיו אֶל מֹל הָעֵם וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל עָמַד כִּי אֵין יִשְׁבָּה בְּעוֹרָה וְכו': טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי

ה וְהַמִּלֵּךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדֹת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אֹתוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מִזִּבְחִים צֶאֱן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ מִרְבִּי: וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל־תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, וְעָמְדוּ

(ו) אֶל תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים, כְּרוּבִים שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה עוֹמְדִים עַל רַגְלֵיהֶם בְּקֶרְעָה, וְאֵין אֵילוּ הַכְּרוּבִים שֶׁל הַכְּפֹרֶת שֶׁל הָאָרוֹן. (ז) וַיִּסְכּוּ, מִלְשׁוֹן סָכָה. (ח) וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה, כִּי הָיוּ רַק דוֹחֲקִים בַּפֶּתַח. עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עַד הַיּוֹם שֶׁגָּנוּ יְאִשְׁהוּ הַמֶּלֶךְ אֶת הָאָרוֹן בְּמַעְרָה שֶׁבֵּית הַבַּיִת. (יב) אָמַר לִשְׁכֵּן בְּעֶרְפֶּל, וַיִּכֵּן אָמַר, "כִּי בָעֵנָן אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת" (ויקרא טו.ב). (יג) בֵּית וְכָל, בֵּית קְבִיעוּת. מְכוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים, כִּי מַעֲשִׂיו לֹא תִשְׁתַּה הַשְׁכִּינָה בְּמָקוֹם אַחֵר. (טו) וַיִּבְרָדוּ מֹלָא, בִּכְת יְדוֹ הַשְׁלִים דְּבִירוֹ. (יח) הַמִּיבֶּת כִּי הָיָה עִם לִבְבָּךְ, טוֹב עֲשִׂיתָ בָּהּ, וְלִכּוֹת תִּשְׁכַּב, כִּי עַל יָדְךָ בָּאָה הַשְׁכִּינָה לְדָבָר.

הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל־תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים: ז פִּי הַכְּרוּבִים פָּרָשִׁים בְּנָפִים אֶל־מְקוֹם הָאָרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בְּדִיו מִלְמַעְלָה: ח וַיֹּאדְכּוּ הַכֹּהֲנִים וַיִּרְאוּ רֵאשִׁי הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וַיִּחַקֵּן וּבִלְטִין בַּחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הֵנִיחַ שָׁם מֹשֶׁה בַּחֲרִב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וַיְהִי בְצֵאתָ הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ אַחֵר שֶׁהִעֲמִידוּ שָׁם הָאָרוֹן וְהָעֵנָן עָנָן עִשָּׂן מֵלֹא אֶת־בַּיִת יְהוָה: יא וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׂרֵת מִפְּנֵי הָעֵנָן כִּי־מָלָא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בַּיִת יְהוָה: יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה בִּשְׂרָאָה הָעֵנָן אָמַר: רֹאֵה אֲנִי שֶׁחֲשִׁכְתָּה שׁוֹרָה בַּבַּיִת שְׁבִיחִי, כִּי יְהוָה אָמַר לִשְׁכֵּן בְּעֶרְפֶּל וְעֶרְפֶּל הוּא עַב הָעֵנָן, כִּמּוֹ שְׂנָאֵמֶר (ויקרא טו ב): כִּי בָעֵנָן אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת: יג הוֹאִיל וּבָאָה הַשְׁכִּינָה אִם בֵּן בְּנָה בְּנִיתִי בֵּית וְכָל לֶךְ מְכוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת פָּנָיו אֶל מֹל הָעֵם וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל עָמַד כִּי אֵין יִשְׁבָּה בְּעוֹרָה וְכו': טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וַיִּבְרָדוּ מֹלָא לֵאמֹר: טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בַחֲרִיתִי בְּעִיר מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וַאֲבַחֵר בְּדָוִד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לִבְבִי דָוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי שִׁימָן לוֹ בֵּן שְׁכִינָה בֵּית וַיִּבְרָדוּ הַטּוֹבָה מֹלָא קָם אֶת דָּוִד לֵאמֹר: טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי מִמִּצְרַיִם לֹא־בַחֲרִיתִי בְּעִיר מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וַאֲבַחֵר בְּדָוִד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁל יְדוֹ בָּאָה הַשְׁכִּינָה לְבַחֵר בְּיוֹשְׁלָם לְבָנוֹת בַּיִת: יז וַיְהִי עִם־לִבְבִי דָוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה הָיָה נִמְנָע בַּיּוֹם דָּוִד, בֵּינוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ מִלְחָמוֹת רַבּוֹת: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר תִּהְיֶה עִם־לִבְבָּךְ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הַמִּיבֶּת כִּי תִהְיֶה עִם־לִבְבָּךְ טוֹב עֲשִׂיתָ בָּהּ, וְלִכּוֹת

עטרת מרים

תחשב כי על ידו באה התכנה לצוות עליה ולהכין הכל: יש רק אתה לא תבנה הבית כי אם-בנך היצא מחלציד הוא-יבנה הבית לשמי דוקא: כ ויקם יהוה את-דברו אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב | על-כפא ישראל באשר דבר יהוה באופן שיש לי מנוחה מן האויבים ואבנה ויכולתי לבנות הבית לשם יהוה

אלהי ישראל בבונה לשמי:
כא ואשם שם בבית הזה מקום
לארון אשר-שם לוחות של ברית
יהוה אשר פרט ה' עם-אבותינו
בהוציא אותם מארץ מצרים:

אשר היה עם-לכבד לבנות בית לשמי הטיבת פי היה
עם-לכבד: יש רק אתה לא תבנה הבית כי אם-בנך היצא
מחלציד הוא-יבנה הבית לשמי: כ ויקם יהוה את-דברו אשר
דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב | על-כפא ישראל באשר

דבר יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל: כא ואשם שם מקום לארון
אשר-שם ברית יהוה אשר פרט עם-אבותינו בהוציא אותם מארץ מצרים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריד, ודבר אחד מדבריד אחר לא
ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל
דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש
 א וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֶחָל
 מוֹעֵד לֵאמֹר: ^בדַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן
 הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־
 קָרְבָנְכֶם: ^גאִם־עֹלָה קָרְבָנוּ מִן־הַבָּקָר זָכָר
 תָּמִים יִקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ
 לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ^דוְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה
 וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ^ה(לוי) ^ווְשָׁחַט אֶת־כֶּן
 הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
 אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב
 אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^זוְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה
 וְנָתַתָּ אֹתָהּ לְנֹתְחֶיהָ: ^חוְנָתַנוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
 אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ: ^טוְעָרְכוּ

בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֹּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ
 וְאֶת־הַפָּדֵר עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ: ^יוְקָרְבוּ וּכְרָעוּ יָרְחָן בְּמִים
 וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה אִשָּׁה
 רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: ^{יא}ס (ישראל) ^{יב}וְאִם־מִן־הַצֹּאן
 קָרְבָנוּ מִן־הַכְּשָׂשִׁים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר
 תָּמִים יִקְרִיבֶנּוּ: ^{יג}וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ
 צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
 אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^{יד}וְנָתַתָּ אֹתוֹ
 לְנֹתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן
 אֹתָם עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־
 הַמִּזְבֵּחַ: ^{טו}וְהִקְרִיב וְהִכְרִיעַ יָרְחָן בְּמִים וְהִקְרִיב
 הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא
 אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ^{טז}פ

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מכ"ג אדר"ר, בו כותבת מצבה בנוגע לדבור וכו'.

ולפעמים הכי קרובות קורה זה מפני מאורע שהי' קשור בעצבים ומתיחותם, שלכן נוסף
 על מילוי הוראת הרופאים שתשאל בעצתם, תתחזק בבטחונה בהשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת
 בהשגחה פרטית, ואז הרי נאמר, ה' לי לא אירא, וכשתמעט מדת היראה, בדרך ממילא יתמעט גם
 הגמגום וכו'.

ועוד מהעצות בזה, שכשנתקלת במלה שמגמגמה, לא תתעקש לבטא דוקא מלה זו, אלא
 תשתדל להחליפה במלה אחרת ומה טוב לאחר איזה שניות שתעבור המתיחות.

והעיקר בכל האמור והרי כל דבר תלוי בברכת השי"ת יוצר האדם ומנהיגו, לכן הרי הנהגה
 בחיי היום יומים מתאימה להוראת תורתנו חיים ובקיום מצותי' הרי זה גם צנור וכלי לקבלת
 ברכת השי"ת בהמצטרך, ובפרט שכל אחת מבנות ישראל נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

לוח זמנים לשבוע פרשת פקודי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
			ש	א	ש	א										
באר שבע (ח)	6:06	5:59	8:24	8:20	8:57	8:53	9:57	9:54	12:23	12:21	17:40	17:44	18:06	18:10	17:24	18:20
חיפה (ח)	6:06	5:59	8:23	8:19	8:57	8:53	9:57	9:53	12:22	12:21	17:41	17:46	18:05	18:09	17:15	18:20
ירושלים (ח)	6:05	5:57	8:22	8:18	8:56	8:52	9:56	9:52	12:21	12:20	17:43	17:47	18:04	18:09	17:07	18:19
תל אביב (ח)	6:07	5:59	8:24	8:20	8:58	8:54	9:58	9:54	12:23	12:22	17:40	17:44	18:06	18:10	17:24	18:20
אוסטריה, וינה (ח)	6:33	6:21	8:34	8:27	9:18	9:11	10:16	10:11	12:37	12:35	17:41	17:50	18:14	18:23	17:31	18:36
אוסטרליה, מלבורן (ק)	7:06	7:12	9:39	9:42	10:17	10:19	11:23	11:24	14:04	14:02	19:59	19:50	20:26	20:17	19:34	20:29
אוקראינה, אודסה (ח)	6:34	6:22	8:37	8:31	9:20	9:13	10:18	10:13	12:39	12:38	17:45	17:54	18:17	18:26	17:34	18:38
אוקראינה, דונייצק (ח)	6:07	5:55	8:08	8:02	8:52	8:45	9:50	9:45	12:11	12:09	17:15	17:25	17:49	17:58	17:05	18:10
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	6:18	6:06	8:19	8:12	9:03	8:57	10:01	9:56	12:22	12:20	17:26	17:35	18:00	18:09	17:16	18:22
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:46	6:33	8:44	8:37	9:30	9:23	10:27	10:22	12:47	12:46	17:50	18:00	18:24	18:34	17:40	18:48
אוקראינה, קייב (ח)	6:39	6:26	8:36	8:29	9:22	9:15	10:20	10:15	12:40	12:39	17:42	17:52	18:17	18:27	17:32	18:40
איטליה, מילאנו (ח)	6:59	6:48	9:04	8:58	9:45	9:39	10:43	10:39	13:05	13:04	18:15	18:23	18:44	18:52	18:03	19:04
אקוודור, קיטו (ח)	6:23	6:21	8:54	8:52	9:22	9:21	10:25	10:23	12:56	12:55	18:29	18:28	18:52	18:50	18:10	18:59
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:43	6:48	9:16	9:18	9:52	9:54	10:58	10:59	13:38	13:36	19:29	19:21	19:55	19:47	19:05	19:58
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:29	7:36	10:01	10:04	10:41	10:43	11:47	11:49	14:30	14:27	20:25	20:15	20:55	20:45	19:59	20:57
ארה"ב, בולטימור (ח)	6:37	6:27	8:48	8:43	9:26	9:20	10:25	10:21	12:48	12:47	18:01	18:07	18:29	18:36	17:48	18:47
ארה"ב, ברוקלין (ח)	6:27	6:17	8:37	8:32	9:15	9:10	10:14	10:10	12:38	12:36	17:49	17:56	18:18	18:25	17:37	18:36
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ח)	6:27	6:18	8:38	8:32	9:16	9:11	10:15	10:11	12:38	12:37	17:50	17:56	18:19	18:25	17:37	18:37
ארה"ב, דטרויט (ח)	7:05	6:55	9:13	9:08	9:53	9:47	10:51	10:47	13:14	13:13	18:24	18:31	18:54	19:01	18:12	19:13
ארה"ב, האוסטון (ח)	6:45	6:38	9:04	9:00	9:37	9:33	10:37	10:34	13:03	13:02	18:23	18:27	18:47	18:51	18:08	19:01
ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)	6:18	6:11	8:34	8:30	9:09	9:05	10:09	10:05	12:34	12:32	17:50	17:55	18:17	18:22	17:36	18:32
ארה"ב, מיאמי (ח)	6:42	6:36	9:04	9:00	9:36	9:32	10:36	10:33	13:03	13:01	18:24	18:27	18:48	18:51	18:08	19:01
ארה"ב, ניו הייבן (ח)	6:23	6:14	8:33	8:27	9:12	9:06	10:10	10:06	12:34	12:32	17:44	17:51	18:14	18:21	17:32	18:32
ארה"ב, פיטסבורג (ח)	6:51	6:42	9:01	8:56	9:40	9:34	10:38	10:34	13:02	13:00	18:13	18:20	18:43	18:49	18:01	19:00
ארה"ב, שיקגו (ח)	6:23	6:13	8:32	8:26	9:11	9:05	10:09	10:05	12:32	12:31	17:43	17:50	18:13	18:20	17:31	18:31
בוליביה, לה-פס (ח)	6:33	6:34	9:07	9:07	9:37	9:37	10:41	10:40	13:15	13:14	18:56	18:52	19:19	19:15	18:34	19:24
בלגיה, אנטוורפן (ח)	7:24	7:11	9:20	9:13	10:07	10:00	11:04	10:59	13:24	13:23	18:26	18:36	19:01	19:11	18:16	19:25
בלגיה, בריסל (ח)	7:23	7:11	9:21	9:14	10:07	10:00	11:04	10:59	13:25	13:23	18:26	18:37	19:02	19:12	18:17	19:25
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:03	6:06	8:37	8:38	9:09	9:09	10:13	10:13	12:50	12:48	18:38	18:33	18:58	18:53	18:16	19:02
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	5:51	5:54	8:25	8:26	8:57	8:58	10:01	10:01	12:38	12:36	18:22	18:16	18:46	18:40	17:59	18:50
בריטניה, לונדון (ח)	6:42	6:29	8:38	8:31	9:25	9:18	10:23	10:17	12:42	12:41	17:45	17:56	18:19	18:30	17:39	18:43
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:53	6:39	8:46	8:38	9:35	9:27	10:32	10:26	12:51	12:49	17:50	18:01	18:27	18:38	17:44	18:53
גרמניה, ברלין (ח)	6:49	6:36	8:44	8:36	9:32	9:25	10:29	10:24	12:48	12:47	17:50	18:01	18:25	18:36	17:41	18:50
גרמניה, פרנקפורט (ח)	7:06	6:53	9:04	8:57	9:50	9:43	10:47	10:42	13:07	13:06	18:10	18:20	18:45	18:54	18:00	19:08
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:02	6:05	8:36	8:37	9:08	9:09	10:13	10:13	12:51	12:49	18:43	18:37	19:01	18:55	18:20	19:05
הודו, מומבאי (ח)	6:57	6:52	9:21	9:19	9:52	9:49	10:53	10:50	13:21	13:19	18:45	18:46	19:08	19:10	18:28	19:19
הודו, פונה (ח)	6:53	6:48	9:17	9:15	9:48	9:45	10:49	10:46	13:17	13:15	18:41	18:43	19:04	19:06	18:24	19:15
הונגריה, בודפשט (ח)	6:21	6:10	8:23	8:17	9:07	9:00	10:04	10:00	12:26	12:24	17:31	17:40	18:04	18:12	17:20	18:25
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:32	6:23	8:42	8:37	9:20	9:15	10:19	10:15	12:42	12:41	17:53	18:00	18:22	18:29	17:41	18:41
יוון, אתונה (ח)	6:55	6:46	9:07	9:02	9:44	9:39	10:43	10:39	13:07	13:06	18:20	18:26	18:48	18:54	18:07	19:05
מולדובה, קישינב (ח)	6:42	6:30	8:45	8:38	9:27	9:21	10:25	10:21	12:47	12:45	17:52	18:01	18:25	18:33	17:42	18:46

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:54	6:49	9:18	9:16	9:49	9:46	10:50	10:47	13:18	13:16	18:42	18:44	19:05	19:07	18:25	19:16
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	6:08	6:16	8:38	8:43	9:22	9:26	10:30	10:32	13:14	13:12	19:15	19:04	19:47	19:36	18:47	19:48
נפאל, קטמנדו (ח)	6:27	6:20	8:47	8:43	9:19	9:15	10:20	10:16	12:46	12:44	18:05	18:09	18:30	18:33	17:50	18:43
סין, בייג'ין (ח)	6:46	6:36	8:56	8:51	9:34	9:29	10:33	10:29	12:56	12:55	18:08	18:14	18:36	18:43	17:53	18:54
סינגפור, סינגפור (ח)	7:14	7:12	9:45	9:43	10:13	10:12	11:16	11:14	13:47	13:45	19:19	19:18	19:41	19:40	19:00	19:49
פולין, ורשא (ח)	6:19	6:05	8:14	8:06	9:02	8:54	9:58	9:53	12:18	12:17	17:18	17:29	17:55	18:05	17:09	18:19
פרו, לימה (ח)	6:11	6:12	8:44	8:44	9:13	9:13	10:17	10:16	12:51	12:49	18:29	18:26	18:52	18:48	18:08	18:57
צרפת, ליוון (ח)	7:16	7:05	9:21	9:15	10:03	9:57	11:01	10:56	13:23	13:21	18:30	18:38	19:01	19:09	18:18	19:22
צרפת, פריז (ח)	7:29	7:17	9:30	9:23	10:14	10:07	11:12	11:07	13:33	13:31	18:38	18:48	19:10	19:20	18:28	19:33
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:07	6:05	8:37	8:36	9:06	9:04	10:08	10:06	12:38	12:37	18:09	18:09	18:32	18:31	17:51	18:40
קנדה, טורונטו (ח)	6:51	6:41	8:58	8:52	9:38	9:33	10:37	10:33	12:59	12:58	18:11	18:19	18:39	18:47	17:59	18:59
קנדה, מונטריאול (ח)	6:29	6:18	8:34	8:28	9:16	9:10	10:14	10:10	12:36	12:35	17:45	17:53	18:15	18:23	17:34	18:36
קפריסין, לרנקה (ח)	6:13	6:05	8:28	8:24	9:03	8:59	10:03	9:59	12:27	12:26	17:43	17:48	18:10	18:15	17:29	18:25
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:42	7:27	9:32	9:24	10:23	10:15	11:20	11:14	13:38	13:37	18:35	18:47	19:14	19:26	18:27	19:41
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:17	7:02	9:05	8:57	9:57	9:49	10:54	10:48	13:12	13:10	18:10	18:23	18:47	18:59	18:03	19:15
רוסיה, ורסטוב על-הדון (ח)	6:59	6:47	9:01	8:55	9:44	9:38	10:42	10:37	13:03	13:02	18:09	18:17	18:41	18:50	17:58	19:03
שווייץ, ציריך (ח)	7:03	6:52	9:06	8:59	9:49	9:42	10:47	10:42	13:08	13:06	18:17	18:26	18:46	18:55	18:07	19:07
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:34	6:30	9:01	8:58	9:30	9:28	10:31	10:29	13:00	12:59	18:27	18:28	18:50	18:51	18:10	18:59

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הברכה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזֵז חַפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמֻחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל־אֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיִּית רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פּוֹרְעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתַשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ, וְתַתְּנֵנִי לְחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתַשְׁמַע קוֹל תַּפְלִתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלִת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי ש"י הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ונאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00670
03/03/2019

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים